

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია

პ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი

K 2757  
3

# ქ ა რ თ უ ღ ხელნაწერთა აღწერილობა

V

გამომცემლობა „მეცნიერება“  
თბილისი  
1967

АКАДЕМИЯ НАУК ГРУЗИНСКОЙ ССР  
ИНСТИТУТ РУКОПИСЕЙ им. К. С. КЕКЕЛИДЗЕ

## ОПИСАНИЕ ГРУЗИНСКИХ РУКОПИСЕЙ

КОЛЛЕКЦИИ (S) — БЫВШЕГО ОБЩЕСТВА РАСПРОСТРАНЕНИЯ  
ГРАМОТНОСТИ СРЕДИ ГРУЗИНСКОГО НАСЕЛЕНИЯ

ТОМ V

Составили и подготовили к печати:

Т. М. БРЕГАДЗЕ, Т. П. ЕНУКИДЗЕ, Л. А. КИКНАЛЗЕ,  
М. А. ШАНИДЗЕ, Ц. А. ЧАНКИЕВА

Под редакцией Е. П. МЕТРЕВЕЛИ

ИЗДАТЕЛЬСТВО «МЕЦНИЕРЕБА»  
ТБИЛИСИ

1967

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია  
კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი

## ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა

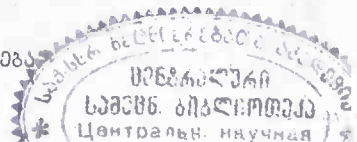
ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი  
საზოგადოების (S) კოლექცია

ტომი V

შეადგინეს და დასაბუჟდად მოამზადეს

თ. გრეგაძე, თ. ენუშიძე, ლ. კიკნაძე, მ. შანიძე და ც. ზანციიშვილი  
მ. მებრეველის რედაქციით

გამომცემლობა „მეცნიერება“  
თბილისი  
1967



ამ ტომის მასალა აღწერეს:

ლ. კიკნაძემ	№№ 3226—3244	(1301—1310)
ც. კანკიევმა	№№ 3251—3430	(1311—1346)
თ. ბრეგაძემ	№№ 3441—3623	(1347—1381)
თ. ენუქიძემ	№№ 3624—3760	(1382—1489)
მ. შანიძემ	№№ 3862—4541	(1490—1550)

ახალი ქართლის ცხოვრება (ფრაგმენტი). XVIII

16 ფ.; 31×21; ქალაღი (ვაყვილებული); უყდო; მხედრული; შავი მელანი; შესავალი, სათაურები წითელი მელნით. უხეშადაა რესტავირებული; ჩუბინაშვილის ბიბლიოთეკიდან. აქვს კვირნიშანი; [XVIII ს.].

[ახალი ქართლის ცხოვრება]. „პირველად ვაქსენოთ ესრეთ. რ სომეხთა და ქართველთა, რანთა და მოვაკნელთა, ჭერთა და ლექთა, მეგრელთა და კავკასიანთა — ამათ ყოველთა ერთი იყო მამაჲ, სახელით თარგამოს...“ 3v.

წყდება: „ხმას დღესა შინა განვიდა და ნადირობდა მარტო და დევნა უყო ირემთა ველსა დიდომისასა და ივლტოდეს ირემნი ღრიღართა...“ 32v.

შენიშვნები: 1. კ. გრიგოლია ამ ფრაგმენტს ჩუბინაშვილის ხელს უწოდებს და მიიჩნევს რუმინანცივიციის ხელნაწერის დასაწყის ნაწილად (იხ. კ. გრიგოლია, „ქართლის ცხოვრების ჩუბინაშვილის ხელნაწერი და მისი ადგილის საკითხისათვის“. საქ. სსრ. მეცნ. აკად. მოამბე. ტ. V, № 9, 1944 წ.).

2. ტექსტს წამდგარებული აქვს შესავალი: „პატიოსანნი და დიდებულნი ქართველნი, ეამთა ვითარებისაგან ქართლის ცხოვრება განრყენილ იყო რომელიმე მწერალთა მიერ...“ 3r.

3. 1r-ზე განსხვავებული ხელით წერია: „მეფეთა სძალი ერისთვის ქალი ანა სოფლის ნებად ჰგიეს უკე. ეს მეფეთ ცხოვრების წიგნი მისგან ღვაწლდებით ნაშოვნია. ვინც ეს წერილი ნახოთ, შენდობა უბრძანეთ ამისთვის, რათა თქვენცა შენდობა მიიღოთ სოფლისაგან“ (1r). ამ შენიშვნის ბოლოს ზის კუთხოვანი ბეჭედი, რომელზეც წარწერაა. იკითხება ნაწილი: „...შვილი ნიკოლოს“.

4. ტექსტის კიდებზე მიწერილია გადამწერის შენიშვნები, განმარტებები, ქრონოლოგიური ხასიათის ცნობები. რამდენიმე ადგილას „ქართლის ცხოვრება“ ნასწორები ჩანს სხვა ხელით. მაგ., ტექსტში იყო: „აქამომღის ქართლოსიანთა ენა სომხური იყო...“ (13v). გასწორებულია: „სომხურა“-ს ადგილას—„მხოლო ქართული“. ასევე: „მაშინ ქართველთაცა დაუტევეს ენა სომხური და ამათ ყოველთა ნათესავთაგან შეიქმნა ენა ქართული“ (15v). გასწორებულია: „მაშინ ქართველთაცა განრყენეს ენა თვისი და ამათ ყოველთა ნათესავთაგან შეიქმნა ენა მართალი“. გადახზულია იმავე პირის მიერ სათაური: „აქა ქართლის ენის გამოჩენა“. 14i-ზე იმავე ხელით უნდა იყოს შენიშვნა მიწერილი კიდებზე: „აიხილა რა ესე ნათ...იმი სასტიკნი ...თანი, რომელ... ბენ წელ უწოდ... მდინარე რი სასი...მი“ — (ცილე აქვს შემოკვეთილი და ამიტომ მთლიანად არ იკითხება).

5. 2r-v-ზე გვაქვს განსხვავებული ხელით დაწერილი ანბანთქება. შეიცავს 8 სტროფს:

„არსება დაუწყებელი უფალი მყოფი ყოველობს,  
არ გამოყოფლობს ღთაებით, გვაძებით არ შეყოფილობს,  
არა არს წყვითელთაგან, ყოველთაგან გარ გამოყოფილობს,

და არ ითქმის ბრძენთა ენითა, რიტორნი პირ დაყოფილობს.  
 ბრძენნი ვინმე სწავლით სრულნი თუ შენს საქმეს ჯელს მიჰყოფენ,  
 ბევრის ცდითა არ იქნების ჰე, ქებასა სრულ ვერ ჰყოფენ,  
 ბევრ ღათაებად ნუვინ გონებს, სამებასაც ნუ შეგყოფენ,  
 და ბრალთა ჩემთა გამკითხველო ჯოჯოხეთში ნუ მამყოფენ.  
 გედევან ოდეს საწმისი სცადა მუნ ცვრითა აიგსო,  
 გამოსწურედა წყლით სავსეს, იძახდა ნახეთ აიგსო.  
 გამოჩნდა შობა ქრისტესი, კერპთა მონება აიგსო,  
 და გწამდესთ თქვენ მტკიცედ—ურწმუნოთ გულსა ლახეარი აიგსო.  
 დღეთა ძველი იქს ყოველსა ესევითარს სასწაულსა.  
 დავით გვითხრობს: ქრთამს ნუ ჰყვარობთ; შემოქმედსა ესე სძულსა,  
 დაუჯერეთ ფიცს, ნუ ზაკვავთ, თვარ მიიღებთ საწყაულსა,  
 და დამხსენ, ქრისტე, შენს უნებელს საქმეს ლიქნით შენათხვეულსა:  
 ედემით ოდეს განაძე პირველი მამა ადამე,  
 ესრ უბოროტ ხარ მის გამო, ლახეარი მეცა ადამე,  
 ერიდე კიდევ ცთუნებას, ჯვარი აქუთ ყოვლთა ადამე,  
 და ერთხელ სისხლითა სცილდულსა, გველო, მზაკვარო ადამე.  
 ვინ იტყვის თუ სიბრძნის სიგრძით სავსე ვარ და დავარ დავით,  
 ვით ელია ცეცხლის ეტლით ცად აღვიდა დავარდა ვით,  
 ვინ იშოვნის სასუფეველს საშეგებელი დავარდავით  
 და ვშიშოდეთ კეთილს ვყოფდეთ და ავს ნუ ვიქთ დავარდავით.  
 ზესთა არს ყოვლთა არსთასა იგ რიცხვი სახე სამთანი,  
 ზეცით გარდმოქდა ვინ ჯორცი იმოსა ჩვილთა ყრმთანი,  
 ზეტივი მორწმუნეთა და გარდამქდელი ვალთანი,  
 და ზეზი შემოსე მადლისა განმპარცევი ძონი ბრალთანი.  
 ჰე მეუფეო საქებო, ანგელოზთ გუნდთა დასითა,  
 ჰე ვინ მიხვდება შენს საქმეს, ვინ ხარ ვით მოხვალ დასითა,  
 ჰე მალიტთა(!) დამხსნელო, ვინ პირველ რჯული დასითა,  
 და ჰე ჩემო ქრისტე, ნუ დამსჯი, ბრალს ცოდვას ზნა ტმასითა“ (2r-v).

შინაწერები: 1. „ეს ქართლის ცხოვრება საქართველოს მეფის  
 ძემ თეიმურაზ ვიყიდე სანქტ-პეტერბურგს წელსა 1817, ივნისს 11“ (1r).  
 2. 3r-ზე იმავე ხელით: „საქართველოს მეფის ძის თეიმურაზისა  
 არის. შლივი ნ-მეიხნის აგან ნასყილია სანქტ-პეტერბურგს წელსა 1817,  
 ივნისს 15“.

(1302)

3227ა

## ათას ერთი ღამე. XIX

161 ფ.; 35,5×22; ქალღი, გაყვითლებული და დალაქავებული; პირველი  
 ფურცელი ძალიან დაზიანებულია; მხედრული; შავი მელანი; ბოლო ფურცლები  
 მოშორებული აქვს ხელნაწერს; კიდევები დაზიანებულია; აკლია: 53, 54, 63, 64,  
 66, 67, 70, 71 ფურცლები; მთარგმნელი ლეონიდ ბარათაშვილი (ანდ.); [XIX ს.  
 ბოლო].

„ათას ერთი ღამე. არაბული ზღაპრები. — სპარსეთში ძვე-  
 ლად ყოფილან ჯელმწიფეები სასანიდელთ გვარისანი. იმ დროს სპარსეთის აღ-  
 წერილამა ჰსჩანს, რომ მაშინ სპარსეთის საჯელმწიფო ყოფილა მეტად ძლიერი  
 და გავრცელებული.“ 1r—161v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი ნასწორებია; 1r-v ბევრ ადგილასაა გადახაზული და შესწორებანი კიდევ დაწერილი.

2. აფანასიევი-ჩუჟბინსკის „ათას ერთი ღამეს“ თარგმანი დაბეჭდეს 1865 წ. (იხ. С. А. Венгеров, критико-биографический словарь русских писателей и ученых (от начала русской образованности до наших дней) I т. С.-Петербург, 1889 г. გვ. 873).

ანდერძი: „ფრანციულიდან რუსულად ნათარგმნი აფანასიევი-ჩუჟბინსკისაგან და რუსულით ქართულს ენაზედ ლეონიდ ბარათაშვილისაგან“ (1r).

მინაწერები: 1. «Дозволено цензурою. г. Тбилиси, сентября 1-го дня 1867 года» (161 v).

2. ფანქრითა მიწერილი: „დავიწყე 10 მარტს 1864 წელსა და გავათავე 23 ივლისს 1867 წელსა“ (161v).

## 3227ბ

## კავკასიის რუკა. 1872

1 ფ.; 150×131,5; ტილოგადაკრული ქაღალდი; შედგენილია 24 ოთხკუთხედისაგან; ბადე და პირობითი ნიშნები სტამბურადაა დაბეჭდილი; მხედრული; წარწერები ხელითაა; მასშტაბი: 20 ვერსი დიუიმზე; გადამწერი მიხეილ ყიფიანი; ვლადიკავკაზი; 1872 წ.

„კავკაზის კარტა-სამმართველო განყოფილებით, შედგენილი სოფლის სასწავლებელთათვის 1872 წ.“.

შენიშვნები: 1. რუკაზე გატანილია ჩრდილო და სამხრეთ კავკასია, ერევნის, ელისავეტპოლის, ბაქოს, დაღესტნის ოლქები.

2. რუკის მარცხენა მხარეს, ქვემოთ მოთავსებულია სხვადასხვა ხასიათის ცნობები:

ა. „ტაბლიცა კავკაზის მმართველობითი განყოფილების და ხალხთა მრიცხველობისა“.

ბ. „მეტეოროლოგიური ტაბლიცა კავკაზის ზოგიერთი ადგილებისა“.

გ. „მანძილი ვზადავა კავკაზის ქალაქთა შორის“.

დ. „ნიშნების სარჩევი“.

ანდერძი: პირობითი ნიშნების ქვემოთ გადამწერის ანდერძია: „ვონენო ტოპოგრაფიჩესკის ატდელის შერდგენილი კარტიდან. მიხეილ ყიფიანი. ვლადიკავკაზი“.

(1303)

3228გ

V

## ქილილა და დამანა (საბასეული რედაქციის) (ფრაგმენტი). XIX

7 ფ.; 33,5×21,5; ქაღალდი; მხედრული; შავი მელანი; სათაურები და დასაწყისი ასოები სინგურით; 7r-v დაუწერელია; კვირინიზანი: 1824; [XIX ს.].

„ქარი პირველი ქილილა და დამანასი. სპარსულისაგან ქართულად ნათარგმანები მეფის ვახტანგისაგან. —

მეც მოეპყვე სპარსთა ზღაპართა თარგმანებისა მგებართა, არვინ მიშუშბს გარეგან მათთა და გინა მე ბართა...“ 1r.

წყდება: „...ამტერდენ მისგან გამოზრდილნი კაცნი და სხუანიცა და პოვეს ჯადევი ვინმე და აღმოუწოდეს ქარსა ჩრდილოსასა, აღაქოთეს ზღუა იგი დელვითა და დადომან გაიტაცა დელფინი ჯმელად და დარჩა მუნ...“ 6v.

**შენიშვნები:** 1. ფრაგმენტი შეიცავს შემდეგ ნაწილებს:

- ა. „დასაწყისი პირველი წიგნისა ამის შესავალად თქმული ანგარი ბრძნისა სოილისა“ (1r—4v).
- ბ. „ანდრძი დიდს ჰირსა შინა მყოფის მეფის ვახტანგისა“ (4r—5v).
- გ. საძიებელი. „ქველის საქმიითა ამ წიგნისათვის კეთილად და წარმართებითა რომ დაგვირქმევია მნათობი თათგირი. ათთხმეტი კარი ამითუჴ რიგით დაიწერა“ (5v—6r).
- დ. [ანდრძი სულხან-საბა ორბელიანისა]. „ეს წიგნი ქირმანს ისპანს შეპირვებაში მყოფსა და უსაქმო მზრუნავს გონების ურვის წამლად მოემუშავა მეფეს ვახტანგს ქართველთასა. სპარსულისაგან ქართულად ათარგმნინა“ (6r-v).
2. 2r, 3v, 5v, 6r-ზე დატოვებულია ცარიელი ადგილები ნახატისათვის.
3. ფრაგმენტი მისდევს 1962 წლის გამოცემას (იხ. სულხან-საბა ორბელიანი, თხზულებანი, ტ. II, აღ. ბარამიძისა და ე. მეტრეველის რედაქციით, 1962 წ.). მოიცავს ნაბეჭდის 29—42 გვერდებს. გამოცემისაგან განსხვავებით კართა საძიებელი ჩვენს ფრაგმენტში ვახტანგის ანდრძს მოსდევს.
4. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 516).
5. S—3228ა (ნაბეჭდი ვახტანგისეული „ვეფხისტყაოსნის“ ერთი ფურცელი) შეუერთდა წიგნს.
6. S—3228ბ, გალექსილი „როსტომიანის“ 2 ფურცელი, შეუერთდა S—428-ს. მინაწერი: 1r-ს ზემო კიდევზე: „ზ. კიკინაძის ხელნაწერის წიგნების 231 ნომერი“.

(1303)

3228დ

### შემოკლებული ფისიკა თეორეტიკებრი (ფრაგმენტი). XIX

1 ფ.; 20×14,5; ქაღალდი; მხედრული, სათაური მთავრულით; მთარგმნელი ანტონ I კათალიკოსი; აქვს კვირნიშანი; [XIX].

[შემოკლებული ფისიკა თეორეტიკებრი]. „...ანტონის მიერ ეპისკოპოსისა წინასიტყუაობა ფისიკისა ამის წინა-მდებარისა. — შემნდობელ-მექმენინ სურჯლნი წერილთ-მოყუარეთა და უფროსდა სიბრძნის-მოყუარეთანი...“ 1r-v.

**შენიშვნა:** 1. ფრაგმენტი წარმოადგენს მთარგმნელის, ანტონ I კათალიკოსის წინასიტყუაობას. მისდევს ხელნაწერ Q—491-ის ტექსტს (იხ. ხელნაწერთა აღწერილობა, Q კოლექცია, ტ. I, გვ. 451).

2. ფრაგმენტი აღწერილია (იხ. ე. თაყაიშვილი, Описание, ტ. II, გვ. 517).

3. „ფისიკის“ ავტორისა და მთარგმნელის შესახებ იხ. ტრ. რუხაძე, ქართულ-რუსული ლიტერატურული ურთიერთობის ისტორიიდან (XVI—XVII სს.) 1960, გვ. 261.



(1304)

3234

## კრებული. XIX

15 ფ.; 10,5×8,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; ყავისფერი მელანი; სათაური და აბზაცის დასაწყისი ასოები — სინგურით; დაშლილი; ნაკლული; აკლია 7 და 8 ფურცლებს შორის; დაუწერელია 14r-v, 15r; [XIX].

1. „იბაკონი წმიდისა ღუთის მშობელისა, რომელსა დაუჯდომელი ეწოდების. — ზესთა მბრძოლისა ჩემისათვის და მოღვაწისა უძლეველისა, ვითარცა შენ მიერ ქსნილნი განსაცთელთაგან სამადლობელსა შევწირავთ, ღუთის მშობელო ქალწულო...“ 1r—7v.

წყდება: „...გიხაროდენ უხილავთა მხეტთა მათებელო, გიხაროდენ...“.

2. „დადეგი თვისა. — თიბათვესა აქვს ოცდაათი, დღეთა აქვს ეამი თხუთმეტი და ღამეთა — ეამი ცხრა...“ 8r—13r.

წყდება: „...ნაქი წელიწადი სამს წელიწადს კი არა, მეოთხესა არს...“.

შენიშვნა: 7 და 8 ფურცლებს შორის აკლია ძველი პაგინაციით 15—180 გვერდები.

მინაწერები: 15v-ზე: 1. „მე დაბადებული ვარ ჩუღბ-ს წელსა, ოკლომბრის კზ-ს დღესა“.

2. „ტიტო არის დაბადებული ჩუღვ-ს წელსა, აგვისტოს კვ-ს დღესა“.

3. „იაგორი დაბადებული არის ჩუღბ-ს წელსა, მაისის ი-ს დღესა“.

4. „ცაცა დაიბადა 1831 წელსა, მაისის იო დღესა“.

(1305)

3235

## ლოცვანი. 1819 წ.

69 ფ.; 17,5×10,5; ქაღალდი; მოლურჯო; მხედრული; შავი მელანი; სათაურები და საზედაო ასოები ასომთავრულით და სინგურით; ტექსტის დიდი ნაწილი (2r—55v) ჩაბეჭდილია წითელ ჩარჩოში; დაუწერელია: 38r, 39r-v, 59v, 60r, 67v, 68r, 69r-v; 1819 წ. (37v).

[ლოცვანი]. „ლოცვანი სამწუხრონი. ლოცუა ა. — უფალო სახიერო. სულგრძელო და მრავალმოწყალო, ყურად იღე ლოცუა ჩუშნი...“ 2r—66v.

შენიშვნა: „ლოცვანის“ შედგენილობა:

1. „ლოცვანი სამწუხრონი“ (2r—6v).

2. „ლოცვანი საცისკრონი აფერთმეტი“ (6v—13r).

3. „განტევება საუფლოთა დღესასწაულთა“ (13r—14r).

4. „თთუშთა მეტყუშლებანი“ (15r—37v).

5. „წესი სამღუდელოსა წირვისა. ლოცუა წინადაგებულისა. საღმთო ლიტურგია ოქროპირისა“ (40r—54v).

6. „ლოცუა შემდგომად ზიარებისა“ (56r—59r).

7. ლოცვა „ქურთხეულ არს ღმერთი ჩუენი...“ (60v—67r).

ანდერძი: „აღიწერა დეკემბრის 21, 1819 წელსა“ (37v).

**ბინაწერები:**

1. „ტრფილ სახიერი, ოქროს ბავით თხზულნი, აღღარბულ უნდოდ, მიიღენ ძღუნად აღთქმულნი. რომლის ჭურჭეტითა განათლებულ ჰყუნე სულნი, ამიერ სოფლით საუკუნოდ განსრულნი. სიყუარულით ვთხოვ კურთხევა მაგნე სრულნი“ (55r).
2. „ათანასიზან, უკუდავების სეხნამან, ნიშნად შენისა სიყუარულისა ვიპყარ მსახურებითა აქა წერილისამებრ შენთვის ზ მამო, სერაფიმთა სახეო. სერაპიონის მალალ-ღირსის სურვილით, სიყრმიდგან ჩემდა მეგობრად შეტკობილის, წილ-მხუდა მე ესე მის მიერ დანაშთომი ოქრო სიტყვსა საღმრთო მსახურებაჲ აღსაველენელად მისთვის მეოხებისა“ (55v).
3. „Св. Месхнева“ (1r); ბინაწერებია აგრეთვე 68v-ზე.

(1306)

3236

**პოლემიკური კრებული (ფრაგმენტი). 1829 წ.**

9 ფ.; 22,5×18,5; ქალაღი, გაყვითლებული, დალაქავებული: მხედრული; ყავისფერი მელანი; ნაწერი გაუფერულებულია; მე-6 ფურცელი ძალიანა დაზიანებული; 9r-v დაწერილია სხვა ხელით; ნაკული; 1829 წ. 26.2 (8v).

1. [„წინადაწარმეტყველება ნერსე დიდისა, სომეხთა ჭეშმარიტისა მის მთავარეპისკოპოსისა]. ... უკანასკნელთა და სიმედგრისათვის კაცთასა, ამისთვის ღმერთმან იგინი ხელთა ბარბაროსთასა მისცნა...“ 1r—4v.

**შენიშვნები:** 1. ამ ფრაგმენტის სათაური აღდგენილია კ. კეკელიძის მიხედვით (იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. 13, გვ. 460, 465).

2. ფრაგმენტი შეიცავს თავს: „მერმე მიერიდგან ძლევა ბერძენთა“ (3v).

2. „მეფე გლახაკი. — და შემდგომად ამისა ესე მეფე გლახაკი, მჯდომარე კლდესა ზედა, კაცი ყოვლად გონება-მზე...“ 5v.

3. „აღდგომისათვის მკვდართასა, თქმული იოვანე დამასკელისა. — გვრწამს უკვე აღდგომაცა მკვდართა, რამეთუ არს ჭეშმარიტად, ჭე ნამდვილვე არს აღდგომა მკვდართა...“ 5v—6r.

4. „შესხმა დასახელები წმინდისა ღვთის... — მარიამ დელოფალი, დალი, ზმირონი, მაყვა..., კიდობანი, კვერთხი, ტაკუკი, კარავი: მსხვერპლი...“ 6r.

**შენიშვნა:** ფურცელი დაზიანებულია, მარჯვენა მხარე მთლიანად აქვს გაყვითლი, ამიტომ ყველაფერი არ იკითხება.

5. [„უწყება პეტროზ მკარწყელისათვის და აღაჯასათვის და აღაჯორ მარხვისათვის...—რიახი კაცი წმინდა, უბიწო და მართალი და რწმენა...“ 6v—7r.

6. „უწყება სუბალის ძისა და სუბსარქისისათვის — მათვე ქამთა შინა კაცი ვინმე იყო ნაგმირაფი...“ 7r—8v.

7. [აბოკრიფული კითხვა-მიგება] — რაჲ იქმნება, უკუეთუ კაცი არა პატის სცემს ღმერთსა...“ 9r—v.

შენიშვნები: 1. შეიტყვეს თავს „მიუცილებლობა ქრისტიანებრივისა სწავ-  
ლისა კეთილმსახურებისათვის“ (9v).

2. კითხვა-მიგება დაწერილია განსხვავებული ხელით.

მინაწერი: ზემო საცავ ფურცელზე ს. გორგაძის ხელით უნდა იყოს დაწერილი: „სომეხთა კათალიკოზის ნერსეს დიდის (VI საუკ.) წერილის ბოლო ნაწყვეტი — წყევა. სომეხთა და სხვ. ხალხთა წინასწარმეტყველება“.

(1307)

3237

წესი გამორჩევისა და კელდასხმისა მლუდელმთავრობითისა. 1842 წ.

28 ფ.; 23×18,5; ქალაღი, გაყვითლებული; პირველი ფურცელი დაზი-  
ნებულია; მხედრული; დაუწერელია 24, 25, 26, 27, 28 ფურცლები; 1842 წ.  
15.1 (1r); შემოწირულია ალექსი ჩიქოვანის მიერ.

„წესი გამორჩევისა და კელდასხმისა მლუდელმთავრობითისა. — ოდეს დაცალიერდეს აღარყოფითა მლუდელმთავრისათა საყდარი სამლუდელმთავარი, მაშინ უნეტარესი მამათმთავარი საქართველო-  
სა ჰყოფს შემოკრებასა უმარჯვესთა ადგილთა მყოფთა მლუდელმთავრისა-  
თა...“ 2r—22v.

შენიშვნები: 1. ტექსტს მოსდევს ანდერძი ანტონ I-ისა, რომელიც სავ-  
სებით მიყვება S ფონდის 2528 ნომრის ქვეშ დაცულ ანალოგიური ხელნაწე-  
რის ანდერძს (იხ. ხელნაწერთა აღწერილობა, S კოლექცია, ტ. 1, გვ. 255).

2. განსხვავებული ხელით, შავი მელნით 1r-ზე წერია: „წესი აღჩრევისა და კურთხევისა მლუდელმთავრისა“. 2r-ზე, ამავე ხელით გაცხოველებულია გადასული სათაური და ტექსტის დასაწყისი. სათაურის ქვემოთ ფანქრით მი-  
წერილია: „1. წესი გამორჩევისა“.

მინაწერი: 1r-ზე ტექსტის ხელით: „1842. 15.1. გადმოწერილი იქმნა  
ესე მცხეთი დგან მოტანილის წიგნისაგან, რომელიცა არს სალაროსა შინა  
სიონის სობორისასა და რომელიც არს დაწერილ ხუტურად. ხოლო ოდეს და  
ვის მიერ, არა აღნიშნულ არს მას შინა“.

(1308)

3238

ლეონტი მროველი, ქართლის მოქცევა. XIX

24 ფ.; 21×17; ქალაღი, გაყვითლებული, დალაქავებული; უყდო: მხედ-  
რული; ბოლონაკლული; აკლია 2 და 3 ფურცლებს. შორის; შემოწირულია  
ალექსი ჩიქოვანის მიერ; [XIX ს.].

[ლეონტი მროველი]. „მოქცევა შირიან მეფისა და  
მის თანა ყოვლისა ქართლისა წმინდისა და ნეტარისა  
დედისა ჩვენისა ნინა მოციქულისა მიერ. — პირველად უკვე  
ვახსენოთ ცხოვრება წმინდისა და ნეტარისა დედისა ჩვენისა და ყოვლისა  
ქართლისა განმანათლებელისა ნინა მოციქულისა...“ 1r.

წყდება: „აჰა ესერა, მოადგა ჭაბუკი ერთი ნეტარსა მას ყოვლად ნათ-  
ლითა შემკობილი, შებლარდნილი ცეცხლისა ზეწართა და რქვნა რამე სიტ-  
ყვანი. ხოლო იგი დაეცა პირთა ზედა თვისთა და ჭა...“ 24v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი შეიცავს შემდეგ თავებს:

ა. „თქმული აბიათარ მღვდლისა, რომელი დაემოწაფა წმინდასა და სანატ-  
რელსა ნინას“ (13r—14r).

ბ. „მეორე თქმული მასვე აბიათარ მღვდლისა კვართვისათვის (I) უფლისა  
ჩვენისა იესო ქრისტესსა“ (14r—21r).

გ. „ეკლესიათა აღშენებისათვის და ამას შინა სასწაულთა მისთათვის, თავა  
ზ“ (21r—22v).

დ. „თქმული მისივე აღშენებისათვის ეკლესიათასა“ (23r—24v).

2. გამოცემულ „ქართლის ცხოვრებასთან“ შედარებით (იხ. ქართლის  
ცხოვრება, ტექსტი დადგენილი ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით  
ს. ყაუხჩიშვილის მიერ, ტ. I, 1955 წ., გვ. 72—130) ჩვენს ტექსტს აკ-  
ლია შემდეგი თავები: ა) აღმართებისათვის პატროსნისა ჭუარისა (გვ. 119—124),  
ბ) „წიგნი, რომელი მოუწერა პატრიარქმან პრომისამან და ბრანჯთა მეფემან ნი-  
ნოს და მეფესა მირიანს და ყოველსა ერსა ქართლისასა“ (გვ. 124—130).

(1309)

3239

### რუსულ-ქართული ლექსიკონი. XIX

142 ფ.; 21×17; ქაღალდი, გაყვითლებული, ძალიან დაღაჟავებული; უყდო;  
ძაფებით შეკრული; ქართული ტექსტი — მხედრული; ყავისფერი მელანი; ფურ-  
ცლები კუჭყიანია; ამოვარდნილია: 15, 48, 69, 70, 71, 72 ფურცლები; თავ-ბო-  
ლო ნაკლული; დაუწერელია 114v და 115r; შემომწირველი ალექსი ჩიქოვანი;  
[XIX ს.]; (ჰვირნიშანი 1826 წ.).

[რუსულ-ქართული ლექსიკონი].

...„благо кетили

благовременный кетилუამიერი

благовещение ხარება

благоповедение კეთილქცევა...“ 1r—142v.

წყდება: ...„черева წელები

черета რიგი, ჯერი

через ქამარი

через მიერ...“ 142v.

შენიშვნა: ლექსიკონის ტექნიკური აღწერილობისა და აღნაგობის შესახებ  
იხ. მ. კვლენჯერიძე, რუსულ-ქართული ხელნაწერი ლექსიკონები XVIII—  
XIX საუკუნეებისა, 1961 წ., გვ. 11, 15.

(1310)

3244

### ტიმოთე გაბაშვილი, თხზულებათა კრებული. 1750—1764

307 ფ.; 20,5×15; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა; მხედრუ-  
ლი; სათაურები და კიდევბზე მიწერილი ავტორისეული განმარტებების ნაწი-  
ლი — ნუსხური; შავი მელანი; შემკულია ილუსტრაციებით: პორტაიტის

ლეთისმშობლისა (ფერადი, 8r), ქართველი მეფეების: ლეონის (110r), მირიანის (114r), ბაგრატ კურაპალატის (115r), ვახტანგ გორგასალის (116r), წმ. სფირილონის (264v); ქრისტეს ჯვარცმა (172r). ნაბეჭდი სურათი — ქრისტეს დაბადება (135v); დაუწერელია: 253v, 254r-v, 255r, 305v, 306r-v, 307r; ავტოგრაფი; კვირისშანი : 1753; [1759—1764 წწ].

1. [მ ი მ ო ს ლ ვ ა]. „მარადის სასურვოდ და საწადად დავიდევ წინაშე თვალთა გონებისა ჩემისათა უღირსად ცხოვრებულისა ამის თავისა ჩემისათვის ლტოლვა...“ 9r—134v.

**შენიშვნები:** 1. ტექსტს წინ უძღვის შესავალი: „სამარადსაგონებელ ჩემდა იყვნეს, თუ ვითარ არასაზღველო იყოს ზენაისთვის მორფვა სიტყვათა და კვალად დაქსნილობითა...“ (5r—7r).

2. ტიმოთე გაბაშვილის „მომოსლვის“ ეს ავტოგრაფი დაედო საფუძვლად 1956 წ. გამოცემას. აქ ეს ხელნაწერი C ლიტერითაა აღნიშნული (იხ. ტ. გაბაშვილი „მომოსლვა“, 1956 წ. ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა, ლექსიკონი და საძიებლები დაურთო ელ. მეტრეველმა).

3. „მომოსლვის“ ტექსტში ჩართულია „წიგნი მამისა ჩუენისა მაკარი მეგვიბტელისა მკუდართა აღმდგინებლისა სწავლა“ (68r—77r).

2. „გარდამოცემული ერთობისათვის და სიყვარულისა წმიდათა ეკლესიათასა სარწმუნოებასა შინაქრისტეანეთასა აღმომდინარისა მის ტკბილ-ნაკადულისა წყაროსა, განწმედილისა გულის კმის ყოფათასა წმიდათა წერილთაგან. ვითარცა რომელ მედვა აღმოვსება, გაუწყეთ ელვა მკრთომარე და ჭეშმარიტი მცხინვარებაჲ სარწმუნოებისა ჩუენისა. — თუ ვითარ სიმრუმეთა ჩემთამი ზედან მდებარეთა არაგანმყრელი მსოფლიოთა და ნივთიერთა, ზრუნვათა და ამოებათა მგულავი...“ 136r—263v.

**შენიშვნა:** გარდა ამ თავისა ნაწარმოები შეიცავს კიდევ 13 თავს. ესენია:

ა. „განვრდომისათვის და დატევებისა საუკუნოდ ებრაელთა, თუ ვითარ განითხენ ჰურიანი უმაღლოებათა მათათვის და უკურნებელად დაუტევნენ“ (161r—165r).

ბ. „წარმართთა წოდებისათვის და ახალად იმლდ სახელდებისათვის მათისა და ერად რჩეულად შემოყვანა და ერთეკლესიაობა მორწმუნეთა ჰურიანთა და წარმართთა“ (165r—168v).

გ. „განჯორციელებისათვის უფლისა ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა“ (168v—171v).

დ. „ხოლო აწ საშინელისა ჯვარცმისათვის უფლისა და მრავალსახეთა მათ სატანჯველთა და შეურაცხებათა და ვეცხლად განსყიდვისა და სიკვდილისა და დაფლვისა მისისათვის ვიტყრდეთ...“ (171v—176v).

ე. „აწ დაფლვისა და ჯოჯობეთად შთასლვისა და მკვდართა აღდგომისათვის და სახარულევანისა მის მკვდრეთითა აღდგომისათვის ქრისტესისა (176v—177v).

ვ. „აღდგომისათვის“ (177v—181v).

ზ. „აწ ჰურიანთა მოსალოდებელისა მის ანტისათვის ვიტყოდეთ, რომლისა ძლიერებითა ქსნასა ჯოჯობეთისაგან ელიან“ (181v—185v).

თ. „აგარიანთათვის აწ სადმე სიტყვა საჭიროდ შემოქდა. ამათვის არა აღწერილ არს მდებარედ წმიდათა წერილთა შინა ჩუენთა, თუ ვითარ წინა განწყობის მათ, არამედ საწმარად ყოფისათვის აწ მეტყუელებად აღვსწეროთ რაოდენ ძალგუშდვას...“ (186r—214r).

ი. „აწ ვიტყოდეთ წმიდათა ღმრთისა ეკლესიათათჳს, თუ ვითარ განხეთქილებითა და განწვალებითა მტერად აღდგომილ არიან ურთიერთარს და ნებაესთ სრულიად აღჳოცა და ბრძოლად ბარბაროზებრძვიად ჳელ-ჳყოფენ ურთიერთარსა მტერობასა“ (214v—218v).

ია. „აწ განწვალ-განხეთქილებისათვის ქრისტეს ეკლესიათასა და წვალების მთავართათვის ვიტყოდეთ“ (218v—235v).

იბ. „კუალად ახალთა რათმე უქმეტყველებათა ვიეთთამე პირუელ რათა(?) შემოხმულითა ძიებათათვის ვიტყოდეთ, ვითარმედ წმიდანი არა ღირს ქმნილ არიან სასუფეველსა, რომელი ჩვენ ბერძენთა ეკლესიისა აღვიარებისაგან სრულიად უცხო არს“ (235v—255v).

იგ. „მცირედნი რამე შემორთმა და განკრძალვა და წინაგანწყობა უღვთოსა ნესტორის წვალებისათვის ვთქუთ სიტყუათაგან წმიდათა მამათასა გამოკრებულნი და კუალად სხუათა სამიებელთათვის და აწ არიოზისათვის სამიებელისა შეპარულთა წვალებათათვისცა ვიტყოდეთ, რათა ორთა ამთ მძვინვარეთა ვეშაპთაგან — განეკრძალნენ ღმრთის მოყვარენი და აღვიდოდინ ერნი საზებურონი გზათა განკრებილთა ქვათა და ღრიანკალთაგან და შევიდოდინ სერსა საიდუმლოსა ღმრთისასა და ინაჳ იდგმიდენ ჰურის მტედ ქორწილსა მას სუფევისა დაუსრულებელისა ქრისტეს თანა ლტოლვილნი იერ ძალთაგან წვალებისათა“ (255v—263v).

3. [„დღესასწაულისათჳს უფროსად კურთხეულისა და დიდებულისა დედოფლისა ჩვენისა ღმრთის მშობელისა მარიამისა და კუალად მისთჳსვე, თუ ვითა გაბრძვიელ ზეცისათა მქედრობათა მთავარი ქალწულსა შობასა ეკმანუილისასა უნანდვილებდა და თუ ვითა მოავლინა სიტყვა თჳსი და განგვკურნა ჩვენ და სიძისათჳს და საქლისა მორფვა სიტყვათა ამისდა მომართ სულმოკლედნი ესე სწავლანი ყურად ვიდეთ]. — მაღალსა რაჳსმე და ზენაჳსა ხედვასა შეუიწროებეის გონებითნი მიდამო გაგონება დღესისა ბრწყინვალეობისადმი“ (265r—305r).

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი ტიმოთე გაბაშვილის ავტოგრაფია.

2. ტექსტის კიდებზე მიწერილია ავტორისეული შენიშვნები.

3. ილუსტრაციებს წარწერები აქვს:

ა. „ღვთისმშობელი იესო ქრისტე“ (8v).

ბ. „ღვთისმოყვარე მეფე ლეონ ქართლისა და კახეთისა აოჩრებულის იერუსალიმის დამხსნელი და ახლად აღმაშენებელი ქრისტეს საფლავისა და გოლგოთისა“. იქვე „ქრისტეს საფლავი“ (110r).

გ. „პირველი წმიდა მეფე საქართველოსა მირიან ხოსროიანი, აღმაშენებელი სამთავროსა“ (114r).

დ. „მეფე საქართველოსა ბაგრატ კურატპალატი, აღმაშენებელი ქუთათისის საყდრისა, ჳვარის მონასტრისა იმლსლმს, მთაწმიდას ქართველთ მონასტრისა“ (115r).

ე. „დიდი მეფე საქართველოსა და იმლსალიმისა ვახტანგ ხოსროიანი, აღმაშენებელი მცხეთისა, გურგასლანი“ (116r).

ვ. „ეს სამნი საქართველოს მეფენი იერუსალიმს ასე, ამ სახით ეხატნენ და გარდმოეხატენ, ამით სახე ქართლად არ...“ (116v).

ზ. ქრისტეს დაბადების ნაბეჭდ სურათს წარწერები აქვს ბერძნულად და რუსულად.

თ. „წმიდის სვირიდონის ნაწილი მთლივ გვაშით მდგომარე ქვეყანასა კერკირას ეკლესიასა შინა, რომელი მოღებულ იქმნა კვიპროსით, [ა]შენ(?)“ (264r).

4. 307v-ზე დაწერილია იროიკო ათონისადმი. იროიკოს ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ტ. გაბაშვილი, მიმოსლვა, 1956 წ., გვ. 116).

5. ბოლო ნაწარმოების სათაური აღდგენილია Q—80 ხელნაწერის მიხედვით (იხ. ხელნაწერთა აღწერილობა Q კოლექციისა, 1957 წ., ტ. 1, გვ. 93).

მიწაწერები: 1. ლეონ მეფის პორტრეტის მეორე მხარეს ასეთი წარწერა ტექსტის ხელით: „ქ. საქართველოს ზედა მეფე, ცხებული ქართლისა და კახეთისა, ღირსად მოქსენებელი მეფე ლეონ, ახლად განმაახლებელი და აღმაშენებელი საფლავისა ქრისტესისა და გოლგოთისა და მადლისა კათოლიკე ეკლესიისა იერუსალემისა აოქრებულისა, თათართავან მომპყრობილესა საფასითა თვისითა, რაჟამს წარმოგზავნა იოაკიმ ჯვარის მამა ქართველი და დაიქსნა საქსენებელად საუკუნოდ მისდა და მომავალთა ნათესავთა. რაის წარსრულა წელი ეამსა მას აქეთ ს-კჳ და კვალად აღმაშენებელი მთაწმიდას ფილოთეონის მონასტრისა, მამა მეფის ალექსანდრესი, პაპისა მეფის თეიმურაზისა. ესე თეიმურაზ იყო პაპა მეფის ერეკლესი, ცხებულის მეფის თეიმურაზის მამისა. ესე სწერია გოლგოთას პატრიარქის ტახტის ფეციით მარმარილოზე. იქ მისრულნი საქართველოსანი დაბრმობილნი ყოფილან, თუ რასათვის, არა აღმოუქითხავს ესე და არ უუწყებია საქართველოსათავანთა. მიკვირს ფრიად. თუ ვითარ არის ესე“ (110v).

2. 160r-ზე ნუსხურით ასეთი წარწერა: „პურიათ ცხოვრებასა რა აღსწერდეს იოსიბ ჰურია წიგნსა მას იოსიბოდ წოდებულსა, ესრეთ აღსწერს ქრისტესთვის: ხოლო იქმნა ეამთა ამათ იესუ, კაცი ბრძენი, უყუთუ კაცად ჯერ-არს თქმა მისი, რამეთუ იყო მოქმედი საქმეთა ჰეშმარითა საკრველთა მოძღვარი კაცთა გემოვნებით მიმთველთა ჰეშმარითათა და მრავალთა უკუშ პურიათა, ხოლო მრავალთა ელლინთაცა არწმუნებდა. ესე იყო ქრისტე და იგი რაა განცემითა პირველთა კაცთა ჩვენთათა(!) ჯვართა დასაჯა პილატე, არა დასცხრეს პირველ შემყვარებელნი მისნი, რამეთუ ეჩუშნა შათ შემდგომად სამთა დღეთასა კვალად ცხოველი, რამეთუ საღმრთოთა წინასწარმეტყველთა ესენი და სხუანი ბევრეულნი საკრველნი ეთქვენს მისთვის, ვინაცა აწ მის გამო სახელდებულთა ქრისტეანეთა არა მოკლებულ არს ნათესავი“.

აქვე მხედრულით წარწერებია: „ვის რა უკვირდეს სიტყვანი ესე, რამეთუ მტერთა და წინააღდგომთავან არს იოსიპი ჰურია იყო“. „ეს წერილი თერთმეტი ფურცელი გარდმოაბრუნე და იქ ჯვარი ზის, იქ დასწერე“ (172r-ზე ჯვარცმული ქრისტეს ნახატია და ზემოთმოტანილი წარწერა იქ უნდა იყოს).

3. „ნიკალაი ზანდაროვისა არის ეს წიგნი მღვდლისა“ (2r).

4. „ტიმოთე მთავარეპისკოპოზის მოგზაურობა წმინდა ადგილებში. ეს აღწერილი წიგნი მონაზონ ტიმოთე იერუსალიმისა. მოუვლია მთელი ქვეყანა და აღუწერია. თავის ხელით არის ეს წიგნი დაწერილი. სხვადასხვა მონასტრები. მღვდელი ნიკოლოზ ზანდაროვი“ (3r. ფანქრითაა ნაწერი).

5. „Священник Дингомской Мариницкой Церкви Николаѣ Зандаров. 1862-го года, апреля 3-го“ (4v. ფანქრითაა ნაწერი).

6. 160v-ზე ფანქრით: „ბევრი ქარავმა არის, სიფთხილით უნდა წაიკითხო“.

(1311)

3251

## თამაზ ქობულოვი, ლექსი. XIX

1 ფ.; 22X25; ქალაღი; მხედრული; [XIX].

[ლექსი] „თამაზ ქობულოვის თქმული. —  
 შე სოფელო, რა გითხრა, ყოვლითურთ შემკობილო,  
 კეთილ კაცთა მოყვარო და ცრუებთა ძმობილო,  
 ვინ ვსთქვა არ შეაწუხე, სიცრუეზედ მყნობილო...“ 1r-v.

შენიშვნები: 1. ლექსი ხუთ სტროფიანია. რეფრენი „შე სოფელო...“ მეორედბა მე-2 და მე-5 სტროფების შემდეგ.

2. გახვეულია ქალღმერთი, რომელსაც გადამწერის ხელით აწერია: „ლექსი თამაზ ქობულაძის მიერ“.

3. აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. „Описание рукописей...“ ტ. II, 1906—1912, გვ. 468—469).

(1312)

3252

## კრებული. 1887

6 ფ.; 25,5×21; ქალღმერთი; უცხო; მხედრული, საზედაო ასოები მთავრულით; 1887 წ. (1r); ადგილი: საჩხერე (1r); დაზიანებულია მე-6 ფ.; დაუწერებელია: 1v, 3v და 6v. კვირნიშანი: 1826 წ.

1. „ღირს-საქსოვარნი სიტყუანი. — ოთხნი ნივთნი არიან უკმო უქცევლნი ანუ დაუბრუნებელნი: სიყმარწვილე, დროე, ნათქუამი სიტყუა და ქალწულება...“ 2r-v.

2. „რომელნიმე შესწავებანი დედაკაცთათვის და ქორწინებისათვის. — დედაკაცთა სილამაზეს შეადგენენ: ახალ-მოჰასაკობაჲ, საშუალ-ტანადობა, კანონიერი დაწყობილება ყოველთა ნაწილთა სხეულისათა...“ 2v-3r.

3. „აღწერათვისებათა უჩინებულესთა ერთა ევროპისათა. — ნემეცნი, ფრანციცნი, იტალიანელნი, ღიშპანნი, ინგლისნი...“ 4r-v.

**შენიშვნა:** ამ ერთა დახასიათება მოცემულია ცხრილში, რომელსაც 13 დანაყოფი აქვს: ქცევასა შინა, ტანადობასა შინა, სამოსელსა შინა, საზრდელსა შინა, ზნესა შინა, სახესა შინა, რჩევასა შინა, წერასა შინა, სჯულსა შინა, წინამძღობლობასა შინა, სამსახურის ჩვენებასა შინა, ქორწინებასა შინა, დედაკაცი. ცხრილის შემდეგ დამატებით მოცემულია პოლანდიელთა და ევროპის მთავარ ერთა დახასიათება.

4. „უბნობა შორის მწიგნობრისა და ყმაწვლისა. — ყრმა ერთი დასეირნობდა პირსა ზედა მდინარისასა და შემოეყარა მას მწიგნობარი ფრიად ჩაფიქრებული...“ 4v—5v.

5. „შოტლანდიის ლიტონი სალდათი. — ღლასვოვსა შინა სალდათი, სახელად ჩარდ მედილტონ, ღღესა კვრიაყესა მივიდა ეკკლესიასა და მიიტანა თან ნაკულად ლოცუანისა ერთი კელი სათამაშო ქალღმერთი...“ 6r.

**შენიშვნები:** 1. 1r, 2r და 4v-ზე დასმულია ბეჭდები: „Симои Глахов Годарелидзе“.

2. თავფურცელზე წერია: „სხვადასხვა ანბები ფრიად მოსაწონნი, კუთნილი სიმონ გლახუას ძის გოდაბრელიძისა, 1887 წელსა, ფებერ. 1 დღესა. დ. საჩხერე“.

3. ამავე ტექსტს შეიცავს ხელნაწერი H-1098. ქრისტინე შარაშიძის აზრით: „ხელნაწერში მოთავსებული მთელი მასალა რუსულიდან ნათარგმნი ჩანს“ (იხ. ხელნაწერთა აღწერილობა, H კოლექცია, ტ. III, 1748, გვ. 82).  
მინაწერი: „ამოხსენენ მე, უფალო, ოდეს მოხვიდე სუფევითა შენითა“ (1r).



(1313)

3269

კრებული. XVIII

348 ფ.: 31,5X21; ქალაღი; ტყავგადაკრული, ტვიფრული ხის ყდა; ხელნაწერი ახალი რესტავირებულია; ყდის შიდა მხარეს დაკრული ჰქონდა ნუსხურით ნაბეჭდი ფურცლები, რესტავრაციის შემდეგ ეს ორი ფურცელი ხელნაწერს ბოლოში დაერთო; ნუსხური, სათაურები და საზედაო ასოები სინგურით; დაწერილია სხედანსხეა ხელით; ნაკლული; [XVIII]; ათანასი ზურაბოვის კუთვნილი (297v); 308 და 309 ფურცლები ძველი რესტავირებულია; 288 ფ. ჩამოჭრილია; დაუწერელია: 23v, 207v, 218v, 221r-v, 282r-v, 288v—289r, 293v—295r, 296r—297r, 298r, 299r, 300r, 301r—302r, 303r, 304r, 305r, 306r, 307r, 308r, 340r. აქვს ჰვირნიშნები: სამი მთვარე, გვირგვინი მთვარით, ყურძნის მტევანი გვირგვინით და მშვილდისარი.

1. ა. „შესავალი [წიგნისაჲ] წმიდათა და ნეტართა] მათათა ჩუენთა [ცხოვრებათათჳს] და მოქალაქობათა. მამო, [გუაჟურთხენ]. — რომელი იგი არს პირველითგან ღმრთისა თანა ღმერთი სიტყვა...“ 1r—8r.

ბ. „სწავლანი შუშნიერნი წმიდათა და ნეტართა მათანი სისრულისათჳს სათნოებათასა, თავი ბ. გუაჟურთხენ მამო, უფალო იესუ ქრისტე, შეგვწყალენ ჩუენ. — ჰკითხა ვინმე მამასა ანტონის და ჰრქუა: რაჲ დავიმარხო, მამო, და ღმერთსა სათნო ვეყო?...“ 8r—23r.

წყდება: „...ჲ. იტყოდეს ბერნი, ვითარმედ კუნკული სახე არს უმანკობისაჲ, სქემა...“.

შენიშვნები: 1. სათაური აღდგენილია A—1105 ხელნაწერის მიხედვით.

2. თარგმნილია ბერძნულიდან თეოფილე ხუცეს-მონაზონის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, I, 1951, გვ. 226).

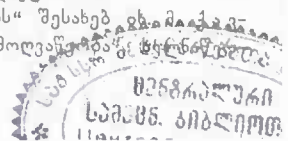
2. „სიტყუს-გებაჲ ლათინთა მიმართ ჩუენ მართლმადიდებელთა მიერ, თუ რაჲ არს ჩუენგან მათი განყოფილებაჲ, თქმული უნდოსა და გლახაკისა ხუცეს-მონაზონისა ბესარიონის მიერ, რომელი იყო უდაბნოთ გარესჳით მრ[ავალ]მთისაჲთ. მონასტერსა წმიდისა იოანე ნათლისმცემელისასა. ხოლო წიგნსა ამას ეწოდების გურდემლი. — მრავლით ეამითგან მენება ღუმილი მრავალთა მიზეზთათჳს და არა აღებად პირისა, რამედუ უღირსებაჲ სულისა და შიში შეუჟადრებელთა შეჟადრებად მიზეზ მექმნა ღუმილისა...“ 24r—168v.

შენიშვნები: 1. ტექსტს დართული აქვს „ზანღუეი წიგნისა ამის“ 168v—169v. 169v-ზე დაწყებულია ვადაწყურის ანდერძი. შემდეგ ხელნაწერს აკლია. ტექსტი ვადაწყურითი უნდა იყოს ფილიპეს მიერ: 35-ე და 36-ე თავების ბოლოს (161v, 162v) ვადაწყურის ხელით მიწერლია: „ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი ფილიპე“.

2. ტექსტი წარმოადგენს „გრდემლის“ ვრცელ რედაქციას.

3. ბესარიონ ორბელიშვილის „გრდემლის“ შესახებ ვხედავთ მხოლოდ მხოლოდ ერთხელ, ხელნაწერს თარიას „ბესარიონ ორბელიშვილის ცხოვრება და მოღვაწეობა“ (საქართველოს ისტორიის ინსტიტუტის მოამბე, I, 1959, გვ. 73—112).

2. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ V



3. [გრიგოლ ხუცესმონაზონი] „თუესა სეკდენბერსა იგ. წამებააყოვლად დიდებულისა მოწამისა დედოფლისა ქეთავანისა, რომელი იწამა სპარსთა მეფისა შაბააზი(ს). უსჯულოსა მიერ ქალაქსა შირაზისასა. — საქმისა რაჲსმე კეთილისა დამწყებელსა გონებაცა კეთილი უკმს და ფრიადითა სიბრძნითა აღსავსე...“ 171r—177v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი გამოკვლევითურთ გამოცემულია ტ. რუხაძის მიერ: ახლად აღმოჩენილი ცხოვრება და წამება ქეთევან დედოფლისა, ლიტერატურული ძიებანი, ტ. V, გვ. 229—267. გამოცემაში S—3269 ხელნაწერი აღნიშნულია A ლიტერით.

2. ტექსტს უძღვის ქეთევან დედოფლისადმი მიძღვნილი საგალობელი (170r-v). 170v-ზე კიდევადამწერის ხელით მიწერილია: „თქმული გრიგოლისი“. საგალობელში ჩართულია მოკლე სვინაქსარული ცნობა ქეთევან დედოფლის შესახებ.

3. „ქეთევანის წამების“ ტექსტს 177v-ზე მოსდევს „სვეტიცხოვლის საკითხავის“ დასაწყისი, რომელიც შემდგომ გადაუხაზავთ.

4. „თუესა მაისსა ზ. გამოჩინებაა ჯუარისა და წმიდისა მამისა ჩუენისა იოანე ზედაძნელიისაჲ. უფალო ღლყჲ, დ. მკნნი.—ვღაღადებდეთ და ვგალობდეთ ჳმითა ტკბილითა ყოველნი...“ 178r.

წყდება: „...ღმრთის მხილველსა მოსეს მიემსგავსე შენ და მის მიერვე ღმერთმან გა...“.

5. [ნიკოლოზ გულაბერისძე] „თუესა ოკდონბერსა ა. სკაჲთხავი სუშტისა ცხოველისა კუართისა საუფლოსა და კათოლიკე ეკლესიისაჲ. მამაო გუაკურთხენ. — საჲირო უკუშვიდრემე იჳმნა ჩუენდა, ჳ, ღმრთის მოყუარენო, პირველ გარდასრულთა ამათ მრავალრიცხუშტთა წელთა ღუმილით თანა წარჯდასა, აწლა სადმე მოჳსენებად და განფრთხობად...“ 184r—207r.

შენიშვნები: 1. ტექსტს უძღვის სვეტიცხოვლის საგალობელი (179r—184r).

2. გამოცემულია ორჯერ: პირველად მ. საბინინის მიერ (საქართველოს სამოთხე, 1882, გვ. 69—118). მეორედ ვ. კარბელაშვილის მიერ (საკითხავი სუშტის ცხოველისა კუართისა საუფლოსა და კათოლიკე ეკლესიისა, 1908, გვ. 36—127).

6. „თუესა ოკდონბერსა ბ. წამებაა და ღუაწლი წმიდათა დიდებულთა მოწამეთა დავით დაკოსტანტინესი, რომელნი იწამნეს ქუეყანასა ჩრდილოეთისასა. გუაკურთხენ, მამაო.—მეფობასა ბერძენთა ზედა ღმრთის-მსახურისა პერაკლისასა, ოდეს იგი განაგებდა საბრძანელსა მისსა კუშრთხითა მეფობისა თჳსისათა, განილაშქრა სპარსთა მეფემან ზუასრო ქალაქსა მას ზედა ღმრთივ დაცულსა წმიდასა იერუსალემსა...“ 208r—213v.

შენიშვნა: გამოცემულია მ. საბინინის მიერ (საქართველოს სამოთხე, 1882, გვ. 323—330). ჩვენი ტექსტი მცირე განსხვავებით მიჳყვება გამოცემულ ტექსტს.

7. „თუესა იანვარსა ზ. წმიდისა მოწამისა აბოსი, რომელი იწამა ქართლს შინა ქალაქსა ტფილისს ქელითა სარკინოზთათა. გუაქურობენ, მამაო. თქმული იოანე სებასტიანისა, ბრძანებითა ქრისტეს მიერ სამოელ ქართლისა კათალიკოზისათა. — რომელი ხართ ქრისტეს მოყუარენი, მიიღეთ ჩემგან სანატრელ სმენაჲ წმიდისა მოწამისა და ქრისტეს მოღუაწისა, რომლითა სიმკნითა და დიდებითა გვრგვნოსან იქმნა ქრისტეს მიმართ...“ 215r—218r.

შენიშვნები: 1. ტექსტი „აბოს მარტილოზის“ მხოლოდ მესამე თავს, აბოს წამებას შეიცავს.

2. ტექსტს უძღვის აბოსადმი მიძღვნილი საგალობელი (214r—215r).

8. „თუესა მარტსა კ. წმიდათა დიდებულთა მოწამეთა ორთა დიდთა მეფეთა ქართველთასა არჩილ და ლუარსაბისა, უფალო ღლყა, ჯმაჲ ბ. — მამისაგან შო. — გიხაროდენ მოწამეთა შორის ახოვანო მკედარო უფლისაო, რომელმან ბრძანებაჲ უსჯულოსა არად შერაცხე...“ 219r—220v.

წყდება: „...ტაძარ სამეუფო გყო შენგან შობილმან ღმერთმან წმიდათა...“.

9. [ევესტათი მცხეთელისადმი მიძღვნილი საგალობელი]. — „...მახვლისა წყლულებითა წარგეკუშთა თავი საღმრთოჲ შენი, ახოვანო ქრისტეს მოწამეო, დიდებულო, მკნეო ევესტათი...“ 222r—223v.

10. [იესე ქსნის ერისთავი], „თუესა სეკდენბერსა იმ. წმიდათა და დიდებულთა ორთა ძმათა მოწამეთა ქართველთა: ელისბარ ქსნის ერისთავისა და ძმისა მისისა შალვასი და წმიდისა დიდებულისა მოწამისა ბიძინა კახისა. მწხრი, უფალო ღლყა, პირველად ჯუარი და მერმე ბიძინასი, შალვასი(!) და ელისბარისი, შემდგომად ევმენი გორტინელ ეპისკოპოსისა. ჯმაჲ დ, მკწნი. — ვაქებდეთ დღეს ჩუენ ყოველნი ერნი ქართველთანო ქრისტესა...“ 224r—227v.

შენიშვნები: 1. ამ საგალობლის შესახებ იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, I, 1951, გვ. 568.

2. საგალობელში ჩართულია: „გალობანი შუაღამისანი, იამბიკონი, რომლისა თვენი იტყვან: ქრისტეს მოწამეო შალვა, შეიწყალე ძის ძე შენი იესე“.

11. [ბესარიონ ორბელიშვილი], „თუესა მარტსა კ. შესხმა და წამებაჲ წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა არჩილისი, მეფისა მის ქართველთასა, რომელი იყო ნათესავი და ტომი ხუასროვანთა სპარსთა მეფისა და იწამა ქართლს შინა ჭიკჭუმ მძღავრისა მიერ, რომელსა ეწოდა ასიმ. — ბრწყინვალე არს და დიდებულ წსენებაჲ ყოველთა მოწამეთა...“ 228r — 235r.

შენიშვნები: 1. „არჩილ მეფის მარტილოზის“ შესახებ (იხ. მ. ქავთარიას დასახ. წერილი, გვ. 88).

2. შემოკლებული ტექსტი A—170 და S—3269 ხელნაწერების მიხედვით გამოცემულია ს. ყუბანეიშვილის მიერ (ძველი ქართული ლიტერატურის ქრესტომათია, I, 1946, გვ. 247—252).

12. [ბესარიონ ორბელიშვილი], „თუესა მარტსა ა. ლუაწლი წმიდისა და სანატრელისა მოწამისა და მეფისა ლუარსაბისი, რომელი იწამა შაჰ-აბაზ უსჯულოსა მიერ სპარსთა მეფისა. — ღმრთის მოყუარეთათჳს ქსენებაჲ წმიდათა სიხარულ არს...“ 235v—243v.

შენიშვნა: ტექსტი S—3269 ხელნაწერის მიხედვით გამოცემულია ს. ყუბა-ნეიშვილის მიერ (ქრესტომათია, I, გვ. 407—416).

13. [ბესარიონ ორბელიშვილი], „შესხმაჲ წმიდათა მოწამეთა: ბიძინასი, შალვასი და ელისბარი(!) და უწყებაჲ წამებისა მათისა. გუაყურთხენ, მეუფეო. — მოწამეთა სიმრავლემან გარე მომიცვეს ჩუენ მრავლითა რაჲთმე ბრწყინვალეებითა და გარდამატებულითა ჰაეროვნებითა...“ 243v—252v.

შენიშვნები: 1. სათურის წინ მხედრულით ჩაწერილია: „თქმული ქართლის კათალიკოზისა ბესარიონის მიერ“ (243v).

2. გამოცემულია მ. საბინინის მიერ (საქართველოს სამოთხე, 1882, გვ. 599—609).

14. [ბესარიონ ორბელიშვილი]. „თუესა აგვსტოსა იმ დაძინებაჲ წმიდათაგანისა მამისა ჩუენისა ისე წილკანელ ეპისკოპოსისა საკვრველთ-მოქმედისა, რომელი იყო ერთი ათორმეტთა მამათაგანი, რომელნი შუამდინარით მოიწინეს. მამაო, გუაყურთხენ. — ბრძენთა მაქებელნიცა ბრძენნი უკმს და წმიდათა შემსხმელი წმიდაჲ ჯერ არსო, იტყვს ვინმე ბრძენთაგანი...“ 253r—261v.

შენიშვნები: 1. ბოლოში ტექსტი გავრძელებულია მხედრულით: „სადიდებულად წმინდისა სამებისა და ერთარსებისა, რომელსა შვენის უყუნიითი უყუნი-სამდე დიდება“ (261v).

2. „ისე წილკანელის დაძინების“ შესახებ იხ. მ. ქავთარიას ლასახ. წერილი, გვ. 89—90.

15. „თუესა აგვსტოსა იმ. წმიდისა მამისა ჩუენისა ისე წილკანელისა ათორმეტთაგანისა. ოქმი, ჳსნილი თევზითა და ღვინითა. მწ-ხრი, უფალო ღ-ყა, უქცევთ რვათა მუჭლთა ზედა. პირველად ოთხი დღესასწაულისა, მერმე ესისესი(!). პირველი მუჭლი ბ გზის, ჳმაჲ ა. თვით. — მხიარულითა გულითა მივრბიოდეთ, მორწმუნენო, ტაძარსა მას დედისა ღმრთისასა. ვიხილოთ და მოვილოთ მადლი იგი წმიდისა ისე მამათ-მთავრისა...“ 262v—264v.

შენიშვნები: 1. 262v-ზე ფერებით შესრულებულია ისე წილკანელის სურათი, თავზე ასომთავრულით აწერია: „წმიდაჲ ისე წილკანელი“, გვერდით გამოსახულია მონასტერი.

2. სავალობელს მოსდევს: „თუესა აგვსტოსა იმ, წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ისე წილკანელისა. რომელი იგი იყო ერთი ათორმეტთაგანი ნეტართა მათ მამათა, რომლისა სახელი ფრიალ განთქმულ იყო უბიწოებითა და სათნოებისა სრულებისასა მიწვენილი...“ შემდეგ ხელნაწერს აკლია.

16. „თუესა აგვსტოსა გ. წმიდისა მოწამისა რაჟდე-  
ნისა [..]. მწუხრი, უფალო ღ-ღყა [..]: — ქრისტეს მორწმუნენო, მოლით  
ღღესასწაულსა ამას ღუაწლისა მძლისა რაჟდენისა...“ 266r-v.

წყდება: „...ხოლო შენ, სანატრელო, შევედრე სული შენი ქრისტესა  
მეუფესა...“

17. [ბესარიონ ორბელიშვილი], „თუესა აგვსტოსა  
გ. წამებაჲ და ღუაწლი წმიდისა დიდისა მოწამისა  
რაჟდენისი, რომელი იწამა ჟამთა დიდისა მეფისა ვახტანგისათა სპარსთა  
მიერ ქართლს შინა, სოფელსა შინა წრომს. მამაო, გუაჟურთხენ. — მოწამეთა  
წსენებითა, ვითარმცა იქმნა განძლომაჲ ღმრთის-მოყუარეთაგან და მარტვლთ  
მოყუარეთა, რამეთუ მოწამენიცა განუძლომელითა სიყუარულითა მეუფისა მა-  
თისათა მოტყინარე იყვენს უმაჟურეს ცეცხლისა...“ 267r—275v.

შენიშვნები: 1. „რაჟდენის მარტილობის“ შესახებ იხ. მ. ქავთარიას  
დასახ. წერილი, გვ. 88—89.

2. გამოცემულია მ. საბინინის მიერ (საქართველოს სამოთხე, 1882 წ.,  
გვ. 169—180). ჩვენი ტექსტი რედაქციულად მისდევს საბინინისეულ გამოცემას.

18. „ცხოვრებაჲ და მოქალაქობაჲ წმიდისა მამისა  
ჩუენისა ილარიონ ახლისა. გუაჟურთხენ, მამაო. — შემოსვლამან  
ამან ჟამთამან ჩუენ ზედა კეთილი ნაცვალი პირველთა მათ შემოილო და აწ  
ჩუენ მიერ შესხმადი ესე აღმოგვცენა საღმრთო ილარიონ...“ 277v—281v.

წყდება: „...იყვენით, ძმანო, და შეუძრწუნებელ და კაცად-კაცადი  
თქუენი შეუღეგინ საქმესა თვისა განწესებულსა, რამეთუ...“

შენიშვნები: 1. ტექსტს უძღვის საგალობელი: „თუესა ნონებრსა ით. წმი-  
დისა წინაწარმეტყუელისა აბდიასი და წმიდისა ღმერთ-შემოსილისა  
ილარიონ ქართველისა“ 267r—277v.

2. 277v-ზე, „ილარიონის ცხოვრების“ წინ, ფერებით შესრულებულია სუ-  
რათი, რომელიც ილარიონს უნდა გამოსახავდეს.

3. ტექსტი მიჰყვება „ილარიონის ცხოვრების“ მეტაფრასულ რედაქციას, რო-  
მელიც გამოცემულია მ. საბინინის მიერ (საქართველოს სამოთხე, გვ.  
371—392).

19. [მაკრინე], „თუესა სეკდენბერსა იე. წმიდისა და  
ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოსებ ამბა ალავერდლისა. — ესე წმიდაჲ და ნეტარი მამაჲ ჩუენი იყო მოწაფე ღირსისა და ღმერთ-  
შემოსილისა იოანე ზედაძნელისა...“ 286r—287r.

შენიშვნები: 1. ტექსტი ჩართულია იოსებ ალავერდელისადმი  
მიძღვნილ საგალობელში (283v—288r).

2. საგალობელისა და „იოსებ ალავერდელის ცხოვრების“ მოკლე სვინაჟ-  
სარული რედაქციის ავტორია მაკრინე (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები  
ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, IV, გვ. 247—251).

3. საგალობელი გამოცემულია ლ. ასათიანის მიერ (ძველი საქართვე-  
ლოს პოეტი ქალები, 1936, გვ. 46—70). „იოსებ ალავერდელის ცხოვრება“ გა-  
მოცემულია მ. საბინინის მიერ (საქართველოს სამოთხე, გვ. 217—218).

20. „თუესა დეკენბერსა ბ. წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა პეტრე ქართველისა მიამოსა(!) ეპისკოპოსისა. ოქმი, ღწნო და ზეთი, ორგზის. ქმაჲ. გ-ი, ყ-ლი ს-სბჲ. — მოიწია ქსენებაჲ შენი, ბრძენო მამაო, და მოგვწოდს გალობად საკვრველებათა შენთა...“ 290r—293r.

შენიშვნები: 1. 289v-ზე ფერებით შესრულებულია პეტრე ქართველის სურათი. სურათზე ასომთავრულით წარწერილია: „წმიდაჲ პეტრე ქართველი“. ქვევით სინგურით მიწერილია: „თუესა დეკენბერსა ბ. წმიდისა მამისა ჩუენისა პეტრე მიამოსა(!) ქალაქისა ეპისკოპოსისა, რომელი იყო ძე ქართველთა მეფისა“. პეტრე ქართველის სურათი არის აგრეთვე 290r-ზე. სურათი დაზიანებულია, საღებავი ალაგ-ალაგ აცვენილია. სურათზე სინგურით წარწერილია: „თუესა [დეკენბე]რსა ბ. წმიდისა და ნეტარისა მამისა [ჩუენისა] პეტრე ქართველისა [მიამო]სა [ეპი]სკ[ოპოსი]სა...“

2. ხელნაწერში მომდევნო ფურცლებზე ფერებით შესრულებულია წმინდანთა სურათები:

ა. გობრონ ქართველისა (295v). სურათზე ასომთავრულით წარწერია: „წმიდაჲ გობრონ ქართველი“, გვერდით ნუსხურით წერია: „თუესა ნოენბერსა იზ, წმიდისა დიდებულისა მოწამისა გობრონისი“. მერმე ვაშვებულია ადგილი ტექსტისათვის.

ბ. თათე მამებელისა (297v), სურათის ქვევით დაწყებულია საგლობელი.

გ. კონსტანტინე ქართველისა (298v). სურათზე ასომთავრულით წარწერილია: „წმიდაჲ კონსტანტინე ქართველი“. გვერდით ნუსხურით წერია: „თუესა ნოენბერსა ბ. წმიდისა მოწამისა კონსტანტინე ქართველისა“. ქვევით ვაშვებულია ადგილი ტექსტისათვის.

დ. ტვროს ბრეთელისა (299v).

ე. სტეფანე ხირსელისა (300v).

ვ. გრიგოლ ხანძთელისა (302v). სურათი დაბეჭდილიჲ ნ. მარის მიერ. იხ. Жизнь св. Григория Хандатийского. С.-Петербург, 1911, გვ. LXXI.

ზ. არსენ იყალთოელისა (303v).

წ. ისიდორე სამთავნელისა (304v).

თ. მიქაელ ულუმბოელისა (305v), სურათის ქვევით დაწყებულია საგლობელი.

ი. დოდო ქართველისა (306v).

ია. დავით ვარეჯელისა (307v).

21. „ცხოვრებაჲ და საკვრველებანი წმიდისა და ნეტარისა შიოსნი, რომელი იყო ანტიოქიათ შუამდინარისათ ასურეთისა. ხოლო მოიწია ქუეყანად ქართლისა და დაემკვდრა სარკინისა მღვიმეს, რომელი ესე აღწერა ღირსმან მარტვრი, რომელსა ეწოდა პირველად იოანე, რომელი იყო მოწაფეთაგანი წმიდისა იოანესთა კონსტანტინოპოლით. გუაკურთხენ, მამაო. — ქსენებითა წმიდათათა, ოდესმცა სადა იქმნა განძლომა ცნობის მქონებელთაგან, არა თუ ვინმე სრულიად წარტყუჴნულ იყოს გონებითა ეშმაკისა მიერ...“ 309r—339v.

შენიშვნები: 1. 308v-ზე ფერებით შესრულებულია შიო მღვიმელის სურათი.

2. ტექსტი გამოცემულია ი. აბულაძის მიერ (ასურელ მოღვაწეთა ცხოვრების წიგნთა ძველი რედაქციები, 1955, გვ. 69—143). ტექსტი მისდევს „შიოს ცხოვრების“ მეტაფრასულ რედაქციას.

22. „ცხოვრება ანტონი მარტომყოფელისაჲ. მ-მ. — ესე მამაჲ ანტონი შუამდინარელი, რომელი იყო მოწაფე იოვანესი, იყო წმიდაჲ ესე განშორებულთა შორის სათნო და წარჩინებული...“ 341r-v.

ენიშვნები: 1. ტექსტს უძღვის საგალობელი ანტონ მარტომყოფელისადმი (340r). შდრ. მ. საბინინი, საქართველოს სამოთხე, გვ. 296.

2. 340r-ზე ანტონ მარტომყოფელის სურათია, ფერებით შესრულებული: სურათზე ასომთავრულით აწერია: „წმიდაჲ ანტონი მარტომყოფელი“.

3. ტექსტი მისდევს საბინინის გამოცემულ „ანტონ მარტომყოფელის ცხოვრების“ სვინაქსარულ რედაქციას (შდრ. საქართველოს სამოთხე, გვ. 293—295).

4. S—3269 ხელნაწერს ბოლოში დართული აქვს რამდენიმე ფურცელი (342r—348v), დაწერილი სხვა ქალაღზე, გვიანდელი ხელით, ნუსხურით. ამ ფურცლებზე მოთავსებულია საგალობლები:

ა. ევსტათი მცხეთელისა, დასასრული (342r).

ბ. ანტონი მარტომყოფელისა (342r—344v).

გ. ილარიონ ქართველისა (345r—347r).

დ. პეტრე ქართველისა (347r—348v).

5. ხელნაწერი დაწერილია სხვადასხვა ხელით: 1r—23r გადაწერილი უნდა იყოს იობის ხელით (იხ. მ. ქავთარია, დასახ. წერილი, გვ. 87); 228r—261v და 267r—275v—ბესარიონ ორბელიშვილის ხელით (იხ. იქვე); 24r—169v—ფილიპეს ხელით (161v, 162v). კრებულში შესულია აგრეთვე სხვა ხელით შესრულებული ფურცლები: ერთი ხელითაა ნაწერი: 170r—177v, 179r—227v, 262v—266v, 276r—277v, 278r, 278ა—341v. ხელნაწერს დართული აქვს გვიანდელი ნუსხურით ნაწერი ფურცლები: 342r—348v.

6. იქმნება შთაბეჭდილება, რომ ჩვენი ხელნაწერი ორი დამოუკიდებელი ხელნაწერისაგან შედგება, რომელიც შემდგომ ერთ წიგნად აუკინძავთ (იხ. 169v—170r).

7. ხელნაწერის დათარიღებისათვის იხ. ა. კ. ქეკელიძე, ეტიუდები, 1v, გვ. 250. ბ. ტ. რუხაძე, ახლად აღმოჩენილი „ცხოვრება და წამება ქეთევან დედოფლისა“, ლიტერატურული ძეგანი, V, გვ. 246. გ. მ. ქავთარია, დასახ. წერილი, გვ. 81.

მინაწერები: 1. (მხედრულით) „წიგნი ესე კუთვნილ არს მღვდელ-მონაზონის ათანასი ზურაბოვისა. ვინც მოიბაროს, გაუწყრეს ამ წმიდათ მამათა მადლი. ჩუჟჲ წ. 1893“ (297v).

2. მინაწერებია აგრეთვე 171r-ზე და 241v-ზე.

(1314)

3270

## კრებული. XVIII

67 ფ.: 36,5×22; 35×21,5; ქალაღი, სხვადასხვა: მუყაოს ყდა; მხედრული, სამი სხვადასხვა ხელი; ნაწილი (51r—55r) გადაწერილია გაიოზ არქიმანდრიტის ხელით (შდრ. S—29); ნაკლული; დაუწერელია 61r—v. 67v; ფ. 50 ძველი რესტავრირებულია; [XVIII], კვირინიშნები: 1787 წ. (ფ. 27, 28); 1793 წ. (ფ. 45); კვარნიშანია აგრეთვე ფ. 58.

1. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუჭნისა არსენისა, მცხეთელ კათალიკოსისა, რომელი იყო სანახებთაგან სამცხისათა საფარით. განყოფისათჳს ქართლისა და

სომხთისა. — კაცნო ღმრთის-მოყვარენო, რომელნი იშვჭებით ებაზისაგან ცხოველისა შეილაღ წმიდისა და დიდებულისა კათოლიკე ეკკლესიისა სარწმუნოებასა ზედა წმიდისა სამებისასა...“ 1r—65v.

**შენიშვნები:** 1. ხელნაწერი ცუდადაა აკინძული: ტექსტი 4v-დან გრძელდება 62r-ზე; 4v-ს ქვედა კიდეზე მ. საბინინის ხელით მიწერილია: „ამის დაბოლოება გადატანილ შედგომით იქმნა ბოლოს ამ წიგნისა — მ. საბინინი. ჩუეე წელსა, მოსკოვი“.

2. დასაწყისში 1r-ზე მიწერილია: „არსენი ქათალიკოსისა, სავარით. განყოფისათჳს ქართველთა და სომეხთა“.

3. ამ თხზულების შესახებ იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, I, 1951, გვ. 120—124.

4. გამოცემულია თ. ჟორდანიას მიერ (იხ. ქრონიკები, I, 1892; გვ. 313—332). ხელნაწერის ტექსტი რედაქციულად მისდევს გამოცემულ ტექსტს.

2. „ნაწილი მეორე. თჳს წიგნთა ახლისა აღთქმისათა. § 1. თჳს წიგნთა ახლისა აღთქმისათა საზოგადოდ. ა. განსაზღვრება. — წიგნნი ახლისა აღთქმისანი არიან საღმრთონი იგი წიგნნი, რომელნიცა დაწერილ არიან შემდგომად შობისა ქრისტესა...“ 37r—55r.

**შენიშვნები:** 1. ხელნაწერი ცუდადაა აკინძული, დარღვეულია ტექსტის თანმიმდევრობა: იწყება 37r-დან და გრძელდება 44v-მდე. 44v გრძელდება 5r-დან 20v-მდე. 20v—24r-დან 31r-მდე. 31r—21r-დან 23v-მდე. 23v—32r-დან 36v-მდე. 36v—51r-დან 55r-მდე.

2. თარგმნილია გაიოზ არქიმანდრიტის მიერ (37r, 55r). ეს თხზულება გაიოზის თარგმნილ შრომათა სიაში არ ჩანს (იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, I, 1951, გვ. 363).

**ანდერძი:** ა. „სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ამინ. ვიწყე წელსა 1790, მარტს 6. იას. გაიოზ“ (37r).

ბ. „დიდება ღმერთსა სრულყოფელსა ყოველთასა. სრულ ვჰყავ წელსა 1790, აპრილს 3, იასს, მონასტერსა შინა ბარბოას ვადოპედისასა, გაიოზ“ (55r).

3. „წმიდისადიონისი არიოპაგელიისა. თჳს ზეციერისა მღუდელმთავრობისა. თავი ა. მისთჳს, ვითარმედ ყოველი საღმრთო განათლება მაღლითა ღმრთისათა სხუად და სხუად წარმართებასა ზედა განგებულებითა გარდამოფენილი არს თავსა შორის თვისსა მარტივ და არა თუ ოდენ ესე, არამედ ერთ ჰყოფს განათლებადსაცა თანა მღუდელსა ტიმოთეს მღუდელი დიონოსი. — ყოველი მოცემა კეთილი და ყოველი ნიჭი სრული ზეგარდამო არს შთამოსრული მამისაგან ნათელთასა...“ 45r—50v.

წყდება „... ყოველთა მოუწოდოს ზიარებისადმი თჳს თანა. რაოდენ ვისდაც დასატევენელ და თან შეზომილ ყოველნი უკუა არსნი...“.

**შენიშვნა:** მოცემულია მხოლოდ პირველი სამი თავი და მეოთხე თავის დასაწყისი. ამავე თხზულების სრულ ტექსტს შეიცავს ხელნაწერი A—110 (196v—299r), თარგმნილია ბერძნულიდან ეფრემ მცირის მიერ, იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, I, 1951, გვ. 240. ჩვენი ხელნაწერის ტექსტი რედაქციულად განსხვავებულია A—110 ხელნაწერის ტექსტისაგან.



4. [ხრონოგრაფი] — „...[ესე იქმნა] პირველად მეფედ რომის. ხოლო შემდგომად მეფისა ამისა, ეპყრათ რომაელთა მათ ქვეყანა მათი თვინიერ მეფეთასა წელთა ორმეოცდა სამთა...“ 56r—60v.

წყდება: „...შეიპყრნეს ყრმა იგი და მიიყვანეს...“.

შენიშვნა: „ხრონოგრაფის“ ფრაგმენტი შეიცავს ბაგრატ სოლოღაშვილისა და არჩილ მეფის თარგმნილი „ხრონოგრაფის“ 64—66 თავებს (შდრ. S—2913, 90v—94v).

5. „თარგმანება ოქროპირისი. დაბადებისათვის. — დასაბამად ჰქმნა ლმერთმან ცა და ქუეყანა...“ 67v.

წყდება: „ჰქადაგებდა მეორედ მოსლუასა მხსნელისასა, რაოდენ იგინარს დღე მართალთა და ცოდვილთა...“.

შენიშვნები: 1. 67v-ზე ქვევით მიწერილია: № 1.

2. 66ფ-ზე ამოწერილია ციტატები ბასილის, ათანასეს, იოანე ოქროპირისა და თეოდორე აბუკურას თხზულებებიდან.

(1315)

3271

### იერუსალიმის დარღვევა ტიტესგან. XIX

56 ფ.; 19,5X15,5; ლურჯი ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; სათაურები სინგურით; საზედაო ასოები მთავრულით; იოსებ ახალშენოვის კუთვნილი (56r); ჰვირნიშანი: 1807 წ., 1808 წ. (ფ. 22—27).

„ისტორია დარღვევისათვის უკანასკნელ წმიდისა ქალაქისა იეროსალიმისა ჰრომაელთა კეისრისა ტიტესგან, ძისა ოესპასიანესა(!).—ოდეს მიიღო პატივი და ღირსებაჲ კეისრობისა ოესპასიანემან და იქმნა დამტკიცებულ მბრძანებელად ყოვლისა სოფლისა, პირველსავე წელსა მბრძანებლობისა თვისისა იწყო გამოძიებად დაშთომილთა მათ იუდეანთათვის, რომელთაცა არა ენებათ დამორჩილებად ჭუჭში მისსა...“ 1r—55v.

შენიშვნა: იერუსალიმის დარღვევის ისტორია თარგმნილია რუსულიდან სარიდან ჩოლოყაშვილის მიერ (იხ. ტ. რუხაძე, ქართულ-რუსული ლიტერატურული ურთიერთობის ისტორიიდან XVI—XVIII სს., თბილისი, 1960, გვ. 220).

შინაწერები: 1. „წიგნი ესე ვიყიდე 1867-სა წელსა იანვრის 7-სა დღესა მესხიევისგან იოსებ ახალშენოვმან“ (ქვედა ყდის საცავი ფურცელი).

2. „წიგნი ესე ეკუთნის იოსებ ახალშენოვსა“ (56r).

(1316)

3272

### განსჯანი არისტოტელისანი. 1825

12 ფ.; 21X18; ქაღალდი; ქაღალდის ყდა; მხედრული; მთარგმნელი რუსულიდან თეიმურაზ ბატონიშვილი (1r); გადამწერი: გარსევან ყორანოვი (12r); 1825 წ. (12r); დაუწერელია 12v. ჰვირნიშანი: 1824 (ფ. 6).

„განსჯანი არისტოტელისანი სათნოებათა და ბიწ-  
თათჳს. — ჴემმართვებასა ეკუთნჳს, რათამცა ვაქებდეთ ყოველსა პატიოს-  
ნებასა და ძაგებულ ვჳყოფდეთ ყოველსა უშუჭრებასა შორის პატიოსანთა ნივ-  
თთა...“ 3რ—12რ.

შენიშვნები: 1. უძღვის: „წინასიტყუაობა აკროსტიხურით მისდამი, ვის-  
თჳსცა ვილუაწე:

ისტულების სიბრძნის ყუაელინი სათნოებით,  
ორ ფრთე ჰყოფს სულსა ხედვს და საქმის თნებით,  
ნათლად. უჩრდილად გზით ღმრთისა სჯულთა მცნებით  
აღიყუანს ზენად, განაბრწყინებებს გონებით...“ (1რ—v).

ლექსი შვიდ სტროფიანია, თიოფელ სტროფში ხუთი ტაეპია. კიდურ-  
წერილობაში იკითხება: „იონა იერომონახს გძღენი მეფის ძე თეიმუ-  
რაზ“. აკროსტიხი მიძღენილი უნდა იყოს იონა ხელაშვილისადმი.

2. 1v-ზე ჩამოწერილია: „ახალი მწერლები: ზაქარია ვართაპეტი.  
რომელსაც იხსენიებს ანტონი თავის გრამატიკაში და ცაგარელი გრამა-  
ტიკულ ლიტერატურაში. კლიმია კაკალჩაღზე — ბაქრადის სტატია  
„კავკაზის კალენდრისა“.

3. ხელნაწერი გადმოწერილია დაბეჭდილი წიგნიდან (იხ. ანდერძი 2).

ანდერძები: 1. „განსჯანი არისტოტელისანი კეთილისათჳს და ბოროტისა,  
თარგმნილი ლათინთა ენისაგან რუსულსა ზედა ენასა მ. ა. წელსა 178 [...],  
სანკტპეტერბურღს. ხოლო ქართულსა ენასა ზედა გარდმოთარგმნილ  
იქმნა მეფის გიორგის მეათეცამეტის ძის თეიმურაზის მიერ  
წელსა განვორციელებითგან სიტყუსა ღმრთისა 1878 დეკემბრის 18, ხოლო  
ქართულსა რიცხუსა მეთათხმეტის ქორონიკონისასა ფვ.

დაბეჭდა საფასითავე მათისა უგანაოლებულესობისათა სამეუფოსა ქალაქსა  
შინა სანკტპეტერბურღს, სტამბასა შინა იოანე ოპანესოვისა-  
სა“ (1რ).

2. „გარდმოვსწერენ დაბეჭდილით კანცელიარისტმან გარსევან ყო-  
ღანოვმან ფებერულის იბ-ს რიცხუსა ჩუკე-ს წელსა ხაზინის ექსპედიციასა  
შინა“ (12რ).

შენიშვნა: რუსულიდან თარგმნის თარიღი 1878 წ. გადაკეთებულია 1818-ად.  
ქვევით სხვა მგლწით მიწერილია 1818 წ. გასწორებული თარიღი უფრო სწორი  
ჩანს: ქორონიკონ ფვ 1818 წ. ვვამლევს.

მინაწერი: (საგა ხელით) 1რ-ზე.

(1317)

3273

კრებული. XVIII

44 ფ. 18×15,5; ქაღალდი; უცდო; მხედრული, საზედაო ასოები მთავრუ-  
ლით; ნაკლული; დაზიანებულია ფ. 18—22; [XVIII], ჴვირნიშანი: 1780.

1. „ეს ხე არს შვიდთა მამაკვდინებელთა ცოდვათა უპირ-  
ველესი, თქმული ნიკოლოზ მიტროპოლიტისა ორბელ-  
ანისა. პირველი მამაკვდინებელი ცოდვა ამბარტავანება არის, რომ ამისაგან  
გამოვა ცოდვა ესე. — ამბარტავანება ეს არის, ვისაც თავისი ნაქნარი და ნათ-  
იბი დიდათ მოსწონდეს...“ 1რ—6რ.

1. [ლოცვები]. — „ღმერთო მილხინე, მომიტყვენ მე შეცოდებანი  
ჩემნი...“ 6რ—13v.

- შენიშვნა: შედის: ა. „ლოცვა იოვანე ოქროპირისა“ (6r—v).  
 ბ. „ლოცვა ოქროპირისა იოანესი“ (6v—7r).  
 გ. „საზიარებლად რომ მიხვიდე, ეს ლოცვა თქვი იოვანე ოქროპირისაგან“ (7r—8r).  
 დ. „შემდგომად ზიარებისა ლოცვა, თქმული დიდის ბასილისა“ (8r—v).  
 ე. „ლოცვა შემდგომად ზიარებისა კვირილე ალექსანდრი(!) პატრიარქისა“ (8v—9r).  
 ვ. „ლოცვა შემდგომი ზიარებისა წმინდისა მიმართ ღვთისმშობლის“ (9r—v).  
 ზ. „კვალად ევედრე მღვთისმშობელს“ (9v—10r).  
 თ. „ლოცვა ზიარებისა, თქმული წმინდა სვიმონ მეტეტრფესისა“ (!) (10r—13r).

III. [ნერსესაკან]. — „სარწმუნოებით აღვიარებ და თაყვანს ქცემ შენ მამაო, ძეო და სულო წმინდაო...“ 13v—17v.

შენიშვნა: ხელნაწერში სათაურად გატანილია „ნერსესაკანია“.

IV. „სწავლა საშინელის მეორეთ მოსვლისათვის. — შამინ იხილონ ძე კაცისა, მომავალი [.....] ზედა ძალითა და დიდებითა...“ 18r—23v.

V. [განზრახვანი]. — „შიში სიკვდილისა დამეცა, იტყვს წინასწარ-მეტყველი დავით...“ 23v—44v.

წყდება: „...შენის ცხორებისათვის, შენის სიყვარულისათვის და სასუფეველად აღმო...“.

- შენიშვნები: 1. შედგენილობა: ა. „განზრახვა სიკვდილისა“ (23v—27r).  
 ბ. „მეორედ მოსვლისათვის უფლისა. განზრახვა“ (27v—30r).  
 გ. „ჯოჯონხეთი პირს შინაგან გულსა ქვეყანისსა, სახლი სიმწარისა, სამკაი-დარებლად(!) ეშმაკათა (!) და კაცთა ნებითა ეშმაკ ქმნილათა(!), განზრახვა“ (30v—34r).  
 დ. „განზრახვა სასუფეველისათვის(!)“ (34r—36v). მერმე ხელნაწერს აკლია. 37r—44v-ზე მომდევნო განზრახვის დასასრულია.  
 ე. „ტკივილითა ყოვლად ტკბილითა ჰპოვებ წილსა [.....] ღმრთისათა ჯარვამისათვის(!) უფლისა იესოსა. განზრახვა“ (44v).  
 2. ხელნაწერს ახასიათებს ანმეტობა.  
 3. ხელნაწერს აქვს ძველი პავინაცია. შემდგომ ამ პავინაციისათვის ყურადღება აღარ მიუქცევიათ და ხელახლა აუკინძავეთ. ძველი პავინაციით წინ მოსალოდნელია „განზრახვანი“.  
 მინაწერები: 1. „ეს სვინდისის წიგნი სოფიო-სიბა, აბრამ ღღლის არის. ვინც მაიპაროს, გაუწყრეს ამისი მადლი“ (17v).  
 2. მინაწერია აგრეთვე 40v-ზე.

(1318)

3274

### პორფირის შეყუანილობა. XVIII

21 ფ.; 16,5×10,5; ქალაღი; უყდო; მხედრული; სათაურები და საზედაო ასოები სინგურით, საზედაო ასოები მთავრულით; [XVIII]; დაუწერელია 1v; ფ. 21 დაზიანებულია; აქვს კვირნიშანი.

„პორფირის შეყუანილობაჲ. — ნანდვილ საჭირო ხურისაორიე და არისტოტელისა მიერთსა შინა კატილორიათა მნებავი მასწავლელობათა...“ 2r—21v.

შენიშვნები: 1. 1r-ზე გადაწერის ხელით წერია: „ამა წიგნისა მწერალი არისტოტელი არა იყო, არამედ პორფირი ფინიკელი და პლატონის შკოლის ფილასოფოსი, ვანდგომილი ქრისტეანეობისაგან და მტერი. მრავალნი შკოლარნი ესხნეს სწავლებად ფილასოფოსობისა, რომელთა შორის იყო ხურისაორიეცა, პრომელი ქაბუკი დიდ გვართაგანი, რომლისათჳს აღწერა წიგნი ესე, რომელ არს განმზადება უსაყოველთაოესსა ზედა. რომელი ითქმის პორფირო... რამეთუ ადვილსა განმზადებს გზასა არისტოტელის შესმენათასა, რომელთა შორის არს შესმენა ნათესავთა და სახეთა და სხვათა ამისებრთა“.

2. 6r-ზე მოცემულია სქემა.

3. 1r-ზე პატარა რვაკუთხიანი ბეჭედი, რომელზედაც იკითხება: „მონაღმრთისა გეუა“ (?).

4. „პორფირის შეყუანილება“ თარგმნილია სომხურიდან ზურაბ შან-შოვანის მიერ ვახტანგ VI ბრძანებით 1735 წ. (იხ. ს. გორგაძე, ფილოსოფიის მთავარი დარგები ქართულ მწერლობაში, ჩვენნი მეცნიერება“, № 2—3, 1923, გვ. 145).

მინაწერები: 1. მ. საბინინის ხელით: „ეს წიგნი (შიხაილ) გობრონ საბინინს ეუთუნის, მოვიპოვე ივანე ბატონის შვილის შვილისაგან ჩუოვ წელს“ (6r).

2. „მეგანქის ღღლის პეტის შვილი სომეხთა ვიყავ მოწადე ისაკისა მოძღრიანთი და იოსეფის მოძღრის შვილი“ (1r).

3. 1r-ზე მინაწერია სომხურ ენაზე.

(1319)

3275

კრებული. 1876

ფ. 12; 21,5×17,5; ქალაღი; უყდო: მხედრული, საზედაო ასოები მთავრულით; 1876 (12v); გადაწერი: იერომონახი ნიკიფორე (12v).

1. [ნიკოლოზ დადიანი], „დიდს პარასკევს ქადაგება მაცხოვარებითსა ვნებასა ზედა შემდგომად გარდამოხსნის დაფენასა ზედა სათქმელი. — მაცხოვარი და უფალი ჩვენი იესუ ქრისტე ბრძანებს მტილსა შინა ვეთსამანიისასა: „შეწუხებულ არს სული ჩემი ვიდრე სიკვდილადმდე...“ 1r—10v.

შენიშვნა: ქადაგების ავტორი ნიკოლოზ დადიანი უნდა იყოს (მღრ. H—1008, 2r—4r).

2. „წინასიტყვაობა ყოვლად სამღვდელოსა დადიანის ძისა ცაგერელ მიტროპოლიტისა ანტონის მიერ. — ნანდვილ საკდემელ არს თქმად გამოლება კეთილ ნაყოფთა ხენუმ ხეთაგან, ვინათვან ესრეთ არს ნათქვი უფლისა: ვერ ძალ-უც ხესა ხენუმსა ნაყოფისა კეთილისა გამოლებად...“ 11r—12v.

ანდერძები: 1. „აღესრულა ღმრთისმეტყველებითი ესე წიგნი ლოღიკა ჩლოესა ივლის(!) დ.“ (12v).

2. „და იგი წიგნი ლოდიკა შედგენილი არის, როგორც ჰსიანს, მის მიერ წინასიტყვაობათაგან თქმული ყოვლად სამღვდელოს ქყონდიდელ მიტროპოლიტის დადიანის ძისა ოტიასა ანტონის მიერ.“

ნანდელისა თანა უმეტნაკლოდ გარდამოღებულ არს ხარების მონასტრის კაზნაჩეის იერომონახაჲს ნიკიფორესაგან 1876-20 года 2-го окло-ბერს. მ. ნახარებო“ (12v).

(1320)

3276

## საკითხავები. XIX ს. I ნახ.

18 ფ.; 21×17; ქალღლი, ცისფერი; უყდო; მხედრული; სათაურები და აბ-ზაცის დასაწყისები ნუსხურით, სინგურით, ბოლონაკლული; [XIX ს. I ნახ.]; კვირნიშანი: 1801 წ.; დაუწერელია 1r—v.

1. „თთვესა სეკდემბერსა მ. წმინდა(!) შორის მამისა ანდრია იესროსალიმელია(!) კრიტელ მთავარეპისკოპოსისა სიტყოა შობისათვის(!) დედოფლისა ჩვენისა დეთისმშობლისა, მარადის ქალწოლისა მარიამისა. გვაკორთხენ, მამაო. — დასაბამი უკუშ ჩვენთა დღესასწაულთა არს მოწვევული ესე დღესასწაული პირველი ესე შემდგომად სჯულისა და აჩრდილისა და მიერ შესავალი მადლისა და ჭეშმარიტებისა...“ 2r—10v.

2. „თთვესა ოკნდომბერსა მ. ცხოვრება და სინანოლი ტასია მეგვიპტელისა, რომელი იყო პირველად მეძავი და იქმნაჲტორჩეოლ. — ძმანო ჩემნო საყვარელნო, მეგულვების მითხრობად თქუშნდა სასურველი და ბრწყინვალე სინანული. რომელი აღესრულა და იდიდა და რომელთა უნებს სინანული ცოდვათათს...“ 11r—13r.

3. „თთვესა ოკნდომბერსა კთ. თქმოლი წმინდისა ეფრემისა აბრაამ მონონისათვის(!) და ძმისწოლისა მისისა მარიამისთვის(!). — მნებაეს, საყვარელნო ჩემნო, თქუშნა მაგას ერთობასა სმენად დიდებული იგი საქმე აბრაამისი, რომელი ჰქმნა ჟამსა მას სიბერისა მისისასა...“ 13v—18v.

წყდება „...და მიერთგან ნეტარი იგი ქალი...“.

(1321)

3277

## „ქება-ქებათაჲს“ ერთი მუხლის განმარტება. XVIII—XIX

9 ფ.; 22×17; ქალღლი, ცისფერი; უყდო; მხედრული; ნაკლული; [XVIII—XIX]; კვირნიშანი: 1789 წ. დაუწერელია: 1r, 7r—9v.

[„ქება-ქებათაჲს“ ერთი მუხლის განმარტება]. — „იტყვის ბრძენი სოლომონ ქებასა შინა ქებათასა, ვითარმედ მტილი დაჲშული, დაჲ ჩემი სძალი. მტილი დაჲშული და წყარო დაბეჭდული...“ 1v—5v.

შენიშვნები: 1. ტექსტს წინ უძღვის: „სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ამინ. ფრიად მაწვევენ დუმილსა სამნი რამე ძალნი დამაყენებელბობთნი(!): პირველად ადგილი ესე ყოვლად უმაღლესი. რომელსა წარმოდგომილ ვარ, მეორედ ხარისხი ჩემი, რამეთუ მსახურად განჩინებულ ვარ და მესამედ უმეცრება ჩემი და უღირსება. და კვალად სამნი არიან განმამჴნობელნი და მაწვეველნი ჩემდა ამას საქმესა: პირველად დღესასწაული ღვთისმშობელისა, მეორედ ნებება და ბრძანება ჯელმწიფისა ამის ჩემისა და მესამედ თქვენ საზოგადოობისა შეკრებულობა...“ (1v).

2. სათაურისათვის გაშვებულია ადგილი (1v).

3. ხელნაწერის 1v—2v-ზე მოცემული ტექსტი მეორდება 6r—v-ზე, ოღონდ რედაქციულად განსხვავებულია.

(1322)

8278

## კრებული. XVIII

4 ფ.; 21×16; ქაღალდი; უყდო, დაშლილი; მხედრული, სათაურები და საზედაო ასოები სინგურით; [XVIII].

1. „ქე შმარიტი აღსაჴარება მართლისა სარწმუნოებისა, თქმულ რმაქსიმე აღმსარებელისა. — პრწამს ერთი ღმერთი მამა უშობელი და ერთი ძე და სიტყუა ღმრთისა მამისაგან შობილი და ერთი სული წმინდა...“ 1r—3r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. კიშენი, ტ. I, ცხორებაჲ მაქსიმე აღმსარებელისაჲ, გვ. 87—90).

2. [წინამძღვარი]. — „ხოლო რა იგი შეემთხვია ბილწთა მათ არიოზს და საბელიოზს სიტყუასა მას შინა წმიდისა სამებისასა, იგივე შეემთხვია ნესტორს და სებეროსს სიტყუასა მას შინა ქრისტეს განკაცებისასა...“ 3r—4v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი ამოღებულია „წინამძღვრის“ სხვადასხვა თავებიდან: 3r-დან 4r-ს მე-6 სტრიქონამდე ტექსტი ამოღებულია 23-ე თავიდან (შდრ. A-240, გვ. 141r—142v). 4r-ს მე-6 სტრიქონიდან ბოლომდე ტექსტი — 14-ე თავიდან (შდრ. A-240, გვ. 65v—67r). 3v-ს კიდევ მიწერილი ტექსტი ამოღებულია 23-ე თავიდან (შდრ. A-240, გვ. 153v—154r).

2. აღსაწერი ხელნაწერი დიდი ხელნაწერის ფრაგმენტია, შემორჩენილია მხოლოდ კე რვეულის პირველი ოთხი ფურცელი.

3. ხელნაწერის კიდევზე მე-19 ს-ის ხელით ჩამოწერილია ორთოგრაფიული და რედაქციული სხვაობები.

მინაწერი: „Эта статья в начале книги после предисловия. Исповедание веры св. Максима Исповедника“ (1r).

(1323)

8279

თეიმურაზ ბატონიშვილი, სომეხთა აღდგომის გამოანგარიშების შეცდომის შესახებ. XIX ს. I ნახ.

4 ფ.; 20,5×16,5; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; მხედრული; ავტოგრაფი; [XIX ს. I ნახ.]; ჰერინიშანი: 1317 წ.

[თეიმურაზ ბატონიშვილი], „უწყება მისთვის, ოდეს იგი დაემთხუევის სომეხთა შეცდომა აღდგომისა, რომელსა უწოდენ იგინი წრა-ზადიქსა და მიზეზი მისი, თუ რა მსათვის ცვალებასა ჰყოფენ იგინი და რაოდენ თამე წელთასა უშუალ ოდესმე დაემთხუევის მათ წმიდა და საუფლო აღდგომა არა ერთბამად ჩუენ თანა. — წელსა განჯორციელებითგან სიტყვსა ღმრთისა 1824-სა, რომელ არს წელიწადი ათას რვაას ოცდამეოთხე, სომეხთა წელსა ამას შეუცდათ აღდგომა...“ 1r—4v.

ანდრძი: „წელსა ამას ვიყოფოდით სანკტ-პეტერბურღსა, ჰელმწიფებდა მაშინ იმპერატორი სრულიად როსიისა აღექსანდრე პირველი. მე ვიდეგ საკუთარს სახლსა შინა ჩემსა, ნასყიდსა ეასილის ოსტროვში, მეცხრესა ზედა ლინიასა, მახლობელ მდინარისა წევსა.

ხოლო ოდეს დასდგა პირველი აპრილისა დღესა დიდსა სამშაფათსა მას მწუხრსა, ფრიად განწმდილ იყო ჰაერი და ვიხილეთ მთოვარი სრული ათხუთმეტისა დღისა, ვითარცა სხვათა თვეთა შინა ვეხილავს სრული. ვითარცა ექმნეზის ჩვეულებისამებრ ათხუთმეტისა მთოვარე გაუსილი. და არა მხოლოდ მართო მე ვიყავ, არამედ ჩემ თანა თავადი იოანე ენდრონიკაშვილი. ნათესავი ჩემი და ანნა რეანზახში, დიდად მოჰირანხულე ჩემი და საქარე თველოს სამეფოსა სახლსა შინა დიდად პატივცემული ასული მოდაბაძისა, იმერთა აზნაურთაგანი თამარი, ასული აზნაურთა, სახლსა შინა ჩემსა ყოველთა მდებრთა უხუცესი, კამარდინერი ჩემი დავით ალაბევის შვილი და სხვანი შინა მსახურნი სახლისა ჩემისანი მამანი და დედანი. და ვიხილეთ რა ესე ესრეთ, ვადიდებდით სახიერებასა ყოველად ჴმადღესისა მეუფისასა, რომელი თვალითაცა ჩუენითა გამოვიცადეთ ჰეშმარიტი, რომელ არა არა(!) ვცდებით ჩუენ, ვინაჲდგან პრაქტიკითაცა განვიმტკიცეთ გულნი ჩუენნი ესრეთ და დიდსა ბრწყინვალესა მას დღესა ეგრეთ სიხარულით მივეგებებით სახსოვრად მხილველთა. მეფის ძე თეიმურაზ“ (4v).

(1324)

3280ა

მათეს თავის სახარება (ფრაგმენტი). XII—XIII

4 ფ.; 25,5×17; პერგამენტი; ნუსხური; საზედაო ასოები სინგურით; დაშლილი, დაზიანებული: 1 ფ-ის ნაწილია შემორჩენილი; 3 ფ. გადახეულია; ტექსტი ზოგან გადალუღულია; [XII—XIII].

[მათეს თავის სახარება]. — „და რომელი ეძიებდეს, პოოს და რომელი ირეკდეს, განელოს...“ 1r—4v.

წყდება: „...ვა[დ] [თქუე]ნდა წინამძღუარნო...“.

შენიშვნები: 1. 1r—v-ზე ტექსტი იწყება მათეს VII,8-დან და გრძელდება მათეს VII, 23-მდე. 2r—3v-ზე ტექსტი იწყება მათეს XV, 5-დან და გრძელდება მათეს XVI, 4-მდე. 4r—v-ზე ტექსტი იწყება მათეს XXII, 40-დან და გრძელდება მათეს XXIII, 16-მდე.

2. ტექსტი მისდევს ოთხთავის გიორგი მთაწმიდელის რედაქციას.

3280ბ

თვენი (ფრაგმენტი). XIV—XV

3 ფ.; 20×13,5; პერგამენტი; ნუსხური; საზედაო ასოები სინგურით; დაშლილი, ფურცლები დაზიანებულია, მე-3 ფურცლის მხოლოდ პატარა ფრაგმენტია შემორჩენილი; 1r-ზე ტექსტი გადალუღულია და აღარ იკითხება; [XIV—XV].

1. [თთუესა ივლისსა ით წმიდისა მაკრინასა]. — „...შუშ-  
ნიერებაჲ სულისა შენისაჲ განუხრწნელად, წმიდად და უბიწოდ, ყოვლად  
ქებულო, რომელი პირველ მოწამესა წმიდასა თეკლას კბაძვიდა და ცხორებასა  
მისსა საღმრთოსა ემსგავსებოდა...“ 1v.

წყდება: „...დაუცხრომელად უგალობდ ღმერთსა...“.

შენიშვნა: საგალობლიდან მხოლოდ ფრაგმენტია შემორჩენილი (შდრ. Jer  
107, II, 99r—v).

2. [თთუესა ივლისსა კ წმიდისა ელია წინაწარმეტყუ-  
ელისაჲ]. — „...ბაგეთა აღვსებულთა სულითა [და ძალითა, რამეთუ იქმენ  
მოშურნე ღმრთისა“ 2r—v.

წყდება: „...გალობითა საღმრთოთა ვაქებდეთ...“.

შენიშვნები: 1. საგალობლიდან მხოლოდ ფრაგმენტია შემორჩენილი (შდრ.  
Jer 107, II, 103r—104r).

2. საგალობლები გიორგი მთაწმიდელის რედაქციისა.

(1325)

3281

## სახარების განმარტება. XIX

8 ფ.; 20,5×15; ქაღალდი; მხედრული; უყდო; [XIX], აქვს კვირნიშანი; და-  
უწერელია 4v.

1. [მათეს XXV თავის 31-ე მუხლის განმარტება]. — „სა-  
ხელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ამინ. — მაშინ დაჯდეს საყ-  
დართა დიდებისა თვისისათა და შეკრბენ წინაშე მისსა ყოველნი ნათესავნი —  
მატთ. 25, 31. ნამდვლ დიდ არიან მოწყალებანი ღმრთისა ჩუენისანი...“  
1r—4r.

2. [ლუკას I თავის 48-ე მუხლის განმარტება]. — „სახელი-  
თა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ამინ. — ამიერითგან მნატრიდენ  
ნე ყოველნი ნათესავნი. — ორთა რათმე დიდთა და ყოვლად დიდებულთა საკ-  
ვრველებათა მოიხსენებს ღმრთი წმიდა ეკლესია...“ 5r—8v.

შენიშვნები: 1. ეს განმარტებები არ არის ამოღებული ი. ოქროპირისა  
და თ. ბულდარელის „თარგმანებიდან“, დამუშავებული ჩანს XIX საუკუ-  
ნეში.

2. ამავე ხელითაა დაწერილი S-3283a. რომელიც მათეს V, 48-ე მუხლის  
განმარტებას შეიცავს და S-3283a, რომელიც ლუკას XIV, 24-ე და XVII,  
14-ე მუხლების განმარტებებს შეიცავს.

(1326)

3282

სოლომონ ალექსიევ-მესხიევი. სიტყუანი შესხმითნი გიორგის ძისა  
დავითისადმი. XIX

4 ფ.; 22×18; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; სათაური და სახედაო ასოები  
სინგურით; [XIX]; ავტორი: პროტოპრეზვიტერი სოლომონ, თქმული 1789 წ.  
(1r); გადაწერილი: ნიკონ იერომონახი (1r); დაუწერელია 4v.



„სიტყუპანი შესხმითნი(!) მცირე და ყოვლად უნდოდ სრულიად საქართუჲელოჲსა მეფისა ირაკლი მეორისა ძისა გიორგის ძისა დავითისადმი, ოდეს მოიქცა ძღვევით აგარიანთაგან. ყოვლად მდაბლისა და უღირსისა პროტოპრეზვიტელის სოლომონის მიერ წელსა 1789, ოქტომბრის 29.—მის ერთისა საუკუნოსა არსისა, რომელი სამობასა შინა ცნობილ ექმნა ძუჴლ სადამე წინაპარსა შენსა მამათმთავარსა და ძის ძე მისი ექმნა მცნობელ...“ 1r—4r.

ანდერძი (გადამწერისა, მიწერილია კიდვზე): „ალექსიევ-მესხიევი-საგან თქმული 1789 წელსა. ნიკონ იერომონახისაგან დარდმოწერილი(!) ნანდილისაგან“ (1r).

(1327)

3283ა

## მათეს თავის განმარტება. XIX

4 ფ.: 20,5×16,5; ქალაღი; უყლო; მხედრული; [XIX]; აქეს ჰვირნიშანი.

[მათეს V თავის 48-ე მუხლის განმარტება]. — „სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ამინ. — იყვენით უკვე სრულ, ვითარცა მამა თქვენი ზეცათა სრულ არს. — მათ 5,48. ვდღესასწაულობთ ჩუენ დღეს კ. მ. ჰსენებასა დღესასწაულობითსა წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა ნიკოლაოზისასა, რომელმანცა აღასრულა დვაწლი თვისისა ცხოვრებისა კეთილად...“ 1r—4v.

შენიშვნები: 1. ეს განმარტება არ არის ამოღებული ი. ოქროპირის „თარგმანებიდან“, დამუშავებული ჩანს XIX ს-ში.

2. ამავე ხელითაა დაწერილი S-3281, რომელიც მათეს XXV, 31-ე და ლუკას I, 48-ე მუხლების განმარტებებს შეიცავს და S-3283ა, რომელიც ლუკას XIV,24-ე და XVII,14-ე მუხლების განმარტებებს შეიცავს.

3283ა<sub>1</sub>

## ლუკას თავის განმარტება. XIX

3 ფ.: 19×15; ქალაღი; მხედრული; უყლო; [XIX]; აქეს ჰვირნიშანი.

1. [ლუკას XIV თავის 24-ე მუხლის განმარტება]. — „26 კურიაცესა, ნოემბრის 22. — არავინ მათ კაცთაგანმან გემო იხილოს სერობისა ამის ჩემისა. — ლუკა 14,24. ეპა კაცთმოყუარებასა და მოწყალებასა ღმრთისასა და სახიერებითსა ქველის მოქმედებასა მისსა...“ 1r—2v.

შენიშვნა: 1r-ს ზემო კიდვზე მიწერილია ლათინურად: „სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ამინ“.

3. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. V

2. [ლუკას XVII თავის 14 მუხლის განმარტება]. — „სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ამინ. — წარვედით და უჩუ-  
შნენით თავნი თქუენნი მღუდელთა. — ლუკა 17,14. კურთხეულ არს ღმერ-  
თი ჩუენი, რამეთუ მოხედნა და ჰყო წყალობა ერისა თვისისა...“ 3r—v.

**შენიშვნები:** 1. განმარტებები არ არის ამოღებული თ. ბუღდარელი ს „თარგმანებიდან“, დამუშავებული ჩანს მე-19 ს-ში.

2. ამავე ხელითა დაწერილი S-3281, რომელიც მათეს XXV, 31-ე და ლუკას I, 48-ე მუხლების განმარტებებს შეიცავს და S-3283ა<sub>1</sub>, რომელიც ლუკას XIV, 24-ე და XVII, 14-ე მუხლების განმარტებებს შეიცავს.

### 3283ბ

სიტყვანი ფილასოფოსთანი, თქმულნი სოლომონ და ზაქარიასნი. XVIII

2 ფ.; 21×15,5; ქაღალდი; მხედრული; [XVIII].

„სიტყვანი ფილასოფოსთანი, თქმულნი სოლომონ და ზაქარიასნი. — კეთილ არს კაცისათჳს პირველად ჩვენება თვისთა ცოდვათა და მერმე მოყუსისთა...“ 1r—2v.

### 3283ბ<sub>1</sub>

საჯარო პაექრობა თელავის სემინარიაში (ფრაგმენტი). XVIII

2 ფ.: 19×14,5; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; ავტორი: [ვაიოზ რექტორი]; [XVIII]; აქვს კვირნიშანი.

[საჯარო პაექრობა თელავის სემინარიაში]. — „...ყოველი ნივთი ურთიერთისადმი შემწედ და ნაცულაგებით მდებარე არიან სიტყუ-  
ასა შინა ცხადყოფისათჳს ურთიერთისა გარემოებისა...“ 1r—2v.

**შენიშვნები:** 1. ამავე ტექსტს შეიცავს ხელნაწერი H-2291, რომელიც და-  
დაწერილია დავით რექტორის ხელით. ამ ხელნაწერთან შედარებით S-  
3283ბ<sub>1</sub>-ის 1 ფ. იწყება 9r-დან და გრძელდება 10r-მდე. 1 და 2 ფურცელს შო-  
რის აკლია. 2ფ. იწყება 11r-დან და გრძელდება 12r-მდე.

2. H-2291 ხელნაწერთან შედარებით S-3283ბ<sub>1</sub> ვარიანტულ სხვაობას გვიჩ-  
ვენებს.

3. ხელნაწერი შავად ნაწერის შთაბეჭდილებას ტოვებს, ალაგ-ალაგ გვაქვს  
ნასწორები ადგილები, ეს შესწორებები გათვალისწინებულია H-2291 ხელნა-  
წერში.

4. ეს სიტყვა წარმოუთქვამს ვაიოზ რექტორს თელავში 1783 წ. 28  
მაისს, სემინარიის გახსნის წლის თავზე. გამოქვეყნებულია ა. ბარამიძის  
მიერ: „საჯარო პაექრობა თელავის სემინარიაში“, იხ. „სწავლა-აღზრდის ისტო-  
რია საქართველოში“ (მასალების კრებული, I, 1937 წ.), გვ. გვ. 51—65.

## 3283გ

ძველი და ახალი აღთქმის მოკლე შინაარსი. XIX

4 ფ.; 21×16,5; ქალღი; მხედრული; [XIX].

[ძველი და ახალი აღთქმის მოკლე შინაარსი]. — „დიდი საიდუმლო განკორციელებისა, ვითარცა არს უმაღლესი, უკეთილშობილესი და უსრულესი საქმე ღმრთისა სიბრძნისა და ძალისა...“ 1r—4v.

შენიშვნა: ტექსტი ორი ნაწილისაგან შედგება: პირველი ნაწილი ეხება ქვეყნის გაჩენის ამბავს, მეორე ნაწილი — ქრისტეს დაბადებას.

## 3283დ

დიაკონი სფირდონ, დოდო გარეჯელის გადმოსვენება დავით გარეჯის მონასტერში. 1881

4 ფ.; 21×17; ქალღი; მხედრული; დიაკონ სფირდონის ავტოგრაფი (3v); 1881 წ. (1r); დაუწერელია 4r—v.

დიაკონი სფირდონ, [დოდო გარეჯელის გადმოსვენება დავით გარეჯის მონასტერში]. — „ჩუბა წელსა მარტის ივრიცხვსა იქმნა აღმოყვანება ნაწილთა ღირსისა მამისა ჩვენიისა დოდოს გარეჯელისა, რომლისა ხსენებასა აღასრულებს ეკლესია ჩვენი პირუშლს ოთხშაბათსა, შემდეგ ამაღლებსა...“ 1r—3v.

ანდერძი (მიწერილია ფანქრით): „იყვენენ მუნ ხუცეს-მონაზონნი სიმონ და იოსტოს იროდიაკონი, იოსაფ და მეცა, დიაკონი სფირდონ, სამნი მორჩილნი. ამა საქმის მოთავე იყო კეთილშობილი მიხეილ საბაინი“ (3v).

## 3283ე

იოანე დამასკელი, წინამძღუარი (ფრაგმენტი). XVIII—XIX

2 ფ.; 33×22,5; ქალღი, დაზიანებულია; მხედრული; უცდო; [XVIII—XIX].

[იოანე დამასკელი, წინამძღვარი]. — „ამის განკვეთილებისა და განყოფისა წინამძღვარ იქმნეს თევდორე ვინმე ანტიოქელი და დიოდოროს ტარსოსელი, რომელთაგან ვითარცა ძირი სიმწარისა და ნერგი საეშმაკოჲ აღმოსცენდა ღორი იგი ქალდეველი ნესტორი...“ 1r—2v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი შეიცავს იოანე დამასკელის „წინამძღვრის“ 22-ე თავს „მართლმადიდებლობისათვის და თუ ვინაჲ იწყეს წუალებათა შემოსვლა სოფლად“ (შდრ. A-240, 114r—131v).

2. ხელნაწერის ტექსტი რედაქციულად მისდევს ექვთიმე ათონელის თარგმანს.

## 3283გ

## იესო ქრისტეს შესხმა. XIX

1. ფ.; 33,5×21; ქალაღი, გადახეული; მხედრული; [XIX]; აქეს ჭვირნიშანი.

[იესო ქრისტეს შესხმა]. —

„დიდება შენდა, სამ მზეო ღმერთო, ერთობით ცნობილო,  
დიდება შენდა, სიტყვაო მამისა მხოლოდ შობილო,  
დიდება შენდა, წმიდაო სულო, ჭელმწიფედ მკობილო,  
და დიდება შენდა, დიდება, ყოვლთა არსთ ზედა ფლობილო...“ 1r—v.

შენიშვნა: „შესხმა“ შეიცავს 16 სტროფს.

## 3283ზ

## სადღესასწაულო (ფრაგმენტი). XVIII

1 ფ.; 18×13,5; ქალაღი, კიდღამოხეული; მხედრული; სათაურები სინგურით, საზედაო ასოები მთავრულით, სინგურით; [XVIII]; აქეს ჭვირნიშანი.

„კვრიაკეთა. შემდგომად ნეტარარიანისა, დასდებელინი, ჭმაე. მოვედით, აღვიდეთ. — კურთხეულ ხარ შენ, უფალო, მასწავენ შე სიმართლენი შენნი. გუნდნი ანგელოსთანი გაჰკვირდეს, რაჟამს გიხილეს შენ მკუდართა თანა შე[რ]აცხილ...“ 1r—v.

(1328)

## 3342

## დიონოსი არიოპაგელის ეპისტოლე ტიმოთე მოციქულისადმი. 1900

7 ფ.; 26,5×19,5; ქალაღი; ყავისფერი ქალაღის ყდა; მხედრული; სათაური და საზედაო ასოები სინგურით; გადამწერი: მღვდელბა აღექსი ბაქრაძე; გადაწერილი: 1900 წ.; დაუწერელია: 5v—7v.

„ეპისტოლე წმიდისა დიონოსი ბ[ე]რძენთა მთავრისა და ათინელთა ეპისკოპოსისა, რომელი მიუწერა წმიდასა ტიმოთეს, საყვარელსა მოწაფესა მოძღვრისა თვისისა პავლესსა პეტრესთვის და პავლესთვის. — გიკითხავ საღმრთოსა მოწაფესა. შეილსა სულიერსა ჭეშმარიტისა მამისასა და მეგობარსა სათნოსა...“ 1r—5v.

შენიშვნები: 1. ყდაზე დაკრულ ქალაღზე გადამწერის ხელით წერია: „წ. დიონოსი არიოპაგელის ეპისტოლე ტიმოთე მოციქულისადმი მიწერილი, ივერიის (ათონის) მონასტრის პერამენტიდამ აღმოწერილი მღ. აღექსი ბაქრაძისაგან 1900 წ.“

2. აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. Описание, I, გვ. 583—584, ხელნაწერი № 96).

(1329)

3343

იოსებ არიმათიელი, უწყება აღდგომისათვის იესო ქრისტესა და  
აღშენებისათვის ეკკლესიისა. XIX—XX

6 ფ.; 26,5X20,5; ქალაღი: ყავისფერი ქალაღის ყდა; მხედრული: სათა-  
ურები და საზედაო ასოები სინგურით; გაღამწერი: მღვდელი ალექსი ბაქრაძე;  
[XIX—XX]; დაუწერელია: 6v.

„წიგნი, რომელი დასწერა იოსებ არიმათიელმან, მო-  
წაფემან უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესმან, და უწყე-  
ბა აღდგომისათვის ოფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესა  
და აღშენებისათვის ეკკლესიისა, რომელი იგი პირველ  
აღშენა ლუდს შინა ქალაქსა წმიდისა დედოფლისა ჩვე-  
ნისა ღვთისმშობელისა და მარადის ქალწულისა მარი-  
ამისა. — მეათცხრამეტელსა წელსა მეფობასა ტიბერის კეისრისა რომთა  
მეფობისასა...“ 1r—6r.

შენიშვნები: 1. ყდაზე დაკრულ ქალაღზე გაღამწერის ხელით წერია: „წიგ-  
ნი იოსებ არიმათიელისა, აღმოწერილი ძველი წიგნის პერლაშენტიდან  
ივერის მონასტრისა მღ. ა. ბ-ნ“.

2. აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. Описание, I, გვ. 580 — 582,  
ხელნაწერი № 94).

3. ტექსტი გამოცემულია ნ. მარის მიერ (Тексты и разыскания по ар-  
мянно-грузинской филологии, II С.—Пб., 1900, გვ. 25—72).

(1330)

3344

კასიანე რომელი, რვათა მათ ბოროტთა გულის-სიტყვათათვის. 1900

14 ფ.; 27X20,5; ქალაღი: ყავისფერი ქალაღის ყდა, ქვედა ყდის კიდე  
ჩამოხეული: მხედრული; სათაურები და საზედაო ასოები სინგურით; გაღამწერი:  
მღვდელი ალექსი ბაქრაძე (1r); გაღამწერილი: 1900 წ. (1r); დაუწერელია: 1v—  
2v, 9r, 12r—v, 14v.

„თქმული წმიდისა მამისა ჩვენისა კასიანე რომისა-  
ნი რვათა მათ ბოროტთა გულის-სიტყვათათვის: ნაყროვანე-  
ბისა, სიძვისა, ვეცხლის-მოყვარებისა. რისხვისა, მწუხარებისა, მოწყინებისა,  
ცუდად მზვობრობისა და ამპარტავანებისათვს. — ოპირატეს ყოვლისა ჭერ  
არს ჩვენდა თქმად მარხვისათვის, რომელი იგი წინააღმდგომ არს ნაყროვნებისა  
და სახისათვის და საზომისა მისისათვის...“ 3r—14r.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერში არ არის გაღამწერილი მე-5 და მე-6 თავები:  
„მწუხარებისა“ და „მოწყინებისათვის“. გაღამწერელი თავებისათვის ადგილია  
გაშვებული (იხ. 12r—v). არ არის აგრეთვე სრულად გაღამწერილი მე-4 თავი:  
„მისივე მრისხანებისათვს“, გაღამწერელი ტექსტისათვის ადგილია გაშვებული  
(იხ. 9r).

2. თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. კ. ქეკელიძე, ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, V, თბილისი, 1957, გვ. 86).

3. ხელნაწერის ზედა საცავ ფურცელზე წერია: „წიგნი წმიდისა მამისა ჩვენისა კასიანე რომაელისა რვათა მათ ბოროტთა გულის სიტყვათათვის, გამოღებული წმიდა ათონის მონასტრის ივერიისა პერლამენტის წიგნიდამ. აღმოწერილი ყოვლად უღირსის მღვდლის ალექსი ბ-ნ. 1900 წ.“

4. ყდაზე დაკრულ ქალაღზე გადამწერის ხელით წერია: „წიგნი კასიანე რომაელისა, აღმოწერილი ათონის ივერიის მონასტრის პერლამენტიდამ მღ. ალექსი ბაქრაძისაგან“.

5. აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. Описание, I, გვ. 582—583, ხელნაწერი № 95).

(1331)

3345

აღშენებისათვის აია სოფიას ტაძრისა. XIX—XX

7 ფ.: 20×16; ქალაღი; ყავისფერი ქალაღის ყდა; მხედრული; სათაურები და საზედაო ასოები სინგურით; [XIX—XX]; გადამწერი: მღვდელი ალექსი ბაქრაძე.

„ოწყება და თბრობა აღშენებისათვის დიდებულისა სიბრძნისა ღვთისა აია სოფიას ტაძრისა, ესრეთ აღშენა პირველ და შემდგომად ქალაქსა შინა კოსტანტინეპოლის — ახალსა რომსა. — დიდი სიბრძნისა ღვთისა (წმიდა სოფია) ეკლესია პირველ აღაშენა კოსტანტინე დიდმან სიონად, მსგავსად წმიდისა ალათონიკესა და წმიდისა აკაკისა...“ 1r—7v.

შენიშვნები: 1. ყდაზე დაკრულ ქალაღზე წერია: „აია სოფიას ეკლესია (ძველი მოთხრობა) უძველესი ხელნაწერიდამ მ. ა. ბ.“

2. აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. Описание, I, გვ. 585, ხელნაწერი № 98. აღწერილობასთან ერთად დაბეჭდილია ხელნაწერის ტექსტი, იხ. იქვე, გვ. 585—600).

(1332)

3346

წიგნი წმიდა თეოდორე სალოსად საგონებლისა. 1895

9 ფ.: 22,5×17,5; ქალაღი; ყავისფერი ქალაღის ყდა; მხედრული. სათაური და საზედაო ასოები სინგურით; 1895 წ. (7r); მთარგმნელი: არხიმანდრიტი იოაკიმ მთაწმიდელი (7r); გადამწერი: მღვდელი ალექსი ბაქრაძე (7r); დაუწერელია: 7v—9v.

„წიგნი წმიდა თეოდორე სალოსად საგონებლისა. — ქვეყანასა სერბიისასა, რომელსა აწ სახელ-სდებენ ბუღლარად, ამას ქვეყანასა სარასი ქალაქსა შინა იყო კაცი ერთი, რომელსა ეწოდებოდა თეოდორე...“ 1r—7r.

**შენიშვნები:** 1. თეოდორე სალოსის ცხოვრება თარგმნილია ბერძნულიდან არხიმანდრიტ იოაკიმ მთაწმიდელის მიერ XVII—XVIII სს-ში (იხ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, 1960, გვ. 506—507).

2. გადმოწერილია მღვდელ ალექსი ბაქრაძის მიერ 1797 წ. დაწერილი ხელნაწერიდან (იხ. ანდერძი გადამწერისა).

3. ყდაზე დაკრულ ქაღალდზე წერია: „წმიდა თეოდორე სალოსის მოთხრობა“.

4. აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. Описание, I, გვ. 584—585, ხელნაწერი № 97).

**ანდერძი:** 1. (მთარგმნელისა): „მე საქართველოს არხიმანდრიტმან იოაკიმ მთაწმიდელმან ჩუენსა მონასტერსა შინა და ასკალოს ამფილოქეს კელიასა შინა აქვნდა და მუნ ეპოეთ მამათ ცხოვრება ერთი, და მას შინა ეწერა და მუნით ბერძულისა ენისაგან ქართულსა ზედა გარდმოვიღე. და აღმომკითხველთა ზედა ამისთა იყავნ მაღლი წმიდისა სამებისა ლოცვითა თეოდორესითა ყოველსა მისსა მისითურთ სულით და ხორციით ჩვენითურთ. და ჩვენცა მონასტერი და ჩვენცა მოხსენებულ ვიქმნნეთ და მაღლი მათივე და კურთხევა იყავნ თქვენ ზედა საუკუნოდ, ამინ“ (7r).

2. (გადამწერისა): „შესწავება. ერთ ძველ ხელნაწერიდგან 1797 წელს დაწერილისა ვისგანმე იოანესა ამოესწერე: ა. ბალავარი, ბ. ლოცვა სინანულისა და გ. თედორე ღვთის კაცის ცხოვრება ესე მღვდელმა ალექსი ბაქრაძემ 1895 წელსა“ (7r).

(1333)

3348

### რაპორტი პილატესი რომის კეისრისადმი. XX

6 ფ.; 22X18; საკანცელარიო ქაღალდი; ლურჯი ქაღალდის ყდა; მხედრული, საზედაო ასოები სინგურით; [XX]; გადამწერი; [მღვდელი ალექსი ბაქრაძე].

„მათ დიდებულებას თვითმპყრობელს კეისარს მეფესა რომაელთასა აღმოსავლეთის კერძოდ მთავრის და იერუსალიმის განმგის პილატეს მიერ რაპორტი. — მოხსენდეს თქვენს თვითმპყრობელობითსა დიდებულებასა საქმე იგი საოცარი, რომელიცა იქმნა ამ ყამად ქვეყანასა ჩვენსა და საშინელი სასწაული დროსა მეფობისა თქვენისასა...“ 1r—6r.

**შენიშვნები:** 1. ტექსტს უძღვის მთარგმნელს წინასიტყვაობა: „რაპორტი ესე ქვემოთ თარგმნილ არს წიგნისაგან ჰქმნილისა იაკობ ძმისა უფლისა და დაბეჭდილ არს კონსტანტინპოლის(!) შინა ჩუთ წელსა.“

გონებითა დამბრმალმან, ჰკუთ სუბუქმან და ჰეშმარტებასა ზედა ღვთისასა იქვეუღმან უსჯულომან პოტოელმან პილატე იხილა რა ფიცხელნი და სიცრუეთი აღსავსენი შესმენანი ღვთის მკვლელთა ურიათანი უფლისა ჩვენისა იესუ ქრისტეს მიმართ, მას ყამსა შინა საცნაურებითმან გრძობამან განაღვიძა მის შორის კაცი, გარნა გარეგანმან კაცმან წინააღმდეგ სულისა ხორცმა არა ნება სცა მას, არამედ უთანხმავა ურიათა სიკვიდისა მისსა ზედა, რომელმანცა მისცა მათ იესუ მხსნელი ყოველთა ჯვარცმად და სიკვიდილად. ამისა შემდგომად რაიცა გამოხდა ამისგან, იგი პირსა ზედა ყოველისა ქვეყანისასა განთქმულ არს და რაისათვის განვაგრძელო, მაშა ვსთქვა იგი: ოდესაც კერპომსახურმან და ბოროტთ უბოროტესმან პილატემ სცნო შეცთომილება თვისი მამისა ზეციერისა თანარისისა კაცად ქმნილისა ნახარვეელისა და იხილა განსაცვიფრე-

ბელნი სასწაულნი მისგან ქმნილნი, მაშინ შთახვდა არაწმიდასა გონებასა თვისსა და სთქვა: „რა ვყო მე უბადრუკთ უბადრუკმან და უბადრუკებითა სავსემან, რამეთუ ნაზარეველი იგი იესო, შემწე და სასარგებლო ქვეყანისა, მოვაკვდინე. სცნობს უკვე ამას კეისარი ჩვენი და დამსჯის უსასტიკესად, რომლისათვისცა მოიხმო იმან(!) ჩინებულთაგანნი და არჩია მათ თანა და სთქვა: „ესევითარი უგვანი საქმე შეგვემთხვია და მოვკალით კაცი მართალი. მე უწყვი, რამეთუ კეისარსა ესე არა მიეფარების, არამედ მეშურნეთა ჩვენთა მიერ ქმნილთაგან უმეტესი მოხსენდების და მე ვხედავ უმჯობესად, რაჟთა უპირველეს ყოველთა მე მოვახსენო და თქვენ რას არჩევთ?“ მიუგეს მათ: „უმჯობესი შენ იცი და ჩვენც მოხსენებას ვარჩევთ“ (1r).

2. ხელნაწერი გადაწერილი უნდა იყოს მღვდელ ალექსი ბაქრაძის მიერ (შდრ. ხელის მიხედვით S—3345, S—3346 ხელნაწერებს).

(1334)

3350

### ფილოსოფიური ხასიათის თხზულების ფრაგმენტი. XVIII

8 ფ.; 22×15,5; ქალაღი; ქალაღის ყდა; მხედრული; თავ-ბოლო ნაკლული; [XVIII].

[ფილოსოფიური ხასიათის ტექსტი]. — „...ქამ დაადგრების რაოდენ მის შორის მყოფისა, მისგან იპყრობვოლის ძლიერებისა. ხოლო დასცხრეს რა მის შორის მოქმედი იგი, მოაკლდების იგიცა...“ 1r—8v.

წყდება: „...რომელი განპყოფს ამასცა ყოვლითურთ გამოცხადებად და სიტყვად...“.

შენიშვნა: ყდაზე დაკრულ ქალაღზე წერია: „წიგნი სულის, სიცოცხლისა და ხორცთა მოკვდავისათვის“. ეს სათაური გადამწერს არ ეკუთვნის, დაწერილი უნდა იყოს მღვდელი ალექსი ბაქრაძის ხელით (შდრ. ხელნაწერები S—3343—3345).

(1335)

3356

### ვახტანგ VI, სამართლის წიგნთა კრებული. XIX

371 ფ.; 33×21; ქალაღი, ცისფერი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა, ქვედა ყდა დაზიანებულია, მხოლოდ ტყავილაა დარჩენილი; ნუსხური; სათაურები და საზედაო ასოები სინგურით: [XIX ს-ის დასაწყისი]; გადამწერი: მიტროფანე გრიგოლაშვილი (371v); აქვს რვეულებრივი სათვალავი; დაუწერელია: 14v, 79r, 86v, 206v, 210v, 220v; კვირნიშანი: 1800 წ.

[ვახტანგ VI, სამართლის წიგნთა კრებული]. 1. „კარი პირველი. დასაწყისი წიგნისა სამართლისა. რომელი მოსცა ღმერთმან მოსეს, რომელი დაწერა მან მოსე წიგნსა მეორე სჯულისასა და გამოსულათასა. მცნება ღვთისაგან, სამართალი მოსესი. — მცნება ღვთისაგან. ა. თავ-უყავ მამასა შენსა და დედასა შენსა, ვითარცა გამცნო შენ უფალმან ღმერთმან შენმან...“ 3r—14r.



შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს გადაშვების ხელით მიწერილია: „აღიწერა. ჰელიოთა მიტროფანე გრიგოლაშვილისათა“ (14r).

2. „სამართალი ბერძნული პირველი: ა. ლევან ბრძენისა და კოსტანტინესი და სხვათა ჯელმწიფეთა მიერთქმული და განწესებასჯულისა. კანონი მეფეთა და სიმართლისა მოსამართლეთათვის, რაჟთა რაოდენიცა ეწეროს წიგნსა ამას შინა, მცირედიცა არა განვაგდოთ, არამედ ყოველივე ვისმინოთ და ვყოცა(!). — რომ მოხდეს და დადგეს მსაჯულად კაცი ვინმე სასამართლოდ კაცსა ზედა, უკეთუ ენებოს კაცსა მას მსაჯულად სახელის წოდება, ამა წესთა და რიგთა ნუ განაგდებს...“ 15r—86r.

შენიშვნა: 351 მუხლიდან 362 მუხლამდე ტექსტისათვის გაშვებულია ადგილი (იხ. 78v—79v).

3. [სამართალი სომეხთა]. „ესე წიგნი არს დიდის სომეხეთისა სამართლის წიგნთა ზედა გამოთარგმანებული და ეწოდების სახელი სამართლისა. — თუ იკითხავთ და შენდობა(!) გინდათ, თუ რომლის წიგნისაგან შეგვიკრებია, მოგახსენებთ, ანუ რომლის გვართ შევკრიბეთ...“ 87r—206r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. ლ. მელიქსეთ-ბეგი, სამართალი სომეხი, ქართული ვერსია, შესრულებული ვახტანგ VI ბრძანებით, ტფილისი, 1927).

4. „სამართალი კათალიკოზისა, პირველი. სახელითა ღვთისათა მე, ქრისტეს მიერ კურთხეულმან ყოველისა საქართველოსა კათალიკოზმან პატრიარქმან მალაქია. — ა. მე, ქრისტეს მიერ კურთხეულმან აფხაზეთის [კათალიკოზმან მამათმთავარმან ევდემონ, დავსხედით და შევკრიბენით ყოველნი ებისკოპოზნი აფხაზეთისა...“ 207r—210r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. ს. კაკაბაძე, სამართალი კათალიკოზისა და მისი შედგენის დრო, ტფილისი, 1913).

5. „სამართალი მეფის გიორგისა, პირველი. ძეგლის დადება მეფეთ-[მეფის] გიორგის მიერ. — ჩუენ მეფეთ-მეფემ გიორგიმ, ძემან ყოველთა შორის წარჩინებულისა მეფეთ-მეფის დიმიტრისამან დავიდევით განაჩენი ესე...“ 211r—220r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. ი. დოლიძე, გიორგი ბრწყინვალის სამართალი, თბილისი, 1957).

6. „სამართალი აღბუღასი. შევიყარენით ქოლთა მინდობილნი ღვთისანი და აწყვერისა ღვთისმშობელისანი და გაქცევისა. — ა. დავიდევით წინა პატრონისა პაპის ჩემისა მანდატურთუხუცესის ბექას განაჩენი...“ 221r—244v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. ი. დოლიძე, ქართული სამართლის ძეგლები, I, თბილისი, 1963, გვ. 425 — 463).

7. [სამართალი ვახტანგისა] „შესავალი ბატონისშულის ვახტანგის ნაბრძანები. მყოფისა უმყოფისა, არსისა და უარსისა, დამაარსისა მქებები, არა თუ ღირსად და შეძლებისა ჩემისაებრ მქებელი, დამმონებელი, უღებად მქონე, მპოვნელ ვიქმენ, ვითარცა მეფენი, დღითი-დღე მრვეელნი ჯელთა მარგალიტთა შინა...“ 245r—305v.

შენიშვნები: 1. 185 მუხლისათვის გაშვებულია ადგილი, იხ. 285v. ადგილია გაშვებული აგრეთვე 195 მუხლისათვის, იხ. 287v.

2. ტექსტის ბოლოს ვადამწერის ხელით მიწერილია: „აღიწერა ჯელითა მიტროფანე გრიგოლაშვილისათა“ (305v).

3. ტექსტი წარმოადგენს ვახტანგ VI სამართლის წიგნის A რედაქციის ნუსხას (იხ. თ. ენუქიძე, ვახტანგ VI, სამართლის წიგნი, თბილისი, 1955, გვ. 32).

4. ტექსტს უძღვის წინასიტყვაობა: „დასაბამითანვე დამდებელმან საფუძველთა ქვეყანისათამან და დამქველმან ცათამან, უფსკრულთა გამომკვლეველმან და სივრცეთა სოფლისათა გარეშემცველმან, ყოველთა არსთა და არაარსთა არსებად მომყვანებელმან...“ (1r—3r).

5. ხელნაწერს ბოლოში დართული აქვს გრაფებში მოთავსებული საძიებელი: 306r—371v. საძიებელი შეიცავს 17 რვეულს და მე-18 რვეულის პირველ ფურცელს, რვეულები ოთხფურცლიანია.

6. აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ (Описание, II, გვ. 620, ხელნაწერი № 361).

ანდერძი (ვადამწერისა): „აღიწერა ჯელითა მიტროფანე გრიგოლაშვილისათა. ვინც კაი სამართალი გააჩინოთ, მომიქსენეთ ღვთის გულისათვის და თქვენც ღმერთმან მოგიქსენოს“ (371v).

მინაწერები (მხედრულით): 1. „ესე სამართლის წიგნი თავადი ქაიხოსრო გიორგის ძის აბაშიძის არის, ღმერთმან გამარჯობაში მოახმაროს“ (226r). ასეთივე მინაწერია: 225r, 305v, 371r-ზე და ზემო ყდის საცავ ფურცელზე.

2. „ეჰა, მსაჯულო, რას იტყვი მას დღესა განკითხვისასა, სად შენი შიში არ იყოს, შენ შიშსა იყო სხვისასა, ქედმოდრეკილსა გკითხვიდე შენის საქმისა ძერისასა; და სამწყსოთა შენთა მოვლასა და მათსა განკითხვისასა“ (305v).

(1336)

3357

## სამართლის წიგნები. XIX

49 ფ.: 14×14,5; ქალაღი; ქალაღის ყდა, დაზიანებული, შემორჩენილია მხოლოდ ზედა ნაწილი; მხედრული; [XIX].

1. [ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი] — „ა. ამას გკადრებთ და მოგახსენებთ მეფეთა და მსაჯულთა და ყოველს სამართალშიდ მჯდომს კაცს...“ 1r—45r.

**შენიშვნები:** 1. ტექსტი წარმოადგენს ვახტანგ VI სამართლის წიგნის C რედაქციის ნუსხას (იხ. დ. ენუქიძე, ვახტანგ VI, სამართლის წიგნი, თბილისი, 1955, გვ. 35).

2. ტექსტს აკლია შესავალი (შდრ. დასახ. გამოცემას, გვ. 45—47).

3. ხელნაწერს ბოლოში ერთვის ვახტანგის სამართლის წიგნის მუხლებრივი საძიებელი (47v—49v).

2. [სამართალი კათალიკოზისა]. — „ა. ჩვენ სახელითა ღუთისათა ქრისტეს მიერ კურთხეულმან კათალიკოზმან ევდემონმა და ქართლის კათალიკოზმან მალაქია...“ 45r—47v.

**შენიშვნა:** ტექსტი გამოცემულია (იხ. ს. კაკაბაძე, სამართალი კათალიკოზისა და მისი შედგენის დრო, ტფილისი, 1913).

**მინაწერი** (ყდაზე): მიწერილია მუხლები ბერძნული და სომხური კანონებიდან.

(1337)

3358

## საქრისტიანო მოძღვრება. XIX

135 ფ.; 17×10; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; თავ-ბოლო ნაკული; [XIX]; დაუწერელია: 1v.

[საქრისტიანო მოძღვრება]. — „...ცხოვრების ღირსი შევიქმნა. კ. როგორ შეგვიძლია ღმერთის სამსახური, რომლით საუკუნო სიცოცხლის ღირსი გავხდებით?...“ 1r—135v.

**წყდება:** „...მ. ჭე. ამიტომ კაცი თავის უფალი თუ არ იყოს, არცა კეთილი საქმე და არცარა ბო...“

**შენიშვნა:** ტექსტი კათოლიკურ საქრისტიანო მოძღვრებას წარმოადგენს.

**მინაწერები:** 1. „Книжавелидзе“ (31r).

2. „კიქნავ. პან.“ (135v).

(1338)

3359

## აკოთეგმები. 1822

49 ფ.; 34×20,5; ქაღალდი, ლურჯი; უყდო; მხედრული, სათაურები და საზედაო ასოები სინგურით; ნაკული; 1822 წ. (22v); გადამწერი — ლუარსაბ თარხნისშვილი (22v); კვირნიშანი: 1820.

1. [სიტყუანი და სწავლანი სამეცნიერონი ფრიად მარგებელნი სულს ხეულობით ორკერძოვე: ძველისა და ახლისა წმინდათა წერილთაგან რჩევით გამოკრებულნი: კლემაქსისაგან, დიდისა ბასილისა, და გრიგოლი დვთისმეტყუელისა, და იოანე ოქროპირისა, დამამისა ეფრემისა, და მაქსიმესი, და ცხოვრებისაგან მამათასა, და

სხვათა წმინდათა მღვდელთ-მოძღვართა მამათა, მოციქულ-წინასწარმეტყუელთა, სოლომონ და ზირაქისა და გარეშე წიგნთა: პლატონ, სოკრატი და მენიანდროს, და სხვათა ფილასოფოსთა მიერ თქმულნი]. — „...ნუ განიკითხამ, რამეთუ სასჯელი ღვთისა უცნაურ არს კაცთაგან...“ 1რ—22რ.

**შენიშვნები:** 1. სათაური აღდგენილია S—2434 ხელნაწერის მიხედვით. S—3359 ხელნაწერს თავში აკლია 1 ფ. და S—2434 ხელნაწერთან შედარებით იწყება 2v-დან. აკლია აგრეთვე 1 ფ. 7v-სა და 8r-ს შორის.

2. ამ თხზულების ბოლოს გადამწერის ხელით მიწერილია: „აღწერა წიგნი ესე სამეცნიერო ბრძანებითა საქართველოს მეფისა ვახტანგის ძისათა მოსკოვისა შინა“ (22რ). თარგმანი შესრულებულია რუსულიდან, მოსკოვში, ბაქარის თანამედროვის მიერ (იხ. ლ. ძოწენიძე, რუსული „აპოთეგმატას“ ქართული რედაქციები, თბილისი, 1959, გვ. 26).

2. „აპოთეგმატა, რომელ არს შემოკლებულთა რიტორებრივთა და წესისა მასწავლელთა სიტყვათა წიგნი სამი, ხოლო მათ შინა არიან დადებულ თვითეულნი კითხვა-მიგებანი, ცხოვრება და ქცევა და იგავნი (რომელ არიან სახისმეტყველებანი) და მეთყველება სხვათა და სხვათა ფილასოფოსთა. ა. „შემოკლებულთა სიტყვათა და მიგებათა წიგნი პირველი, სწავლა სოგრატიისა. — კეთილის კაცის წესი არ არის კაცს პირში აქებდეს და უკან სძრახევედეს...“ 22v—45v.

ბ. „მოკლედ გამოკრებულნი ამბავნი, წიგნი მეორე, რომის კეისრებისა, სხვათა მეფეთა, მთავართა და მხედართ მთავართასა. — ივლიანე მეფემან ინება ნავითა მიმოსვლა ზღვა-სა შინა...“ 45v—48v.

გ. „წიგნი მესამე, რომაელთა(!) შინა არიან ამბავნი ლაქედემონელთანი. — ლაქედემონელი ყოვლითა რიტორებითა აღმატებოდნენ და მასვე სწავლობდნენ, რათა მოკლე სიტყვითა მრავალნი საქმენი შემოეზღუდათ...“ 49რ.

**შენიშვნები:** 1. ხელნაწერი შედგენილობის მიხედვით „აპოთეგმატას“ ვრცელ რედაქციას განეკუთვნება (იხ. ლ. ძოწენიძის დასახ. ნაშრომი, გვ. 37—41).

2. „აპოთეგმატა“ რუსულიდან უთარგმნია მოსკოვის კოლონიის ერთ-ერთ მოღვაწეს ერასტი თურქისტანიშვილს ვახტანგ VI დავალებით (იხ. ლ. ძოწენიძის დასახ. ნაშრომი, გვ. 38).

**ანდერძები:** 1. „აპოთეგმატას“ უძღვის: „და აწ გადმოვწერე მე წელსა ჩუკბ დეკენბრის იმ დღესა. თვადი ზაზა ძე ლუარსაბ თარხნიშვილი მოურაოვი“ (22v).

2. „დასრულდა წიგნი ესე სეკდენბრის იმ დღესა, ჩუკბ წელსა, ლუარსაბ თარხანიოვი“ (49რ).

**მიწერილი:** „ცარიელი და დაწერილი, კლემასი, ფურცელი 59, ოროცდათექვსმეტი“ (49v).

(1339)

3360

## სეილანიანი. 1850

103 ფ.; 16×10,5; ქალღი; მუყაოს ყდა; ყდაზე დაკრულია ტვიფრული ქალღი გამოსახულებით; გამოსახულება გადაღებულია; მხედრული, მელანი ყავისფერი (1r—94r) და ლურჯი (94v—103v), სათაურები სინგურით; ნაკლული; 1850 წ. (1r); გადამწერი: ბესარიონ შავდია (1r).

„ცხოვრება სეილანისა. — სეილანმან უბრძანა თვის დევებს: რომელი იხილეთ, მან დამჭრა მეცა და მხეციცაო...“ 2r—103v.

წყდება: „...იყო სიუხვე გაცემისა, მრავალი კაცი განამდიდრეს...“.

შენიშვნები: 1. ტექსტს უძღვის: „ამის დაწყება პირველისა ერთი ფურცელი სიძველისა გამო დაკარგულ არს, რომელ სეილანმა ვითარ ჩინეთის ხელმწიფე ვეშაპისაგან გარდაარჩინა და ვეშაპი იგი როგორ მოკლა და ანუ მისი დევებნი რა დროსს შეეშველნენ, რომელიც შემდგომი პირველისა იწყების“ (2r).

2. „სეილანიანი“ თარგმნილია იოანე ბატონიშვილის მიერ (იხ. ა) კ. ჭეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. II, 1952. გვ. 260. ბ) გ. იმედაშვილი, სეილანიანი და რაინდული რომანის ზოგი საკითხი, ლიტერატურული ძიებანი, თბილისი, 1956, გვ. 257—276).

ანდერძი (გადამწერისა): „აღიწერა წიგნი ესე სახელწოდებითი სეილანიისა ნამდივლსა ზედა უმეტესაკლოდ 18-სა ნოემბრის თვის 1850-ის წლისას, რომელიცა ეკუთვნს კეთილ წარმატებასა შინა ბესარიონ შავდიას. აღიწერა მის მიერ მცირეწლოანებისა თვისისა 1810/1850“ (1r).

მინაწერები: 1. „ლ. კლდიაშვილი“ (1r).

2. ქვედა ყდაზე დაკრულ ქალღღებზე: „Принадлежит Сие К. Д. Виссариион Шавдия 18 10/18 50 г.“.

(1340)

3361

## სომხური ლოცვანი. XVIII—XIX

26 ფ.; 17×10,5; ქალღი; ლურჯი; უყდო; მხედრული; დასაწყისები სინგურით; თავ-ბოლო ნაკლული; [XVIII—XIX].

[სომხური ლოცვანი]. — „ქ. ტნჩალუიდ ტსლიანბ ტურიბდ აგინალ ტერისუს ქრისტუს...“ 1r—26v.

წყდება „...ხანუთიანმნ ვურ ტვიალე ქიზ არძაკია ზის იკაპიც მლაციუმც აღაჩიმ ზქიზ...“.

შენიშვნა: ხელნაწერის ტექსტი სომხურია, დაწერილია ქართული მხედრული ტრანსკრიპციით.

(1341)

3362

## კრებული. XIX

23 ფ.; 17×10,5 (1—11 ფფ.), 17,5×12 (12—23 ფფ.); ქალღი; უყდო; მხედრული; ნაკლული: მე-10 და მე-11 ფფ.-ს შორის ამოხეულია ფურცელი; [XIX]; აქვს ქვირნიშანი.

1. [ავგაროზი]. — „...მისი ექმნება. მრავალი არიან ცათა, ყოველნი იგი მიუტევენ, რაოდენიც მოინანონ შეცოდებანი...“ 1r—v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს წერია: „...რომელიცა გადასწერენ და შეინახვენ თავიანთ სახლში დიდი კეთილი მორწმუნებითა, არ[ა]ს დროს ბოროტი სახლში, არცა ცეცხლი, არცა მგები, არც მომკლელი სენი, არც სხვა მომკმედობა ვერ მიეწიოს მას“ (1v).

ანდერძი: „ვინც ეს წიგნი წაიკითხოს, თითო შენდობა უბნძანეთ(!) დამწერს ამ წიგნისას“. ქვევით გამოსახულ ჯვარში ჩაწერილია: „ჯვარი ქრისტესი ეს არის...“ (1v).

2. „წმინდისა კვირიაკისა საკითხავი. — მცნება უფლის ჩვენის იესო ქრისტესი, რომელი მოიწია რომსა ნათლისა, დგას მას ზედა...“ 2r—11v.

წყდება: „...შეინანეთ, ცოდვილნო, ცოდვანი თქვენნი: კაცისა კვალნი(!), რუშებნი(!), სიძვანი, მპარველნი, ამპ[ა]რტაევანებანი, სვინისდისით(!) შეცოდებანი, ნათესავთ შეგმნებელი(!), ყოველნი ცილისმწამელნი. ბილწნი...“.

3. „სწავლა თუ ვითარ მართებს მოძღვარისაგან მოწაფესა, მოწაფე კითხავს და მოძღვარი ასწავლის. —

მწ. ვინ არის ღმერთი ანუ რა შეუძლიან?

მძ. ძლიერი არის და ხელმწიფე დიდებული, ყოვლისა ხილული და უხილავი ცათა და ქვეყანისა შემოქმედი...“ 13r—23r.

წყდება „...მწ. სული წმიდა რასათვის ითქმის?

მძ. მისთვის ითქმის მამისაგან...“ 23r.

შენიშვნები: 1. ძირითად ტექსტში 18v-დან 22r-მდე ჩართულია [განზრახვანი].

2. მთლიანად ტექსტი დაულაგებელია და ენობრივადვე გაუმართავი.

### 3363

ზურაბ წერეთლის წერილები. გადატანილია ზურაბ წერეთლის არქივში (№ 10).

(1342)

### 3364

#### ავგაროზი. XVII

1 ფ. (გრაფილი); 190×8,5; ქალაღი, ლურჯი, დაზიანებული, კიდებშემოცვეთილი: ტექსტი ზოგან გადალუღულია და აღარ იკითხება; მხედრული; სათაურები და დასაწყისები სინგურით; [XVIII].

[ავგაროზი]. — „...[პირველითგან იყო სი]ტყუა იგი, ესე იყო პირველითგან ღვთისა დანა და ღმერთი იყო სიტყუა იგი...“.

შენიშვნები: 1. „ავგაროზში“ შესულია შემდეგი ლოცვები:

ა. „ლოცვა ანგლოზისა მიმართ მცველისა სულთა და ჭორცთა ჩვენთა სამარადისო“.

ბ. „სხვა ლოცვა სავედრებელი“;

- გ. „ლოცვა უემერისა სამას სამოცდახუთის კირის განმაქარებელისა“.  
 დ. „ლოცვა კვეთებისა(!)“.  
 2. „ავგაროზი“ გადაწერილია „სესიკასთვის“, შემდგომ „სესიკა“  
 გადაუხაზავთ და ფანქრით მიუწერიათ: „მიხაილი“.  
 3. დართული აქვს ილუსტრაციები:  
 ა. ღვთისმშობელი მარიაში ყრმა იესოსთან ერთად. სურათზე ასომთავრუ-  
 ლით წარწერილია: „ყოვლად წმიდა იესუ ქრისტე“.  
 ბ. თეოდრ ცხენზე მჯდომი წმინდა გიორგი.

(1343)

3866

## ომანიანი. XIX

109 ფ.; 21×16,5; ქალაღი (თეთრი და ლურჯი); ტყავდაკრული ტვიფრუ-  
 ლი ხის ყდა; მხედრული, სათაურები და დასაწყისები სინგურით; ბოლოში აკლია  
 ორი-სამი ფურცელი. ხელნაწერის ფურცლები: 21r—24v ცუდადაა აკნობული,  
 თანმიმდევრობაა დარღვეული; [XIX], კვირნიშანი: 1809 წ., 1807 წ.

„სჯევა[!] ამბავი დასაწყისი ტარიელის შვილის სარი-  
 დანის ძისა, ომანის ქაბუკისა ცხოვრება. ზედა მოაბამს ვეფხვის  
 ტყაონობას. ამბის დასაწყისი, რომელთა მიერთაგან მოიღეს სიტყვანი მოწ-  
 სენებად. —

„დიდება შენდა, დიდება, ღმერთო, ყოველთა მპყრობელო,  
 ჩვენთა უღირსთა უცნობთა ენითა მიუპყრობელო...“ 1r—109v.

წყდება: „...ეს ამ ერთის ხელით შრავალს კაცს მოერევის და ქვეყანას  
 ამოსწყევტს...“.

შენიშვნები: 1. ტექსტი გამოცემულხა (იხ. ომანიანი, გ. ჯაკობიას რედაქ-  
 ციით, ტფილისი, 1937). გამოცემაში S—3366 ხელნაწერი არ არის გამოყენებული.  
 რედაქციულად ეს ხელნაწერი მისდევს S—3163 ხელნაწერს, რომელიც გამოცე-  
 მაში C ლიტერითაა აღნიშნული.

2. ხელნაწერის დასაწყისში პირველი ოთხი ფურცელი მერმეა ჩამატებული,  
 დაწერილია გაკრული ხელით და ტექსტიც გაუმართავია. 2v-ზე გაშვებულია ად-  
 გილი 12—13 სტროფებისათვის (შდრ. დასახ. გამოცემას, გვ. 2).

3. აღწერილია ექ. თაყაიშვილის მიერ (იხ. Описание, I, გვ. 571,  
 ხელნაწერი № 90).

მინაწერები (სხვა ხელით): 1. ზედა ყდის საცავ ფურცელზე:

ა. „სვიმონს ზალისშვილის(!) მიეცა გლახა, აგვისტოს კო დღე  
 იყო, სამშაბათი, მოვარე სამსა ჩუგ“.

ბ. „სელოზნოვს იოსებს მიეცა ქალი სეკდებერსა ივ ჩუღა წელსა“.

გ. „სვიმონ ზალისშვილსა მიეცა ქალი მიკო (სახელი ჩაწერილია  
 სხვა ხელით) აბრისლ ცამეტსა, დღე იყო ხუთშაბათი, მოვარე ექსის დღისა,  
 ჩუღა წელსა“.

2. მინაწერებია ფანქრით ზედა ყდის საცავ ფურცელზე და მ-ზე:

(1344)

3898

## წერის დედანი. XIX

12 ფ.; 21×33; ქალაღი; ზედა ყდა არა აქვს, შემორჩენილია ქვედა ქალაღ-  
 დის ყდის ნაწილი; მხედრული, საზედაო ასლები მთავრულით; ნაკლული: შემდგურ-  
 ნელი; [ტარასი არხიმანდრიტი]; [XIX ს.], კვირნიშანი: 1831 წ., 1832 წ.

- შენიშვნები: 1. 1r-ზე მოცემულია: ა. თხზული დაწერილობის ნიმუში.  
 ბ. ასომთავრულით ნაწერი ტექსტი.  
 გ. შუაში ანგელოზის გამოსახულება.  
 2. 2r-ზე დასმულია სამი ბეჭედი: „Библиотека Бутикашвили“ № 34.  
 3. ამავე ტექსტს შეიცავს ხელნაწერი S—5127. ორივე ხელნაწერი დაწერილია ერთი ხელით. S—5127 ხელნაწერის ყდაზე ფანქრით წერია: „ტარასი არხიმანდრიტის შედგენილი“. ამის მიხედვით S—3398 ხელნაწერისთვისაც აღვადგინეთ შემდგენელი ტარასი არხიმანდრიტი.

(1345)

3428

## სტეფანოზ ორბელიანი, ორბელიანთა ცხოვრება. XVIII

37 ფ.; 21×15; ქაღალდი, ტვიფრული ტყავის ყდა; მხედრული; სათურები და სახელო ასოები სინგურით; აკლია ერთი ფურცელი 4v-სა და 5r-ს შორის; გადამწერი: [ჩაჩიკაშვილი]; [XVII]; აქვს კვირნიშანი.

[სტეფანოზ ორბელიანი], „ცხოვრება დიდისა მისთვის პირველ მთავრობისა ორბელიანთასა, თუ ვინა იყვნეს იგინი და ვითარ ანუ მოსლვისათვის მათისა ქვეყანასა ამას და მრავალთა სიტყვათა და საქმეთა და ფრიადთა მითხრობათა მათთვის. — დასაწყისსა მას პირველ მთავრობისა ქვეყანისა სომხითისა და ქართლისა და ნათესავთ მთავრობასა ჩვენისა ამის ტომისასა პირველად თარგამოზისასა იყვნეს მისსა ძენი რვანი მსგზავსნი გმირთანი...“ 1r—37r.

შენიშვნები: 1. 15v-სა და 28v-ზე რვაკუთხიანი ბეჭედი დასმული: „გიორგი“, წერია ქართულად და სპარსულად. ბეჭედებია დასმული აგრეთვე: 17r-ზე, ივითხება „რევაზ“; 29v-ზე — „თინათინ“; 33v-ზე სპარსულად წერია: „მოჰამედ სალეჰ“.

2. 1r, 2r და 37r-ზე დასმულია ბეჭედები: „Библиотека Бутикашвили“.

3. 37-ე ფურცლის ბოლო ნაწილი, სადაც გადამწერის ანდერძია მოსალოდნელი, წაპირილია. ხელნაწერი გადაწერილი უნდა იყოს (კორნელი?) ჩაჩიკაშვილის ხელით (შდრ. ხელის მიხედვით H—929 ხელნაწერს).

4. „ორბელიანთა ცხოვრება“ A—864 ხელნაწერის მიხედვით გამოქვეყნებულია ლეონ მედიქსეთბეგის მიერ (იხ. „საისტორიო მოამბე“, № 6, 1952, გვ. 33—84). ჩვენი ხელნაწერი რედაქციულად განსხვავდება გამოცემული ტექსტისაგან.

ანდერძი: „ხოლო სრული და წრფელი ცხოვრება ნათესავისა ორბელიანთასა სახოან ვქმენით ვარდან წინამძღვრისა იოვანესითა, ტიფხისი(!), ქრისტეს აქეთ ჩჰპბ“ (37r).

შინაწერები: 1. „დივანბეგის ორბელიანის დაწერილია“ (37v).

2. 37v-ზე კრიპტოგრაფია.

(1346)

3430

## შ. რუსთაველი, ვეფხისტყაოსანი. XIX

131 ფ.; 35,5×21; ქაღალდი; ყდიანი, ახლად აკინძული; მხედრული; ნაკლული; დასაწყისი ფურცლები დაზიანებულია; დაუწერელია: 3r—4v, 8v—9r, 85v; [XIX].



[შ. რუსთაველი, ვეფხისტყაოსანი]. —

„სამსა ძებნე წელიწადსა იგი შენი საძებარი,

პოვე, მოდი გამარჯვებით, მხიარული ნოუბარი...“ 2r—131v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი მისდევს ვახტანგისეულ „ვეფხისტყაოსანს“. დასაწყისში ამ გამოცემის მიხედვით აკლია 130-ე სტროფი. ბოლოში ერთვის:

ა. მესტამის ბოლოსიტყვაობა ლექსად.

ბ. „თარგმანი პირველი წიგნისა ამისა ვეფხვის ტყაოსნისა, თქმული ბატონისშვილის გამგებელი პატრონის ვახტანგისა. — მე ვსწერ ძმის წული მეფისა გიორგისა და ძე ლევანისა, გამგებელი ქართლისა ვახტანგ წიგნსა ამას...“ (130v—131r). წყდება სიტყვებზე: „...რომელმა მიხედოს დედაკაცსა გულისთქმად შემდგომითურო, მაგრა...“ (შდრ. ვახტანგისეული ვეფხისტყაოსანი, აღდგენილი აკაკი შანიძის მიერ, ტფილისი, 1937 წ., გვ. სპე—სპზ).

2. 5r, 25r და 131r-ზე დასმულია ბეჭდები: „Библиотека Бутликашвили“.

3. აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. Описание, II, გვ. 560, ხელნაწერი № 321).

მინაწერი: „ჩუგ წელსა იანვრის... გაფუჭდა“ (131v).

(1347)

3441

### რუსთაველი შოთა, ვეფხისტყაოსანი. 1841

112 ფ. (224 გვ.); 34×21; ქალღი დალაქავებული, ზოგიერთი ფურცელი გახეულია; ქალღის ყდა (ქვემო ყდა არა აქვს); დაშლილი, ბოლოვკული; მხედრული, სათაურები და სტროფების დასაწყისები სინგურით; 1841 წ. (გვ. 1).

[რუსთაველი შოთა, ვეფხისტყაოსანი]. „აქა ამბავი დასაწყისი პირველი ამო და სასმენელად სწავლისათვის მოშაირეთასა ტარიელისა და ნესტანდარეჯანისა. ვეფხისტყაოსნობით უხმობენ. დავიწყე ჩუმა-სა დღესა(!), თებერვლის კა დღესა. —

რომელმან შეჰქმნა სამყარო, ძალითა მით ძრიელითა...“ გვ. 1—224.

წყდება: „...ავთანდილ და ფრიდონისთვის ორნი ტახტნი დამზადნეს,

ზედა დაჰსდეს ჭელმწიფურად, დიდებანი უდიადნეს

ღთმან სხვანი ხორციელნი მათებრილა რათ დაბადნეს

და ამბობდიან ჳირთა მათთა ყველა კაცსა გაუცხადნეს...“.

შენიშვნები: 1. ტექსტი წყდება 1578ჰა სტროფზე. იხ. „ვეფხისტყაოსანი ჩანართი და დანართი, ტექსტი გამოსაცემად დაამზადა და წინასიტყვაობა შენიშვნებით დაურთო ს. იორდანიშვილმა. თბილისი. 1948 წ.“.

2. ხელნაწერი ვრცელი რედაქციისაა.

3. ხელნაწერს აქვს ანბანური პავინაცია.

4. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვთიმე თაყაიშვილს, იხ. „Описание“, ტ. II, გვ. 560.

ანდრძი: „წელსა ჩუმა-სა, მაისის იე დღესა მოვიწყე ესე ვეფხისტყაოსანი, რომელიც იქით პირზე სწერია. იმ თვეში აღარ მამცა პატრონმა, რა მეწერა და მაისში დავიწყე“ (ზემო ყდის v).

მინაწერები: 1. „Давида Лазаровича Егикова принадлежит“ (ზემო ყდის v).

4. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. V

2. „1849-ს წელსა თიბათვის თვეში დავიწერე ჯვარი ღვთის შეწვენითა და უფალმა გვღირსოს ბედნიერობა და ვაჟიანობა. ან დ რ ე ი ე ლ ი კ ვ ი“ (ზემო ყდის v). იხ. აგრეთვე მინაწერები: ზემო ყდის v-ზე.

(1348)

3442

**რუსთაველი შოთა, ვეფხისტყაოსანი. 1849**

115 ფ.; 32,2×21,5; მწვანე ფერის გახუნებული ქაღალდი; კოლენკორგადაკრული ყდა (ახალი გაკეთებული); ნაკლული; მხედრული, სათაურები და სტროფების დასაწყისები სინგურით; 1849 წ. (112v); გადამწერი: ყორღანოვი სიმონ ივანეს ძე (112v); ადგილი: ტფილისი (112v); დაუწერელია: 57r, 113r—115v; შექმნილია ტიტე კახიძისაგან.

[რუსთაველი შოთა, ვეფხისტყაოსანი]. „ამა ანბისა დასაწყისი პირველათ ამო და სასმენელათ შევნიერია სწავლისათვის მოზაირისა ტარიელისა და ნესტანდნარეჯანისა, ამ წიგნს ვეფხვის ტყაოსნობითა იხმობენ. — რომელმან შეჰქმნა სამყარო ძალითა მით ძლიერითა...“ 1r—112v.

**შენიშვნები:** 1. ხელნაწერი ვრცელი რედაქციისაა.

2. 2v-სა და 3r-ს შორის აკლია ერთი ფურცელი, 1937 წლის გამოცემის მიხედვით სტროფები 32—46.

3. 57r დაუწერელია, ეტყობა დედანს აკლდა სტროფები: 861—865 (იხ. ვეფხისტყაოსნის 1937 წ. გამოცემა).

4. ხელნაწერი ძველი პაგინაციის მიხედვით 22-ე გვერდით იწყება.

5. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვთიმე თაყაიშვილს (იხ. „Описание“, ტ. II, გვ. 559).

**ანდრძი:** „დიდება ღმერთსა. აღიწერა ეს ვეფხვის ტყაოსანი ქალაქსა ტფილისსა ხელითა კოლექსის რელისტრატორი სიმონ ივანეს ძე ყორღანოვისათა. დაიწყო გარდმოწერა 1849-სა წელსა ღვთისთვის 18-სა. გადავდა(ი) წერა 1850-სა ახალ წელიწადსა დღესა“ (112v).

(1349)

3443

**დავით ბატონიშვილი, გრამატიკა. 1792**

86 ფ.; 20,5×15,5; ქაღალდი (შეყვითლებული, დაჩერტილი ქიისაგან); ხის ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა, ყავისფერი; მხედრული, სათაურები და დასაწყისები ნუსხურით; 1792 წ. (86r), კვირინოშანი აქვს; გადამწერი: დიაკონი გიორგი (86r); დაუწერელია 2v, 4v, 5v; შექმნილია იოსებ კალანდაძისაგან.

[დავით ბატონიშვილი, გრამატიკა] — „თუს ღრამმატიკასა და ნაწილთა მისთა, თავი ა. — კი. რაჲ არს ღრამმატიკა? მი. ღრამმატიკა არს შემძლებლობა მართლ-უზნობად და წესიერ-წერად...“ 6r—86r.

**შენიშვნა:** 1. უძღვის: ა. შესავალი. „მისს უმაღლესობას სრულიად ზემოჲსა საქართუმლოს მეფესა ირაკლის, ყოვლად უმაღლესს და უმოწყალებსს ჭელ-მწიფეს.

ვინაიდან ვმა მიზეზი შრ[ო]მისა ჩემისა ესე არს, რათა კარისა მიმართ სიბრძნისა იყოსმცა გზა სლუსა ჩუშნისა, ამის გამო აღმძრა ერთგულებითან სიყუარულმან თქუშმან და ერისა თქუშნისამან, ვინაიდან მოუცალეობასა ქუ-შუ შევერდომილ-არიან ერნი თქუშნი და არა აქუსთ მოცალეობა დროისა ძლით მიზეზისა ერთა ქართლოსიანთა, რათამცა აზნაურებითა ხელუთა გინა ფილასო-ფიათა იყუნენ შემეცნებულ ანუ ზედ-მიწევნილ, ამის გამო ვჰყავ შრომაჲ. შემო-ვისუენ და შევჰსთხუნ ადვილ-გასაგონი ესე ძუშლთაგან და ახალთა ღრამმატი-კათა კითხუა-მიგებითი მცირე ესე წიგნი, რომელ-არს გზა სიბრძნისა, გინა კლი-ტეა მეცნიერებისა, რათა ამის მიერ შემეცნენ, გინა ზედ-მიწევნილ იქმნენ გუ-ართა ოთხთა მოძღურებითა და რუათა სიტყუსა ნაწილთა ღრამმატიკასათა და სუნტაქსებრ თანჯობათა და ეგრეთვე ხუთთაცა მათ მარტივთა ჯმათა პორფო-რიოს ფინი კელისათა, რომელნიცა საჭიროდ ემდევრებიან საზღუართა, რომლისაცა არა ჰერ-იყო დატევებად. გარნა წინაშე უმადლესობისადმი თქუ-შნისა კანდიერ ვიქმნები და ვითხოვ: უკეთუ ჰპოვოთ რამე შეცთომამ, მაქუს იმე-დი მოტევებისა ამის გამო, ვინაიდან ჰასაკითა სწავლისათა ვარ გამოუცდელ და ამისგამო თუმცა ძალი დამაყენებლობითი მექმნებოდა დაბრკოლებად, გარნა მო-ნებრითმან ერთგულებამან თქუშმან და სიყუარულმან ერისა თქუშნისამან ჰსლო დამაყენებელსა მას ძალსა და ჯელ-ვჰყავ შეთხზად რაოდენ ძალ-მედლა, რომელსაცა ეწოდების საფუძუელი სიბრძნისა, გინა კლიტე მეცნიერებისა, რომელიცა არა მცირეა ბედნიერებასა შეატყუშსთ ერთა თქუშნთა, არა თუ მხო-ლოდ მათ, არამედ მეცა... ამისთჳს, ვინაიდან უჩუშნებს გზასა და კარსა აზნაუ-რებითისა ხედვასა; და მე ამისთჳს, ვინაიდან სურვილი სამსახურისა თქუშნისა და გულს-მოდგინება ჩემი ამით აღმოჩენილ-იქმნების უმადლესობისა თქუშნისა წინაშე. მისის უმადლესობისა და მოწყალისა ჯელწიფისა უმადლესი მონა მათა ძის ძე და ვით“ (3r—4r).

ბ. თავფურცელი მთავრული წარწერით: „და ვითის მიერ დავითიან-ბაგ-რატონისა ირაკლი მეორისა პირმშო ძის გიორგის პირმშოს ძისაგან ჯელ-ხებაჲ წელსა ჩუჲ. ხოლო ქართულსა ზედა უომ, სამეუფოსა ქალაქსა ტფი-ლისს“ (2r).

გ. ზანდუცი: „კითხუა. — პირველსა დაწყებასა ღრამმატიკისასა რაჲსა ჯმარ-არს ცნობად...“ (5r).

2. გრამატიკის ძირითად ტექსტს თან ახლავს დავითის სქოლიოები წარწე-რით „და ვით“ იხ. მაგ.: 6r, 7r და ა. შ.

3. 82v-ზე მოთავსებულია სქემა „უნათესავესი ნათესავი“.

ანდერძი: „სრულ ვჰყავ წიგნი ესე, რომელ-არს სიმეტნე ღრამმატი-კასა მისის უგანათლებულესობის მეფის ძის დავითის მიერ ქმნილი, მის-მან უუმონაესმან მწერალმან დიაკონმან გიორგი. ოქდომბერს 13, ქრის-ტეს აქეთ 1792“ (86r).

მინაწერები: 1. „ზნა[უ]რი ალექსანდრე ელიავა პავლიევ. ჩულო  
ა-სა“ (1v).

2. „ზნაური ალექსანდრე ელიავა პავლიევ“ (2r).

3. „ესე ძველი ათინის ღრამატიკა ქართული ეკუთნის ტფილიში მცხოვ-რებელი აზნაური ალექსანდრე პავლიევ ელიავასა. 18  $\frac{1}{20}$  39“ (86r).

იხ. მინაწერები: 1r; 86v.

(1350)

3444

ავალიშვილი გიორგი, ჯმა ცოდვილისა (თქმული იამბიკოდ). 1836

59 ფ.; 20,5X17; ქალაღი; შავი ფერის ტვიფრული ტყავგადაკრული მუყა-ოს ყდა (ზემო ყდა მოვარდნილა); მხედრული, ავტოგრაფი; 1836 (4r); დუწე-რელია: 3r—v, 4v, 5v, 21v, 25v, 27v, 29v, 40v, 57r—59r.

«ავალიშვილი გიორგი». „ქმა ცოდვილისა, ანუ აღსარება ჩუშნთვის ჭუარსა ზედა დამოკიდებულისა უფლისა ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩუშნისა იესო ქრისტეს მიმართ. — სახელითა მამისათა, და ძისათა, და სულისა წმიდისათა! ამინ...“ 7r — 56v.

შენიშვნები: 1. უძღვის: ა. თავფურცელი წარწერით:

„ქმა ცოდვილისა, ანუ აღსარება ჩუშნთვის ჭუარსა ზედა დამოკიდებულისა უფლისა ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩუშნისა იესო ქრისტეს მიმართ იამბიკოდ, თავადისა გიორგი ავალოვისა მიერ მოსკოვისა შინა ჩუღუ წელსა“ (4r); ბ. წარწერა: „ქმა ცოდვილისა ანუ აღსარება ჩუშნთვის ჭუარსა ზედა დამოკიდებულისა უფლისა ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩუშნისა იესო ქრისტეს მიმართ“ (5r); გ. ზანღუკი: „გათავება — ქმა ცოდვილისა...“ (6r—v).

2. ერთვის: ა. „თხოვა ყოველთა წარმკითხულთა მიმართ იამბიკოთა ბმათთათა.

ბუნებით ვალთა, ადრითუ გარდამქდელთა,  
ესრეთუ კულად უმისოდ მიწას მსლველთა,  
ნუ უკუ აწცა ჩემდამო ძვრის მცველთა,  
ვედრი ქმნად ჩემდა, საქმეთა საქებელთა,  
მოტევებითა, ვის რაც ვჰსცოდე ყოველთა.  
მთხოველი ამის ვჰსწერ ამას გულით წრფელით  
ძვრ-შემამთხუველთ ჩემსა ენით ან ჭელით,  
ვუტევებ ყოველთა, გრძნობითა სრულ და მრთელით,  
მსათუ ნაცვლის მათთაგან ცრემლთა დენით,  
ამას ვლადადებ, გონებით სიტყვიერით.  
ცოდვილი გიორგი ავალოვი“ (56v).

ბ. გ. ავალიშვილის შენიშვნები, მაგ.: „ევა — წოდება ესე მოვიღე აქა ნაცვლად სახელისა შეუღლასა ჩემისა ელისაბედისა, თავადისა დიმიტრის ბაგრატიონის ასულისა, შუშნიერებისთვის ლექსთა შექსსა“ (20v). იხ. აგრეთვე 15v, 44r, 46r, 56v.

3. ხელნაწერს აქვს ანბანური პაგინაცია.

(1351)

3445

## ფიზიკა. XIX

114 ფ.; 21×17,5; ლურჯი ქაღალდი; ტვიფრული ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული, დასაწყისები ნუსხურით: [XIX ს.], კვირნიშანი: 1815 წ. (110r); დაუწერელია: 1r—3v, 110r—114v; შეძენილია ვახტანგ თულაშვილისაგან.

„შემოკლებული ფისიკა. ნაწილი პირუელი სხეულთათვის და თვსებათა მათთა საზოგადოდ. თავი I. — უმთავრესათვის თვსებათა სხეულისათა, § 7. სხეულსა ნივთისათვის, რომლისაგანცა წარმოსდგების, აქუს განფენილება...“ 5r — 1109v.

შენიშვნები: 1. უძღვის: „შემოკლებული ფისიკა თეორეტიკური. შესავალი, ანუ წინა-სიტყუაობა. — ფილოსოფია ბუნებითი, ანუ ფისიკა არს ცნობა ბუნებითა ნივთთა...“ (4r—v).

2. ტექსტს ახლავს სქოლიოები ანტონის მიერ გაკეთებული წარწერით: „ანტონი“ (იხ. გვ. 5r, v, 6r—v და ა. შ.).

3. „ფიზიკა“ თარგმნილი და გადაამუშავებულია ვოლფის წიგნის რუსული თარგმანიდან ანტონ I-ის მიერ. იხ.: ტრ. რუხაძე, „ქართულ-რუსული ლიტერატურული ურთიერთობის ისტორიიდან XVI—XVIII სს. თბილისი, 1960 წ. გვ. 239.

(1352)

3446

ავგაროზი. 1865

74 ფ.; 5,5×4,5; ქაღალდი; ნაკერ-გადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; 1865 წ. (68რ); გადამწერი პრიეტნიკი ალექსი გიორგის ძე გელაძე (66v); დაუწერელია: 1r—9v, 12v, 73r—74v; შექმნილია ლევან მეტრეველისაგან.

[ავგაროზი] — „ლოცვა შეგინებულისა. უფლისა მიმართ ვილოცოთ...“ 1r — 72v.

შენიშვნები: 1. შედგენილობა: 1. ლოცვა შეგინებულისა (1r—14v); 2. ლოცვა მუცლის ტეხისა (15r—16r); 3. ლოცვა აღდაცემულისა (16v—20v); 4. ლოცვა ცხროსა (21r—24r); 5. ლოცვა ქაჯისა (24v—29v); 6. ლოცვა თვალყბისა (30r—32r); 7. ლოცვა მისივე თვალყბისა (32v—36r); 8. ლოცვა თვალყბისა ჟამისა და უეპურისა (36v—43v); 9. ლოცვა ჟამისა და უეპურისა (44r—47r); 10. ლოცვა შუძუს ტვივისა (47r—49r); 11. ლოცვა გველ-ცემულისა (49v—50v); 12. ლოცვა გველ-ნაქებნისა (50v—51r); 3. ლოცვა — ვისაც ქაჯი შეეყაროს (51v—55v); 14. ლოცვა სამასსამოცდახუთის სენის და ჭირის განმაჭარვებელი (55v—66r).

2. ერთვის ლექსი: „ოთხსა სიტყვას მოვახსენებ, ოთხსა ღვთისგან მოუშლელსა...“ (68v—72v).

ანდერძი: „ანგაროზი ესე გადმოვწერე მე ვაყის სამრევლოს პრიეტნიკმა ალექსი გიორგის ძე გელაძემ. მაგრამ, რადგან პატარათ შეკრული იყო, ამისთვის ხელში მოთავსება და დაწერა ძნელი იყო, და კარქს ხელზედ ვერ დავსწერე. ამისთვის, წამკითხველნო, ნუ დამძრახავთ, რადგან ძნელი არის ასე პატარა შეკრული წიგნის დაწერა. თვით პრიეტნიკი ალექსი ჩუყე-სა წელსა, აგვისტოს 5-ს“ (66v—68r).

(1353)

3467

ცხენის კარაბადინი. 1791

66 ფ.; 34×21; ქაღალდი (ბოლოს ჩაკრული ორი ფურცელი განსხვავებული ქაღალდით); მუყაოს გადაკეთილი ყდა; ბოლო ფურცელი ამოვარდნილია; მხედრული, სათაურები და დასაწყისები სინგურით; ილუსტრაციები: 15v, 17r—19v, 28r-v; 1728—1791 წ. (2r), კვირნიშანი აქვს; გადამწერი: ტფილისის სიონის დეკანოზი იოანე ოსეს ძე (2r); დამკვეთი: გიორგი XII (2r); დაუწერელია: 1v-r, 64v.

[ცხენის კარაბადინი]. — „კარი პირველი. ჯოგისის შეყრისათვის, — ჯოგის საქმეს ასე ეცადე, გონიერო მეძიებელო ცხენთა და ცხენოსნობისაო...“ 7r — 64r.

შენიშვნები: 1. უძღვის: ა. „ზანდუკი წინა-მდებარისა წიგნისა, რომელსა ეწოდების სამკურნალო ცხენისა. — ჯოგის შეყრისათვის...“ (2v—6v);

ბ. „შესავალი წიგნისა ამის წინამდებარისა, რომელსა ეწოდების სამკურნალო ცხენისა, რომელი ქმნილ-არს ბრძენთაგან და დიდთა ფილოსოფოსთა ინდთასა, ბაღდადელთა და მეგვიბტელთასა, ესე იგი არს ჭინაპიუს რუსუფისა და რაშიტიისა. — შემოქმედმან ღმერთმან როდეს დაბადა სოფელი, პირველად ცაა და მერმე ქვეყანაცაა, აღამკო ურიცხვითა სიმრავლითა...“ (7r).

2. ხელნაწერს აქვს რვეულბრივი პაგინაცია. სულ რვა რვეულია.

3. 7v—8v-ს კიდეებზე მოთავსებულია დამატებები სხვა წყაროებიდან, მაგ.: ასეთი: „საქართველოში ბედაური ცხენი ბევრი არის და იქნების, მაგრამ დედის სძით გაიზრდების და იმიტომ მალ დაიღალვის, და მალ გაოფლიანდების, და მალ მოშივდების, და თუ თხისა და ზროხის სძით, და მეორე რომ დაგვიწერია ისე გაზიდენ, არაბის ტანში იცა არ იქნების უკეთესი ცხენი...“ (7v).

4. ცხენის კარბადინი გიორგი XII-ის ბრძანებით სომხურიდან უთარგმნათ: იოანე ოსეს-ძე [ბარათაშვილს], ტერ-პეტროსისა, ტერ-ფილიპეს და მის ძეს ტერ-სამოელს, ხოლო არაბულ ენიდან სომხურ ენაზე მთარგმნელია ფარაჰი (იხ. ანდერძები).

5. ეს ხელნაწერი მისდევს H—2156-ს, რომელიც დაწერილია 1788 წელს იმავე იოანე ოსეს-ძეს მიერ, რომელმაც გადაწერა წინამდებარე ხელნაწერი.

H—2656-ის შესახებ იხილე ცალკე ამონაბეჭდი: К. Капанадзе, „О древних грузинских ветеринарных рукописях“, გვ. 447 და ხელნაწერთა აღწერილობა (H კოლექცია) ტომი V, გვ. 112—113.

6. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვთიმე თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. 1, გვ. 690).

ანდერძები: 1. (არაბულიდან სომხურ ენაზე მთარგმნელის): „ითარგმნა უკუშ ესე რიცხვსა სომეხთასა ცხრაას ორმოცდა ათსამეტსა 953, რომელსა ეწოდების სამკურნალო ცხენისა და სხვათა პირუტყვთა დაბასა სევასტიისასა, არაბის წერილისაგან სომეხთა ენასა ზედა. მრავალთა სიბრძნის მოყუარეთა და ფილოსოფოსთაგან თქმული, ჭინისა და აპიუს რუსუფისა(!), და რაშიტიისა და მრავალთა ჰინდთა და ბაღდადელთა სიბრძნის მოყუარეთაგან, რომელთა სახელნი არა არს აქა აღწერილ. აჟ მე მცირემან მკურნალმან ქარაჰი, ბრძანებითა უფლისა ჩემისა მეფისა ქრისტესმოყუარისა სომეხთა მეფეთმეფისა სულ მბატ სიბრძნის-მოყუარისათა ვსთარგმნე წიგნი ესე და ღზა ქრისტესა საუკუნოდ, ამინ“ (2r).

2. (მთარგმნელის და გადაწერის): „წელსა 1788, მაისსა თთვესა 18. ხოლო გვებრძანა ქართულსა ენასა ზედა გარდამოღებამ სომეხთა ვეშე ენით ყოვლისა საქართველოსა მეფისა ირაკლი მეორისა, პირმოხასა ძისა უჯანთლებულესისა საქართველოსა მეგვიდრისა გიორგის მიერ, მღვდელსა ოსეს ძეს იოანეს და სომეხთა მღვდელსა ტერ-პეტროსს თვისსა ენასა ზედა ბრძნად განსწავილისა, და აღვასრულეთ ბრძანებული; უკეთემცა არა შესაფერ და არა თანამდებობა მღვდელთა იყო და სხუანი დიდად საჭირონი წიგნი გარდამოღებად თანა-გვედვენეს, მაგრა ბრძანებამან უფლებრივმან და მამულისა სამსახურისა თანამდებობითა შეკრულებამან გვაიძულნა და რავდენისამე თავისა თარგმანებსა შინა დაშვრენ სიბრძნითა ვიდრემე პატივეკემულნი ტერ-ფილიპე და ძე მისი ტერ-სამოელ, გარნა უმრავლესნი თავნი ტერ-პეტროსის მიერ ითარგმნეს და ქართულსა ზედა ჯამა მდაბიურითა ენითა მოხსენებულმან მღვდელმან იოანე შევაწყვევ სასმენელად ყოველთა და მრავალნი ლექსნი სნეულებათანი და მათთა წამალთანი უცხოთა ენითა დაიწერნეს, ვინათგან არ მეცნიერ ვიყვენით ჩუენ ენისა მის და რომელნიმე ვსთარგმნეთ და შემდგომითი შემდგომად ვინცა-ვინ შემძლებელ იქმნნეთ თარგმანებად ლექსთა მათ, საჭიროება იძულებულ-გყოფსთ თქუენცა თარგმანებად, რომელთა თვისცა აღვილნი არიან დატევებულ.“

ოვთ წიგნი ესე მე იოანე ოსეს ძემან, იკონომოს-დეკანოზმან ტფილისის სიონისამან აღწერე ველითა ჩემითა ბრძანებითა ზემოხსა მბრძანებელისა-

თა, და შეეწყვედ ქველი ვიდრემე კარაბადინი და ახალი ჩუენ მიერ თარგმან-  
ბული თვს თვსსა ადგილსა და რომელნიმე თავნი და მუქლნი მისის უგანათლე-  
ბულესობის პრინცის იოანე ბატონის შვილისა მიერ არიან პოვნილ, რო-  
მელი არს ქე ზემორე ქსენებულისა მბრძანებულისა, რომელთაცა ზედა სახელი  
მისი იოანე არს დაწერილ კიდურსა ზედა.

სრულ-იქმნა აწ დაწერით წელსა ქ<sup>ე</sup>ესსა ჩ<sup>ე</sup>ლუა, აგვისტოს კვ“ (2r).

მინაწერები: 1. „ჩუად მარიაშობის თვისა პირველსა დღესა ქალაქში მოიყ-  
ვანეს მაღალი კაცი.

ჩუად ამავე რიცხვში მოიყვანეს ასან-ხანი ქალაქში და სარეზები.

ჩულ მარიაშობისთვისა პირველს გაჩნდა პირველი დიდი ხორველა.

ჩულ<sup>ე</sup> მობრძანდა დიდი ხემწიფე ნიკალი პაშელოვიჩი ღვინობისთვის  
იე-სა დღესა.

ჩულ<sup>ე</sup> ცხეთის ხიდი გაკეთდა მეორეთ.

ჩუმ კარახტინი შეკრეს ქალაქში.

ჩუმე ნერსეს კათალიკოზი მობრძანდა ქალაქში რუსეთიდან.

ჩუმე მიიცივლა ნიკალი პაელოვიჩი ხემწიფე.

ჩუნდ თავადების ცოლები წაიყვანეს ყვარელიდან მარიაშობის თვეში.

ჩუნა შვის სოფლის ხიდი გაკეთა მაცაკანომა.

ჩუნთ თათოზ ქათალიკოზი მობრძანდა ქალაქში თიბათვეში.

ჩუმე ველიკი კნიაზი მობრძანდა ქალაქში მარტის ივ-სა დღესა.

ჩუმე კალია მოვიდა ქალაქში.

ჩუმე მები ჩამოვარდა ქალაქში.

ჩუმთ მობრძანდა დიდი ხემწიფის შვილი ალექსანდრე ნიკალიჩი  
ენკენისთვის კე დღესა ქალაქში.

ჩუნ დაბნელდა ქვეყანა თიბათვეში.

ჩუნბ ოსმალზე რომ ომი იყო რუს ხემწიფესთან.

ჩუნდ მიიცივლა ნიკალი პაელოვიჩი, დიდი ხემწიფე. (ფანქრითაა გა-  
დაშლილი).

ჩუმე კალია მოვიდა ქალაქში.

ჩუნდ თავადის ცოლები წაიყვანეს ლეკებმა ყვარელიდან მარიაშობის  
თვეში.

ჩუნა გაკეთა მაცაკანომა შვის სოფლის ხიდი.

ჩუნთ მობრძანდა თადეოზ ქათალიკოზი ქალაქში თიბათვეში.

ჩუმე მობრძანდა ველიკი კნიაზი ქალაქში მარტის ივ-სა დღესა.

ჩუმე ამავე რიცხვში აყურთხეს სუფ-სარქისი.

ჩუმე<sup>ე</sup> გადიცვალა ნერსეს კათალიკოსი და დაასაფლავეს ეჩმია-  
წინში თებერვლის კვ-სა.

ჩუმე აყურთხეს ვარანცოვის პამიტი.

ჩუმე გეურქ ქათალიკოზი აპრილის ზ-სა დღესა.

ჩუმე გეურქ ქათალიკოზი წაბრძანდა ეჩმიაწინში მაისის დ-სა.

ჩუმე მაისის 21-სა აყურთხეს გეურქ ქათალიკოზი.

1837, იმპერატორი ნიკალი პოელოვიჩი მობრძანდა ღვინობისთვის  
თვეში.

1871, მობრძანდა ჩეენი იმპერატორი ალექსანდრე ნიკალიჩი ენკე-  
ნისთვის 20-სა დღესა.

1856, დაიბადა კონსტანტინე ტიმაფევიჩი მაისის 21-სა, ამავე რიც-  
ხეში დაქორწილდა მაშა 1850-სა ოკტომბერსა.

ბეტრე ტიმაფევიჩი დაიბადა 1859-სა, აპრილის 12-სა.

1861 წელსა მიშა დაიბადა ღვინობისთვის 8-სა.

1866 წელსა, ენკენისთვის 1-სა დღესა დაიბადა მიხ[ა]ილ აღსაბაძის ძე  
ალექსანდრე, დღისა იყო საათის მესამე შუადღის უკანა. უფალმან იესო  
ქრისტეს ძალმან, ცისა და ქვეყანის გამჩენმან მამამა და ძემა და სულმან წმინ-  
დამან და დედა უფლისა ღვინობისმან კეთილი და ბედნიერი კაცი აზარდოს

მლთისმოყვარე და კაცისა და უტოცხლოს დედ-მამა. ამინ.

1867 წელსა, იანვრის 27-სა, დღესა შაფათს, დილით დაიბადა მიხილ აღსაბაძის ძე(!), მეორე ვაჟი სანდრო ღთის ამანათთ მიგებარებია.

1869 წელსა თიბათვის 2-სა დღესა დაიბადა მიხილ აღსაბაძის ასულ-ლი ანასტასია. თვისა იყო ორშაფათი, მთვარე 6 ანუ 7, ღმერთმა გაუზარდოს.

1871-სა ქრისტიშობისთვის 18-სა დღესა დაიბადა მიხაკას ოლგა ანუ ლიზა ღამის საათის 11-სა.

1873-სა წელსა იანვრის 16-სა გათენებ[სას] დაიბადა მიხაილ აღსაბაძის ძე დავით. გარდა(!) ღმერთმან უწყის.

1879 წელსა მარიაშობისთვის 21-სა დღესა, საათის 3-სა ლადო ანუ ლადიმერ შუალის უკანოთის, ბედით გიზარდოს.

1882 წელსა კათვის 3-სა დღესა დაიბადა მიხილის ძე იაკინთე და იოვანე, ღლისა იყო 11 საათის.

1885-სა, იანვრის 9-სა დაიბადა ორშაფასა, საათის 11-სა მიხილის-ძე გრიგოლი. 65r—66v.

2. „1849-სა დაიბადა ჩემი შვილი მიხაკა მაისის 15 დღესა“ 66v.

3. (ფანქრით) „1883-სა ღვინობისთვის პირველსა დავიწერე სიდონიაზე ჯვარით, წლისა იყო 37-სა“ 66v.

(1354)

8468

### ამბავი კნენა ეკატერინე ჩიჩუასი. 1840

6 ფ.: 35×22; ქალაღი (ვაყვითლებული); უყდო დაშლილი (ბოლო ფურცელი შუაზე გახეული); მხედრული: 1840 წ. (6r); დაუწერელია: 6v.

„ამბავი კნენა ეკატერინე ჩიჩუასი, გურიის უკანასკნელის მთავრის ასულისა. — როდესაც იმერეთში მოახდინა აღრეულობა უკანასკნელის მეფის მეორე სოლომანის განდგომილებმან, მაშინ მორჩილმან მისმა გურიის მფლობელმა მთავარმა მამია გურიელმა განაცხადა სურვილი რუსეთის ქუშშევერდომობაზე...“ 1r — 6r.

შენიშვნა: „ტექსტს ბოლოში მიწერილი აქვს ტექსტის ხელით „დაწერილ-არს ტფილისს, 30 ივნისს 1840 წელსა“.

მინაწერები: 1. „შემოსწირა ს. წ. კ. გ. ს წიგნთ-საცავს ს. ლალის ყურ-იღამ თ. დიმიტრი ჩოლაყაშვილმა“ (1r).

2. „ეს ამბავი დაიბეჭდა აქედამ 1902 წ. ეურნალ „მოგზაურში“ № 1 და 2-ში“ (1r).

3471

ისტორიული საბუთები. გადატანილია იხ. Sd — 2804 — 2814.

(1355)

3472

### ოთხთავი. XIII — XIV

203 ფ.: 20,5×17; ეტრატო; (ნაკლები ადგილები შევსებულია ქალაღზე ნაწერი ტექსტით: იხ. ფ. 1—3, 11, 13, 17, 19); ტვიფრული ტყავგადაკრული ხის ყდა (ზემო ყდაზე ჯვარია გამოსახული); ამოცვენილა ფ. ფ. 4, 9, 10, 17, 19, 26:



ნუსხური, ორ სვეტად, გაცხოველებული, სათაურები და დასაწყისები სინგურით; [XIII—XIV ს.]; შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

[ოთხთავი]. — „პირველი თავი, სახარებაჲ მათეს თავი. — წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი...“ 3რ — 176ვ.

შენიშვნები: 1. ყოველ თავს უძღვის საძიებელი: „ესე თავები არს მათესი“ (1რ—2ვ); „თავნი მარკოზის თავისა სახარებისანი“ (50ვ—51ვ); „თავნი ლუკაჲს თავისა სახარებისანი“ (82ვ—83ვ); „თავნი იოანეს თავისა სახარებისანი“ (136რ—ვ).

2. ერთის: ა. „წმიდა და დიდებულსა კვირეკესა აღვსებასა სამხრად“ (176რ—182ვ); ბ. „უწყებჲჲ ჭირ-არს, რამეთუ ჭურთა აპყრობითგან იწყებს ლუკაჲს თავისა წმიდთა სახარებათა. სახარებანი ლუკაჲსნი“ (183რ—203ვ).

3. ხელნაწერი ნაკლული ყოფილა, ამიტომ იგი აღუდგენიათ (XVII—XVIII ს.). აღდგენილი ტექსტი დაწერილია ქალაღზე.

4. ტექსტი გიორგი მთაწმიდლის რედაქციისაა.

ანდრძი: „ამისსა ახლად მეორედ მწერალ-მკაზმავსა ილარიონს და მისთა შობელ-მიცვალებულთა შეუენდოს ღმერთმან, ამინ“ (203რ).

მიწაწერები: 1. (ნუსხურად). „ღმერთო და რანიცა სიტყუანი ს-ლთნ-ი ამას შინა სწერიხარ, მადლობითა შეეწიენით ცოდვილსა მწერალსა იოანეს აჲა და საუკუნესა, ამინ“ (50რ).

2. „უფალო ღმერთო, შეგვედროს სული შენი ფრიად ცოდვილისა ლაშარასი დღეს ... განციხვისასა...“ (82რ).

3. „...მაცხოვარო შევედრე(!) სული მანვრასი დღესა მისა განკითხვისასა“ (82ვ; 118ვ).

4. „გიორგის შეუენდოს ღმერთმან, მის მეუღლეს მარიანეს შეუენდეს ღმერთმან, ამინ“ (83ვ).

5. (ნუსხური). „ქ. ღმერთო, შეიწყალე სული ჩემი საწყალობელი. ნიანიცა, უფალო“ (122ვ).

6. (ნუსხური). „ღმერთო, შეიწყალე სული დავითასი, ამინ და კირილ-სო(!). ღმერთო, შეიწყალე სული ...წმიდაო ღმერთო, მამაო ჩვენო. უფალო ღმერთო გამიმარჯვე, ვარძიის ღ-ისმშობელო“ (129ვ).

7. „...მისი მეუღლე ირანიუზ(!), მოიჯსენე უფალო მახარეს და მარგალიტას... მამულას შეუენდეს ღმერთმან, მის მეუღლეს გულქანს შეუენდეს ღმერთმან, ამინ“ (130ვ).

8. „ელენეს შეუენდეს ღმერთმან, მის მეუღლეს ელიაზარს შეუენდეს ღმერთმან“ (137რ).

9. (ნუსხური). „...კეთილად მივინებ ჰერსიოსებსა“ (137რ).

10. (ნუსხური). „ღმერთო, სწავლა კეთილათ მოუხდინე მონასა შენსა ზაქარიამდელსა“ (138რ).

11. (ნუსხური). „ღმერთო ...შეიწყალე სული ახალ მოსწავლის სვიმონის“ (159რ).

იხ. აგრეთვე მინაწერები. 1რ, 2რ—ვ, 4რ—6ვ, 7ვ—8ვ, 9რ, 11ვ, 13ვ, 17ვ, 19რ, 19ვ, 21ვ—23რ, 26რ, 35ვ, 36ვ—37რ, 46ვ—47რ, 48რ, 50ვ—51ვ, 56ვ—57რ, 58ვ, 68რ, 71 ვ, 75რ, 77ვ, 78რ, 80ვ, 81რ, 98ვ, 108ვ, 110ვ, 121ვ, 128ვ, 130ვ, 131ვ, 136რ, 177ვ, 200რ, 203ვ.

(1356)

3473

### თეოდორე სტოდიელი, სწავლანი სულიერნი. XVII

7: ფ.; 24×18; ქალაღი, დალაქავებული (8რ ქვემო კიდებე ამომწვარია); ტყავადაკრული ტვიფრული ხის ყდა (შერჩენილი აქვს მხოლოდ ზემო ყდა); ფ. ლ. 58—59; 69—71 ამოცვენილია; ნუსხური, სათაურები სინგურით; [XVII ს.], კვირნიშანი აქვს; შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

„სწავლანი სულიერნი წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა თეოდორე ბერისა სტოდიელთ წინამძღუარისა თუისთა მოწაფეთა მიმართ ყულლიარის კურიაკეთაგან ვიდრე დიდსა ოთხშაბათამდე, რომელნი წარიკითხვიან დიდთა მარხვათა შინა შემდგომად სერობის ლოცვისა და ისმენენ ყოველნი ძმანი ზემდგომით მღუმრად ყოვლითა ლმობიერებითა. გ. მ. — ძმანო და მამანო, სახიერი ღმერთი ჩუენი, რომელი მომცემს ჩუენ ცხორებისა და წლითიწლად მომყუანებელ ჩ-ნ...“ 1r — 71r.

შენიშვნა: 71v-ზე მოთავსებულია ოთხკუთხედი ბეჭედი, ლეგენდა არ იკითხება.

მინაწერები: 1. (ნუსხური). „ამის მწერელს გაბრიელს მღდელ-მონაზონს და მის სახლის მიცვალებულთ ღმერთმან შეუნდოს, ვინცა შენდობა გვძძანოთ, ღმერთმან თქუენც შეგინდოს და თქუენს მიცვალოც(!)“ (71r).

2. „ქ. შემოგწირე მე ბუჯაშვილმა ლომმა მცირე ესე შესაწირავი შენ, დედასა ნათლისასა ბოდორნისა მღთისმშობელსა. მას ჟამსა, ოდეს ქსანს ებრძოდა ყიზილბაში, მაშინ თათრისაგან ვიყიდე ეს სტოდიელი და დავდეე ტაძარსა მღთისმშობელისასა ჩემად ამ სოფლის საღვთაძელოთ და ცოდვათა ჩემთა შესანდობელათ. წმინდანო მამანო და კეთილად მკითხველნო, ვინც წაიკითხავდეთ, შენდობას ბძანებდეთ ჩემ ცოდვილისა ლომისათვი. მე დიდთა შემეწევა და თქვენ უბრუნველ იქნებით“ (71r).

3. „ქ. შემოგწირე მე არხიმანდრიტმა გაბადაძემ ნიკოლოზ შენ მთავარანგელოზს იკორთისას. მწლის გულისათუენ შენდობა მიძძანეთ, არავინ არს ჩემებრივ ცოდვილი ქვეყანასა ზედა. ქ. წელთა დასაბამითგან შეიდი ათას ორას და ოთხასსა, ქრისტეს აქეთ. ათას ექუსას სამოცდა თექვსმეტსა, ქორანიკონსა ტ. ...“ (71v).

(1357)

3474

### საწინასწარმეტყუელო საწელიწდო. XI — XII

74 ფ.; 21×15; ეტრათი (დაზიანებული), პალიმფესტი; უყდო, დაშლილი, ნაკლული (შეიცავს კა—კო რვეულს); ნუსხური, სათაურები და დასაწყისები სინგურით; [XI—XII ს.]; ძველი ფენა: X—XI საუკუნის ნუსხური; მთარგმნელი: გიორგი მთაწმიდელი (25r); შეძენილია სიმონ წერეთლისაგან.

<საწინასწარმეტყუელო საწელიწდო> — „...ესეთა ბნელმან დაიპყროს ქუეყანაჲ და დღეს რომელი(!) წარმართთა ზედა ხოლო ...გამობრწყინდეს...“ 1r — 74v.

შენიშვნები: 1. შედგენილობა: ა. [მარხვათა საკითხავები]: „გამოსვლათა საკითხავი“ (2r); „წინასწარმეტყუელებჲა იონაჲსი საკითხავი“ (3r); „წინასწარმეტყუელებჲა სოფთონიაჲსი საკითხავი“ (8v); „მეფეთა საკითხავი“ (9r); „წინასწარმეტყუელებჲა ესაჲაჲსი საკითხავი“ (10v); „წინასწარმეტყუელებჲა იერემისი საკითხავი“ (14r); „წინასწარმეტყუელებჲა დანიელისი საკითხავი“ (15r); ბ. „წინა დლით ხარებათა მწუხრი, შემდგომად ნათელი მხიარულისა და წარდგომისა საკითხავნი გ. ა. გამოსვლათაჲ“ (21v); „იგავთა საკითხავი“ (22v); „მწუხრი ამაღლებისა საკითხავნი გ. წინასწარმეტყუელებჲა ესაჲსი საკითხავი“ (23r); „წინასწარმეტყუელებჲა ზაქარიაჲსი საკითხავი“; „კუროაეკსა სულისა წმიდისა მოსლვასა წინათ წმიდათა მამათაჲ, რომელნი ნიკიას შეკრბეს. მწუხრი წინა დლით. პირველი საკითხავი დიდებისა“ (25r); „მეორისა შჭულისა საკითხავი“ (25v); „წინა დლით წმიდა მარტულიასა საკითხავნი

გ. ა. საკითხავი რიცხვითაჲ“ (27r); „წინასწარმეტყუელებაჲ იოველისი საკითხავი“ (27v); „წინასწარმეტყუელებაჲ ეზეკიელისი საკითხავი“ (28v); „კურიაკესა ყოველთა წმიდათაჲ მწუხრი წინა დღით საკითხავნი გ. წინასწარმეტყუელებაჲ ესაჲსი“ (29r); „სიბრძნისაგან სოლომონისა საკითხავი“ (29rv); „თუესა იენისა კდ, შობაჲ წმიდისა იოანესი, მწუხრი წინა დღით საკითხავი“ (31r); „მსაჭულთა საკითხავი“ (32r); „წინასწარმეტყუელებაჲ ესაჲსი საკითხავი“ (33v); „თუესა იენისა კთ. წმიდათა მოციქულთაჲ, მწუხრსა წინა დღით პეტრე მოციქულისა წიგნი კათოლიკე საკითხავი“ (35v); „თუესა ავსტოსა ვ. ფერისცვალებაჲ, მწუხრი წინა დღელ საკითხავნი გამოსვლათა“ (37v); „მეფეთა საკითხავი“ (39v); „თუესა ავსტოსა იწ, წმიდისა ღისმშობლისა“, მწუხრი წინა დღით დაბადებისა საკითხავი“ (40v); „წინასწარმეტყუელებაჲ ეზეკიელისი საკითხავი“ (41v); „თუესა ავისტოსა კთ. თავის კუეთაჲ წმიდისა იოანე ნათლისმცემელისაჲ, წინა დღით წინასწარმეტყუელებაჲ ესაჲსი საკითხავი“ (42r); „წინასწარმეტყუელებაჲ მალაქიასი საკითხავი“ (43v); „სიბრძნისაგან სოლომონისი საკითხავი“ (44r); „თუესა სეკდემბერსა ა, წმიდისა სჰმეონ მესუტტისაჲ, წინა დღით მწუხრი, საკითხავნი გ. ა. საკითხავნი სიბრძნისაგან სოლომონისა“ (45v); „თუესა სეკდემბერსა შობაჲ წმიდისა ღისმშობლისაჲ, წინა დღით მწუხრსა საკითხავნი ჰპოენე ავსტოსსა იწ მიცვალებად წმიდისა ღთისმშობლასა. თუესა სეკდემბერსა იღ ძეღისა ცხორებისაჲ, წინა დღით მწუხრსა გ. საკითხავნი ა. საკითხავნი გამოსვლათა...“ (46v); „თუესა სეკდემბერსაკვ წმიდისა ღისმშობლისა და მახარებლისა იოანესი, მწუხრი წინა დღით გ. საკითხავნი ა. საკითხავი კათოლიკე იოანესი“ (46v); თუესა ნოენბერსა მთავარანგელოზისა მიქელისი, წინა დღით მწუხრსა საკითხავნი გ. ა. საკითხავი ისოდისა ნავესი“ (48v); „მსაჭულთა საკითხავი“ (48v); „წინასწარმეტყუელებაჲ ესაჲსი საკითხავი“ (50v); „თუესა ფებერვალსა, მიგებებაჲ მწუხრი წინა დღით საკითხავნი გ. ა. საკითხავი გამოსვლათა“ (52v); „წინასწარმეტყუელებაჲ ეზეკიელისი საკითხავი“ (55v); „გამოსვლათა საკითხავი“ (56r—v); „წინასწარმეტყუელებაჲ ესაჲსი საკითხავი“ (58r); „თუესა ივლისა ა, წმიდისა ელიასი წინასწარმეტყუელის, წინა დღით მწუხრსა საკითხავნი“ (59r); „მეფეთა საკითხავი“ (61r); „ლევიტელთა საკითხავი“ (66v); „თუესა ნოენბერსა კა, წინა დღით ტაძრად მიყვანებასა წმიდისა ღისმშობლისა მწუხრი, გამოსვლათა საკითხავი“ (68r); „მეფეთა საკითხავი“ (68v); „თუესა იანვარსა ა, წინა დღითა უფლისა ჩუენისაჲ და წმიდისა ბასილი, მწუხრი წინა დღით, საკითხავი დაბადებისაჲ“ (69r); „თუესა იანვარსა კზ, წმიდისა იოანე ოქროპირისაჲ მწუხრსა წინა დღით საკითხავნი გ. ივავთა საკითხავი“ (70v). „უჟანათ წმიდისა ბასილისსა გ. საკითხავად სიბრძნისაგან სოლომონისა საკითხავი“ (71v); „თუესა იანვარსა კე, წმიდისა გრიგოლი ღისმეტყუელისაჲ მწუხრი წინა დღით საკითხავნი. წინასწარმეტყუელებაჲ იერემიასი საკითხავი“ (73v); „მეფეთა საკითხავი“ (74r)...

2. 21v-ზე სინგურით წერია: „დასრულდა მარხვათა საკითხავები შეწევნითა ღმთა. კზრ ღი, ამინ“.

3. 56r—v-ზე სინგურით წერია: „მიგებებადვ გ. საკითხავნისა სხუასა წიგნსა ეწერნეს. ესე თქუენ წმიდანო ამნო (!), რომელნი გინდა წარჩიოხენით. ხოლო ესე აქაფიგან წამართ რომელსა გეველებს დაწერაჲ, სხუას დედისაგან აღვწვიეის, რამეთუ მონასტრისა ჩუენისა საწინასწარმეტყუელისა ბერძულსა აქამომდინ ეწერა და მეტი არა და ესეცა ბერძულისაგანვე დედისა აღვწვირიან“.

ანდერძები: 1. (სინგურით): „ქრისტე, აღიდე მამა გიორგი თარგმანი“ (25r).

2. (სინგურით): „წმიდაო იოანე, შეიწყალე სული ჩემი“ (46v).

3. „ღბა ღა, დაესრულა საწელიწდო საწინასწარმეტყუელო ბერძულსა ზედა სრული და უცთომელი... ღნ...“ (74v).

მიანწერები: 1. (მხედრული): „ქ. ღმერთო, შეიწყალე საბრალო იოანე-ლი ხათუთა“ (58v).

2. (XI-XII საუკუნის ნუსხურით, ეფრემ მცირის ხელით): „ესე წიგნი საწინასწარმეტყულოა მე ეფრემს ცა (!) ჭელითა გამომიგზავნა“ (74v).

იხ. აგრეთვე მინაწერები: 41v; 59r; 73v.

(1358)

3475

იოანე ოქროპირი, უამის-წირვა. XV — XVI

25 ფ.; 20×15,5; ქაღალდი; კოლენკორგადაკრული ყდა (ახალი რესტავრირებული); ნაკლული; ნუსხური, 1r—v დაწერილია განსხვავებული ხელით: სათაურები და დასაწყისები სინგურით; [XV-XVI ს.]; გადამწერი: ბააკა (10v); შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

„ს აღმართო უამის-წირვა და წმიდა იოანე ოქროპირისა. — შერავიდეს დიაკონი საღიაკონესა შინა და შეიმოსოს სტიხარი თვისი...“ 1r — 25v.

წყდება: „...ვიხილეთ ნათელი ჭეშმარიტი, მოვიღეთ სული ზეციერი, დიპოვეთ სარწმუნობა და...“.

შენიშვნა: ხელნაწერის კიდევზე ალაგ-ალაგ მოთავსებულია ქართული ასოებით დაწერილი ბერძნული ტექსტი, რომელიც წარმოადგენს იმავე გვერდზე მოთავსებული ქართული ტექსტის შესატყვისს, იხ. 3r, 3v, 5r და ა. შ.

ანდერძი (ტექსტის ხელით, შესაძლოა გადამწერის): „ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი ბააკა. ამინ“ (10v).

მინაწერები: 1. „...ელი და ნახევარი კარგი და სამი და ნახევარი საკეთები მისესხება ზაზუნასათვის. ...ელი საკეთები მაქუს და ექუსი კაის ქაღალდისა კიდევ“ (16r).

2. „ღმერთო, შეიწყალე იოვანე მაღალაშვილი...“ (18v).

3. (ნუსხური): „ქ. მოიხსენე... ცოდვილი მონაზონი გრიგოლი...“ (21r).

4. (ნუსხური): „მოიხსენე უფალი მონა შენი ცოდვილი მაქსიმე“ (21r).

5. (ნუსხური): „სლსა კის მზივას (!) ენდოს (!) ღწ აწ“ (21r).

იხ. აგრეთვე მინაწერები: 2r; 8r; 14r, 20r. 20v; 21r.

(1359)

3476

მარხვანი. XIII

82 ფ.; 27×22; ეტრათი, მეტად დაზიანებული, ზოგიერთი გვერდი აღარ იკითხება: უყლო, დამლილი, თავ-ბოლონაკლული; ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; [X-III ს.]; შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

[მარხვანი]. — „...მცქლთა და წწყლთა და ყთა იზ ... მრ ...“ 1r—82v.  
წყდება: „...გწ მიმდით... სამსუ...“.

შენიშვნა: ხელნაწერის კიდევზე მინაწერები გადასულია. ამიტომ ზოგი მწე-ლად იკითხება, ზოგი კი სულ აღარ იკითხება. იხ. გვ. 15v, 45r, 59v, 60r—v, 61r, 62r—v, 63v, 64r, 66r—v, 67r—v, 69r, 70v.

მინაწერი: „ქ. ოქროპირსა შეუნდენ ღმერთო, ამინ“ (46v).

(1360)

3477 ა

## საკითხავები პავლეს ეპისტოლეებიდან. XV

53 ფ.; 23×18,5; ეტრატი (პალიმფსესტი), დაზიანებული, დალაქავებული; უყდო; დაშლილი, ნაკლული; ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; [XV]; შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

[საკითხავები პავლეს ეპისტოლეებიდან]. — „...და ებრძანე მოყვა... მოდგეს შემასმენელნი... .. ლი აჩუჭნეს, რუსა ვჰ...“ 1r — 53v.

წყდება: „... კეთილის საქმედ განმდიდრებად საქმეთა...“

შენიშვნები 1. ხელნაწერი მოიცავს პავლეს ეპისტოლეების საკითხავებს მე-თერთმეტე კვირიდან მეოცდათექვსმეტე კვირის ჩათვლით.

2. ხელნაწერი წარმოადგენს პალიმფსესტს.

მინაწერი (ნუსხური, ტექსტის ხელი), „ვითარი ხარ პავლეო არ დიად ხასი ღმერთო, მაგრა ჩემი ბრალი არაა არს, წაშლ-ეტრატი პავი იყო“ (29v).

3477 ბ

## ორი ფრანგმენტი სვინაქსარიდან. XV

2 ფ.; 23×16; ეტრატი, დაზიანებული, უყდო; ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; [XV ს.]; შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

[ორი სხვადასხვა ფრანგმენტი სვინაქსარიდან]. — ა. „...იანერის კდ... .. ილინიდოჰსი ეპისკოპოსის...“ 1r—v.

ბ. „...და ჰრქუა ზ-ქრ... წასსა მ-ს...“ 2r—v.

(1361)

3478

## მარხვანი. XII

77 ფ.; 22×18; ეტრატი, ზოგიერთი ფურცელი დაზიანებულია; უყდო, დამალილი, თავ-ბოლონაკლული; ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; [XII ს.]; შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

[მარხვანი]. — „...ქერობინებრსა გიტყ... ბნელსა ყოველთასა ძლ-სა ევედრე... სამშაბათსავე სხუანი გ... მშობლისანი...“ 1r — 77v.

წყდება: „... და მეცა განმანათლე დაბნელებული ბოროტთა გულის თქუმითა...“

შენიშვნა: მარხვანის ტექსტში 67v-ზე მოთავსებულია: „აღსაველნი საცისკრონი, თქმული თეოდორე სტუდიელი ს ა“.

მინაწერი (ნუსხური): „ძ-მნ ლოცვ (I) ყავთ ჴიორგისთვის“ (23v).

იხ. აგრეთვე მინაწერი 71v, 72r.

(1362)

3479ა

## მარხვანი (ფრაგმენტები). XII—XIII

25 ფ.; 22,5×18; ეტრატი, დაზიანებული; უყდო, დაშლილი, ფრაგმენტები; ნუსხური (გაცხოველებული); დასაწყისები და სათაურები სინგურით; [XII—XIII ს.]; შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

[მარხვანი. (ფრაგმენტები)]. — „... ჩემსა. საქმედ არა ძალ მიც თხოვად, მრცხუშნის...“ 1r — 25v.

წყდება: „... რომელნი უთხრობდეს მოციქულთა...“

იხ. მინაწერები: 1r; 10v; 16r; 18v; 24r.

3479ბ

## მარხვანი (ფრაგმენტი). XII—XIII

6 ფ.; 22,5×18; ეტრატი, დაზიანებული; უყდო, დაშლილი; ნუსხური (გაცხოველებული), სათაურები და დასაწყისები სინგურით; [XII—XIII ს.]; შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

[მარხვანი. (ფრაგმენტი)]. — „... რამეთუ მევედრებოდე მე, არა ჯერ იყო შენდაცა...“ 1r — 6v.

წყდება: „... და განკურნა ივინი...“.

შენიშვნა: ფრაგმენტი წარმოადგენს დიდი მარხვის მესამე კვირის სათაურებს.

იხ. მინაწერი: 3r; 5v—6r.

3479გ

## შესხმანი ღვთისმშობლისანი (ფრაგმენტი). XI

4 ფ.; 21×16; ეტრატი (დაზიანებული), დაშლილი (ფრაგმენტები); ნუსხური, სათაურები და დასაწყისები სინგურით; [XI ს.]; შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

„შესხმანი წმიდისა ღვთისმშობლისანი“ (ფრაგმენტი). — „... შესხმანი წმიდისა ღვთისმშობლისანი, უფალო დაღადაყვსა. — ლ...სა განწესებულთა ძალთა...“ 1r — 4v.

წყდება: „... აღიდა და იცნეს რა...“

შენიშვნა: ფრაგმენტი წარმოადგენს რომელიღაც დიდი ხელნაწერის კვ რვეულის ნაწილს.

(1363)

3480 ა

## სადღესასწაულო (ფრაგმენტი). XII—XIII

41 ფ.; 18,3×23,5; ეტრატი (დაზიანებული); უყლო, დაშლილი, ფრაგმენტები; ნუსხური, სათაურები და დასაწყისები სინგურით; [XII—XIII ს.]; შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

[ს ა დ ღ ე ს ა ს წ ა უ ლ ო]. „... ჩივლთა ქუეყანასასა ... შჯულისა წესთა ტძრად მოსრულ...“ 1r — 41v.

წყ დ ე ბ ა: „...გუჭქმნეს ჩუენ...“

შენიშვნა: შედგენილობა: 1. „თ- დეკენბერსა, წმიდისა მამისა ს ა ბ ა ა ს ი“ (4r); 2. „თ- დეკენბერსა... წ-ისა მამისა ჩ-ნისა ნიკლ-ავზ მღდელთ-მოდღარისა მიპრონ ქალაქისა“ (7v); 3. „თ-ა დეკენბერსა თ. მუცლად ღება ანნაასი, დედისა ღ-ა“ (9r); 4. „თ-ა დეკენბერსა... წმიდისა წინასწარმეტყუელისა დანიელისი და წმიდათა სამთა ბრმათა ანანიო, აზარია და მისაელისი“ (10v); 5. „ქრისტეს შობისა წინა კვირიაკესა. ქსენება წმიდათა მამათმთავართა“ (14v); 6. „თ-ა დეკენბერსა... წინა დღე ქრისტე შობისა და წმიდისა ეგნატისი და ამით დღითგან იწყების ყოველივე საგალობელი ქრისტე შობისა...“ (18r); 7. „თ-ა იანვარსა იდ. მძგეფსი განცხადებისა და წმიდისა მოციქულისა ნინოასის...“ (29r); 8. „თ-ა იანვარსა ი-ვ. თაყუანის ცემა პტიო... .. უთა მტკლისათა...“ (30r); 9. „თ-ა ივლისსა კ. წმიდისა წინასწარმეტყუელისა ელიასი“ (35r).

მინაწერები: 1. „წმიდაო ნინო, შეიწყალე ფრიად ცოდვილი აბ...“ (29v).

2. (XIV საუკუნის). [შოთა რუსთაველი, ვეფხისტყაოსანი].

— „ქ. ვაი სოფელო რა[ს] მაბრუნებ რაშიინ ხარ რა [ზენ] გვიროსო, ყოვლი შენი მინდ[ობილი] [ნია]დაგმცა ჩემებრ [ტიროსო]“.

(1937 წ. გამოცემის მიხედვით, სტრ. 951).

ამ მინაწერის შესახებ იხ. თ. ბ რ ე გ ა ძ ე, ვეფხისტყაოსნის კიდევ რამდენიმე ტაეპი ძველ ხელნაწერთა მინაწერებში (საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ხელნაწერთა ინსტიტუტის მოამბე, IV, თბ., 1962 წ. გვ. 93—96).

3480 ბ.

## მარხვანი (ფრაგმენტი). XII

2 ფ.; 22,5×18; ეტრატი დაზიანებული; ფრაგმენტი; ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; [XII ს.]; შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

[მ ა რ ხ ვ ა ნ ი] „... მ-ს რამეთუ ყოველმან რომელმან ხაღოს...“ 1r — 2v.

წყ დ ე ბ ა: „...არა შენცა მოვეეკუშ(!) თ..ვლა...“.

(1364)

3481

## მარხვანი (ფრაგმენტი). XVI—XVII

6 ფ.; 21×14,2; ეტრატი (დაზიანებულია, ფურცლები ამოკმულია სინესტისაგან); ფრაგმენტი; ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; [XVI—XVII]; შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

[მარხვანი]. — „...ეგე გომრისა სარგებელ არს ჩემდა სიმრავლე მსხუტრპლთა თქუენთა, იტყვს უფალი...“ 1r — 6v.

წყდება: „...მწხრი წარდგომა ბ. ფსალმუნი დაისი ზ. ქ-ე გ-ი...“.

(1365)

3482

სადღესასწაულო (ფრაგმენტი). XVII

12 ფ.; 34×21; ქაღალდი (გაყვითლებული და დალაქავებული), ზემო მარცხენა და ქვემო მარჯვენა კუთხეები დაზიანებულია. უცდო, დაშლილი, ფრაგმენტი; ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; [XVII ს.]; შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

[სადღესასწაულო]. — „...რწმუნობით ეს... ვედრებითა მისითა... ჩ-ნ მაცხოვარ. მოწყალე...“ 1r — 12v.

წყდება: „... და ვითარ განვლეს მათ პირველი საქუმილვი და მეორე...“

შენიშვნა: ფრაგმენტი შეიცავს ნომბრის თვის საკითხავებს და ვალობებს.

(1366)

3483

ფსალმუნნი (ფრაგმენტი). XVI—XVII

12 ფ.; 20×14,5; ქაღალდი, სინესტისაგან დალაქავებული და კიდებ-შემოცვეთილი; უცდო, დაშლილი, ნაკლული; ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; [XVI—XVII ს.]; კვირნიშანი აქვს (ფ. 3—4); შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

[ფსალმუნნი] — „...დიდ არს უფალი და ქებულ ფრიად ქალაქსა ლ-ისა ჩუენისასა მთასა წმიდასა...“ 1r — 12v.

წყდება: „...ქუეყანასა შინა მათსა დასაბამად ყოვლისა ტკივილისა მათისა და გამოიყვანა...“.

შენიშვნა: ფსალმუნის ეს ფრაგმენტი შეიცავს შემდეგ მუხლებს: 41—55 (1r—6v); 97—104<sub>37</sub> (7r—12v). (იხ. „ფსალმუნის ძველი ქართული რედაქციები X—XIII საუკუნეთა ხელნაწერების მიხედვით. გამოსცა მზექალა შანიძემ“. თბილისი. 1960 წ.).

(1367)

3484 a

ფსალმუნნი (ფრაგმენტი). XVII

10 ფ.; 22×16; ქაღალდი, რესტავრირებული; ფრაგმენტები; ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; [XVII ს.]; შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

[ფსალმუნნი] — „...არა ვინ არს, რომელმანცა, ქმნა სიტკობებაჲ, არა ვინ არს მიერთამდე...“ 1r — 10v.

წყდება: „...უსჯულოებამან სიავეთა ჩემთამან გარემომიცვას მე...“.



შენიშვნა: ფსალმუნის ეს ფრაგმენტები შეიცავს შემდეგ მუხლებს: 13<sub>3</sub>—15<sub>7</sub> (1r-v); 18<sub>5</sub>—19<sub>7</sub> (2r-v); 24<sub>6</sub>—29<sub>11</sub> (3r—5v); 38<sub>2</sub>—40<sub>4</sub> (6r—7v); 41<sub>8</sub>—43<sub>4</sub> (8r-v); 44<sub>17</sub>—48<sub>6</sub> (9r—10v). (იხ. „ფსალმუნის ძველი ქართული რედაქციები X—XIII საუკუნეთა ხელნაწერების მიხედვით. გამოსცა მზექალა შანიძემ“. თბილისი, 1960 წ.).

მინაწერები: იხ. 2r-v; 3r-v; 4r-v; 8v; 10r.

### 3484 ბ

#### ფსალმუნნი (ფრაგმენტები). XVII—XVIII

3 ფ.; 23×21,5; ქაღალდი, რესტავრირებული; ფრაგმენტები; მხედრული, დასაწყისები სინგურით; [XVII—XVIII ს. ს.]; შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

[ფსალმუნნი] — „...დაპყრობილნი მისნი არა შე...“ 1r—3v.

შენიშვნები: 1. ფსალმუნის ეს ფრაგმენტი შეიცავს შემდეგ მუხლებს: 68<sub>24</sub>—69<sub>4</sub> (1r-v); 83<sub>3</sub>—84<sub>5</sub> (2r-v). იხ. „ფსალმუნის“ 1960 წლის გამოც.

2. 3r-v-ზე ლოცვაა მოთავსებული.

(1368)

### 3485 ა

#### საკითხავები სახარებისა და სამოციქულოსი (ფრაგმენტი). XIV—XV

1 ფ.; 14,8×13; ეტრავი, დალაქავებული; ფრაგმენტი; ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; [XIV—XV სს.]; შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

[საკითხავები სახარებისა და სამოციქულოსი] — „...ენტასა ... თქნ ... ორის ასარის ... არს დაფარულ წინაშე ღმრისა...“ 1r—v.

წყდება: „...რამეთუ მო...ს ყ...“.

მინაწერი: 1r-ზე.

### 3485 ბ.

#### კურთხევანი (ფრაგმენტი). XV

2 ფ.; 13,9×12,8; ეტრავი; ფრაგმენტი; ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; [XV ს.]; შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

[კურთხევანი]. — „...ცელსა ზედა კუალად ტბითაცა აღადგინე შემდგომად სიკუდილისა...“ 1r—2v.

წყდება: „...განსუშნებულ სასუფეველსა ქს შრისსა. რ- შენდა...“.

5. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. V

## 3485 გ

## საგალობელი (ფრაგმენტი). XV—XVI

2 ფ.; 15×11; ეტრატი, დაზიანებული; ფრაგმენტი; ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; [XV—XVI ს.]; შექმნილია სიმონ წერეთლისაგან.

[საგალობელი (ფრაგმენტი)]. — „... დღენი მათნი. ხოლო მე უფალო შენ ... რომელი დამკვდრებულ არს...“ 1r — 2v.

წყდება: „... ჯუარცმული ესე, არამცა დაე...“

## 3485 დ

## წირვის წესი (ფრაგმენტი). XVI—XVII

გრაფილი, ერთი სრული კეფა და მეორე კეფის მცირე ნაწილი: 30,3×17; ეტრატი, დაზიანებული, დალაქავებული, რესტავირებული; ფრაგმენტი; ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; [XVI—XVII ს.]; შექმნილია ს. წერეთლისაგან.

[წირვის წესი] — „... შევრდომად შენთა მწუალებელთა ჩუენთა ცოდვილთათჳს და ერისა უმეცრებასა მიითქლე (!), ღმერთო, ვედრება ჩუენი...“ 1r — v.

წყდება: „... აღმიყენ ჩუენ და მოგუმადლ...“

(1369)

## 3486

## ვახუშტი, ცხოვრება ქართლისა. 1817

250 ფ.; 36×22; ქალღილი მწვანე და თეთრი ფერის; ყავისფერი ტვიფრული ტყავ-გადაკრული ხის ყდა; მხედრული, სათაურები ასომთავრულით: 1817 წ. იენისის 25 (249r); კვირნიშანი აქვს; ვადამწერი: ივანე ალექსანდრეს ძე ქორდანიოვი (249r); დაუწერელია: 1r, 229v, 230r, 242r-v, 250v; შექმნილია ვასილ ქორქაშვილისაგან.

[ვახუშტი ბაგრატიონი]. „ტომობა და შთამომავლობა ქართულთა. — ნოეს ძისა იაფეთის თესლისაგან, ვიდრე ქართლოსისა და ძმათა მისთამდე და განყოფილებანი მათნი და ძეთა მათთა. — აწ ზნეთათვის ვიწყით ძუჭალიდამ(!) ახლადმდე...“ 3r—249r.

შენიშვნები: 1. შედგენილობა: ა. „ტომობა და შთამომავლობა ქართულთა“ (3r—68v); ბ. „უწყება მკითხულთათჳს“ (68v—72r); გ. „აღწერა აწინდელისა ქართლისა საზღურით და მით, მდინარეებით და მას შინა შენებულებათა“ (72r—91v). დ. „შემდგომად განყოფისა სამეფოასა სამ სამეფოდ და ხუთ სამთავროდ“ (92r—130v); ე. „აღწერა ჰერეთისა კახეთისა და კუხეთისა“ (130v—138r); ვ. „მთავართათჳს კახეთისათა“ (138r—140r). ზ. „ცხოვრება აწინდელთა მეპატრონეთა“ (140r—158r). მ. „აღწერა აწინდელისა ოცნეთის ანუ კავკასიისათა შინათა“ (158r—163v); თ. „აღწერა საჩინოთა აღ-

„გილებთა სამცხე საათაბაგოსათა“ (163v—172v); ი. „ცხოვრება სამცხე-ჯვარჯეთისა“ (172v—175v); ია. „წარმოჩენა ბაგრატიონთ ნათესაობისათჳს“. (175v—186v); იბ. „აღწერა ეგრისის ქუშყნისა ანუ აფხაზეთისა ანუ იმერეთისა“ (187r—199v); იგ. „ცხოვრება ეგრისისა-აფხაზეთისა, ანუ ამერეთისა“ (200r—229r); იდ. „ქორნიკონები ჩუჴნ მიერ პოვნილნი წიგნებთა შინა...“ (230v—241v); იე. „სოფლების სია...“ (243r—249r).

2. ტექსტში ჩართულია: ა. „თამარ მეფემ რომ ხალიფაზედ გამარჯვა, ხახულისა ღრთისშობელს დროშა და მანიაკი მიართუა. ეს იამბიკონი ხუთმუხლედნი ოცდახუთ ლექსად წარსწერა. — ცასა ცათსა დამწყები ღთი მთავრობა...“ (ამ იამბიკონზე ტექსტის ხელით ასეთი შენიშვნაა გაკეთებული: „ეს იამბიკონი ვახუშტისაში კი არა ჰსწერია“) (44r-v).

ბ. „ქმნილი არს ლექსი ესე მეფასა თამარის თჳს ანტიონის მიერ არხიეპისკოპოსისა, მეფისა ძისა დავითიან ბაგრატიონისა — ამისსა ბროლსა ნათელსა აუციუ შუა ჰრეოდა...“ (46r).

3. კიდევბზე ტექსტის ხელით გაკეთებულია შენიშვნები.

4. ტექსტი გამოცემულია: იხ. დ. ჩუბინაშვილი, ქართლის ცხოვრება II, 1854 წ.; ვახუშტი, საქართველოს ისტორია განმარტებული და შევსებული ახლად შექმნილის არხეოლოგიურისა და ისტორიულის ცნობებით დ. ზ. ბაქრაძის მიერ, 1855 წ.; ვახუშტი, აღწერა სამეფოსა საქართველოსათ. ლო მთურისა და ნ. ბერძენიშვილის რედაქციით. 1941 წ.

5. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვთიმე თაყაიშვილს იხ. Описании... ტ. II, გვ. 669.

ანდერძი: 1. „ესე აღიწერა ჳელითა იოვანესითა“ (200r).

2. „აღიწერა ქართველთ ცხოვრება ესე თთუშსა იგნისს კე დღესა, წელთა უფლისათა ჩუიზ ხელითა“ (249r).

3. „მე არა მყოლედი მამა-მშებისა, რამეთუ მესწრა განსაცდელი საშინელთა წელთა ქეს ჩუი გ-სა თვესა მას. მომსერელმან სენმან მოსწყვიდნა ბებია ჩემი—უგანათლებულესისა მამია გურიელისა ასული დარეჯან და დედა ჩემი—თავადისა მხეიძისა ასული მარიამ ოთხითა ქვეშევრდომთა მათთა. აღმომკითხველნო, ვითხოვ შენდობა უბრძანოთ ორთა მათ“ (249r).

4. „აღიწერა ხელითა პერიოდჩიკის ივან აღექსანდრეს ძის ჳარდანოვისათა.“ Иван Жорданов (249r).

შინაწერები: 1. ტექსტის ხელით: ა. „წყალობითა ღრვთისათა კალენიკოსს არხიეპისკოპოსი კონსტანტინეპოლისა, ახლისა რომისა და პატრიარხი ყოვლისა სოქლისა.

წყალობითა დავითისათა წმიდისა ქალაქისა იერუსალიმისა. და ყოვლისა პალესტინისა პატრიარხი პოლიკარპოს.

წყალობითა ღთისათა პატრიარხი აღექსანდრისა და მსაჯული ყოვლისა სოქლისა ძილოთეოს.

წყალობითა ღვთისათა პატრიარხი ანტიოქიისა და ყოვლისა აღმოსავლეთისა ანთიმოს“ (249v).

ბ. „რა აქლემი ცასა ზომდეს, ზაჳმა სიბრძნე იჩინოსა, ვირო მღვრდეს, მგელი მღვდლობდეს, დათვი მოძღვრად იჩინოსა, მელი ლომსა, ჩიტი გლონსა, მწყერი სდევედეს მიმინოსა, და მამინ მიგვდედ შენსა მზესა შესაყრელად სალხინოსა (249v).

გ. „თქმული რუსთაველისა. თამარ მეფასა საფლავისა ქუასა ზედა წერილ არს. —

როს ნაჳარმა გევეს მეფენი შვიდნივე პურად დამესხნეს,  
თურქნი სპანი და არაბნი საზღუართა გარე გამესხნეს.

თევზნი ამერთა წყალოვან იმერთა შინა შთამესხნეს

და აწ ამისა მოქმედსა ხელი გულზედან დამესხნეს“ (249v).

დ. „წელსა ჩუი-სა ჳებერვლის მ გარდაიცულა მეფე სოლომონ არჩილის ძეა მეორე ტრაპიზუნს, რომელ არს სამფლობლოდ აწ ოსმალთა და ძველად იყო საქართუ მლოსა მეფეთა, ესე ტრაპიზუნტა-

სა მზღუარი მენგრელთა. საუკუნომცა არს ხსენება მეფისა სოლომონისა, რომელიცა განიძო რუსთავან თვისის სამეფოს იმერეთით. დაღსრუდა(!) მუნ და დაფლეს გვამი მისი ეკლესისა შინა წმინდის გიორგისასა“ (250r).

2. „ჩუკა წელსა, ივლისის იზ-სა მისი უგანათლებულესობა მთავრის აფხაზეთის შარვაშიძის გიორგის ასული მარიამ მოვიყვანეთ სასახლესა ბერეჟოულსა შინა გურიასა“ (250r).

3. „ჩუკა ამ ქორნიკონს მაისის დღეს დაიბადა ერისთვის ვახტანგის ასული ელისაბედ“ (1v). (იმავე მეღნითაა გადაშლილი).

4. „ჩუკდ. ამ ქორნიკონს ივნისის კას-ს ვახტანგ ერისთვის ასული თამარ დაიბადა“ (1v). (იმავე მეღნითაა გადაშლილი).

5. „ათას რეას ოცდასამსა წელსა მაისის ოცდახუთსა წავიდა თფილისშიდ მიხაილ შარვაშიძე აფხაზეთის მთავარი“ (1v).

6. „ღმერთო, განაძლიერე და აცხონე შარვაშიძის ასული მარიამი“ (2r).

7. „ამის დამწერელი, ღმერთმა შეიღობა მისცეს, მარიამ შარვაშიძის ასული არის“ (2r).

(1370)

3529

## მარგალიტი. XIX

81 ფ.; 21,5X16,5; ქალაღი; ამოტვიფრული სქელი ქალაღის ყდა; ამოცენილია ფ. ფ.: 3, 80; ბოლო დაუწერელი ფურცელი ამოხეულია; მხედრულბ; (სხვადასხვა ხელი), 9v—17r ორ სვეტად არის ნაწერი, სათაურები და დასაწყისები წითლით; თავსამკაული: 1r, 48r; [XIX ს. ბოლო].

„წიგნი მარგალიტისანი. — მიგება წინაშე, ვითარცა ფრიად შეირაცხოს იგი ცოდვად...“ 1r — 81v.

შენიშვნები: 1. წიგნის შედგენილობა: 1. „მიგება წინაშე, ვითარცა ფრიად შეირაცხოს იგი“ (1r); 2. „სიტყვანი წმინდანთა მამათანი“ (9v); 3. „კითხვა-მიგება წმიდათა მამათა“ (17v); 4. „სიტყვანი გამოკრებულნი წმიდათა მამათა მიერ სახარებათანი“ (25v); 5. „ვითარ ჯერ-არს მღვდელი რა დგეს წინაშე წმიდისა მის საკურთხევლისა“ (42v); 6. „ღიდმან იოანე ნათლისმცემელმან დაყო უდაბნოსა ლ წელი...“ (47r); 7. „წმიდამან დედოფალმან ჩვენმან ღისმშობელმან და მარადის ქალწულმან მარიამ დაყო ჯ წელი...“ (47v); 8. „ამ წიგნსა ეწოდების ხონოლოგი სიტყვა მეორედ მოსლვისათვის“ (48r); 9. „განიცადე აქაცა სომხითი, კილიკია, ისაგრია, აფრიკეთი, ელადეთი, სიკილია“ (54v); 10. „აქა ღებით მეორედ მოსელა უფლისა და მკვდრეთით აღდგომა. აღდგომისათვის მკუდართასა. თქმული იოანე დამასკელისა“ (60v); 11. „გოდება იაკობ მონაზონისა, რომელი წინასწარმეტყველებით თქვა“ (61v); 12. „სიტყვის-მიგება ბერისა ეფთვიკი გრძელისა სოსთენი სომეხთა მოძღვრისა“ (63r); 13. „უწყება პეტროს მკაწურელი სათავის და ალაჟორისათვის და ალაჟორთა მარხვისათვის“ (71v); 14. „უწყება სუბალის ძისა სუფსარქისათვის“ (73v); 15. „თარგმანება სომეხთა წვალებათათვის და თუ რომლითა პირითა შეიჩვენებთან სომეხნი“ (76v). 16. „შვიდნი საიდუმლონი“ (79r); 17. „ათნი მცნებანი რომელნი მოსცნა უფალმან მოსეს“ (79v); 18. „შვიდნი მომაკვდინებელნი ცოდვანი და წამალნი მათნი“ (79v); 19. „მცირენი მოწყალეზანი“ (80r); 20. „ლოცვა — ეციო რ არს გულსა ჩა შესვლა...“ (80r). 21. „თარგმანი საუფლო ლოცვისა მამო ჩვენოსი“ (80v).

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვთიმე თაყაიშვილს. იხ. Описание, ტ. I, გვ. 519—520.

იხ. აგრეთვე კ. კეკელიძე „ქართული ლიტერატურის ისტორია“, ტ. I, 1941 წ., გვ. 413.

მინაწერები: 1. „ვლადიმერ ქრისტეფორეს-ძე ნაცვლიშვილის აგან. ზედამხედველი ტობანიერის ორკლასიანი სამინისტრო სასწავლებლისა. დ. სამტრედია. 1902 წ. ივლისის 27“ (ზემო ყდის v).

2. „ჩუ...დ-სა წელსა იანერის იდ-სა“ (1r).

3. (ფანქრით) „მასწავლებელი ვლადიმერ ნაცვლიშვილი“ (1r).

4. „არავინ მოიბაროს, არ შეტეს“ (81v).

(1371)

3612

ყიფიანი დ. ი., ყაზარმობა ანუ საქმე ქართველთა შეთქმულობისა 1832 წელს.  
1894

63 ფ.; 22,3×18; ქაღალდი; უყდო; ცალცალკე ფურცლები, ჩადებულია ორად გაკეცილ ფურცელში; მხედრული; 1894 წ. ს. ქვიშხეთი (63r); მთარგმნელი და დამწერი კოტე ყიფიანი; სამოცდასამივე ფურცლის v დაუწერელია.

[ყიფიანი დიმიტრი ივანეს ძე], „ყაზარმობა ანუ საქმე ქართველთა შეთქმულობისა 1832 წელს. — ახლა მე თითქმის სამოცდაათი წლისა ვარ, ვარ ჯან-მრთელი, სულითა და გულით დამწვიდებული და საზოგადო მოღვაწეობისაგან თავისუფალი...“ 2r — 38r.

მთავრდება: „დასასრულ ამისა, უნდა აღვიარო, რომ ამასა ვსწერ ჩემის მაღსოვრობით და თუ ვისმე ჰსურს უფრო დაწვრილებით გაიცნოს ამ შეთქმულობის საქმე, შეუძლიან მიჰმართოს კავკასიის არხეოგრაფიის კომისიის აკტებს, მერვე ტომს (Акты Кавказской Археографической Комиссии, том VIII, изд. 188г). დიმიტრი ყიფიანი“.

შენიშვნები: 1. უძღვის მთარგმნელის კოტე ყიფიანის შესავალი: „1884-ს წელს იანვარში განსვენებულმა ჩემმა მამამ, დიმიტრი ივანეს ძე ყიფიანმა დასწერა რუსულად ეს ამბავი, ზემო-მოღსენებულის სათაურით. ახლა ამ ამბავს მე ვსთარგმნი ქართულად, რომ გადავსცე პატივცემულ ახალ ქართულს ჟურნალის „მოამბის“ რედაქციას, თავის ჟურნალში დასაბეჭდავთ, რადგანაც ბევრმა არც კი იცის, რომ საქართველოში როდისმე მომხდარიყოს ქვემო-მოღსენებელი საქმე, რომელსაც მაშინ, ესე იგი 1832 წელს, დაერქვა „ყაზარმობა“ და ადგილობრივმა მთავრობამ კი უწოდა: „საქმე ქართველთა შეთქმულობისა“.

რად დაერქვა ამ შეთქმულობას „ყაზარმობა“ და რა მიზეზმა გამოიწვია საქართველოში ქართველთა შორის შეთქმულობა, ამას პატივისმცემელი მკითხველი ქვემოთ ამოიკითხავს. მე მხოლოდ თარგმნით მივსდევ, ისე როგორც ჰქონდა დაწერილი დიმიტრი ყიფიანს და ამ სტატიის დასამთავრებლად ამოვიკრიფავ ზოგი-ერთს შემთხვევებს ამ საქმის შესახებ კავკასიის არხეოგრაფიის კომისიის აკტებიდან, სადაც ფრიად ვრცლად არის მოღსენებული ამ საქმის გარემოება.

ელა მოვჰყოთ ხელი ჯერ მამი-ჩემის ნამბობს“ (1r).

2. ერთვის კოტე ყიფიანის მიერ კავკასიის არხეოგრაფიის კომისიის აქტებიდან ამოკრებილი მასალა ქართველთა 1832 წ. შეთქმულობის შესახებ პატარა შესავლით: „ამას რომ სწერდა განსვენებული ჩემი მამა, მოუხდა ქალაქს სტაე როპოლში წასვლა და დამაბარა მე, ამელო ეს შემომოღსენებული წიგნი კავკასიის არხეოგრაფიის კომისიისა და მე ამომგვრიდა იქიდან ის ცნობები, ამ საქმის შესახებ, რომელსაც საჭიროთა ვსცნობდი. მეც აღვასრულე მამიჩემის სურვილი და აი, ახლა ვუძღვნი ჩემს შრომას ჟურნალ „მოამბის“ პატივ-ცემულ მკითხველებს.

ეს ჩემგან შეკრებილი ცნობები უნდა მიეზას მამიჩემის ნაამბობს, როგორც მათი გაგრძელება. — წერილი ბარონ როზენისა გრაფ ჩერნიშევთან 1832 წ. 14 დეკემბერს...“ 38r—63r.

3. ტექსტს ბოლოში მიწერილი აქვს: „1904 წ. მაისის 20. ს. ქვიშხეთი. კოტე ყიფიანი“.

4. ორად გაკეცილ ფურცელს, რომელშიაც დევს ხელნაწერი აწერია: „ყაზარმობა“ კოტე ყიფიანისა. 1894 წ. მაისი. ს. ქვიშხეთი“.

## 3613

## ბარამიანი. ხელნაწერი უკან წაუღია კ. ყიფიანს

იხ. ხელნაწერის აღწერილობა წიგნში: ექვთიმე თაყაიშვილი, Описание рукописей, ტ. I, გვ. 521.

(1372)

## 3614

## რუსეთის ხელმწიფის ალექსი მიხეილის ძის კანონმდებლობა. 1721.

346 ფ.; 32X20,5; ქაღალდი; ტვიფრული ტყავ-გადაკრული ხის ყდა; ზემო ყდა მოვარდნისა; ფ. ფ. 1r—9r ამოცვენილია; მხედრული, სათაურები და დასაწყისები სინგურით; 1721 (336r), კვირინიანი აქვს; ვადამწერი: თბილისელი იოსებ-ყოფილი ლევ პეტროვიჩი (336r); ადგილი: მოსკოვი; დაუწერელია: 1r-v, 337r—343v, 344v—345r, 346v; შემოწირულია ანასტასია მიხეილის ასულ წერეთლის მიერ.

[რუსეთის ხელმწიფის ალექსი მიხეილის ძის კანონმდებლობა]. — „თავი ა. ამაში არის თ განჩინება მლთის მემობელთათვის და ეკლესიათა აღმაშფოთებელთათვის. — თუ ვინმე სხვამ სჯულისამ, რომლისაც იყოს სჯულისამ, და ანუ რუსმა კაცმან დასდვას გმობა უფალსა ღმერთსა და მაცხოვარსა ჩვენსა იესოს ქრისტესა ზედა...“ 68r—336r.

შენიშვნა: 1. უძღვის: ა შესავალი: „პატრონმან მეფემან და დიდმან მთავარმან ალექსიმ, მიქელის შვილმან, ყოვლის რუსეთის თვითმპყრობელმან, მეოცესა წელსა პასაყისა თვისისასა და მესამესა წელსა მლთიფდაცულისა მეფობისა მისისასა ზრახვა ჰყო მამისა თანა თვისისა...“ 64v—67v.

ბ. „ზანდუკი წიგნისა ამისთავთა“ 3r—64r.

2. აქვს ანბანური პავინაცია.

3. ამ ხელნაწერის შესახებ იხილეთ: ტრ. რუსხაძე ქართულ-რუსული ლიტერატურული ურთიერთობის ისტორიიდან XVI—XVIII სს. თბილისი, 1960, გვ. 248—249.

ანდერძები: 1. (სინგურით) „გათავდა საძიებელი ესე ჯელითა ცოდვილი იოსებ-მყოფილი დეორენინი ლევ პეტროვიჩისათა“ (64r).

2. „ქ. ამ მეოცე თავი გათავდა ჯელითა ცოდვილი იოსებ-მყოფილი ლევ პეტროვიჩისათა. ვინც გამოაყენოთ (!) ეს ოლოენია და ან წაიკითხოთ, ერთი შენდობა ზძანეთ ჩვენ ცოდვილთათვის და თუ სიტყვა ან ასო წიგნისა დამეკლოს, ნუ მსაჯავთ, ამიტომ, რომელიც წიგნითგან გარდმოვიღე, ამრიგად იყო დაწერილი და რაც შემეძლო არა დამიზოგავს რა ჩემი გარჯა, ძმანო. ლევ პეტროვიჩ“ (294v).

3. (სინგურით) „გვათავე. მე ცოდვილი და გლახაკი ჯელითა ჩემითა თბილისელი იოსებ-მყოფილი ლევ პეტროვიჩმან წელსა ჩღყა, თვესა ოქტენბერს იბ. ქალაქსა შინა მოსკოვის, მეფობასა პეტრე ალექსისშვილისა. ვინც წაიკითხოთ, შენდობა გვიბძანეთ. ლევ პეტროვიჩ“ (336r).

მინაწერები: 1. სომხური მინაწერი ქართული ასოებით (2r-v).

2. „დავით გოდაბრელიძის პატარა ბივი დაიბადა მარტის 6, წელსა ჩვივ. ღმერთმა კეთილად აღუზარდოს თავის ბატონების ერთგულობაში“ (3r).

3. „გრიგოლ სალთხუციანი(!) ძეგბას, ვისაც სახელი ზე ეღვას, სიმდაბლით ესე მიერთვას“ (67v).

4. „აქა ნავით ხულო გადამართა და ღმერთო ასწავე წიგნი“ (118r).

5. „ბედაური სამ სომათ“ (327v).

6. „ულვაყი რვა სომათ, ჭაკი ცხენი ნოღაური ექვს სომათ“ (336v).

7. „1893 წელსა ქრისტიშობასთვის 24 დღესა დაიბადა დღით პარასკევს თორმეტის საათის ნახევარზე პატარა ჩემი ქალი. კოლა გოდაბრელიძე 1893 წელსა“ (336v).

8. „ბატონის შვილი თინათინ მონოზვანი, ჩემთან ბძანდებოდე“ (345v).

9. „ქ-ს აქთ ჩღმა, თვესა ნოემბერს თამ წიგნში ლევს მივეც რუბლი დ. ქ. გ. კიდემ ნოემბერს იდ მივართვი თავისის კაცის ჯელით.

ქ. ნოემბერს იმ ეფთვიმეს ჯელით გ რუბლი ლევს.

ქ. დეკემბერს აორი რუბლი ლევს მივართვი ეფთვიმეს ჯელით წელსა პსქის მონასტერში.

ქ. დეკემბრის იბ მ რუბლი ლევს დემეტრეს ჯელით მივართვი. ბ თუ-მანი გათავდა.

ქ. დ რუბლი ჩემის ჯელით მივართვი იანვარს გ ამ ნიშნით, ოდეს ბატონის შვილი თინათინ მონოზვანი ჩემთან ბძანდებოდა.

ქ. იანვარს ია ალხაზას ჯელით მივართვი ლევს რუბლი ვ“ (346r).

შენიშვნა: მინაწერები 4, 5, 6, 8, 9 გაკეთებულია 18-ე საუკუნის 40-იან წლებში. იხ. აგრეთვე მინაწერები 344r, 346r.

(1373)

3615

## კრებული. 1804

99 ფ.; 28,5×20,5; ქაღალდი, დალაქავებული. ახალი რესტავირებული; ამოტივრული ტყავგადაკრული ხის ყდა (ახალი რესტავირებული და აკინძული). ზემო ყდაზე გამოსახულება მჭდომარე კაცისა; აქვს რვეულგბრივი პავინაციაც; მხედრული, ორ სვეტად, სათაურები სინგურით; 1804 წ. თებერვლის 17 (97v); დამკვეთი: დადიანის ასული იმერთა დედოფალ-დედოფალი მარიამი (97v); დაუწერელია: თავფურცელის v; ხელნაწერი შემოწირულია ანასტასია მიხეილის ასულ წერეთლის მიერ.

1. [თიმსარიანი]. „კარი პირველი და დასაწყისი ინდოთა ჯელმწიფა-სა. მეფისა თეიმურაზის მიერ სპარსთა წიგნთაგან ქართულად გარდმო-

თარგმანებული. — იყო ერთი ჯელმწიფე ინდოეთის სამეფოსა, ნათესავად ჩინ-თაგან, ძველთა გუარათა ჯელმწიფეთა შვილი, და ეწოდა სახელად თ ა ვ ყ ა რ - ჩ ხ ა ნ...“ 1r — 39r.

**შენიშვნა:** ეს ხელნაწერი გამოყენებულია „თიმსარიანის“ 1903 წ. და 1935 წ. გამოცემებში (იხ. „თიმსარიანი“ თარგმნილი სპარსულიდან თეიმურაზ მეორის მიერ. 1935 წ. გვ. 135) და თეიმურაზ მეორის თხზულებების 1939 წლის გამოცემაში № ლიტერით (იხ. გვ. XIX).

2. [ს უ ლ ხ ა ნ - ს ა ბ ა ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი, ს ი ბ რ ძ ნ ე ს ი ც რ უ ი ს ა] — „...მაშინ განსცა ბრძანება ჯელმწიფემან, ვინცა-ვინ დიდებულნი ან გლახაკნი ანუ სხუანი ათორმეტსა ჟამსა...“ 39r—97v.

**შენიშვნები:** 1. „სიბრძნე სიცრუისა“-ს ეს ტექსტი არარის გამოყოფილი „თიმსარიანი“-ს ტექსტიდან და უშუალოდ მისდევს მას.

2. გადამწერის მიერ ამ ტექსტზე გაკეთებულია ასეთი შენიშვნები: ა. (სინ-გურით) „აქა სთქუა არაკი, მაგრამ დედანს თავი დასაწყისისა აკლია და მერა ვყო“ (40r).

ბ. „აქა დედანსა შესავალი თავი აკლია და ახლად მე გაუკეთე ამის შესავარი“ (40v).

3. ხელნაწერის ბოლო ორ ფურცელზე მოთავსებულია „ქალ-ვაჟიანი“, — „ბაასი კაცისა და ქალისა — კაცი ვინმე იყო ქალაქსა იამანეთისასა მდიდარი და დიდბული“ (98r—99v).

წყლები: „...კაცმან უთხრა, დანიელ წინასწარმეტყველი არწივს...“ „ქალ-ვაჟიანის“-ს ეს ფრაგმენტი ხელნაწერისგან განსხვავებული XVIII საუკ. კალიგრაფიული ხელითაა დაწერილი და წარმოადგენს სხვა ხელნაწერის ფურცლებს.

4. 1r-v-ზე მოთავსებულია გაკრული ხელით დაწერილი „სახე (პროექტი) სიგლისა...“ სიგელში მოხსენებულია ქვემო ივერიის მეფე სოლომონ და მისი მეუღლე დადიანის ასული მარიამ.

5. თავფურცელზე ე. თაყაიშვილის ხელით აწერია: „თიმსარიანი (ფურც. 1—49) და სიბრძნე-სიცრუის წიგნი (49—107 ფურც.)“.

6. ხელნაწერის ზოგიერთ ფურცელზე დასმულია ბეჭდები ლეგენდით: ა. „Симон Глахов Годабрелидзе თავფურცელი, (2r, 51r); Николай Семенович Годабрелидзе“ (58 r)

7. ხელნაწერი აღწერილია (იხ. ე. თაყაიშვილი, Описание, ტ. I, გვ. 391—394 და ს.-ს. ორბელიანი, თხზულებანი, ტ. I, გვ. 267—268).

**ანდერძები:** 1. „გებრალეზოდეთ, აღმოკითხველნო, აღწერისა ამისთვის, რომელ დედანი მაქუნდა ასეთი განრყუნილი და ავ-ჭელი, რომ აღმოკითხვა ძლით-და ეგებოდა. და რადგან მიბრძანა მათგან უგანათლებულესობამ დედოფალთ დედოფალმან დადიანის ასულმან მარიამ, სრულიად იმერთა მებრწყინ-მაკეთმან, ვერლარა ურჩ ვექმენ ბრძანებასა უმაღლესობისა მათისასა და აწ აღმიწერია თვესა ფებერვალსა იზ, ქუს აქათ ჩუდ“ (97v).

2. „ში, თუცა ვინებს ცხოვნება, ამა ჯელად იპყარ ისტორიანი ესე შეწმას-ნილნი ჩინთაგან. და მე ვგონებ, ვერც ამით მოიპოებოდეს სასუფვეელი და ზენა იერუსალიმი“ (97v).

**მიხანწერები:** 1. „Ивац Семенович Годабрелидзе“ (ზემო ყდისა).

2. „Николай Семенович Годабрелидзе“ (ზემო ყდისა).

3. (ქიმიური მელნით). „1890 წელს თებერვლის 12 დღეს ვიხილე სიზმარი, რომელიც ქუეყანა იყო სრულიად მოცოლილი მდრია წყლით და სდიოდა შინა და შარად. მეშინია, ვაჰთუ რამე ღთის რისხვა მოვლინდეს და რამე ძნელ სატყვიარები იქმნეს ამ წელში. ს. გოდაბრელიძე“ (თავფურცელი).

4. (ე. თაყაიშვილის ხელით. ფანქრით): „აქედან იწყება სიბრძნე-სიცრუე“ (39r. და 40v).



(1374)

3616

## თიმსარიანი. 1891

1+153 ფ.; 35,7×22,2; ქალალი, უხაზო (პირველი ფურცელი ხაზიანია და სხვა ზომის: 34×18,8) უყდო, ცალ-ცალკე ფურცლები; მხედრული; 1891 წ. (146რ, 153რ); გადაწერი: გ. ნ. გეხტმანი (146რ, 153რ); დაუწერელია: ყველა ფურცლის v.

[თ ი მ ს ა რ ი ა ნ ი]. „ამბავი პირველი დასაწყისი ინდოთ ჯელმწიფისა სპარსულთა ენათაგან თარგმნული მეფისა თ ე ი მ უ რ ა ზ ი ს ა გ ა ნ, რომელნი უწოდებენ წიგნსა ამას თიმსარსა. — ფლობდა სამეფოსა ინდოეთისასა ჯელმწიფე, ნათესავად ჩინთა ძველთა გვართა...“ 1რ — 146რ.

შენიშვნები: 1. ერთის ლექსები: ა. „სევდიანი საწოლთა ვსჯე, გულსა სეგდა მილაებდა საგონებელთა რასამე, ვიყავ და ესოდენ ვსთქვი. — ფისტიკაური 1. — კაცთა გულისა თვალთა მძინართა დედანი თვსად გააღვიძებენ...“ (სულ 10 ლექსი) 150რ—151რ.

ბ. „სხვანი გონებანი წარმომიდგეს, მათ ფიქრა გული ნაღვლითა აღმიშფოთეს და ნაღვლიანმან ესეოდენ მოვიუბენ. — რველი — 1. საყვარლისა პირმთვარეობა, მოხობით ვაშლა ვით არეობა...“ (სულ 10 ლექსი) 152რ—153რ.

2. კიდებზე გამოტანილია ფანქრით გასწორებები და შენიშვნები მაგ.: 11რ 12რ, 13რ და ა. შ.

3. 1რ-ზე წერია: „თიმსარიანი გადაწერილი პეტერბურგის საჯარო ბიბლიოთეკის ხელნაწერთაგან (გრუზინსკის კოლექცია, № 52) გ. ნ. გეხტმანის მიერ 1891 წელს“.

4. ხელნაწერი გადმოწერილია დავით რექტორის მიერ გადაწერილ ხელნაწერიდან.

5. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. I, გვ. 395).

ანდერძები: 1. „გაუათავე ზ მარტსა 1891 წელსა. გ. გეხტმანი“ (146რ, 153რ).

2. მეცნიერი ამაზდან ნუ გამკიცხავთ, რომელ ესე მისი საქმე არ იყო და რად სწერდაო, თუ ვინმე იტყვიო, მართალ არს, მარამ სიცილი უფროს განცხრომისად შემდგომილია, ამის სოფლისაგან ჯმნილნიცა მოღვაწენი ოდესმე განიცივნებენ, მე გულ-სევდიანი ვსჯე და ცუდათ ჯდომასა ესე შრომა ვარჩიე, თვარა ამისი წერა ჩემი ჯელი არ იყო.

მკითხველთა ოდენ მოგახსენებ, რა ვჰყო, თუმცა ესე წიგნი სრულად ჩემსა ენასა ზედან გამეშარდა, ვისცა გარდმოუთარგმნია მას შრომა წაუხდებოდა და ამისთვის მოვერიდე, მაგრა რადგან დიდად ავს ენაზედ იყო შეწყობილი, მე როგორმე ვავსარხე და უცხოდ კი არ შევაწყვეე, ამიტომ, რომ კარგი ენა ამისთანასა ცუდს ამბავზედ რად უნდა დამეშრო. ამ წიგნში რაც არაკების ბოლოებია, ჩემი მოგონილი და ვაკეთებულია და ზოგიერთი ჩემვე მოგონილია, თუცა ავია და დაიწუნებთ, მაგრა ამისთანა წიგნსა ის შეეფერებოდა და მეცნიერებით რად უნდა თქმულ-იყო.

ამათ სიტყვათა მომხსენებელი ვარ ალექსის ძე დავით. თვესა დეკემბერსა რიცხსა 10, წელსა 1781.

გ. გეხტმანი“ (149რ).

3. „გადავწერე გ. ნ. გეხტმანი“ (149რ).

(1375)

3617

## ორბელიანი ს.-ს. სამოთხის კარი. 1821

67 ფ.; 11,3×9; ქაღალდი, სხვადასხვა ფერის, თეთრი და მწვანე; ტვიფრული ტყავგადაკრული ხის ყდა, ზემო ყდაზე „ჯვარცმია“ გამოხატული, ქვემოზე „ხარება“, შემორჩენილი აქვს ერთი ტყავის საყები; მხედრული, სათაურები და დასაწყისები სინგურით; 1821 წ. (63r), კვირინიანი აქვს; დაუწერელია: 2r-v, 66v.

<სამოთხის კარი>. „სახელითა მამისათა და ძისა და წმიდისა სულისათა, ამინ. საქრისტიანო მოძღვრება. — პირველად სასწავლო ყრმათათჳს სარწმუნოებისათვის მართლისა და სჯულისა უბიწოსა, რომელი მოგვცა წმიდათა მამათა მიერ...“ 4r — 63r.

შენიშვნები: 1. ერთვის სულხან საბა ორბელიანის „ქრმის და ცოლის ხორცთა ერთობისათჳს და მათთა ნათესავთა ერთობისათჳს. — ღწ ყოვლის კეთილის განმგებელმან ოდეს შექმნა ადამ...“ 63r—66r.

2. 1r წერია სხვა ხელით: „ქართველთა შორის წერაკითხვის საზოგადოების წიგნთ-საცავი კ. თავართქილადის მიერ. „სამოთხის კარი“ თქმული საბასულხან ორბელიანისა, გამოცემული ბ. შარაძის მიერ, ოზურგეთი, სტამბა კ. თავართქილადისა, ა. მიქელაშვილისა“.

3. ბოლო 67-ე ფურცელი წარმოადგენს წმ. ანდრიას ცხოვრების ნაწყვეტს.

4. ამ ხელნაწერის შესახებ იხილეთ: ივანე ლოლაშვილი, სულხან-საბა ორბელიანის ლიტერატურული მოღვაწეობიდან (1698—1713 წწ.), 1959, გვ. 130—131.

ანდერძი: „ესე არს მართალი და უბიწო საქრისტიანო მოძღვრება მოკლითა სიტყვითა სულხან-საბა ორბელიანისაგან აღწერილი, რომელსა ეწოდების სამოთხის კარი. დაიწერა წელსა ჩუკა, დეკემბრის 3.“

(წითლით): ვიყავ ერად, მკობდენ ერად, ვიქმენ ბერად. ვემსგავსე ვერად“. 63r.

მინაწერები: 1. „К напечатанию сей рукописи со стороны духовной цензуры нет препятствия.“

Прот. Г. Хеладзе, 27 марта 1890. Тифлис“ (1v).

2. „Дозволено цензурою. 20 апреля 1890 года, на ста двадцати пяти листах. Тифлис. Цензор князь Рафанль Давидович Эрнстов“ (ეს წარწერა ორჯერაა გამოორებული) 1r, 66r, მინაწერები იხ. აგრეთვე 3r-v-ზე.

(1376)

3618

## დაუჯდომელი. XIX

109 ფ.; 10,5×8,5; ქაღალდი; ტვიფრული ყავისფერ-ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია: 1r—7v, 18v, 46v, 73v, 86r—109v.

„იბაკონი და იკოსნი წმიდისა ღვთისმშობლისანი, რომელსა დაუჯდომელი ეწოდების. — ზესთა მბრძოლისა ჩემისათჳს და მოღვაწისა უძლეველისა, ვითარცა შენ მიერ ქსნილნი განსაცდელთაგან, სამადლობელსა შეგვსწირავთ, ღწისმშობელო ქალწულო, შენდა მომართ მონანი შენნი...“ 19r — 32v.

**შენიშვნა:** „დაუჯდომელში“ შედის აგრეთვე: 1. „გალობა უფლისა ჩუშნისა იესო ქრისტესი“ (8r—18r); 2. „ლოცვა ყოვლად წმიდისა ღისმშობლისა მიმართ. თქმული ღირსისა ფილოთეოს კონსტანტინეპოლელ არხი-ეპისკოპოსისა“ (33r—49r); 3. „პარაკლისი სავედრებელი ყოვლად წმიდისა ღისმშობლისა მიმართ“ (50r—60r); 4. „ლოცვა ძილად დაწოლისა სავედრებელი ყოვლად წმიდისა ღისმშობლისა მიმართ სამარადისო“ (72r—73r); 5. „საუკუნო თჯ დადევი“ (ცხრილი და განმარტება) 74r—75v; 6. „ათორმეტნი თვენი საცნობელნი დღეთა და ჟამთა, დამე-დღეთასა და საჩინოთა დღეთა და დღესასწაულოთა საუფლოთა და წმიდათა“ (75v—81r); 7. „ქორონიკონი“ (81r—85v).

## 3619

## ალექსანდრე მაკედონელის ცხოვრება. 1800

217 ფ.; 22×16,2; ქაღალდი (დალაქავებული); პირველი რვეული განსხვავებული ქაღალდზე განსხვავებული ხელით არის დაწერილი; ნაჭერ გადაკრული ხის ყდა, ზემო ყდის შიდა გვერდისათვის და საცავ ფურცლისათვის გამოყენებულია სხვა ხელნაწერის — ვალექსილი „ალექსანდრიანის“ ფურცლები: მხედრული, სათაურები და დასაწყისები სინგურით; ილუსტრაციები: (150r); 1800 წ. (217 v), კვირინიშანი აქვს; ვადამწერი: დავით ქართველი, მხატვარი (217r); დაუწერელია: 2v, 3r-v, 150v, 152v, 185r, 215v.

[ალექსანდრე მაკედონელის ცხოვრება] — „... ყანასა მაკედონისასა კითხუა და მისნობა. წყალი ოქროსა. რამლი და ჯამ-სტროლაბი. უთხრა ვინმე გამდელსა დედოფლისა ალუმპიადესა მალვით და საიდუმლოდ შემოსრულ არს ქალაქსა ჩუენსა კაცი ვინმე უცხო...“ 11r—217v.

**შენიშვნები:** 1. ხელნაწერს დაზიანების გამო ჰქვლება I რვეული, შემდეგში ეს ნაკლებად ადგილი შეუესიათ ვალექსილი „ალექსანდრიანით“. იწყება: „ამბავნი ძველ მოსახსენებელნი დიდისა და პატიოსნისა კეთილის მოქმედისა კაცისა და ცათ ქვეშ მპყრობელისა და მეფისა მაკედონელისა ალექსანდრესი შობისა და ცხოვრებისა და სიბრძნისა მისისათვის. —

„ესე ამბავი ჩრდილოეთს, რუს ქვეყნად იყო დებული, ჟამთა სიგრძისა ძველ ქმნითა ყოვლს ქვეყნად დავიწყებული, გარდმოეთარგმნა ქართულად არჩილს, ვინ იყო ქებული

და მიბრძანეს ლექსად გამოთქვი, მსმენო, იყვნით შევბუღნი...“ 4r—10v.

თავდება: „უბრძანა. თუ წა შენ, მიველ კეთითა და არა რეტად

და ჩემ მაგიერ მოახსენე ქება შენი მესმა მეტად...“.

2. ხელნაწერს აქვს ანბანური და რვეულებრივი პაგინაციაც. სულ 27 რვეულია.

3. შიგა და შიგ ილუსტრაციებისათვის თავისუფალი ადგილებია დატოვებული. მაგ.: 152v, 156r-v, 159v, 164r, 176r, 185r, 188r, 192v; 202r, 215r-v.

4. ხელნაწერი ჩხატარაძის-ძის რედაქციისა იხ. აღ., ბარამიძე, ნარკვევი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, II, 1940, გვ. 246.

**ანდერძი:** „აღსრულდა წიგნი ესე ალექსანდრე მაკედონელისა ქელითა ჩემ ცოდვილისა დავით ქართულისათა, რი ვიყავ მხატვარი. თვესსა იუნიისსა კვ. ქუეს აქეთ ჩუ. ღმერთმან ვინც შენდობა მიბძანოთ, თქვენცა შეგინდუნესთ ცოდუანი თქვენნი და ღირს გყოსთ სასუფეველსა ცათასა, ამინ“ (217r).

(1378)

3620

## მარგალიტი. 1851

134 ფ.; 17,5×20,5; ქაღალდი; ტვიფრული ტყავადაკრული ხის ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცლები; მხედრული, სათაურები და დასაწყისები სინგურით; 3რ-ზე ტექსტს შემოვლებული აქვს წითლით და შავი ფერით შესრულებული ჩარჩო; მოხატული საზედაო ასო (3რ); 1851 წ. (134რ), კვირინშანი: 1844 აწ; გადაწვერი: პეტრე ქუთათელაძე; დაუწერელია: 1რ—2ვ, 134ვ.

[მარგალიტი]. „წიგნსა ამას ეწოდების მაგალითი, მრავალთა იგავთა მომთხრობელი. — კითხუა: წმინდაო ღმერთო, წმინდაო ძლიერო, წმინდაო უკუდაო, შეგვიწყალენ ჩუენ პირველ ვისგან არს თქმული...“ 3რ — 134რ.

შენიშვნები: 1. წიგნის შედგენილობა: 1. [კითხვა-მიგება] 3რ; 2. „თარგმანება წმინდისა იპოლიტესი“ 6ვ; 3. „შესხმა და სახელები წმიდისა ღმთისმშობლისა“ 7რ; 4. „უკეთუ გინდეს, თუ რაოდენნი ნათესავნი არიან ქუეყანასა ზედა ცნობად“ 7ვ; 5. „სახელები შვიდთა ცათა“ 8რ. 6. „სიტყუა დაბადებისა ადამისთჳს და სამოთხის შუენიერებისათჳს“ 10ვ; 7. „შესაქმისი ცისა და ქუეყანისა წიგნსა ეფრატსა სწერია“ 12ვ; 8. „ცათა მოხილვისა შიგან სწერია დაბადება ანგელოზთა“ 12ვ; 9. „თქმული დიონოსი არიოპაგელისა სიტყუა დაბადებისა სამოთხისა და ადამისათჳს. დანიელისაგან თქმული“ 13ვ; 10. „დაბადებასა შინა წერილ არს“ 14ვ; 11. „რასა იტყოდეს, ვინათგან სამოთხე ასრე ტებულ არს“ 15ვ; 12. „სამოთხის პამბავი და შუენიერება“ 17რ; 13. „აწ ანგელოზთა საქმე ვიწყით“ 17ვ; 14. „წიგნსა მაგალითსა შიგან სწერია საქმე ესე სულისა“ 19რ; 15. „სულისა ცნობა და მეცნიერება ესრეთ ესთქუათ“ 22რ; 16. „აწმწვალელებლთა და უსჯულოთათვის ვიტყვი“ 22რ; 17. „აწ ქრისტეანეთათვის ვიტყვი“ 22ვ; 18. „იყვენეს ორნი კაცნი“ 24ვ; 19. „იყო ერთი კაცი“ 27რ; 20. „სწავლა წმიდისა მამისა ჩუენისა მაქსიმე აღმსარებელისა“ 23რ; 21. „წმინდა იოანე მახარებელი და ღმთისმეტყველი იტყვს“ 29ვ; 22. „იტყვის ღმთემოსილი ვასილი“ 29ვ; 23. „სხუა სწავლა წმიდისა მაქსიმე აღმსარებელისა“ 30რ; 24. „სათნობათათჳს წერილ არს“ 31რ; 25. „სწავლანი წმიდისა იოანე ოქროპირისა“ 31ვ; 26. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა ეფრატ ასურისა“ 37რ; 27. „მისვე იოანე ოქროპირისა“ 37რ; 28. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა გრიგორი ნოსელიისა“ 40ვ; 29. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა“ 41რ; 30. „მცნება წმინდისა ვასილისა მღუდელთა მიმართ“, თარგმნილი არს ენისაგან“ 43რ; 31. „სწავლა წმიდისა იოანე ოქროპირისა და სხუათა ფილოსოფოსთა მეორედ მოსვლისათჳს დიად შუენიერი“ 44რ; 32. „სწავლანი სულიერნი გამოკრებულნი თითო სახეთა წიგნთაგან“ 47ვ; 33. „იგავი ლევიტელისა“ 50რ; 34. „იგავი დავითისი“ 53რ; 35. „სამნი იგი შეუძლებელ არს ჩემდ ცნობად და მეოთხე იგი ვერ გულისკმავ-ჰყავ“ 54რ; 36. „მოწყალეობათათჳსე“ 54ვ; 37. „იგავი სახარებისა“ 55რ; 38. „მოწყალეებისათჳს თქმული“ 56ვ; 39. „დიდსა ხუთსაბათისა მწუხრსა სერობა რა სახე იყო“ 57რ; 40. „სიტყუა მოციქულისა“ 59რ; 41. „იგავი დავითისი“ 60რ; 42. „სახის მეტყუალება და სიტყუა-გება წმიდათა მღუდელთ მოძღუართა ვასილისი და გრიგორისი“ 61რ; 43. „კითხვა-მიგება წმიდისა ბასილისა და გრიგორისა მიმართ თქმული“ 67ვ; 44. „ათანასე აღექსანდრიელი თქმული“ 74რ; 45. „სიტყუანი წმინდათა მამათანი“ 86ვ; 46. „კითხვა-მიგება წმიდათა მამათა“ 90ვ; 47. „ვითარ ჭერარს მღუდელი, რომელი დგეს წინაშე წმინდისა მის საკურთხეველისა“ 102რ; 48. „ამა წიგნსა ეწოდების ხონორაფი“ 106რ; 49. „ანტესთჳს თქმული სხუა განმარტება“ 112ვ; 50. „უამთა უკანასკნელთა არწივე მეფე“ 114რ; 51. „აღდგომისათჳს მკუდართასა თქმული იოანე დამასკელისა“ 115ვ; 52. „გოდება იაკობ“

მონაზონისა რომელი წინაწარმეტყველებით თქუა“ 116v; 53. „სიტყვის-გება ბერისა ეფთვიმე გრძელისა“ 117v; 54. „სოლომონის კითხუ-მიგება“ 125r; 55. „უწყება პეტროს მკაწრველისა“ 126r; 56. „უწყება სახუბალის ძისა სუბსალისასთვის“ 128v; 57. „თარგმანება სომეხთა წუალებათათვის და თუ რომლითა პირითა შეიჩუშნებთან სომეხნი“ 131r.

2. ეს აპოკრიფული კრებული „მარგალიტი“ ვრცელია და განსხვავდება S—3529-იდან.

S—3620 შედგენილობით უახლოვდება „მარგალიტის“ იმ კრებულს, რომელიც აღწერილი აქვს კ. კეკელიძეს, „ქართული ლიტერატურის ისტორია“, ტ. 12, გვ. 413-14.

ანდერძი: „აღიწერა ჯელითა პროტო-დიაკუნის პეტრე ქუთათელაძისთა. გვედრი ყოველთა აღმომკითხველთა შენდობასა მიბრძანებდეთ. ჩენსა-სა წელსა, იანვრის ა-სა“ (134r).

(1379)

3621

### ახალი (სჯულის) ფიცარი, ნაწ. I — II. 1829

203 ფ.: 21×16,3; ქალაღი: ყავისფერი მუყაოს ყდა, ყავისფერივე ამოტვიფრული ტყავის ყუთით, (ყუბზე აწერია „12“); აქვს ყდის საცავი ფურცლები; მხედრული; 1829 წ. (1r), ჭვირნიშანი „1825“ (1r); მთარგმნელი და დამწერი: დავით ინანაშვილი (1r); ადგილი: ქ. შუშა; დაუწერელია: 56v, 203r-v.

„ახალი (სჯულის) ფიცარი. თვს ეკკლესიისა საზოგადოდ და ყოველთა კერძოთა ნივთთა ანუ სამკაულთა მისდამი კუთუნილთა, თვს დაუცხრომელისა ლოცვისა და რიტხუთა და ჟამთა, თვს საეკკლესიოთა მსახურებისა. — თავი პირველი. თვს სახელისდებათა და სიწმიდეთა მისთა. — სახელი ეკკლესიისა ანუ თქმაჲ ეკკლესია, ორთა აღნიშუნათა მქონებელ არს...“  
4r — 202v.

შენიშვნები: 1. „ახალი (სჯულის) ფიცარი 4 ნაწილისაგან შედგება. ამ ხელნაწერში მხოლოდ I და II ნაწილია მოთავსებული. თითოეულ ნაწილს თავისი პინაქსი უძღვის.

2. ხელნაწერს უძღვის: ა წარწერა: „ახალი ფიცარი (სჯულისა), ანუ შევსება პირველგამოცემულისა (სჯულის) ფიცრისა საიდუმლოებითით განცხადებითურთ, თვს ეკკლესიისა თვს განყოფისა მისისა, თვს სამკაულთა. და ყოველთა თვს მსახურებათა მის შინა აღსრულებულთა. განყოფილი ოთხ ნაწილად. გამოცემა მესამე. მოსკოვი. სტამბასა შინა სჯონდისასა, ჩუა წელსა.

ხოლო ქართულსა ზედა გარდმოღებული 42-ის იეგერის პოლკის მღვდლის დავით ინანაშვილისაგან, სამფლობელოსა შინა ყარაბაღისა (ანუ ბარდოსისასა), ქალაქსა შუშის, წელსა ჩუკთ“ (1r).

ბ. წარწერა: „განხილულია და ნება რთული სასულიეროს ცენსურის მიერ“ (1v).

გ. „წინასიტყუაობა. — მღვდელმომქმედება ბერძენთ. რუსთ, ქართველთ ჩენისა ეკკლესიისა, ერთისამებრ წრფელისა მიხედვისა კეთილშენიერებასა ზედა მისსა, შესაძლო არს, (რათა) ჰჰობდეს მდაბალთა სულთა. შინა კეთილ-განკრძალულთა გრძნობათა...“ 3r-v.

3. ხელნაწერს აქვს ანბანური პაგინაცია.

4. ხელნაწერში შეტანილია მთარგმნელის ჩასწორებები.

(1380)

3622

## კრებული. XVIII

79 ფ.; 20X16; ქალღლი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა (გაცვეთილი), აქვს ყდის საცავი ფურცლები; მხედრული, სხვადასხვა ხელი, სათაურები წუსხურით; [XVIII ს. II ნახ.], ჭვირნიშანი აქვს; დაუწერელია: 1v, 38v—40v, 78r—79v.

1. [ალეცი, შემოკლებული ისტორია პეტრე დიდისა]. — „აღსულა პეტრე დიდისა ტახტსა ზედა იყო წელსა 1789. (!) — ყოველთა შორის სჯულის-მდებელთა არს ერთი პეტრეცა...“ 2r — 38r.

შენიშვნები: 1. 1r-ზე მოთავსებულია სრული სათაური: „შემოკლებული ისტორია პეტრე დიდისა რუსეთის თვითმპყრობელისა, ჭმნილი უფლისა ალექსისაგან პარიჟსა შინა წელსა 1769. ითარგმნა ქართულსა ენასა ზედა წელსა 1778. ა. დ. გ. მოსკოვს“.

2. ქვევით კიდევებზე ქართველი მთარგმნელის შენიშვნებია. მოთავსებული: „ცარეცა. — არს სახელი მეფის ასულთა რუსულად“ (2v); „სტრელცნი. — ესე ყოფილან პირველ რუსეთსა შინა, ვითარცა არს აწ ღვარდია, ანუ უკეთეს არს თქმად კაცი მყოზარნი და მზანი ამას ზედა, რათა ოდესცა მოხდეს შფოთი რამე მეფისა გვართა შორის, იგინი შეეწივნენ მას, ვისიცა უნდესთ“ (3r); „როტა — ასი კაცი“ (6r); „ბოიარნია — უწოდებენ რუსნი ყოველთა კეთილშობილთა; არმია, — ლათინურად აღპურვილი ანუ მეზრძოლი; პოლკი — სპა მწყობრი, მვედრობა“ (6v).

2. [პეტრე დიდი რედამენტი], „იმისის იმპერატორობის დიდებულებისა საზოგადო (რედამენტი). ესე იგი არს კანონი ანუ რიგი, რომლითაცა საქელმწიფო კოლლეგია, ესე იგი არს შეკრულება, ესრეთვე ყოველნი მისდამი შესაბამნი სამწერლონი, და კანტორნი, ესე იგი არს საქმეთ საკავნი მსახურთანი, განწესებულ არიან არა ოდენ შინაგანთა და გარეგანთა, განწესებათათვის, არამედ მათთვისცა, რომელნიცა თვისთა ხარისხთა. ანუ ჯახელოთა შინა არიან. თუ ვითარ თანა აცსთ ქცევა მონებრად...“ 41r — 77v.

შინაწერები: 1. „ვამე გულო, რა ვყო წამლად წყულუსა,

არ გაქვს სასო, მისგან შენ სალუნისა,

შენ შობილხარ ტრფობად იშვითთა

და იგი ღირს შენგან სიყვარულისა.

ა. ჭავჭავაძისა. (ქვემო ყდის საცავი ფურცლის r).

2. „რაა სიკვდილი, რაა მისი საშინელება,

თუ კაცი ღბინსა მოშორდება, კირსაც მორჩება.

ა. ჭავჭავაძისა. (ქვემო ყდის საცავი ფურცლის r).

შენიშვნა: ა. ჭავჭავაძის თხზულებათა 1940 წ. გამოცემაში ეს ლექსები შესული არ არის.

(1381)

3623

ალექსანდრიანი (გალექსილი პეტრე ჩხატარაჲს ძის მიერ). 1857

85 ფ.; 33,5X22; ქალღლი, დალაქავებული, ფ. ფ. 1—7-ს ზემო კიდე ტექსტიანად წაჭრილი აქვს; ფ. ფ. 64—69-ს ქვედა კუთხე ტექსტიანად მოხეული აქვს; ტვიფრული ტყავგადაკრული ხის ყდა; თანაკულული (ფ. ფ. 1—7; 79 ამოც-

ვენლია); მხედრული, სათაურები და დასაწყისები სინგურით, მოხატული საზედაო ასო (9r); 1857 (85r); გადამწერი: ათანასე ქუთათელაძე (85r).

[ალექსანდრიანი] — „...  
კვალად დაჭდების შავ მეფე, უარის მყოფი ჯვარისა,  
ქრისტეს და ყოვლად წმიდისა, ჯმამალლად მგმობი არისა...“ 1r — 85r.

**შენიშვნა:** ამ ხელნაწერისა და საერთოდ „ალექსანდრიანის“ შესახებ იხ. ალ. ბარამიძე, ნარკვევები ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, ტ. 11, თბილისი, 1940 წ. გვ. 235—246.

**ანდერძი:**

„ღვთივ სულიერთა სიტყვის თქმა მინდოდა. არ ტყუილისა,  
არად მეწადა ლექსთ-წმასნა, მიჯობდა სინანულისა,  
ვიწყე დამარხვად მცნებისა მობერვისაებრ სულისა,  
და დამორჩილება უფლისა, მოციქულთაებრ თქმულისა.  
მრავლის ცდით ამა ლექსისა მშოვნელი ვიქმენ მალული,  
აღმიწერია სიჩქარით, შეცთომისა ვარ ნანული,  
მკითხულთ შეცდომა იხილოთ, სიჩქარით გარდაფარული  
და მომიტვევებით, ნუ ვინ მწყევთ, შენდობით მყავთ მოხარული.  
წიგნი ესე აღიწერა ჩინსა, ყარსა, ნარსა, ზენსა,  
ქე უფლისა ესრეთ ბრძანებს, კაცმან იმკოს, რაც რომ სთესა,  
მცირე არმანდა შევემზადე, მწვლილი ვითა შესწირესა  
და უფალს პავლე მიქელის ძეს მიერთმევის წიგნი ესა:

ათანას ქუთათელაძე“ (85r.)

(„ათანას ქუთათელაძე“ სინგურით და ნუსხურით არის დაწერილი. სახელი „ათანას“ ჩართული დამწერლობითაა შესრულებული. „პავლე მიქელის ძეს“ გვიან ჩაუწერიათ სხვა ხელით).

**მინაწერი:** „წიგნი ესე ალექსანდრე მაკილონელისა ეკუთვნის პოდპორუჩიკს პავლე მიქელის ძეს, 1858 წელსა იანვრის დღესა“ (85r).  
იხ. აგრეთვე მინაწერები: ზემო ყდის ყ, 85v, ქვემო ყდის ყ.

(1382)

3624

ოთხთავი. XVI

254 ფ.; 21×16,8; ქაღალდი; დაშლილი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; ნუსხური, დასაწყისები ასომთავრულად, სინგურით; ხელნაწერში მრავლადაა ლამაზი საზედაო ასოები, თავსამკაულები (3r, 5r, 124r, 198r, 253v) და მახარებელთა გამოსახულებები (4v, 73v, 123v, 197v); [XVI ს.]; გადამწერი: ზებედე (239v); დაუწერელია: (2v, 4r); ამ ხელნაწერით იწყება დ. ჩუბინაშვილის ხელნაწერთა კოლექცია, რომლის კატალოგი შედგენილი და დაბეჭდილი აქვს ალ. ცაგარელს (იხ. *Сведения о памятниках грузинской письменности*, ტ. I, განკ.; III, გვ. 102—148) დ. ჩუბინაშვილის კატალოგში ხელნაწერის ნომერია 1.

„სახარება მათესი. — წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი. აბრაჰამ შვა ისაკ, ისაკ შვა იაკობ...“ 5r — 239v.

**შენიშვნები:** 1. ყოველ თავს წინ უძღვის: „ესე თავები არს... სახარებისა“ (1r—2r, 71v—73r, 120v—123r, 196v—197r). 2. ოთხთავის ტექსტს წინ უძღვის: „ვესევი კერბიანე(!) საყუარელსა ძმასა უფალისაჲ, მიერ გიქითხავ...“ (3r-v).

3. ოთხთავის ტექსტის ბოლოს დართულია: ზანდუცი სახარებისა, სახარებათა საკითხავები დღეებზე და თვეებზე განლაგებული (240r—254v). 4 ტექსტი გ. მთაწმიდელის რედაქციისაა. 5. ხელნაწერის 5—22 და 29 ფფ. დაწერილია სხვა ხელით და ჩამატებული უნდა იყოს XVIII ს.

ანდერძი: მთარგმნელისა და გადამწერის: „ესე საცნაურ იყავნ ყოველთა, რამეთუ ესე წმიდა ოთხთავი არათუ ახლად გვთარგმნია, არამედ ფრიადითა იძულებითა ძმათა ვიეთმე სულიერთათა ბერძულთა სახარებათა შეგვწამებია ფრიადითა გამოწულილვითა და ვინცაინ დასწერდეთ, ვითარცა აქა კპოთთ, ეგრეთ დაწერეთ. თუ ამისგან ჯერ გინდეს დაწერა, ღმრთს სიტყჲსა ნუ სცვალებთ, არამედ ვითარცა აქა სწერია, ეგრე დაწერეთ. და თუ არა რამე გაუზნდეს, ჩუენნი ყოველნი სახარებანი პირითგან წმიდად თარგმნილნია და კეთილად ხანმეტნიცა და საბაწმინდურნიცა, მუნით დაწერეთ და ღმრთს ერთმანეთსა ნუ განჰრევეთ, და გლახაყისა ზებედესთს ლოცვა ყავთ“ (239v).

მინაწერი: ზემო საცავი ფურცლის r და v-ზე.

(1383)

3625

## კრებულნი. XIX

93 ფ.; 30X18: ქალაღი; მუყაოს ყდა; ნაკული; მხედრული, სათურები მთავრულით: [XIX ს.]; ჭვირნიშანი 1808 წლისა. დაუწერელია: 1r—3v, 44v—49v, 82r-v, 88r—93v. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 2.

1. [თეოფილაქტე ბულდარელი. განმარტება ლუკას სახარებისაჲ]. „იოანე მან ფილოსოფოსმან ჭიმჭიმელმან ელადელთა წმისაგან სპანთ მოსახელე ჳმად გარდამოიღო განმარტება წმიდისა ევანგელიისა. სახარება ლუკასი. თავი პირველი. სახარება ლუკასი. — ვინათგან მრავალთა ხელ-ჰყუჭს აღწერად მითხრობისა საქმეთათჳს გულსავსე ქმნილთა...“ 4r — 44r.

შენიშვნა: თეოფილაქტე ბულდარელის „განმარტება ლუკას სახარებისაჲ“ თარგმნილია იოანე ჭიმჭიმელის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, 1941, გვ. 292—294).

2. „წმიდათა შორის მამისა ჩუშნისა ანდრია კაბბადუკიელ არხიეპისკოპოსისაგან განმარტება აპოკალიპსისა წმიდისა იოანე ღმრთისმეტყუელისა, მიწერილი სხჳსა ეპისკოპოსისადმი. უფალსა ჩემსა და ძმასა და ჩემთანა მღუდელსა უფლისა მიერ გახარებ. — მრავალთა მიერ მრავალგზის ვიძულე, რომელთაჲი აქუნდა ჩემდა მომართ იჳს უზესთავისი ძალისა ჩემისა...“ 50r — 81v.

შენიშვნა: ტექსტი თარგმნილია ექვთიმე მთაწმიდელის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები V, 14—15 გვ.).

3. „ღმერთისმეტყუელება დიონისიოს არიოპაგელიისა, ათინელთა ეპისკოპოსისა, ტიმოთეს მიმართ ეფესელთა ეპისკოპოსისა. წიგნი პირუჭლი. სადთოთა სახელთათჳს. თავი პირუჭლი. რაჲ არს პირი სიტყჳსა და რაჲ არს მოცემულ საღმრთოთა სახელთათჳს. თანა-მღუდელსა ტიმოთეს დიონუსიოს მღუ-



დელი. — აწ უკუშ, ზ, სანატრელო, (ა) შემდგომად ლრისმეტყუშლებითთა სახის შემოღებათა...“ 83r—87v.

წყდება: „...საცნაურთა მათ მარგარიტთა, შეურევენელსა და ნათლის სახესა და კეთილ-მყოფელსა კეთილად, შემკობილებასა...“

შენიშვნები: 1. ტექსტი მისდევს გამოცემას იხ. პეტრე იბერიელი (ფსევდო-დიონისე არეოპაგელი), შრომები, ეფრემ მცირის თარგმანი. ვა-მოსცა ს. ენუქაშვილმა, 1961, გვ. 55—56, 108<sub>34</sub>—110<sub>12</sub>.

2. ტექსტს ახლავს მაქსიმე აღმსარებელის და გერმანეს სქოლოები.

3. ერთვის: „ესენი არიან დკონკსი არიოქაგელისაგან თქმულთა ზეცათა მღუღელთავრობისათს ლრისმეტყუშლებითთა სიტყუათა მეორესა შინა წიგნსა ათხუთმეტნი თავნი...“ (86rv). ამ ტექსტს მისდევს: „ხედა წარწერილი ნეტარისა დკონისის მიმართ. —

ანგელოსებრთა სიბრძნეთა კამკამება...“ (86v).

4. იამბიკოს სრული ტექსტი გამოქვეყნებულია: (იხ. პეტრე იბერიელი, დასხ. ნაშრომი... გვ. 017).

5. იამბიკოს ბოლოს მიწერილია: „ესეცა ორი მუხლი იროიკო ხუთ-მუხლ იამბიკოდ ითარგმნა, ამას ჰგალობდით და მე. გლახ ცეცხლსა შინა მყოფსა, მომისხენებდით, წმიდანო მამანო“.

(1384)

3626

## დავითნი. XVII — XVIII

149 ფ; 9,8×7,5; ქალაღი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; ნუსხური, სათაურები სინგურით; [XVII—XVIII სს.]; გადამწერი: დეკანოზისშული დიმიტრი (144r); დაუწერელია: 1r-v, 144v—149v. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 3.

[დავითნი]. „ფსალმუნი პირველი, ალილოიაჲ. — ნეტარ არს კაცი, რომელ არა მივიდა ზრახვასა უღმრთოთასა და გზასა ცოდვილთასა...“ 2r — 144r.

წყდება: „...უმცირეს ვიყავ მე ძმათა ჩემთა შორის... ჯელთა ჩემთა ქმნეს საგალობელი და თითთა ჩემთა ქმნეს საქებელი...“ (შდრ. ფსალმუნის ძველი ქართული რედაქციები, გამოსცა მ. შანიძემ. 1960).

შენიშვნა: ტექსტი გიორგი მთაწმიდლის რედაქციისა.

ანდერძი: „სრულ იქმნა წმიდაჲ ესე დავითნი ჯელითა ფრიად ცოდვილსა ქართველის ბატონის შანაოზ[ის...] დეკანოზის შკლის სხელით(!) დიმიტრისით...“ (144r).

(1385)

8627

## სადღესასწაულო. XVIII

362 ფ; 32×21; ქალაღი; ტყავგადაკრული მუყაოს ტვიფრული ყდა; მხედრული. სათაურები სინგურით მთავრულად; [XVIII ს.]; კვირინიანი 1788—1800 წწ. დაუწერელია: 348v, 356v—360v. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 4.

6. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. V

[სადღესასწაულო]. 1. „თთუშსა დეკემბერსა აქუს დღე ლა. პირველსა დღესა წმიდისა წინასწარმეტყუშლისა ნაომისი. ტროპარი ჯმა ბ.— წინასწარმეტყუშლისა ში-სა, უფალო, ნაომის საქსენებელსა ვდღესასწაულობთ...“ 1r.

2. „თთუშსა დეკემბერსა ბ. წმიდისა წინასწარმეტყუშლისა ამბაკომისი. ტროპარი ჯმა ბ. წინასწარმეტყუშლისა ში-სა წერილ არს ამასუშ თთუშსა ადღესა. — კონდაკი ჯმა შ, ზესთა მბრძოლისა ჯმა უყავ ყოველსა სოფელსა სამხრით მოსლუა ქალწულისაგან...“ 1r — 7r.

3. „თთუშსა დეკემბერსა გ. წმიდისა წინასწარმეტყუშლისა სოფონიასი. ტროპარი ჯმა ბ. წინასწარმეტყუშლისა ში-სა სოფონიას წერილ არს ამასვე თთუშსა, ადღესა. კონდაკი ჯმა დ. განეცხადე.— იქმენ შენ საღმრთოთა სულითა მხილუშლ...“ 7r.

4. „თთუშსა დეკემბერსა დ. წმიდისა დიდისა მოწამისა ვარვარასი და ღირსისა მამისა ჩუშნისა იოანე დამასკელისა. უფალო ღალად-გჰყავსა ზედა დასდებელი წმიდისა. ჯმა ბ. რაჟამს ძელისაგან. — რაჟამს იხილა სამსჯავროსა მას საშინელსა ივლია მოწამე ვარვარა...“ 7r — 11r.

5. „თთუშსა სეკემბერსა (!) ე. ღირსისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუშნისა საბა განწმედლისა. მცირესა მწუხრსა ზედა დასდებელი დ, ჯმა ა, ყოვლად ქებულნო. — მხილუშლ იქმენ გონებითა ძლიერ საცნობელითა...“ 11r — 17v.

6. „თთუშსა დეკემბერსა ვ. წმიდათა შორის მამისა ჩუშნისა ნიკოლას არხიეპისკოპოსისა მირონლუკიისა საკვრუშლომქმედისა. უკეთუ ენებოს, უბირატესსა ჰყოფს ღამის თევასა მცირესა მწუხრსა ზედა. უფალო ღალადყავსა ზედა, დასდებელი დ, ჯმა დ. მჴნეონი. — მირონითა მით საღმრთოთა გცხო შენ მადლმან სულისამან...“ 17v — 26r.

7. „თთუშსა დეკემბერსა ზ. წმიდათა შორის მამისა ჩუშნისა ამვროსი ეპისკოპოსისა მედიოლანისა. ტროპარი ჯმა დ, კანონად სარწმუნოებისა ამასუშ თთუშსა ბ იძიე. — საღმრთოსა სჯულისდებითა განბრწყინუშბულმან წყუდიად ჰყუშნ საცთურნი...“ 26r.

8. „თთუშსა დეკემბერსა შ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა პატაპისი. ალილუია, გინა ტროპარი ჯმა შ. — შენ შორის, საკვრუშლო მამაო, კეთილად დატულ იქმნა ხატება...“ 26r.

9. „თთუშსა დეკემბერსა თ. მუცლად-ღება წმიდისა ანნასი. რაჟამს მუცლად იღებდა წმიდასა ღმრთისმშობელსა. უფალო ღალადყავსა ზედა, დასდებელი ვ, ჯმა დ. რომელი იწოდე. — ნაყოფისა მშობელი ბერწი ზესთა სასოებისა...“ 26v — 30v.

10. „თთუშსა დეკემბერსა ი. წმიდათა მოწამეთა მინა, ერმოგენი და ევდრაფოსი. ტროპარი, ჯმა შ. — მარხვთა ვნებანი სახედ ცეცხლისა...“ 30v.

11. „თუშსა დეკემბერსა ია. ღირსისა მამისა ჩუშნისა დანიილ მე-სუტისა. ალილუია, გინა ტროპარი ჯმა ა. — სუტტ მოთმინებისა ქმნილი ება-ძუტ პირუტლთა მამათა...“ 30v—36r.

12. „თუშსა დეკემბერსა იბ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა სპირიდონ საკვრუშლთმოქმედისა ეპისკოპოსისა ტრიმითვტელისა. უფალო ღალადგყავსა ზედა, დასდებელი ვ. ჯმა ე. გბნი.—გვაკურთხენ, მღუღელთა კანონო...“ 36r—39r.

13. „თუშსა დეკემბერსა იგ. წმიდათა მოწამეთა ევსტრატო, ავქსენტი, ევლენი, მარდარი და ორესტესი და წმიდისა მოწამისა ლუკია ქალწულისა. — უწყება ჯერ-არს, რამეთუ უკეთუ მიხუდეს საქსენებელი წმიდათა ამათ კვრიაკესა პირველთა მამათასა...“ 39r — 44v.

14. „თუშსა დეკემბერსა იდ. წმიდათა მოწამეთა თვრსო, ლეკვი, ფილიმონ და მისთანათა. ალილუია გინა ტროპარი, ჯმა დ. მოწამეთა შენთა, უფალო. იგ ამ თუშსა იძიე კონდაკი. ჯმა ბ. მტკიცენი ღმრთისმსახურებისა სარწმუნოებისა...“ 44v — 45r.

15. „თუშსა დეკემბერსა იე. წმიდისა მღუღელმოწამისა ელევთერი-სი და ღირსისა მამისა ჩუშნისა პავლე ლატრელისა. ალილუია გინა ტროპარი, ჯმა დ. — საქმით მიემსგავსე მოციქულთა...“ 45r.

16. „თუშსა დეკემბერსა ივ. წმიდისა წინასწარმეტყუშლისა ანგიასი. ალილუია გინა ტროპარი, ჯმა ბ. — წინასწარმეტყუშლისა შინა ლ-სა ამ თუშს იძიე. ეგრეთუშ სხუა ყოველი წესი წინასწარმეტყუშლისა საზიაროში იძიე“ 45r.

17. „თუშსა დეკემბერსა იზ. წმიდისა წინასწარმეტყუშლისა დანიი-ლისა და წმიდათა სამთა ყრმათა ანანია, აზარია და მისაილი-სი, უფალო ღალადგყავსა ზედა დასდებელი წინასწარმეტყუშლისა, ჯმა დ. ნენეონი. — დანიილ ღმერთმემოსილმან გული უბიწოჲ მოიგო და ჰყო იგი...“ 45r — 48v.

18. „თუშსა დეკემბერსა იბ. წმიდისა მოწამისა სევესტიანესი და მოყუსთა მისთა. ალილუია, გინა ტროპარი, ჯმა დ. მოწამეთა შენთა. უფალო. იგ ამ თუშსა იძიე. — ეგრეთუშ სხუა ყოველი წესი მოწამეთა საზიაროში იძიე...“ 48v — 56v.

19. „თუშსა დეკემბერსა ით. წმიდისა მოწამისა ვონიფანტესი. ალილუია გინა ტროპარი, ჯმა დ. — მოწამემან შენმან, უფალო, ვონიფანტე ღუაწლსა შინა თვსსა გვრგვნი მოიგო...“ 56v — 57r.

20. „თუშსა დეკემბერსა კ. წინადღესასწაული ჯორციელად შობისა უფ-ლისა ღისა და მაცხოვრისა ჩუენისა იესო ქრისტესი და ჰქსენება წმიდისა მღუ-ღელმოწამისა იგნატი ღმერთმემოსილისა. უფალო ღალადგყავსა ზედა დასდებელი, წინადღესასწაულისა გ და წმიდისა გ დასდებელი. წინადღესასწაულისა ჯმა ა. თვთ ჯმოვანი. ნატლისა(!). — წინადღესასწაულობდეთ, ერნო, ქრისტეს შობასა...“ 57r — 64v.

21. „თთუშსა დეკემბერსა კა. წინაღღესასწაული ქრისტესშობისა და წმიდისა მოწამისა იუ ლი ან ა ს ი, რომელი იყო ნიკომიდიელი. უფალო ღალადგყავსა ზედა, დასდებელი წინაღღესასწაულისა, ჯმა დ. მოგიცემიეს. — გსე არს ღმერთი ჩვენი და არა შეირაცხოს სხუა...“ 64v — 67v.

22. „თთუშსა დეკემბერსა კბ. წინაღღესასწაული ქრისტესშობისა და წმიდისა ღიდისა მოწამისა ან ა ს ტ ა ს ი ა ს ი, მწამლუჭლობათა დაძსნელისა. უფალო ღალადგყავსა ზედა დასდებელი წინაღღესასწაულისა გ და წმიდისა გ დასდებელი. წინაღღესასწაულისა ჯმა ა. ყოვლად ქებულნო მოწა[მენო]. — ყოველი ქვეყანა ზედავს განკაცებასა ჩვენსა და იხარებს...“ 68r — 73v.

23. „თთუშსა დეკემბერსა კგ. წინაღღესასწაული ქრისტესშობისა და წმიდათა ათთა მოწამეთა, რომელნი იყუნეს კრიტელნი. მწუხრად უფალო ღალადგყავსა ზედა, დასდებელი წინაღღესასწაულისა გ და წმიდათა გ. დასდებელი წინაღღესასწაულისა ჯმა დ. მწენონი. — წინაღღესასწაულისა გალობა...“ 73v — 79r.

24. „თთუშსა დეკემბერსა კდ. წინაღღესასწაული ქრისტესშობისა და ჯსენება წმიდისა ღირსისა მოწამისა ე ვ ღ ე ნ ი ა ს ი. უფალო ღალადგყავსა ზედა, დასდებელი წინაღღესასწაულისა ჯმა ე, გზ-ნი. — გმოსიეს ხატი ადამისი...“ 79r — 92r.

25. „თთუშსა დეკემბერსა კე. ჯორციელი შობა უფლისა ღისა და მაცხოვრისა ჩუშნისა იესუ ქრისტესი. ჟამსა ლ ღღისასა ვრეკთ ღიდსა ზარსა... თვთ-ჯმოვანი გ ე რ მ ა ნ ე ს ი. — მოღრთ ერნო მორწმუნეთანო და ვიხარებდეთ უფლისა მიმართ ყოველნი...“ 92r — 100v.

26. „თთუშსა დეკემბერსა კვ. კრება ყოვლად წმიდისა ღმრთის-მ შობელი სი და ჯსენება წმიდისა მლუღელ-მოწამისა ე ვ თ ი მ ი ს ა რ-ღიის ეპისკოპოსისა. — აკოლოთია ამისი გარდაიღღების სერობასა ზედა...“ 100v — 106v.

27. „თთუშსა დეკემბერსა კზ. წმიდისა მოციქულისა, პირველ მოწამისა და არხიღიაკონისა ს ტ ე ქ ა ნ ე ს ი და ღირსისა მამისა ჩვენისა და ა ღ მ ს ა რ ე-ბ ე ღ ი ს ა თ ე ო ღ ო რ ე გ ა მ ო მ წ ე რ ა ღ ი ს ა და ძმისა თ ე ო ფ ა ნ ე გა-ლობათა მტქმელისა. უფალო ღალადგყავსა ზედა დასდებელი მოციქულისა გ, და ღირსისა გ, დასდებელი მოციქულისა, ჯმა დ. მწენონი. — სულისა მიერ წმი-ღისა აღღსებულ იქმენ, ს ტ ე ქ ა ნ ე, და ხატითა ანგელოსებრივითა გამოს-ჩნდი...“ 106v — 109v.

28. „თთუშსა დეკემბერსა კშ. წმიდათა ორთა ბევრთა მოწამეთა, რომელ-ნი ნიკომიადის(!) დაიწუნეს. უფალო ღალადგყავსა ზედა დასდებელი ღღესასწაულისა, ჯმა ე, გზ-ნი. — გმოსიეს ხატი ადამისი...“ 109v — 111r.

29. „თთუშსა დეკემბერსა კთ. წმიდათა ჩ ჩ ჯ ლ თ ა ათოთხმეტი ათას-თა ქრისტესთვს მომწყდართა ი რო ღ ი ს მიერ ბ ე თ ლ ე მ ს ჰ უ რ ი ა ს ტ ა-

ნისასა და ღირსისა მამისა ჩუენისა მარკიანე წინამძღურისა დაუძინებელთა მონასტრისა. უფალო ღალადეყავსა ზედა დასდებელი წმიდათა. ჳმა დ. მჳნეონი. — საუნჯესა დაფარულსა ეძიებდა...“ 111r—114r.

30. „თთუშსა დეკემბერსა ლ. წმიდისა მოწამისა ანუ სიასი და ღირსისა დედისა ჩუშნისა მელანიასი და ღირსისა ზოტიკესი. უფალო ღალადეყავსა ზედა დასდებელი წმიდისა ანუ სიასი. მუჳლი გ, საზიაროთაგან სხუა დასდებელი ღირსისა მელანიასი, მუჳლი გ, საზიაროთაგანვე დიდება და აწდა ღღესასწაულისა ჳმა ა. — დიდება მაღალთა შინა...“ 114r—115r.

31. „თთუშსა დეკემბერსა ლა. ღირსისა დედისა ჩუშნისა მელანია პრომელისა, ხოლო წინათ წერილ არს აკოლოთია მისი ლ დღესა, ვინათგან ღღესასწაული წარიგზავნების ლა დღესა და იგალობების ყოველი აკოლოთია ღღესასწაულისა მხოლოდ. — მწუხრად ჩუშულებსიებრ კანონი...“ 115r-v.

32. „თთუშსა იანუარსა აჳუს დღე ლა. პირველსა დღესა ჳორცითა წინადაცუშთა უფლისა ჩუშნისა იესუ ჳრისტესი და ჳსენება წმიდათა შორის მამისა ჩუშნისა ვასილი დიდისა არხიეპისკოპოსისა კესარია კაბბადოკიისა. უჳეთუ ეკკლესია დიდისა ვასილისა არს, ვჳყოფთ ღამის თევასა მცირესა მწუხრსა. უფალო ღალადეყავსა ზედა, დასდებელი, მუჳლი დ, ჳმა გ. თვტმოვანი. — ჳრისტე ღმერთი შეიწყნარე...“ 116r—124r.

33. „თთუშსა იანუარსა ბ. წინაღღესასწაული ნათლისღებისა და ჳჳსენება წმიდათა შორის მამისა ჩუშნისა სილივისტრო ჳრომთა პაპისა. უფალო ღალადეყავსა ზედა დასდებელი, ჳმა დ. მჳნეონი. — წინაღღესასწაულისა გალობა ნათლისღებისა...“ 124r—130r.

34. „თთუშსა იანუარსა გ. წინაღღესასწაული ნათლისღებისა და წმიდისა წინასწარმეტყუშლისა მალაქიასი და წმიდისა მოწამისა გორდისი; უფალო ღალადეყავსა ზედა დასდებელი წინასწარმეტყუშლისა გ და მოწამისა გ. საზიაროთგან იძიე დიდება და აწდა, ჳმა დ, იოანე მონაზონისა. — ჳი დიდებული საკურუშლი, რომელი ნათელს ჳსცემს სულითა...“ 130r—134r.

35. „თთუშსა იანუარსა დ. წინაღღესასწაული ნათლისღებისა და კრება წმიდათა სამეოცდაათთა მოციჳულთა და ღირსისა მამისა ჩუშნისა თეოჳთისტე წინამძღურისა, რომელი იყო კუჳუსოს სიკილიისსა. უფალო ღალადეყავსა ზედა დასდებელი, ჳმა დ, მოგიცემიეს. — კლეოპას ანდრონიკეს, ხოლო სილოვანეს და აგაბოსს...“ 134r—140r.

36. „თთუშსა იანუარსა ე. წინაღღესასწაული ნათლისღებისა და წმიდათა მოწამეთა თეოჳემპო და თეონასი და ღირსისა სილკლიტიკესი. უფალო ღალადეყავსა ზედა, დასდებელი მოწამისა გ, და ღირსისა გ. საზიაროთაგან იძიე დიდება და აწდა, ჳმა ვ. — განემზადე, იორდანე მდინარეო...“ 140r—150v.

37. „თთუშსა იანუარსა ვ. წმიდა განცხადება უფლისა ღისა და მაცხოვრისა ჩუნისა იესუ ჳრისტესი. ჳამსა ე დღისასა ვრეკთ დიდსა ჳარსა და ყოველ-

თავე ზართა ზედა და შეეკრბებით ეკკლესიად... თვთქმოვანი ჯმა ბ, იო ა ნ ე  
მ ო ნ ა ზ ო ნ ი ს ა. — განმანათლებელი ჩუჭნი...“ 150v—162v.

38. „თთუშსა იანვარსა ზ. კრება წმიდისა, დიდებულისა წინასწარმეტყუ-  
ლლისა, წინამორბედისა და ნათლისმცემელისა იო ა ნ ე ს ი. მწუხრად უფალ-  
მუნება არა იქმნების ღამისთევისათჳს თვნიერ შაბათისა, უფალო ღაღადეყავ-  
სა ზედა, დასდებელი ღღესასწაულისა გ, ჯმა ბ, განმანათლებელი ჩუჭნი, მქსნე-  
ლისა ჩუჭნისა, წყარო ცხოვრებისა. თვთ ღღესასწაულისა იძიე და წინამორბე-  
დისა გ, ჯმა ა, წმიდანო მარტულნო.—წინამორბედმან რა გიხილა...“ 163r—168r.

39. „თთუშსა იანუარსა მ, ღირსისა მამისა ჩუჭნისა გ ი ო რ გ ი ხ ო ზ ე-  
ლ ი ს ა და ღირსისა დ ო მ ნ ი კ ა ს ი და ე მ მ ე ლ ი ა ნ ე ა ღ მ ს ა რ ე ბ ე ლ ი-  
ს ა და წმიდისა მოწამისა ა ბ ო სპარსისა ტ ფ ი ლ ი ს ს ვ ნებულისა. აკოლოთია  
ამისი წერილ არს. შემდგომად ამის აკოლოთიისა უფალო ღაღადეყავსა ზედა  
დასდებელი ღირსისა, მუქლი გ, სხუა დასდებელი ღირსისა დ ო მ ნ ი კ ა ს ი,  
მუქლი გ, საზიაროთაგან დიდება და აწდა, ჯმა ა. — შემმოსელი ცისა ღრუბ-  
ლითა...“ 168r—172v.

40 „თთუშსა იანუარსა თ, წმიდისა მოწამისა პ ო ლ ი ე ვ კ ტ ო ს ი. უფა-  
ლო ღაღადეყავსა ზედა დასდებელი ღღესასწაულისა ჯმა მ. უფალო. დაღაცა-  
თუ. — უფალო, დაღაცათუ წინაშე იო ა ნ ე ს ა წარსდგა...“ 172v —173v.

41. „თთუშსა იანუარსა ი. წმიდათა შორის მამისა ჩუჭნისა გ რ ი გ ო რ ი  
ნ ო ს ე ლ ე ბისკოპოსისა და ღირსისა დ ო მ ე ნ ტ ი ა ნ ე მ ე ლ ი ტ ი ნ ე ლ ე ბის-  
კოპოსისა და ღირსისა მამისა ჩუჭნისა მ ა რ კ ი ა ნ ე ხუცისა, დიდისა ეკკლე-  
სიისა იკონომოსისა. უფალო ღაღადეყავსა ზედა, დასდებელი წმიდისა გრი-  
ჯორისა, ჯმა ე. ღირსო მამაო. — ღირსო მამაო, უსამღუდელოესო გ რ ი გ ო-  
რ ი...“ 173v—176v.

42. „თთუშსა იანუარსა ია. ღირსისა მამისა ჩუჭნისა თ ე ო დ ო ს ი ზოგად  
ცხოვრებულთა თავისა. მწუხრად ნეტარ არს კაცი. ა აღსავალი, უფალო ღა-  
ღადეყავსა ზედა ევალობთ დასდებულთა მუქლთა ვ, ჯმა ე. ღირსო მამაო. —  
ღირსო მამაო, ღმერთშემოსილო თ ე ო დ ო ს ი...“ 176v—181r.

43. „თთუშსა იანუარსა იბ, წმიდისა მოწამისა ტ ა ტ ი ა ნ ა ს ი. უფალო ღა-  
ღადეყავსა ზედა, დასდებელი ღღესასწაულისა, ჯმა მ. უფალო დაღაცათუ. —  
უფალო, დაღაცათუ ნათლისღება თავს იღევ უცოდუშლო...“ 181v—182v.

44. „თთუშსა იანუარსა იგ. წმიდათა მოწამეთა ე რ მ ი ლ ე და ს ტ რ ა-  
ტ ო ნ ი კ ე ს ი. ამასვე ღღესა იგალობების აკოლოთია წმიდათა მამათა,  
სინას და რაითას მოწყუშდილთა, უფალო ღაღადეყავსა ზედა, დასდე-  
ბელი წმიდათა გ, და ღირსთა გ, დიდება ღირსთა. ესე ყოველი საზიაროთაგან.  
აწდა ღღესასწაულისა ჯმა მ. — უფალო, გენება რა აღსრულება განგებულთა  
საუკუნითგან...“ 182v—183v.

45. „თთუშსა იანუარსა იდ. ღირსთა მამათა ჩუშნთა, რომელნი მოსწყედეს სინას და რაითას, და ღირსისა დედისა ჩუშნისა და ქალწულისა ნინა მოციქულთა სწორისა. აკოლოთია ამისი წერილ არს... ხოლო წარგზავნასა დღესასწაულისა...“ 183v—193r.

46. „თთუშსა იანუარსა იე. ღირსთა მამათა ჩუშნთა პავლე თებელი-სა და იოანე გლახაკისა. ტროპარი ჯმა დ. ღმერთო მამათა ჩუშნთაო. კონდაკი პავლესი, ჯმა გ. ქალწული დღეს. — ვითა მთიებსა...“ 193r,

47. „თთუშსა იანუარსა ივ. თაყუანისცემა პატიოსანთა ჯაჭუთა წმიდისა და ყოვლად ქებულისა მოციქულისა პეტრესთა. უფალო ღაღადვყავსა ზე-და. დასდებელი. მუკლი ვ, ჯმა დ. მწნეონი. — ქრისტეს ღისათვს შეკრულმან და დილეგსა შეწყუდეულმან...“ 193r—195v.

48. „თთუშსა იანუარსა იზ. ღირსისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუშ-ნისა ანტონი დიდისა. უკეთუ ენებოს, უპირატესსა ჰყოფს ღამის თევასა მცი-რესა მწუხრსა ზედა. დასდებელი, ჯმა ბ. რაჟამს ძვლისაგან. — რაჟამს იგი საფ-ლავსა შეაწყუდე თავი თვისი...“ 195v—200v.

49. „თთუშსა იანუარსა იშ. წმიდათა შორის მამათა ჩუშნთა და მთავარ-ეპისკოპოსთა ალექსანდრიელთა ათანასისი და კირილესი. უფალო ღა-ღადვყავსა ზედა, დასდებელი, მუკლი ვ, ჯმა დ. მწნეონი. — დევნულეზანი თავს ისხენ და განსაცდელნი აღიღენ, ღმრთისმეტყულლო...“ 200v — 205r.

50. „თთუშსა იანუარსა ით. ღირსისა მამისა ჩუშნისა მაკარი მეგვი-ტელისა, ტროპარი ჯმა ა, უდაბნოსა მოქალა. სეკდემბერს კთ იძიე კონდაკი ჯმა დ, განეცხადე დღეს. — სახლსა შინა ღმრთისასა დაიდევ...“ 205r — 209r.

51. „თთუშსა იანუარსა კ. ღირსისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუშნისა ევთიმი დიდისა, უკეთუ ჰნებავს, უპირატესსა ჰყოფს ღამისთევასა მცი-რესა მწუხრსა ზედა, დასდებელი, მუკლი დ. ჯმა ა. ზეცისა განწესებულთა. — სიმგურგულედ ზეცისა აღფრინდი...“ 209r—214r.

52. „თთუშსა იანუარსა კა. ღირსისა მამისა ჩუშნისა მაქსიმე აღმსა-რებელისა და წმიდისა მოწამისა ნეოფიტესი და წმიდათა მოწამეთა ევლენი, კანდიდოს, ვალერიანე და აკვლასი. აკოლოთია ამათი იგალობების სერობასა ზედა საზიაროთაგან. უფალო ღაღადვყავსა ზედა დას-დებელი, მუკლი ვ. მაქსიმესი. ჯმა დ მწნეონი. — რომელი წყალობისათვს ჩუშნისა განკაცნა ჩუშნთვს...“ 214r—216v.

53. „თთუშსა იანუარსა კბ. წმიდისა მოციქულისა ტიმოთესი და წმი-დისა ღირსისა მოწამისა ანასტასი სპარსისა. უფალო ღაღადვყავსა ზე-და. დასდებელი მოციქულისა, ჯმა ა. ყოვლად ქებულნო მოწა[მენო]. — სული-სა ნათლითა ელუარედ განბრწყინდი...“ 216v—220r.

54. „თთუშსა იანუარსა კგ. წმიდისა მღუდელ-მოწამისა კლიმი ანკი-რელისა და წმიდისა მოწამისა ალათანგელოსისა, უფალო ღაღად-

ცყავსა ზედა დასდებელი. მუკლი ვ, ჯმა ა. ზეცისა განწესებულთა. — სარწმუნობასა შინა გებულმან, ვითარცა ვენაჟსა ქრისტესსა...“ 220r—222v.

55. „თთუშსა იანუარსა კდ. ღირსისა დედისა ჩუშნისა ქსენისი. ტროპარი, ჯმა მ. შენ შ-ს, საკრუშლო დედაო. დეკემბერს მ იძიე. კონდაკი, ჯმა ბ. სისხლთა შენთა. — უცხოსა მაგის ქსენებისა შემდგომისა აღმსარებელნი...“ 222v.

56. „თთუშსა იანუარსა კე. წმიდათა შორის მამისა ჩუშნისა გრიგორი კონსტანტინუპოლელ არხიეპისკოპოსისა ღმრთისმეტყუშელისა. უკეთუ ენებოს, უპირატესსა ჰყოფს ღამისთევასა მცირეს მწუხრსა ზედა, დასდებელი ჯმა დ, მწნეონი. — ღმრთისმეტყუშლით პირით...“ 222v—230r.

57. „თთუშსა იანუარსა კვ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა ქსენეფორესი და მოყუასთა მისთა. ტროპარი, ჯმა დ. „ღმერთო მამათა ჩუშნთაო“ იანუარს ა იძიე. კონდაკი, ჯმა დ. განაცხადე დღეს. — სამეფოთა მცნებათა შინა...“ 230r—237r.

58. „თთუშსა იანუარსა კზ. აღმოყუანება ნაწილთა წმიდათა შორის მამისა ჩუშნისა იოანე ოქროპირისათა. მწუხრად—ნეტარ არს კაცი. ა აღსავალი. უფალო ღალადცყავსა ზედა, დასდებელი, მუკლი მ, ჯმა დ. მწნეონი. — ოქროვანსა ორღანოსა და სულიერსა ებანსა...“ 237r—244v.

59. „თთუშსა იანუარსა კმ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა ექრემ ასურისა. უფალო ღალადცყავსა ზედა, დასდებელი, მუკლი ვ, ჯმა ა, ზეცისა განწესებულთა. — სამოთხისა სიკეთესა განცდიდი...“ 244v—247r.

60. „თთუშსა იანუარსა კთ. აღმოყუანება ნაწილთა წმიდისა მღუდელ-მოწამისა იგნატი ღმერთშემოსილისათა. უფალო ღალადცყავსა ზედა, დასდებელი, მუკლი ვ, ჯმა დ, მწნეონი. — ღმრთისმეტყუშლებისა თავად...“ 247r—249v.

61. „თთუშსა იანუარსა ლ. წმიდისა მღუდელმოწამისა იპოლიტეპრომთაპაპისა. აკოლოთია ამისი იგალობების სერობისა ზედა და წმიდათა შორის მამათა ჩუშნთა და დიდთა მღუდელმთავართა ვასილი დიდისა, გრიგორისა ღმრთისმეტყუშელისა და იოანე ოქროპირისა მცირედსა მწუხრსა ზედა, დასდებელი, მუკლი დ, ჯმა დ. მწნეონი. — აღვედ სიმაღლესა ზედა...“ 249v—258v.

62. „თთუშსა იანუარსა ლა. წმიდათა საკრუშლომთქმედთა უვეცხლოთა კვროს და იოანესი. უფალო ღალადცყავსა ზედა, დასდებელი. უვეცხლოთა, მუკლი ვ. ჯმა ა, ზეცისა განწესებულთა. — ელჳთა სასწაულთათა ყოველი სოფელი განანათლეთ...“ 258v—261r.

63. „თთუშსა ძებერულსა აქუს დღე კმ. უკეთუ იყოს ნაკი, მაშინ აქუს კთ, პირველსა დღესა წინადღესასწაული მიგებებისა უფლისა ღმრთისა და მაც-



ხოვრისა ჩუშნისა იესუ ქრისტესი და წმიდისა მოწამისა ტ რ ი ძ ო ნ ი ს ი. უფალო ღაღადვყავსა ზედა, დასდებელი წინაღღესასწაულისა გ, ჯმა დ. მკნეონი. — პატოსანი ეკკლესია განემზადების შეწყნარებად...“ 261v—267r.

64. „თთუშსა ძებერუალსა ბ. მიგებება უფლისა ღ-ისა და მაცხოვრისა ჩუშნისა იესუ ქრისტესი, მცირესა მწუხრსა ზედა დასდებელი, ჯმა ა. ზეცისა განწესებულთა. — გარე შეუწერელსა სიტყუასა...“ 267r—277v.

65. „თთუშსა ძებერუალსა გ. წმიდისა და მართლისა ს ი მ ე ო ნ ღ-ის მიმქმელისა და ა ნ ნ ა წინასწარმეტყუშლისი, უფალო ღაღადვყავსა ზედა, დასდებელი ღღესასწაულისა გ და წმიდისა გ. დასდებელი ღღესასწაულისა ჯმა ა. ზეცისაგან. — შემოქმედსა ყოველთასა...“ 277v—280r.

66. „თთუშსა ძებერუალსა დ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა ი ს ი დ ო რ ე პ ლ უ-ს ე ლ ი ს ა. უკეთუ არა იყოს მარხუა, იქმნების აკოლოთია ღღესასწაულისა და წმიდისა ი ს ი დ ო რ ე ს ი, ხოლო უკეთუ იყოს მარხუა, მხოლოდ წმიდისა უფალო ღაღადვყავსა ზედა დასდებელი ღღესასწაულისა გ და წი-სა გ. დასდებელი ღღესასწაულისა ჯმა დ, მოგიცემის. — წერილთა სჯულისათა აღსრულებისათჳს...“ 280r—281r.

67. „თთუშსა ძებერუალსა ე. წმიდისა მოწამისა ა ღ ა თ ი ა ს ი. უფალო ღაღადვყავსა ზედა დასდებელი ღღესასწაულისა გ და მოწამისა გ. დასდებელი ღღესასწაულისა ჯმა ა. ზეცისა განწესებულთა. — ღმრთისა გამოცხადებასა გამოუთქმელსა ვღღესასწაულობდეთ...“ 281v—282v.

68. „თთუშსა ძებერუალსა ვ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა ვ უ კ ო ლ ე, ზ მ ი-რ ი ნ ე ლ ე ბისკობოსისა. უფალო ღაღადვყავსა ზედა დასდებელი ღღესასწაულისა, ჯმა ა. ზეცისა განწესებულ. — შემოქმედსა ყოველთასა, დამცნელსა ჩუშნისა...“ 282v—283r.

69. „თთუშსა ძებერუალსა ზ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა პართენი ლ ა მ-ვ ს ა კ ო ს ვისკობოსისა და ღირსისა მამისა ჩუშნისა ლ უ კ ა ე ლ ა დ ე ლ ი-ს ა. უფალო ღაღადვყავსა ზედა დასდებელი მღუდღმთავრისა გ და ღირსისა გ. საზიაროთაგან ღღება აწდა ღღესასწაულისა ჯმა ვ, გერმანესი. — მკლავთა ზედა...“ 283r—284r.

70. „თთუშსა ძებერუალსა მ. წმიდისა ღიდისა მოწამისა თ ე ო დ ო რ ე ს ტ რ ა ტ ი ლ ა ტ ი ს ა და წმიდისა წინასწარმეტყუშლისა ზ ა ქ ა რ ი ა ს ი. უფალო ღაღადვყავსა ზედა დასდებელი მოწამისა გ და წყ-ლისა დასდებელი მოწამისა ჯმა დ. მკნეონი. — მკნედ მოღუაწებითა...“ 284r—287v.

71. „თთუშსა ძებერუალსა თ. წმიდისა მოწამისა ნ ი კ ი ძ ო რ ე ს ი. ამას-ვე ღღესა წარგზავნა ღღესასწაულისა მიგებებისა უფლისა. უკეთუ არა დაემთხვოს ღღესა ამას, წარგზავნა ღღესასწაულისა ივალობების წმიდისა საზიაროთაგან. ტროპარი, ჯმა დ. მოწამემან შენმან. უფალო. დეკემბერს ი მ ი ძ ი ე კ ო ნ-დაკი, ჯმა ა. ანგელოსთა მწყობ. — ღ-ისა სიყუარულისა საკრუშლითა შეკრულმან...“ 287v—289v.

72. „თუშსა ქებერუალსა ი. წმიდისა მოწამისა ხარალამპისა. ტროპარი, ჯმა დ. მოწამემან შენმან, უფალო. — წერილ არს დეკემბერს ით დღეს. კონდაკი, ჯმა მ. სოფლისა შემოქმე. — აღუსებულ იქმენ მადლითა...“ 289v.

73. „თუშსა ქებერუალსა ია. წმიდისა მლუდელმოწამისა ვლასისი, უფალო ღაღადვყავსა ზედა დასდებელი, რუა ჯმათა, გ და წმიდისა გ, ჯმა ა. ზეცისაგან. — კეთილის მოქმედებისა თავი...“ 290r—292r.

74. „თუშსა ქებერუალსა იბ. წმიდათა შორის მამისა ჩუშნისა მელეტი დიდისა ანტიოხიისა არხიეპისკოპოსისა. ტროპარი, ჯმა დ. კანონად სარწმუნოებისა დეკემბერს ბ იძიე. კონდაკი, ჯმა ვ. — სულიერისა მის...“ 292rv.

75. „თუშსა ქებერუალსა იგ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა მარტინიანესი. ტროპარი, ჯმა მ. — ნაკადულითა მით ცრემლთა შენათა...“ 292v.

76. „თუშსა ქებერუალსა იდ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა აექსენტისი. ტროპარი, ჯმა ა. უღაბნოსა მოქალაქედ. იანუარს ით იძიე კონდაკი, ჯმა ბ. მეოხებათა. — სიწმიდე შეიტკებ შენ...“ 292v.

77. „თუშსა ქებერუალსა იე. წმიდისა მოციქულისა ონისიმესი. ტროპარი, ჯმა გ. — მოციქულო წმიდაო ონისიმე...“ 292v.

78. „თუშსა ქებერუალსა ივ. წმიდისა მოწამისა პამტილესი და მისთანათა. ტროპარი, ჯმა დ. მოწამეთა შენთა. დეკემბერს იგ იძიე კონდაკი, ჯმა დ. რომელი ამადლდი. — სატანჯუშლთა საშინელთა...“ 292v.

79. „თუშსა ქებერუალსა იზ. წმიდისა დიდისა მოწამისა თეოდორე ტრონისა, უფალო ღაღადვყავსსა ზედა დასდებელი, მუქლი ვ. ჯმა ბ. რაყამს ძელისაგან. — შენ ნიჭად განმდიდრებულად...“ 292v—295r.

80. „თუშსა ქებერუალსა იმ. წმიდათა შორის მამისა ჩუშნისა ლეონპროშთა პაპისა. უფალო ღაღადვყავსა ზედა დასდებელი, ჯმა მ. ვიდრემე გბალოდეთ. — რაჲმე სახელ გღუათ შენ...“ 295v—297v.

81. „თუშსა ქებერუალსა ით. წმიდისა მოციქულისა არქიპპასი. ტროპარი, ჯმა გ. მოციქულო ქრისტესო არქიპპა. ამასუშ თუშსა იე იძიე კონდაკი, ჯმა დ. განეცხადე. — ვითარცა რა მთიები დიდი...“ 297v.

82. „თუშსა ქებერუალსა კ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა ლეონკატანელეპისკოპოსისა. ტროპარი, ჯმა დ. კანონად სარწმუნოებისა. დეკემბერს ბ იძიე კონდაკი, ჯმა მ. სოფლისა შემოქმე. — ვითარცა რა მნათობი...“ 297v.

83. „თუშსა ქებერუალსა კა. ღირსისა მამისა ჩუშნისა ტიმოთესი და წმიდათა შორის მამისა ჩუშნისა ევსტათი. ანტიოხიის არხიეპისკოპოსისა. ტროპარი, ჯმა დ. ღმერთო მამათა ჩუშნთაო. იანუარს ი იძიე კონდაკი, ჯმა დ. განეცხადე. — ვითარცა რა ვარსკულავი...“ 297v—298r.

84. „თთუშსა ძეებერუალსა კბ. პოვნა ნაწილთა წმიდათა მოწამეთა ევ-  
ლენიასი. ტროპარი, ჳმა დ. მოწამეთა შენთა, უფალო. დეკემბერს იგ იძიე  
კონდაკი, ჳმა დ. განეცხადე დღეს. — ქვეყნით აღმობრწყინუშბულთა...“ 298r.

85. „თთუშსა ძეებერუალსა კგ. წმიდისა მღუდელმოწამისა პოლიკარ-  
პე ზმირინელ ეპისკოპოსისა. ტროპარი, ჳმა დ. საქმით მიემსგავსე მოცი-  
ქულთა. დეკემბერს იე იძიე კონდაკი ჳმა ა. ანგელოსთა .მწყობ. — ნაყოფი  
სიტყვერი შესწირენ შენ...“ 298r.

86. „თთუშსა ძეებერუალსა კდ. პირველი და მეორე პოვნა პატიოსნისა  
თავისა წინამორბედისა. უკეთუ არა იყოს მარხუა, მწუხრად ვგალობთ „ნეტარ  
არს კაცსა“. ა აღსავალსა, უფალო ღაღადეყავსა ზედა დასდებელი, მუჭლი ვ.  
ხოლო უკეთუ იყოს მარხუა, ვფსალმუნებთ ჩუჭულებრსა კანონსა და ივალ-  
ბების აკოლოთია წინამორბედისა და მარხუნისა ჳმა ე, გზ-ნი. — გზ-ნ, თავო  
შეშნიერო...“ 298r—307r.

87. „თთუშსა ძეებერუალსა კე. წმიდათა შორის მამისა ჩუშნისა ტარასი  
კოსტანტინუპოლელ არხეპისკოპოსისა, ტროპარი, ჳმა დ. კანონად სარწმუნოებისა,  
დეკემბერს ბ იძიე კონდაკი, ჳმა გ. ქალწული დღეს. — მოძღურებითა მართლმადიდებლობისათა...“ 307r-v.

87ა. „თთუშსა ძეებერუალსა კვ. წმიდათა შორის მამისა ჩუშნისა პორ-  
ფირი დაზელ მთავარეპისკოპოსისა. ტროპარი, ჳმა დ, კანონად  
სარწმუნოებისა. დეკემბერს ბ, იძიე კონდაკი, ჳმა ბ. ზენათა ძიებითა. — მღუ-  
დელობისა წესითა...“ 307v.

88. „თთუშსა ძეებერუალსა კზ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა და აღმსარებე-  
ლისა პროკოპი დეკაპოლელისა, ტროპარი, ჳმა შ, ცრემლთა მდი-  
ნართა. დეკემბერს ე იძიე კონდაკი, ჳმა დ. განეცხადე. დღეს მთიებად...“  
307v.

89. „თთუშსა ძეებერუალსა კშ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა და აღმსარებე-  
ლისა ვასილისი, თანამოღუაწისა წმიდისა პროკოპისა, ტროპარი, ჳმა  
ა. უდაბნოსა მოქალაქედ. იანუარს ით იძიე კონდაკი, ჳმა ბ, ზენათა ძიებითა. —  
ზეციით მოიღე საღ-თო გამოცხადება...“ 307v.

90. „თთუშსა ძეებერუალსა კთ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა და აღმსარე-  
ბელისა კასიანე პრომელელისა. აკოლოთია ამისი ყოველივე ღირსი-  
სა აღმსარებელისა იძიე საზიაროთაგან“. 307v.

91. „თთუშსა მარტსა აქუს დღე ლა. პირუშლსა დღესა წმიდისა ღირსისა  
მოწამისა ევდუკიასი. უკეთუ იყოს მ, ვპგალობთ ალილუიასა, ხოლო უკე-  
თუ არა — ტროპარსა. ტროპარი, ჳმა შ. — სიწრფოებითა გონებისათა...“ 308r.

92. „თთუშსა მარტსა ბ. წმიდისა მღუდელმოწამისა თეოდოტე კვრი-  
ნელ ეპისკოპოსისა. ალილუია ანუ ტროპარი, კონდაკი, ჳმა გ. — ურ-  
წმუნოებისა ზღვასა...“ 308r.

93. „თუშსა მარტსა გ. წმიდისა მოწამისა ევსტროპისი და მოყუასთა მისთა კლეონიკე და ვასილისკოსი. აკოლოთია ამათი ყოველივე მოწამეთა იძიე საზიაროში“ 308r.

94. „თუშსა მარტსა დ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა დერასიმესი, რომელი იყო იორდანეს. კონდაკი ჳმა დ, რომელი ამლღდი. — აღეტყინე შენ ზეცისა სურვლითა...“ 308rv.

95. „თუშსა მარტსა ე. წმიდისა მოწამისა კონონისი. კონდაკი. ჳმა გ. — ვითარცა ანგელოსი სცხოვრებდი ქვეყანასა ზედა სიწმიდითა...“ 308v.

96. „თუშსა მარტსა ვ. წმიდათა მზ მოწამეთა, რომელნი იყუნეს ამმორეველნი. უფალო ღაღადეყავსა ზედა დასდებელი, ჳმა დ. რომელი იწოდე. — გამოსჩნდით ჟამთა უკანასკნელთა...“ 308v—311r.

97. „თუშსა მარტსა ზ. წმიდათა მღუდელ-მოწამეთა ქერსოვნეთისა ჳპისკოპოსთა ვასილი, ექრემ, კაპიტონ, ევლენი, ეთერი და მისთანათა. კონდაკი, ჳმა ზ, ზენათა ძიებთა ნათლით შემოსილნი აღდგეს...“ 311r.

98. „თუშსა მარტსა მ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა და აღმსარებელისა თეოქილაქტენიკომიდიელ ეპისკოპოსისა. კონდაკი. ჳმა, ზ, ზენათა ძიებთა. — ღამპრად ბრწყინულედ გამოსჩნდი...“ 311r-v.

99. „თუშსა მარტსა თ. წმიდათა მ მოწამეთა სეევასტიას ტბასა შინა წამებულთა. მწუხრად უფალო ღაღადეყავსა ზედა. წინა უძღვის თვთვმოცანი ღღისა ორ-გზის და მოწამეთა და მარხუნისა გ და წმიდათა მოწამეთა მუკლი დ. დასდებელი თვთვმოვანი, ჳმა ზ. იონანე მონაზონისა. — მოითმენდეს ტანჯუასა ჳორცთასა...“ 311v—316v.

100. „თუშსა მარტსა ი. წმიდისა მოწამისა კოდრატესი და მოყუასთა აკოლოთია ამისი ყოველივე მოწამეთა იძიე საზიაროთაგან“ 316v.

101. „თუშსა მარტსა ია. წმიდათა შორის მამისა ჩუშნისა სოქრონიერუსალიმელ პატრიარხისა. კონდაკი, ჳმა მ. ზესთა მბრძოლისა. — საღოთთა შურითა აღძრულმან...“ 316v—317r.

102. „თუშსა მარტსა იბ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა და აღმსარებელისა თეოქანესილრიანელიისა. კონდაკი, ჳმა ზ. ზენათა ძიებთა მალლით მოიღე საღოთო განცხადება...“ 317r.

103. „თუშსა მარტსა იგ. ნაწილით აღმოყვანება წმიდათა შორის მამისა ჩუშნისა ნიკიქორე კოსტანტინუპოლელ პატრიარხისა. კონდაკი, ჳმა ა. ანგელოსთა მწყობრნი. — გუნდი პატრიარხთა...“ 317r.

104. „თუშსა მარტსა იდ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა ვენედიქტესი. კონდაკი, ჳმა ვ. — მალლითა ღსათა განმსდიდრდი შენ...“ 317r.

105. „თთუშსა მარტსა იე. წმიდისა მოწამისა ალაპისი და მისთანა ექუსთა მოწამეთა. აკოლოთია ამისი ყოველივე მოწამეთა იძიე საზიაროთაგან“ 317r.

106. „თთუშსა მარტსა ივ. წმიდათა მოწამეთა სავრიანე და პაპისი. კონდაკი, ჯმა ბ. მტკიცენი. — საღთოდ აღორძინდი...“ 317r.

107. „თთუშსა მარტსა იზ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა ალექსიკაცისა ღრისა, უფალო ღალადყავსა ზედა. დასდებელი, ჯმა ა. ყოვლად ქებულნო მოწამენო. — კაცად ღრისად გიცნობთ...“ 317r—319r.

108. „თთუშსა მარტსა იმ. წმიდათა შორის მამისა ჩუშნისა კირილე იერუსალიმელ მთავარეპისკოპოსისა, კონდაკი. ჯმა ა. — ღმრთიუსულიერიოთა ენითა შენითა...“ 319r-v.

109. „თთუშსა მარტსა ით. წმიდათა მოწამეთა ხრისანთე და დარიასი. აკოლოთია ამათი ყოველივე მოწამეთა იძიე საზიაროთაგან“ 319v.

110. „თთუშსა მარტსა კ. ღირსთა მამათა ჩუშნთა, რომელნი მონასტერ შინა წმიდისა სავასსა მოისრნეს. კონდაკი, ჯმა დ. რომელი ამალღდი. — ქუშენისა და ჯორცთა ფუფუნება...“ 319v.

111. „თთუშსა მარტსა კა. ღირსისა მამისა ჩუშნისა და აღმსარებელისა იაკობეპისკოპოსისა. აკოლოთია ამისი ყოველივე ღირსის აღმსარებელისა. იძიე საზიაროთაგან“ 319v.

112. „თთუშსა მარტსა კბ. წმიდისა მღუღელმოწამისა ვასილი მღუღელისა ანკირიის ეკკლესიისა. კონდაკი, ჯმა მ. ზესთა მბრძოლისა. — ცხოვრება სჯულიერი აღასრულე...“ 319v.

113. „თთუშსა მარტსა კგ. წმიდისა ღირსისა მოწამისა ნიკონისი და ორთა მოწაფეთა მისთა მისთანავე წანებულთა. — აკოლოთია ამითი ყოველივე ღირსთა მოწამეთა იძიე საზიაროთაგან“ 319v.

114. „თთუშსა მარტსა კდ. წინაღღესასწაული ხარებისა ყოვლად წმიდისა ღრისმშობელისა და ღირსისა მამისა ჩუშნისა ზაქარიასი და წმიდათა შორის მამისა ჩუშნისა არტემი თესალონიკელ ეპისკოპოსისა. მწუხრად ჩუშტულებისაებრ კანონი უფალო ღალადყავსა ზედა. მარხუნისა ღლისა ბგზის და მოწამეთა და მარხუნისა გ, და წინაღღესასწაულისა მუქლი დ, ჯმა დ, მწენონი. — დაფარული საიდუმლო...“ 319v—324r.

115. „თთუშსა მარტსა კე. ხარება ყოვლად წმიდისა დედოფლისა ჩუშნისა ღრისმშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამისა. იწყების ზუთშაბათითგან გკვრიაკისა წმიდათა მარხუათასა და მიიწვევის ვიდრე ოთხშაბათამდე ბრწყინუალისა შვდეულისა. უკეთუ იყოს მარხუა, ვიწყებთ მწუხრსა თვნიერ კანონისა და თვნიერ შეტანისა უფალო ღალადყავსა ზედა. აღვლებთ მუქლთა ი და ვვალობთ მარხუნისა თვთკმოვანსა ღლისასა ბგზის და მარხუნისასა გ და დღესასწაულისასა გ ორ-ორ გზის ორსა, ჯმა ვ. ყოველი სასოება. — წინა საუკუნეთა განზრახვსა განცხადებად...“ 324r—324v.

116. „თთუშსა მარტსა კვ. კრება მთავარანგელოსისა : გაბრიილისა ცისკრად ჩუშულეებისაებრ ფსალმუნება და წაგა მარხუნისა ესრეთ ფსალმუნნი 6 და კანონი ღრისმშობლისა, მუქლა დ და მთავარანგელოსისა მუქლი ვ. კანონი ღრისმშობლისა, რომლისა კიდურწერილობა აღქა, ვიტა, ჯმა ვ, გალობა ა. სძლისპირი. — ზღუა მეწამული კუჭრთხმან განაპო...“ 342v—345v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელითვე დასაწყისში მიწერილია: „ეს კანონი დღესასწაულისა რუსულშიაც ესევე ჯმა არის, მაგრა სძლისპირი სხუა. რუსულში სძლისპირი უკუღვევლად არის და იმისი შემდგომნი“.

117. „თთუშსა მარტსა კვ. წმიდისა დედისა ჩუშნისა მატრონათესალონიკელისა. — აკოლოთია ამისი ყოველივე წმიდის დედისა იძიე საზიაროთაგან“ 345v.

118. „თთუშსა მარტსა კვ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა ილარიონახლისა და წმიდისა სტეფანე საკვრუშლთმოქმედისა. — აკოლოთია ამათი ყოველივე ღირსისა ღირსის საზიაროში იძიე და წმიდისა — წის საზიაროში“ 345v.

119. „თთუშსა მარტსა კთ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა მარკოსარეთუს ეპისკოპოსისა და კირილე დიაკონისა და სხუათა ივლიანე ზემტარუალისა წამებულთა. — აკოლოთია მღუდელმთავრისა. მღუდელმთავრისა იძიე საზიაროთაგან“ 345v—346r.

120. „თთუშსა მარტსა ლ. ღირსისა მამისა ჩუშნისა იოანე კიბისა აღმწერელისა. დასდებელი, ჯმა მ. ჰ სასწაული. — ღირსო მამაო, იოანე...“ 346r—348r.

121. „თთუშსა მარტსა ლა. ღირსისა და საკვრუშლთმოქმედისა იპატო დანდრის ეპისკოპოსისა. — აკოლოთია ამისი ყოველივე მღუდელმთავრისა იძიე საზოგადოთაგან“ 348r.

122. „ღრისმშობლისა აღდგომისა რუა ჯმათა ზედა. ჯმა აღრისმშობლისა. — ყოვლისა სოფლისა დბა-სა, კაცთაგან გამოსრულსა...“ 349r—356r.

(1386)

3628

## პარაკლისი. 1745

33 ფ.: 9,5X7; ქალაღი; ტყავდაღკრული ხის ტვიღრული ყდა; ნუსხური, სათაურები სინგურით: ტექსტი ჩასმულია მოოქროვილ ჩარჩოში. 2v-ზე ნაბეჭდი გამოსახულება ეგვიპტიდან მომავალი წმ. ოქახისა. დაწერი: [გრიგოლ მხატვრის ძე] დეკანოზი ალექსი. 1745 წ. (28r). დაუწერელია: 28v, 29v, 30r—33v. აღ. ცაგარლის კატალოგით. № 5.

„პარაკლისი, ოდეს ბრძოლად განვიდოდნენ მართლმადიდებელი მეფე და ერი. — მოღით თყნის-ვსკეთ გ. შეისმინე, ღმერთო, ჯმისა ჩრისა. გევედრებოღი რამე შენდამი შიშისაგან მტერისა იქსენ სული ჩემი...“ 3r—27r.

**შენიშვნა:** 1. პარაკლის ბოლოს დართული აქვს: „ლოცვა ძილსა შინა დაცემისათვის ერის კაცისა...“ (29r).

2. ალექსი დეკანოზის საკუთარი პარაკლისი მოთავსებულია 22r—22v.

**ანდერძი:** „ზე აღიდენ ღმერთმან ჯელმწიფე და პატრონი ჩუენი მეფე თეოდორაჲ და მიანიჲე კეთილი სუფევაჲ, დღეთა სიმრავლე, წელთშეძინებაჲ და ბედნიერი ცხოვრებაჲ ნუშცა მოაკლდების მეუღობასა მათსა. მე მონაჲ, მიწა და ნაცარი ფერტა იატაკისა მათისაჲ, მშიშველ-წიწველი(!), შემართად თულთა ვერ მკადრე, მდაბალი და უნდო მლოცველ-მომქსენებელი მდღელ-დეკანოზი ალექსი ოყნის ვსცემ უფალსა და მფარველსა მათსა, სუშტსა ცხოველსა, რათა მშვდობით და უენბელ-ად და უქირველად ყოს კეთილი სუფევა მათი და განარინნეს ყოველთა სენთა და საღმობათაგან და აჯოცნეს ყოველი მბრძოლნი და განდგომილნი არა მორჩილებად მონებისა მათისანი მათს სამსახურს შეუძლებელს მათმა ბრძანებამ. მცირე ესე პარაკლისი ასე გავმართეთ: რაც ოდენ ჩემს უტბად-მწერლობას შეეძლო, რომელიმე მუქლნი ვთქვ და სხუანი წიგნთაგან შევაპოწმენი. ღმერთმან აღიდნეს ორსავე შინა ცხოვრებასა და კეთილ-სუფევით დამყარებული ცხოვრებაჲ წარმართნეს ღმერთმან საუკუნოდ უკე, ამენ. ქრისტეს აქეთ ჩღმე“ (27v—28r).

(1387)

3629

## დაუჯდომელი. XVIII

67 ფ.; 8,4X6; ქალაღი; ტყავგადაკრული მუყაოს ტვიფრული ყდა; ნუსხური, სათაურები სინგურით; [XVIII ს.]; დაუწერელია: 64v—67v. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 6.

„იბაკონი ყოვლად წმიდისა ღმრისმშობლისანი, რომელსა დაუჯდომელი ეწოდების. — ზეშთა მბრძოლისა ჩემისათვის და მოღვაწისა უძლეველისა, ვითარცა შენ მიერ ქსნილნი განსაცდელთაგან...“ 3r—64r.

**შენიშვნები:** 1. 2v-ზე მოთავსებულია მინიატიურა წარწერით: „მოსეს მაყულის ხილვა“.

2. ერთერთი სავდრებელი (49v—64r) მარკოზ მონაზონის მიერ არს თქმული.

**ანდერძი:** „ღმერთო, შეიწყალე ცოდელი ამისი მწერალი“ (64r).

(1388)

3630

## ლოცვანი და დაუჯდომელი. XVIII

129 ფ.; 9,5X6,7; ქალაღი; წითელ ტყავგადაკრული ხის ოქროტივიფრული ყდა; შიდა მხარეს ლურჯი აბრეშუმის ქსოვილია ვადაკრული; ნუსხური, სათაურები ხვეულად, სინგურით; ტექსტი ჩასმულია ოქრომელნით შემოხაზულ ოთხკუთხობიან ჩარჩოში; ვადამწერი: გრიგოლ მხატვრის ძე დეკანოზი ალექსი; [XVIII ს.] (62r); დაუწერელია: 1r—6v, 62v—68v, 121v—129v; აღ. ცაგარლის კატალოგით № 7.

1. «ლოცვანი». „ჟამნი მესამე. ყოვლად კურთხეულარისა თქუენ, მტუფენო ზ, წმიდაო ღმერთო, მამაო ჩუშნო, რამეთუ ყოველი არს სუფევა ქსნი“.

იბ. მოლით, თაყუანის ვსცეთ გ. — ისმინე, უფალო, სიმაართისა ჩემისაო, მოხედენ ვედრებასა ჩემსა...“ 7r—61v.

შენიშვნა: ლოცვანი შეიცავს: მესამე, მეექვსე, სადილის, სერობის და მეცხრე ეამნს, ოხითა-იბაკო აღდგომისა, სამგზეფსო და ზატვიკისა.

2. „იბაკონი წმიდისა ღმრთისმშობლისანი, რომელსა დაუჯდომელი ეწოდების. — ჯად გ-ი. ზეშთა მბრძოლისა ჩემისათვის და მოღწისა უძლეველისა, ვითარცა შენ მიერ წსნილნი განსაცდელთაგან სამადლობელსა აღვსწერთ. ღმრთისმშობელო ქალწულო...“ 69r—121r.

ანდრძი: „ზე ამალეებულის ღისგნ ჯელმწიფის და პატრონის ჩემის მეფეთ-მეფის თეიმურაზის ბრძანებით ვიმუშავე და აღვსწერე მცირე ესე ლოცვანი ჩუშნ, მათმან მონამან და მათთვის მლოცველ-მომკნენებელმან ჯელოანის გრიგოლ მხატვრის ძემან, დეკანოზმან ალექსიმ და მვედრებელმან და თაყვანისმცემელმან უფლისაჲ ივსისაჲმან და მთხოველმან მათთვის წყალობისა, რათა მშუღობით ავმაროს ნამუშაკევი ესე ჩემი და უენებელად და უქირველად და კეთილსუფევეით დამყარებულ ყოს მეფობა მათი. აწ, აქასა სოფელსა და მას მერმესა საუკუნოსა კეთილსუფევეასა ღირს იქმნეს. აწ და უკუნისამდე. ამენ“ (62r).

მინაწერი: „მეფე თეიმურაზ შეიწყალე, ქალწულო“ (69r).

(1389)

8631

## სძლისპირები. XVIII

90 ფ.: 11X9; ქალაღი; ტყავგადაკრული ხის ტვიფრული ყდა; ბოლონაკლული; ნუსხური, სათურები და აზხაცის დასაწყისი ასოები მთავრულად, სინგურით: აქვს თავსამაჟულები: 1r, 9v, 18v, 22v, 34r, 37v, 43r, 46v, 55r, 62r, 63v, 66r, 68r, 70v, 71v, 75r: [XVIII ს.]; აქვს ჭვირნიშანი; დაუწერელია 74v; აღ. ცაგარლის კატალოგით № 8.

1. „სძლისპირნი და ღმრთისმშობლისანი. უგლობ. ჯად ა. — სასწაულითა იქსნა ერი უფალმან და ზღუაჲ მღელუარე სიტყვთ განაქმო...“ 1r—74r.

შენიშვნა: სძლისპირები გაწყობილია რვა ხმაზე.

2. „ოხითა იბაკო საუფლოთა დღეთა და წინადღეთა და რომელთამე დღესასწაულთა. ოხითა სეკდენბრის ზ, ჯად დ. — ძირისაგან იესესა...“ 75r—89v.

წყდება: „...რამეთუ უდაბნონი ქალაქ ჰყვენ, ღირსო, რაჲსათვისცა გილაღად...“.

მინაწერები: 1. „ყოვლად წმინდაო ღმრთისმშობელო, მეოხ გვეყავ ჩვენ. ყოველთა განმანათლებელო მამო, წმინდაო საბაო, უდაბნონი ქალაქ ყვენ. მეცა ცოდვილსა მეოხ მეყავ, რომლისათვისცა გილაღადებ ს...ინი ბართათაშვილი უღირსი იოვანე.

ყოვლად წმინდაო ღმრთისმშობელო, მეოხ გვეყავ ჩვენ“ (90r).

2. „ამისი მადლით გერმანიაში თანა მქონდა წელსა 1836-სა“ (ქვ. ყდის საცავი ფურტლის რ). ეს მინაწერი თეიმურაზ პატრონიშვილისა უნდა იყოს.



(1390)

3632

## ლოცვანი. 1767

184 ფ.; 14,5×9,6; ქალაღი; ტვიფრულო ტყავგადაკრული ხის ყდა; ნუსხური, სათურები სინგურით; გაღამწერი სიონის დეკანოზი ნიკოლოზ (44v, 45r, 131r, 174r, 183v); 1767 წ. (44v, 131r, 174r, 183v); აქვს თავსამკაულები 76v და 131v; ჩანახატი; 156v. დაუწერელია: 1rv, 45v, 174v, 184rv; აღ. ცაგარლის კატალოგით № 9.

1. „ლოცვანი შუღღამისანი, თქმული იოსებ გამომეტყველისა მიერ. — ლოცვითა წმიღათა მამათა ჩვენთა, უფალო იესუ ქრისტე. ღმერთო ჩვენო, შეგვიწყაღენ ჩვენ...“ 3r—38v.

ა. „სხუა ლოცვა შუღღამისა ქართული დ. — შეუვრღები მე არა ღირსი ესე მონა შენი...“ 10v—12r.

ბ. „სხუა ლოცვა ყოვღად წმიღისა ღმრთისმშობღისა მიმართ, თქმული გერმანოზ კოსტანტინეპოღელ პატრიარქისა...“ 12r—17v.

გ. „ლოცვა სავღერბელი ყოვღად წმიღისა ღმრთისმშობღისა მიმართ, თქმული წმიღისა მამისა ჩვენისა მარკოზ მონაზონისა...“ 17v—20r.

დ. „გაღობანი შუღღამისანი. უგღბა ჟმა ვ...“ 20r—27r.

ე. „სხუა ლოცვა შუღღამისა წმიღისა იოანე დამასკელი...“ 27r—30r.

ვ. „სხუა ლოცვა შუღღამისა. თქმული წმიღისა დიდისა ბასიღისი...“ 30r—32v.

ზ. „სხუა ლოცვა შუღღამისა, თქმული მისივე წმიღისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა ბასიღი კესარიეღმთავარებღისკოპოსისა...“ 32v—38v.

2. „იბაკონი უფღისაღ ჩვენისა იესუ ქრისტესი, თქმული წმიღისა თეოქოტისტოღდიელი სმონასტრისა. იბაკოა ა. — ზეშთა მბრძოლო უფალო, ჯოჯობეთისა დამთრგუნველო, რამეთუ ქსნიღი საუკუნესა სიკვდიღისაღან ჟებუღებასა აღვსწერთ შენნი დაბაღებუღნი და მონანი შენნი...“ 39r—44v.

3. „იბაკონი წმიღისა ღმრთისმშობღისანი, რომელსა დაუჯღომელი ეწოღების, ჟმა მ. — ზეშთა მბრძოღისა ჩემისათვის და მოღუაწისა უძღვეღლისა, ვითარცა შენ მიერ ქსნიღნი განსაღღელთაღან სამაღღობელსა აღვსწერთ, ღმრთისმშობღლო ქაღწუღლო...“ 46r—58v.

ა. „ლოცვა ყოვღად წმიღისა ღმრთისმშობღისა მიმართ, თქმული ღირსისა ფიღოთეოს მთავარეპისკოპოსისა კოსტანტინეპოღელისა...“ 52r—55r.

ბ. „ლოცვა დღითიღღე სათქმელი წმიღისა ღმრთისმშობღისა მიმართ, უეღთუ გსურის ხიღვა მისი ჟამსა სუღისა შენისა განყოფისასა...“ 55v—57v.

გ. „ლოცვა ვანთიღღ და მიმწუხრი სათქმელი წმიღისა იოანე დამასკელი...“ 57v—58v.

4. [ლოცვანი გმაღღობისი]. „ლოცვა თქმული წმიღისა მაკარიისი. — გმაღღობ შენ, უფალო ჩემო, ყოვღითა გუღითა ჩემითა...“ 58v—63v.

ა. „ლოცვა წმიღისა მამისა ჩვენისა იოანე ოქროპირისა...“ 60v—63v.

ბ. „ლოცვა წმიღისა იოანე ოქროპირისა აღსარებღისათვის ცოღვეათსა და სინანუღისა...“ 63v—64r.

7. ქართულ ხელნაწერთა აღწერიღობა, ტ. V

- გ. „ლოცვა წმიდისა ამონისი...“ 64r.  
 დ. „ლოცვა წმიდისა ეფრემისი...“ 64rv.  
 ე. „ლოცვა წმიდისა ისაკ განსორებულისა...“ 64v—65v.  
 ვ. „ლოცვა წმიდისა ტიმოთესი...“ 66r.  
 ზ. „ლოცვა წმიდისა მამისა ჩვენისა ბასილი მთავარეპისკოპოსისა სინანულისათვის ცოდვათასა. თარგმნილი. წმიდისა მამისა გიორგისი...“ 66r—73v.  
 თ. „ლოცვა სინანულისა, თქმული მისივე წმიდისა მამისა ჩვენისა ღმრთისა ბასილისი...“ 73v—76r.

5. „ლოცვანი ყოველთა შუდელთა ღღეთანი, რომელიცა ვინ ჰყოფდეს აღსარებასა თვისთა ცოდვათასა. კვირიაქესა სათქმელი, თეოფანესაგან თქმული. — აღვიარებ შენ, მამა უფალო ცათა და ქვეყნისაო, ყოველთა ცოდვათა ჩემთა, რომელნი მიქმნიან ცხადად და დაფარულად...“ 75v—131r.

- ა. „ლოცვა ბოროტთა გულის სიტყვათათვის...“ 82r—89r.  
 ბ. „ლოცვა ბოროტთა გულის სიტყვათათვის ორშაბათსა...“ 82v—83r.  
 გ. „ლოცვა ორშაბათსა სათქმელი ღმრთისა მამართ და წმიდათა ანგელოსთა, თქმული იოანე დამასკელისა...“ 83r—88v.  
 დ. „ამსვე ღღესა სხუა ლოცვა სინანულისა, თქმული ეფრემისი...“ 88v—91r.  
 ე. „ლოცვა ბოროტთა გულის სიტყვათათვის სამშაბათსა...“ 91rv.  
 ვ. „ლოცვა სამშაბათსა სვედრებელი წმიდისა იოანე ნათლისმცემელისა და წმიდათა წინასწარმეტყველთა და წმიდათა მღვდელთმოდგართა...“ 91v—96v.  
 ზ. „სამშაბათსავე ლოცვა აღსარებით, თქმული ეფრემისი...“ 96v—99v.  
 თ. „ლოცვა ბოროტთა გულის სიტყვათათვის სვედრებელი ყოვლად წმიდისა მამართ ოთხშაბათსა...“ 100r—101r.  
 ი. „ლოცვა ოთხშაბათსა სვედრებელი წმიდისა ღმრთისმშობელისა, თქმული იოანე დამასკელისა...“ 101r—105v.  
 ია. „ოთხშაბათსა ლოცვა წმიდისა ეფრემისი სინანულისათვის...“ 105v—109r.  
 იბ. „ლოცვა ბოროტთა გულის სიტყვათათვის ხუთშაბათსა...“ 109r—109v.  
 იგ. „ლოცვა ხუთშაბათსა სინანულისა სვედრებელი წმიდათა მოციქულთა, თქმული იოანე დამასკელისა...“ 109v—115v.  
 იდ. „ხუთშაბათსა ლოცვა თქმული წმიდისა ეფრემისი...“ 115v—117r.  
 იე. „ლოცვა ბოროტთა გულის სიტყვათათვის პარასკევისა...“ 117v.  
 ივ. „ლოცვა სვედრებელი ჯვარისა, თქმული იოანე დამასკელისა პარასკევისა...“ 118r—122v.  
 იზ. „პარასკევისავე ლოცვა სინანულისა, თქმული წმიდისა ეფრემისი...“ 123r—126v.  
 ით. „ლოცვა ბოროტთა გულის სიტყვათათვის შაბათსა...“ 127r.  
 იკ. „ლოცვა შაბათსა სათქმელი სინანულისა, თქმული წმიდისა იოანე დამასკელისა...“ 127r—131r.

6. „ლოცვა დაწოლისა...“ 131v—134r.

7. „ლოცვანი ღმრთისანი ათორმეტთა ეამთანი...“ 135r—145v.

8. „ლოცვა დაცემისა...“ 146r—150r.

- ა. „ლოცვა ესე მარკოზ მონაზონისა...“ 147r—148r.  
 ბ. „სხვა ლოცვა წმიდისა დიდისა ბასილისისი...“ 148r-v.  
 გ. „ლოცვა წმიდისა მამისა ჩვენისა იოანე ოქროპირისა...“ 148v—150r.

## 9. „წესი და განგება წმიდისა ზიარების ლოცვისა...“ 150v—170r.

- ა. „ლოცვა ა. წმიდისა ზიარებისა წმიდისა მამისა ჩვენისა ვასილისი...“ 157r—158r.
- ბ. „ლოცვა ბ. ზიარებისა წმიდისა მამისა ჩვენისა იოანე ოქროპირისა...“ 158r—159r.
- გ. „ლოცვა გ. წმიდისა სჰმიონ მეტაფრასისა...“ 159r-v.
- დ. „ლოცვა დ. წმიდისა სჰმეონ მეტაფრასისა...“ 159v—162r.
- ე. „ლოცვა ე. ზიარებისა წმიდისა მამისა ჩვენისა იოანე დამასკელისა...“ 162r.
- ვ. „ლოცვა ვ. ზიარებისა წმიდისა დიდისა ბასილისი...“ 162v—163r.
- ზ. „ლოცვა ზ. წმიდისა სჰმეონ ახლისა ღმრთისმეტყველისა...“ 163r—164v.
- თ. „ლოცვა თ. ზიარებისა წმიდისა იოანე ოქროპირისა...“ 164r—165r.
- ი. „ლოცვა ი. ზიარებისა წმიდისა იოანე ოქროპირისა...“ 165r.
- ია. „ლოცვა ია. ზიარებისა იოანე დამასკელისა...“ 165v—166r.
- იბ. „ლოცვა იბ. ზიარებისა, თქმული წმიდისა მამისა ჩვენისა დიდისა ბასილისი...“ 166r—170r.

## 10. „ლოცვა შემდგომად ზიარებისა...“ 170r—174r.

- ა. „ლოცვა დ. შემდგომად ზიარებისა წმიდისა ბასილისი...“ 171r-v.
- ბ. „ლოცვა ე. შემდგომად ზიარებისა, თქმული სჰიმეონ მეტაფრასისა...“ 171v—172r.
- გ. „ლოცვა ვ. შემდგომად ზიარებისა წმიდისა ბასილი ალექსანდრიელისა...“ 172r-v.
- დ. „ლოცვა ზ. ყოვლად წმიდისა ღმრთისმშობელისა მიმართ...“ 172v—174r.

## 11. „პარაკლისი ახლად თარგმნილი. სავედრებელი ყოვლად წმიდისა ღმრთისმშობელისა მიმართ...“ 175r—183v.

**შენიშვნები:** 1. ღმრთისმშობლის პარაკლისის ერთ-ერთ ლოცვაში მოხსენებულია და განსხვავებული ხელით სინგურით ჩაწერილია: „ერეკლე მეფის, დარეჯან დედოფალისა და ანტონ კათალიკოსის სახელები.“

2. ხელნაწერში პირველ ფურცელთან ჩადებულია ქალაქი ჯვრის ფორმისა, რომელზედაც მიწერილია: „მეფის გიორგისაგან არის გამოჭრილი“.

3. 45r-ზე მოთავსებულ ჩართულ ნუსხურში იკითხება: „ვეშუაკობ ნიკოლოზ“.

**ანდერძები:** 1. „იესუ, იესუ, შეიწყალე მწერალი უღირსი დეკანოზი სიონისა ნიკოლოზ, ჩღაჴ“ (44v).

2. „უფალო იესუ ქრისტე, შეიწყალე უღირსი მღვდელი დეკანოზი სიონისა ნიკოლოზ, 1767“ (131r).

3. „აღმწერელი სრულიად ლოცვაებისა ამის სიონის დეკანოზი ნიკოლოზ გვედრები, მცირედცა ქსენებასა ჰყოფდეთ ჩემ მწერლისა ამის, ჩღაჴ“ (174r).

4. „ყოვლად წმიდაო დედოფალო, მეოხ და მფარველ მექმენ უღირსს მღვდელს დეკანოზს ნიკოლოზს, მსასობელსა შენსა მწერალს, ჩღაჴ“ (183v).

(1391)

3638

## კრებული. 1753

234 გვ.; 15,5×10; ქალღიმი; ტვიფრული ტყავადაკრული ხის ყდა; მხედრული (232—234 გვ.), ნუსხური (1—232 გვ.); სათაურები სინგურით; 1753.XII. 3პ (231 გვ.); გადამწერი: (1—233 გვ.) მღვდელ-დეკანოზი ალექსი (231 გვ.); 232 გვერიდან გადაწერილია მეფე თეიმურაზ II-ის ხელით. აღ. ცაგარის კატალოგით № 10.

1. [თეიმურაზ მეორე, განზრახვანი და ვედრებანი]. — „განზრახვა სიკვდილისა ორშაბათსა. ნაწილი ა. შენ მხოლო ხარ უკვდავი, ყოვლად ძლიერი, ცხოვრების მომცემელი, რომელმან ეგე შემქმენ და დამბადე კაცი მიწისაგან...“ 11—228 გვ.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერის დედანი, თეიმურაზ მეორის ავტოგრაფი, დატულია ამავე კოლექციაში 135 ნომრით.  
2. ტექსტს უძღვის წინასიტყვაობა. მისი სრული ტექსტი გამოცემულია (იხ. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა... (S) კოლექცია, ტ. I, გვ. 143—144).

2. [ვნებანი იესო ქრისტესნი]. — „თქმულ არს, ორნი ქალწულნი იყვნეს მოღვაწენი. დიდის ვედრებით მოინებეს ვნების ცნობა უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი...“ 232 გვ. — ქვემო ყდის შიდა მხარე.

შენიშვნა: ტექსტი გადაწერილია თეიმურაზ მეორის ხელით.

ანდერძი გადამწერისა: „მეთუ სტომე მან და ვითისამან და და ვითის ძისაგან კეთილად შეწყალებულმან, სკიბტრა პორფირობით სახელდებულმან მეფემან ცათა მეუფისამან თეიმურაზ, მოსაგვან სამეხისამან, საკუთარმან ღმრთისმშობელისამან. აღძრულმან წამისყოფითა ღმრთისათა და წმიდათა წერილთაგან შეპყრებულმან ყოველთა მსგვესთა დღეთა ლოცვისათა, ვითა ფუტკარნი გოლსა(!) თითო-სახეთა სუნნელთაგან აღიწყობენ და ჭურთა მათ ცვილთასა აღავსებენ, რომლისაგან სიტკბობეაჲ მოკლებულ არს, ეგრეთ იმანცა მეფემან შევიდულთა დღეთათვის განწვალნა თვთოეულად ლოცუანი და დაატკბნა უფრის თაფლისა გოლელისა შემოკრებითა წერილთათა, ნანდვლ ტკბილ არს და საწადელ კეთილ კაცთათჳს და საღონებელ სულთა. ვისცა ჰნებავნ და სწადნ ლოცვათა აღმოკითხვად, რომელი მეცა ბრძნობითა კეთილ-მსახურის მეფის თეიმურაზისათა ღირს ვიქმენ ნამუშავესა მისსა აღწერად ტფილურთა მოქალაქე ქმნილის ხელოანის მხატვრის გრიგორ მღვდლის ძე, უღირსი მღვდელ-დეკანოზი ალექსი. აწე აღმოკითხველთა წინაშე ვმოქმენობ, ჰსენებამსა ლოცვათასა მომიძღვანებდეთ.

სრულ იქმნა დეკანოზის ლ. ქრისტეს აქეთ ჩანგ, ქორონიკონს უმა“ (229—231 გვ.).

მინაწერები: თეიმურაზ ბატონიშვილის ხელით. 1. „მეფის ძის თეიმურაზისა არის ეს წმიდა ლოცვაები(!), მოიხსენეთ მხილველთა“ (11 გვ.).

2. „მეფობასა შინა მამისა ჩემისასა მეფის გიორგი მეათამეტისასა, ოდეს ვიქორწინე გორს მეუღლესა ჩემსა ოთარ ამილახვარის ასულს ელენეზედ. წელსა 1800 და დავიდგინე მამის ჩემის მიერ ქართლისა განმგედ და მეურნედ. ეამსა მას მომიძღვნა ესე ლოცვაები ჯომარდიძე დიმიტრი მღვდელმა. ეს ლოცვაები ახალციხი დამ ჩამოეტანა მას. პაპის ჩემის მამისა მეორე თეიმურაზ მეფისაგან არის ქმნილი ეს შევიდულის ლოცვანი სრულად. რომლისა ხსენება იყავნ საუკუნოდ.

მდაბალი მეფის ძე თეიმურაზ მხილველთა მომიხსენეთ“ (ზემო ყდის შიდა მხარე).

(1392)

3634

## ლოცვანი. 1780

118 ფ.; 17,5×11; უცდო; დაშლილი: ნუსხური, სათაურები და აბზაცის დასაწყისი ასოები სინგურით; ვადამწერი სიონის დეკანოზი ნიკოლაოსი, (116v); 1780 წ. (116v); დაუწერელია: 1r, 63v, 85v, 110v, 117r—118v; ალ. ცაგარის კატალოგით № 11.

1. „კვირიაკესა ცისკრად შუალამესა ზედა კანონი სამებისა, რომლისა კიდურწერილობა „სამებაო მხოლოო მაცხონე მონა შენი“. გალობა ა, ჯმა მ. სძლისპირი — ეტლთა მფლობელი. — სამ ბრწყინუალესა მეუფჴსა და სიბარძნით განმგებელსა ყოველთასა...“ 2r—7v.

2. „ლოცვა შუალამისა, თქმული წმიდისა დიდისა ვასილისო იგ. — მეუფჴო ზეცათაო, ღმერთო ჭეშმარიტო, რომელმან მოავლინე ძე შენი საყუარელი მოძიებად წარწყმედულისა ამის ცხოვარისა...“ 8r—10v.

3. „ლოცვანი შუალამისანი. რა, ჟამს აღსდგე ძილისაგან, განეშორე სარეცელსა და ბრძანეთ. — ლოცვითა წმიდათა მამათა ჩვენთათა, უფალო იესუ ქრისტე ჩვენო, შეგვიწყალებ ჩვენ, ამინ...“ 11r—12v.

4. „გალობანი შუალამისანი. ჯმა ვ. სძლისპირი. — რომელმან დაფარა სიღრმესა მდევარი...“ 13r—22v.

5. „გალობა უფლისა ჩვენისა მიმართ იესო ქრისტესი. გალობა ა, ჯმა ვ სძლისპირი. — ზღვა მეწამული კუერთხმან განაბო...“ 23r—26v.

6. „იაკონი(!) უფლისა ჩვენისა იესუ ქრისტესი, თქმული წმიდისა თეოქლისტე სტოდიელის მონასტრისა. იაკო ა. — ზესთა მბრძოლო უფალო, ჯოჯოხეთისა დამთრგუნველო...“ 26v—36v.

7. „საგალობელი დაუჯდომელასა უფროსად დიდებულისა დედოფლისა ჩვენისა ღვთისმშობელისა. გალობა ყოვლად წმიდისა სიხარულისა შემწყნარებელო, შენ გმუჴნის სიხარული მხოლოსა, თქმული უფლისა იოსებისა...“ 37r—53r.

8. „გალობანი წმიდისა ანგელოსისა მიმართ მცუჴლისა სულთა და ჯორცთა ჩუნთა, ჯმა მ. — უგალობდეთ უფალსა, რომელმან განიყვანა ერი თვისი ზღუასა მას მეწამულსა...“ 53v—59r.

9. „ესე ლოცვა ყოველთა ღღეთა უნდა შემდგომად მწუხრის გამოლოცვისა. — კურთხეულ ხარ მეუფჴო, ღმერთო ყოვლისა მპყრობელო, რომელმან განანათლე ღღე ნათელითა მზისათა...“ 59r—63r.

10. „ლოცვა სავედრებელი ყოვლად წმიდისა ღმრთისმშობელისა მიმართ, თქმული წმიდისა მამისა ჩვენისა მარკოზ მონაზონისა. თ. — მრავალნი და დიდებულნი ნიჴნი მამეცნეს მე დამბადებელისა და ღმრთისა ჩვენისაგან...“ 64r—67v.

11. „დაუჯდომელი ჯუარისა; ბერძულისაგან ქართულად თარგმნილი. — ზესთა მბრძოლისა და მოლუაწისა ჩვენისა უძლეველისა ჯუარისა შენისა, ქრისტე ღმერთო...“ 68რ—75ვ.

12. „წესი და განგება წმიდისა ზიარების ლოცვისა, ოდეს გენებოს შეწირვა უსისხლოსა მსხვერპლისა. წინაღვე მცირე სერობისა ილოცე ესრეთ. — ცხლსი, მეუფეო ზეცათაო, წმიდაო ღმერთო, მამაო ჩვენო...“ 76რ—85რ.

13. „ლოცვა წმიდისა ზიარებისა წმიდისა მამისა ჩვენისა ვასილისი. — მეუფეო უფალო იესუ ქრისტე, ღმერთო ჩვენო, წყაროო სახიერებისა და უკვდავებისაო...“ 86რ—110რ.

ა. „ლოცვა ბ ზიარებისა წმიდისა მამისა ჩვენისა იოანე ოქროპირისა...“ 88რ—89რ.

ბ. „ლოცვა გ. წმიდისა სიმეონ მეტაფრასისა...“ 89რ—90რ.

გ. „ლოცვა დ. ზიარებისა წმიდისა სიმეონ მეტაფრასისა...“ 90რ—93რ.

დ. „ლოცვა ე. ზიარებისა წმიდისა მამისა ჩვენისა იოანე დამასკელი...“ 93ვ.

ე. „ლოცვა ვ. ზიარებისა წმიდისა დიდისა ბასილისა...“ 94რ-ვ.

ვ. „ლოცვა ზ. წმიდისა სიმეონ ახლისა ღვთისმეტყველისა...“ 94ვ—97რ.

ზ. „ლოცვა თ. ზიარებისა წმიდისა იოანე ოქროპირისა...“ 97რ-ვ.

თ. „ლოცვა თ. ზიარებისა იოანე ოქროპირისა...“ 97ვ—98რ.

ი. „ლოცვა ი. ზიარებისა იოანე დამასკელისა...“ 98რ—99რ.

კ. „ლოცვა ია. ზიარებისა იოანე დამასკელისა...“ 99რ-ვ.

ლ. „ლოცვა იბ. ზიარებისა თქმული წმიდისა მამისა ჩვენისა დიდისა ბასილისა...“ 99ვ—103ვ.

მ. „ლოცვა ზიარებისა, ოდეს მღვდელი ეზიარების წმიდათა საიდუმლოთა. ანუ ერისკაცი აზიაროს მღვდელმან...“ 103ვ—106რ.

ნ. „ვასილი დიდისა ბ...“ 106რ—110რ.

14. „წარკითხუამოსახსენებელთა, თუ ვითარ ჯერ-არს მონაწილნთა მიერ ანუ ერისკაცთა ყველა დღესა აღსრულება თვისსა სენაკსა შინა, რათა აღასრულებდეს ყოვლითა გულსმტდგინებითა და სიწრფოებითა სულისათა...“ 111რ—116რ.

შენიშვნა: მოსახსენებელში მოხსენებულია ერეკლე მეფე, დარეჯან დედოფალი და ანტონ კათალიკოსი.

ანდერძი: „მრავალამიერ მრავალს წელს ბატონისშვილი ლეონ, რომლისა ბრძანებითა აღწერე ლოცვანი ესე ყოვლად უღირსმან სიონის დეკანოზსა ნიკოლაოჲ. ჩღჲ, 1780; ქორონიკონს უაჲ“ (116რ).

(1393)

3635

ნიკიფორე ხუცესი, ანდრია სალოსის ცხოვრება. XIX

182 ფ.; 22×18; ქალაღი; ქალაღის ყდა; მხედრული; [XIX ს.]; აღ. ცუგარლის კატალოგით № 12.

[ნიკიფორე ხუცესი], „ცხოვრება და მოქალაქობა ნეტარისა ანდრიასი, რომელი იქმნა სალოს ქრისტეს ღთისა, გ. მ. — ამანო ჩემო, საყვარელნო და მამანო, ისმინეთ ვედრებისა ჩემისა, და გაუწ-

ყო, რამეთუ არს საქმე ტყბილ, ვითარცა თაფლი და საყნოსელად სუნნელ და ჰამო...“ 1r—182v.

შენიშვნა: ტექსტი ნათარგმნი უნდა იყოს ექვთიმე მთაწმიდელის მიერ. (შდრ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, 1957, გვ. 104).

(1394)

3636

ნიკიფორე ხუცესი, ანდრია სალოსის ცხოვრება. XIX

160 გვ.; 20,8×16,5; ქალაღი: ტყავადაკრული ხის ტეფრული ყდა; მხედრული; აბზაცის დასაწყისები მთავრულით; [XIX ს.]; დაუწერელია 159 გვ.; აღ. ცაგარლის კატალოგით № 13.

[ნიკიფორე ხუცესი], „ცხოვრება და მოქალაქობა ნეტარისა ანდრიასი, რომელი იქმნა სალოს ქრისტესთჳს. გუაკურთხენ მამო. — ძმანო ჩემნო საყუარელნო და მონანო უფლისანო! ისმინეთ ვედრებისა ჩემისა და გაუწყო, რამეთუ არს საქმე ესე ტყბილი, ვითარცა თაფლი...“ 1—158 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი ნათარგმნი უნდა იყოს ექვთიმე მთაწმიდელის მიერ (შდრ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, 1957, გვ. 104).

მინაწერები: 1. „უგანათლებულესო მეფის ძე ბაგრატი იაგორიჩი მომირთმევი ჩემდა სახსოვრად ეს წმიდის ანდრიას ცხოვრება. ღმერთმან ბედნიერებასა და სიცოცხლეში მოგ[ა]ხმაროსთ, თქვენი უსაკუთრესი და, ღედლოვლი... თვესა ივნისა კ-ს, წელსა 1815“ (ზ. საცაი ფურცლის v).

2. „ქ. წელსა ჩუმა, მაისის რვას გარდიცვალა სანკტპეტერბურბში მეფის გიორგის ძე, ჩემი ძმა, ბაგრატი და ჩემა ძმის წულემა მიბოძეს დავითმა და აღექსანდრემ წმინდის ანდრია სალოსის წიგნი. ჩემს შემდგომ ვისაც დარჩეს, ჩემის ძმის, ბატონისწვილის ბაგრატის მოსახსენებელი იყოს“ (160 გვ.). (მინაწერი თეიმურაზ ბატონიშვილის უნდა იყოს).

(1395)

3637

კრებული. 1838

157 ფ.; 40×25,5; ქალაღი კოლენკორგადაკრული ყდა; მხედრული. სათაურები სინგურით: გადამწერი თეიმურაზ ბატონიშვილი (78v): 1838 (157v); დაუწერელია: 1v—4v, 29v—35v, 43v, 79r—83v, 100v, 126v—129v, 145v, 156r. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 14.

1. [ნიკოლოზ გულაბერიძე]. „ოკლონბერსა ა, საკითხავი სუტისა ცხოველისა კვართისა საუფლოსა და კათოლიკე ეკლესიისა. მ. გ.—საჰირო უკუშ ვიდრემე იქმნა ჩუშნდა, ჰოი ღმრთის მოყვარენო, პირველ გარდასრულთა ამით მრავალთა რიცხუშდთა წელთა ღუმლით თანა წარხდასა...“ 5r—22v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებული აქვს საბინინს (იხ. საქართველოს სამოთხე, 1882, 68—117 გვ.), ვ. კარბელაშვილს (იხ. საკითხავი სუტის-ცხოველისა..., 1908 წ.) და ს. ყუბანეიშვილს (ქრესტომათია, 1, 1946 წ., გვ. 231—233).

2. [გრიგოლ ხუცეს-მონოზანი]. „თვესა სეკდენბერსა იგ. წამება ყოვლად დიდებულისა დედოფლისა მოწამისა ქეთევანისა, რომელი იწამა სპარსთა მეფისა შააბაზ უსჯულოსა მიერ ქალაქსა შირაზისასა ქსთ 1626-სა, სეკდენბრის 12-სა... — ხოლო ესე, სამგზის სანატრელი მოწამე ქრისტესი დედოფალი ქეთევან აღმოეცენა ნათესავთაგან ცხებულთა ქვეყანასა მას მუხრანისასა...“ 22v—29r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებული აქვს ტრ. რუხაძეს (იხ. ახლად აღმოჩენილი ცხოვრება და წამება ქეთევან დედოფლისა, ლიტერატურული ძიებანი, ტ. V, 1949 წ., გვ. 229—267).

3. „თუშსა ნოემბერსა ი. ცხოვრება და წამება წმიდისა მოწამისა კოსტანტინე ქართუშლისა, რომელი იწამა ბაბილოვნთა მეფისა ჯაფარის მიერ გ. მ. — საყუარელნო, განცხადებულ არს ყოველთათვის, ვითარმედ არავინ ჰყო აღწერა იგი წიგნთა, გარნა მადლითა სულისა წმიდისათა. რამეთუ დიდმან მან მოსე, პირუშლად იწყო აღწერად შესაქმისა ცისა და ქუშყანისა, რომელ არა სადა ეხილვა...“ 36r—39r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. საქართველოს სამოთხე, 363—376 გვ., ქრესტომათია I, 1946 წ., გვ. 73—80).

4. „თუშსა ნოემბერსა იზ, წმიდისა მოწამის გობრონისი, რომელი განიყვანეს ყველის ციხით. მე, სტეფანე მტბევარ ებისკოპოსმან, დავსწერე ბრძანებითა ერისთავთ-ერისთავსა აშოტისათა. — ჩუშულემა აქუს განგებასა ღისასა სწავლად გონებასა ზედა დაბადებულთა მისთასა, ვითარცა იყო იოსებ და ყოველნი მართალნი, თვითოეულად გამოიცადნეს მსგავსად ძალისა ჩუშნისა...“ 39r—43r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. საქართველოს სამოთხე, გვ. 593—400 და ქრესტომათია, I, გვ. 80—85).

5. „თუშსა დეკემბერსა ბ, ცხოვრება და მოქალაქობა წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა პეტრე ქართველისა, რომელი იყო ძე ქართუშლთა მეფისა. გ. მ. — მნებავს უწყებად თქუშნდა, ძმანო ჩემნო საყუარელნო, ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა პეტრესი...“ 44r—49v; 139r—143v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ქრესტომათია, I, 259—272 გვ.). 2. 143v-ზე მიწერილია: „ქ. მოებმის აქ. იმ მეორე, რომელიც მაქვს წმინდა პეტრეს ცხოვრებასა“.

6. „თუშსა ნოემბერსა იბ. წმიდისა მღუდელმოწამისა აბიბოს ნეკრესელ ებისკოპოზისა, რომელი იწამა ცეცხლის მსახურთა მიერ ქართლს, თქმული არსენი დიდისა, ქართლისა კათალიკოზისა. გ. მ. — ხოლო ჯერ-არს, რათა მცირედ უშუვა შემოვიდოთ კსენება წმიდისა და უბიწოსა მღუდელთ-მოძღვრისა და მოწამისა...“ 50r—53r.

შენიშვნები: 1. ტექსტი გამოქვეყნებული აქვს საბინინს (იხ. საქართველოს სამოთხე, გვ. 213—216) და ი. აბულაძეს (იხ. ასურელ მოღვაწეთა ცხოვრების წიგნთა ძველი რედაქციები. ტექსტები გამოკვლევითა და ლექსიკონით გამოსცა ი. აბულაძემ).

2. ტექსტი მეტაფრასტული რედაქციისა (იხ. კ. კეკელიძე, ქართ. ლიტ. ისტ. ტ. I<sup>2</sup>, 1942, გვ. 127).



7. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუშნისა ისე წილკნელისა, რომელი იგი იყო ერთი ათორმეტაგანი ნეტართა მათ მამათა (ამისი უკუშ ხსენება აღესრულების აგვსტოს იშ და დეკემბრის ბ). — რომლისა სახელი ფრიად განთქმულიყო უბიწოებითა და სათნოებასა სრულებისასა მიწვენილი...“ 53r—54v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია აქეს ხაბინინს (იხ. საქართველოს სამოთხე, 209—211 გვ.).

8. „ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოსებ ამა ალავერდელისა (შემოკლებით), რომელი იყო ათორმეტთა მამათაგანი (ხსენება ამისი არს სეკდემბრის იე დღესა).—ესე წმიდა და ნეტარი მამა ჩუშნი იყო მოწაფე ღირსისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუშნისა იოანე ზედაძნელისა...“ 54v—56r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. საქართველოს სამოთხე, 217—218 გვ.).

9. „თუშსა ივლისსა კთ. მარტილოზაჲ და მოთმინებაჲ წმიდისა ევსტათი მცხეთელისა გ. მ. — წელსა მეათესა ხუასროს მეფისასა და არვანდ გუბნასპისასა(!) მარზპანობასა ქართლისასა მოვიდა კაცი ერთი სპარსელი, სოფლისა არბაკეთისა(!), ძე მოგვსა და წარმართ იყო იგი და სახელი ერქუა მას გვრობანდაჲ...“ 56v—65r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ქრესტომათია... I, 44—55 გვ.).

10. [ბესარიონ ორბელი შვილი]. „თუშსა აგვსტოსა გ. წამება და ღუაწლი წმიდისა დიდისა მოწამისა რაჲ დენისა, რომელი იწამა ეამსა დიდისა მეფისა ვახტანგ გორგასლანისათა სპარსთა მიერ საქართულოსა შინა, სოფელსა წრომს. მ. გ. — მოწამეთა ქსენებითა, ვითარმცა იქმნა განძღობა ღვთის მოყვარეთაგან და მარტვლთმოყუარეთა...“ 65v—73v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. საქართველოს სამოთხე, 169—180 გვ.).

2. ტექსტის ავტორი აღდგენილია შ. ქავთარაის შრომის — „ბესარიონ ორბელი შვილის ცხოვრება და მოღვაწეობის“ მიხედვით. (იხ. ხელნაწერთა ინსტიტუტის მოამბე, I, 1959, გვ. 75—113).

11. „თუშსა ოკდონბერსა იზ. წამება წმიდისა დიდისა მოწამისა შუშანისიკ დედოფლისა. — და აწ დამტკიცებულად გითხრა თქუენ აღსასრული წმიდისა და სანატრელისა შუშანიკისა...“ 74r—78v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. იაკობ ცუტრაველი, მარტილოზა შუშანიკისი, ქართული და სომხური ტექსტები გამოსცა, გამოკვლევა, ვარიანტები, ლექსიკონი და სძიებლები დაურთო ილია აბულაძემ, 1938 წ. გამოცემაში ეს ხელნაწერი აღნიშნულია G ლატერით).

12. „ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუშნისა იოანესი და ევთიმისი და უწყება ღირსისა მის მოქალაქობისა მათისა. აღწერილი გლახაიკისა გიორგის მიერ ხუცეს-მონაზონისა. გ. მ. — კურთხეულ არს ღმერთი, რომელსა ყოველთა კაცთა ჰნებაჲს ცხოვრება და მეცნიერებასა ჭეშმარიტებისასა მოსლუა...“ 84r—100r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. ცხოვრება იოვანესი და ეფთჳმესი, ტექსტი გამოსაცემად დაამზადა ივ. ჭავჭავაძის შვილმა, თბილისი, 1946 წ., 13—55 გვ.).

13. [გიორგი ხუცეს-მონაზონი (მცირე)], „ცხოვრება და მოქალაქობა წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუშნისა გიორგი მთაწმიდელისა. გ. მ. — ჟენება მართალთა ქებით აღესრულების, იტყოდა ბრძენი სოლომონ...“ 102r—126r.

შენიშვნები: 1. უძღვის: „ეპისტოლე, მიწერილი გიორგის მიერ დიდისა მის შეყენებულისა, რომელი მკვიდრ იყო მთასა საკვრველსა...“ (100r—102r).

2. ეპისტოლისა და ცხოვრების სრული ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ათონის ივერიის მონასტრის 1074 წ. ხელნაწერი აღაპებით, 1901, გვ. 279—351).

3. ავტორი აღდგენილია კ. კეკელიძის შრომის მიხედვით (იხ. ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. 1<sup>3</sup>, 227—230 გვ.).

14. [ლექსი მროველი]. „თუშსა მარტსა კ. წამება დიდებულისა მოწამისა არჩილისა, რომელი ესე იყო მეფე ქართლისა სრულად. — და ვითარ გარდახდეს წელიწადნი ორმეოცდაათნი მოსლვთგან მურვან ყრუსათა, კუალად მოვიდა ჭიკუმ (ანუ ჭუმჭუმ), ნათესავი მუშმედისი, მოაოხრა და შემუსრნა ყოველნი შენებული ქართლისა...“ 130r-v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. საბინინი, საქართველოს სამოთხე, 331—332 გვ.).

2. ავტორი აღდგენილია კ. კეკელიძის შრომის მიხედვით (იხ. ძვ. ქართული ლიტ. ისტორია, 1<sup>3</sup>, 212—223 გვ.).

15. „თუშსა მარტსა ა. წამება წმიდისა დიდისა მოწამისა მეფისა ლუარსაბისა. — ხოლო წმიდა და ნეტარი ესე აღმოსცენდა ქუეყანი ქართლი...“ 130v—131v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. საბინინი, საქართველოს სამოთხე, 580—582 გვ.).

2. ტექსტი სვინაქსარული რედაქციისაა.

16. [ბესარიონ ორბელიშვილი], „შესხმა წმიდათა მოწამეთა ბიძინასი და შალვასი და ელისბარისი და უწყება წამებისა მათისა. გ. მ. — მოწამეთა სიმრავლემან გარემომიცვეს ჩუშნ მრავლითა რაჲთამე ბრწყინვალეებითა და გარდამატებულითა ჰაეროვნებითა...“ 131v—136v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი გამოცემულია (იხ. საბინინი, საქართველოს სამოთხე, გვ. 599—609).

2. ავტორი აღდგენილია მ. ჭავთარიას შრომის მიხედვით (იხ. ბესარიონ ორბელიშვილის ცხოვრება და მოღვაწეობა, ხელნაწერთა ინსტიტუტის მოამბე, 1, 1959, გვ. 75—113).

17. „შემოკლებული ცხოვრება დავით გარეჯელისა (აღწერა ცხოვრება ამისი იოანემ, მოწაფემან წმიდის იოანისა კოსტანტინოპოლით). — ადგილი და მშობელნი ხსენებულისა წმიდისა უცნაურ არს ჩვენგან...“ 137r-v.

18. [შემოკლებული ცხოვრება წმ. შიოსი]. „შიოსთჳს. აღწერილი იოანესაგან, რომელი იყო მოწაფე იოანესი კონსტანტინოპოლით. — ესე წმიდა და ღმერთშემოსილი წმიდა მამა შიო იყო ქვეყანით ასურეთისათ...“ 137v—138v.

19. „შემოკლებული ცხოვრება წმიდისა ილარქიონისა. — იყო ნეტარი ილარქონ სამთავროსაგან კახეთისა...“ 144r-v.

20. „ცხოვრება წმიდისა მღუდელმოწამისა აბიბოს ნეკრესელიისა ეპისკოპოზისა, თქმული არსენი დიდისა, ქართლის კათალიკოზისა. — დაეპყრა ქართლი მეფესა სპარსეთისა, რომელი იყო კერბთ-მსახურებითა, ცეცხლსა თაყვანისცემდა და მსახურებასა მისსა აღასრულებდა...“ 145r.

**შენიშვნა:** ტექსტი გამოკრებილია აბიბოს ნეკრესელის ვრცელი ცხოვრებიდან.

21. „თთუშსა მაისსა ზ-სა. ცხოვრება წმიდისა მამისა ჩუშნისა იოანე ზედაძნელისა, რომელი ბრძანებითა ღმრთისათა და წინამძღვარობითა სულისა წმიდისათა მოივლინა ქვეყანით შუა-მდინარით ქვეყნად ქართლისა ათორმეტთა მოწაფეთა მისთა წმიდათა თანა. განაახლა და განავრცო წმიდამან მამამან ჩუშნმან ქრისტეს მიერ, ქართლისა კათალიკოზმან არსენი. გ. მ. — სულნი მართალთანი ჳელთა შინა ღმრთისათა წერილისაებრ და არა შეენოს მათ რათურთით(!) რომელნიმე შემაწუხებელთაგანი...“ 146r—155v.

**შენიშვნები:** 1. ტექსტი გამოკვეყნებულია (იხ. საბინინი, საქართველოს სამოთხე, 193—208 გვ. და „ასურჯდ მოღვაწეთა ცხოვრების წიგნთა ძველი რედაქციები“, ტექსტები გამოკვლეულია და ლექსიკონით გამოსცა ი. აბულაძემ. 1955, გვ. 2—68).

2. ტექსტს უძღვის კრებულის [ზანღუცი] (1r).

**ანდერძები:** 1. „კუართო საღმრთოვო და სისხლითა მხსნელისა და მაცხოვრისა ჩვენისათა განაოხვილო. და მას ზედა სვეტო ცხოველო და ცხოველსყოფელო, აღმართებულო საღმრთოთა ჳელითა, თქვენ მცველ და მფარველ მექმნენით მე, უღირსსა მეფის ძეს თეიმურაზს და მეუღლესა ჩემსა მეფის საპლს ელენეს და ყოველთა მახლობელთა ჩემთა, წმიდაო დედაო, მოიქეულო ქრისტესო და ყოველად წმიდისა დედისა მისსა ღმრთისმშობელისაო, ივერისა სასუფეველისა კარის განმღებო, თანამოღვაწეებითურთ შენით წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩვენისა ეესთათი(!) ანტიოხიელით და წმიდისა იოანე პირველისა, საქართველოსა სრულიად ივერისა მთავარეპისკოპოსითურთ, და სხვათა წმიდათა შენთანა თანამოღვაწეებითურთ მეოხ გვეყვენით წინაშე ღმრთისა“ (22v).

2. „წმიდაო დიღო მოწამეო კონსტანტინე ქართულლო, შეეწიე ორსავე სოფელსა მეფის ძეს თეიმურაზს და ექმენ თანაშემწე, ამინ, ვინადგან შემწედ თჳსა და მეხუაიშნედ უვი მას წინაშე ღმრთისა“ (39r).

3. „წმიდაო დიღო მოწამეო მიქაელ-გობრონ, შეეწიე სულით და ჳორციო საქართულლოს მეფის ძეს თეიმურაზს, მარადის მსასოებელსა შენსა და პატივისმცემელსა, ამენ“ (43r).

4. „წმიდაო დიღო მოწამეო ეესტათი მცხეთელო, შეეწიე მეფის ძეს თეიმურაზს ამინ, ამინ, ამინ“ (65r).

5. „წმიდაო დიღო მოწამეო რაჟდენი, შეეწიე მეფის ძეს თეიმურაზს“ (73v).

6. „შემეწიე მე, წმიდაო შუშანიკ, დიღო მოწამეო, სულით და ჳორცთა, ყოვლითურთ უსნეულებითა დამიცეე მსასოებელი შენი. მეფის ძე თეიმურაზ, მშრომელი ამისი, ამინ“ (78v).

7. „წმიდაო ღიღო მოწამეო და დიდებულო მეფეო არჩილ, შემეწიე მე ასულის წულისა შენისა შთამამოვლსა მეფის ძეს თეიმურაზს, მშრომელს ამისსა, ამინ“ (130v).

8. „წმიდაო ღიღო მოწამეო მეფეო ლუარსაბ, შემეწიე ბიძათა შენთა და მემკვდრეთა შენთა შთამამავალსა, სრულიად საქართუშლოს მეფის ძეს თეიმურაზს“ (131v).

9. „წმიდანო ღიღნო, ღვაწლისა მძღენო, ჩვენო მეოხნო: ბიძინა, შალვა და ელისბარ, შეეწიენით მეფის ძეს თეიმურაზს, მსასობელსა თქვენსა და მეულელსა მისსა მეფის სძალს ელენეს და ყოველთავე მათთა, ამინ“ (136r).

**მინაწერები:** 1. ა. ქ. წელს 1836-სა პლატონ ეგნატის ძეს იოსელიანს აკადემია ნაუქისათვის შემოეწირა ს. პ. ერთი წიგნი, რომელშიაც ცხოვრება წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა პეტრე მოამის(!) ეპისკოპოსისა იყო. ეს პეტრე იყო ქრისტეს მოსვლითგან მეხუთეს ასწულელს საუკუნეშია, ნათესავით ქართველი, ძეა სრულიად ზემოხსა და ქვემოხსა ივერიის მეფისა ვარაზ-ბაკურიისა, ანგელოზისა ხარებითა შობილი და დიდი საკვირველთმოქმედი დროსა ბერძენთა ზედა მეფისა მცირისა თეოდოსისა, მარკიანე და პლუხერიასსა, ლეომაკელიისა და ზენონის ეპითა“. ბ. „(იოსელიანი სწერს): ამ ზემოხსენებულის წმიდის პეტრე მღვდელთმოძღვრის ცხოვრების ბოლოში ეწერნეს ეს ქვემო წერილი, მცირედნი შესწავებანი ეს-სახედ წიგნიდამ, რომლიდამაც გარდმოვსწერე ცხოვრება ამა წმიდისა პეტრე ქართველისა, შევიმეცნე უწყებანი და მწერალთა სახელნი, რომელნი ქვემოთ ამისსა მოიხსენებთან. ხოლო თვთ ცხოვრებანი იყვნენ ბერძენთა მამათანა, ბერძულთა თარგმნილი და ამისთვის დავტოვე“ (156v).

2. „მოთხრობასა და ღვაწლთა და სასწაულთა სამონა, გურიისა და აბიბოსისასა ესრეთ ეწერა: „ქრისტე ღმერთო, პავლე ხუცესი მჩხორე... ალი და ხრისუპატი. წმიდაო დედოფალო, მეოხ გვეყავ წინაშე მისსა შენისა სამთა... ნეტარსა ზაქარეასს... ნიკიფორესს... და დავით... (წერტილთა ადგილთა ასონი წარწყმედულნი დროთა სიძველისა გამო ქალაღზედ)“ (156v).

3. „შემდგომად დასრულებისა პატაპის ცხოვრებისა ესრეთ ეწერა: ლოცვა ჰყავთ ცოდვილისა დავითისათვის. ქრისტეს მოყვარეობა მძანო და კურთხეულნი მამანო, საცნაურ იყავნ თქვენდა და რამეთუ ამის წმიდისა პატაპის ცხოვრება თავისა შესავალი უგემურად დასაცინელად დაიწყებოდა. ხოლო მე, პავლე ხუცესმან და დეკანოზმან, ესრეთ მოვაქცივე, ვითარცა „აღწერილ არს და წყალობითა ღმრთისათა არა სავნო ქმნილა; ნუ გამიკითხავთ, ნუცა შესწუხდებით, ხოლო რათა სცნათ, თუ ვითა იწყებდა პირველი, ვაჩვენო თავი—ესრეთ იწყებდა: „არა მრავალთა მშრომელ არს ეგვიბტე, ხოლო რაჟამს გიშვეს, დიდსა შობს და ესერა თქუას მკითხველმან, მეყვსეულად ყოველთა სიცილად იწყიან და თქვანცა, ვითარმედ რაზომ დიდი შობის ნაოხ არის“. ხოლო ესეცა უწყებულ იყავნ სიწმიდისა თქვენისდა — ესე სიტყვა, რომელ დაუწერიეს, თუ დიდსა შობასა, არათუ წმიდათა გვამსა ვისმე უთქვამს, თავითგან ნუ იყოფინ, არამედ ძველთა ფილოსოფოსთა წარმართთა მიერ თქმულ არს სხვისა რაჟამს პირისათვის და აღმწერელსა პატაპის ცხოვრებისასა სახედ შემოულია სიდიდისათვის და სიმაღლისა წმიდისა სათნოებითა და მოღვაწეობათა, გარნა ყოველსავე ზედა ქართულად უგემურად მოხდებოდა ესე, თუ დედასა შობს და ამისთვის შეეკადრე და სხვაგვარად მოვაქცივე, რომელ ცული სიტყვა და სიცილი განჰქარდეს ეკლესიათა. შემინდევით ყოვლისათვისე და თქუთ წმიდათა პირითა თქვენითა შენდობა ცოდვათა ჩემთა, რათა ქრისტემან შემოწყალოს წმიდითა მადლითა თქვენითა, ამინ. და ქრისტემან ღმერთმან ყოველნი გაკურთხენინ, ამინ“ (156v).

4. „დასასრულსა ზედა ელევთერ რომაელისა ცხოვრებისა ესე ეწერა: „ლოცვა ჰყავთ ქრისტიანენო და მართლმორწმუნენო. გლახკისა დავითო ტაბელს(!) ძისათვის, რომელმან ესე ბერძულისაგან ქართულად ვთარგმნე წამება წმიდისა ელევთერისა, რომელი მეოხმცა არს ჩვენ ყოველთათვის წინაშე ქრისტესსა, ამინ“ (156v).

5. „დასასრულსა ცხოვრებისა წმიდათა ათთა კრიტელთა წამებულთა ესე ეწერა: „ლოცვა ჰყავთ. ქრისტიანენო, გლახაკისა და ევითისათვის ტაბელისა“ (156v).

6. „დასასრულზედ ცხოვრებისა წმიდისა მოწამისა ნიკიფორესისა ესე ეწერა: „უწყებულ იყავნ ყოველი, რომელი მიემთხვიოს წამებასა ამას წმიდისასა, რომელ ახლად თარგმნილი არს ესე მეტაფრასისაგან ბერძელისაგან ქართულად ფრიად ცოდვისა მიერ თეოფილეს, რეცა ხუცეს მონაზონისა, ღმერთმან გარწმუნოს. ლოცვა ჰყავთ მისთვის, რათა ჰყოს მის თანა წყალობა ღმერთმან, რომლისა არს დიდება უკუნისამდე, ამინ“ (156v).

7. „დასასრულსა ზედა წმიდისა ხარალამპის(!) დიდისა მღვდელმოწამის ცხოვრებისასა ეწერა ესე: „წმიდაო მოწამეო ხარალამპე, მეოზ გვეყავ წინაშე სამებისა წმიდისა ცოდვილთა მწერალთა ძმიურთ და მშობლით ჩუშნით, ამინ“ (157r).

8. „დასასრულსა წმიდისა ფებრონიასისა ცხოვრებისასა ეწერა: „წმიდაო ფებრონიავ, მეოზ მეყავ წინაშე ღმრთისა; რომელნიცა იკითხვიდეთ, ლოცვასა მომიხსენეთ გლახაკი ეფთვი და წმიდა მამა ჩემი იოანე. ესე ანდრძი წმიდისა მამისა ჩვენისა ეფთვი მისი არს, რამეთუ წმიდითა ჰელითა მისითა ნუსხისაგან დაიწერა. ლოცვა ჰყავთ გლახაკისა მწერალთათვის“ (157r).

9. „დასასრულზედ ცხოვრებისა წმიდისა მოწამისა კვირიკესისა ესე ეწერა: „ლოცვა ჰყავთ პავლე ხუცისა და დეკანოზისათვის და ფრიად ცოდვილსა ნიკიფორე მწერლისათვის“ (157r).

10. „დასასრულ ცხოვრებისა კვირიკა და იელიტასისა ესრეთ ეწერა: „ხოლო ჩემო საყვარელო ძმავ, ბრძანებისაებრ შენისა ესე აღვსწერე და მიუძღვანე შენსა ღისმოყვარებასა და ვგონებ, ვითარმედ მადლითა მათ წმიდათათა ჰეშმარით არს აღწერილი ესე ჩვენი. არათუ პირველი იგი ზღაპარი აღწერილი მწვალებულთა, არამედ ესე არს ჰეშმარით, რათა შევევდრო(!) ღისმოყვარეთა კაცთა და მოიჩილ იყვნენ ამას, და სხვასა თუ მიემთხვივნენ, არა შეიწყნარონ“ (157r).

11. „დასასრულ ცხოვრებისა ათენოგე მღვდელთ-მოძღვრისა ესე ეწერა: „წმიდაო ათენოგე მღვდელთმოძღვარო და მოწამეო, მეოზ ეყავ ცოდვილს მწერალსა და პავლეს და ზაქარიას მღვდელთა. ამინ“ (157r).

12. „ერთისა ძველისა წიგნისა დასასრულზედ ესეცა ეწერა: „სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა და მეოხებითა ყოველი წმიდისა ღისმოძღვრისათა დავსწერე წმიდა ესე საწინასწარმეტყველო სრული და წმიდისა სტეფანეს საკითხავნი და წმიდისა მარინეს წამება და მრავალი გამოკრებული სამეცნიერო საკითხავნი სხვა ჰელითა ცოდვილისა ჩაჯვანოზის ძისა მათესითა და ბრძანებითა ვაჩიძორის ფუცურის ძის მოძღვრის დევნოსისათა მთაწმიდას, ქართველთ მონასტერსა შინა. აწ, ოდეს ვახუშტი და მისი შვილი დაიხოცნეს, მათდა სასულიეროდ ბატონმან მზექაბუჯ გამოგზავნა საყდრის ასაშენებლად და კოშკისა, და ტრაპეზი დაახატვინა, და მეტოქები ყოველი ახლად აღაშენა. და ერთი მეტოქი ძველითგან დაკარგული კავკასიძის ივანესთვის დაიხსნა, დაუშუა მონასტერს ორი საგლეხო ვენახი და ერთი კოშკი, ერთი ვენახი აღაშენა. მათის თვის დასასრულს მთაწმიდას აშენდა ამა მოძღვრის ჰელითა და ესე წიგნი მამონ მისთვის დამაწერინა. ღმერთმან მშვიდობით ახმაროს. ამინ. ღმერთმან იცის, თუ რა ღონე იქნებოდა, მოვიპირვე მართლად და უტყუვრად. წერისათვის ჩემგან მეტი აღარ იქნებოდა, თუ რა დამეკლის რეკვნობით. შენდობა იყავნ ღისათვისა თავხედობისათვი(!) გერცხვ. მკითხველნო. ვინც იკითხვიდეთ წმიდასა ამას საწინასწარმეტყველოსა, გინა სამეცნიეროსა, მწერლისა მათესთვის შენდობა ბრძანეთ. მათეს შეუწდენეს ღმერთმან და მისსა მშობელთა შეუწდენეს ღმერთმან. ვინც შენდობა მიბრძანოთ, ღმერთმან ნაცვალთ თქვენცა მოგავოს. დიოლოლონ ტონ აიონ პატერნიმონ კრიოსუ ხრისტე ოთეოს იმონ ელუსონ იმას ამინ“. ლოცვათა წმიდათა მამათა ჩვენთათა, უფალო იესო ქრისტე. ღმერთო ჩუშნო, შეგვეწიენ, შეგვეწყალენ და აცხოვნენ სულნი ჩვენნი“ (157rv).

13. „1838, ივნისის 11 ტფილისი დამ რომ წმიდის პეტრეს მოამის მღვდელმთავრისა, ქართველთა მეფის ძისა ვარაზ ბაკურიისა ცხოვრება გამოეგზავნა იოსელიანს, იმაზედ ეწერა ეს რიცხვი წელთა, აქ სანკტ-პეტერბურგს აკადემია ნაუკისათვის მოერთმივა და ესენი ზემო მწერალთ სახელები დაუკარგველობისათვის გამოვსწერე მე, სრულიად საქართველოს მეფის ძემან თეიმურაზ, ჩვენმან პოჩეტნი აკადემია ნაუკისამან და ორდენო-სანმან წელსა 1839-სა, მაისის 7-სა. მეფის გიორგის ძე თეიმურაზ. ქ. ამინ და კირიელეისონ“ (157v).

14. „ბროსეტს რომ აქვს იოსელიანი(!), წმიდის პეტრეს ცხოვრების ბოლოს ეწერა: 1838, ივნისის 29, ქალაქსა ტფილისს წიგნი ესე გარდამოვანწერი-ნეო მოწაფესა ჩემსაო ძილოსოფიისა და ძიხიკის მასწავლებელმან პლატონ გენატესძემან იოსელიანმან“ (157r).

(1396)

3638

## ანტონ 1, მარტირიკა. 1799

128 ფ; 35×21; ქალღდი; ტყავადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; სა-თაურები სინგურით; გადამწერი: მღვდელი დავით (111r); 1799 (111r); დაუწე-რელია: 1—3v, 4v, 111v—112r, 117v—128v. ალ. ცაგარლის კატალოგი № 15.

«ანტონ 1, მარტირიკა» 1. „შეხსმა და მოთხრობა ღუაწლთა და ვნებათა წმიდისა დიდისა მოწამისა დედოფლისა ქეთავანისთა. ქმნილი ანტონისაგან არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოესა საქართუ-შლოესა, დავითიან-ბაგრატიონისა. სიტყუა პირუშლი. — ვიძლიე მე სჯუ-ლისაგან ბუნებითისა და ძლეულებასა ჩემსა აღჯარებ...“ 6r—11v.

შენიშვნა: 1. ამ წიგნში აღწერილ ყოველ „ცხოვრებას“ წამდგარებულა აქვს იამბიკო. [ქეთევანისათვს]. —

„ეს ქრისტეს სძალი, იასპ მკვრუალი ლალი,  
არ ნათელ მცხრალი, არ ყუავალ ფერით მზრალი,  
აქუს საღთო ალი, ვითა ცხოველი წყალი,  
გული უძს სალი, მით დაჰსცა მძლავრი მწყრალი,  
ამას იქმს ქალი, ბუნებით ქირთა მკრთალი“ (5v).

2. „შეხსმა და მოთხრობა ღუაწლთა და ვნებათა წმიდისა დიდისა მო-წამისა ლუარსაბ მეორისა, მეფისა საქართუშლოესა, ქმნილი ან-ტონისაგან არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოესა საქართუშლოესა დავითიან-ბაგრატიონისა. სიტყუა მეორე. — უპირატეს აწმყოესა დროესა ჯელ-ყოფამან დიდისა მის მზისა ჩუშნდა...“ 12r—19v.

შენიშვნა: ტექსტს უძღვის იამბიკო:

„ლუარსაბისი ყუავიან წალკოტ-იანი,  
მწიფობენ მტილნი ნაყოფ-ხილნარ-ხიანი,  
ესე სიტყუთნი და სხივ ნათელმზიანი,  
ჰკრთიან ელუანი ერმი, მთიებ ციანი,  
არ ღამიერნი, ყოველ მაღლიერ დლიანი“ (11v).

3. „შეხსმა და მოთხრობა ღუაწლთა და ვნებათა წმიდისა დიდისა მოწამისა არჩილ მეორისა, მეფისა ყოვლისა ზემოესა და ქუშმოესა ს-ა-

ქართულოვსა აფხაზეთისა, ქმნილი ანტონისაგან არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოვსა საქართულოვსა, დავითიან-ბაგრატიონისა. სიტყუა მესამე. — მეცნიერ ვართ სახოლასტიკოსთაგან და წმიდათა მოძღუართა და ახალთაგან ფილოსოფოსთა...“ 20r—24r.

შენიშვნა: ტექსტს წამძღვარებული აქვს შემდეგი იამბიკო:

„შენ კისიებ, ბალასან, კინამოებ.  
მირონ, არომატ წარმოცილ ნელსაცებლებ,  
ყარამვილ, ვარდებ, იაკოსტ, ყაყაჩოებ,  
რტო კიპაროსებ, ია შაშპრა, სოსანებ,  
ხოლო წალკოტებ მრავალ ყუავილიერებ“ (19v).

4. „შესხმა და მოთხრობა ლუ[ა]წლთა და ვნებათა წმიდისა მოწამისა რანთა დედოფლისა სუსანაჲსა, ზედ-წოდებით შუშანიკისა. ქმნილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპ[ო]სისა ყოვლისა ზემოვსა საქართულოვსა, დავითიან-ბაგრატიონისა. სიტყუა მეოთხე. — ჭეშმარიტისა წინადადებისა ეკკლესიასტეს შინა დამდები სოლომონ შესაბამ მოცემულისა ზეგარდამო მისდა სიბრძნისა...“ 24v—29v.

შენიშვნა: ტექსტს უძღვის იამბიკო: „შუშანიკისათჳს. —

ლუარის სადენით სადა შევიდა სიძე  
მტილსა, რათამცა განიხილნეს ხილნარნი.  
მიეცი მუნ შენ ეტლად აპინადაბის  
დასაჯდომელად ღმერთთავერობითისა ღჳის,  
შუშანიკ სძალო, სიძისა საყუარელი“ (24r).

5. „შესხმა ლუ [ა]წლთა დავებათა(!) წმიდისა მღუდელმოწამისა აბიბოს ნეკრეს ქალაქის ეპისკოპოსისა, ქმნილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოვსა საქართულოვსა, დავითიან-ბაგრატიონისა. სიტყუა მეხუთე. — ვაქებდეთ კაცთა დიდებულთა მამათა ჩუშნთა...“ 29v—33r.

შენიშვნა: ტექსტს უძღვის იამბიკო: „აბიბოსთჳს. —

აბიბოს ბრძენსა, მცხინუარედ აღმომზესა,  
ნათლისა ძესა, ვნებათა ზესთა ზესა,  
გონება დლესა, ცნობათა განმადლესა,  
ბრკმულთა მავესა, მადლ მადენს ბაგესა,  
მმარხულთა მზესა, უძღუნი დლეს შესხმა ლექსსა“ (29v).

6. „შესხმა და მოთხრობა ლუაწლთა წმიდისა მღუდელმოწამისა ნეოფიტე ურბნისის ეპისკოპოსისა, ქმნილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოვსა საქართულოვსა, დავითიან-ბაგრატიონისა. სიტყუა 3. — ჰსჯულმან უქმნელობითმან შემკრა ჩუშნ...“ 33r—37r.

შენიშვნა: ტექსტს წინ უძღვის იამბიკო: „წი-სა ნეოფიტესთჳს. —

პოდირი წმიდა მღუდელობისა შელება  
პორფირად საღმრთოდ სისხლითა ნეოფიტე,  
სხუად კვპრიანედ მოგვ მღუდელ და მოწამედ.  
სიბრძნის მოყუარედ, მწყემს სიტყუერთ არვეთ,  
გამოჰსჩნდა ესე შორის ღმრთისა და ჩუშნსა“ (33r).

7. „შე ს ხ მ ა და მ ო თ ხ რ ო ბ ა ლუაწლთა და ვნებათა წმიდისა დიდისა მოწამისა რა ე დ ე ნ ის თ ვ ს, ქმნილი ან ტ ო ნ ის მიერ, არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოესა საქართუშლოესა, დავითიან-ბაგრატიონისა. სიტყუა ზ. — შემკულ არს კრება ესე ღღინდელი მარტვლთმოყუარეთა...“ 37r—41v.

შენიშვნა: ტექსტს უძღვის იამბიკო: „რა ე დ ე ნ ის თ ვ ს. —

ეპა ჭუართიდან ესე ქროლა საღმრთო;

ღენა სუნნელის ბძარულით სისხლი საქებთანა

უამს მსგავსებულ ღუთივ განგებით განსაცვფრი

არა დღე ყოფა აპერის ვსება ბნელით

რა ე დ ე ნ ის აქ ლალისამკვრულისა“.

(კიდურწერილობა იკითხება ასე: „რა ე დ ე ნ ს ვაქებ გალობით“ (37r).

8. „შე ს ხ მ ა და მ ო თ ხ რ ო ბ ა ლუაწლთა და ვნებათა წმიდათა დიდთა მოწამეთა დავით და კოსტანტინესი, რომელნი იყუნეს არ გ უ შ თ ი ს ა მთავარნი, ქმნილი ან ტ ო ნ ის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოესა საქართუშლოესა, დავითიან-ბაგრატიონისა. სიტყუა მერუშ. — ნათელი მართალთა მარადის, რომელ არს მარტივ და განუწუალებელ კერძონი მისნი...“ 41v—45r.

შენიშვნა: ტექსტს წინ უძღვის:

„უზადოსადმი ზესთ ერთისად ყოველი

მიართუთ, წწო, ცხოველისად ცხოველი,

და ვნების სისხლით საჭურუშლნი სოფელი,

ხოლო ჭილდოთა უკუდავ უხრწნელ-მპოველი

იქმნენით, ხოლო მადლთა უხუად მთოველი“ (41r).

9. „შე ს ხ მ ა და მ ო თ ხ რ ო ბ ა ლუაწლთა და ვნებათა წმიდათა დიდთა მოწამეთა ბიძინა მათაკარანისა(!), ელისბარ ქსნის ერისთვსა და შალვა ნათესავისა მისისა, ქმნილი ან ტ ო ნ ის მიერ არხიეპისკოპოსისა ზემოესა საქართუშლოესა, დავითიან-ბაგრატიონისა. სიტყუა მეცხრე. — ღინათვან მოგვიყუანნა ჩუშნ სურვილმან ამისდა...“ 45v—50r.

შენიშვნა: ტექსტს უძღვის იამბიკო:

„წმიდათა მოწამეთა ბიძინა, ელისბარ და შალვა ს ა თ ვ ს. —

ასოთ განთვსუა თუ მსთქუა წუღილ კერძობად,

რომლითა ნიეუშნ მდიდრად სისხლთა ნაკანდი,

ძნელ ვნებათ ტვირთუა დაითმინა ახოვნად

და გონებითი სამთავრო განწმედლი:

ანიშან-მსხუმრპლნა წმიდა მოძრავობანი“ (45r).

10. „შე ს ხ მ ა და მ ო თ ხ რ ო ბ ა ლუაწლთა დ[ა] ვნებათა წმიდათა ღირსთა მოწამეთა გარესჯისათა, ქმნილი ან ტ ო ნ ის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოესა საქართუშლოესა, დავითიან-ბაგრატიონისა. სიტყუა მეათე. — არა დავსცხრე გალობისაგან წმიდათა მიმართ თვსთა და საკუთართა ღმრთისათა...“ 50v—54v.

შენიშვნა: ტექსტს უძღვის იამბიკო:

„წმიდათა მოწამეთა გარესჯისათა. —

ეკკლესიასა პირმშოთასა ნეტარნი,

აქა ზადიკობად მოსრულნი ეკკლესიად



აღფრინდეს ფრთითა წამებისათა, სიბრძნით  
მუნასა მიმართ ზადიკისათჳს აჟათ  
და შეერთნეს ზენათა იერარხთჳ“ (50v).

11. „შე ს ხ მ ა და მ ო თ ხ რ ო ბ ა ლუაწლთა და ვნებათა წმიდისა დიდისა მოწამისა ევსტათი მცხეთელი სა, ქმნილი ანტონის მიერ, არხი-გპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოასა საქართუშლოასა, დავითიან-ბაგრატოვანისა. სიტყუა მეთერთმეტე. — საკვრულჳყო უფალმან ყოველივე ნებაჲ თჳსი...“ 55r—59v.

შენიშვნა: ტექსტს უძღვის იამბიკო:

„წმიდისა მოწამისა ევსტათისათჳს. —  
ევსტათის თავი თავს ადამატინს წარქდა,  
ვინათგან აჟა იპოემის საკვრულ  
სიმტკიცე, სიბრძნე, სხუანი მიღმობანი  
ტრფიალებითნი, თჳთ ზესთგონების მტკფერი  
აალთა გულისათ, ხავსედ მმცხადე ნიადაგ“ (54v).

12. „შე ს ხ მ ა და მ ო თ ხ რ ო ბ ა ლუაწლთა და ვნებათა წმიდისა დიდისა მოწამისა აბო ტფილს(!) ვნებულისათჳს, ქმნილი ანტონის მიერ არხი-გპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოასა საქართუშლოასა, დავითიან-ბაგრატოვანისა. სიტყუა იბ. — არა რაჲმე არს უმეტეს შუშბა სულისად, ვითარ მოქმედებაჲ უაზნაურესისა ძალისა მისისა...“ 59v—64v.

შენიშვნა: ტექსტს უძღვის ანბანთქება: „წმიდისა მოწამისა აბოსათჳს. —  
აბო, ბრძენ, გნომ, დიდ, ესთ, ვინ, ზე, მე, თვით ირის  
კეთილ ზალ მკვირვალ, ნარდ ოღვის პაზიონებ,  
ვირ რაზარინებ, სუმბულ ტეენთ. უფროს ფშჳ,  
ქარებ ღრუბელთ ყრი, ჩირთთა ციერ ძლიერთ,  
წურთით კირთ ხშირთა ქსნი ჭუარით ჰავთ, შ წმიდაო“ (59v).

13. „შე ს ხ მ ა და მ ო თ ხ რ ო ბ ა ლუაწლთა და ვნებათა წმიდათა ათთა ბევრთა მოწამეთა ტფილისს ვნებულთა, ქმნილი ანტონის მიერ არხიგპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოასა საქართუელოასა, დავითიან-ბაგრატოვანისა. სიტყუა იგ. — სისტემა სიტყუათა კიდულთა ურთიერთარს...“ 64v—69r.

შენიშვნა: ტექსტს უძღვის იამბიკო:

„წმიდათა მოწამეთა ათთა ბევრთა. —  
მატულთა შენთა რიცხჳ ას გზის ათასი  
აღმოჰსკვრს: შენი სასმელი რა მათ ასვი,  
მიიღეს სურვილით იგი სასმისი თასი,  
სადაფის ფერად ჰსპეტეს ფერს ათასი,  
ერთად მოიგეს სამეფოჲ ცათასი“ (64v).

14. „შე ს ხ მ ა და მ ო თ ხ რ ო ბ ა ლუაწლთა და ვნებათა წმიდისა დიდისა მოწამისა კოსტანტინესთჳს მთავრისა, ქმნილი ანტონის მიერ არხიგპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოასა საქართუშლოასა, დავითიან-ბაგრატოვანისა. სიტყუა იდ. — ჰჳსენება მართლისა ქებითურთ ჰსთჳჳა სოლომონ იგავთა შინა...“ 69v—74r.

8. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. V

შენიშვნა: ტექსტს უძღვის:

„წმიდისა მოწამისა კოსტანტინესი. —  
გწყუროდა სიბრძნით სიკუდილი სიბრძნისათჳს,  
ანტლია ქმნილსა წყლისა ცხოველისასა,  
ვინა შინაგნით გზადოდა კოსტანტინე,  
მოსულად მამისა ნათელთასა წმიდო,  
რომლით სიზმარნი ჰსცუალენ უკუდაც ცხოვრებად“ (69r).

15. „შესხმა და მოთხოება ღუაწლთა და ვნებათა წმიდისა დიდისა მოწამისა მიხაილ-გობრონისთა და მოყუასთა მისთა, ქმნილი ანტონის მიერ, არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოდასა საქართუშლოდასა, დავითიან-ბაგრატიონისა, სიტყუა ივ. — უფალი არსო, რომელმან ასწავის გულისხმის-ყოფად და მეცნიერებად...“ 74r—79v.

შენიშვნა: ტექსტს უძღვის:

„წმიდისა მოწამისა მიხაილისთჳს. —  
მზეობს მიხაილ, ვარსკულავებენ მოყუასნი  
სფერასა ზედა ვნებისასა ბრწყინულედ,  
სადა სქეტ ქრისტე, სიბრძნე ღმრთისა მამისა.  
ეპა. საკვრვო საიდუმლო წყალობის,  
ვითარ მონანი ზიარ იქმნეს უფლისა“ (74r).

16. „შესხმა და მოთხოება ღუაწლთა და ვნებათა წმიდისა დიდისა მოწამისა შალვა მთავრისა ახალციხელისა, მანდატურთუხუცესისა, ქმნილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოდასა საქართუშლოდასა, დავითიან-ბაგრატიონისა. სიტყუა ივ. — სურვილი არს მიზეზი ყოვლისა მოსწრაფებისა და გულს-მოდგინება საქმეთა სრულყოფისა. დასასრული ყოვლისა საშუალისა...“ 79v—84r.

შენიშვნა: ტექსტს უძღვის:

„წმიდისა მოწამისა შალვასათჳს. —  
შალვა განმმეღრი უკოცოთა მტერთა,  
სიმკნით აღადგენს ბრძოლათა მრავალფერთა,  
მოიღებს ძლევით ღისადმი დასაჭერთა,  
ევ სახედ ჳილდოს, ანგელთ საქურეტ-სამზერთა,  
სისხლით ზიარ-ქმნილ ქრისტესი შესაფერთა“ (79v).

17. „შესხმა და მოთხოება ღუაწლთა და ვნებათა წმიდათა მოწამეთა დიდთა, რომელნიცა ბრძანებითა უღმრთოდასა დემურლანგისათა(!) ლაშქართა მისთაგან დაიწუნეს ეკლესიას შინა მონასტერსა დიდისა ღისასა ქუაბთა ჳევს. ქმნილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოდასა საქართუშლოდასა, დავითიან-ბაგრატიონისა. სიტყუა ივ. — ვინაჲთგან სურვილი მიზეზ ვჰყავთ მოსწრაფებისა, ვითარმედ სურვილისათჳს არს მოსწრაფებაჲ ჩუენი ამას შინა...“ 84r—90r.

შენიშვნა: ტექსტს უძღვის:

„წმიდათა ქვაბთა ჳევთ წამებულთა. —  
ქუაბთა ჳევს წმიდასა მხოლოი ვანი,  
ეკლესიისა. პირმშოთასა საგუანი,  
საკურთხეველი მსხუტრპლთა, ჳეცად აღმუენი,  
დაწულთ ნაბეღნი კელელ-იატაკ-ქუანი  
ჩნდა საქადულ მუნ მსხუტრპლთ საღმრთო დაწუანი“ (84r).

18. „შე ს ხ მ ა და მ ო თ ხ რ ო ბ ა ლუაწლთა და ვნებათა წმიდათა მოწამეთა სუქიოსი და მისთანა ვნებულთა სუკავეტელთა. ქმნილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოხსა საქართუშლოხსა, დავითიან-ბაგრატოვანისა. სიტყუა იწ. — ჰსთქუა ყოვლად ბრძენმან მოციქულმან...“ 90r—92r.

შენიშვნა: ტექსტს უძღვის:

„წმიდათა მოწამეთა სუქიელთა. — სისხლი მარტულთა ეზიარა სისხლს საღმრთოს, უცხო რა იქმნეს ჯორცთაგან მტკიცენი ღმრთივ, ქუშყანა განწმდა, იქმნა ჰაერი წმიდა, იღინეს ზენას გვრგვნით მიმღებელნი აქ, აღსვილდეს ცათა, ხრწნადნი ჰსცუალნეს უკვდავებ“. კიდურწერილში იკითხება: „სუქიას ვაქებ“ (90r).

19. „შე ს ხ მ ა და მ ო თ ხ რ ო ბ ა ლუაწლთა და ვნებათა წმიდათა მოწამეთა ისაკ და იოსებისი, ვნებულთა ქალაქსა შინათ ეოდოსიპოლსა. ქმნილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოხსა საქართუშლოხსა, დავითიან-ბაგრატოვანისა. სიტყუა ით. — ჰსთქუა სიბრძენმან იგავთა შინა სოლომონისთა...“ 92v—97r.

შენიშვნა: ტექსტს უძღვის:

„დაინაყუშთნა სასანთლე მრჩობლ ნათელი ოფაზისაგან. ოქრო განწმედლისა; იღმერთ-სახელა, ვით ხატმან და ზიარმან პირულ ნათლისა აუგებელისამან ისაკ, საღმრთომან ყოვლად ბრძენით იოსებით“ (92v).

20. „შე ს ხ მ ა და მ ო თ ხ რ ო ბ ა ლუაწლთა და ვნებათა წმიდისა ლუდელოწამისა გრიგორ დიდისა, სომხითის ეპისკოპოსისა, და წმიდათა ღირსთმოწამეთა ქალწულთა რიფსიმასი და გაიანასი და სხუათა მათთანა, ქმნილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოხსა საქართუშლოხსა, დავითიან-ბაგრატოვანისა. სიტყუა კ.—მარტულთ მოყვარებთიმან სურვილმან მიგვყუანან ჩუშნ ვითარცა მავალნი ბიჯებით ხატისა მიმართ...“ 97v—111r.

შენიშვნა: 1. ტექსტს უძღვის:

„წმიდისა მღუდლოწამისა გრიგორისთვის. — გონება წმიდა ქრისტესა დაეახლა. რაჟამს საგამკურგ ერთხ აღაღმა და მსგავს ინდაღმა ჰქმენ მზის ბრძენბრსამ მჭირსედ, რა ივენ გცადა თუ მსრბოლი მცხინუარე ოქროვნებამ, ორფერ მადლიერ წარსაწყ წართქმავე შენთა“ (97r).

კიდურწერილობაში იკითხება: „გრიგორის ვაქებ მწყემსსა და მოწამესა“.

2. ხელნაწერს უძღვის: ა. თავფურკელი:

„სადიდებულად ყოვლად წმიდისა ცხოველმოყვებისა თანაარსისა და განუყოფელისა სამებისა, მამისა და ძისა და სულისა წმიდისა. წიგნი მარტირიკაჲ, შესხმა და ისტორია ქრისტესთვის ვნებულთა მოწამეთა ქართუშლოთა და სხუათა, ღროსა ყოვლად ბრწყინეალისა უკეთილმსახურებისა და უმაღლესისა ირაკლი მეორისა, მეფისა ყოვლის ზემოხსა საქართუშლოხსასა, ხოლო მამათმთავრობის თვისსავე.“

წელსა დასაბამითგან სოფლისა 7278,  
კორციელად შობითგან სიტყუსა ღმრთისა. 1769,  
თთქსა მეათერთმეტესა რიცხუსა 19<sup>ა</sup> (4r).

ბ. „წინასიტყუაობა წინამდებარისა წიგნისა მარტირიკაჲსა, ქმნილი მისის უწმინდესობისა ანტონი არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოასა საქართუ-შლოასა, დავითიან-ბაგრატიონისა მოწაფეთა მიერ გაიოს არხი-ლიაკონისა და თანამოწაფისა მისისა მისის უმაღლესობის მეფის მოძღურის იოანეს ძის გავრიილისამთა(!). — კრთოლვილი ზენათ მონაბრწყინ შარავანდი, მფენი ნათელთა უცხებოჲსა მზისებრ...“ (5r-v).

3. ხელნაწერს ერთვის: ა. „პინაქს-სიტყუაობა წიგნისა მარტირიკაჲსა ოცრიცხუშდთა სიტყუათა...“ (111r).

ბ. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუშნისა გრიგორი ღრის-მეტყულელისა, კოსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისა, ნათლისღებებისათვის უფლისა ჩუშნისა იესუ ქრისტესსა დღესა განცხადებისასა. გ. მ. — კუალად იესო, მაცხოვარი ჩუშნი და კუალად საიდუმლო, საიდუმლო არა საცთურიანი...“ 113r—117r.

4. ამ ხელნაწერის შესახებ იხ. კ. ჭეკელიძე, ძვ. ქართული ლიტ. ისტორია, 1960, გვ. 382.

ანდრძი: „წიგნი ესე სრულ იქმნა საიდებელად ღმრთისა და ყოველთა სათნოყოფილთა მისთა 1799 წელსა, თთსა იანუარსა, 28 დღესა. წმიდანო მოწამენო აქა აღწერილნო, მეოხ ეყუშნით მჩხაბავსა უღირსა მღუდელს დავითს“ (111r).

მინაწერი: „ზაქარია ლიაკონი  
მოგახსენებ ვედრებასა  
ჩემსა და მას აღუარებ“ (112v).

(1397)

3639

## კრებული. 1758

251 ფ.; 17×10; ქალაღი (ნახევარი თეთრი, ნახევარი მომწვანო ფერის); ხის ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა; მხედრული; სათაურები სინგურით; გადამწერი: ეკორთის არხიმანდრიტი გამალიელი (221v); 1758 წ. (221v); აქვს კვირინშანი. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 16.

1. [პალადი ჰელენეპოლელი, ლავსაიკონი]. „ეპისტოლე წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუშნისა პალადიოს ეპისკოპოსისა კაბბადოკიელიისა, მიწერილი ლავსოეს მიმართ პრეპოსიტისა. — ვპნატრი გულს-მოდგინებასა და კეთილსა ნებასა შენსა, რამეთუ ჯერ-არს ნეტარებისაგან დაწყება ეპისტოლისა...“ 5v—179r.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერს წინ უძღვის: „დაწყება და შესავალი ზანდუკისა. — ამას წიგნსა შინა წერილ არიან სათნოებითნი მოლუაწებანი და საკვრულნი ცხოვრებისა წარმატებანი, სანატრელთა წმიდათა მამათა, პატივისანთა და განშორებულთა უღაბნოს შურად და მპსგავსებად ზეცისა...“ (1r—3v).

2. „ზანდუკი ამის წიგნის, რომელსა ეწოდების ლავსაიკონი. — ეპისტოლე მიწერილი ლავსოს მიმართ პრეპოსიტისა. შესავალი და დაწყება თხრობისა.

- ა. ისტორესთვს, ხუცისა აღექსანდრიელისა
- ბ. დორეთესათვს, მოლუაწისა თებაიდელისა
- გ. პოტამიანსთვს, ქალისა ქმნილ-კეთილისა
- დ. დიდმოხთვს, წიგნთა აღმწერელისა მწუხარისა.

- ე. ალექსანდრისთვის, საფლავსა შეყენებულისა  
 ვ. სიმდიდრის მოყუარისათვის ქალწულისა  
 ზ. მთისათვის ნიტრიისა და მას შინა მყოფთა მონასტერთა და განშორებულთა  
 ლ. ნეტარისა მამონისთვის და მეუღლისა მისისა  
 თ. ორისთვის განშორებულისა კაცისა საკურთღმლისა  
 ი. წმიდისა პამბოსთვის, რომელი იყო მოძღვარი დიოსკორე ეპისკოპოსისა და ძმათა მისთა  
 ია. ღირსისა ამმონისთვის და სამთა ძმათა მისთა  
 იბ. ბენიამენისთვის, საკურთღმლისა(!) მონაზონისა  
 იგ. აპოლონიოსთვის, რომელი იყო სავაჭროთ  
 იდ. პაისიოსისთვის და ესაიასა ძმათა  
 იე. მაკარისთვის ქაბუკისა, ყოვლად ქებულისა.  
 ივ. ნათანაილისთვის, ფრიად გამოცდილისა  
 იზ. მაკარისთვის, დიდისა მეგვებელისა  
 იძ. მაკარისთვის ალექსანდრიელისა და მარკოსისთვის მონაზონისა  
 ით. მოსესთვის შავისა, ავაზაკთ-მთაფრისა  
 იკ. მთისათვის ფერმისა და პავლესთვის მუნ მყოფისა  
 იკა. ევლოვისთვის ყოვლად სულგრძელისა და მისთანა მყოფისა. განრღუმულისა.  
 იკბ. პავლესთვის წრფელისა  
 იკგ. პახონისთვის განშორებულისა  
 იკდ. სტეფანესთვის მწნედ მოღუაწისა  
 იკე. უვალისთვის აღზუავებულისა  
 იკვ. ირონისთვის ამპარტავან-ქმნილისა  
 იკზ. პტოლემესთვის ფრიად შეცთომილისა  
 იკძ. ქალწულისათვის დაცემულისა  
 იკთ. ელიასთვის ქალწულთ-მოყუარისა  
 იკლ. დორეთესთვის შემდგომისა მისისა  
 იკლა. პიამუნისთვის ქალწულისა  
 იკლბ. განწესებისათვის ანგელოსისა მიერ მონასტერთა წმიდისა და დიდისა პახუმისა  
 იკლვ. მონასტრისათვის ქალწულთასა  
 იკლდ. ქალწულისათვის, რომელი გამოეცხადა წმიდასა პიტირუმის  
 იკლე. იოანესთვის ტაბენესელისა წყურღებათა ღირსქმნილისა  
 იკლვ. პოსიდონისთვის შეყენებულისა  
 იკლზ. სერაპიონისთვის ყოვლად უპოვარისა  
 იკლძ. პიორისთვის მეგვებელისა  
 იკლთ. ეფრემისთვის დიდისა ასურისა  
 იკლთ. დედათათვის მოწესეთა და მოღუაწეთა  
 იკლთა. იელიანესთვის ედესელისა.  
 იკლთბ. ადოლისთვის ტარსელისა  
 იკლთგ. ინოკენტისთვის ხუცისა მთისა ზეთის ხილთასა  
 იკლთდ. ფილორომისთვის აღმსარებელისა  
 იკლთე. მელიანიასთვის ჰრომისა  
 იკლთვ. ხორონიოსთვის ხუცისა  
 იკლთზ. იაკობისთვის მონაზონისა  
 იკლძ. სწავლისათვის, რომელი წარმოჰსთქუა პაფნოტი, რომელსა ეწოდებოდა  
 კეფალა  
 კმთ. ელადისთვის კაბადუქელისა  
 კნ. სისინისთვის ყოვლად ქებულისა  
 კნა. ლადდანისთვის პალესტინელისა  
 კნბ. ილიასთვის უცხოთ-მოყუარისა  
 კნგ. საბასთის ერის-კაცისა ღის-მოყუარისა  
 კნდ. აბრაჰამისთვის მეგვებელისა ცნობა-ვენებულისა  
 კნე. კულად თხრობა მელანიასთვის პირველ-მოქსენებულისა

- ნე. სილუანიასთვის ქალწულისა.  
 ნზ. ოლიმპიასთვის ღირსისა დედაკაცისა  
 ნს. კანდიდასთვის დედა-კაცისა  
 ნთ. გელასიასთვის ქალწულისა  
 ა. ანტინოოს მონასტერთათვის  
 აა. დიოვლისთვის მონაზონისა  
 აბ. კაპიტონისთვის შეყენებულისა  
 აგ. განშორებულისათვის სიზმართა მიერ შეტყუებულისა  
 ად. ანტინოოს მყოფთათვის მონასტერთა საღედოთა  
 აე. მელანიასთვის მცირისა  
 ავ. ქალწულისათვის, რომელმან შეიწყნარა წმიდა ათანასი  
 აზ. ქალწულისათვის თესლონიკელისა  
 აშ. სევერიანისთვის ანკურელისა და სხუათა ანკურისა მონასტერთა  
 ათ. ქალწულისათვის დაცემულისა და კულად შენანებულისა  
 თ. წიგნის-მკითხველისათვის ცილის წამებულისა  
 თა. ოხრობა უსახელო სათნოებათათვის ძმისა ვისთამე, რომელი საგონებელ  
 არს, ვითარმედ ვითარცა სხუსათვის იტყვს, არამედ თვთ იგი არს მოქ-  
 მელი მათ სათნოებათა აღმწერელი ამა წიგნისა პალადი  
 თბ. აღმწერელი ამის წიგნისა კმაღლობს ღმერთსა“ (3v—5v).  
 3. ტექსტი თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ეტი-  
 უღები V, გვ. 105).

2. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუშნისა კასიანე ჰრომისათხო-  
 ბა წესსა და განგებასა ეგვიპტისა და აღმოსავლეთისა  
 მონასტერთა საკრებულოთასა. — ვინაჲთგან უკუთმ გებრძანა  
 ჩემდა, სანატრელო მამათ კასტორ, უწყებად შენდა კანონსა და წესსა საკ-  
 რებულოსა აღმოსავლეთისა და უფროსდა ეგვიპტისა მონასტერთასა...“  
 179r—199v.

შენიშვნა: ტექსტი თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ (იხ. კ. კეკელი-  
 ძე, ეტიუღები, V, გვ. 86).

3. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუშნისა კასიანე ჰრომისანი რუა-  
 თა მათ გულის-სიტყუათათვის ბოროტთა: ნაყროვნებისა  
 და სიძვისა და ეცხლის მოყუარებისა და რისხვისა და მწუ-  
 ხარებისა, მოწყინებისა და ცუდად მზუაობრებისა და  
 ამპარტავნებისათვის. თავი ა. — ჯერ-არს ჩუენდა, უპირატეს ყოვლისა,  
 თქმად მარხვასათვის...“ 199v—230r.

შენიშვნა: ტექსტი თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ (იხ. კ.  
 კეკელიძე, ეტიუღები, V, გვ. 86).

4. „მისივე წმიდისა მამისა ჩუშნისა კასიანე ჰრომისა, მიწერილი  
 ლეონტის მიმართ მოქალაქობისათვის წმიდათა მამათა სკიტისათა. —  
 თანა-ნადები იგი, რომელი აღმეთქუა გარდაჯდად ნეტარისა პაპასა კასტორისდა,  
 მითხრობისათვის მისდა ცხოვრებასა წმიდათა მამათასა...“ 230r—251r.

შენიშვნა: ტექსტი თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ (იხ. კ. კეკელი-  
 ძე, ეტიუღები, V, გვ. 86).

ანდერძი: „დიდება ღმერთსა, ყოვლისავე სრულყოფელსა ...ნითა აღუსწერე  
 სულთა განმანათლებელი ლავსაიკონი ესე იკორთის არხიმადრიტმან  
 გამალიელ. სეკდემბრის, წელსა ჩდწ, 1758“ (251v).

(1398)

3640

## კრებული. XIX

139 ფ.; 20×15,4; ქაღალდი; ხის ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა; მხედრული; სათაურები სინგურით; [XIX ს.]; დაუწერელია: 1r-v, 60v, 137r—139v; აღ. ცაგარის კატალოგით № 17.

1. „ცხოვრება და მოქალაქობა ევფემიანესი და ძისა მისისა ალექსიკაცისა ლთისა. გ. მ. — იყო ვინმე ჰრომს ქალაქსა შინა კაცი მორწმუნე და მართალი და მდიდარი ფრიად, და სახელი მისი ევფემიანე. ამას ესხნეს მონანი სამასნი სახელოვანნი და შემოსილნი სტავრითა და ძოწეულითა...“ 2r—7r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. კიშენი, I, კ. კეკელიძის რედაქტორობით, 1918, გვ. 161—165).

2. „ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა იოანესი, რომელი გლახაკ იქმნა ქრისტესთვის მონასტერსა მას დაუძინებელთასა. გ. მ. — იყო ქალაქსა შინა კოსტანტინუპოლის კაცი ვინმე კურთხეული ღმრთისა მიერ, შემკული სიტყვით და საქმით და ყოველითავე საღმთოთა სათნოებითა...“ 7v—18v.

შენიშვნა: ტექსტი მისდევს A 188 ხელნაწერს (164r—179v), კიშენური რედაქციისა (კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I<sup>2</sup>, გვ. 688).

3. „ცხოვრება და მოქალაქობა ღირსისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა ქსენეფორესი. გ. მ. — გვითხრობდა ბერთავანი ვინმე. ფრიად სათნო, ვითარმედ იყო ვინმე სეფეწული სახელით ქსენეფორე...“ 19r—28r.

4. „ცხოვრება ღირსისა მამისა ჩვენისა ონოფრი განშორებულისა და სხუათა მეუღაბნოეთა, რომელნი იხილნა მამამან პაფნოტი. გ. მ. — ცხოვრება საღმრთო და სანატრელი და საქმენი სარგებელნი სულისანი ისმინეთ, საყუარელნო ძმანო, რომელსა ღირს ვიქმნე მე, გლახაკი პაფნოტი ხილუად განგებითა ღმრთისათა და გითხრობ თქვენ სარგებელად სულისა...“ 28v—38v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექ. ათონელის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 134).

5. „ცხოვრება და მოქალაქობა ღირსისა მამისა ჩვენისა მარკოზ განშორებულისა, რომელსა გვთხრობდა ღირსი მამა ჩვენი სერაპიონ. გ. მ. — ესე ღირსი სერაპიონ იყო კაცი ღმრთისა და ყოველთა დღეთა ცხოვრებისა მისისათა უდაბნოთა მათა და ქვაბთა...“ 39r—46r.

6. „ცხოვრება ქალწულისა კანონიკესი, რომელი იყო ასული მთავრისა და იქმნა მძოვარ. გ. მ. — იყო ვინმე მამათავანი, რომელსა ერქუა სილოანე და სჯდა იგი ქვაბსა შინა მონასტერსა ფარასსა...“ 46v—50r.

შენიშვნა: ტექსტი კიმენური რედაქციისა (იხ. კ. კეკელიძე, ვტიულები, V, გვ. 130).

7. „ცხოვრება და მოქალაქობა ქალწულისა ნისიმესი, რო-  
შელი იყო ასული მეფისა მეგვიპტელთასა და იქმნა იგი მძოვარ. გ. მ. — იყო  
ეგვიპტეს ქალი, ქალწული, სახელით ნისიმე და იყო ჯელსა ქუშზე მის-  
სა ათორმეტი ქალაქი ყოვლითურთ დაბით...“ 50v—54v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. კიმენი I, კ. კეკელიძის რედაქტო-  
რობით, 1918, გვ. 202—214).

8. „თხოვრა სულიერი სათნობათა დაფარვისათჳს. — ღირსი და ღმერთ-  
შემოსილი მამა დიდი დანილსკიტელი, დიდად სახელოვანი მონაზონე-  
ბითა, გამოვიდა ოდესმე სენაკით მოწაფითურთ მისით...“ 55r—58r.

9. „თხოვრა სულიერი დიდისა სისოსთჳს, თუ ვითარ პატივ-სცემს  
ღმერთი წმიდათა თვისთა. — წმიდა და ყოვლად სანატრელი მამა ჩუშნი სი-  
სო ცხოვრებდა მთასა შინა უდაბნოსა...“ 58r—59r.

10. „თხოვრა სულიერი დიდისა მეფისა კოსტანტინესი. —  
მოგვითხოვრებდა წთავანი ვინმე, ვითარმედ წარვედ ოდესმე პაისიოს განშო-  
რებულისა მიმართ ლოცვისა და სამღთოსა სწავლისა მისისა მოღებისათვის...“  
59r—60r.

11. „თვესა აგვისტოსა იე, მიცვალება ყოვლად წმიდისა ღთ-ისმშო-  
ბელისა, თქმული წმიდისა მამისა ჩვენისა ვასილისა გ. მ. — რაჟამს იგი  
სულისაგან წმიდისა ღმრთისმშობელსა მარიამს ეამი განსლვისა თვისისა ამიერ  
სოფლით გულისჯმა ეყო, მაშინ მხიარულ იქმნა სიბრძნითა სამღთოთა...“  
61r—94r.

12. „წამება წმიდათა ქალწულმოწამეთა რიფსიმე და გაიანესი და  
მოყვასთა მათთასა. — იყო მათ ეამთა, ოდეს ეძიებდა ცოლსა დეოკლიტიან-  
ე კეისარი და წარავლინა ყოველთა მიმართ საბრძანებელთა მისთა გა-  
მომხატველნი...“ 94v—110r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია. იხ. ილ. აბულაძე, აგათანგელოსის  
„რიფსიმეანთა მარტილობის“ ძველი ქართული თარგმანი. ხელნაწერთა ინსტი-  
ტუტის მოაზრება, II, 1960, გვ. 145—180.

13. „თუშსა ივლისსა ია, თქმული წმიდისა მამისა ჩუშნისა გრიგოლი  
ნოსელისა ცხოვრებისათვის წმიდისა მაკრინასი. გ. მ. — სახე წიგნისა  
ამის წესითა აღწერისათა ებისტოლის პირსა მოასწავებს...“ 110v—136r.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერს წინ დართული აქვს: „ზანდუკი წიგნისა ამის“ (2r).  
2. თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ვტიულები V, გვ. 26).

მინაწერები: 1. ხელნაწერში არის სალექსიკონო ხასიათის შემდეგი მინაწე-  
რები: „შარი არს კეთილი ნარმა“ (3r); „ხერთვისი არს ზღუესა ში-  
ნა ხმელი კუნძული“; „ერთი უნკია არს ექვსი დრაკნის წონა“ (3v); „იაღ-



გარბი არს სასენებელად დარჩომილი“ (5v); „[ს ა ტ უ ხ ე ლ ე ბ ა] ესე არს, ფრიად კეთილი რა ფრიად ბოროტად შეიცვალოს“ (14v); „ქსენოფორე ითარგმანების უცხო შემოსილი“, „სეფეწული არს დიდებულთა ძე“ (19r); „კარაპა ნავი არს მომცრო“ (20v); „აბრამადი არს ნაზირი“ (48v); „ფაკეული არს თავსახურავი“ (55v); „გუგა არს სახედველი“ (95v); „როსკიპი არს ურიდად მეძავი კახა“ (96r); „მანად ითქმის სალილე ქალთა“, „როჭიკი არს ულუფა“ (97v); „დედამძეძე არს მზრდელი ქალი“ (98r); „მეზოძირი არს, მრავალი გზა რომ ერთად შეიყრებოდეს“, „ურაკპარაკი არს უბანი“ (99r); „იონი არს ბერძენი“ (103v); „ერთი სახმელი სამი უამი არს“ (105v); „ნიორაკი არს მოსაქმე“ (107r).

2. „მისის უგანათლებულესობის, იმერთა მეფის ჰსძლის ანასტასიასი არს ესე წიგნი“ (136v).

3. „წელსა ჩუკო, სეკდენბრის თევში ეს პატარა სვინაკსარი და ნეტაფრასი მეფას დავითის სძალმან ანასტასიამ — კოსტანტინეს ცარევიჩის მეუღლემ და აბაშიძის ასულმან მაჩუკა სახსოვრად თვისად სანკტპეტრბურღში. შეფის ასული რივისიმა“ (136v).

(1399)

3641

**ამბავი მაჰმადისი თარგმანთა შინა ფსალმუნთასა. 1824**

55 ფ.; 12,8×10; ქალაღი; მუყაოს ტყავადაკრული ოქროტიფრული ყდა, შიგნიდან აბრეშუმგამოკრული; მხედრული, სათაურები სინგურით; გადამწერი: მეფის ძე თეიმურაზი (33r); 1824 წ. (33r); დაუწერელია: 32v, 33v—55v. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 18.

„ამბავი მაჰმადისი თარგმანთა შინა ფსალმუნთასა შემოხმული და წიგნთავან მაჰმადიანთასა გამოღებული და ნათესაობა მათი. ვალობა ფსალმუნი ასაფისი პბ. — ესე ფსალმუნი წინასწარმეტყველმან აგარიანთა ნათესავისა და ისმაიტელთათჳს თქუა, რამეთუ წინასწარ ხედვდა სულითა განმრავლებასა მათსა და განფენასა ყოველთა კიდეთა ზედა...“ 1r—33r.

ანდერძი: „მომიხსენეთ მხილუშთა(!) და წარმოიხუშლთა ამისთა მეფის ძე თეიმურაზ, წელსა ჩუკლ“ (33r).

(1400)

3642

**კრებული. 1800**

107 ფ.; 14,5×10; ქალაღი; მუყაოს ტყავადაკრული ოქროთა მოვარაყებული ტვიფრული ყდა; მხედრული, დასაწყისები და სათაურები სინგურით, მთავრულით და ნუსხურით; გადამწერი: იესე (43v); 1800.VII.2 (43v); თბილისი (43v); დაუწერელია: 1r—4v, 54v, 67v, 89v—106v, 107v. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 19.

1. „იოანესაგან სინელისა სამათნი გუარნიკიბისა აღვალოთაებრ თქმულნი. ვინცა აღსრულ ხარ. სისრულედ მიწევნულ ხარ. ესენი თითო თავისაგან ათმუხლად მე იოანე დავლექსენ პირის-პირად. პირველი თავი გამოსლვისათჳს სოფლით. თავი ჟ. აღსავალი I. —

ენებაეს, გამოხუალ,  
არსსა ვით ჰხედავ  
მარადის მხელი,  
უწყით, მუნ აღლულს  
საგზოდ ვინ აქა,

თუ ოდესცა ამას ჰყოფ,  
უმეცარი, არ მართალ,  
საუკუნოსა მეტრფი,  
სულთა მამისა მიმართ,  
უფროს მოიგო ესე...“ 6r—43v.

შენიშვნები: 1. ტექსტს უძველეს კლემაქსის თავთა საძიებელი „სალთო კიბე სათნოებათა სამ-ათნი...“ (5r).

2. „კლემაქსი“ გალექსილია იოანე პეტრიწის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული ლიტერატურას ისტორია, ტ. 1<sup>2</sup>, გვ. 263).

2. (შ ჳ ღ თ ა ჳ ნ ე ბ ა თ ა თ ჳ ს). —

შჳღთა ვენებათა  
უფროსლა დიდთა  
დაფარულადცა  
თუ არ განიფრთხობ,  
აჳა შთაჳკრილ ხარ,

თჳთ აღმრიცხავი ჰჳოებ  
სულისა ამათ სენთა.  
ვინა გონების მაბრმოთ  
ნებსით მასვე შენ მთხრობელსა  
ესე დიდი ვენება არს.

ამპარატეანო, რად ემსგავსე გულითა ბნელსა ბელიარს, მთავარსა მას ბოროტსა...“ 44r—45v.

შენიშვნები: 1. მკვლევარ ს. გორგაძეს ამ შრომის ავტორად იოანე სინელი მიანია, გალექსავად კი იოანე პეტრიწი. იხ. ს. გორგაძე, იოვანე სინელის „კლემაქსი“ ჩვენს მწერლობაში, 1916, Q—788.

2. ტექსტში მოხსენებულია 7 ვენება: ამპარატეანობა, კერპომსახურება, ნაჳროვნება, სიძვა, სიძულვილი, მოწყინება და მწუხარება.

3. ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „დასასრული შჳღთა ვენებათა“.

3. „სხუანი ორმუხლედნი იამბიკონი კეთილსიტყუანი, თქმულნი ჳრიგორი ღვთისმეტყულისანი. —

საწყის კეთილის კეთილსადა ბოლოსა  
მართლად შეჳრატხვენ ყოფად საქმეთ საზღუარნი...“ 46r—49r.

4. [გრიგოლ ღვთისმეტყველი], „ესენი ითქუნეს, რა ჟამს უკანასკნელთა ფშჳნვიდა. —

ანგელოს მნათნო, უწდომოს მომრგულალებას  
სამ-მნათ-ღმრთებისა ერთ ელჳსა გარმდგომნო...“ 49r-v.

5. [გრიგოლ ღვთისმეტყველი], „სხუა. —

საქმე გაქუს, სულო, დიდი, უკეთუ გნებაეს,  
სცან თავი თუისი — ვინ ხარ და სადა მიხუალ...“ 49v—50r.

6. [გრიგოლ ღვთისმეტყველი], „ბოროტისა მიმართ. —  
მოხუშდ, ბოროტო, არამედ დაეყენე,  
კუამლად გიხილე და ვაგრძენ ცეცხლისადა...“ 50r—52r.

7. „ესოდენ საკვრველებანი ილია თეზბიტელისანი. —  
 ყორანთა მიერ პირველ გამოიზარდა  
 მეორედ ზარდი ქურივი სარეფთელი...“ 52v.
8. „იამბიკონი წმიდათა მოციქულთა აღსრულებისა, თქმული იოაკიმ მონაზონისა. —  
 ჟუარს აცუამს პეტრეს თავდამოდმართ ჰრომს ნერონ,  
 არ მკუდარი ცხოვლობს მომკუდარი იოანე...“ 53r-v.
9. „თარგმანება წმიდათა მოციქულთა სახელთა. —  
 პეტრე განმჯსნელად, ანუ მცნობელად, ანუ მსმენელად ეწოდა პეტრეს ქრისტესაგან კეფა, რომელ არს კლდე...“ 54r.
10. [გრიგოლ დვთისმეტყველი], „სწავლანი. —  
 მაგინებელ არს სიმადრე, ზრჩეულო,  
 ხოლო მე მნებავს შენდა ქონება საქმედ...“ 55r—57r.
11. [გრიგოლ დვთისმეტყველი], „მრავალმეტყუელე-  
 ბისა და დუმილისათჳს. —  
 დუმილის მეყური(!) მიეახლების ღმერთსა  
 და თანმზრახველი განათლდების მის მიერ...“ 57v.
12. [გრიგოლ დვთისმეტყველი], „ტყუილისთჳს. —  
 არ უწყის ჩჩვლმან ტყუილი, არცა სულმან,  
 სიბოროტისა სულთა მდევნელისამან...“ 57v.
13. [გრიგოლ დვთისმეტყველი], „ყოვლად განთქმულ-  
 ლისთჳს და დედოფლისა ბოროტისა მუცლისა. —  
 ნაყროვნება არს ნაოაგობათ შემ[ო]ქმედ,  
 საზრდელ სიმადრე — სიძუისა დედა, ხოლო...“ 57v—58r.
14. [გრიგოლ დვთისმეტყველი], „უხრწნელისათჳს გან-  
 ხრწნადთა შორის შრომათაგან და უფალთა სიწმიდისათჳს და მრავალ ცნობო-  
 ბისა. —  
 ვიეთმე ჰნატრეს ბუნებით საჭურისთა,  
 ვითარ სხეულის მძლავრებისაგან ქსნილთა...“ 58v—59r.
15. [გრიგოლ დვთისმეტყველი], „ცუდდიდებობისათჳს. —  
 ნუ შეიწყნარებ მომაგონებელსა მას  
 წინამძღურობისა ეპისკოპოსობისა...“ 59v—60r.
16. [გრიგოლ დვთისმეტყველი], „ვნებათა წარმწყმე-  
 დელთა მადლისა მდაბალ-მზრახულობისათჳს უხილავთა გრძნობითა. —  
 დელე არს სული დამდაბლებული შორის  
 შრომისა მათთა და სათნოებისათა...“ 60v—61r.

17. [გრიგოლ დვთისმეტყველი], „განსჯისათვის გულის-სიტყუათა და ვნებათა და სათნოებათასა. —

ზესთ-სახიერი მეუფე და უფალი

რა უამს მრავალგზის ვიეთ უმცონარესთა...“ 61r-v.

18. [გრიგოლ დვთისმეტყველისა], „ქუჭყანის ზედა-სათვის ცისა ღრის მგავსისა უვნებლობისა და სისრულისა და აღდგომი-სათვის სულისა პირველ ზოგადისა აღდგომისა. —

არ შემტკიცნების დიადიმა სამეფოა

ერთისა მიერ ქვსა და არ იქმნების...“ 61v—62r.

19. [გრიგოლ დვთისმეტყველი], „თანშემკრულისათ-ვის სათნოებანიასა სამობისა სათნოებათა შინა. —

მნებებულმან თქმად ღრთის სიყუარულისათვის,

ღისათვის ჯელ-ჰყო თქმად, რამეთუ ღრისათვის...“ 62r-v.

20. [გრიგოლ დვთისმეტყველი], „ზესთ მჩენობისათ-ვის. —

უკეთუ სხვსა ვნების რაასმე თვნიერ

ამის ძლით ხოლო მხოლოსა შთამოვარდა...“ 63r-v.

21. [გრიგოლ დვთისმეტყველი], „სიმშვიდისათვის და სიმარტივისა და უმანკოებისა და სიბოროტისა. —

ისწავეთ ჩემგან, იტყუს, რამეთუ მშვიდ ვარ,

მდაბალ გულითა და ჰპოოთ განსუწმნება...“ 63v—64r.

შენიშვნა: კრებულში შესული გრიგოლ დვთისმეტყველის იამ-ბიკოები ნათარგმნია ეფრემ მცირის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდებ-ბი..., V, გვ. 38—39).

22. „პეტრე. —

აჰა, შენთაცა, დიდო, იქართლეს კულად

კიბე ხარისხთა ცად მყუანთა იოანნი...“ 64v.

23. «იეზეკიელი». —

„ნათელთა შორის უღამოსა მაბრწყინუმან

დაუალისა მზისა ელუარებიითა...“ 64v.

24. [იეზეკიელი]. —

„იდღუნენ საცემნი, ორფევის ჯმათ დამქსნელნი...“ 65r.

25. [იეზეკიელი]. —

„ზუნებითთა მათ აღძრვათათ ესე აჰ წამებრ ღვაწლთა...“ 65r.

შენიშვნა: იეზეკიელის ზემოდ მოყვანილი სამივე ლექსი გამოცემულია (იხ. ძველი ქართული ლიტერატურის ქრესტომათია I, შედგენილი ს. ყუბანე-იშვილის მიერ, 1946, გვ. 379—380).

26. [სვიმეონ ლოლოთეტი], „ამბერკის საფლავსა ზედა კსწერიაან. —

პრეჟულისა მის მკვდრმან ქალაქისამან  
ესენი შევჰქმენ ვიდრედა ცოცხალ ვიყავ...“ 65v—66r.

შენიშვნები: 1. ეს იამბიკო მოყვანილია სვიმონ ლოლოთეტის მეტაფრასში — „ამბერკი იეროპოლელის (ოქტომბრის 22) ცხოვრებაში“, რომელიც უფრემს უთარგმნია (იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. 1, 1951, გვ. 577).

2. იამბიკოს სრული ტექსტი გამოცემულია (იხ. Такашвили, Описание, ტ. II, გვ. 317—318).

27. „წმიდათა მოციქულთა ცისკრად წარკითხუა სახარებისა ესრეთ ჰმუწნის. — ოკდონბერს ვწმიდისა მოციქულისა თომასი. ცისკრად სახარება იოანესი, დასაწყისი მზ...“ 66v—67r.

28. „პროლოდია. სეკდენბერისა დღეთა ათოცობასა. —  
ასთორმეტ ორმეტობს ეამები დღე-ღამეთა,  
ინდიკტიონსა დასაბამობს დღენდელი...“ 68r—69r.

შენიშვნები: 1. „პროლოგს“ ადგილ-ადგილ აკლია. „პროლოგის“ შესახებ იხ. აქვე S—3731 ხელნაწერის აღწერილობა (3731.1, შენ. 2).

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ს. გორგაძეს. იხ. Q—788.

ანდერძი: „დასასრული სამ-ათისა კიბისა, რომელ არს ოცდაათი, ქრისტეს აქეთ ჩუ, თვესა იელის ბ, აღიწერა მეოხებითა დედისა ლისათა ტაძარსავე მისსა ქალაქსა ტფილისს, სამეფოსა ეკლესიასა უღირსისა იესეს მიერ“ (43v).

მიანაწერები: 1. „მეფის ძეს მირიანს“ (107r).

2. „თელავის შინათა შენ, სიწყნარისა ჭუარო, მარად წინ მწესი, წერილთა და საქმეთა ტკივილით ყოვლად ტკბილსა ვჰპოებ წიალსა“ (5v).

(1401)

3643

### გაბრიელ მცირე, მანანა. XIX

284 გვ.; 17,5×11,5; ქაღალდი: მუყაოს ტყავადაკრული ტვიფრული ყდა; მხედრული, სათაურები სინგურით; [XIX ს.]; აღ. ცაგარლის კატალოგით № 20.

[გაბრიელ მცირე], „ლთივ დიდებულთა წმიდათათჳს შეესხმან ისულისა დამატკობელნი, რომელსა ეწოდების მანანა. შესხმა ა. ლთივ ბრწყინვალისა და ყოვლად დიდებულისა დედოფლისა ჩვენისა ლისმშობელისა. — აღსდგე: უფალო, განსასვენებელად შენდ, შენდა კიდობანი სიწმიდისა შენისა. ეჰა ღმრთისა სიტკბოებისა საუნჯეო. შემოსილო გარეთ და შინათ არა ოქროჲთა, არამედ სულითა წმიდითა, ღმრთივბრწყინვალეო დედოფალო მარიამ...“ 1—277 გვ.

შენიშვნა: 1. ტექსტს დართული აქვს: ა. „ბეჰელი“ (278—279 გვ.). ბ. „სარჩევი“ (280—283 გვ.).

2. „მანანას“ ტექსტი გამოცემულია (იხ. „მანანა ანუ შესხმანი ღუთივ-დიდებულთა წმიდათათჳს...“, თბ., 1882).

3. ტექსტის ბოლოს ხვეულად მიწერილია: „გრიგოლ“ (277 გვ.).

4. საცავი ფურცლის ვერსოზე დახატულია ტაყუკი და მიწერილი აქვს: „გ-ზნ. ტაყუკო ოქროსაო, საცეო მანანათაო“.

ანდრძი: „სრულ იქმნა სულისა დამატებობელი მანანა დიდებად ღონისა დიდის. იყავნ. იყავნ“, 283 გვ.

მინაწერები: 1. „გაბრიელ მწირი, ბერისა ნათლისმცემლის უდაბნოსი, მრავალმთისა, იმის მიერ არს შედგენილი წიგნი ესე მ. საბინინი, ჩუპგ წელსა, ივნისის ია დღესა, კვრიაკე“ (284 გვ.).

2. „ეს წმინდა და სამლო გვირგვინი მეფის ასულის რიფსიმასი არს. წელსა ჩუ ცხრას მივიღე არხიმანდრიტ ვალერიანისაგან, აბაშიძის ევგენის ძისაგან. ღმერთმან მაიხსენოს ვალერიან არხიმანდრიტი სასუფეველსა თვისსა. ესე არს წმიდა და ვისაც ჩემს შემდგომ დარჩეს ეს სამლო გვირგვინი, არხიმანდრიტს ვალერიანს ლოცვით მაიხსენებდეს. მეფის გიორგის ასული რიფსიმა ვწერ“ (ზემო საცავი ფურცლის რ.).

(1402)

3644

### ანტონი I, განმარტება მისწალესი. XIX

37 ფ.: 16,5×11; ქალაღი: ტყავადაკრული ხის ტვიფრული ყდა; ნუსხური, სათაურები სინგური; [XIX ს.]; აღ. ცაგარლის კატალოგი № 21.

[ანტონი I, განმარტება მისწალესი]. „წინასწარმეტყულებლი-სა ფსალმუნი ნ. — მისწალე მე, ღმერთო, დიდითა წყალობითა შენითა და ზრავლითა მოწყალეობითა შენითა აღჯოცე უსჯულოება ჩემი...“ 1რ—37ვ.

შენიშვნა: ამ თხზულების შესახებ იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართ. მწერლობის ისტორია, ტ. 1<sup>3</sup>, გვ. 347.

მინაწერები: 1. „ქ. ეს მისწალეს თარგმანა მეფის ძის თეიმურაზისა არს. ვინც მოიპაროს, მასმცა ედების კეთრი გეუზისი, ძრწოლა კანისი, შიშთვილი იუდასი, დანთქმა დათან და ნაბირონისი(!) და მასც რისხავს დედა ღვთისა და მისგან უპამოდ შობილი ქრისტე და ყოველნი საუკუნითგან სათნოყოფილნი მისნი. ამინ“ (37ვ).

2. „ქ. მისწალე მე, ღმერთო. რამეთუ დამორგუნვა მე კაცმან. მარადღე ბრძოლითა მაჭირვა მე“ (ზემო ყდის შიდა მხარე).

3. „ქ. თეიმურაზ ცოდვილი“ (ხელრთვით) (ქვემო ყდის შიდა მხარე). აქვეა კრიპტოგრაფია.

(1403)

3645

### ანდრია კრიტელ-იერუსალიმელი, დიდნი გალობანი. 1766

94 ფ.: 16×10,5; ქალაღი: ტყავადაკრული ხის ტვიფრული ყდა; ნუსხური, სათაურები სინგური; დამწერი: კირილე არქიმანდრიტი (75v); 1766 წ. (75v); ადგილი: მოსკოვი (75v); დაუწერელია: 1რ—9v, 76რ—94v. აღ. ცაგარლის კატალოგი № 22.

„დიდნი გალობანი, თქმული წმიდისა მამისა ჩვენისა ანდრია კრიტელ-იერუსალიმელისა. ნელიადისა წმითა და შემუსრვილითა გლითა და წმითა წარიკითხვს. გ-ლბა ა, ჯმაა ვ. სძლისპირი.—შემწე და მხსნელ

და მფარველ მეყავნ მე, მცხვრება ჩემდა ესე ღმერთი ჩემი და ვადიდო იესე...“ 10r—75r.

ანდერძი: „მხილველთ მედრი ვარ, ესრეთ უგვანად მწირობის ეამს ვწერე მე, უღირსმან ბერმა არქიმანდრიტმა კირილე ქალაქსა მოსკოვის. ოკლონ-ბერს ე, წელსა ჩადვ“ (75v).

(1404)

3646

## სვინაქსარი. 1746

331 ფ.; 16.5×11; ქალაღი. ტყავგადაკრული ხის ტვიფრული ყდა; 1-2 ფ. ამოვარდნილია; ნუსხური, სათაურები სინგურით; აქვს თავსამკაული (1r); გადა-მწერი: თომა მღვდელი (330v); თბილისი, ღვთისმშობლის მონასტერი 1746 წ. (330v); დაუწერელია: 138v. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 23.

„ს ვ ა ქ ს ა რ ნ ი, რომელ არიან კრებანი, წესნი და განგებანი, დაწესებულნი წმიდათა მღვდელთ-მოძღუართა მიერ, რომელსა წერილ არს ეკლესიასა საწელიწდო განგებად ფსალმუნებისათჳს გალობისა და წიგნის კითხვსა და თუ რომელსა დღესა მოვიცლით, ანუ თუ რომელთა წმიდათა ქსენებასა და ცადებთ ეამთა ლოცვისა და მუკლოდრეკისა, და კუალად წერილ არს ცხორებანი და წამებანი დღითი-დღედთა წმიდათანი სულ მცირედ და შემოკლებულად, რათა არა ფრიად სიმრავლე წერილთა იქმნას.

თუჴსა სეკდენბერსა აქუს დღე ლ; დღეთა აქვს ეამი იბ და დამეთა ეამი იბ. — თუჴსა სეკდენბერსა ა. გვრგვნი წელიწდისა და დაწყებად ინდიკტიონისა და ქსენებად წმიდისა ღმრთისმშობელისა...“ 1r—331r.

შენიშვნა: ხელნაწერის ტექსტი წარმოადგენს გიორგი მთაწმიდლის მიერ ნათარგმნი სვინაქსარის ნუსხის პირს, რომელშიაც ქართველი წმინდანებიდან შესულია ექვთიმე მთაწმიდლის სვინაქსარული ცხოვრება (13 მაისი) და იოანე ათონელის სახსენებელი (14 ივნისი).

ანდერძები: 1. „ქრისტე შეიწყალე ამის აღმწერი ცოდვილი თომა სინელი“ (138r).

2. „დიდება და მადლი წმიდათა, კურთხეულ არს ღმერთი. დასრულდა განგება თუეთა წელიწდისათა, დიდი ესე სვინაქსარი, სულთა წინამძღუარი და განათლებული და მეცნიერმყოფელი უმეცართა ჴელითა გლაზაკისა და ყოველთა ქრისტიანეთა უნარჩევვისა, სახელად ოდენ მღვდლის თომასითა, ხოლო დაიწერა მონასტერსა შინა წმიდისა ღვთისმშობლისასა ტფილისს, ქორონიკონსა ულდ“ (330v).

მიანწერები: ზემო ყდის შიდა მხარე და 331v.

(1405)

3647

## კრებული. 1847

113 ფ.; 18×11,5; ქალაღი; მუყაოს ყდა; მხედრულრ; გადაწერი ს. ტაბიძე (109v); 1847 წ. (82v); პეტერბურგი (109v); დაუწერელია: 83v, 84r-v, 99v, 110r—113v. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 24.

1. „სწავლანი სულიერნი წმიდისა მამისა ჩუენისა გრიგორი დვთისმეტყველისანი. — 1. დასაბამად და აღსასრულად ყოველთა საქმეთა შენთა ღმერთი გაქუნდინ, რამეთუ კეთილ არს ღმრთისაგან დაწყებად და ღმრთისა მიერ აღსრულებად. ყოველთავე საქმეთა ჩუენთა და მარადის გონებათა ჩუენთა ღმრთისა თანაყოფად...“ 1r—36r.

შენიშვნა: ტექსტი თარგმნილია ექვთიმე მთაწმიდლის მიერ (იხ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 32).

2. „სწავლანი სულიერნი წმიდისა მამისა ჩუენისა დიდისა ეასრლისანი. — 1. ლოცუა უბნობა არს ღმრთისა მიმართ. აწ უკუშ გულისწამეპყოთ, ძმანო, თუ ვითარი საზომი უხმს გონებასა მას, რომელი იგ შემძლებელ იქმნას მიუღრეკელად დგომად წინაშე თვისისა მეუფისა და უბნობად მისა პირისპირ ნებისაებრ მეუფისა თვისისა თვინიერ შუამდგომელისა...“ 36v—57v.

შენიშვნა: ტექსტი თარგმნილია ექვთიმე მთაწმიდლის მიერ (იხ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 18).

3. „სწავლანი სულიერნი წმიდისა მამისა ჩუენი მაქსიმე აღმსარებელისანი. — 1. პირველი უვნებელობა არს, რათა კაცი საქმეთაგან ცოდვისათა უცხო იქმნას და სრულად განეშოროს...“ 58r—82r.

შენიშვნები: 1. ტექსტი თარგმნილია ექვთიმე მთაწმიდლის მიერ (იხ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 99).

2. ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „18  $\frac{XI}{22}$  47“

„ყოვლად სამღუდლო მიტროპოლიტი ნინოწმინდისა და ალხივისკოპოსი რუსთაველისა სტეფანეს წიგნთსაცავთაგან გარდაწერილ არს ეს სამასეული ფრიად სასარგებლო სულთა და ჯორცთასა“ (83r).

4. „სამადლობელი გალობა წმიდისა ამბროსი მედიონელი ეპისკოპოსისაგან. — შენ, ღმერთსა გაქებთ. შენ, უფალსა აღვიარებთ. შენ, პირველ საუკუნოსა მამასა ყოველი ქუეყანა გადიდებს...“ 82v—83r.

5. ლოცუანი „ღირს არს სანიადგო სათქმელი. — ღირს არს კეშმარიტად. რათა გადიდებდეთ შენ, ღმრთისმშობელო, რომელი მარადის სანატრელ იქმენ...“ 85r—101v.

შენიშვნა: 1. 100 და 101 ფურცლის r-v არის ლითოგრაფიულად ნაბეჭდი ლოცვა, რომლის ბოლოს ლითოგრაფიულადვე მიწერილია: „იმერეთის მარიამ დედოფლის მოძღუარმან იონა მღუდელ-მონაზონმან გარდმოწერე რუსულისაგან ქართულად იოანე ოქროპირისაგან ლოცუანი და დარიგება ხუთნი და კუალად კანონი ანგელოზისაგან მოცემული პახუმისა მიმართ. მომიხსენებდეთ ლოცუასა შინა თქუენსა. წელსა 1836, ივლისის 20-სა, ს. პეტრებურღსა შინა“ (101v).

2. „რუსულისაგან გარდამოღებულთა ქართულთა ენასა ზედა წმიდა ესე ლოცუანი ქრისტეს მოყვარეთა ერთოვს“ (99v).

6. „ათორმეტთა თთუშთა შინა რაოდენნიცა დღენი არიან ქსნილნი თევზითა ანუ ღვინითა და ზეთითა...“ 102r—106r.



შენიშვნა: 106v მოთავსებულია საგალობლის ნაწყვეტი რუსულად:

„От юности моя...“

7. „წმიდისა ეფრემისაგან თქმული თარგმანება, რომელიც არის დაბადებისაგან განმარტებული. — ხოლო შენ, შულო ჩემო სეით, იყავ განგებელ ერსა შენსა შიშითა ლთისათა...“ 107r—109v.

ანდერძი: „ესე დიდება ღმრთისა ათორმეტ გზის დღეთა შინა და ათორმეტ ღამეთა შინა სრულ იქმნა ძალითა ლთისათა. გარდმომწერსა მომიხსენებდეთ ლოცვათა შინა თქვენთა. ს[ვ] მ[ო]ნ [ტ] ა[ბ] ი [ძ] ე[“ (109v).

(1406)

3648

## საკითხავები. XIX

88 ფ.; 21,5×17; ქაღალდი; მუყაოს წითელი ყდა, ოქროტვიფარით; მხედრული; სათაურები ნუსხურად, სინგურით [XIX ს. I ნახ.]; დაუწერელია: 20r-v; 43r—44v; 62v—69v; 88r-v. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 25.

1. „ქ. სეკდენბერსა შ. შობაჲ წმიდისა ღისმშობელისაჲ. საკითხავი თქმული ნეტარისა იოანე დამასკელიისაჲ შობისათჳს წმიდისა ღთისმშობელისა მის ქალწულისა მარია მისა. — მოვედით ყოველნი ნათესავნი და ტომნი და ყოველნი ენანი ძეთა კაცთანი და ყოველი ჰასაკი ყოველთა არსთაჲ და ყოველი მთავრობაჲ წესიერი...“ 1r—19v.

შენიშვნები: 1. ტექსტის დასაწყისში მიწერილია: „ლოცუა ყავთ გლახაკსა ეფთუმესათჳს, რომელმან ესე საკითხავი ბერძულისაგან წიგნისა ქართულად ვთარგმნე“ (1r).

2. ამ ხელნაწერის შესახებ იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. I<sup>3</sup>, გვ. 182. და მისივე ეტიუდები, VII, გვ. 149.

2. „თუშსა ნოენბერსა კა. ტაძრად მიყვანება წმიდისა ღისმშობელისაჲ. საკითხავი, თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუშნისა იოვანე მმარხველისა. კოსტანტინეპოლელ მთავარებისკოპოზისა, ტაძრად ნიყვანებისათჳს წმიდისა ღისმშობელისა და მარადის ქალწულისაჲ მარიამისა. ოდეს იგი სამისა წლისა იყო, მიიყვანეს ტაძრად მშობელთა მისთა და შეწირეს ღმერთსა და შეიწყნარა იგი ზაქარია მღვდელ-მოძღუარმან, მამამან ივანე ნათლისმცემლისამან, და შეიყვანა წაწათასა შინაგანსა ტაძრისსა და რყუ მუნ შინა წაიგი ქალწული და მოიღებდა საზრდელსა ჯელითა ანგელოზისაჲთა. გქხ უო. — ბრწყინვალე არს და დიდებულ დღესასწაული ესე კრება და გონებასა დღესასწაულის მოყვარეთა მორწმუნეთასა გალობად წადრერ ჰყოფს და არს ესე ყოვლად წმიდისა ქალწულისა და ღთისმშობლისა ტაძრად მიყვანება...“ 21r—42v

3. „მიცვალე ბისათჳს წმიდისა მღთისმშობელისა. საკითხავი, თქმული წმიდისა იოანე მახარებელისაჲ და ღისმეტყუშლისა დაძი-

9. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. V.

ნებისათვის წმიდისა ღმრთობისა. — ყოვლად წმიდა დიდებული მარია მ ზეულებსაებრ მოვიდოდა ყოვლად წმიდისა საფლავსა უფლისასა კუმეკად საკუმეველისა...“ 45r—57r.

4. „თსა ავსტოს იე. მიცუალე ბა წმიდისა ღმრთობისა მარადის ქალწულისა მარია მისი. საკითხავი, თქმული იოვანე ოქროპირისა. გუჰნ, უო. — საყვარელნო, მოვედით და ისმინეთ წმიდისათვის ქალწულისა ქება, ვითარ აღიდა შობილმან მშობელი თვისი...“ 57v—62r.

5. „თსა ნოენბერსა კა. წამება წმიდისა მათე მახარებელიისა. — რაქამს აღმობრწყინდა ცისკარი, მოვიდა წმიდა მახარებელი მათე...“ 70r—84r.

6. „აღვსებასა დღესა შემდგომად ცისკრისა გალობისა ამბორის-ყოფა ბერძულად. შემდგომად ამბორის ყოფისა, ესე საკითხავი წარიკითხვის, თქმული წმიდისა მამისა ჩვენისა იოვანე ოქროპირისა. — რომელნი ხართ ქრისტეს მოყუარენი და მორწმუნენი, მიიღეთ კეთილისა ამის დღისა კრება...“ 86r—87v.

**შენიშვნა:** საკითხავების ეს ტექსტი გადმოწერილია აზიის ხალხთა ქვეყნების ინსტიტუტის ლენინგრადის ფილიალის ხელნაწერთა განყოფილებაში დაცული E 16 ხელნაწერიდან. ხელნაწერი გადაწერილი უნდა იყოს თეიმურაზ ბაგრატიონის მიერ 1814 წლის ნუსხიდან.

**ანდერძები** ხელნაწერის დედნისა: 1. „წმიდაო მათე მახარებელო, შეიწყალო იოსებ სულითა, ამინ“ (64r).

2. „გარდამოიწერა ესე წიგნისაგან მარგარიტად წოდებულისა ამ საღმრთოთა სწავლათა და სიტყვათა და წმიდისა მათე მახარებელის ცხოვრებას შემდგომ ეწერა ამას ფრიად უძველესთა ქამთა შინა აღწერილსა წიგნისა ბოლოს ესე შემდგომნი აღწერელისაგან წიგნისა მისი“.

მოწყალებითა ღმრთისა, მამისა ყოვლისა მყრობელისაათა, შეწვევითა საყუარელისა მისა მისისა მხოლოდშობილისა იესუ ქრისტესითა, მადლითა ცხოველსყოფელისა ყოვლად წმიდისა სახიერისა სულისაათა.

ამის წმიდისა სამებისა ერთ-არსებისა, გამოგნებით შეურევნელისა და ერთღმრთებით განუყოფელისა ნებითა და ბრძანებითა. მეოხებითა ყოვლად წმიდისა და დიდებულისა. უმეტეს კურთხეულისა ღმრთობისა, მარადის ქალწულისა მარია მისათა. ძლიერებითა ცხოველსყოფელისა ბატონისა საუფლომსა ჭუარისათა, მადლითა წმიდისა დიდებულისა წინამორბედისა იოვანე ნათლისმცემლისაათა, ვედრებითა წმიდათა მთავარანგელოზთათა და ანგელოზთა და ყოველთა ზეცისა განწყობილთა დასთა მღუძარეთა ძალთათა, მეოხებითა წმიდისა და დიდებულისა დიდისა ღმრთებულისა და მახარებელისა იოანესითა, ოხიოა და ვედრებითა წმიდათა და ყოვლად ქებულთა დიდებულთათა მოციქულთათა, მეოხებითა წმიდათა მღუდელ-მომღუარათათა და სანატრელთა მამათათა, მეოხებითა კეთილად მძლეუთა წმიდათა მოწამეთა და ყოველთა წმიდათა მისთათა, რომელნი საუკუნითგან სათნო ეყვნეს ღმრთსა.

ღირს-ყოღმერთმან გლახაკი ესე და ფრიად ცოდვილი და ყოველთა მოწესეთა უნარჩევასი და არამსგავსად ცოდვათა ჩემთა შეწყალებული და ნიელ და დაწერე წმიდა ესე წიგნი უცხოებასა და მწირობათ სიგლახაკსა შინა ჩემსა პალესტინისა სანახებთა, წმიდასა აღდგომისათა მონასტერსა წმიდისა სამოელ წინასწარმეტყუელისასა. სალოცველად და მოსახსენებელად სულისა ჩემისა, მშობელთა ჩემთასა, ყოველთა გარდაცვალებულთა ჩემთასა, მამ-

თა და მოძღუართასა. უნ სასყიდელი მიეცინ ყოველთა მოღუაწეთა და მუშაეთა, და შევეწირე წმიდასა წინასწარმეტყველსა სამოელს მამობასა იოვანე უხამურისასა. ვინცა გამოახუას წმიდასა სამოელს, პრისხავსმცა მამაჲ, ძე, და სული წმიდა, და წმიდა სამოელ. და ყოველნი წმგდანო. და იუდას თანა და ოროგინეს თანამცა არს ნაწილი მისი, და შე-მცა-ჩუენებულ არს მათ თანა, ამინ. დაიხზრკია ქელითა იოსებ შავისა ლოკით“ (84r—85v).

3. „ბოლოს ეს ეწერა ფურცელზე) რელისა(!). ღმერთო და წმიდაო მათე მახარებელო, შეიწყალე გლახაკი ბერი ბესარიონ ქიოტაშვილი, აწ ვინცა ბძანოთ, თქ-ნცა შს-თ ღმერეჲმან, ქ-ს ჩყიდ“ (84r).

(1407)

3649

უბნობანი მართლმადიდებლობისათჳს. 1816

68 ფ.; 20×16; ქალაღი მოღურჯო ფერის; მუყაოს ყდა; მხედრულთჳ 1816.IV.2 (66v); დაუწერელია: 67r—68v. აღ. ცაგარღის კატალოგით № 26.

„უბნობანი შორის გამომცდელისა და დარწმუნებულისა მართლმადიდებლობისათჳს ქრისტეანებრისა. — გ. მე ვეძიებ ჰეშმარიტებასა. მე მსურის ყოფად ჰეშმარიტსა ქრისტეანებრსა ეკკლესიასა. მე მსურის მიმთხუშვად ცხოვრებისადმი. დ. უკეთუ სურვილნი ესე წრფელ არიან, მაშინ თვთ უფალი მოგიგებს შენ: მე ვარ გზა და ჰეშმარიტება და ცხოვრება...“ 3r—66v.

შენიშვნა: 1. ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „ითარგმნა რუსულით საქართველო-იმერეთის უწმიდესის სინოდის კანტორასა შინა. აპრილის 2-ს დღესა. 1816-ს წელსა“ (66v).

2. წინ უძღვის: ა. თავფურცელი „უბნობანი შორის გამომცდელისა და დარწმუნებულისა მართლმადიდებლობისათჳს აღმოსავლეთის ბერძენთ როსიის ეკკლესიისა, თანა დართეთა გამონაწერისათა საზოგადოისაგან ეპისტოლისა ფოტკონსტანტინეპოლის პატრიარხისა აღმოსავლეთის საპატრიარხოთადმი საყდართა. ნება დართეთა უწმიდესის მმართველის სინოდისათა 1815-ს წელსა“ (1r).

ბ. „წინასწარუწყება. სული ჰეშმარიტისა ქეანებრისა მომთმინებისა და მშვიდობის მოუყარებისა, მადლითა ღ-ისათა დაცველი როსიის ეკკლესიასა შინა, აწარმოებს მას, რომელ ჩეულებერივითა შინა და ზოგად ერობითთა მოძღურებათა საგანნი, მიმოქცეულნი პაექრობასა შინა შორის აღმოსავლეთის ეკკლესიისა და სხუათა ქრისტეანებრთა სარწმუნოებისა აღსარებათა, არა ესოდენ მეტადინობით განიმარტებინ...“ 2r-v).

(1408)

3650

გაბრიელ მცირე, ოქროს წყარო. 1795

198 ფ.; 14,5×10; ქალაღი; მუყაოს კონენკორგადაკრული ყდა; მხედრული; სათაურები მთავრულად ოქრომელნი და სინგურით; გადამწერი გაბრიელ მცირე. დაუწერელია 2r. აღ. ცაგარღის კატალოგით № 27.

[გაბრიელ მცირე], „წმიდათა შორის მამისა ჩუშნისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინუპოლელ პატრიარხისა, თქმულთაგან ლუთიფ-შუშ-

ნიერნი სწავლანი, რომელსა ეწოდების ოქროს წყაროჲ. სწავლა I. წმიდათ წერილთა ჳელად მიღებისათჳს. — საყვარელო, იკითხვიდე-რა სამღთოთა სიტყუათა, პირუშლად ევედრე ღმერთსა...“ 3რ—193v.

**შენიშვნები:** 1. „ოქროს წყარო“ შედგენილია გაბრიელ მცირის მიერ. აკადემიკოს კ. კეკელიძეს ეს ხელნაწერი მიაჩნია გაბრიელ მცირის ავტორად (იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I<sup>2</sup>, 1941. გვ. 364—369).

2. ხელნაწერს უძღვის: იოანე ოქროპირის სურათი, რომელსაც გარშემო სინგურით. მთავრულად მიწერილი აქვს: „წმიდაო მამაო იოანე ოქროპირო! ოქროსა პირით შენით ოქროსა წყაროჲსა აღმომდინარეო. ოქროვანითა სიტყუათა შენითა მეოხ ეყავ წინაშე ღმრთისა მეფის ძეს ფარნავაზს“ (2v).

3. ხელნაწერს ერთვის: ა. „შესხმა და ვედრება წმიდისა მამისა ჩუშნისა იოანე ოქროპირისა“ (194r).

ბ. „ზანდუკი წიგნისა ამის, რომელსა ეწოდების ოქროს წყაროჲ“ (194v—195v).

გ. „ბექელი ოქროს-წყაროჲსა“ (195v).

4. იოანე ოქროპირის „ოქროს წყარო“ გამოცემულია პ. კარბელაშვილის წინასიტყუაობით, თბ., 1905.

**ანდერძები:** 1. „გვირგვინისათვის სიყვარულითა დავშვერ

კაცმან ღ-ისამან ღ-ისმსახურისა თანა,

ბორძირი შემწედ ვცგულსმოდგინე ესე.

ოქროს წყაროჲ იმრთელე, მეფის ძეო.

ფარნავაზს გიძღვნი გლახაკი მონა შენი“ (1v).

2. „ქო ღთისო იესო, ადიდე ძე მეფისა ფარნავაზს“ (1r).

3. „მუფეო მეუფეთო და უფალო უფლებათო, ყოველთა კეთილთა მიზეზო ღმერთო, ღოცვითა სთნოსა შენისა იოანე ოქროპირისათა აღძრე და განაბრწყინე სულით და ჳორციით მეფის ძე ფარნავაზ, რომლისათვისცა აღიწერა სულთა მაცხოვრებელი ესე წიგნი ფრიადის ტრფილებითა ტკბილსიტყუაობისათვის ოქროპირისა, რომლისათვის წერილ არს, ვითარმედ უმჯობეს არს. რათა მოაკლდეს მზესა ნათელი თვისი, ვიდრე ოქროპირისა სწავლათა დადუმებაჲ. ყოვლადის სურვილით მწერალი მრავალმთის უღაბნოსა გარეჯისასა, მონასტერსა ნათლისმცემლისასა. წელსა განჯორციელებითგან სიტყვისა ღმრთისა ჩლჳე. თუშსა აგვისტოსა, რიცხუსა ე. ღოცვასა ვითხოვ. 1795.6.5“ (196r-v).

4. „წყარო ცხოვრებისა და უკუდავებისაო ქრისტე, წყარო წყალობისა და სუშტად ნათლისად გამოაჩინე ფარნავაზ და მრავალჳმ ჳყვენ წელნი ცხოვრებისა მისისანი, რომელიცა დღეს ბრძანდება ოცის წლისა, ხუთის თვისა და ცხრამეტის დღისა. და შემდგომად ამისა მზეებრ ბრწყინავლებითა ადიდე მადიდებელი ყოვლად წმიდისა სახელისა შენისა (აქ კაცის თავის გამოსახულება). ესე იყავ ბექელი წიგნისა ამის“ (197r).

**მიანაწერები:** 1. „ნათელმსხიები იოანე მზეება,

სოფლის ბრწყიები, ეკლესიის მთიები,

მარად მგიებო, სვეტი შეურყიები,

მგელთა მრიები. ქრისტე-ცხოვრო მწყსიები,

დიდ შემძლიები პირ. ოქრო პირს მთქმიები.

რად უხამს ოდენ უქო მეფის ძეობა,

ფარნავაზს თვის აიენ კეცილსამოთხეობა,

გონების სივრცე. გულუხვს პირუთნეობა.

კაცთმოყვარება. მდაბალ მშვილსა მწნეობა,

სქესსა მეტობენ ყოვლად მისი ჳნეობა.

წიგთ წავიხინე[...]" (1v).

2. კრიბტოგრაჲა (196r).

(1409)

3651

თეიმურაზ ბატონიშვილი, აღწერა იერუსალმის ქართულთა მონასტერთა.

XIX

76 გვ.; 17×10,5; ქალაღი: ქალაღის ყდა; მხედრული; ავტოგრაფი თეიმურაზ ბატონიშვილისა (30 გვ.); [XIX ს.]; დაუწერელია: 55—64, 66—72, 74—76 გვ. აღ. ცაგარლის კატალოგიტ № 28.

«თეიმურაზ ბატონიშვილი. აღწერა იერუსალმის ქართულთა მონასტერთა». — „მაღალ ყოვლად სამღვდლო ტიმოთე [მთავარეპისკოპოსი] მიტროპოლიტი სწერს თვისსა შინა საბერძნეთისა წმიდათა ადგილთა მობილვასა, თუ სადა არიან წმიდანი მონასტერნი ქართველთა მეფეთა მთავართა და თავადთაგან აღშენებულნი...“ 1—54 გვ.

შენიშვნა: თეიმურაზის ამ თხზულების მთელი ფაქტიური მასალა ტიმოთე გაბაშვილის „მიმოსლის“ თავისუფალ გადმოცემას წარმოადგენს (იხ. ე. მეტრეველი, მასალები იერუსალიმის ქართული კოლონიის ისტორიისათვის, XI—XVII სს., 1962, გვ. 61).

(1410)

3652

იოანე დამასკელი, დიალექტიკა. 1762

108 გვ.; 16,5×11; ქალაღი: ქალაღის ყდა; მხედრული; სათაურები სინგურით; გადამწერი: დავით დიაკვანი, 1762 წ. (103 გვ.); დაუწერელია: 108 გვ.; აღ. ცაგარლის კატალოგიტ № 29.

[იოანე დამასკელი, დიალექტიკა]. „ყოფისათვის, არსებისა და შემთხვევითისა. — ა. ყოფი ზოგადი სახელი არს ყოველთა ყოფთა. ესე უკუე ყოფი განიკვეთების არსებისა მიმართ და შემთხვევითისა. არსება უკუე არს საქმე თავით თვისით ყოფი...“ 1—102 გვ.

თავდება: „...და ვითარცა ცხენისაგან და ვირისა კერძო ვირი, რამეთუ არცა ცხენი, არცა ვირი არს, ანუ იწოდების, არამედ სხუათაგან სხვაჲ. არა რომლისა მათგანისა, რომელთაგან შეიზავა დამცველი, შეურევნელად და უქცევლად“.

შენიშვნა: 1. ტექსტს უძღვის იოანე დამასკელის მიმართვა მაჟუმელ მამასა წმინდასა კოზმას, ეპისკოპოსს მაჟუამისასა(!) იოანე უნდოჲ — მამასა წმინდასა კოზმას, ეპისკოპოსს მაჟუამისასა(!) იოანე უნდოჲ — იწროებასა ვარემე გონებისასა და უღონობასა ენისა ჩემისასა მეცნიერსა...“ 1—6 გვ.

2. დიალექტიკის ტექსტი მთ [49] თავისაგან შედგება.

3. იოანე დამასკელის ეს თხზულება არსენი იყალთოელის თარგმანს წარმოადგენს. მისი ტექსტი ემთხვევა H ფონდის № 97 ხელნაწერის (12r—45v) ტექსტს, რომელიც ს. გორგაძის მიერ არსენი ვაჩესძის თარგმნილ ნუსხათა შორის არის აღნიშნული (იხ. „მიმომხილველი“, I, ტფილისი, 1926, გვ. 178).

4. ხელნაწერს აქვს სხვა ხელით გაკეთებული შენიშვნები: 6, 19, 20, 24, 26, 25, 30, 31, 34, 35, 40, 44, 49, 63, 64, 65, 66, 74, 78, 79, 82 გვ.

5. ტექსტს ერთვის: ა. გვამის განმარტება (103—104 გვ.); ბ. ანჩინური ან-  
ბანი (104 გვ.); გ. ძნელოვან სიტყვათა განმარტება (105 გვ.); დ. სენტენციები  
(106 გვ.); ე. „ბანარტოსის“ განმარტება (107 გვ.); ვ. განმარტება არსებობისა  
და შესვენის (107 გვ.).

ანდერძი: „განსრულდა აღწერილი ესე თვესა მარტსა ხუთსა, ქ[ორონი]კონს-  
ტანს, ჰელითა და ვით დიაკონისა მიერ. მვიღველთ მიბძანეთ შენდობა, ვისაც  
რომ გული გენდობათ. კრება ჰყავთ განკიდებულთა, მით მოიგვეთ ერთობა და  
სამება გუამით ყოფილი, ჩვენ გუწამდეს ერთი ღმერთობა“ (103 გვ.).

(1411)

3653

## ანტონ I, მზამეტყველება. 1822

245 ფ.: 37,5×23,5; ქალღი; მუყაოს ყდა; მხედრული, სათაურები და აბ-  
ზაცის დასაწყისი ასოები სინგურით; ვადამწერი: იოელ ალექსევი (243r); 1822 წ.  
(243r); ტფილისი (243r); დაუწერელია: 1r-v, 21v, 71v, 243v—245v; აღ. ცაგარ-  
ლის კატალოგით № 30.

„წიგნი. რომელსა ეწოდების მზამეტყველება ანტონის მიერ  
საქართუშლოსა კათოლიკოსისა ნისტორიანთა ბოროტისა წუალებისა დასარ-  
ღუშველად. წიგნი 1. — ნანდვილ ქადაგთა მათ ჰეშმარიტებისათა სამღუდე-  
ლოთა მწყემსთა კმასაყოფელ არს საღმრთოთა განგებულებისა საიდუმლოთა  
ქადაგება...“ 22r—243r.

შენიშვნა: 1. ტექსტს უძღვის: ა. „წინასიტყუა წიგნისა მზამეტყველებისა,  
რომლითაცა გამოთქმელი ძღუნის მრთმელობს წიგნსა ამას ყრმათადმი აღმო-  
სავლისა წმიდისა ეკკლესიისათა. — არა მრავლისა წლისანი ბრძენნი, არცა მო-  
ხუცებულთა უწყიან სასჯელი, იტყვის იობ...“ (2r—6r).

ბ. „ზანდუკი...“ (6r—21r).

2. ხელნაწერის ტექსტი მისდევს გამოქვეყნებულ ტექსტს (იხ. „მზამეტყვე-  
ლება, ქმნილი ანტონი I, საქართველოს კათოლიკოსისაგან“, 1892, ტფილისი):

ანდერძი: „უძღუნე ქებასა დიდსა გამოთქმელსა ამის წიგნისასა, მამათ-მთა-  
ვარსა ქართუშლოსა ანტონის, ყოვლად ბრძენსა, ჰეშმარიტებისა ძეტყუშლსა,  
მამხილებელსა მწუალებელთასა და მოლუაწესა ქრისტეს ჰეშმარიტისა სარწმუ-  
ნოებისასა, რამეთუ აღუწერიეს წიგნი ესე სარწმუნოებისა სასარგებლოდ ჩუშ-  
ნდა, რომლისა ჰხსენება იყავნ საუკუნოდ, ამინ. ნამდვილიდამ გარდმოვსწერე  
იოელ ალექსევი. წელსა 1822-სა ტფილისისა“ (243r).

(1412)

3654

## ანტონი I, კატეხიზმო. XIX

120 ფ.; 16×10; ქალღი; უყლო ნაკლული; მხედრული, სათაურები მთა-  
რულთ. სინგურით; [XIX ს.]; ჰვირინშანი 1818 წ. აღ. ცაგარის კატალო-  
გით № 31.

„წიგნი კატეხიზმოს ანუ მოწოდება, რომელიცა თანა-აცს ქრისტეა-  
ნეთა კეთილმსახურთა აღსარებად და შეწყნარებად. რომელსა შორის სიმოვ-  
ლიონ(!) აღიხსნების 123 შინა კითხვა-მიგებითა. —

1. კითხუა: რად არს სათანადო ქრისტეანისა შიმართ, რათა ჰრწმენეს?

1. მიგება: სიმელონ, რომელი არს ათორმეტი ტაეპი, ქმნილი მეორი-საგან მსოფლიოესა კრებისა...“ 3r—120v.

წყდება: [111. მიგება...] „და ესე ცხად არს უკუჲ. — საქმისაგანცა არცა ერთისა უღმრთოესა შემძლებელ ვართ თქმად სასუფეველსა შინა მყოფად...“.

შენიშვნა: ტექსტს უძღვის: ა. თავფურცელი: „სადიდებელად ცხოველსმყოფელისა თანაარსისა და განუყოფელისა სამებისა — მამისა და ძისა და სულასა წმიდისა — ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ზემოისა საქართველოსა დავითიან-ბაგრატიონისა წიგნი კატეხიზმოს, რომელ არს მოწოდება თვსთა მოწაფეთა ქეშმარიტისა მიმართ სარწმუნოებისა და საქმისა, რომელიცა სათანადოსა ქრისტეანთასა აღმოჩინებითთა ღმრთისმეტყუღლებითა და ფილოსოფიითთა იპყრობს თვს შორის კითხუა-მიგებითად. დროსა უკეთილმსახურესისა და უმაღლესისა ირაკლი მეორისა და მეფისა ყოვლისა საქართველომსასა და მამადმთავრობისა თვსისა ყოვლისა ზედა ქართუღლთა. წელსა დასაბამითგან სოფლისა 7175, განკორციელებითგან სიტყუსა ღმრთისა 1767, თუღსა მეხუთესა, რიცხუსა 20“ (1r-v).

ბ. „შეყვანილება ანუ წინასიტყუაობა წიგნისა კატეხიზმოსისა. — არ მომწყინდების თქუღსთანა საუბარი, ჰი ქართველნო, სიბრძნის შემყუარებელნო, აღტეხილება მაქუს ნიჰად თქუღსნდა მომართ, შრომად. უბნობად. წერად. მეშაირობად. ამაღ, ვითარმედ მიყუართ ქეშმარიტებით. ნამღული ქეშმარიტ ზესთა მყო ისმენს ამას, ვითარმედ თქუენთვს შეჩუღნებული ვჰყო თავი. არარად მგამისა, არად შემირაცხიეს არცა თქუღსთანა სიკუღლილი, არცა ტანჯუა. ვჰშურები სურვილით, არ დაესცხრე, ვირე ვიყო. ვჰქმენ კატეხიზმოს სარგებლად თქუღსნდა, ძმანო, ჩემთ თან ნერგულთად შვილთა თქუღსთა ძმათადმი მიმწოდებელმან სათანადოესადმი, ქრისტეანეთად კეთილ-მსახურ-მცხოვრებთა მიირთუთ, სარგებელ ჰყავთ თქუღს ჩემთვს ლოცვაი, ეს აღჰჰნის ტაეპთ სიმეოლისათ ათ-ორთა, ღისმეტყუღლურად აღმოაჩინებს იმათ, ხოლო სხუათაეა საღმრთოთა საიდუმლოთ ეგ სახედ მათსა ჰყოფს აღმოჩინებასა ფილოსოფოსებრ, ყოვლად დაურღვეველად. რაცა საკიროდ თანა გუამს ქრისტეანეთ, რაჲ რაც მივჰსწუღთ, არარა დაუტევე დაუღებელად კატეხიზმოსსა შინა თეორეტიკა ანუ საჰრაქტიკო ღვთისმეტყუღლება, ამისთვს ვჰშევრ უღებნი“ (2r-v).

{1413}

3655

ლოცვანი. 1810

13 ფ.; 16,5×10; ქალაღდი; ქალაღდის ყდა; მხედრული; 1810.III.28 (11v); დაუწერელია: 1r, 12r—13v; აღ. ცაგარღის კატალოღით № 32.

„სუნღდისისა წერტისაგან ლოცვა, მამაო ჩვენო, თქმული მღაბიოდ უღირსის ხუცისა სიღნის იკონოზოს დეკანოსისა იოანეს მიერ, რო-

მელიცა ითქუა თხოვითა უგანათლებულესისა მეფის ძის ვახტანგისათა. — სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდასათა, მამათ ჩვენო, რომელი ხარ ცათა შინა..." 2r—11v.

**შინაწერები:** 1. „მის უგანათლებულესობას მეფის ჰსძალს ელენაოთარამილახვარისასულს, უმოწყალესს კელმწიფეს, სადიდებელად მღუთისა ერთისა სამწმინდაობასა შინა დიდებულისა და სახსოვრად მამად ღირს ქმნილისა ვისმე და მორჩილ-მოსამსა(!) ეძღვნა სიმდაბლით. თ. ბ. ო.“ (V).

2. „აღწერილ იქმნა შრომითა თ. ბ. თ. 1810 წელს, მარტს 28 დღესა, გორს“ (11v).

(1414)

3656

## კრებული. 1809

284 ფ.; 31,5×20; ქალაღი; მუჯაოს ყდა; მხედრული, სათაურები მთავრულით, სინგური; 1809 წ. 1X.2 (67v); დაუწერელია: 68r—71r, 73r, 75v—76v, 108v, 160r—161r, 166v—168v; 173r—174r, 176r—178r, 180r—181v, 186r—187v, 259v, 276r—v, 281r—284v; აღ. ცაგარლის კატალოგით № 33.

1. [თეოფილაქტე ბულდარელი], „იოანე ფილოსოფოსმან ჰიმეჰიმელმან ელადელთა ჯმისაგან სპანთ მოსახელე ჯმად გარდამოილო განმარტებაჲ წმიდისა ევანგელიისა. სახარება მარკოზისი. თავი პირუშლი. — დასაბამი სახარებისა იესუ ქრისტესი, ძისა ღმრთისა, ვითა წერილ არს წინასწარმეტყუშლთა შინა..." 1r—67v.

**შენიშვნები:** 1. მარკოზის სახარების თარგმანების ავტორია თეოფილაქტე ბულდარელი (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 61).

2. ტექსტის ბოლოს ნუსხურით მიწერილია: „იყავნ სადიდებელად შენდა, ქრისტე. სიტყუაო მამისო. სრულყოფა სიტყუათა განმარტებითა წმიდისა მახარებლისა მარკოსისთა. სეცდემბრის ბ დღესა, ჩუთ წელსა“.

2. [სამოციქულოს თარგმანება], „გამოუხდა წილი მატათას და თანა აღირაცხა ათერთმეტთა მათ მოციქულთა..." (72r—280v).

**შენიშვნები:** 1. სამოციქულოს თარგმანება შეიცავს: ა. საქმე მოციქულთა (72r—166r) და ბ. პავლე მოციქულის ეპისტოლეთა თარგმანებას.

2. ტექსტი შიგადაშიგ ნაკულთა და გამოტოვებულია ფურცლები შესავსებად.

(1415)

3657

## ანტონი I, ღვთისმეტყველება სამნაწილადი, ტომი I. 1779—1780

215 ფ.; 34×20; ქალაღი; ხის ტყავადაკრული ყდა; მხედრული, სათაურები მთავრულით; გადამწერი ტრიფილე (213r); [1779—1780]; დაუწერელია: 1r—2v, 3v, 17rv, 71v, 144v, 213v—215v; აღ. ცაგარლის კატალოგით № 34.

„დოღმატიკა ღვთისმეტყუშლებისა, ნაწილი პირველი. ოუს ერთობითისა ღვთისმეტყუშლებისა. თავი ა. ვითარმედ არს ღმერთი § 1. —



ენათგან კანნიერებაჲ განგრძელებული სულსა შინა უგლიმოზა არს, ერთი რომელიმე წინააღმდგომთაგანი სულისა წმიდისა...“ 18r—187v.

**შენიშვნა:** 1. ტექსტს უძღვის: ა. თავფურცელი: „ანტონის მიერ დავითან-ბაგრატიონისა, არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოჲსა საქართულოჲსა. განჰსჯა საკუთრად თჳს ერთობითისა ღვთისმეტყუელეებისა სამნაწლათანი. დოღმატიკა ღვთისმეტყუელეებისა, ტომი პირუშლი ღვთისმეტყუელეებისაგან სხოლასტიკასა“ (3r).

ბ. „ზოგად დადგინებანი. დოღმატიკა ღვთისმეტყუელეებისანი. წინასიტყუაობა ღვთისმეტყუელეებისა ამის და ნაწილთა მისთა. ხოლო პირველადი, თუ რამესა გულისხმა-ვყოფთ ლექსისა ამის მიერ ღვთისმეტყუელება. თავი ა. ვითარმედ, თუ რაოდენიმე არს ღვთისმეტყუელეებისა განყოფილებაჲ. § 1. — ჩუენ უკუშ მოცალეთა დროსა ამას შინა სხუთა საქმეთაგან და მხოლოდ განმსჯელთა ოდენ ღვთისმეტყუელეებისათა თანაგუჲს ჩუენებად მოწაფეთადმი...“ (4r—16v).

2. ერთის: ა. „პინაქსიტყუაობა...“ (188r—189v). ბ. „პინაქსიტყუაობა პირველისა ტომისა წიგნისა ღვთისმეტყუელეებისთა სამნაწილედისა აღფავიტასა ზედა...“ (190r—213r).

3. ეს ხელნაწერი არის „ღვთისმეტყველება სამნაწილედის“ I ტომი. იგი შეიცავს დოღმატიკურ ღვთისმეტყველებას და სამი ნაწილისაგან შედგება: ა. ერთობითი ღვთისმეტყველება, ბ. სამწმიდაობითი ღვთისმეტყველება და გ. ზედდადგინებანი საქმეთა ღვთისათა (იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I<sup>2</sup>, 1941 წ., გვ. 344).

4. ხელნაწერი დაწერილია 1779—1780 წწ. (შდრ. S—3680).

**ანდერძი:** „აღიწერა ფრიად უუნდოესისა ტრიფილესაგან ძღუდელომონახონისა“ (213r).

(1416)

3658

### ანტონი I, ღვთისმეტყველება სამნაწილელი, ტომი II. 1779—1780

212 ფ.: 33,5×20; ქალაღი: ტყავადაკრული ხის ყდა; მხედრული, სათაურები მთავრულით: ვაღაწერი: ტრიფილე: [1779—1780 წწ.]; დაუწერელია 1r-v, 7v, 62v, 188v, 212r-v; აღ. ცავარლის კატალოგიტ № 35.

„თეოლოღია-მისტიკა ანუ საიდუმლო ღვთისმეტყუელეებისა. ნაწილი პირუშლი. თჳს უხილავთა არსთა. თავი ა. ვითარმედ სული უკუდავად, გულისხმიერად და მნებებელად დაიბადა ღვთისაგან. § 1. ტრაქტატი. — შემეწიე მე, სულო ყოვლად წმიდაო, ღმერთო. ჩუენ, მოსრულნი წუელილისა მიმართ ღვთისმეტყუელეებისთა საიდუმლოჲსა, შევეხნეთ ძრწოლით და შიშით განჰსჯად და გამოჩინებად საქმესა ამას წინამდებარესა...“ 8r—185v.

**შენიშვნა:** 1. ტექსტს უძღვის: ა. თავფურცელი: „ანტონის მიერ დავითან-ბაგრატიონისა, არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოჲსა საქართულოჲსა. განჰსჯა საკუთრად თჳს თეოლოღიისა მისტიკასა ანუ ღვთისმეტყუელეებისა სასაიდუმლოჲსა სამნაწილოვანი. ღვთისმეტყუელეებისა მისტიკასა. ტომი მეორე. ღვთისმეტყუელეებისაგან სხოლასტიკასა“ (2r).

ბ. „ზედ-დადგინება ანუ წინასიტყუაობა გარეშემცემლი მეთორისა ტომისა ღვთისმეტყუელეებისთა, ესე იგი თეოლოღიისა მისტიკასა, ანუ ღვთისმეტყუელეებისა საიდუმლოჲსა, თავი ა. უწყება პირველისათჳს და სხუთჳს“

ნაწილთა. მისტიკა ღვთისმეტყუელებისათა. § I. — ცნობილ არს ესე და აღსარებულ გამოცდილთაგან მეტაფისიკასა შინა, ნამდულ ქეშმარტისა და საქმარსა, ვითარმედ განუსაზღვრებელი განუსაზღვრებელისადმი უქმარობს შედრგინებად...“ (3r—7r).

2. ტექსტს ერთვის: ა. „პინაქსიტყუაობა თავთა მეორისა ტომისა, ესე იგი მისტიკა ღვთისმეტყუელებისა სამთავე ნაწილთა...“ (186r—188r).

ბ. „პინაქსიტყუაობა მეორისა ტომისა, წიგნისა მისტიკა ღვთისმეტყუელბითისა სამნაწილედისა აღფავიტასა ზედა...“ (189r—211v).

3. ღვთისმეტყუელების II ტომი ისევე, როგორც I, III და IV ტომი, გადაწერილია 1779—1780 წწ. ტრიფილეს მიერ (შდრ. S—3657, 3660).

4. ხელნაწერი წარმოადგენს „ღვთისმეტყუელება სამნაწილედის“ II ტომს. იგი შეიცავს მისტიკურს ან საიდუმლო ღვთისმეტყუელებას და ისიც სამი ნაწილისაგან შედგება: ა. უხილავთა არსთათს. ბ. ეკლესია და მისი საიდუმლონი და გ. „მოცემულთათს“, ესე იგი გარდამოცემა (იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, 1941, გვ. 344).

(1417)

3659

### ანტონი I, ღვთისმეტყუელება სამნაწილადი, ტ. III. 1779—1780

167 ფ.; 34×20; ქალაღი; ხის ტყავგადაკრული ყდა; მხედრული; სათაურები მოთავრული; გადამწერი ტრიფილე: [1779-80 წწ.]; შდრ. S 3660; დაუწერელი: 1r v, 2v, 143v, 165v—167v. აღ. ცაგარლის კატალოგი № 36.

„ყოფაქცევეითისა ღვთისმეტყუელბისა ნაწილი პირუშლი, რომელ არს თეოლოლია. პრაქტიკა საზოგადოდ. თავი ა. თს კაცობრივთა საქმეთა. § 1. ტრაქტატი. შემეწიე მე სულო, ყოვლად წმიდაო ლქერთო. — ჰსთქუა მოცქელმან მეტყუელმან. ვითარმედ არა საქმეთაგან ჰსჯულისათა განმართლდების კაცი, არამედ სარწმუნობითა იესუ ქრისტესითა...“ 7r—143r.

შენიშვნა: 1. ტექსტს უძღვის: ა. თავფურცელი: „ანტონის მიერ დავითან-ბაგრატიონისა, არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოხსა საქართულოლასა, განჰსჯა საკუთრად თს სათნობითისა ღვთისმეტყუელბისა სამნაწილოვანი. ღვთისმეტყუელბისა ყოფაქცევეითისა ტომი მესამე, ღვთისმეტყუელებისაებრ სხოლასტიკასა“ (2r).

ბ. „ზედდადგინება ანუ წინასიტყუაობა მესამისა ტომისა, რომელ არს ითიკა, თეოლოლია ანუ ღვთისმეტყუელბა ყოფაქცევეითი. ხოლო ყოფაქცევეითისა ღვთისმეტყუელბისა ტომი პირუშლი, რომელ არს ღვთისმეტყუელბა სათნობისათს. თავი ა. თეოლოლია ყოფაქცევეთა მოძღურებისა, რომელი იპყრობს თს შორის საზოგადოსა პრაქტიკასა და ზომიერებასა და ითიკასა. § 1. — ვინაჟთგან სარწმუნობა თვნიერ საქმეთა არა ცხოველ არს, თქმისაებრ ძმისა...“ (3r—6v).

2. ერთვის: ა. „პინაქსიტყუაობა...“ (144r—145v).

ბ. „პინაქსიტყუაობა აღფავიტასა ზედა...“ (146r—165r).

3. ღვთისმეტყუელების III ტომი, ისევე როგორც I, II და IV გადაწერილია ტრიფილეს მიერ 1779—1780 წწ. (შდრ. S 3660).

4. ხელნაწერი წარმოადგენს „ღვთისმეტყუელება სამნაწილედის“ III ტომს. მასში შედის: ღვთისმეტყუელება ყოფაქცევეითი და სათნობითი. (კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, 1941, გვ. 344).

(1418)

3660.

## ანტონი I, ღვთისმეტყუელება სამნაწილედ. ტ. IV. 1780

120 ფ.; 34×20,5; ქალაღი; ტყავგადაკრული ხის ყდა; მხედრული სათაურები მთავრული; გაღამწერი: ტრიფილე (119r); 1780 წ. (101v); დაუწერილი: 1r, 3v, 119v—120v. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 37.

„ღვთისმეტყუელება ყოფაქცევითი, ტომი მეორე(!), ნაწილი პირუშლი. თვს გმობისა სულისა წმიდისა, თავი ა. ვითარმედ ცოდუა სულისა წმიდისა მიმართ ჰსდგას არმიტევებადსა შინა და ვითარმედ სული წმიდა არს მიზეზ მაცხოვარებისა ჩუშნისა. § 1. — არიან ცოდუანი მოძღურებისაებრ უფლისა მიუტევებლად მდგომარენი...“ 7r—101v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს უძღვის: ა. თაფურცილი: „ანტონის მიერ დავითიან-ბაქრატოენისა, არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოხსა საქართულლოხსა, აღმოღებული ჰაზრთავან როსიისა ღვთისმეტყუელთასა თვს უთნობითისა ღვთისმეტყუელებისა, სამნაწილოანი ღვთისმეტყუელებისა ყოფაქცევითისა. ტომი მეოთხე. ღვთისმეტყუელებისაებრ სხოლასტიკასა“ (3r).

ბ. „ზედ და დგინება ანუ წინასიტყუაობა ყოვლისა ღვთისმეტყუელებისა ჩუშნისა, მეოთხისა ტომისა. ხოლო თეოლოღია ყოფაქცევითისა, ტომისა მეორისა, რომელ არს ღვთისმეტყუელება უთნობითი. თავი ა. ჩუშნება შეუუანიღუბითი მოკლეთა შინა ყოვლადისა ღვთისმეტყუელებისა წინამდებარისა ტომისა. § 1. — ვინაჟთვან ბუნება ღვთისმეტყუელებისა, ვითარ იგი ფილოსოფიისა, ჰსდგას თეორეტკასა შინა...“ (4r—6v).

2. ტექსტს ერთვის: ა. „პინაქსისიტყუაობა...“ (102r—103v).

ბ. „პინაქსისიტყუაობა მეოთხისა ტომისა წიგნისა — ყოფაქცევითისა ღვთისმეტყუელებისა სამნაწილედისა — აღფავიტასა ზედა, ჰმნიღი გაიოსის მიერ არხიმანდრიტისა, რეკტორისა...“ (104r—119r).

3. ხელნაწერი წარმოადგენს „ღვთისმეტყუელება სამნაწილედის“ IV ტომს. მასში შეღის: „ღვთისმეტყუელება ყოფაქცევითი უთნობითი“, რომელიც თავის მხრივ შეიცავს: ა. გამოსღვისათვს სულისა წმიდისა, ბ. განმართლებისათვს შეცოდებულისა კაცისა იესო ჰრისტეს მიერ და გ. ცოდუათვს სასიკუღინეთა და მოსატევებელთა (იხ. კ. კვკელიძე, ჰართული ლიტერატურის ისტორია, 1941, გვ. 344).

ანდერძები: 1. „სრულებით სრულ იჰმნა მარტს 12, წელსა 1780“ (101v).

2. „აღწერილი ყოვლად უუნდოესისა ტრიფილესგან, მღუღელმონაზონისა. სრულებით სრულ იჰმნა ნოემბერს 26, წელსა 1780. ვიწყე სეკდემბერს 20, 1779“ (119r).

(1419)

3661

## კრებული. XVIII—XIX

217 ფ.; 28,5×21; ქალაღი; ტყავგადაკრული ხის ტვიფრული ყდა; მხედრული, სათაურები სინგურით: [XVIII—XIX სს.]; დაუწერილი: 26v—30v, 217v. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 38.

1. „წმიდათა შორის მამისა ჩუშნისა ღიდისა ვასილისი მარხვისათვს. მ. გ. — დაჰბერეთ ნესტესა ახალსა. თავსა თთვეთასა დღესასწაულსა უჰმნელებისა თჷუშნისასა, ბრძანებაჲ არს ესე წინასწარმეტყუელისა...“ 1r—4r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 18).

2. „მარხვისათვისვე. თავი მეორე, თქმული მისივე ვასილისი. — ნუგეშინის სცემლით მლუდელნი ერსა...“ 5r—7v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 18).

3. „ცხოვრება და შესხმა წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუშნისა დიდისა ვასილისი. კესარია კაბადუკიელ მთავარეპისკოპოსისა, აღწერა წმიდამან და ნეტარმან მამამან ჩუშმან გრიგოლი ღუთისმეტყუშლმან. — ფრიად მაიძულებდა ჩუშნ დიდი და ღმერთშემოსილი ვასილი აღწერად სიტყუათა სწავლისათა...“ 7v—24v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 31. ლიტერატურის ისტორია, ტ. 1, 1941, გვ. 592).

4. „წმიდისა მამისა ჩუშნისა გრიგოლი ეპისკოპოსისა ნოსელიისა. შესხმა წმიდისა დიდისა ვასილისათვს, ძმისა თვისისა. — კეთილი წესიერება დადვა ღმერთმან ჩუენთა ამათ ღღესასწაულთა ზედა...“ 24v—28r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 26).

5. „ნოემბერსა იხ. ცხოვრება და მოქალაქობაჲ წმიდისა და ყოვლად ქებულისა გრიგოლი საკვირველთმოქმედისა, აღწერილი წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა გრიგოლ ნოსელიისა. — ერთი უკუშ არს სახე ჩუენისაჲ ამის სიტყუისა და აწქმნილისა ამის შესაკრებელისა, რამეთუ დიდი გრიგოლი წინამდებარე არს მიზეზად თქუშნისა შემოკრებისა...“ 31r—43r.

შენიშვნა: ტექსტი მეტაფრასული რედაქციისა (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 27).

6. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუშნისა გრიგოლი ღვთისმეტყუშლისა ნათლისღებისათვს, რამეთუ იკითხვის ზვალისა დღე განცხადებისა. — გუშინ ბრწყინვალესა მას ნათლისღებისა დღესა აღვასრულეთ კრებაჲ...“ 43v—54r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 31).

7. „თქმული ნეტარისა მამისა ჩუშნისა ვასილისი სიტყუისა მისთვის მოსე წინაწარმეტყუშლისა, რომელსა იტყუის. ვითარმედ: ეკრძაღე თავსა შენსა. — ძალი სიტყუისა კმარებისა მოგუცა ჩუშნ დამბადებელმან ჩუშმან ღმერთმან, რათა ზრახვათა გულისათა ურთიერთარს გამოუცხადებდეთ...“ 54r—57v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (კ. კეკელიძე, ეტიუდები, V, გვ. 17—18).

8. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუშნისა ვასილისი სიმ-  
დაბლისათვის. — აჰა ესერა გესმნეს სიტყუანი იგი მოცაქულისანი, ვი-  
თარ ეტყოდა თესალონიკელთა და სჯულსა მიჰსცემდა ყოვლისავე ცხოვრებისა  
მათისათვის...“ 57v—61r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V,  
გვ. 18).

9. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუშნისა ვასილისი ივლიტამოწა-  
მისათვის და ნაკლულე ვანებისათვის პირველ თქმულისა მის  
თავისა და მადლობისათვისვე. გ. მ. — კრება ესე ეკლესიისა არს ქადაგებისა  
წისთვის...“ 61r—65r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V,  
გვ. 18).

10. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუშნისა ვასილისი, ვითარმედ არა არს  
ღმერთი მიზეზ ბოროტთა. გ. მ. — მრავალ არიან სახენი იგი სწავლისანი...“  
65v—70r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V,  
გვ. 17—18).

11. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუშნისა ვასილისი მრისხანეთა-  
თვის, გ. მ.—ვითარცა სწავლანი იგი მკურნალთანი რაჟამს კეთილად და კე-  
ლოვნებით იქმნებოდინ...“ 70r—73v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V,  
გვ. 18).

12. „თქმული წმიდისა მამისა ჩვენისა დიდისა ვასილისი შური-  
სათვის მ. გ. — სახიერ არს ღმერთი...“ 73v—76r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V,  
გვ. 18).

13. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუშნისა დიდისი ვასი-  
ლისი სიტყუისა მისთვის ლუკას სახარებისა, რომელი იტყუის  
მდიდრისა მისთვის, ვითარმედ: დავარღვივებ საუნჯენი ჩემნი და უდიდესნი  
აღვაშენებ და ანგჰარებისათვის. — ორ კერძო არს სახე განსაცდელთა...“  
76r—77v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V,  
გვ. 19).

14. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა დიდისა ვასი-  
ლისი მდიდართა მიმართ მ. გ.—თქმულ არს პირველიცა სხვასა

ჟამსა ჩუჴნ მიერ ამის ჳაბუკისათჴს, რომელი აწ აღმოვიკითხეთ სახარებასა შინა...“ 79v—84r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვეთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 19).

15. „სწავლა ნეტარისა მამისა ჩუჴნისა ვასილი კესარიელისა, რომელი თჴვა ჟამსა სიყმილისა და უწვიმროებისასა. — ლომმან იყვირნა და ვინ არა შეშინდეს...“ 84r—88r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვეთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 19).

16. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუჴნისა ვასილისი დაწყებისათვის სოლომონის იგავთასა. გ. მ. — კეთილ არს ნაყოფი იგი მორჩილებისა...“ 88r—94v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვეთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 19).

17. „თქმული წმიდისა ვასილისი მომთვრალეთათვის, რომელ თჴვა შემდგომად აღვსებისა დლითა ერთითა. გ. მ. — აღმძრუჴნ მე სიტყუად საქმენი იგი მწუხრისა ამის გარდასრულისანი...“ 95r—98r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვეთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 19).

18. „სწავლა წმიდისა მამისა ჩუჴნისა ვასილისი. რომელი თჴვა ლაკიზეს შინა ქალაქსა. გ. მ. — ისწრაფის მტერი ჩუჴნი...“ 98r—100v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვეთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 19).

19. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუჴნისა ვასილისი, სიმდაბლისათვის. გ. მ. — უჴმდა კაცსა, რათამცა დადგრომილ იყო დიდებასა მას შინა...“ 100v—103r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვეთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 19).

20. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუჴნისა ვასილისი, კესარიელ მთავარეპისკოპოსისა არა შექცევისათვის საქმეთა სოფლისათა და ცეცხლისა მისთვის, რომელი შეედვა მაშინ კესარელთა ქალაქსა. გ. მ. — მე ვჴგონებდი, საყუარელო, ვინათგან ესრეთ მარადის საწერტელითა მით სიტყუისა ჩემისათა ვიწერტ...“ 103r—107v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვეთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 29).

21. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუშნისა ვასილი მთავარ ეპისკოპოსისა, კესარიელ კაბადუკიელისა, წმიდისა ნათლისღებისათჳს მათდა მიმართ, რომელნი იგი გვიანად ნათელს-იღებდეს, რამეთუ წესი იყო მაშინ, რათა ოცდაათისა წლისანი ნათელს იღებდენ, ხოლო რომელნიმე ორმოც და სამოც წლადმდე არა ნათელს-ილიან. ხოლო ჩუშნ, რომელთა მოვიღეთ წმიდა ნათლისღება სიჩჩოსა და კულად ცოდვითა ჩუშნითა შევაგინეთ, აწ გულისხმა ვპყოთ ესე სინანულისათვის. მ. გ.—ბრძენი სოლომონ, რაჟამს იგი სოფლისა ამის უამისა საქმეთა განყოფილებასა იქმოდა...“ 107v—111v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 17).

22. „თქმული მისივე წმიდისა მამისა ჩვენისა ვასილისი სარწმუნოებისათვის წმიდისა სამებისა. მ. გ.—მარადის ხსენებაჲ ღვთისა კეთილ არს...“ 111v—113v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 17).

23. „მისივე წმიდისა მამისა ჩუშნისა ვასილისი, თქმული დაწყებისათვის იოანეს სახარებისა, ვითარმედ: პირველითგან იყო სიტყუა. მ. გ.—ყოველნივე იგი სიტყუანი ოთხთა მათ სახარებათანი უზეშთაეს არიან სხვათა მათ...“ 113v—115v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 17).

24. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუშნისა ვასილისის ულისა წმიდისათვის. მ. გ.—რომელი ნათელს იღებდეს სახელსა ზედა წმიდისა სამებისასა...“ 116r—118r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 17).

25. „სწავლანი წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუშნისა ვასილი მთავარ ეპისკოპოსისა კესარია კაბადუკიელისა. მ. გ.—კაცთმოყუარე ღმერთი ჩუენი, რომელი იგი ასწავებს კაცთა...“ 118r—120v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 17).

26. „თქმული წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუშნისა ვასილისი სინანულისათვის. მ. გ.—ძმანო, ნუუკუშ რომელი დაეცეს, არა აღდგისა...“ 120v—121v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 17).

27. „წმიდისა მამისა ჩუშნისა ვასილისისწავლა. მ. გ. — რომელსა კეშმარიტად ჰსურდის ღმრთისა მიმართ და ჰზრუნვიდეს, თუ ვითარ სათნო იყოს სასურველსა მას თვისსა...“ 121v—125v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 18).

28. „სწავლა წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუშნისა ვასილისის. მ. გ.—სახარებასა შინა წერილ არს: ილოცეთ, რათა არა იყოს სივლტოლა თქუენი...“ 125v—130r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 18).

29. „სწავლა წმიდისა მამისა ჩუშნისა ვასილისის. მ. გ.—საყუარელნო, უკეთუ მცირესა ამას ჟამსა ცხოვრებისა ჩუშნისასა უდებ ვიქმნეთ...“ 130r—131r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 18).

30. „სწავლა მისივე წმიდისა მამისა ჩვენისა ვასილისის. მ. გ.—რაჟამს ჰსჯდე სენაკსა შენსა, შემოიკრიბნე გონებაჲ შენი...“ 131r—132r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 18).

31. „ეპისტოლე წმიდისა და ღმერთშემოსილისა ვასილისის ღვთისმეტყუშლისა გრიგოლის მიმართ. მ. გ. — ვიცან ეპისტოლე შენი...“ 132r—134r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 18).

32. „წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუშნისა ვასილისის სწავლანი ლოცვისათვის და სხვათა თითოსახეთა სათნოებათათვის საცხოვრებელად სულისა. მ. გ.—თქვა წმიდამან ვასილი: ლოცვა უბნობაჲ არს გონებისა ღმრთისა მიმართ...“ 134r—144r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 18).

33. „წმიდისა მამისა ჩუშნისა ვასილი მთავარეპისკოპოსისა კესარიელ კაბადუკიელისა, თარგმანება პირუშლისა ფსალმუნისა. მ. გ.—ყოველივე წერილი სულისა მიერ წმიდისა თქმულ არს და სარგებელ არს სულისა...“ 144v—215v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 17). 2. ტექსტში, გარდა პირველი თარგმანებისა. შესულია: 7, 14, 28, 29, 32, 33, 59, 61, 114 და 115 ფსალმუნის თარგმანება.



34. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა გრიგოლი ნოსელია, ქალწულე ბისათვის და საღმრთოსა მოქალაქობისა. მ. გ.—პირი სიტყუისა ამის ჩუენისა, ჳ საყუარელნო, ესე არს...“ 215r—216r.

შენიშვნა: თარგმნილია: ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. ეტიუდები, V, გვ. 28).

35. „ვამოჩინებ ბისათვის მელქის ედეკისა. — ჳშვა ასელა სალი და სალმან ჳშვა მელქინ...“ 216r—217r.

(1420)

3662

**პროკლე დიადოხოსი, კავშირნი ღვთისმეტყველებითნი. XVIII**

185 ფ.; 21 X 15,5; ქალაღი; ხის ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა; მხედრული, სათაურები სინგურით; [XVIII ს.]; აღ. ცაგარლის კატალოგით № 39.

„პროკლესი დიადოხოსისა, პლატონურისა ფილასოფოსისა კავშირნი ღვთისმეტყველებითნი. ნაკუჭთნი 211.—ყოველი სიმრავლე ეზიარების ერთსა, ხოლო უკეთუ არა ეზიაროს, არა ყოველი ერთ იქმნების და არცა თითოეული, რომელთაგან არს სიმრავლე...“ 1r—184r.

შენიშვნა: ტექსტი თარგმნილია სომხურიდან ფილიპე ყაითმაზაშვილის და მდივანბეგ იოანე ორბელიანის მიერ (იხ. ქ. ექვთიმე ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. 1, 1941, 334—35 გვ.).

(1421)

3663

**კრებული. 1810**

301 ფ.; 21, 5 X 17; ქალაღი; მუყაოს ყდა; მხედრული, სათაურები მთავრულით, სინგურით; გადაწერილია: 1810 წ. (300v); დაუწერელია: 1v, 87v, 88v, 211v—213v, 214v, 215v, 301rv. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 40.

1. «ფრიდერიკოს ხრისტიანოს ბაუმეისტერი». „ლოდიკაჲსა ნაწილი ა. სათეორეტიკო ანუ სამათვს მოქმედებათა გონებისათა. თავი ა. მოგონებათათვს ანუ იდეათა. § 28.—პირველსა ვიდრემე მოქმედებასა გულისხმის-ყოფისა ჩვენისასა მარტივად მოგონებად ანუ იდეად წოდებულ-ევყოფთ, რომელიცა სხუა არა რაჲმე არს თვნიერ ნივთისა რაჲცესა გონებას შინა გამოხატუა, გარდა დამტკიცებისა და უკუთქმისა...“ 20r—87r.

შენიშვნა: ტექსტს უძღვის: ა. „ფრიდერიკოს ხრისტიანოს ბაუმეისტრისა. გორლიციურისა ღიმნაზიისა რექტორისა, დასაბამნი ფილოსოფიისა ახლისანი სარგებლად ყრმათა სხოლის შინათა ქმნილი და მრავალთა მიერ იგავთა და მავალითთა ძველთაგან მწერალთა რომაელთასა მოღებულთა განმარტებული ქართულსა ხმასა ზედა გრდმოღებით შრომითა ანტონის მიერ არ-

10. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. V

ხიებისკობოსისა, დავითიან-ბაგრატიონისა, დროსა ყოვლად უბრწყინულესისა და უთვთმყრობელესისა დიდისა ჯელმწიფა იმპერატრიცა ეკატერინა ალექსიევანასა, თვითმყრობელისა სრულიად როსიისა, და მემკვდრისა მისისა კეთილმორწმუნისა ჯელმწიფისა ცესარკვიჩისა და დიდისა მთავრისა პავლე პეტროვიჩისასა, წელსა დასაბამითგან სოფლისა 7270, ხორციელად შობითგან სიტყუსა ღვთისა 1762, ინდიკტიონსა 10, თთუესა მემკვდრესა, რიცხუსა 30\* (1r).

ბ. [ანტონის მიერ არხიებისკობოსისა წინასიტყუაობა ფილოსოფიისა ამის წინამდებარისა]. „აღნამკსა ვიდრემე გონებისსა ვერ სადამე მიჰხდი სიბრძნეს მით, რამეთუ წოდებულ ჰყოფენ მას ფილოსოფოსნი მეფედ ანუ მთავრი: ნად...“ (2r—9v).

გ. [ბაუმეისტერი]. „თავი ა. წინასიტყუა ფილოსოფიისათვის და ნაწილთა მისთა. § 1.—წინათგან აწ შრომა ჩვენი არს ამას შინა. რათა ყოველნი ნაწილნი ფილოსოფიისანი უმჯობეს და შესაბამ აღწერიოთ განკარგენითმცა...“ (12r—19v).

2. „[ბაუმეისტერი] „მეტაფიზიკა“, თავი პირუშლი. პირველთათვის დასაბამთა კაცობრივისა ცნობისათა. § 9.—ონტოლოლიასა თანა-აძს დადგინებად უპირუშლესნი დასაბამნი კაცობრივისა ცნობისანი...“ 92r—211r.

შენიშვნა: უძღვის ა. „ზედ დადგინებანი მეტაფიზიკისანი. წინასიტყუაობა...“ (89r—90v).

ბ. „ზედ დადგინებანი ონტოლოლიისანი... წინასიტყუაობა...“ (91r—v).

3. „ანტონის მიერ არხიებისკობოსისა დავითიანისა კატილორიათა არისტოტელითთა და შეყუანილება § 1.—საჭირო ვიდრემე არს სიბრძნისმოყუარებისად მოწაფე-ქმნილთა ცნობაჲ, რაოდენ გუარობს ზედმიწევილებაჲ კაცობრივი, მით რომელ, უკეთუ არ მეცნავ იქმნებიანცა ამისდა მოწაფენი სიბრძნისმოყუარებისანი...“ 217r—282r.

შენიშვნა: 1. ტექსტს უძღვის: ა. თავფურცელი: „სადიდებელად ცხოველსმოყვლისა, თანაარისისა და განუყოფელისა სამებისა ანტონისაგან არხიებისკობოსისა ყოვლისა ზემოასა საქართუშლოისა, დავითიან-ბაგრატიონისა, ქმნილი ანუ თქმული წიგნი კატილორია სიმეტნე, და ჰსჯილი მისგან ჯმასა ზედა არისტოტელისასა, შედგომითავე მისითა, მაგრა სხუათაჲ სხოლასტიკოსთა და ახალთა ფილოსოფოსთა განსაზღვრებათაგან და გარდამოცემთა მოღებული, ხოლო წინადადებული თვისისა სხოლისა მოწაფეთად დროსა ყოვლად ბრწყინვალესა უკეთილმსახურისისა და უმაღლესისა ირაკლი მეორისა, მეფისა ყოვლისა ზემოასა, საქართუშლოისასა, ხოლო მამათმთავრობისა თვისისასა, წელსა დასაბამითგან სოფლისა 7275, კორციელად შობითგან სიტყუსა ღვთისა 1767, თთუ-ქსა მერვესა, რიცხუსა 9. დაიწერა ახალსა გნოსსა შინა სამეფოსა მისისა მეფობისა უმაღლესობისასა“ (215r).

ბ. „წინასიტყუაობა წინამდებარისა წიგნისა ხუთთავოვანთა სტიხთა ანუ დასდებელთა ზედა ცხრა რიცხუთა ანტონის მიერ არხიებისკობოსისა დავითიანისა. — 1. არ სილაღითმან კადრმან გუათანადა ჩვენ.

ახლად ხელ-ყოფად ქუშტქმულობანი ძუენლინი...“ (216r).

2. ტექსტს ერთვის: „პინაქსისიტყუობაჲ ჩვენმიერთა შეყუენილებათა კატილორიათა და რომელთამე სჯილთა ჩვენ მიერ ქართულსა აღფავიტესა ზედა...“ (282v—300r).

სრულ ვჰყავ იანერისავე 12, წელსა 1810-საში. ესე წიგნი ლოდიკა, მეტა-  
ფიზიკა და კატელორია ანტონისა“ (300v).

მინაწერი: „აქა განვსტურითოთ ენაშუე ციცერონი,  
ვისმინოთ, მისთა ტკბილ-თქმობათა წყარონი,  
გარდმოღებულნი და მისთ კალამთ წარმონი,  
მწყემსი, მოძღუარი, ეკლესიათ კანონი,  
შევაძკოთ ჩვენი სიქადული ანტონი.  
შრომა უძილი სიბრძნის-მოყუარებისად,  
მეცადინობა განსაკვრვო ბრძენთად,  
წარმატებითა შემეყულნი გვრგვზონსად  
არიან ჩვენდა მარადის სიქადულად.  
მით განცისკროვნდა ქართლი ნათელ-მთიებრად. 1810“ (300v).

(1422)

3664

## კრებული. 1807

84 ფ.; 30,5×20; ქალაღი ტყავადაკრული ტვიფრული ყდა; მხედრული,  
მნიშვნელოვანი ადგილები სინგურით: ვაღამწერი—გამყრელიძე ლუკა (75r);  
1807 წ. (75r); დაუწერელია: 73v, 75v—77v; ალ. ცაგარლის კატალოგი № 41.

1. „ქ. სიტყვანი და სწავლანი სამეცნიერონი, ფრიად მარგე-  
ბელნი სულ-სხეულობით ორკერძოვე. ძველისა, ახლისა წიგნთა წერილთა ვანრ-  
ჩევით გამოკრებულნი: კლემაქსისაგანა, დიდისა ვასილისა, და გრიგოლ ღთის-  
მ[ე]ტყველისა, და იოანე ოქროპირისა, და მამისა ეფრემისა, და მაქსიმესი და  
ცხოვრებისაგან მამათასა და სხვათ წმინდათა მღდელთმოძღვართა, მამათმოცი-  
ქულთა, წინასწარმეტყველთა. სოლომონ და ზირაქისათ, და გარეშე წიგნთა:  
პლატონ, სოგრასტი (!), მენიანდრომ, და სხვათა ფილოსოფოსთა მიერ თქმულ-  
ნი კლემექსისაგან (!). ყოველთა, რომელთა ენებოს და ეძიებდენ, ღმერთსა ეპო-  
ვების მათ, რამეთუ იგი არს ყოველთა ღმერთი და ყოველთა ცხოვრება...“  
1r—26r.

2. „პოვთეგმატა, რომელ არს შემოკლებულთა რიტორებრივთა და  
წესისა მასწავლელთა სიტყვებთა წიგნი სამი. ხოლო მათ შინა არიან დადებულნი  
კითხვა-მიგებანი, ცხოვრებ[ა] და ქცევა და იგავნი, რომელ არიან სახსიმეტყვე-  
ლებანი და მეტყველება სხვათა და სხვათა ფილოსოფოსთა შემოკლებულთა სიტ-  
ყვათა და მიგებათა. წიგნი პირველი. სწავლა სოგრატისა. მოკლედ სიტყვის-  
გება სოგრატი[ის]სა. სწავლა პირველი. თარგმნილი და სხვათაცა ფილა-  
სოფოსთა რუსულისაგან ქართულს ენაზედ ერასტი თურქისტანის-  
შვილისაგან.—კეთილის კ[ა]ცი[ს]საგან წესი ეს არ არის—კასკს პირში აქებ-  
დეს და უქან კი ძრახვედეს...“ 26v—67v.

შენიშვნა: ტექსტი ვრცელი რედაქციისაა. მისდევს A 1702 ხელნაწერის  
ტექსტს (იხ. ლ. მოწინიძე, რუსული „პოვთეგმატას“ ქართული რედაქციები,  
1959, გვ. 37—41).

3. [ლოცვანი]. — „უფალო იესო ქრისტე, ძეო ღთისა ცხოველისაო, რო-  
მელმან უკანასკნელ დამოკიდებულმან შეიღნი სიტყვანი სთქენე...“ 68r-v.

**შენიშვნა:** წინ უძღვის: „ვინაც ეს ლოცვანი სინანულითა და მკურვალითა გულითა მუქლთმოდრეკით წართქვას, მტერთა ჳელთა არა შთავარდეს. კაცი იგი რაზომით წელიწადით უწინარეს თქვას. წმიდა მარიაჲ გამოეცხადების, ახარებს სულსა, რომელი შვიდნი სიტყვანი ჳვარსა ჳედა თქვნა“.

4. **ორბელიანი სულხან-საბა, განმარტება არსებისა** (68v—71r), კაცისა და თვეებისა (74v—75r).

5. [ლექსი].—„უფალს ჩემსა გვედრები, არ მიმადლის მტერსა ჩემსა, არ მოუშვა ძალი მათი წარსაწყმენდლათ გულსა ჩემსა...“ 71r-v.

6. [ლექსი]. — „ენა წყარო მწყურვალთათვის, ენა ცეცხლი კაცთ მწველი, ენა ნუგეშ მწუხარეთა, ენა მახვილ გამკვეთელი...“ 71v—72r.

7. [ლექსი].—„მწირ ვიყავ ამ ქვეყანასა, უცხო თესლი გადმოვარდი, მეფემ მონად შემეიყვანა, ნათელ-მცა და არ დავარდი...“ 72r.

8 [იგავი].—„მეფე იყო ერთი რომლისამე ადგილისა და შვილი არა ყვანდა მას მეფესა. ევედრა ღმერთსა, რათა მოსცეს ძე წინაშე ღმრთისა. აღიწია ვედრება მისი და მოეცა შვილი. დიად, კეთილად აღზარდა ძე იგი თვისი...“ 72r—73 r.

**წყდებ:** „...მოვიდნენ, ლაპარაკი დაუწყეს კაცსა მას. მივიდეს მეფეს აუწყეს ასე...“

**შენიშვნა:** ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „ამ ანბავს აკლია, სადაც ნახოთ, დასწერეთ“.

9. „რომლითაცა ენებითა აწ მეტყველ არიან ყოველსა ქვეყანასა ჳედან.—

ა. ებრაელნი

ბ. სირიანნი.

გ. ქალდეველნი...“ 74r-v.

10. „თვესა ოკდობერსა კვ. წამება წმინდისა დიდებულისა მოწამისა დიმიტრისა. მ. გ. — მას ჟამსა შინა უსჯულომან მეფემან მაქსიმიანემ დაიმორჩილნა გუთნი და საერომატნი და მოვიდა თესალონიკეთა ქალაქსა...“ 78r—84r.

**შენიშვნა:** მისდევს H—341 ხელნაწერის ტექსტს (გვ. 248).

**ანდერძი:** „აღიწერა იენის კე, ქრისტეს აქეთ ჩუზ. ღმერთო, შეიწყალე ამისი აღმწერელი უღირსი დიაკვანი გამყრელიძე ლუკა, ამინ“ (75r).

(1423)

3665

ქართლის ცხოვრება. XIX

192 გვ.; 34,5×22; ქალაღი; მუყაოს ტვიფრული ყდა; მხედრული სათაურები სინგურით; [XIX ს.]; ჳვირნიშანი 1814 წ. (183 გვ.); დაუწერელია 1—2 გვ. აღ. ცაგარლის კატალოღი № 42.

ქართლის ცხოვრება. ლეონტი მროველი. ცხოვრება ქართველთა მეფეთა და პირველთაგანთა მამათა და ნათესავთა]. — „პირველად ვახსენოთ ესრეთ, რამეთუ სომეხთა და ქართველთა, რანთა და მოვაკანთა, ჰერთა და ლეკთა, მეგრელთა და კავკასიანთა, ამათ ყოველთა ერთი იყო მამა, სახელით თარგამოს...“ 5—192 გვ.

წყდება: „მოიყვანნეს ლაშქარნი კახეთით და გასცეს უფლისციხე, და შეიპყრეს გურგენ და ძე მისი ბაგრატ და დედოფალი გვარანდუხტა და წარიყვანეს კახეთად. ხოლო რაჟამს ჰსცნა ესე დავით კურატპალატმან...“

შენიშვნა: 1. ქართლის ცხოვრების ტექსტი გამოცემულია (იხ. „ქართლის ცხოვრება“; ტექსტი დადგენილი ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით ს. ყაუხჩი იშვილის მიერ. ტ. 1, 1955 წ. 3—274 გვ.).

2. შედგენილობა: ა. [ლეონტი მროველი. ცხოვრება ქართველთა მეფეთა და პირველთაგანთა მამათა და ნათესავთა].

ბ. [ჯუანშერი. ცხოვრება ვახტანგ გარგასლისა...].

გ. [ლეონტი მროველი, წამება წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა არჩილისი, რომელი იყო მეფე ქართლისა].

დ. [მატიანე ქართლისა].

3. ტექსტი წარმოადგენს ქართლის ცხოვრების ვახტანგისეულ რედაქციას (იხ. კ. გრიგოლია, ახალი ქართლის ცხოვრება, 1954, გვ. 197—278).

4. ტექსტს წინ უძღვის: ა. „რიცხვი მეფეთა საქართველოსათა. რომელსა-ცა უწოდებენ ივერთად და ეგრეთვე გიორგთად, ჩვენებთუთრ წელთა დასაბამითგან და ქრისტეს აქეთ და ეგრეთვე წელთა მეფობისათა, თუ ვინ ან რაოდენ წელ იმეფა...“ (3-4 გვ.).

ბ. „პატივოსანნი და დიდებულნი ქართველნი! ეამთა ვითარებისაგან ქართლის ცხოვრება განრყუნილიყო რომელიმე მწერალთაგან და რომელიმე ეამთა ვითარებისაგან არღარა წერებულ იყო, ხოლო მეხუთემან ვახტანგ, ძემან ლეონისამან და ძმის წულმან სახელოვანის გიორგისამან, შეპკიბნეს მეცნიერნი კაცნი და მოიხუნა, საცა რამ ქართლის ცხოვრება-ე ბიჰპოვნა და კუალად გუჯარნი მცხეთისანი, გელათისანი და მრავალთა ეკლესიათა და დიდებულთანი და შეამოწმეს, და რომელიცა განრყუნილ იყო, განჰმართეს და სხუაცა წერილნი მოიხუნეს, რომელნიმე სომეხთა და სპარსთა ცხოვრებისაგან გამოიხუნეს და ესრეთ აღჰსწერეს“ (გვ. 5).

5. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание. ტ. II, გვ. 7—8).

(1424)

3666

## ქართლის ცხოვრება. XIX

536 გვ.; 40,5×25,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული, სათაურები სინგურით (სხვადასხვა ხელით); [XIX ს.]; კვირნიშანი 1814 წ. (17 გვ.). დაუწერი-ლია: 521—532, 534 გვ. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 43.

<ქართლის ცხოვრება>, „პირუშლად ვახსენოთ ესრეთ, რამეთუ ქართუშლთა და სომეხთა, რანთა და მოვაკენლთა, შერთა და ლეკთა, მეგრელთა და კავკასიანთა, ამათ ყოველთა ერთი იყო მამაჲ, სახელით თარგამოს...“ 3—520 გვ.

შენიშვნები: 1. ტექსტი წარმოადგენს ქართლის ცხოვრების ვახტანგისეულ რედაქციას (იხ. კ. გრიგოლია, ახალი ქართლის ცხოვრება, 1954, გვ. 197—278).

2. ქართლის ცხოვრების ტექსტი გამოცემულია (იხ. „ქართლის ცხოვრება“. ტექსტი დადგენილი ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით ს. ყ ა უ ხ ჩ ი შ ვ ი ლ ის მიერ. ტ. I, 1954 წ.; ტ. II, 1959 წ.).

3. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 8).

4. უძღვის: ა. „უწყება მკითხველთათვის: ქართლის ცხოვრება შეკრებილი ვახტანგ მეექვსისაგან, რომელიცა ერთსა ზედა ნაწილსა საქართველოსასა აწოდებოდა ქართლის მეფედ და გამეფდა იგი წელსა ქრისტესით 1719 და რაოდენთამე წელთა იმეფა არა მრავალსა ჟამსა, ხოლო ვინათგან ჟამსა მისსა იყუნეს მრავალნი აღრეულეზანი და ცუდილებანი საქართველოსა შინა, ამისთვის ვერა სრულიადისა გამოწულივითა, არამედ რაოდენ ძალ ეღუა, ეგრეთ შეჰსთხზა, ვინადგან მას ჟამსა, რომელიცა ძუძლი ქართლის ცხოვრება იყო, იგი ვერა ჰპოვეს მრავალთა აღრეულეზათა და ამბოხებთა გამო“ (2 გვ.).

ბ. „შესავალი წიგნისა ამის ქართლის ცხოვრებისა: პატიოსანნი და დიდებულნი ქართველნი! ჟამთა ვითარებისაგან ქართლსა შინა, ქართლის ცხოვრება შემცირებულ იყო, ხოლო მე, მეფემან ვახტანგ, ძემან ლეონისამან და ძმის წულმან მეფის გიორგისამან, შეეპყრიბენ სწავლულნი კაცნი და სხუათა წერილთა და გუჟართაგან და რომელნიმე სხუათა ენათაგანცა გამოვიღევით და ესრეთ შევთხზენით და აღვსწერთ“ (3 გვ.).

5. ყდაზე ამოტიფრებულია: „Грузинское летописание, собранное карталинским царем Вахтангом шестым“.

მინაწერები: 1. „საქართველოს მეფის ძის თეიმურაზისა არს ეს ქართლის ცხოვრება“. (3 გვ.) (თეიმურაზ ბატონიშვილის ხელით).

2. „ოსეთში. ნუხალა ანუ ნუხარა სოფელში ნარას ეკკლესიასა ზედა წერილ არს:

ჩვენ ვიყვნით ცხრანი ძმანი კარგონიძე ჩარხელანი:  
ოს-ბალათარ, დავით სოსლან—მტერთა რისხვით შემხედვარნი;  
ჰიდაროს, ჭადარ და საყურ<sup>1</sup>,  
ჩვენი სამი ძმა — ისაკ. რომანოზ, ბასილი და გიორგი  
იყვნეს ქრისტეს კარგნი ყმანი.  
მიმავალთა, მომავალთა ოთხკუთხივ გვაქვს ვიწრო გზანი,  
ქარაზზე ციხე გვიდგას და<sup>1</sup> ხიდისთავი.  
საიქოს იმედი გვაქვს, სააქაოს კარგა მღვარნი.  
ვეცხლის და ოქროს მიწა გვაქვს ჩვენ მრავალადა ვითა წყალი,  
ოთხ სამეფოს გაუმკლავდით!  
ქართლის მეფეს და მოესტაცეთ, არ დამეგლო ჩემი გვარი.  
ფიცით დამსწრა. მომაკვდინა!  
ბალათარ წყალსა ჩაადგეს, დაიფანტა ოსთა ჭარბი  
წარმკითხველნი, შეგვიბრალეთ, მცირედ ბრძანეთ შენდობანი“  
(533 გვ.).

ამ მინაწერის სრული ტექსტი განსხვავებული წაკითხვით გამოქვეყნებული აქვს თ. უორდანიას (იხ. ქრონიკები. ტ. II. გვ. 177—179).

მინაწერები მოთავსებულია აგრეთვე ზემო და ქვემო ყდის შიდა მხარეს, ზემო საცავი ფურცლის r და ქვემო საცავი ფურცლის rv.

### ვახტანგ ბატონიშვილი, საქართველოს ისტორია. XIX

186 გვ.; 22×17; ქაღალდი; მუყაოს ტვიფრული ყდა; მხედრული; ავტოგრაფი ვახტანგ ბატონიშვილისა; [XIX საუკ. 10-იანი წლები]; აღ. ცაგარლის კატალოგი № 44.

<sup>1</sup> ხელნაწერში ამ ადგილას გამოტოვებულია ადგილი დასაწერად.

„ისტორიებრი აღწერა ღირსთა-ხსომისა შემთხვეულებათა სა-  
ქართველოსა შინა, აღწერითა ზნეობათა და ჩვეულებათა მსახლობელთა-  
თა მის ქვეყნისა, თხზული საქართველოს მეფის ირაკლის ძის ვახტან-  
გის მიერ.—პირველად უკვე მამა ქართველთა იყო ქართლოს და ამა ქართ-  
ლოსის შთამამავლობისაგან იქმნა ვინმე მფლობელად საქართველოსა...“  
1—186 გვ.

შენიშვნები: 1. ტექსტი აშ ხელნაწერის მიხედვით გამოცემული აქვს ს. კა-  
კაბაძეს (იხ. ისტორიებრი აღწერა... თხზული საქართველოს მე-  
ფის ირაკლის ძის ვახტანგის მიერ, 1914 წ., ტფილისი). მასვე ეს  
ხელნაწერი მიაჩნია ვახტანგ ბატონიშვილის ავტოგრაფად.

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ.  
II, გვ. 689—690).

(1426)

8668

## ვახუშტი, ცხოვრება ქართლისა. XIX

129 ფ.; 32,5X21; ქალაღი სხვადასხვა ფერის; მუყაოს კოლენკორგადაკრუ-  
ლი ყდა; მხედრული, სათაურები მთავრული; [XIX ს.]; ქვირინიშანი 1813 წ.; დაუ-  
წერილია: 20v, 21r, 36v, 37v, 129rv; აღ. ცაგარლის კატალოგი № 45.

„ისტორია გეორგიისა ანუ ყოვლისა საქართუშლო-  
ისა, ქმნილი ვახუშტის მიერ ბაგრატიონისა, ვახტანგ მეფის ძისა.  
ტომობა და ჩამომავლობა ქართველთა, რომლისა გამო ეწოდების წიგნსა ამას  
ცხოვრება ქართლისა, ნოეს ძის იაფეთის თესლისაგან ვიდრე ქართ-  
ლოსისა და ძმათა მისთაღმდე და განყოფილებანი მათნი და ძეთა მათთა. — აწ  
ზნეთათვს ვიწყით. ძველითგან ახალთაღმდე საქართველოსათა ზნეთა ჩვეულებათა  
და წესთა მათთა პირველ განყოფილებისა და შემდგომად განყოფილებისა,  
რამეთუ წესნი მთავრობათა საქართველოსათა არიან დასაწყისითვე, ვითარცა  
ღიუწყებთ: ამა ჟამს მისცა ჰაოს ძმათა თვსთა წილნი ქვეყანათა...“ 38r—128v.

წყდება: „უწყებულემა მკითხუშლოთავს“, „...ხოლო ჩუშნ შესრულე-  
ზისათვს ვჰმადლობ ღმერთსა და შევჰსწირავთ ქებასა, პატივსა და დიდებასა  
ერთსა ღმერთსა, მამასა და ძესა და სულსა წმიდასა აწ და მარადის და უკუნიითი  
უკუნიისამდე, ამინ“.

შენიშვნები: 1. ტექსტს უძღვის: ა. „პინაკსი ანუ საძიებელი წიგნისა ამის, რომელსა ეწოდე-  
ბის ისტორია ანუ ცხოვრება ქართლისა...“ (1r—8v).

ბ. „წელნი ქრისტეს აქეთ და ქრონიკონნი ღირსად ხსოვნისა საქმეთა ზედა პოებულნი  
ჴუშნ მიერ ძუშლთა წიგნთა შინა. რომელ არიან ესე: იმერული ძუშლი გარიგების წიგნი, და-  
ვითნი მესხურ ხუთ წიგნად გაყოფილი, იმერული სძლისპირი ეტრატისა, ტლაშაძის ამოწერილი  
ქრონიკები, გუჯარნი ბარათიანთი, თუმანიანთი და სხუთა ქართლის ცხოვრებათა ძუშლთა და  
ახალთა და სხუთა ჟამნკანონთაგან; სახარებათა და საეკლესიო წიგნთაგან და სპარსულთა ქო-  
რონიკონებთაგან. ამათგან ამოწერილ არიან ესენი და თათრული გვერდზე უწერია.—ქრისტეს  
აქეთ წელნი 1201. ქართული ქრონიკონი 421—თამარ მეფე მიიტუალა...“ (9r—20r).

გ. სინქრონული ცხრილები (21v—31r).

დ. „სომხითის სოფლები ქრისტეანეთა და თათრის ობა. ალაღაჯი ობა 20. სოკორნის კეო-  
ბა.—ხოყარანა...“ (31v—35r). (ტექსტი გამოქვეყნებულია იხ. ვახუშტი, აღწერა სამეფოსა სა-  
ქართველოსა, თ. ლომოურიისა და ნ. ბერძენიშვილის რედაქციით, 1941 წ., გვ.  
190—208.).

ე. „სათაბაგოს თუ ვინ ვისნი სამწყსონი არიან... სათაბაგოს თუ რამთონი უბისკობოსნა ყოფილან...“ (35v—36r).

2. ტექსტი გამოცემულია: იხ. დ. ბაქრაძე, საქართველოს ისტორია. ვახუშტი. ტფილისი 1885 წ.

3. ტექსტის გაგრძელება იხ. შემდგომ—3669 ნომერში.

4. ტექსტს კიდევზე აქვს: ა. ვახუშტისეული მინაწერები.

ბ. ადგილები შევსებულია მოსე ხორენელის „სომხეთის ისტორიიდან“:

წ. I, თავი 9 (47v).

წ. I, თავი 20 (50v).

წ. I, თავი 7 (51r).

წ. II, თავი 6 (47v).

წ. II, თავი 7 (48v).

წ. II, თავი 1 (51r).

წ. II, თავი 65 (51r).

წ. II თავი 10 (51r).

წ. II, თავი 47, 49 (53r).

წ. II, თავი 82 და 83 (55v).

წ. II, თავი 60 (70r), და მოსე ხორენელის „გეოგრაფიიდან“ (48r). ამ გეოგრაფიას ამჟამად ანანია შირაკელს მიაწერენ.

გ. გეოგრაფიული ხასიათის მინაწერები: „ხუნანი ყოფილი ქალაქი გატხილი ხიდის მახლობლად“ (47v); „ლიხი—მთა ქართლისა და იმერეთს შუა“ (47v); „რახსი—არეზია“ (47v); „ჭერეთი არს შაქი-შირვანი“ (48r); „გარდაბანი არს ზედაძნის მთიდან მარტყოფი, საგარეკო და სრულიად პირაქეთი მტკურის პირადმდე. ხოლო სხუაგან აცხადებს, რომ სომხეთის ნაწილიც ამაზედ აქვს. იხილე სომხეთის აღწერაში“ (48r); „ჭერეთი—შირვანი“ (50v); რანი არს ყარაბაღი, საგონებელ არს, ვითარმედ რანი წოდებულ იყოს სპარსთაგან, რამეთუ იგინი სპარსეთსაცა უწოდებენ ერანად ანუ ირანად, და ოვსიცა თავსა თუხსა უწოდენ ირონად, ხოლო ოვსეთსა ირონისტანად, ხოლო მოსე ხორენელის ლეოგრაფიასა შინა დიდი ირანი“ (55r); „ნახიდური—ქოლაგირია“ (82r); „მიზგითი—მეჩეთია“ (83r); „ნიკოფსია არს აფხაზეთს, ბიჭვინთას ახლო“ (86r); „კარანუ—თეოდოსიპოლი“ (87r); „კარი არს ყარსი“ (91r); „ფხოველნი არიან ხეველური“ (92v); „ნაჭარმაგვეი—კარალეთია“ (93r); „კირმანელი—უზალთუნი“ (120v).

დ. დავით აღმაშენებელის ისტორიასთან დ. ბაქრაძის ხელით უნდა იყოს მიწერილი ანდერძი დავით აღმაშენებელისა და კეპიტაფია საფლავსა ზედა დავით აღმაშენებელისასა გელათის მონასტერსა შინა“ (84r). მის მიერვე ტექსტის სამი ადგილი შედარებულია ვახუშტის დედანს, რის შესახებაც მიწერილია ხელნაწერის 62v, 65v და 114r-ზე.

(1427)

3669

### ვახუშტი, ცხოვრება ქართლისა. XIX

198 ფ.: 32,5×21; ქაღალდი; მუყაოს ტყავგადაკრული ყდა; მკედრული; სათაურები მთავრულად, სინგურით; [XIX ს.]; კვირნიშანი 1814 წ.; დაუწერელია; 71rv, 156v—157v და 198v. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 46.

[ვახუშტი, საქართველოს ისტორია და გეოგრაფია]. „აღწერა აწინდელისა ქართლისა საზღურით, მთით, მდინარეებით ადვილთა და მას შინა შენებულებათა. — ვინაჲთგან სახელნი და აღშენებანი ვისით იქმნა ქუეყანისა ამის დავესწერენით, აწ ვიწყით თვთვეულთა წარმოქმად მათთა, ველთა და წყალთა...“ 1r—198r.



- შენიშვნები: 1. ტექსტის დასაწყისი ნაწილი იხ. წინა—3668 ნომერში.
2. შედგენილობა: ა. „ტომობა და შთამომავლობა ქართველთა და ზნენი მათნი“ (1r—70v).
- ბ. „აღწერა ჰერკახეთ-კუხეთისა“ (72r—81r).
- გ. „ისტორია მთავართათვის და მეფეთა კახეთისათა (81v—84r).
- დ. „ისტორია მეფეთათვის, ბაგრატიონთა კახეთისათა (84v—109r).
- ე. „მეფობა ირაკლი მეორისა“ [ომან მდივანბეგ ხერხეულიძისა] (109v—121v). ტექსტი თავნაკულია (იხ. ქართლის ცხოვრება, ნაწ. II, დ. ჩუბინაშვილის გამოცემა, 1854 წ., გვ. 484—500).
- ვ. „აღწერა ოვსეთისა ანუ კავკას შინათა“ (122r—128v).
- ზ. „აღწერა საჩინთა ადგილებთა სამცხე-საათაბაგო მხარეთა (129r—139v).
- თ. „ისტორია სამცხე-საათაბაგო მხარეთა და წარმოჩინება ბაგრატიონთა სქესისა“ (140r—156r).
- ი. „აღწერა ქუყანისა ეგრიისისა“ (158r—173r).
- კ. „ცხოვრება ეგრიისისა, აფხაზეთისა ანუ იმერეთისა“ (173r—198r).
3. კიდევზე, მრავალ ადგილას, ტექსტის ხელით ვახუშტისეული შენიშვნებია.
4. ტექსტი გამოცემულია იხ. ქართლის ცხოვრება, ნაწ. II, დ. ჩუბინაშვილის გამოც., 1854; ვახუშტი, აღწერა სამეფოსა საქართველოსა, თ. ლომოურისა და ნ. ბერძენიშვილის რედაქციით, 1941.

(1428)

3670

**ანტონი I, საქართველოს მოკლე ისტორია. 1822**

20 ფ.; 25,6×21; ქალაღი; მუყაოს ყდა; მხედრული; სათაურები სინგურით; გაღმწერი: გრიგოლ ბაგრატიონი (19r); 1822 წ. (19r); სანკტებერბურლი (19r); დაუწერიელი: 1r—2v, 3v, 18v, 19v, 19v—20v. აღ. ცაგარის კატალოგი № 47.

„სანატრელის უწმიდესის საქართუშლოს კათოლიკოზ-პატრიარქის, მეფის ასეც ძის ანტონისგან აღწერილი ესე გამოკრებილი ქართლის ცხოვრება“. „სიტყუა პირუშლი. ქართლოსისაგან არს ჰშთამომავლობა ყოველთა ქართუშლთა, — პირველად, ვიდრემე მამა ქართლისა და ყოველთა მათ ქართუშლთა, ესე იგი: ქართუშლთა, იმერთა, კახთა და ჯავახთა, რომელთაცა ყოველთა მათ ეწოდების ქართუშლი, იყო ქართლოს...“ 4r—18r.

შენიშვნა: ტექსტს წინ უძღვის „საქართუშლოგისა მეფეთა ჰშთამომავლობათათვის: მისს მაღალმსვლელობას ღენერალ ივან ლეოვიჩს, ყიზლარის კამენდანტს ფრაუნდოლორფს მე, უღირსი ანტონი, კათოლიკოზი სრულიად საქართუშლოგისა მოვახსენებ მათგან ბრძანებულისამებრ თხოვისა. რომელიცა, დაღათუ მრავალ განსაცდელ-შემთხვევისაგან დაფიწყებით საჯელნი მეფეთა საქართუშლოსათანი თვით-თვითდ არღარა მახსოვან, მაგრა სახელოვანთა მეფეთა საკელონი, ანუ გარდაცვალებანი მეფეთა გვართანი და ანუ განყოფანი ნათესავთანი სამ სამეფოდ, ესენი არიან, რომელნიცა ძველთა შინა მატინეთა საქართუშლოგისათა წარმოიქმნებენ“ (4r).

2. ისტორია დაყოფილია თექვსმეტ „სიტყუად“.

3. ტექსტის ბოლოსა:

„დიდის ირაკლის მეორის მეფის ძეო, ბრძენთათვის მზეო, მირიან საველ გეო,

- ყოვლთა კეთილთა ჰაზრთა მარადის მწეო,  
მცირე მაშვრალობით გვედრით ბნელთათვს დღეო.  
სსოვისა ღირს-მყოთ ერდგულ მუხნარის (!) ძეო.  
თქვენი უმცირესი დისწული გრიგოლ ბაგრატიონი. წელსა ჩუკბ-ს,  
სეკდემბრის იე-ს დღესა. სანკტპეტერბურღს“ (19r).
4. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვთიმე თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 691).

(1429)

3671

## მცირე ქართლის ცხოვრება. XIX

140 ფ.; 35×21,5; ქალაღი; მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX ს.]; აღ. ცაგარღის კატალოღით № 48.

1. [მცირე ქართლის ცხოვრება] «სეხნია ჩხეიძე». „ძლიერებითა ღმრთისათა ვიწყე ცხოვრება მეფეთა, მსმენელთათვის არა უნდომითა ანბითა, უცხოთა ქუწყანისათა, არა მარტივად ქართლისა ჩვენისა, ჩემის თუალით ნახული და ზოგიერთი მნახეთაგან სმენითა. — იყო მეფე-მეფეთა ესე სახელ-დიდებული. სვე-ამაღლებული, ჭელმწიფობითა, სფადარი, ამიღბარობითა სპასუხეტი, ლაშქარ-ცხოვრებითა ზე აღმატებული...“ 1r—34r.

2. «პაპუნა ორბელიანი». ვინათგან ვიდრე აქამომდე აღწერილ იყო ანბავნი ესე ქართლისანი აღმწერელისა ამის ჩხეიძე სეხნიასაგან და ველარ აღწერა შემდგომად ანბავნი და მომკუდარიყო, მე, პაპუნა ორბელიანი მან ხელ-ვპყავ პირველად, რათა არა დავიწყებულ იქმნას ესევითარნი ანბავნი და მეორედ, შემდგომნი ჩვენნი მოიხსენებდნენ ოდეს ჟამისა ვითარებასა და ქცეულებათა, რომელიცა კნინდა და არაოდეს ყოფილ არიან ესევითარნი იწროებანნი ქართლისანნი და მაღიადნი ცვლილებანნი და მპყრობელობათა განმგებლობანი ქუწყანისა ჩუშნისათანი მწარედნი და ძნიად მოოხრებანი და თვთ თულითა (!) ჩემითა, რომელი მინახამს და რომელიცა სხვანი ანბავნი მომეოხრნეს სარწმუნოთა კაცთაგან და ესენი არა უდებ ვპყავ ხელყოფად ამის გამოწალისა ჩემისა, რათა მოზარდულნი ქართულნი ქართულნი (!) განეკრძალნენ ქუწყანათა თვსთა სიმტკიცისათვის, ვინათგან ესეოდენნი ჳირნი და იწროებანი და იუწყებოდეს, თუ ვისგან და ვითა რომლისა მიზებითა იქმნეს ესე ყოღილნი. — ქორონიკონსა უკზ ხოლო... აქეთ... თუშსა ივლისსა, მოიშველა ერისთავემან შანშე ჯარი ლეკისა...“ (35v—140r).

შენიშვნა: ორივე თხზულება ზედმიწევნით მისდევს გამოცემას (იხ. ქართლის ცხოვრება... ნაწ. II, დ. ჩუბინაშვილის გამოცემული, 1854 სანკტპეტერბურღი, 307—474 გვ.).

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 686).

ანდერძი: „სრულ იქმნა ძალითა ლუთისათა წიგნი ესე მცირე ქართლის ცხოვრება ხელთა ხარების საყდრის დეკანოზის ძის დავითისათა. აღმოკითხველთ გვედრებით. უკეთუ ნაწერსა ამას შინა ჩემსა ცთომილება იხილოთ რაამე, ნუ მწყევთ, არამედ კურთხევას ჳწოდეთ ჩემთვის თქვენ უზრუნველად და (!) იქმნებით და მე დიდად შემწე შექმნება. თვესა აგვისტოს რიცხესა ლ. ქორონიკონსა უაჲ“ (140r).

(1430)

3672

## ვახუშტი, ცხოვრება ქართლისა. XIX

43 ფ.; 33X21,5; ქალაღი; ფრაგმენტი, ტყავგადაკრული მუყაოს ოქრო-ტვიფრული ყდა; მხედრული; [XIX ს.]; ჰვირნიშანი 1814 წ. (43 ფ.); დაუწერე-ლია: 1r—6v, 32r—43v; აღ. ცაგარლის კატალოგი № 49.

[ვახუშტი, საქართველოს ისტორია].—„... ნოეს ძისა იაფეთის თესლისაგან, ვიდრე ქართლოსისა და ძმათა მისთამდე და განყოფილებანი მათნი და ძეთა მათთა. აწ ზნეთათვის ვიწყით ძეშლიდამ ახლადმდე...“ 7r—31v.

წყდება... „ნოსრო ჰბრძანებს: ჰურიანი განარიეთ და სხუანი მოსრენით. კჳლად...“

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის: „ბინაქსი წიგნისა ამის“ (6r).

2. ტექსტი ზუსტად მისდევს დ. ბაქრაძის მიერ გამოცემულ ვახუშტის საქართველოს ისტორიას (იხ. ვახუშტი, საქართველოს ისტორია, დ. ბაქრაძის გამოც. ნაწ. I, 1885, 2—68 გვ.).

3. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 671).

(1431)

3673

## კვინტოს კურციოსი, საქმეთათვის ალექსანდრე დიდისა, მეფისა მაკედონელისათა. XVIII

147 ფ.; 33X21,5; ქალაღი; მუყაოს ყდა; ბოლონაკლული; მხედრული, სათაურები მთავრულად, სინგურით; [XVIII ს.]; აღ. ცაგარლის კატალოგი № 50.

„კვინტოს კურციოსისა, საქმეთათვის ალექსანდრე დიდისა, მეფისა მაკედონელისათა. წიგნი პირუშლი. თავი 1. — ცხოვრებასა და საქმესა ალექსანდრესსა. სპარსეთისა სამეფოჲსა საბერძნეთისად დამამორჩილებელისასა, მრავალნი ბერძენნი აღსწერდენ, რომელნიცა მასვე რიცხუსა შინა უფროსი ნაწილი იყუნენ თუთიმხილუშლნი...“ 11r—147v.

წყდება: „...დაკუშტებულთა ჩემდა საყდარსა ზედა კვროსისსა წარვლოსცა დიდებულად ცხოვრებაჲ თუისი...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი თარგმნილია ანტონ კათალიკოსის მიერ 1762 წ. წინამდებარე ხელნაწერში შესულია 5 წიგნი.

2. ტექსტს უძღვის: ა. „წინასიტყუაობა კათალიკოსის ყოვლად ბრწყინულესსა მეფესა ქართუშლთა და კახთასა მას მეფობის სიმაღლეს.—...“ (11r).

ბ. „ნათესავთსიტყუაობა ალექსანდრე დიდისა რეინეკციით...“ (2r—3v).

გ. „წელთა აღწერაჲ შემოკლებითი კურციოსისა...“ (3v—10v).

3. ხელნაწერს აქვს იოანე ბატონიშვილის შენიშვნები (იხ. 75r, 78v, 79r).

4. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 818).

მიანაწერები: 1. „მეფის სძლის ქეთევანისა ვარ.“ აქვეა ბატარა ზომის ბეკედი მხედრული ლეგენდით: „მეფის სძალი ქათავან“ (2r).

2. „საქართველოს მეფის სძალი წერეთლის ასული ქეთავანისა ვარ. ჩლუე“ (2r).

3. კვინტოს კურციოსისი ესე გამოეგზავნა პეტერბრუხი დამ დისწულის ჩემის გრიგოლის კნენა ბარბარეს. ჩლუე წელს მივიღე, ნო-ემბრის იმ“ (10v).

4. „წიგნი ესე ეკუთვნის პოდპოლკოვნიკს კნიაზ გრიგოლ ზურაბისძეს წე-რეთელს“ (10v).

(1432)

8674

## ხრონოლოგია. XVIII

375 ფ.; 31×19,6; ქალაღი; ტყავგადაკრული ხის ტვიფრული ყდა; მხედ-რული, სათურგები სინგურით; [XVIII ს.]; დაწერელი: 6rv, 375v; აღ. ცა-გარლის კატალოგით № 51.

[ხრონოლოგია]. — „...სათნო უჩნდა სიბრძნითა შემოქმედსა მას ღმერთ-სა და უფალსა ჩვენსა, რათა შექმნას სოფელი ესე მრავლითა სიბრძნითა მისითა და აურაცხელითა სახიერებითა თვისითა...“ 7r—375v.

შენიშვნა: ტექსტს უძღვის: ა. „ზანღუკი წიგნისა ამის საქმეთა. რომელ-სა გარე-შეიცავს შემოკლებით მოთხრობა, დაწყებული დასაბამითგან სოფლისა მე-ფობადმდე კოსტანტინე პალეოლოღოსა, უკანასკნელისა ბერძენთა მეფისა...“ (1r—5v).

2. ერეთვის: „განწესება ბერძენთა მეფეთა. რომელი დასხა და დაადგინა მან-კუმი დიდმან კოსტანტინე პირუმლმან, მეფემან ბერძენთამან...“ (374v—375r).

მინაწერი: „Из книг Грузинского царевича Мирнафа Эраклие-вича“ (ზემო ყდის შიდა მხარე).

(1433)

3675

## თეოფანე პროკოპოვიჩი, მათიანე დარღვევისათვის წმ. ქალაქისა იერუსალიმისა. XVIII

77 ფ.; 21×16,5; ქალაღი; ტყავგადაკრული ხის ყდა; მხედრული; [XVIII ს.]; კვიონიშანი 1788 წ. (77 ფ.); აღ. ცაგარლის კატალოგით № 52.

[თეოფანე პროკოპოვიჩი], „მატიანე დარღვევისათვის სწმინდისა ქალაქისა იერუსალიმისა მოსწავებისაებრ უფლისა, რომელი იყო შემ-დგომად განკორციელებისა უფლისა ჩვენისა წელთა სამეოცდაათორმეტთა ტი-ტესაგან, ძისა ვესპასიანესა. — ოდეს მიიღო პატივი კეისრობის ღირ-სებისა ვესპასიანემ...“ 1r—76r.

შენიშვნები: 1. ტექსტის ავტორი აღდგენილია ტრ. რუხაძის შრომის მიხედვით (იხ. ტრ. რუხაძე, ქართულ-რუსული ლიტერატურული ურთიერ-ობის ისტორიიდან XVI—XVIII სს., 1960, გვ. 220).

2. ტექსტი მისდევს სარიდან ჩოლოყაშვილის ნათარგმნ რედაქ-ციას (იხ. ტრ. რუხაძის დასახელებული ნაშრომი, გვ. 220).

3. ტექსტის უძღვის თავფურცელი: „მატიანე, რომელსა შინა წერილ არს დარღვევა უკანასკნელი წმინდისა ქალაქისა იერუსალიმისა და აღება კონსტანტინეპოლისა. სამეუფოსა ქალაქისა ბერძენთა მონარხისა. პირად-პირადთა ავტორთაგან შემოკრებული“.

3676

„მოსვლისათვის დიდთა და პირველმთავართა ორბელიანთა ქვეყანასა ამას“

გადაწერილია პეტერბურგში 1841 წ. იოსებ ნაზაროვის მიერ. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 53. ნომერი გაუქმებულია.

(1434)

3677

კრებული. 1845

244 ფ.; 22,5×17; ქალღი სხვადასხვა ფერისა; სხვადასხვა ხელით და სხვადასხვა დროს დაწერილი კრებული; მუყაოს ყდა; მხედრული; გადამწერები: ს. ტაბიძე (2r—30r), თეიმურაზ ბატონიშვილი (215v—235v); დაუწერელია: 30v—31v, 36r—39v, 74v—79v, 83v—85v, 96v—101v, 103rv, 110rv, 123v, 135v, 139v, 144rv, 197v, 198v—199v; 209r—215r, 228r. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 54.

1. სერხელიძე ომან მდივანი. „მეფობა ირაკლი მეორისა, მეფის თეიმურაზის ძისა. შემოკლებული ისტორია ირაკლი მეორისათვის, თუ ვითარითა შრომითა მიიღო მან მეფობა ქართლისა, რომელსაცა გარდამატებულისათვის სიმხნისა მისისა პირველად მიუბოძა შაჰნადირ კახთ მეფობად და შემდგომად შეაერთა მან სეიპტრად ორ-მეფობითი. — წელსა 1722 დასჯდა ყაენად ძე შაჰსულტან უსეინისა შაჰ-თამაზ. და იმჟამად იჯდა ქართლში მეფედ ვახტანგ ლეონის-ძე, ხოლო კახეთს იჯდა მეფედ კოსტანტინე ირაკლის-ძე, რომელსა ეწოდა სახელად შაჰნად-ყულ-იხან თათრობის გამო...“ 2r—30r.

ანდერძი: „აღვსწერე ისტორია ესე მეფის ერეკლე მეორეისა მე სჯმონ ტაბიძემან ბრძანებითა ბატონისშვილის იულიონის ძის ლუარსაბისათა წელსა 1845-სა, თთვისა ფებერვალსა 5-სა დღესა, სანკტებეტერბურლსა შინა“ (30r).

2. [იერომონახი ილარიონ. ქართულ ხელნაწერთა ნუსხა, შედგენილი ათონზე, ივერიის მონასტერში 1840 წ.].

„1. სახარება და სახარების თარგმანი...“ 32r—35v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერთა ნუსხას წინ უძღვის შემდგენელის—ილარიონ მღვდელ-მონაზნის შემდეგი წერილი: „მის მალალს ღირსებას უფალს პარამენს, სიყვარულით თავყანის-ვსცემ მარჯვენესა შენსა, უფალო.—ნუსხა გეთხოვნა წიგნებისა და აღმძრა სიყვარულმან უსწავლელი და უგუნური და ჯელ-ვჰყავ, აღწესებ რაოდენისა იპოვებოდა სიმეფლისაგან და უღრობისაგან განრყენილ და სხვა ავა-ზაკთაგან განრყენილ-ამოხეული. თათრები იყვნენ მონასტერშიდ ათი წელიწადი. სად-სად მიმოყვარათ ბერძნულიც და ქართულიც, უღრობა მრავალჯერ ქმნილ არს და ესრეთა მიზეზთაგან წიგნებს მრავალი აკლია და ამისთვის ჩემებრ. უსწავ-

ლელთაგან ძნელ არს გამოწვლილვით აღნუსხვა, მაგრამ რაოდენიც შეიძლება ლოცვითა მამათათა და ვენედიკტოსითა და ბრძანებისა მონასტრისათა ესრეთ თავთავად წიგნად ამისთვის არ აღვნუსხე, რომ რომელიმე წიგნი თავი ოცდაათი იყო ოდესმე, ან თორმეტი არს და სხვა აკლს უღროებისაგან და სხვა ოცი თავი და აწათი თავი ანუ ექვსი და კუალად თავებიც რომელიმე სრული არს და რომელიმე არა და ამისთვის სრული დავსწერე და უსრული დაუტევე“ (32r).

2. სიაში შეტანილია 196 სახელწოდების ხელნაწერი. 173 ხელნაწერს აქვს ილარიონ მღვდელმონაზონის შემდეგი შენიშვნა: „173. კლემქის სრული არს. ვასილის წიგნი თავიდან ბოლომდინ უნაკლული, დოროთეს წიგნი, რაოდენიმე სწავლა და სხვა წიგნთაგან აღმოვსწერე და წარმოვგზავნე გაბრიელ არქიმანდრიტის ჰელით. ადგილი რაც გარყუნილ იყო, არ დავსწერე, შიშით, რომ შეჩვენებული ეფთვიმისაგან, თუ ვინმე სიტყვა შესცვალოსო.“

სხვა მწერთ, რომლის მიხედვით ქვიანო ივერისა საქართველო. აქა ამაზედ წიგნი არ იპოვება. სხვა, რადენი ქართველია აქ მონასტერში გეძნანათ. აქ არის ერთი ვენედიკტონ, ერთი ბესარიონ, იპოვება სხვადა. უბადრუქი ილარიონ“ (35r).

ანდრძი: „ნუსხა ესე აღიწერა. ილარიონი მღვდელმონაზონისა მიერ ბათონის მონასტერში 1840 წელსა, აგვისტოსა (ე)“ (35v).

3. [იოანე ბატონიშვილი], „მცირე უწყება ქართველთა მწერალთათვის. — წმინდა და ღირსი მეფე საქართველოსა და აღზანთა დავით აღმაშენებელი, ბაგრატიონი, ესე სიყრმითვე აღიზარდა ღვთის სიყვარულისა სწავლასა, და საღრმითა(!) და საფილოსოფოსათა სწავლათასა შინა...“ 40r—74r.

შენიშვნა: ტექსტი ამ ხელნაწერის მიხედვით გამოქვეყნებული აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. „ძველი საქართველო...“ ტ. I, თბილისი, 1909 წ. განყ. III, 1—55 გვ.; იხ. აგრეთვე: იოანე ბატონიშვილი, კალმასობა, ტ. II, 1948, 162—214 გვ.).

4. „შთამომავლობისათვის გვარისა თავადთა ერისთავთა სტ. ჩუბინოვისა. — ძველად საქართველო განყოფილ იყო 9 სამთავროდ და ანსაერისთაოდ...“ 80r—83r.

5. სასისხლო სიგელი თუ ლასქეთა. ცუდად გადაღებული პირი; დედანი XIV საუკუნისა და გამოცემულია ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. საქ. სიძველენი, ტ. II, გვ. 13—14). აქ კი საბუთი 841 წლით არის დათარიღებული 84r—85r.

6. სფხაზეთის საკათალიკოზო დიდი იადგარი. — „ეპა ასულო შვენიერო, იოაკიმის ნაყოფო სიტკბოებითა აღსავსეო, ანნას მორჩო, რტო გარდაფენილო...“ 86r—93v.

შენიშვნა: საბუთითაჲს შინაწერებით გამოცემულია (იხ. ს. კაკაბაძე, სფხაზეთის საკათალიკოზო დიდი იადგარი, საისტორიო მოამბე, წიგნი II, 1925, გვ. 177—197).

7. „მცნება ესე სასჯულო, ურწმუნოთა მომაქცეველი და მორწმუნეთა განმატკიცებელი და განმამხნობელი, ყოვლისა ქრისტიანესათვის მოვლენილი იერუსალიმისაგან და ცათა მობაძავისა ანტიოქიისაგან...“ 94r—96r.

წყდება: „...ანუ მსახურთა, ანუ გლეხთა, ანუ მთავარდიაკონთა ანუ...“.

შენიშვნა: საბუთი გამოცემულია (იხ. თ. ჟორდანიას, ქრონიკები II, გვ. 294—297).

8. გაყოფის წიგნის საბუთის ნიმუში, 1801 წ. 102rv.

9. დავით ჩუბინაშვილის მიერ ქართულ-რუსული ლექსიკონისათვის შეგროვილი მასალები „გუჯრებიდან“ (104r—123r); „გორგიჯანიძის ისტორიისაგან“ (124r—135r); „ვეფხისტყაოსნის“ ვახტანგისეულ კომენტარებიდან (136r—143v); ალექსანდრე მეფის გუჯრიდან (198r).

10. [დ. ჩუბინაშვილი]. „განმარტება ლექსთა მათ მალღისა ფრასისათა, რომელნიცა არიან ძველნი ქართულნი და რომელნიმე შემოტანილნი სხვათა ენათაგან ქართულსა ენასა შინა და აქა ვეფხის-ტყაოსანისა სტიხთა შინა ხმარებულ არიან, რომელნიმე ლექსთა ამათგანნი გუარითა აღმოსავლეთის მესტიხეთა მეტაფორისათა.—1. ს ა მ ყ ა რ ო.—ესე ყოველთა ცათა გარეგან მყოფი, უზენაესი, მტკიცე და უვრცელესი...“ 145r—197r.

11. „მოსლვისათჳს ივერიად და ქადაგებისა ანდრია პარველ-წოდებულისა მოციქულისა და წმიდისა მოციქულისა სჳმეონ კანანელისა ბრძანებითა უფლისა ღვთისა და მაცხოვრისა იესო ქრისტესსა, სათნოყოფითა ყოვლად უხრწნელისა დედისა მისსა ყოვლად წმიდისა ღისმშობლისათა.—შემდგომად ცხოველსმყოფელისა და ბუნებისა ჩუენისა განმაახლებელსა საღმრთოსა და საუფლოსა ვნებისა და აღდგომისა უფლისა ჩუჴნისა და მაცხოვრისა იესო ქრისტესსა...“ 200r—208v.

წყდება: „...და შთავიდა კუალად აფხაზთა კერძოსა და მუნით წარვიდა სხუთათა მათ ადგილთა ვითარცა მოიხსენების მიმოსლუასა და ქადაგებასა მისსა შინა. ხოლო ჟამსავე ამას...“

შენიშვნა: 1. ტექსტი შემოკლებულია.

2. ხელნაწერის ეს ნაწილი თეიმურაზ ბატონიშვილის ხელით უნდა იყოს ნაწერი.

12. „საკლესიო მოთხრობა საფუძველითგან დაწყებისა მოციქვისათჳს ერთა ივერიისათა, თუ ვითარ იქმნა განგებითა ღვთისათა მოქცევაჲ საქართველომასა...“ 215v—235v.

წყდება: „...მრწამს ჭეშმარიტად, ვითარმედ იგი არს მესია მხსნელი და ნეუფე ეგმანუელ, უფალი ჩვენი...“

შენიშვნები: 1. ხელნაწერის ეს ნაწილიც თეიმურაზ ბატონიშვილის ხელით უნდა იყოს ნაწერი. 2. ეს ტექსტი კრებულში ორჯერაა ჩაწერილი.

13. სჯულის კანონის საძიებელი (ნაკლული) „წინასიტყვაობის დასასრულში სწერია ესრეთ: აწ უკუჴ უფლისა მოწაფეთა და მოციქულთა ოთხმეოცდახუთნი კანონნი აღწერნეს (!) კლიმენტოს მიერ, ხოლო შემდგომად მათსა თითოეულსა ჟამსა ქმნილთა კრებათა, ვითარცა აქა მოხსენებულ არიან...“ 236r—243v.

წყდება: „...თავი კა: სახილველთათვის და საძღვრელთა...“.

შენიშვნა: ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 597—603).

3678

ისტორიული დოკუმენტების კრებული.

აღ. ცაგარლის კატალოგით № 55. გადატანილია ისტორიული დოკუმენტების კოლექციაში Sd 2815—2853 ნომრებით.

(1435)

3679

ტიმოთე გაბაშვილი, მიმოსლვა. XIX

58 ფ.; 21×17; ქალღი; მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX ს.]; ჰვირნიშანი 1828 წ.; გადაწერილია ნიკოლოზ ჩუბინაშვილის მიერ. დაუწერელია 2v; აღ. ცაგარლის კატალოგით № 56.

„მთაწმინდისა და წმიდისა იერუსალიმის მიმოხილუა ტიმოთე მთავარეპისკოპოსისაგან. შესავალი. — სამარად-საგონებელ ჩემდა იყო, თუ ვითარ არა საზღვეო იყოს ზენაქსათჳს მორფუა სიტყუათა...“ 1r—58v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი გადაწერილი უნდა იყოს ნ. ჩუბინაშვილის მიერ. ერთის მისივე შენიშვნები, კომენტარები და სქოლიოები (იხ. ტიმოთე გაბაშვილი, მიმოსლვა. ტექსტი გამოსაცემად დაამზადა, გამოკვლევა, ლექსიკონი და სიძიებლები დაურთო ელ. მეტრეველმა. 1956, 274).

2. ტექსტი რედაქციულად „მიმოსლვის“ C რედაქციის I ჯგუფს განეკუთვნება (იქვე, გვ. 068—074).

(1436)

3680

ტიმოთე გაბაშვილი, მიმოსლვა. XIX

59 ფ.; 22×18; ქალღი; მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX ს.]; ჰვირნიშანი 1828 წ.; გადაწერილია ნიკოლოზ ჩუბინაშვილის მიერ; დაუწერელია: 2v, 59rv; აღ. ცაგარლის კატალოგით № 57.

„მთაწმინდისა და წმიდისა იერუსალიმის მიმოხილუა ტიმოთე მთავარეპისკოპოსისაგან. შესავალი. — სამარად-საგონებელ ჩემდა იყო, თუ ვითარ არა საზღვეო იყოს ზენაქსათჳს მორფუა სიტყუათა...“ 1r—58v.

შენიშვნა: ხელნაწერი რედაქციულად მისდევს წინა ხელნაწერს (იხ. S 3679 ხელნაწერის აღწერილობა).

(1437)

3681

გეოგრაფია. XIX

36 ფ.; 22×17; ქალღი; უყდო; დაზიანებული; მხედრული; [XIX ს.]; ჰვირნიშანი 1808 (34 ფ.); აღ. ცაგარლის კატალოგით № 58.



„ძე ყ უ ა ნ ი ლ ე ბ ა ლ ე ო ლ რ ა ფ ი ა ს ა შ ი ნ ა.—ლეოლრაფია არს აღწერა ქუჭყანისა, რომელსაცა დანიშნავს თვთ სახელი მისი ელინურსა ზედა ენასა...“ 2r—36v.

წ ყ დ ე ბ ა: „...კუნძული პასექისა პონილ არს მენდანას მიერ შპანიელისა. რომელმანცა უწოდა ესრეთ ამისთვის, რომელ მივიდა მუნ თვთ ღღესა დიდისა ღღესასწაულისასა...“

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი შეიცავს: „შეყუანილებას ლეოლრაფიასა შინა“ და ხუთ თავს (ევროპა, აზია, აფრიკა, ამერიკა და სამხრეთისა ინდია ანუ ავსტრალია).

2. ტექსტს ახლავს სქემები.

3. თავფურცელზე ხეულად მიწერილია: „ლეოლრაფია ესე ნიკოლაი დავით იჩისა“ (ჩ უ ბ ი ნ ა შ ვ ი ლ ი ?!).

(1438)

3682

## ვახტანგ VI, სამართლის წიგნთა კრებული. 1829

14 მ ფ.; 30,5×20; ქალაღი; მუყაოს ყდა; მხედრული, გაღამწერი: მარი ბროსე (2r); 1829 წ. (2r); აღ. ცაგარლის კატალოგით № 59.

1. «ს ა მ ა რ თ ა ლ ი მ ო ს ე ს ი». „კარი პირველი, დასაწყისი სამართლის(!), რომელი მოსცა ღმერთმან მოსეს, რომელი დაწერა მან, მოსე, წიგნსა მეორე რჯულისასა და გამოსულათასა.—მცნება ღმრთისაგან: თავ უყავ მამასა შენსა და ღედასა შენსა, ვითარცა გამცნო შენ უფალმან ღმერთმან შენმან...“ 45r—49v.

2. «ს ა მ ა რ თ ა ლ ი ბ ე რ ძ უ ლ ი». „ქ. ლევან ბრძენისა და კოსტანტილესი და სხვათა კელმწიფეთა მიერ თქმული და განწესება სჯულის კანონის მეფეთა და სიძარტლისა მოსამართლეთათვის, რათა რაოდენიცა ეწეროს წიგნსა ამას შინა, ძტირედიცა არა განეგდოთ, არამედ ვისმინოდ და ვყოლცა.—ქ. რომ მოხდეს და დადგეს კაცი ვინმე მსაჯულად სასამართლოდ კაცსა ზედა...“ 49v—75r.

3. «ს ა მ ა რ თ ა ლ ი ს ო მ ხ უ რ ი». „შესავალი პირველი სომხური სამართლისა. ქ. ესე წიგნი არს დიდის სომხეთისა სამართლისა წიგნთა გარდმოთარგმანებული და ეწოდების სახელი სამართლისა...“ 75v—116r.

4. «ს ა მ ა რ თ ა ლ ი კ ა თ ა ლ ი კ ო ზ ი ს ა». — „ქ. თავი პირველი. სახელითა ღვთისათა, მე, ქრისტეს მიერ კურთხეულმან ყოვლისა საქართველოსა კათალიკოზმან პატრიაქმან მალაქია, მე, ქრისტეს მიერ კურთხეულმან აფხაზეთის კათალიკოზმან მამათმთავარმან ევდემონ, დავსხედით და შეეკრიბენით ყოველნი ებისკოპოზნი აფხაზეთისანი...“ 116r—117r.

5. „ს ა მ ა რ თ ა ლ ი მ ე ფ ე ს გ ი ო რ გ ი ს ა. თავი პირველი.—ძ ე გ ლ ი ს და დ ე ბ ა მ ე ფ ე თ-მ ე ფ ე ს გ ი ო რ გ ი ს მ ი ე რ. ჩვენ მეფეთ-მეფემან გიორგიმ, ძემან ყოველთა შორის წარჩინებულისა მეფეთ-მეფისა დიმიტრისამან დავედევით ძეგლი-განაჩენი ესე მას ქამსა, ოდეს შევედით მთიულთა შიგან...“ 117r—120r.

11. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. V.

6. „სამართალი აღბუღასი.—ქ. შევიყარენით კოლთა მინდობილნი ღმრთისანი და აწყურისა ღმრთისმშობლისანი და გაქცევისა. დავიდევით წინა პატრონისა პაპისა ჩემისა მანდატურთუხუცესის ბექას განაჩენი და იგი აგრევე სრულობით და უკლებლად დავსწერეთ...“ 120v—128r.

7. «სამართალი ბატონი შვილის ვახტანგისა».—„მყოფისა უმყოფისა, არსისა დაუარსისა და მაარსისა მქეზი, არა თუ ღირსად და შეძლები-სა ჩემისაებრ მქებელი და მმონებელი, უდებად მქონელს მპოვნელ ვიქმენ, ვითარცა მეფენი დღითი-დღე მრეველნი კელთა მარგალიტთა შინა...“ 128r—147r.

შენიშვნა: 1. ტექსტს უძღვის: ა. „ანბანური საძიებელი მატიაწეთა...“ (3r—17r).

ბ. გრაფების მუხლობრივი საძიებელი (17v—44r).

გ. შესავალი ვახტანგ VI-ის სამართლის წიგნთა კრებულისა: „ქ. დასაბამით-განავე დამდებელმან საფუძველთა ქვეყანისამან და მქნელმან ცათამან...“ (44v—45r).

2. ხელნაწერს მრავლად აქვს გადამწერის—მარი ბროსეს—მიწერილი შენიშვნები ფრანგულად.

3. ხელნაწერი წარმოადგენს საფრანგეთის ნაციონალური ბიბლიოთეკის № 24 ხელნაწერის პირს.

4. ვახტანგ VI-ის სამართლის წიგნთა კრებული გამოქვეყნებულია (იხ. ქართული სამართლის ძეგლები, ტომი I, პროფ. ი. დოლიძის გამოცემა. 1963 წ.).

5. ხელნაწერში ვახტანგ VI-ის სამართლის წიგნი B ნუსხის ტიპით არის წარმოდგენილი (იხ. ვახტანგ VI, სამართლის წიგნი, 1955, 33 გვ.).

ანდერძები: 1. ანბანური საძიებელის შემდგენელის (ოსე ბარათაშვილის) ანდერძი: „ქ. იგი ძველნი საძიებელნი ვინათგან არევით იყვენს და საკიროსა ეამსა ძიებასა შინა დიდათ დაშორებოდენ(!) მსაჯულ-მოძგენი, რომელსა სახსო, რომელს ადგილს იგი გვილსადმე (!) ჰპოვებოდენ და ამას დიდ შრომა ედვა. მისი ადვილსაპოვნელობისა მიზეზი მებრძანა ყოვლად ამაღლებულისა ღმრთივ გვარგუნოსანისა საქართულს(!) და ყაზახ-ბორჩალოს მყრობელ-მქონებელის ცხებულის მეფის თეიმურაზის მიერ, რათა ღონე რამე მეძია ადვილსაპოვნელობისა; და აწ ესრეთ ვიღვაწე მცირედ რამე: ჭერ გვარიცხვენ ძველნი საძიებელნი, მერმელა ანბანზე გამოვჰკრიბენ. რომელი საჩივარი სამართალნი რომელს ასოზე უნდეს, დახედავს, ამის რიცხვი ძველის საძიებლის რიცხვში მიიყვანს და მუნ ჰპოვებს. მეფე ადიდეთ სუფევით. ივლისის ა, ქ[ორონი]კ[ონ]ს ულმ, ჩღნ“ (17r).

2. „აღმოვწერე მოქალაქე მოსესის ძე ტიტულარნი სოვეტნიკი ნიკოლოზ ბაღინოვი, თებერვლის იე-სა დღესა, ჩუკ-ს წელსა“ (147r).

3. „ქართუმი სამართალი დაწერილი ბროსეტის მიერ დეკემბრის კვ, ჩუკ—კვ თებერვლისა, ჩუკ“ (2r).

(1439)

3683

### ვახტანგ VI, სამართლის წიგნთა კრებული. [1708]

336 ფ.; 30×21; ქაღალდი; მუყაოს ტყავადაკრული ყდა; დაშლილი; ორივე ყდა მოვარდნილია; შიგნით აკლია ფურცლები (112-სა და 113-ს, 332-სა და 333-ს და 334-სა და 335 ფურცლებს შორის); დალაქავებულია; მრავალი ფურცელი ადღგენილია; მხედრული; სათაურები სინგურით: [1708 წ.]; დაუწერელია: 1v, 119r, 240v, 244rv, 253v, 277v, 336v—337v; აღ. ცაგარის კატალოგით № 60.

1. „კარი პირველი. დასაწყისი წიგნისა სამართლისა, რომელი მოსცა ღმერთმან მოსეს, რომელი დაწერა მან, მოსე, წიგნსა მეორე სჯულისასა და გაშოსულათასა. მცნება ღმრთისაგან. სამართალი მოსესი ა.—მცნება ღმრთისაგან: თავ უყავ მამასა შენსა და დედასა შენსა, ვითარცა გამცნო შენ უფალმან ღმერთმან შენმან...“ 44r—56v.

2. «სამართალი ბერძული». „ქ. ლევან ბრძენისა და კოსტანტინესი და სხვათა ჯელმწიფეთა მიერ თქმული. და განწესება სჯულისკანონი მეფეთა და სიმართლისა მოსამართლეთათვის, რათა რაოდენიცა ეწეროს წიგნსა ამას შინა, მცირედიცა არა განვაგდოთ, არამედ ყოველივე ვისმინოთ და ვყოცდა.—ქ. რომ მოხდეს და დადგეს მსაჯულად კაცი ვინმე სასამართლოდ კაცსა ზედა...“ 57r—118v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია იხ. ბერძნული სამართალი ვახტანგ VI სამართლის წიგნთა კრებულიდან. ტექსტები გამოსცა, გამოკვლევა, ლექსიკონი და ტერმინთა საძიებელი დაურთო თ. ბრეგაძემ, 1964 წ.

3. «სამართალი სომხური». „ქ. ესე წიგნი არს დიდის სომხეთისა სამართლის წიგნთა ზედან გარდმოთარგმანებული და ეწოდების სახელი სამართლისა...“ 119v—240r.

შენიშვნა: ამ ხელნაწერის მიხედვით სომხური სამართლის ტექსტი გამოქვეყნებული აქვს ლ. მელიქსეთ-ბეგს (იხ. სამართალი სომხური. ქართული ვერსია შესრულებული ვახტანგ VI-ის ბრძანებით, 1927 წ.).

4. «სამართალი კათალიკოზისა». „ქ. სახელითა ღვთისათა, მე, ქრისტეს მიერ კურთხეულმან ყოვლისა საქართველოსა კათალიკოზმან პატრიქმან მალაქია, მე, ქრისტეს მიერ კურთხეულმან აფხაზეთის კათალიკოზმან მამათმთავარმან ევდემონ, დავსხედით და შევკრიბენით ყოველნი ებისკოპოზნი...“ 241r—243v.

5. «სამართალი მეფის გიორგისა». „ქ. ძეგლისდება მეფეთ-მეფის გიორგის მიერ.—ჩვენ მეფეთ-მეფემან გიორგიმ, ძემან ყოველთა შორის წარჩინებულისა მეფეთ-მეფის დიმიტრისამან, დავდევით ძეგლი—განაჩენი ესე მას ეამსა, ოდეს შევედით მთიულთა შიგან...“ 245r—253r.

შენიშვნა: ამ ხელნაწერის მიხედვით გიორგი ბრწყინვალის სამართალი გამოქვეყნებული აქვს ი. დოლიძეს (იხ. გიორგი ბრწყინვალის სამართალი, 1957 წ.).

6. «სამართალი აღბუღასი». „შევიყარენით კოლთა მინდობილნი ღმრთისანი და აწყურის ღმრთისმშობლისანი და გაქცევისა. დავიდევით წინა პატრონისა პაპისა ჩემისა მანდატურთუხუცესის ბექას განაჩენი და იგი აგრევე სრულობით და უკლებულად დავსწერეთ...“ 254r—277r.

შენიშვნა: ამ ხელნაწერის მიხედვით აღბუღას სამართალი გამოქვეყნებულია (იხ. ი. დოლიძე, ძველი ქართული სამართალი, 1953 წ.).

7. «სამართალი ბატონიშვილის ვახტანგისა». „ქ. მყოფისა უმყოფისა, არსისა დაუარსისა და მაარსისა მქეები, არა თუ ღირსად და შეძლებისა ჩემისაებრ მქებელი და მმონებელი, უდებად მქონე მპოვნელ ვიქმენ, ვითარცა მეფენი დღითი-დღე მრეველნი კელთა მარგალიტთა შინა, და ჰპოებენ მძივთა რათამე და უხილველობისათვის აღიღებენ და შთასდებენ საუნჯედ პატიოსანთა...“ 278r—336r.

**შენიშვნები:** 1. ვახტანგ VI-ის სამართლის წიგნი ამ ხელნაწერის მიხედვით გამოქვეყნებულია (იხ. ვახტანგ VI, სამართლის წიგნი (უძველესი ნუსხა). ტექსტი გამოსაცემად დაამზადა, გამოკვლევა და ტერმინთა საძიებელი დაურთოთინა ენუქიძემ, 1955).

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვთიმე თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 614).

3. კრებულს წინ უძღვის: ა. მეორედ მოსვლის სცენის ფერადი მინიატურა (1r). ბ. ს. მალაღაძის ხელით დაწერილი, გრაფებში მოთავსებული მთელი კრებულის მუხლობრივი საძიებელი (2r—41v).

გ. სამართლის წიგნთა კრებულის შესავალი: „ქ. დასაბამითგანვე დამდებელმან საფუძველთა ქვეყანისათამან...“ (42r—43v).

შესავლის ტექსტი ამ ხელნაწერის მიხედვით გამოქვეყნებულია (იხ. ვახტანგ VI, სამართლის წიგნი... 1955. გვ. 8—15).

4. კრებულის მთელი ტექსტი გამოქვეყნებული აქვს პროფ. ი. დოლიძეს (იხ. ქართული-სამართლის ძეგლები, ტ. I, 1963 წ.).

(1440)

3684

### ვახტანგ VI, დასტურლამალი. 1842

92 ფ.; 22×17,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; გადამწერი იოსებ ნაზაროვი (91v); 1842 წ. (91v); დაუწერელია: 1r—2v, 92rv. ალ. ცაგარის კატალოგით № 61.

„ვახტანგ VI, დასტურლამალი. შესავალი წიგნისა ამის.— ეჭა, შენ ყოველთა მბაღო, დიდება შენდა, რომელმან ყოველნი არაარსნი არსებად მოიყვანენ. იყავ, ხარ და ეგები უკუნისამდე უამთა და წელთა დაუბერავობითა და შენ გადიდებენ ყოველნი ქმნულნი ველთა შენთანია...“ 3r—91v.

**შენიშვნები:** 1. ტექსტი გამოცემულია (იხ. დასტურლამალი მეფის ვახტანგ VI. პ. უმიკაშვილის რედაქტორობით. 1886 წ. ტფილისი).

2. ხელნაწერის ტექსტი მისდევს გამოცემას. აკლია სადედოფლო დასტურლამალის 42-ე პარაგრაფი.

3. ხელნაწერს მრავალა აქვს დ. ჩუბინაშვილის სალექსიკონო ხასიათის მინაწერები.

4. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 698).

ანდერძი: „დასტურლამალი, დიდება ღმერთსა, იოსებ ნაზაროვისაგან 1842 წ. მარიაპოლისათჳს 15“ (91v).

(1441)

3685

### ანტონი I, წყობილსიტყვაობა. 1797

129 ფ.; 17,5×10,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა; მხედრული; სათაურები მთავრულით, სინგურით; 1797 წ. (129r); ალ. ცაგარის კატალოგით № 62.

«ანტონი I» „წიგნი წყობილისიტყუაობა. ნაწილი ა. თვს ღვთის-მეტყუშლებისა სამობისა და ერთობისა. თავი ა. —

I. ერთი არს ზესთა დაუსაბამო კეთილ,  
 ზესთ ნათლოვანი ერთობა სამპირებით,  
 უდასაბამო და უმიზეზო ყოფის...“ 10r—128r.

ზენიშენები: 1. ტექსტს უძღვის: ა. „წინასიტყუაობა წინამდებარისა წიგნისა ხუთთაუბოვანთა სტიხთა ანუ შაირთა, ქმნილი გაიოსის მიერ არხილია-კონისა...“ (1r—4r).

ბ. „პინაქსი წყობილისიტყუაობისა, ნაწილი პირუშლი...“ (4r—9v).

2. ერთვის: ა. ტრიფილეს იამბიკო. — „ქმნილი მცირისა ტრიფილეს-გან, დიაკონ-მონაზონისა.—ეს წყობილისიტყუა განკარგულ, ქმნილ-თხულ-ლექსულ არს ანტონის გან, ყოვლად ბრძნის-ბრძენთ უბრძნესის...“ (128v—129r).

ბ. იმავე ტრიფილეს ლექსი მიძღვნილი ანტონისადმი მის სახელობის დღეს.

„თვს სახელწოდებისა მისის უწმიდესობისა. — დღე ესე მსხვავს არს დღისა მეერგასისა...“ (129r).

3. წყობილისიტყუაობა გამოცემულია (იხ. წყობილისიტყუაობა, ქმნილი ანტონისაგან პირუშლისა კათოლიკოს-პატრიარხისა ყოვლისა საქართუშლოისა, 1853 წ.).

ანდერძი: „სრულ იქმნა წელსა 1797, იანვრის ღა“ (129r).

მინაწერი: [იამბიკო].

„თვს მამისა ნიკიტა მესტიხისა. —

ნიკიტას ვისმე გვეტყვან მესტიხესა,

საკვრუ რიტორსა, მაღალსა მეშიარეს.

აჩვენებენცა, ვითარმედ ამან დიდმან

გრიგორის დიდის ნაზიანზელის სტიხნი

ჩვენებრ გვითარგმნა, კულად აღვვხსნა ძნელნი

ამისნი სტიხნი პეტრიწის ლამაზ სტიხთა,

თუ ჰსთქუა — ჰსჯობანცა, მაგრა განსაკვრელვე

არიან ბრძნელნი. ნუჟმე კულად სხუაცა

სინელისათა გამონი თქმანი რამე

პიტიკოსთამებრ წესისა ტურფანი\* (129v).

(1442)

3686

## კრებული. XIX

232 გვ.; 21×16,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX ს. I ნახ.];  
 დაუწერელია: 1, 158, 174, 178—232 გვ.; აღ. ცაგარლის კატალოგით № 63.

1. „ანბანქება კიცხვით შესხმა ბესარიონ გაბაევისაგან  
 ყაფლანისშვილის ქაბუასა ზედა. —  
 ათინას აღზრდილს აქებდეთ ალვად, აენორჩად ასულსა...“ 2—4 გვ.

ზენიშენა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, თხულებანი, აღ. ბა-  
 რამიძისა და ვ. თოფურძის რედაქციით, 1962, გვ. 96—97).

2. „მუხტაზადი(!) ბესარიონ გაბაონის ძისაგან. —

ქ. მე შენი მგონე, ჭირ შემკონე დამწვი ვალალო...“ 5—6 გვ.

შენიშვნა: ლექსი დაბეჭდილია (იხ. დასახელებული გამოცემა, გვ. 44—45).

3. [ბესარიონ გაბაშვილი], „ესეცა მუხტაზადი(!) არის თქმული. —

ქ. ბულბულის შურსა შევრდომივარ მუდამ მძახველი...“ 6—8 გვ.

შენიშვნა: ლექსი დაბეჭდილია (იხ. დასახელებული გამოცემა, გვ. 42—43).

4. [ბესარიონ გაბაშვილი], „მუხტაზადი(!). —

ქ. მე შენმა ფიქრმა მიმარინდა, ჩაველ ჭირებსა...“ 8—9 გვ.

შენიშვნა: ლექსი დაბეჭდილია (იხ. დასახელებული გამოცემა, გვ. 37—38).

5. [ბ. გაბაშვილი], „მუხანბაზი. —

ქ. მე მიეხვდი მგას შესაბრალებსა...“ 9—11 გვ.

შენიშვნა: ლექსი დაბეჭდილია (იხ. დასახელებული გამოცემა, გვ. 32—33).

6. [ბ. გაბაშვილი], „თეჯნიში. —

ქ. ხმა სირინოს, ლაწვ-ლულამბარ-წინამოს...“ 12—13 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. დასახელებული გამოცემა, გვ. 54).

7. „ბესარიონ გაბაშვილის ნათქვამი. —

ქ. რა გული დავაგენ შენად სარებლად...“ 13—14 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. დასახელებული გამოცემა, გვ. 52).

8. „მუხტაზადი ბესარიონისა. —

ქ. ტანო-ტატანო, გულწამტანო, უცხოდ მარებო...“ 14—15 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. დასახელებული გამოცემა, გვ. 35—36).

9. „ბესარიონისა განექსორიობისეამსმუხტაზადი(!). —

ქ. ცრემლთა ისხარნი, მოსისხარნი, ჩვენდა არენით...“ 15—17 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. დასახელებული გამოცემა, გვ. 46—47).

10. „მუხამბაზი ბესარიონისა გან. —

ქ. სევდის ბაღს შეველ შენაღონები...“ 17—19 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. დასახელებული გამოცემა, გვ. 29—31).

11. „თეჯნიში ბესარიონისა გან. —

ქ. შავნი შაშვნი შავს გალიას შემსხდარნი...“ 20 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. დასახელებული გამოცემა, გვ. 55).

12. „დავით აღლექსის ძისათქმული მუხტაზადი(!) —  
ქ. ჰე მოყვარეო, ზილფნარეო, ნარდიონ გველო...“ 21—22 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ტრ. რუხაძე, ძვ. ქართული ლირიკის ისტორიიდან, 1954, გვ. 58—59).

13. [დავით აღლექსიძე], „მისივე ნათქომი. —  
ქ. გრგვი[ინ]ვით ციურნო, მოდით მზიურნო, რა არს სმინება...“  
22—23 გვ.

შენიშვნა: ლექსი დაბეჭდილია (იხ. ტრ. რუხაძე, დასახ. ნაშრომი..., გვ. 59—60).

14. „მარიამ ბატონის შვილისაგან თქმული მუხტაზადი(!). —

ქ. ეტრფის მთიებსა შესამკობლად, გული ურვილი,  
სწყურის გონებას სამარადოდ მისი სურვილი...“ 24—25 გვ.

15. „მეფის ძის ვახტანგისაგან თქმული. —  
ქ. მოდით მიჯნურნო, მსოფლიურნო, ვინც ხართ დაგულნი...“ 26—27 გვ.

16. „დავით სარდლისაგან თქმული. —  
ქ. პირზედ გაქვს ხალი და შავი თვალნი, ნახვა მსურს შენი,  
განათლდა არე, მზე ხარ თუ მთვარე, ტურფად ნაშენი...“ 27—29 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, I, 1928, გვ. 267).

17. „მეფის ძის ლევანისაგან თქმული თახმისზედ, —  
ქ. როს განვიცადე ბედკრულმან, გული საკვდავად დარია,  
ცნობა მიმხადა მთიებმან, სურვილმან მისმან დარია...“ 29—30 გვ.

18. „იონამროვლისაგან თქმული. —  
ქ. შეყრილან ერთად მკრთოლვარენი, უზადოდ მნათნი...“ 30 გვ.

19. [დავით რექტორი, მუსტაზადი]. —  
„ქ. მოი, მთვარეო, შემიბრალე, სახმელს ვზი მწველსა...“ 31 გვ.

შენიშვნა: ავტორი აღგენილია S—1543:40 ხელნაწერის მიხედვით.

20. „ქ. მეფის ძის დავითის თქმული. —  
ესე ქელ-ხლება მომენება...“ 32—33 გვ.

შენიშვნა: ლექსი დაბეჭდილია (იხ. ტრ. რუხაძე, დასახ. ნაშრომი, გვ. 120).

21. [დავით ბატონიშვილი]. —  
გამიფრინდა სიხარულის ფრინველი...“ 33—34 გვ.

შენიშვნა: ლექსი დაბეჭდილია (იხ. ტრ. რუხაძე, დასახ. ნაშრომი, გვ. 118).

22. „ბარამის [გერმანოზიშვილი, ბარათაშვილი] თქმულ ი. —  
აფროდიტო, აღმობრწყინდი...“ 34—36 გვ.  
შენიშვნა: ლექსი დაბეჭდილია (იხ. ტრ. რუხაძე, დასახ. ნაშრომი, გვ. 225).
23. „იონათამის ნათქვამი. —  
ქ. პატკირმი ტესა, ლუსინმან  
აქკირნ პაიწარა არეგაკან...“ 36—39 გვ.  
შენიშვნა: სომხური ლექსი ქართული ტრანსკრიბციით.
24. „საათლამის ნათქვამი მუხანბაზრ. —  
ქ. დიბისა ლობდანის ბაზაზიანო,  
სირმის აბრეშუმის ყაზაზიანო...“ 39—41 გვ.
25. „საათლამასაგან ნათქვამი. —  
ქ. ამისთანა ტყუილი არ გამეგონა,  
წაველ ვნახე, კარი ღია მეგონა...“ 41—44 გვ.
26. „მისივე [საიათნოვასი] მუხამბაზი. —  
ქ. ჰგალობს თუთის ყაზალახი, ბულბულის ბანი მინდოდა...“ 44—45 გვ.  
შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ი. გრიშაშვილი, საიათნოვა, 1918, გვ. 101).
27. „მისივე [საიათნოვასი]. —  
ქ. კოკობო, ძუძუთ გაზრდილო, ცურისაგან ლამაზი ხარ...“ 45—46 გვ.  
შენიშვნა: ლექსი დაბეჭდილია (იხ. დასახელებული გამოცემა, გვ. 108).
28. „სავათნამისგან ნათქომი მუხამბაზი. —  
ქ. შე საწყალო ჩემო თაო, რა იქენ,  
ქვეყანაში სასაცილო შეიქენ...“ 46—48 გვ.  
შენიშვნები: 1. სათაურის შემდეგ მიწერილია: „სომეხთ ტერტერა იყო პირველ, ხოლო შემდგომად ბერათ რომ შედგა, მაშინ თქო“.  
2. ხელნაწერში ქართული ტექსტის პარალელურად მოთავსებულია ქართული ტრანსკრიპციით ნაწერი სომხური ტექსტი.  
3. ლექსი დაბეჭდილია (იხ. დასახელებული გამოცემა, გვ. 107).
29. „სტეფან მკერვლის თქმული (ვეჭობ, ამბობენ რომ პაკუას-გან იყოს ნათქომი. ზოგი ამისი ნათქომია, ზოგი თათრულიდამ ნათარგმნი). —  
ქ. მისთვისა სხვაზედა არ მიწევს გული,  
უცხო თვალადია ჩემი მიჯნური...“ 49—50 გვ.
30. „მუხამბაზი მისივე. —  
ქ. გულიდამ არა მშურს სული შენთვნა,  
ქვეყნის საქონელი, ფული შენთვინა...“ 50—51 გვ.



შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ი. გრიშაშვილი, საბათნოვა, 1918, 106 გვ.).

31. „მისვე სტეფანეს მუხამბაზი. —  
ქ. რატურფად გიხდება წარბეზის ლება...“ 51—53 გვ.
32. „მისივე მუხამბაზი. —  
ქ. თვალად ლამაზო, დამანახვე შენი პირი მე,  
ნუ მამკლავ შენის სურვილითა, მუდამ ვსტირი მე...“ 53—54 გვ.
33. „მისვე სტეფანეს მუხამბაზი. —  
ქ. ხორბლის პირზედ ხალი მავებთანო,  
მარგარიტის ქინძის თავებთანო...“ 54—55 გვ.
34. „მისივე მუხამბაზი. —  
ქ. ქვეყნის დამქერი შაჰბაზი(!) შეიქნა, აღარ მინდა,  
ყელ-ყური — შუშა შირაზი, შეირაზი შეიქნა, აღარ მინდა...“ 56—  
57 გვ.
35. „მისვე სტეფანესი თეჯნისი. —  
ქ. მისთვის ვიწვი და ვიდაგები მე,  
მეტად ლამაზია ჩემი დამწველი...“ 57—58 გვ.
36. „მისვე სტეფანესი მუხამბაზი. —  
ქ. რადგან ტანი ალვის ხეს გიგავს, პირზედ ხალები,  
ღღე და ღამე ჩემს ჯანში მატულობს ბრკვალეზი...“ 58—60 გვ.
37. „მისივე სტეფანესაგან თარგმნილი (იბრეიმ ხანის  
დის ნათქომი). —  
ქ. უმიჯნუროს თუნდა მარგარიტი ეყაროს შინა,  
ან არა და სამოთხეში მას მისცენ ბინა...“ 60—61 გვ.
38. „ავთანდილ გოჭრა მდივნის შვილის თქმული. —  
ქ. ალ ლამაზ უფასო ლალო...“ 61—63 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ტრ. რუხაძე, ძველი ქართული  
ლირიკის ისტორიიდან, გვ. 210—211). გამოცემაში ავტორად სტეფანე ფერშან-  
ვისშვილია.

39. „მდივნის დიმიტრისაგან თქმული. —  
ქ. ტრფიალთ დამწველი, ტრფიალთ დამწველი...“ 63—65 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, 1938,  
გვ. 54—55).

40. „ანახან უმ დედოფლის დის ბარბარესთან მიწერილი ჭაბუ-  
ასთან. —  
ქ. სიცრუითა დიდებულობ, მზაკვრობით მოგწონს თავი...“ 68 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, I, 1928, გვ. 248).

41. „პასუხი მზეჭაბუკისაგან. —

ქ. ყარაჯაობ ზანგი ხინდი, რა გიქო შვენიერება...“ 66 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია I, 1928, გვ. 248).

42. [დიმიტრი თუმანიშვილი, ლექსი]. —

ქ. მეკეთა იგი პირ-მანგი, ატმოსფერაათ მოცული...“ 67—69 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. დ. თუმანიშვილი, დასახ. გამოც. გვ. 35—36).

43. [დიმიტრი თუმანიშვილი, მუხტაზადი, ვალუფის ხმაზედ]. —  
„მნათობთა ზესთა, მცხინვარესა, უქებ არესა...“ 69—70 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. დ. თუმანიშვილი, დასახ. გამოც. გვ. 66—67).

44. [დიმიტრი თუმანიშვილი, თეჯლისის ხმაზედ]. —

„ქ. გიშრის ნავნი შავთა ზღვათა არობენ...“ 70—71 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. დ. თუმანიშვილი, დასახ. გამოც. გვ. 29—30).

45. [დიმიტრი თუმანიშვილი, ქართული ბაიათი]. —

„ქ. სახედ მომცა, მანათა,  
ელვარებით მანათა...“ 72—74 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. დ. თუმანიშვილი, დასახ. გამოც. გვ. 41—43).

46. [დიმიტრი თუმანიშვილი]. —

„ქ. ვნახე პირ-მზე, ბაგე-ვარდობს, დალალობს...“ 74—75 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. დ. თუმანიშვილი, დასახ. გამოც. გვ. 39—40).

47. [დიმიტრი თუმანიშვილი, თეჯნიში]. —

„ქ. ვაშა მას დღეს, როს განმელო ცის კარი...“ 75—76 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. დასახ. გამოცემა, გვ. 64—65).

48. [დიმიტრი თუმანიშვილი, გოპარის ხმაზედ]. —

„ქ. მომაშორვა სვემან მზეს მცხინვარესა...“ 76—77 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. დასახ. გამოცემა, გვ. 62—63).

49. [ანბანთქება]. —

„ქ. აღვეტრფი ბუნებ, გულ დასადუმებ ელავს ვინა ზე შესრეთ...“  
78 გვ.

50. [დიმიტრი თუმანიშვილი, ანბანთქება]. —

„ქ. ამარტა ბაგე გულის დამდაგე...“ 78 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. დასახ. გამოცემა, გვ. 94).

51. „ყ ა ფ ლ ა ნ ი ს შ უ ჯ ლ ი ს ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს ა გ ა ნ თ ქ მ უ ლ ი . —  
ქ. აპა ამბად აღვამაღლოთ აწ ალვისა აღნავობა...“ 78—81 გვ.
52. [პ ე ტ რ ე ლ ა რ ა ძ ე]. —  
„ქ. ალალებს ბაგებს, გულდასადაგებს, ელვარეს ვფუცავ  
ზე შეთერულად...“ 81 გვ.
53. „გ ა ბ ა შ ვ ი ლ ი ს ი ო ს ე ბ ი ს ა გ ა ნ თ ქ მ უ ლ ი . —  
ქ. აღკაშმე არე ასპიროზ, ამარტა ასხად აგეა...“ 81—84 გვ.
54. „ეს ერთი შაირი მეფის ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს ა გ ა ნ არის თქმული, ყოვლის  
ლექსის თავსა და ბოლოს იგივე ასო იგივეობს. —  
ქ. არა ბრძანებ გიორგ დედად ესე ვიყავ ზეზ შეთერად...“ 84—85 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ვ ა ხ ტ ა ნ გ VI, ლექსები და პოემე-  
ბი, აღ. ბარამიძის რედაქციითა და შენიშვნებით, 1947, გვ. 61).

55. „დიდის ა ნ ტ ო ნ ი ს კ ა თ ა ლ ი კ ო ზ ი ს ა გ ა ნ თ ქ მ უ ლ ი . —  
ქ. აჭვირვებს ადენს ალებსა, აღმასი აელვებული...“ 85—87 გვ.
56. „ი ა მ ბ ი კ ო დ თ ქ მ უ ლ ი , რომლისა კიდურ-წერილობაა ესრეთ: უგა-  
ნათლებულესს მეფის ძეს იოანეს უძღვნი მდივანი დ ი მ ი ტ რ ი თ უ მ ა -  
ნ ო ვ ი . —  
უზადო თვალი ლალსა ეთვს, ეზავა...“ 87—88 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. დ. თუ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ს დასახ.  
გამოც., გვ. 53).

57. „მეფის ძის ი ო ა ნ ე ს ნ ე ტ ა რ ს ა ხ ს ო ვ ა რ ი ს ა გ ა ნ თ ქ მ უ ლ ნ ი მ უ ხ ტ ა ზ ა -  
დ ი (!) . —  
ქ. სახედ გაქუს ხატი დანახატი, მკვრეტელს ხდი სოფლით...“ 88—90 გვ.
58. „მ უ ხ ა მ ბ ა ზ ი ს ე გ ა ს ი , მისგანვე მეფის ძისა. —  
ქ. მარგალიტი სადაფ შინა მჩენარე...“ 90—91 გვ.
59. „ფას მუხალიფის თ ა ს ნ ი ფ ზ ე დ ნ ა თ ქ ე ა მ ი ქ ა ფ ა რ ბ ა რ უ ხ ე თ ვ ა -  
ლ ე ი ლ ზ ე დ მ ი ს გ ა ნ ვ ე მ ე ფ ი ს ძ ი ს . — დისკო მზისგან საჩენად...“ 92—  
93 გვ.
60. „მისვე ფას მუხალიფის თ ა ს ნ ი ფ ზ ე დ გულდარ ჩამანდარაიზედ-  
ვე ნათქომი მის მიერვე მ ე ფ ი ს ძ ი ს . —  
ზეღვე ნათქომი მისგანვე...“ 93—94 გვ.
61. „ფას მუხალიფისავე თ ა ს ნ ი ფ ზ ე დ ანგირჩირაიზედ მისგანვე მ ე -  
ფ ი ს ძ ი ს გ ა ნ თ ქ მ უ ლ ი . —  
ზესთა ზეო, მალრიბ მზეო,  
უცხლსა მიგზებ კერაზეო...“ 94—96 გვ.

62. „მისგანვე მეფის ძის იოანესგან თქმული. —

სურს მარად გულსა, დადაგულსა, ამბავთ სმენისა...“ 96—98 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსის სათაურის წინ მიწერილია: „ჩემს პეტერბურღს ყოფსა შინა მივსწერე შინა ჩემს სახლში, რომელ მოეწერათ ხუმრობა დავიწყება თავითი ჩემგან და სხუათა თანა მუსაიდობა. მივსწერე ესრეთ მეფის სძალს ქეთავანს: რასტის ხმაზედ არის თქმული თასლიბი“.

2. ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ტრ. რუხაძე, ძველი ქართული ლირიკის ისტორიდან, გვ. 143—144).

63. „ოდეს სანთურს ვსწყალობდი, მაშინ ვსთქვ ჩანგა მუხალიფის თასლიფზედ ბალიარიმან ამინეს. ამ ხმაზედ ქართულად მეფის ძემ იოანემ შეადგინა.—

ინდისა მთვარის ჩინება,

ნამისა ცურვით დინება...“ 98—100 გვ.

64. „იანბანთქება ოთხ ტაეპსა ზედა ლარაძე პეტრე ყარიბისაგან თქმული. —

ალვა ბუთკი გულსა დალად, ერხევ ვარდად, ზრო შეღვობით...“ 100 გვ.

65. „ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული ბაიათზედ. —

ქ. ვიწყო წერა მაჯამით,

დაშვრეს ჩემი მაჯა მით...“ 100—101 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. აღ. ქავჭავაძე, თხზულებანი, ი. გრიშაშვილის რედაქციით, 1940, გვ. 15). გამოცემასთან შედარებით ხელნაწერის ბოლო 2 სტროფი განსხვავებულია.

66. „მისივე ნათქვამი დუბეითზედ. —

ქ. სახე შენი მე მოხევა, მებადა...“ 101—102 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. აღ. ქავჭავაძე, დასახ. გამოცემა, გვ. 3). სტროფები გამოცემასთან შედარებით გადაადგილებულია.

67. „მისივე ნათქვამი; მეფის ძეს ბაგრატს მისწერა, ვაჟი შვა მისმა მეუღლემ ეკატერინემ მოსკოვს. —

ქ. მუზნო ვლიდით, ისწრაფდით, მზე შინ შემოდით...“ 102—104 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. აღ. ქავჭავაძე, დასახ. გამოცემა, გვ. 104—105).

68. „ამისივე ნათქვამი თეჯნისი. —

ქ. არვის ჰმართებს ვის ვარდისა მიხვედრა...“ 104—105 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. აღ. ქავჭავაძე, თხზულებანი, გვ. 9). გამოცემასთან შედარებით ხელნაწერს ბოლოს მიმატებული აქვს 9 სტროქონი.

69. „ალექსანდრეს თქმული კენინაზედ. —

საწუხმან ხმამან, საწყინოდ კმამან, მამცნო მთოვარის განლეულება...“ 106 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. აღ. ქ ა ვ ჯ ა ვ ა ძ ე, თხზულებანი. გვ. 115).

70. „ქნენინა დ არ ი ა მოიპატიუა სადილად და მისწერა ლ ე ქ ს ი ეს ე მე-  
ფის ძემ ი ო ა ნ ე მ . —  
ქ. მოვედ დარიავ, სახითა დიავ...“ 106—107 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ტრ. რ უ ხ ა ძ ე, ძველი ქართული ლირიკის ისტორიიდან, 1954, გვ. 144—145).

71. „ბ ე ს ა რ ი ო ნ ი ს ა გ ა ნ გ ა ი ო ზ ს ზ ე დ ნ ა თ ქ ო მ ი, ო დ ე ს ბ ა ტ ო ნ ი-  
შვილმან მი რ ი ა ნ დაჰპატიუა სადილად და გ ა ი ო ზ ს ა დ რ ე მი ე ლ ო სა დ ი ლ ი  
და ვ ე ლ ა რ ე წ ვ ი ა ა მ ი ს მი ზ ე ზ ი თ . ბ ე ს ა რ ი ო ნ მ ი ს წ ე რ ა ლ ე ქ ს ი ეს ე . —  
მაღალ ღირსებას ჭამადი მსუყე მძიმედ მოსვლია, ვით მიწა უყე...“  
107—108 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ბ ე ს ი კ ი, თხზულებანი... 1962, გვ. 95).  
გამოცემის ბოლო ორი სტრიქონი — „ამისგანავე ტაეზი“, ხელნაწერში არ არის.

72. „ვ ო ლ ტ ე რ ი ს მი ე რ თ ქ მ უ ლ ი, ო დ ე ს კ ვ დ ე ბ ო დ ა და ს ზ ნ ი დ ი ს ა დ მო-  
ვიდა. მეფის გიორგის ძის ი ო ა ნ ე ს ა გ ა ნ თ ა რ გ მ ნ ი ლ ი ქ ა რ თ უ ლ ს ა ე ნ ა ს ა ზ ე და  
რ უ ს უ ლ ი თ . —

ჭი, ღმერთო, ვის გერ ვინმე მიგწოთომიეს ჯერეთ ცნობად...“  
108—109 გვ.

73. „მ უ ხ ა მ ბ ა ზ ი მეფის ძის ი ო ა ნ ე ს ა გ ა ნ თ ქ მ უ ლ ი . —  
ოდეს გიხილე, კმა ვიქმენ შენით...“ 109—110 გვ.

74. „მ ე ლ ი ჭ ი ს ძ მ ი ს ღ ვ თ ი ს წ ყ ა ლ ო ბ ი ს ნ ა თ ქ ვ ა მ ი მ უ ხ ა მ ბ ა-  
ზ ი . —

ქ. აბა ჩემო რამანე, წიგნი სწერე სწორები,  
ჰაზრები გამოცვალე, სიტყვები სთქვე[ი] ორები...“ 111—113 გვ.

75. „თქმული მეფის ძის ი ლ ი ა ს ა გ ა ნ . მ უ ხ ა მ ბ ა ზ ი . —  
ქ. სევდამ მომხვია გულსა ბრჭალები...“ 113—115 გვ.

76. „თქმული საქართუშლოს მეფის ძის ი ო ა ნ ე ს ძის გ რ ი გ ო ლ ი ს ა-  
გ ა ნ ა ნ ბ ა ნ თ ქ ე ბ ა ზ ე : ვ ი ს ი ყ მ ა ხ ა რ , ა ნ სა დ მი ხ ვ ა ლ , ა ნ მ შ ვ ი ლ დ ი რ ი ს ა  
გ ა ქ ვ ს , ა ნ რ ა ს მო ჰ კ ლ ა ვ თ . წ ა მ კ ი თ ხ ვ ე ლ ნ ო , თ უ რ ა მ ე შე ც თ ო მ ა ნ ა ხ ო თ , გ თ ხ ო ვ თ  
შ ე ნ დ ო ბ ა ს . —

ქ. ათინას ბრძნულად გაზღილი, ანგლიად ვლილი არესა...“ 115—127 გვ.

77. „მ ი ს ი ვ ე თ ქ მ უ ლ ი გამოცანა. —

1. ქ. სიბრძნედ კმა არს, ვინც გამოცნობს ნივთსა ამას სახელდებით...“  
127—128 გვ.
2. „ქ. კვლავ ამის კვალსა შემდგომი ბრწყინავს პირ-ბადე ბურვილი...“
3. „ქ. მათ შვლად აღსარებულთა, მრავალთა, დაუთვალავთა...“

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს მოცემულია სამივე გამოცანის ახსნა: „1. მზე,  
2. მთოვარე და 3. ვარსკვლავნი“.

78. „მისივე თქმული ჯელმწიფის ძმის მოძღვრის ქალზე შაინაზე, ითქმის შაფშურმასავით. —

ქ. შვიდ მთიებულად, გაბადრებულად, კრონოს უმჯობე აღბრწყინებულ...“ 129—131 გვ.

79. „მისივე თქმული სტეფან პავლიჩისზე მუშრიბოვზე. მუხამბაზი. —

ქ. სტეფანე, ჰიანურზე მულამები დაიწყე, რუსეთში წასასვლელად გულა შარათ გაიწყე...“ 131—135 გვ.

80. „ლარაძე პეტრე ყარბისაგან თხზული დავით ბატონის-შვლის ლექსის მიერი. —

დროცვლილო ბულბულო, იგლოვდი მწარედ, ყეფა განამრავლე ვისა და ვისა...“ 136—137 გვ.

შენიშვნა: H—2130:61 ხელნაწერში ამ ლექსის ავტორი გრიგოლ ბატონიშვილია.

81. [სოლომონ რაზმაძე], „მის პატიოსან ღირსებას მღუდელ-მონაზონს მამა იონას. —

მალღისა ძეო, სიბრძნისა მზეო, ვნებათა მძლეო, ეშმაკთ მთრგუნელო...“ 137 გვ.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S კოლექციის № 254 ხელნაწერიდან.

82. „თქმული იოანე პეტრიწ ფილოსოფოსისაგან. — ცოფი-ყოფად რისხვათა შინა დედათა არს თვსება, ხოლო კბენა და განგრძობა რისხვათა არს თვსება მკეცთა და იგიცა არა ჩინებულთარე მხეცთა, იტყვს სენაკა.

იამბიკოდ

ცოფი-ყოფელობა რისხვათა შინა ფრიად, დედათ თვსება გამოსთქუშს ფილოსოფოსთ...“ 138 გვ.

83. „მე მეცნავ ვარ რიცხვათა ქვშათასა და ზომასა, სლვათასა ვიმეცნებუტყვთაგან, და ვისმენ არ მოუბნართაგან, არა მყოვარ დასწყლეს გრძნობანი ჩემნი ყნოსამან ზრქელ-ტყაოსნისა რკუფსამან, რომელიცა იხარშვს თანად ხორცთა ტარგთასა, — რუალი ქვე გებულ არს და რუალი ზე ებურვის მათ.

იამბიკოდ.

მე მეცნავ ვარო, მსიტყველობს იგი ესთა, რიცხვათა ქვშათას და ზომასა ზღვათასა...“ 138—140 გვ.

84. „იამბიკონი ქებანი პეტრიწისა. —

ა. ორთაგან ერთი უეკველად თანა გვაძს: ან ფილოსოფოს ყოფად სიბრძნის მოყვარედ...“ 140—143 გვ.

85. [ა. პუშკინი], „კავკასიის ზუავი. —

ზურთნი ხმოვანნი, აღქაფებულნი...“ 144—146 გვ.

**შენიშვნები:** 1. ლექსი თარგმნილია ალ. ჰავჭავაძის მიერ. 2. გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჰავჭავაძე, თხზულებანი, გვ. 141—142). გამოცემასთან შედარებით ლექსის ბოლო ორი ტაეპი განსხვავებულია. 3. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „ა ლექსან დ რე ჰავჭავაძეს მიერ თქმული“.

86. [ა. პუშკინი], „მისგანვე ალექსანდრე ჰავჭავაძის მიერ თქმული. ყ ვ ა ვ ი ლ ი. —  
ყვავილი მხმარი, სუნ-მიღებული...“ 146—147 გვ.

**შენიშვნები:** 1. ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჰავჭავაძე, დასახ. გამოცემა, გვ. 137).  
2. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „ალ. ჰავჭ.“

87. [ა. პუშკინი], „ანჩარ. —  
ულაბნოს მწირსა და განხრეკილსა...“ 147—150 გვ.

**შენიშვნები:** 1. ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჰავჭავაძე, დასახ. გამოცემა, გვ. 147—150).  
2. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „ალ. ჰავჭავაძე“.

88. „მისგანვე თქმული ალექსანდრე ჰავჭავაძის მიერ. [გოგჩა]. —  
გოგჩა, ტბა ვრცელი, ხმოვანებით ზღვსა მბაძავი...“ 150—153 გვ.

**შენიშვნები:** 1. ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. დასახ. გამოცემა, გვ. 92—93).  
2. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „ალექსანდრე ჰავჭავაძე, წელსა ჩემა, მარტსა“.

89. „იამბიკო. ესე, თქმული რუსთაველისა მიერ, ზედაწარწერილ არს ხატსა ზედა ხახულისა ღისმშობელისასა. —  
ქალწულგბრივთა სისხლთა შენთაგან, სძალო...“ 154 გვ.

90. „თამარ მეფისაგან იამბიკო ხახულის ღვთისმშობლის ხატისა. —  
ცასა ცათასა დამწყები ღმერთ-მთავრობა,  
ძე საუკუნობს პირველი და კვალადი...“ 155—156 გვ.

91. „ესო ქრისტეს ჯუარცმაზე თქმული პეტრე ყარიბისაგან. —  
იესო ჩემო, ღმერთ-მამა-კაცო სრულო...“ 156—157 გვ.

92. [ისაკ მცირე], „პირველი ომი კატისა. —  
ყოველს მგრძნობელს ცხოველს შუა წინ წამოდგა ნაზად კატა...“  
159—173 გვ.

**შენიშვნები:** 1. ტექსტი ნაწილობრივ გამოქვეყნებულია (იხ. ქართული სიტყვა-კაზმული მწერლობის ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 232—237).  
2. პოემის ავტორის შესახებ იხ. ტ. რუხაძე, „XVII საუკუნის ქართული სატირის ისტორიისათვის“: საიუბილეო კრებული კ. კეკელიძეს, 1959, გვ. 295—303.

93. „დერეკავინის ნადირობა. —

1. მე ვიყავ მკვირცხლი ყრმა კაცი, მოყვარე ნადირობისა...“ 175—176 გვ.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწერილია: „ეს ლექსი მათის უგანათლებულე-  
სობის მეგრელთა მთავრის და დიანის ძის გრიგოლის მიერ ნათარგმნი და  
გალექსილი დერეკავინის ლექსებიდამ.“

წარსულს კვირაში რომ ვახლდი თქვენს უგანათლებულესობას, ქაღალდები  
კი ველარ მოვიგონე თან წამომელო, და ზეპირ რაც მომაგონდა, ეს თქვენ მიერ  
გარდამოღებული და გალექსული. თქვენ ბიძა მეფის ძე თეიმურაზ“. 1837.  
II.15. დავსწერე და მოგართვი სანკტებერბურგს“.

94. „ოცნება. —

სად არიან, ოცნებო, ის დრონი ჟამნი,  
ოდეს ხმა ზესთა მუნ მესმოდა ჯერეთ უსმენი,  
ვჭურეტდი ცას განხმულს იქ მღვთაებისა საყდარზე ასე...“ 177 გვ.

შენიშვნა: ლექსის ტექსტი მოტანილია მთლიანად.

95. [სოლომონ მსაჯულის ნათქვამი და დიანთან მიწერილი]. —

„დადიანო გიგი(!) ნიკო,  
ტურა-მელის კუდის რიკო...“ 177 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ტრ. რუხაძე, ძველი ქართული  
ლირიკის ისტორიიდან, 1954, გვ. 167).

96 [ნიკო გიორგის ძე და დიანი], „პასუხი. —

და დიანის ძის ძე ნიკო...“ 177 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ტრ. რუხაძე, დასახ. წიგნი,  
გვ. 167).

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II,  
გვ. 367).

3. ხელნაწერში მრავალი შეცდომაა. გადამწერი სისტემატურად წერს: თეგ-  
ნიში, მუხტაზადი და სხვ.

(1443)

3687

### კრებული. XIX

66 ფ.; 20,5×16,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწე-  
რელია 62r—66v. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 64.

1. „მოთხოობა წმინდის არჩილ მეფისა. — ვახტანგ დიდისა,  
ზედწოდებით გურგასლანისა, კეთილმსახურისა მეფისა სრულიად საქართველო-  
ისა და შთამომავლობით ხოსროიანისა, ძეთაგან მისთა მეშვიდემან წარმოებულ-  
მან კეთილმსახურმან სტეფანოზ, მთავარმან ქართლისამან, რომლისა მთავრო-  
ბისა დროსა იქმნა მსოფლიო კრება მეექვსე კოსტანტინეპოლსა შინა...“ 1r—11r.



შენიშვნა: ერთვის ანტონის იამბიკო. მისი სრული ტექსტი იხ. აქვე, S—3638, 3 შენ.

2. „მოთხოვნა წმინდისა ლუარსაბ მეფისა. — გიორგი მეათემან, კეთილმსახურმან მეფემან ქართველთამან დავითიან-ბაგრატიონანმან, ტემან სიმონ დიდისამან, შობილმან კახთა მეფისა ლეონ დიდისა ასულის დედოფლისაგან, იქორწინა ჩინებულისა მთავრისა ლიპარიტიანისა ასულისა თანა თამარისა წესითა ქრისტიანებრივითა და ამათგან ძე ლვითისა სათნო და ლვითისაგანვე გამორჩეული დედის მუცლიდგანვე მეორე ლუარსაბ მეფე ქართლისა. ესე ლუარსაბ აღზარდეს მშობელთა მისთა...“ 11v—39v.

შენიშვნა: ერთვის ანტონის იამბიკო. სრული ტექსტი იხ. აქვე, S—3638, 2 შენ.

3. „ცხოვრება და წამება შუშანიკ დედოფლისა. — ესე დედოფალი შუშანიკ იყო ასული სპასპეტისა, სომეხთა ნათესავისა, სახელად ვარდანისა, შთამომავლობით პართისა და ასულისაგან ისააკ დიდისა, სომეხთ მამამთავრისა...“ 40r—61v.

შენიშვნები: 1. ერთვის ანტონის იამბიკო. სრული ტექსტი იხ. აქვე, S—3638, 4 შენ.

2. ხელნაწერი წარმოადგენს ანტონ I მარტირიკის გამარტივებულ და გადაკეთებულ რედაქციას. ამ ხელნაწერის შესახებ იხ. იაკობ ცურტაველი, მარტვილობა შუშანიკისი, ქართული და სომხური ტექსტები გამოსცა, გამოკვლევა, ვარიანტები, ლექსიკონი და საძიებლები დაურთო ილია აბულაძემ, 1938, გვ. 07—08.

(1444)

3688

## კრებული. 1842

62 ფ.; 21,5×22; ქალაღი; ჭეყაოს ყდა; მხედრული; გადაწერი: იუსტიანე ივანოვი (55v); 1842 წ. (55v); დაუწერელია 62v; აღ. ცაგარლის კატალოგი № 65.

1. [მირიანი]. „ქარი პირველი, დასაწყისი მაშრიყის ველმწიფის ხოსროვ შაჰისა და შვილისა მისისა მირისა საამოდ სასმენელი. — იყო ველმწიფე ერთი ჩინეთის ქალაქსა შინა ხოსროვ შაჰ, განძმრავალი და ყოველთა ზედა ძრიელი...“ 1r—55v.

შენიშვნა: ამ თხზულების შესახებ იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. II, 1952 წ., 334—337 გვ.

2. [ოდოევსკი, ვარდი და ბულბული]. —

„ვარდო, რათ ხარ თავდახრილი?  
რად მარიდებ პირსა მშვენსა...“ 56r.

12. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. V

შენიშვნა: ლექსი თარგმნილია ალ. ჭავჭავაძის მიერ (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, თხზულებანი, ი. გრიშაშვილის რედაქციით, 1940, გვ. 151).

3. [ლექსი]. — „ბუნდოვანს გულს შენ აღმიჩნდი დარადა,  
აწ არ უწყვი, რად გამწირე დარადა...“ 56v.
4. [ლექსი]. — „გამტყორცნა სოფელმან, მოვშორდი მზესა,  
დღენი ჩემნი წარველ ბნელად და ბ[ნ]ელად...“ 57r.
5. [ლექსი]. — „მივალ ფრენითა, არ დასვენითა,  
ავათ შევქნილვარ მძიმე სენითა...“ 57v.
6. [ლექსი]. — „გემი ზღვაში არ რჩება, სული გვამში არ რჩება,  
ჩემს სიკვდილს არა ვჩივი, სიყვარული სხვას რჩება...“ 58r.
7. [ალ. ჭავჭავაძე, მიველ წალკოტს სანუგეშოთ]. —  
„მიველ წალკოტს სანუგეშოთ, გლახ ჩემს გულს სევდა ესია...“ 58v.

შენიშვნა: დაბეჭდილია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, თხზულებანი... გვ. 106).

8. [ლექსი]. — „შორით მტრფიალსა სევდა მრთომია,  
ვით არ გეწყალავი, ფერნი მკრთომია...“ 59r.
9. [ლექსი]. — „ჩველ კუბეწ იოსებო, შავი მიწის მდებარე,  
ვერ გავძელ მზის ყურებით, სულიც ღმერთს მივაბარე...“  
59v—60r.
10. [ლექსი]. — „ჰოი, ვის უძღვნო ქებანი,  
მომცეს გულის შევბანი...“ 60v.
11. [ლექსი]. — „მსურს გიანბო ჭირნი ჩემნი  
ტრფიალმან, ჰოი, საყვარელო...“ 61r.

მინაწერი: ლექსის ბოლოს სხვა ხელით მიწერილია: „საყვარლის მავიერათ  
რომ სხვა სიტყვები გეხმარებინა, ამის დამწერო, უფრო მოუხდებოდა“.

12. [ილ. ჭავჭავაძე, გაზაფხული]. —  
„ტყეს ესხმევა ფოთოლი,  
აგრე(!) მერცხალი ჭყვივის...“ 61r.

შენიშვნა: ეს ლექსი სხვა ხელით, უფრო გვიან არის მიწერილი. ლექსი უკანასკნელად დაიბეჭდა 1960 წ. (იხ. ჩვენი საუნჯე, ტ. VII, გვ. 29).

13. [ლექსი]. — „საკურველი(!) სალხინუა სოფელი,  
მაგრამ დიდი, ცრუ და წუთის-მყოფელი...“ 61v.
14. [ლექსი]. — „რა ბულბულმა ვერ იხილოს თვის ვარდი,  
სტიროდეს მუდამ ჰქონდეს სევდა და დარდი...“ 62r.

ანდერძი: „ჩემბ-სა, გიორგობის კე-სა დღესა გადმოვეწერე ეს წიგნი მე ჩემ-თვის. შემდგომ ჩემსა ვისაც დარჩეს, შენდობა მითხრას. იუსტიციე ივანო-ვი“ (55v).

მინაწერები: ზემო ყდის შიდა მხარეზე და 58r-ზე.

(1445)

3689

## დავრიშანი. 1840

100 ფ.: 22×17,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; გადამწერი გიორგი მაისურაძე (97r); 1840 წ. (97r); დაუწერელია: 1v, 97v—100v. ალ. ცაგარლის კატალოგით № 66.

„დავრიშანი. კოსტანტინეპოლის კელმწიფის უშვილობის მოთხრობა, თუ ვითარ შეწუხებული იყო. — იყო კელმწიფე ერთი კოსტანტინეპოლ-სა შინა მორკმული და გამდიდრებული, ყოველს ქვეყანას სახელ-განთქმული არა იყო გულსა მისსა შექირვება...“ 2r—97r.

შენიშვნები: 1. ტექსტი შეიცავს 7 კარს.

2. ტექსტი ცოტაოდენი ცვლილებებით და შემოკლებით ორჯერაა გამოცე-მული — 1876 და 1890 წწ. მისი მოკლე შინაარსი გამოცემულია (იხ. A. X a- x' a n o v, Очерки, III, 155—162 გვ.).

3. ტექსტის შესახებ იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ის-ტორია, ტ. II<sup>3</sup>, გვ. 337—338.

ანდერძი: „გადავწერე გიორგი მხატვარმა მაისურაძემ წელსა 1840-სა, ნოემბრის 22-სა“ (97r).

(1446)

3690

## მიხითარ სევასტიელი, რიტორიკა. XVIII

152 ფ.: 16×10,5; ქაღალდი; მუყაოს ტყავადაკრული ყდა; მხედრული, სა-თაურები მთავრულით; [XVIII ს.]; ალ. ცაგარლის კატალოგით № 67.

[მიხითარ სევასტიელი], „თჳს ჳელოვნების სარიტო-როქსა (ესე იგი სამკვერმეთქუოქსა), წიგნი ა. თჳს საზღურისა სამკვერმეთ-ქუთისა და წუალებისა ნაწილთა მისთასა. თავი ა. — მკვერ-მეთქუოქსა, რო-მელიცა ითქმის რიტორებად, არს ხელოვნება საკეთილმეთქუო...“ 9r—149r.

შენიშვნები: 1. უძღვის: ა. თავფურცელი: „მიხითარ, ყოვლად ბრძნისა მოძღურისა სომეხთასა, სევასტიელის ქმნილი რიტორიკა, სარგებე-ლად შრომათა(ი) სხოლის შინათა, ქართულსა ჳმასა ზედა გარდამოღებით შრომი-ლი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა საქართულოქსა, დავითიან-ბაგრატიოქსისა, დროსა უკეთილმსახურესისა, ყოვლად უბწყინუალესისა და უმაღლესისა მეფისა ირაკლი მეორისა, ყოვლისა საქართულოქსასა მამათმა-ვრობასა ანტონისსა. წელსა დასაბამითან სოფლისა 7172, ჳორციელად შო-ბითან სიტყუსა ლსა 1764, თთუქსა მეშუდესა, რიცხუსა 10“ (3r).

ბ. „წინასიტყუაობა ეპისტოლე, მიწერილი ანტონის მიერ... ირაკლის მიმართ...“ (3v—8v). (ანტონის ეპისტოლეს ტექსტი იხ. H კოლექციის „ხელნაწე-რთა აღწერილობის“ I ტ., № 256, გვ. 183—184).

2. ერთვის: „პინაქს-სიტყვაობა სარიტოროასა ჯელოვნებისა (ესე იგი სამ-  
ქვერმეთქუოასა)...“ (149v—151v).

მინაწერები: 1. „ქადაგებაში უნდა შეიდი რამ ჩნდეს:

ქ. წინადადება,

ქ. მიზეზი,

ქ. შემსგავსება,

ქ. განრეზომი,

ქ. მაგალითი,

ქ. მოწმობა,

ქ. მტკიცეთ დამტკიცება“ (152r).

2. მინაწერი მოთავსებულია აგრეთვე 2r v.

(1447)

3691

## ყარამანიანი. XVIII

245 ფ.; 21×15; ქაღალდი; ტყავადაკრული მუყაოს ყდა; თაენაკლული; მხედრული, სათაურები სინგურით; თავსაქალი: 244v; გადამწერი: თობა ჩაჩიკა-  
შვილი (123r); [XVIII ს.]; ალ. ცაგარლის კატალოგი № 68.

[ყარამანიანი]. — „...რაინდს და ქეთანშას ხელზედ აკოცა. მერე  
ლხინსა და ნადიმს შეექცენ...“ 1r—245v.

წყდება: „...მრავალს ვეცადეო და იმისი ხელისაგან მორჩომის წამალი  
ვერ დავადეო. ჩემის სიცოცხლის დასასრულში ღვთისაგან ერთი მოწყალება  
დამემართაო...“.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი შეიცავს „ყარამანიანის“ ტექსტის V—VII კარებს.

2. ხელნაწერის ტექსტი გამოცემისაგან ვარიანტულად განსხვავდება (შდრ.  
ლაზარევისა და ნ. კობალაძის გამოცემა, 1875 წ.).

3. ხელნაწერის 63r და 66v მოთავსებულია რვაკუთხოვანი ბატარა ზომის  
ბეჭდები მხედრული ლეგენდით: „მონა ლთისა ნიკოლოზ“.

ანდერძი: „განსრულდა უშანგ ხელმწიფისა და რაიაზამ ჯელმწიფის ანბავი  
ხელითა ჩაჩიკას ძის თომასაგან. ღმერთო მშვიდობა მოე“ (123r).

მინაწერი: 1. „ეს წიგნი მისის უგანათლებულესობის მეფის ასულის რივ-  
სიმასია. წელსა 1812-სა, სკედენბრის 1-სა დღესა და შეიკრაცა წიგნივე ესე  
სანკტპეტერბურსს. ღმერთმან მშვიდობასა და ბედნიერებაში მოახმა-  
როს“ (ზემო ყდის შიდა მხარე);

2. „Книжка Чолокаев“ (ზემო ყდის შიდა მხარე). მინაწერები და ალა-  
მანთა სახეების მოხატულობა (245r v და ქვემო ყდის შიდა მხარე).

(1448)

3692

## სულხან-საბა ორბელიანი, წიგნი სიბრძნე სიცრუისა. 1843

117 ფ.; 21×16,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; 1843 წ.; (116r); გა-  
დამწერი იოსებ ნაზაროვი (116r); 1843.I.18 (116r); დაუწერელია: 1v, 116v—  
117v. ალ. ცაგარლის კატალოგი № 69.

„წიგნი სიბრძნე სიცრუისა, ნათქვამი სულხან ორბელიან-  
ისა ჟამსა სიკაბუჯისა მისისასა. — იყო ჯელმწიფე ერთი, რომლისა საქმენი

არავისგან მოიგონებია, რომლისა სიკეთისა და სიქველისაგან ეგეოდენი მოწყალეებანი შეეკრიბნა გულსა მისსა...“ 2რ—116რ.

შენიშვნები: 1. ტექსტი ნასწორებია, ზოგი გვერდი მთლიანად გადახაზულია ამ ტექსტის პირველი (1859 წ.) გამომცემლების მიერ (იხ. ს. ს. ორბელიანი, თხზულებანი, ტ. I, 1959, გვ. 268. ტექსტი გამოსაცემად მოამზადეს ს. ყუბანეიშვილმა და რ. ბარამიძემ).

2. ტექსტი პირველი რედაქციისა (იხ. დასახ. გამოც. გვ. 268).

ანდერძი: „დასრულდა წიგნი ესე სიბრძნე სიცრუვისა გიორგი მაისურაძის თხოვნით. ნუმცა დასრულდება სიკეთე-კეთილმოქმედება მისის ბუნებიდამ, და ღმერთმან მშვიდობაში მოახმაროს ჩემ მიერ ნაღვაწი, შეიოსებ არტემის ძის ნაზაროვისაგან წელსა 1843, იანვრის თვრამეტსა დღესა. ამინ“ (116რ).

მინაწერი: «№ 1223—20 ноября 1858 года. Басни Саба Орбеллиани на грузинском. На основании отызыа факультета Восточных языков С. Петербургского Университета, печатать позволяется с тем, чтобы по напечатанным представлено было в цензурный комитет узаконенное число экземпляров. Петербург, 30-го ноября 1858 г., цензор А. Фрейганг» (1р).

(1449)

3698

## კრებული. XIX

97 ფ.; 21×16; ქალაღი; მუყაოს ტვიფრული ყდა; მხედრული, სათაურები სინგურით; [XIX ს.]; აქვს კვირნიშანი 1814 წ.; დაუწერელია: 1რ—9ვ; 35ვ, 39რ, 90რ—97ვ. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 70.

1. „კარი პირველი იოსებისა და ზილიხანის გამიჯნურებისა, სპარსულისაგან ქართულად გადმოთარგმნილი ბატონის მეფის თეიმურაზისაგან. —

არსებით ვიტყვი ცნობილსა სამებით შეერთებულად,  
ბუნებით განუყოფელად, სამებით ერთუფლებულად,  
განვსწავლი, გმონებ ერთუფლად ღვთაებას შერთებულად,  
და იგი გვზრდის, გვფარავს ყოველთა, მის მიერ ქმნილთა კრებულად...“  
10რ—35რ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. თეიმურაზ პირველი, თხზულებათა სრული კრებული, აღ. ბარამიძისა და გ. ჯაკობიას რედაქციით, 1934, გვ. 60—98).

2. „ამბანთქება სამლოთო, თქმული ბატონის მეფის თეიმურაზისაგან. —

აღახვენ ჩემნი ბაგენი, ღმერთო, სამებით ქებულო,  
აერთა ზედან საყდართა ღიდეებით დამკვიდრებულო...“ 36რ—38ვ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. თეიმურაზ პირველი, დასახ. გამოც. გვ. 149—154).

3. „ბრძანებითა ღთისათა, კარი პირველი, ლეილ-მაჯურის ამბავი სპარსულად ნათქვამი და ქართულად გადმოთარგმნილი ბატონის მეფის თემურაზისაგან. —

ღმერთო, რომელი თვთ სიბრძნით ხარ სიბრძნის მომცემელობით, არსისა არა არსისა სიტყვით დამბადე მქმნელობით...“ 40r—62r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. თემურაზ პირველი, გვ. 24—59).

4. „კარი პირველი ბარამისა და გულანდამის, სპარსულისაგან ქართულად გადმოთარგმნული ბრძანებითა ქართველ მეფის ვახტანგისათა. — იყო ქვეყანასა ურუმელთასა კელმწიფე ქიშვარ ზნეუკლებელი, მორცმული და სიმდიდრისაგან ამაღლებული...“ 63r—89v.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. I, გვ. 548).

2. ტექსტი მოკლე რედაქციისა (იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. III, გვ. 306—311).

მინაწერი: „სიტყვას ვიტყვი მეტად მზრიანს, თუ შეესმის ადამიანს, მოვახსენებ ბრძენსა კეკიანს, არ ვაზილებ ვიე-ზნედიანს.

ვის ღმერთი სწამს ადამიანს, ნუ ნახედავს ვისრაზიანს, დაუბნელებს დღესა მზიანს, ჯოჯოხეთში მისცემს ზიანს“ (89v).

„პირსამა მოსკამს მას ასი სული, ვისაც სწოტე აქუს ენა და გული“ (89v).

„ამ ლექსის მთქმელი, შეგიტყვია ენა“ (89v).

(1450)

3694

## საპოლტიკო თეატრონი. 1828

272 ფ.; 23,3X18,3; ქალღი; მუყაოს წითელ ტყავადაკრული ოქროტიფურული ყდა, შიგნიდან აბრეშუმგამოკრული; მხედრული; სათაურები მთავრული; 1828 წ. (270v); გადაწერილი: აღექისიშვილი ტარასი სოლომონის-ძე (270v); სანკტპეტერბურდი (270v); დაუწერელია: 1rv, 271r—272v. აღ. ცაგარის კატალოგით № 71.

„საპოლტიკო თეატრონი ანუ საყოფაქცეო სახილულ-ლობა, რომელსა შინა შეკრებულ არიან უაღრჩეულესნი განზრახუანი, თუ რა უხმს ქმნად და რადაგან ლტოლულად თანამდებ არს მთავარი. თავი პირუშლი. — ვითარმედ მთავარსა თანა-აძს, რათა განატაროს ცხოვრება თვისი პატიოსნებით, რამეთუ მას შეუდგებიან ჯელის ქუჭშენი მისნი, ვირა აჩრდილი გუამსა, თუმცა თითოეული კაცი თანამდებ არს, რათა გარეშეიცვდეს სათნობასა, ვითა ბუნებით სასურველსა...“ 8r—270v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის: ა. თავფურცელი: „საპოლტიკო თეატრი, ესე იგი საყოფაქცეო სახილულ-ლობა, თარგმნილი ლათინურისაგან ელინურსა ენასა ზედა უმაღლესის და ყოვლად ბრძნისა უნგრეთლახის მთავრისა ნიკოლოს მავროკორდისაგან, რომელიცა პირუშლად გამოიცა ტიპოგრაფიით და მიეძღვნა ძესა მისსა ღთისმსახურსა და ყოვლად ბრძენსა, ძესა მისსა უმაღლესსა მთავარსა უნგრეთლახისასა უფალსა კოსტანტინეს, ნი-

კოლაოზის ძეს მავროკორდატოვსა წარსაგებელითა უჩინებულესისა და სამეუფოთა მონასტრისა ყოვლად წმიდისა ღმრთისმშობელისა კიკოდ წოდებულისა, რომელიცა არს ქალაქსა შინა კიპრიისასა (ადგილი ბეჭდისა, ხატი ყოვლად წმიდისა ღმრთისმშობლისა კიკოს მონასტრისა), შრომითა და გულსმოდგინებითთა მეცადინობითა ყოვლად ღირსისა და უკეთილსწავლულესისა უფლისა სერაფიმ პისიდელისათა, მისვე სამეუფოსა მონასტრის არხიმანდრიტისათა. დაიბეჭდა იოანეს მიერ ვოტტლოპ ემპანული პერიოტიკოპისა საქსონისა ქალაქსა შინა ლეფსიას 1758, ჩდმ წელსა.

ხოლო ქართულსა ენასა ზედა გარდმოღებულ იქმნა ტფილისს, იერუსალიმის მონასტრისა შინა ეკკლესიასა პატიოსნისა ჭუარისასა არხიმანდრიტის ვენედიკტესაგან და შეწყობილ იქმნა ქართულსა ენასა ზედა იესეს ჩუბინოვისაგან, რადგანაც ვენედიკტემ ქართული არ იცოდა<sup>1</sup>. წელსა 1817 ჩუიზ“ (2rv).

ბ. სერაფიმ პისიდელის მიმართვა უნგროვლანის მთავრის კონსტანტინესადმი: „უმაღლესო და უაღმატებულესო ღმრთის მსახურო მთავარო, მოწყალეო ჯელმწიფეე! მრავალნი უკუ არიან მიზეზნი, რომელთა გამოცა წიგნი ესე...“ (3r—4v).

გ. [მიმართვა] „კითხვს მოუყარეთადმი. — უკეთუ ვინმე სიხარულით კმაყოფილ იქმნების ამოკითხუასა ზედა რომლისამე ძულთა კაცთა ანუ სახელოვანთა ფილასოფოსთა ისტორიისასა, რაოდენ უმეტეს მიიღებენ სიხარულსა და შესაძინელსა საპოლტიკოჲსა ამის თეატრისაგან...“ (5rv).

დ. „პინაქსი“ (6r—7v).

ანდერძი: „აღიწერა ბრძანებითა მათის უვანათლებულესობის საქართულლოს მეფის გიორგის ძის თეიმურაზისათა ტარასის მიერ მღვდელ-მონაზონისა, სოლომონის ძის ალექსის შვილისა, სანკტ-პეტერბურღს, წელსა 1828-სა, მარტის 29-ს“ (270v).

მინაწერი: „ეს საუცხოვო წიგნი თანა მქონდა გერმანიაში წელსა 1836-სა“ (ქვემო საც. ფ. f). მინაწერი თეიმურაზ ბატონიშვილისაა.

(1451)

3695

## სელიანიანი. XIX

140 ფ.; 36,5×23; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; ნაკლული: მხედრული; [XIX ს.]; კვირნიშანი 1825 წ. (17 ფ.); დაუწერელია 139r—140v. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 73.

[სელიანიანი] „...ორსავე ცხვირის ნესტოდამ რუხებ ტვინმა დენა დაუწყო და იგი ვეშაპი მოუძღურდა ბევრისა სისხლისა დენითა, თავის მიწაზედ წყვეტება დაიწყო და სულთაგან დაიცილა და სელიან თავის მხეცსა ზედან შეჯდა...“ 1r—138v.

წყდება: „...ხემწიფის ასულს მოახსენეს, ვითარ ერთი ფერმიხვდილი(!) ფალავანი კარავთან ზის და ორი სპილოსოდენი ცხენი ხელთ უჭირავსო. მაშინ ქალმან იმ ყმაწვილის შემოყვანა ბრძანა. გამოვიდნენ და ცხენი ჩამოართვეს“.

<sup>1</sup> „იესეს ჩუბინოვისაგან, რადგანაც ვენედიკტემ ქართული არ იცოდა“, ეს წინადადება შეტანილია განსხვავებული ხელით.

**შენიშვნები:** 1. სპარსულიდან ეს თხზულება იოანე ბატონიშვილს გადმოუღია (იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. II, 1952 წ., 260 გვ. ბ. გ. იმედაშვილი, სელიანინი და რაინდული რომანის ზოგი საკითხი, ლიტერატურული ძიებანი, X, 1956, გვ. 257—276).

2. ალ. ტავარლის კატალოგში შესული № № 72, 81, 87 — „ქილია და დამანას“ ხელნაწერები — კოლექციაში არ აღმოჩნდა.

(1452)

3696

**დავით გურამიშვილი, დავითიანი. 1812**

274 გვ.: 32,5×21,5; ქალღიმი; მუყაოს ყდა; მხედრული, სათაურები და აზნაურის დასაწყისი სიტყვები სინგურით; აქვს თვისამკაული (1 გვ.): 1812 წ. (261 გვ.); სანკტებერტურგი (261 გვ.); დაუწერელია გვ. 266, 272—274; ალ. ტავარლის კატალოგით № 74.

1. „წიგნი ესე, რომელსა ეწოდების სახელად დავითიანი, თქმული გურამიშვილის დავითისაგან. ქართულთ უფალთა მეგუარტომობის იგავი. შესავალი. თავი ა. —

ღმერთო, რომელსა გაქონან არსის საყდართა ჯდომანი,

რომელმან მოეც მიჯნურთა ტრფიალთ სურვილის ნდომანი...“

1—88 გვ.

**შენიშვნა:** „ქართულთ უფალთა მეგუარტომობის იგავი“ შეიცავს ა—მგ თავებს.

2. „სიმღერა დავით გურამიშვილისა ტყვეობიდან გამოსვლის დროს, დავითის შესხმა. თავი მდ. —

ვინც რომე სახლში შემიშვა, გამათბო, გამამშუშაო...“ 88—90 გვ.

3. „ოდეს დავით გურამიშვილი კისტრინის ომში ცხენითურთ ლიაში დაეფლა, იმის მონასიბად ღვთის-მშობლის შესხმა. თავი მე. —

ჩემ საყუარლის მომყვანელო ძედ, მარიამ ქალო...“ 90—91 გვ.

4. „სხუა კმა. — მოწყალების კარო. შენს ზღურბლს მოვეკარო, უსახლ-კარო ვარო, ვითხოვ, შემეფარო...“ 91 გვ.

5. „ხარებობის დღის შესხმა, „ახა წმინდა კობალეს“ სანაცვლოდ, იმ კმაზედ სამღერალი. თავი მგ. —

ქალ ქალწულმან მარიამ წმინდად თავი ატარა...“ 91—92 გვ.

6. „აღდგომის დღეს სამღერელი ყრმათაგან. თავი მზ. —

აღდგა ქრისტე და აღმოიყუანა ადამიანი...“ 92 გვ.

7. „ღვთის-მშობლის მიტუალების დღის შესხმა. თავი მძ. —

გიხაროდეს თქვენ, ანგელოზთ დასნო...“ 93—94 გვ.



8. „თავის ცოდვის მოგონება და სასინანულო სიტყვები დავით გურამის შვილისაგან. თავი მთ. — ვაიმე ცოდვილს და უნანელსა, კეთილთ საქმისა მე უქონელსა...“ 94—95 გვ.
9. „სიტყუა ესე ღვთისა სიტყუსა-სიტყვად შეწყობილი და სწავლა საყუარლისა ღვთისა და კაცისა ძისა ყრმათათჳს სიმღერად „ეო, მეოს“ სანაცვლოდ სათქმელი დავით გურამის შვილისაგან. თავი ნ. — ეეო, მეეო, აქეთ მომხედეო...“ 96—100 გვ.
10. [ობოლნი]. — „დიდება შენდა, უფალო, შენ ხარ კაცთა მოყვარე...“ 100—101 გვ.
11. „სიმღერა ქალ-კახეთის ჯვარობისა სანაცვლოდ სათქმელი. თავი ნა. — ყრმავ, გონება უგუნური, აგონიარეო...“ 101—102 გვ.
12. „სიმღერა ფერხისული „აგერ მიღმა ახოს“ სანაცვლოდ სათქმელი. თავი ნბ. — ეშმაკეულთ ახოსა ანგელოზმან მნახოსა, მწეროს ჯვარი ქრისტესი, გულზედ გამომსახოსა...“ 102—103 გვ.
13. „ოდეს დავით გურამის შვილი ბრუსიაში დატყვევდა და, თუ რამ აქუნდა თავისი საცხოვრებელი, ისიც დაეკარგა, იმისთვის ტირილი მისგან. თავი ნგ. — ვითა ცხოვარი გზა შეცთომილი მგელთ წარსატაცად ფარეხთა გარე...“ 103—104 გვ.
14. „მეორე დავითის შესხმა რუსულის სიმღერის კმაზე: „ნედამ პოკოიუ, პოიდუ სტაბოიუ“. თავი ნდ. — აბრაჰამის ღმერთი, საბაოთი ერთი...“ 104—105 გვ.
15. „რუსულის სიმღერის კმა: „ჩოო ზა პრიჩინა, ვსედლა კრუჩინა“. თავი ნე. — ისმინეთ ერნო, გულთ მეცნიერნო...“ 105—106 გვ.
16. „მესამე დავითის შესხმა. პოლშის სიმღერის კმა. თავი ნვ. — აწ მე აღვიძრავ ენასა, ვადიდებ ღმერთსა ზენასა...“ 107—110 გვ.
17. „არია, რომელ არს რუსულად: „ახ კაკ სკუშნო“. თავი ნზ. — ვა, რა მაქვს დიდი მოწყენა, სადა არს ჩემი მოლხენა...“ 110—113 გვ.
18. „სიმღერა, რომელ არს ამისი კმის სიმღერა რუსულადა ეს კმა: „ნეთუ ზლოსთი ნადომნოიუ, უმენშით მნე პეჩალ მოიუ“. თავი ნშ. — რქვა: დიდება, ღმერთო, შენდა ცად და ქვეყნად რაც აღშენდა...“ 113—114 გვ.
19. „სიმღერა დავითისა ზუბოვკა, რომელ არს რუსულად ამისი კმა: „კაზაკ დუშა პრავდივიაი“. თავი ნთ. —

ზუბოვკიდან მომავალმან ვნახე ერთი ქალი...“ 115—116 გვ.

20. „სიმღერა ამისი ჯმა, რომელ არს რუსულადა: „ჩუსტუი სკობი ლუტი ვსიაკო მინუტი“. თავი ა. —

საყუარელმან სიტყვა ავი მითხრა, გულ-საწვავი...“ 116—118 გვ.

21. „რ ე უ ლ ი, ეს რუსულად: „პოლნო; პოლნო, ნე პრელშჩაისა“. თავი აა. —

კმარა, კმარა, ნულარა სცოდავ, სულს აგების მიხედვს შვება...“ 118 გვ.

22. „რ ე უ ლ ი, ახალი შემოდებული ქართულად. თავი აბ. —

კორცი, მიწა, ტალახი, საწუთროს ფეხით ნალახი...“ 118—119 გვ.

23. „დ ი ნ ა რ ი, „პატარა ქალო თინაოს“ სანაცვლოდ სამღერალი. თავი აგ. —

ვაქოთ, ვადილოთ ვინაო? — ღმერთი მაღალთა შინაო...“ 119 გვ.

24. „ზ მ ი ა ნ ი შ ა ი რ ი დ ა ვ ი თ გ უ რ ა მ ი ს შ ვ ი ლ ი ს თქმული (ახლა იქნება, რომ წამკითხვებმა საჩქაროდ წაიკითხოს და რაზედაც ნათქვამია, ის ზმა: ვერ შეიტყოს, ამისთვის წითელი ხაზები ჩამიტანებია; რაც ხაზსა და ხაზს შუა სიტყვა არის, იმაზედ არის ნათქვამი). თავი ად. —

მეფეო, ღმერთმან ნუ მოგცეს წუხილი, კმუნვა, ვიშობა...“ 119—121 გვ.

**შენიშვნა:** ამ ლექსის მესამე ტაეპს დასაწყისში სინგურით მიწერილი აქვს: „ერთს დღეს აღდგომა და ხარებობა იყო, დიახ ციოდა მოსკოვს, მონასიბათ თქმულია იმაზე“. მეოთხე ტაეპს: „ერთმა ქართველ თავადიშვილმან მოსკოვს ქორწილი ქნა და ცოტად მდადს პურის საუკმელო დაუგვიანდა; აგრევე მანამდის ქორწილს იქმოდა, ორს დაბალს აზნაურთან იღვა ფსონათა და იმათზედ მეტსა ხარჭევდა — ეს იმის მონასიბათ თქმული“. მეხუთე ტაეპს: „ერთ დღეს ბატონებმა დავით გურამისშვილს ხალათის ბოძება უქადეს — ეს იმის მუნასიბათ თქმული“.

25. „ა მ ი ც ა ნ ა ზ მ ი ა ნ ი. —

აწ ზმობს მლექსელი: მზასა ვარ, ცხელი მაქო მწვადები, დარბაზს წაილით...“ 120—121 გვ.

26. „ს ი მ ღ ე რ ა, რომელ არს რუსულად ამისი ჯმა: „ულეტელნა ზაზუ-ლინკო ჩერეს დუბინუ“. თავი აე. —

ვსტქვათ, რაც ვარდმან თავის თავზე ქმნა საქმე ავი...“ 121—122 გვ.

27. „ეს ს ი მ ღ ე რ ა, რომელ არს რუსულად ამისი ჯმა: „ახ სკოლკო ცვე-ლა ვლეტახ მოლოდის“. თავი ავ. —

ვა, რამდენი ყვავის ზაფხულს ახალნი...“ 122—123 გვ.

28. „ა მ ი ც ა ნ ა დ ი გ ა ვ ი ა ს ა ხ ს ნ ე ლ ა დ ა დ ვ ი ლ ი. თავი აზ. —

ვირემდის განახლდებოდა ძველი დღე ღამე მზიანი...“ 123 გვ.

29. „ა ნ ბ ა ნ ზ ე თ ქ მ უ ლ ი დ ა ვ ი თ ი ს ა გ ა ნ პ ი რ ვ ე ლ ი ა ნ ი დ გ ა ნ დ ა მ ე ო რ ე ჭ ე დ ა მ. თავი აშ. —

აღამ ბრმა გველით და ევა ვერა ზოგვენ მე თმენასა...“ 123 გვ.

30. „გოდება დავითისაგან საწუთროს სოფლის გამო ტირილი. თავი მთ. —  
გული ღონდება, ვ[ი]წყო გოდება, ვაი საწუთრო ცრუო სოფელო...“  
124—127 გვ.
31. „ისივე გოდება სხვა რიგი კმა, თუმცა სიტყვა და ძალი ისევ არის, იქნების კაცი ამ რიგს კმას უფრო გაეწყოს. თავი მ. —  
გული ღონდება, ვიწყო გოდება  
ბორგნა-გოდება, რაც მაგონდება...“ 127—132 გვ.  
შენიშვნა: ამ ლექსის ბოლოს გამოტოვებულია ადგილი და მიწერილია: „აქ კაცისა და სიკუდილის სახე უნდა დაიხატოს“.
32. „სიკუდილისა და კაცის შელაპარაკება და ცილობა. თავი მა. —  
ყველას გვეწვევის სიკუდილი: გვმართებს დაუხვდეთ მზათაო...“  
133—137 გვ.
33. „კაცისა და საწუთროსაგან ბქობა და ცილობა და ერთმანეთის ძვირის კსენება. თავი მბ. —  
ჰაი, ჰაი. ეს საწუთრო რას ტყუის და რას უპირობს...“ 137—145 გვ.  
შენიშვნები: 1. ტექსტის ბოლოს სინგურით მიწერილია: „სრულ იქმნა ძალითა ღმრისათა ამბავნი ზემოხსენებულნი და აწ იწყების ზამთარ-ზაფხულისა და ქარების ამბავი და ბაასი ურთიერთარს“.  
2. ერთვის შესაქმნა ტექსტის ფრაგმენტი (შდრ. შესაქმნა 46-ზე).  
3. ტექსტის ბოლოს დაუწერლად დატოვებულ ადგილზე მიწერილია: „აქ ზამთარი უნდა დაიხატოს“.
34. „წიგნი ესე მხიარული ზაფხული. რუსულად ამის კმის სიმღერას ეწოდების „ვესელა ვესნა“. თქმული მისივე დავით გურამის შვილისაგან. თავი ა. წიგნი დ. ზამთარ-ზაფხულის და ქარების ბრძოლა. —  
ერთს ქალს რუსული „ვესელა ვესნა“  
ჩემთვის საჭმილად ჩამოეკვსნა...“ 146—243 გვ.  
შენიშვნა: ტექსტის დასაწყისში დაუწერლად დატოვებულ ადგილზე მიწერილია: „აქ ზამთარი უნდა დაიხატოს“; 152 გვ. კი — „აქ ზაფხული უნდა დაიხატოს“.
35. „ადამის საჩივარი. თავი იდ. —  
ადამს ჰკითხეს რატომ ჰსტირი,  
რომ სწუხ, რა გაქუს საწუხარი?...“ 243—246 გვ.
36. „მეოთხე დავითის შესხმა და დავითის ქების იგავი. თავი იე. —  
დავითის შესხმა შევკონე: ძმას ვარდი ვუძღვენ, დას ია...“ 246—248 გვ.
37. „ამ წიგნის გამლექსავის გუარისა და სახელის გამოცხადება. თავი ივ. —  
დავითიანი ვსტქვი დავით გურამის შვილმან გუარადო...“  
248—250 გვ.
38. „ანდერძი დავით გურამის შვილისა. თავი იზ. —  
აღარ მსურს ქნარი, საკრავად სტვირი...“ 250—252 გვ.

39. „მღუდელთ ვედრება დავით გურამის შვილისაგან. თავი იმ. —

მღუდლო, რაც ღ-თნ მადლი მოგმადლა...“ 252—253 გვ.

40. „სათლავის ქუაზედ დასაწერი. თავი ით. —

წმინდა იო[ანე] კახეთს ზედაძენს...“ 253—254 გვ.

41. „სულისამბავი. თავი კ. —

აწ მოისმინეთ სულის ამბავი,

რაც შემთხვეოდეს კარგი თუ ავი...“ 254—259 გვ.

42. „ამ წიგნის გამლექსავის სულის მოხსენება. თავი კა. —

ჭე, ღმერთო, აღმიხილე თუალი გონებისა,

დამანახვე, მაცნობე მე გზა ცხოვნებისა...“ 259—261 გვ.

შენიშვნები: 1. ტექსტს ერთვის ა. „სარწყავისა და წისქვილისა ამბავი და მოხაზულობა. თავი კბ. — რომელიც რომ ჩემის გასინჯულობით მალაროსიისა ორი საწუნელი სწულეზა მიცნია და ამისი სამკურნალო წამალიც მებოვნია...“ 262—264 გვ. (სრული ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. დავით გურამის შვილი, დავითიანი, 1955, 285—287 გვ.).

ბ. „ზანღუე წიგნისა ანის დავითიანისა...“ 267—271 გვ.

2. 265 გვ. მიწერილია: „აქ მაშინები უნდა დაიხატოს“.

3. „დავითიანი“ რამდენჯერმეა გამოქვეყნებული. უკანასკნელად ავტოგრაფის მიხედვით გამოქვეყნდა 1955 წ.

4. ამ ხელნაწერის შესახებ იხ. დასახელებული გამოცემის გვ. 302—303.

5. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, II, 480—481 გვ.).

ანდერძი: „სრულ იქმნა. დიდება ღმერთსა; ძალითა ღმრთისათა წიგნი ესე ქაცვიანთ მწყემსისა დავით გურამის შვილისაგან თქმული სანტ-პეტერბურსს, წელსა 1812, თთუშსა იულისსა 27“ (261 გვ.).

მინაწერი: „ც: დ: მ: ა: ბ: გ:“ (271 გვ.), კრიპტოგრაფია უნდა იყოს.

(1453)

3697

თეიმურაზ ბატონიშვილი, განმარტება მითიური ვაშლისა. XIX

14 ფ; 36X22,5; ქაღალდი; მუყაოს წითელი ყდა; მხედრული: თეიმურაზ ბატონიშვილის ავტოგრაფი; [XIX ს. პირველი მეოთხედი]; დაუწერელია: 9r—14v; აღ. ცაგარლის კატალოგი № 75.

«თეიმურაზ ბატონიშვილი». განმარტება, არს მეხადისა ვაშლისა, ვინძლო განაძო მიზეზი კვლავ აშლისა. —

ეს ვაშლი არის — ქორწილსა შინა როს იყვნეს სამნი ღმერთანი მზენა; იუნონაჲ, მინერუა ბრძენი და ვენერაჲ ცისკრებრი მთენი. მეინახენი მას ქორწილს შინა. შვებით, განცხრომით შუქთა მომტენნი, შეექცეოდეს და იხარებდეს თვთ ზაფხულისა ყვავილთ-ვარდთ მცენნი...“

1r—8v.

- შენიშვნები: 1. პოემა შედგება 106 ტაეპისაგან.  
 2. ტექსტი გამოცემულია (იხ. ცისკარი, 1860 წ., სექტემბერი).  
 3. პოემის შესახებ იხ. ტრ. რ უ ხ ა მ ე, ძველი ქართული ლირიკის ისტორიდან, 1954 წ., გვ. 138.

ანდერძი: „ეს პოემა შევთხზე მეფის ძემ თეიმურაზმან პოეტისად გრიგოლისათვის, ჩემის დისწულის დადიანის ძის, ვინ არს ლექსთ მწყურად. მე მისთვის შრომას არა ვრიდებ თავს, რადგან გულთ ვარ მისდამი მსურად.

ვსასოებ ამ ღვაწლს არ შეურაცხყოფს; ხშირად წარმოსთქვამს რიტორიკურად“ (8v).

მინაწერი: „ეს ტუცნა რაღაც გამოგვზავნა, ისევ უკანვე მოშირთმევი, მივიკის, გონიერს ოდიშარს კაცსა ვაშლისათვის ვერ შეგიმცნევა“ (11).

(1454)

3698

## რუსულდანიანი. XVII

994 გვ.; 32X22; ქალღი; დასაწყისი და ბოლო ფურცლები დაშლილია და ამოცვენილი; ხის ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა დაზიანებული, გატეხილი; მხედრული, სხვადასხვა ხელით; დაკლებული ადგილის შემსებელი ნიკოლოზ ჩაჩიკაშვილი; [XVII ს.]; ალ. ცაგარის კატალოგით № 76.

«რუსულდანიანი». „იყო ხელმწიფე ერთი ქვეყანასა იამანეთისასა ქრისტიანე. იყო მდიდარი და ძლიერი და ყოველთა მეფეთა ზედა ალაღებული სიმდიდრისა მათისათვის...“ 1—994 გვ.

შენიშვნა: 1. ეს ხელნაწერი (B ლიტერით) გამოყენებული აქვთ „რუსულდანიანის“ ტექსტის გამოცემლებს (იხ. რუსულდანიანი, ილია აბულაძის და ივანე გიგინეიშვილის რედაქციით, 1957).

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. 1, 406 გვ.).

3. ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „განსრულდა წიგნი ესე ნაკლები რუსულდანიანი ჯელითა ჩაჩიკას ძისა [ნიკოლოზისათა. წერთა და შეკვრითა ღმერთო... მისთა. განსრულდა და შეიკრა წიგნი ესე მარტის იე, ქ[ორონიკ[ონ]ს უოზ“.

(1455)

3699

## დავით გურამიშვილი, დავითიანი. 1829

160 ფ.; 34X22,5; ქალღი; მუყაოს ყდა; მხედრული, სათაურები და სტროფების დასაწყისი სიტყვები სინგურით; გადამწერი იოსებ ნაზაროვი (159r); 1829 წ. (159r); სანკტებერბურგი (159r); დაუწერელია 159v—160v. ალ. ცაგარის კატალოგით № 77.

1. „ქ. წიგნი [ა] ესე, რომელსა ეწოდების სახელად დავითიანი, თქმული გურამის შვილი დავითისაგან. თავი შესავალი ა. ქართველთ უფალთა მეგვარტომობის იგავი. —

ღმერთო, რომელსა გაქონან არსის საყდართა ჯდომანი,

რომელმან მოეც მიჯნურთა ტრფიალთ სურვილის ნდომანი...“ 1r—53r.

შენიშვნა: „წიგნი [ა]“ მოიცავს ა—მგ თავებს.

2. „მდ. სიმღერა და ვით გურამის შვილისა, ტყვეობიდან გამოსვლის დროს და ვით ის შესხმა. —

ვინც რომე სახლში შემიშვა, გამათბო, გამამშუშაო,  
და მიდგა კარგი სადილი, წინ ღვინით სავსე შუშაო...“ 53r—54r.

3. „მე. ოდეს და ვით გურამის შვილი კისტრინის ომში ცხენითურთ ლიაში დაეფლა, იმის მონასიბად ღთის-მშობლის შესხმა. —

ჩემ საყვარლის მომყვანელო ძედ, მარიამ ქალო,  
სახით ოქროს სასანთლეო, ლამპარ გაუმქარალო...“ 54rv.

4. „სხვა ემა. — მოწყალების კარო, შენს ზღურბლს მოვეკარო,  
უსახლ-კარო ვარო, ვითხოვ შემეფარო...“ 54r—55r.

5. „მვ. ხარებობის დღის შესხმა „ახა წმინდა კობალეს“ სანაცვლოდ სამღერალი. — ქალ ქალწულმან მარიამ წმინდათ თავი ატარა;  
ყოვლის კაცის საქმითა თავი ღმერთსა აყვარა...“ 55r.

6. „მზ. აღდგომის დღეს ყრმათავან სამღერელი. —  
აღდგა ქრისტე და აღმოიყვანა ადამიანი...“ 55rv.

7. „მმ. ღვთის-მშობლის მიცვალების დღის შესხმა. —  
გიხაროდეთ ანგელოზთ დასნო...“ 55v—56v.

8. „მთ. თავისის ცოდვის მოგონება და სასინანულო სიტყვები და ვით გურამის შვილისა. —

ვაიმე ცოდვილს და უნანელსა,  
კეთილ საქმის მე უქონელსა...“ 56v—57v.

9. „ნ. სიტყვა ესე ღვთისა სიტყვისა-სიტყვად შეწყობილი და სწავლა საყვარლისა ღვთისა და კაცისა ძისა ყრმათათვის სიმღერად, „ეეო, მეო, ქალო ქალთა მზეოს“ სანაცვლოდ სათქმელი. —

ეეო, მეო, აქეთ მომხედო...“ 57v—61r.

10. „ნა. სიმღერა ქალ-კახეთის ჯვარობის სანაცვლოდ სათქმელი. —  
ყრმავე, გონება უგუნური აგონიარეო,  
თავს ნუ გაკდი უღონოდა, აღონიარეო...“ 61rv.

11. „ნბ. სიმღერა ფერხისული „აგერ მიღმარ ახოს სანაცვლოდ სათქმელი. —  
ეშმაკეულთ ახოსა ანგელოზმა მნახოსა,  
მწეროს ჯვარი ქრისტესი, გულზედ გამომსახოსა...“ 61v.

12. „ნგ. ოდეს და ვით გურამის შვილი ბრუსიაში დატყვევდა და დათურამ აქვნდა თავისი საცხოვრებელი, ისიც დაეკარგა, იმის-

- თვის ტირილი. — ვითა ცხოვარი გზა შეცდომილი მგელთ წარსატაცად ფარებთა გარე...“ 62rv.
13. „ნდ. მეორე დავითის შესხმა. რუსულის სიმღერის კმა: „ნიდამ პოკოიუ, პოიდუ სტაბოიუ. —  
აბრაჰამის ღმერთი, საბათი ერთი...“ 62v—63r.
14. „ნე. რუსული სიმღერის კმა: „ჩტო ზა პრიჩინა, ვსელდა კრუჩინა“. —  
ისმინეთ ერნო, გულთ მეცნიერნო...“ 63r—64r.
15. „ნვ. მესამე დავითის შესხმა პოლშის სიმღერის კმა. —  
აწ მე აღვიძრავ ენასა,  
ვადიდებ ღმერთსა ზენასა...“ 64r—66r.
16. „ნჟ. არია, რომელ არს რუსულად „ახ კაკ სკუჩნო“. —  
ვა, რა მაქვს დიდი მოწყენა,  
სადა არს ჩემი მოლხენა...“ 66r—68r.
17. ნშ. სიმღერა, რომელ არს ამისის კმის სიმღერა რუსულათ: „ნეთუ ზლოსთი ნადომნოიუ, უმენშით მნე პეჩალ მოიუ“. —  
პრქვა: დიდება, ღმერთო, შენდა, ცა და ქვეყანად რაც აღშენდა!  
დავით ხმითა ნესტეს აფშვენდა, გიგალობდა, ვითა შვენდა...“ 68rv.
18. „ნთ. სიმღერა დავითისა ზუბოვკა, რომელ არს რუსულად ამის კმა: „კაზაკ დუშა პრავდივია“. —  
ზუბოვკიდან მომავალმან ვნახე ერთი ქალი,  
მეტად ტურფა, მშვენიერი, მაზედ დამრჩა თვალი...“ 68v—69v.
19. „ა. სიმღერა ამისი კმა, რომელ არს რუსულად: „ჩუვსტევი სკორბი ლუტი ვსაკიო მინუტი“. —  
საყვარლმან სიტყვა ავი მითხრა, გულ-საწვავი,  
ნეტა რად ვიყო შენია,  
სახით ავრივად შეენია...“ 69v—70v.
20. „აა. რეული, ეს რუსულად: „პოლნო, პოლნო ნე პრელმჩაისია“. —  
კმარა. კმარა, ნულარ სცოდავ, სულს აგების მიხვდეს შევბა,  
აწ დასწყნარდი, ნუ შფოთავ-ბორგავ, ნუ გაქვს ზმირინთ ზინზლად  
ფშვება...“ 70v—71r.
21. „აბ. რეული, ახალი შემოდებული ქართულად. —  
ჯორცია მიწა ტალახი, საწუთროს ფეხით ნალახი...“ 71r.
22. „აგ. „დინარი, „პატარა ქალო თინაო“ს სანაცვლოდ სამღერალი. —  
ვაქოთ, ვადიდოთ ვინაო? — ღმერთი მალალთა შინაო,  
ვინცა შეამკო ქვეყანა, ღამე დღე განაბრწყინაო...“ 71rv.

23. „მდ. ზმიანი შაირი დავით გურამის შვილის თქმული (ახლა იქნება, რომ წამკითხავმა საჩქაროთ წაიკითხოს და რაზედაც ნათქვამია, ის ზმა ვერ შეიტყოს, ამისთვის წითელი ხაზები ჩამიტანებია, რაც ხაზსა და ხაზს შუა სიტყვა არის, იმაზედ არის ნათქვამი). —

მეფეო, ღმერთმან ნუ მოგცეს წუხილი, ჰმუნვა, ვიშება...“ 71v—72r.

შენიშვნა: მეორე ტაეპის შემდეგ სინგურით მიწერილია: „ერთს ღღეს აღდგომაც იყო და ხარებობაც; დილაც ციოდა მოსკოვს და იმის მონასიბათ თქმული“.

24. „მე. ერთმან ქართველმან თავადისშვილმა მოსკოვს ქორწილი ქნა და ცოტად მდად(!) პურის უჭმელობა დაუგვიანდა, აგრევე მანამდის ქორწილს იქმოდა, ორს მდბალ აზნაურთან იღვა ფსონათა და იმათზე მეტსა ხარჯევედა— იმის მონასიბათ თქმული.—

დაღამდა, დილა გათენდა, მდადს პური არ უჭამია...“ 72r.

25. „მვ. ერთს ღღეს ბატონებმა დავით გურამის შვილის ხალათის ბოძება განიძრახეს, იმის მონასიბათ თქმული. —

სიუხვის კოკა ბატონსა წინ უდგას ვითა კულადა...“ 72r.

26. „ამიციანა ზმიანი. —

აწ ზმობს მლექსველი: მზასა ვარ, ცხელი მაქო მწვადები, დარბაზს წაილით...“ 72v.

27. „სიმღერა, რომელ არს რუსულად ამისი კმა: „ულეტელა ზაზულნიკო ჩრეზ ღუბინუ. —

ვსთქვათ, რაც ვარდმან თავის თავზედ ქნა საქმე ავი...“ 72v—74r.

28. მშ. ანბანზედ თქმული დავითისაგან პირველი თავითგან და მერე ბოლოდამ. —

აღამ ბრმა გველით და ევა ვერ ზოგვენ ჭე თმენასა...“ 74r.

29. „მთ. გოდება დავითისა საწუთროს სოფლის გამოტირილი. —

გული ღონდება, ვიწყო გოდება ვაი საწუთრო ცრუო სოფელო...“ 74r—76r.

30. „ო. ისევე გოდება, სხვა რიგი კმა, თუმცა სიტყვა და ძალი ისევ არის, იქნების კაცი ამ რიგს კმას უფრო გაეწყოს. —

გული ღონდება, ვიწყო გოდება  
ბორგნა-ბოდება, რაც მაგონდება...“ 76r—79r.

31. „ო. სიკვდილისა და კაცის შელაპარაკება და ცილობა.—  
ყველას გვეწვევის სიკვდილი, გემართებს დაუხვდეთ მზათაო,  
ის ჩვენკენ მოდის, ჩვენ მისკენ, ვერცად აუქცევთ გზათაო...“

79r—81v.

32. „ობ. კაცისა და საწუთროსაგანა ცილობა და ბჭობა, ერთმანერთის ძვირის ხსენება. —



ჰაი, ჰაი, ეს საწუთრო რას ტყუის და რას უბირობს:  
და თავს რა უყო, ა, იმ კაცსა, ნახეთ, ბოლოს რას უბირობს...“

81v—86v.

33. „წიგნი ესე მხიარული ზაფხული, რუსულად ამის კმის სიმღერას ეწოდების „ვესელა ვესნა“, თქმული მისივე დავით გვარამაშვილის აგან(!). ა. ზამთარ-ზაფხულისა და ქარების ბრძოლა. —

ერთს ქალს რუსული „ვესელა ვესნა“  
ჩემთვის სახმილად ჩამოეკვესნა...“ 86v—144r.

34. „იდ. ადამის საჩივარი. —

ადამს ჰკითხეს: რატომ სტირი,  
რომ სწუხ, რა გაქვს საწუხარი?...“ 144v—146v.

35. „იე. მეოთხე. დავითის შესხმა და დავითის ქების იგავი. —

დავითის შესხმა შევეკონე: ძმას ვარდი უძღვენ, დას ია...“ 146v—147r.

36. „ივ. ამ წიგნთა გამლექსავის გვარისა და სახელის გამოცხადება. —

დავითიანი ვსთქვი დავით გურამისშვილმან გვარადო...“ 147r—148v.

37. „იზ. ანდერძი დავით გურამისშვილისა: —

ალარ მსურს ქნარი, საკრავად სტიერი,  
არც ზედ დამღერა, აწ ამას ვსტირი...“ 148v—150r.

38. „იშ. მღრღელთ ვედრება დავით გურამისშვილისა. —

მღვრდელო, რაც ღმერთმან მაღლი მოგმადლა,  
არც ავიწონა, არც განვიადლა...“ 150r—v.

39. „ით. საფლავის ქვაზე დასაწერი. —

წმინდა იო[ანე] კახეთს ზედაძენს  
სასწაულობით ქვიტკირს ცრემლთ ადენს...“ 150v—151r.

40. „კ. სულის ამბავი. —

აწ მოისმინეთ სულის ამბავი,  
რაც შემთხვეოდეს, კარგი თუ ავი...“ 151r—153v.

41. „კა. ამ წიგნის გამლექსავის სულის მოხსენება. —

მე, ღმერთო, აღმიხილე თვალი გონებისა,  
დამანახვე, მაცნობე მე გზა ცხოვნებისა...“ 154r—155r.

42. „კბ. სარწყავისა და წისქვილის ამბავი და მოხაზულობა. — რომელიც რომ ჩემის გასინჯულობითთ მალაროსიის ორი საწუნელი სნეულება მიცნია და იმისი სამკურნალო წამალიც მიბოვნია...“ 155r—156v.

(სრული ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. დ. გურამისშვილი, დავითიანი, 1955, 285—287 გვ.).

შენიშვნები: 1. ტექსტს ერთვის „ზანდუკი წიგნისა ამის დავითიანისა...“ 156v—159r.

2. „დავითიანი“ რამდენჯერმეა გამოქვეყნებული. უკანასკნელად ავტორატვის მიხედვით გამოქვეყნდა 1955 წელს.

3. ამ ხელნაწერის შესახებ იხილეთ დასახელებული გამოცემის გვ. 302—303.

ანდერძი: „ქ. განსრულდა წიგნი ესე დავითიანი ქელითა იოსებ ნაზაროვისა. ნუმცა დასრულდება მწერლისა ამისა შვილი და შვილისშვილის. წსენება ქვეყანასა ზედა. ვინც იხილოთ, მშვიდობას და დღეგრძელობას ჰყოფდეთ ჩვენთვის, ამინ. დიწვერა წიგნი ესე დიდსა საქელმწიფოსა ქალაქსა სანკტ-პეტერბურღსა, თვესა აგვისტოსა 6-სა, წელსა ჩუკო, 1829-სა“ (159r).

მინაწერი: „ვახტანგ მეფის ცხოვრება. ეო, მეო“ (ზემო საც. ფ. 1).

(1456)

3700

## კრებული. XIX

164 გვ.; 34×22; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX ს.]; კვირნიშანი 1835 წ.; დაუწერელია 32 გვ.; აღ. ცაგარის კატალოგით № 78.

1. [არჩილი, გაბაასება თეიმურაზისა და რუსთველისა]. „არჩილიანი. —

სამგვამოვანო ღვთაებავ, ერთმანეთს არ შემდგომისო,  
მამავ, მშობელო ძისაო, გამომვლენელო სულისო...“ 1—162 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი ზედმიწევნით მისდევს ლენინგრადის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის № 22 ხელნაწერს, ეს უკანასკნელი კი D ლიტერითაა აღნიშნული გამოცემაში (იხ. არჩილიანი, აღ. ბარამიძისა და ნ. ბერძენიშვილის რედაქციით, ტ. I, გვ. IX—XV და ტ. II, 1937 წ.).

2. [არჩილი], „ანბანთქება ცხრა თავნი, ხოლო თვითო-თვითო თავნი მოთხრობილნი. —

ასულ ასულა, მკვრეტნი დასულა,  
ესე ვინაა ჩემი ასულა?...“ 162—163 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. არჩილიანი, ტ. I, გვ. 251—253).

ანდერძი: „მრავალმცა არიან წელნი ცხოვრებისა მეფის არჩილისა და პირმშო ასულისა მისისა უმანკოს ნესტანდარეჯანისა და ბატონისშვილის ალექსანდრესი. ხოლო ვშრომობ ორმოცდაათხუთმეტისა წლისა ნაშრომსა ამას პატრონისა ჩემისა ნაბრძანებსა მე, თურქისტანისშვილი დაუთ, ვითაა მრავალნი სხვანი სასჯელნიც გარდამხდოდეს სიყუარულისა და ერთგულობისა პატრონობისა ამისთვის. ამჟამად პატრონთათვის ჩემებრ გარჯას არავინ შესწრებია და არცაეის უმსახურებია პატრონთა თვისთათვის. ღ-თის გულისათვის შენდობას მიბრძანებდეთ. ქორონიკონს ტუდ. ჩემი სამსახური რომე მოვსთვალო, ენა დაშურებისა, მსმენელთა ყურნიცა დააკლდებიან“ (163—164 გვ.). ანდერძი ამ ნუსხის დედნისაა.

(1457)

3701

## კრებული. XIX

31 ფ.; 31×21; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული, სათაურები და აბზაცის დასაწყისი ასოები მთავრულად, სინგურით; [XIX ს.]; აქვს კვირნიშანი 1818 წ.; დაუწერელია: 1r—3v, 4v, 16v—17v, 18v, 31r—32v; აღ. ცაგარის კატალოგით № 79.

1. „პოემა ანუ მშუშნიერ-სიტყუაობითთა ჯელოვნებითა შეწყობილნი სტიხნი სამქებაროდ სახელოვანისა და ძლევიტ განთქმულისა ჯელმწიფასა მეფისა თამარ პირველისა, 3 გიორგი მეფის ბაგრატიონის ასულისა, სრულიად ზემოესა და ქუშმოესა ივერიისა და სხუათა თვთმპყრობელისა და მრავალთა მტერთა მძლეველისა, ქმნილი გელათის მონასტერსა შინა და მუნითვე მორთმეული აბდულმესსია შავთელისაგან, პირუტყოვლისა მდივნად ღირს-სახსოვარისა მის მეფისა და შემდგომად მონაზონების მიღებისა მას მონასტერსა შინა იოანე დ წოდებულისა.—

1. სამებით ღმერთმან, არსებით ერთმან, მომცეს მე სწავლა თქუენდა შემკობად!

გიძღუნ ქებანი: მწადს აქ ებანი, და ვით ის დავით ვჰსჯდე მუსიკობად...“  
4რ—16რ.

შენიშვნა: ტექსტი მრავალჯერა გამოცემული. უკანასკნელად გამოსცა ივ. ლოლაშვილმა (იხ. „ჩვენი საუნჯე“, ტ. II, 1960, გვ. 485—511).

2. „პოემა ანუ მშუშნიერ-სიტყუაობითთა ჯელოვნებითა შეწყობილნი სტიხნი სამქებაროდ სახელოვნისა და ძლევიტ განთქმულისა ჯელმწიფასა მეფისა თამარ პირველისა. 3 გიორგი მეფის ბაგრატიონის ასულისა, სრულიად ზემოესა და ქუშმოესა ივერიისა და სხუათა თვთმპყრობელისა და მრავალთა მტერთა მძლეველისა, წოდებული თამარიანად ანუ ჩახრუხაულად ქმნილი ჩახრუხასისაგან, ნათესავით მოხევისა, არაგვს საერისთოსაგან. —

1. მო, ფილოსოფნო, სიტყუთა არსნო, თამარს ვაქებდეთ გულისკმეირსა!  
დიონოსისგან, ვით ენოსისგან სრულნი ქებანი ამ ძლეთ ძლიერსა...“

18რ—30ვ.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описания, ტ. II, გვ. 386—387).

2. ტექსტის უკანასკნელი გამოცემები ეკუთვნის ივ. ლოლაშვილს (იხ. ა. ძველი ქართული მესობენი, I, ჩახრუხაძე, ქება მეფისა თამარისი, 1957 წ. გამოცემაში ეს ნუსხა აღნიშნულია L ლიტერით, ბ. „ჩვენი საუნჯე“, ტ. II, 1960, გვ. 455—482).

(1458)

3702

ვისრამიანი. 1729

I ფ., 274 გვ.; 29×20; ქალღი. მუყაოს ყდა, მოვარდნის; თანაკლული, დაზიანებული; მხედრული, სათაურები და აბზაცის დასაწყისი სიტყვები სინგურით; ხელნაწერში მოთავსებული მინიატურები: 1რ, 8, 18, 27, 29, 44, 49, 54, 58, 63, 69, 72, 76, 78, 83, 88, 91, 95, 104, 110, 112, 118, 124, 139, 141, 145, 148, 154, 160, 163, 167, 170, 171, 173, 176, 178, 180, 183, 185, 188, 190, 193, 195, 200, 205 გვ.; დატოვებულია ადგილი მინიატურისათვის: გვ. 109, 211, 213, 217, 219, 223, 225, 227, 229, 231, 233, 234, 236—239, 241, 242, 245, 247, 250, 252, 254, 256, 258, 263, 264, 265, 266, 267, 270 და 271; გადაწერილია 1729 წ. (274 გვ.); დაუწერელია: 1ვ, 19—26; 55—56, 59, 60, 133—136 და 259—262 გვ.; აღ. ცაგარის კატალოგით № 80.

კარიპირველი, დასაწყისი, ვისისა და რამინისა ამბავი.—იყო დიდი და მაღალი სულტანი ტულუღბეგ ქვეყანასა ხორასნისასა და

ადარბადაგანისა, ლაშქარ-მრავალი და შორჭმული და აღსრულებული ყოელსა სპარსეთსა ზედა...“ 1—274 გვ.

**შენიშვნა:** 1. ხელნაწერი C ლიტერითა აღნიშნული „ვისრამიანის“ როგორც მეორე (1938 წ.), ასევე მესამე (1962 წლის) გამოცემაში.

**ანდერძი:** „აღსრულდა ქორონიკონს უიჰ, ივლისს იე“ (274 გვ.).

(1459)

3703

## გეოგრაფიული ატლასი. 1837

20 ფ.; 25×34,5; ქალაღი; მუყაოს ყდა; მხედრული; შემდგენელ-გადამხაზველი დ. ჩუბინაშვილი (3 ფ., 7 ფ., 13 ფ., 17 ფ., 20 ფ.); 1837 წ. (7, 17 ფფ.). აღ. ცაგარლის კატალოგით № 267.

1. „რუკა ანუ ივერიისა ანუ გიორგიისა ახალს პოვნილს მენაკსა ზედა უფლის ფელეს მიერსა, რომელსა ზედა მხენარებს თვითოეულად ქართლი, კახეთი, რანი, ხოლო აწ ყარაბაღი, მოვაკანი, ხოლო აწ შირვანი, დაღისტანი, კავკასი, ოვსეთი, ხოლო აწ ოვსეთი და ჩერქეზი, და სვანეთი. ეგრისი, შემდგომად აფხაზეთი და განყოფით ჭიქეთი, აფხაზი, ოდიში, გურია, იმერეთი, კუალად ქართლოსის წილი საათაბაგო და განყოფით სამცხე, ჭავანეთი, კოლა არტაანი და კლარჯეთი, სომხითი, ხოლო აწ აზრუმი, ბაზიანი, ყარსი და ერევნის ადგილნი თს-ის მითთა, მდინარით, ტბით და სამზღვრით, მეფის შვილის ვახუშტის აგან“ 1 ფ.

**შენიშვნები:** 1. რუკა შესრულებულია ფერადი ხაზებით. აღნიშნული აქვს პირობითი ნიშნები და მასშტაბი. 2. ერთვის ფანქრით ნახატი რუკა: „Caucase d'Herodote D' Halicarnas en 446 avant I. C. По Геродоту“ (2 ფ.).

რუკას პუნქტების დასახელება მიწერილი აქვს რუსულ-ფრანგულ ენებზე.

2. „რუკა საქართველოსი ანუ იბერიისა, განყოფილი ათ საერისთაოდ, რომელი განჰყო პირველმან მეფემან ფარნაოზ და იყო ვიდრე ბაგრატიონადმდე, ხოლო შემდგომად სხვარიგ მოხაზული მის მიერვე. დავხატე დავის(!) ჩუბინოვიმ“ 3ფ.

**შენიშვნები:** 1. შესრულებულია ფერადი ხაზებით. აღნიშნული აქვს მასშტაბი. 2. ერთვის ფანქრით ნახატი რუკა „Carte du Periple dit des Scylax Caryandnien. 3 стол. до Р. X“. (4 ფ.). რუკაზე წარწერები გაკეთებულია რუსულ-ფრანგულ ენებზე.

3. „ქარტა ქართლოსისა, რომელიცა ძმათა თვსთა შორის ქვეყანანი ზედა და შემდგომად მისსა ცოლმან ქართლოსისამან განუყო ხუთთა ძეთა თვსთა: მცხეთოს, გარდაბანოს, გაჩიოს, კახოს და კუხოსს და მე... იმ კუალად მცხეთოს ზვედრი თვისი განუყო ძეთა თვსთა სამთა: უფროსს, ოძრახოს და ჭავახოს, მოხაზული თვისითა ქალაქითა, მითთა, მდინარითა და საზღვრითა“ 5რ.

**შენიშვნები:** 1. აქვს პირობითი ნიშნები და მასშტაბი. შესრულებულია ფერადი ხაზებით. ერთვის ფანქრით ნახატი რუკა, შედგენილი სტრაბონის აღწერილობის მიხედვით „Карта по описанию Страбона. Страбон умер в“

29 г. по Р. X. укрепления и города в скалах“ (6 ფ.). რუკაზე პუნქტების წარწერები გაკეთებულია ფრანგულად.

4. „ქარტა ანუ რუკა ოდიშისა, ეგურის(!) წყლის დასავლეთის კერძონი ზღვადმდე და შავი ზღვა აზავადმდე, მდინარენი ყუბანი და სხვანი და ქვეყანა ოდიში, აფხაზეთი და ჭიქეთი და კავკას იქით ძველად ოსეთი და აწ ჩერქეზი, ყუბანი და ზღვის კიდე ძველად პაჭანიჩი ან სხვისა სახელის მქონებელი“ 7 ფ.

**შენიშვნები:** 1. რუკა შესრულებულია ფერადი ხაზებით. აღნიშნული აქვს პირობითი ნიშნები და მასშტაბი. 2. რუკას აქვს დედნისეული ანდერძი: „21-ი ქარტინა ქართლის ცხოვრებისა დედანისაგან მე თ-ჩ ს პ ე ტ რ ე ს ასულმან მაია მ გადავსწერე, ვითხოვ წყალობასა. თუ ნაკლები ანუ შეცთობა, ნუ გეწყევთ“. 3. დედნისეულ ანდერძში მოხსენებული „თ-ჩ პეტრეს ასული“ თავადი პეტრე ჩიქოვანის ასული მაიაა. მის შესახებ იხ. ირ. მათურელი ს წერილი: „პირველი ქართველი კარტოგრაფი ქალი“ (გაზეთი „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1950, № 16, გვ. 4).

**ანდერძი:** „დამხატავს მე დავით ჩუბინოვი მა (!) 6 ნოემბერს 1837 წელსა“ (7 ფ.).

5. რუკა აწინდელისა ოსეთისა, რომელი არს შორის კავკასიის შთასა შინა და განიყოფების ესრე ესე ოსეთი: ბასიანი, დიდგორი. და დიდგორი განიყოფის ჩერქეზისძედა და ბდელიძედ, და დვალეთი განიყოფის კასრის ქვედად, უღელედ, ზრამაგის ქვედად, ნარად, ზროგოდ, ზახად და თრუსოდ, და ამას ზედვე არს ქვევი, რომელ რუკასა ამას ზედა მოხაზული არს კუალად მაგაურად, ქურთაულად, ვალაგირად ანუ ფაიქომად თვს-თვსითა საზღვრითა, მდინარითა, ციხითა, სიმაგრითა და დაბებითა და მთებითა, რომლის აღმოსავლეთ არს ქვევი, დასავალით — სვანეთის კავკასი, სამხრით — კავკასი. აქით ქართლი და რაჭა, ჩრდილოთ — ჩერქესის მთა და მთას იქით ჩერქეზი“ 8 ფ.

**შენიშვნები:** 1. რუკა შესრულებულია ფერადი ხაზებით. აღნიშნული აქვს პირობითი ნიშნები და მასშტაბი. 2. ერთვის ფანქრით ნახატი რუკა პუნქტების ფრანგული და რუსული წარწერით: „Кавказский перешеек по описанию Плиния. умер 80 г. по Р. X.“ (9 ფ.).

6. „რუკა იმერეთისა, ოდიშისა და გურიისა, რომელს უმდებარებს აღმოსავლით ქართლი, დასავლეთით — შავი ზღვა, სამხრით — სამცხე, ჩრდილოთ კავკასიის იქით — ჩერქეზი და მჩენარეობს ხეობანი. ადგილნი სვანეთით, ახალს ფელეს პოვნილი მენაკსა ზედა, დახაზული მეფის შვილის ვახუშტისაგან“ 10 ფ.

**შენიშვნები:** 1. შესრულებულია ფერადი ხაზებით. აღნიშნული აქვს პირობითი ნიშნები და მასშტაბი. 2. კიდეზე მიწერილია: „დავხატე დავით ჩუბინოვი მა“ 3. ერთვის ვალაზე ფანქრით ნახაზი მცხეთის მიდამოების რუკა.

4. ვახუშტის გეოგრაფიის მ. ბროსესეულ გამოცემაში (იხ. M. Brosset, Description géographique de la Géorgie par le Tsarevitch Wakhoucht. Spb. 1842) შესულია მეხუთე ნომრად.

7. „ქარტა ზემო ქართლისა და კლარჯეთისა ანუ სამცხესა საათაბაგოსი, რომელსა შინა მჩენარეობენ ქეობანი და ადგილნი სანახებითა ახალს პოვნილს უფლის ფელეს მენაკთა ზედა, მოხაზული მეფის შვილის ვახუშტისაგან თვისის ყოვლისა სამზღვრითა“ 11 ფ.

**შენიშვნები:** რუკა შესრულებულია ფერადი ხაზებით. აღნიშნული აქვს პირობითი ნიშნები. 2. მ. ბ რ ო ს ე ს გამოცემაში (იხ. M. Brusset. დასახელებული ნაშრომი) შესულია პირველ ნომრად. 3. ერთვის ფანქრით ნახატი რუკა ფრანგულ-რუსული წარწერებით: „Carte de periple de la mer noire par Arri-en... 110 r. no P. X. (12 ფ.).

8. „რუკა იმ ე რ ე თ ის ა, რომელსა ზედა მჩენიარებს არგვეთი, რაქა, ლეჩ-ზუმი, ოკრიბა, ვაკე, საჯავახო, საჩხეიძო ახლად დახაზული ფელესის მენაკსა ზედა თვისის მდინარით, მთითა, ქალაქით, ეკლესიით, დაბნებითა და ციხე[ე]ბითა. უმაღლესის ა ნ ნ ა დედოფლის ბძანებით გადავსწერე ესე ქარტები, რომელიც 21 ბოლოს ქარტინაში იხილეთ“ 13 ფ.

**შენიშვნები:** 1. რუკა შესრულებულია ფერადი ხაზებით, აღნიშნული აქვს პირობითი ნიშნები და მასშტაბი. 2. რუკის მარცხენა კიდეზე მიწერილია: „დავახატე მე, დ. ჩ უ ბ ი ნ ო ვ ე მ ა“.

9. „ქარტა ანუ რუკა ქ ა რ თ ლ ის ა, სრულიადისა გარემოსი მისი: იმერეთი, კახეთი, სამცხე, ჯავახეთი. ერევნისი ადგილი და ყაზახი თვისისა საჩიო(!) ადგილებითა“ 14 ფ.

**შენიშვნა:** შესრულებულია ფერადი ხაზებით. აღნიშნული აქვს პირობითი ნიშნები და მასშტაბი.

10. „ქარტა ანუ რუკა ო რ ის ს ა ე რ ის თ ა ო ს ი, ხ უ ნ ა ნ ის ა და ს ა მ შ ვ ი ლ დ ის ა, ხოლო აწინდელსა ჟამსა შინა პირველის საპასუგო მეწინავე. რომელსა უწოდებენ სომხითს საბარათიანოსასა, მოხაზული სხვათა ქარტათგან უუმჯობესათ ჯეობა-ჯეობად და ადგილად-ადგილით, რომელსა აქუს აღმოსავალით კახეთი და ყაზახი, სამხრით ერევანი, დასავლით ჯავახეთი და ჩრდილოთ ქართლი, ხოლო ნიშანნი იუწყე, ვითარცა სხვათა რუკათა შინა“ 15 ფ.

**შენიშვნები:** 1. შესრულებულია ფერადი ხაზებით და აღნიშნული აქვს მასშტაბი. 2. ერთვის ფანქრით ნახაზი რუკა პუნქტებზე ფრანგულ-რუსული წარწერებით: „Fragment de la Carte Marine de Fréduce d'Anione, dessinée en 1497, tirés de la bibilothèque de Wolfenbottel et comparée avec les noms modernes par Frederic Du Gois“ (16 ფ.).

11. „ქ ა რ ტ ა ქ ა რ თ ლ ის ა ანუ რუკა, რომელიც წილად ხუდა უფლოსს, ძესა მცხეთოსისასა, და მან უწოდა წილხდომილთა თვისსა ზენა სოფლები ანუ შიდა ქართლი, და შემდგომად მეფისა ფარნავოზისა იქმნა ერთთ საერისთოდ, რომელი აქუნდა სპარსლარსა, ხოლო აწ არს სამ სადროშო, რომელიცა არს ყვითლის ფერთა; ხოლო ტაშისკარს ზევით წითელი არს; სამცხისა წილი ოძრახოსი და სურამალს იქით ნარინჯი—არს წილი ეგროსისა. და მტკვარს-არავგს იქით წითელი—არს წილი კახ-კუხოსისა, რომელიცა აწ უპყრავს მემესა(!) ქართლისასა. ნიშანნი ამისნი, ვითარცა სხვას ქარტასა შინა, ეგრეთ იუწყე“ 17 ფ.

**შენიშვნები:** 1. რუკა შესრულებულია ფერადი ხაზებით. აღნიშნული აქვს მასშტაბი. 2. რუკის ზემო კიდეზე მიწერილია: „დაიხატა 15 ნოემბერს 1837 და ვ ი თ ჩ უ ბ ი ნ ო ვ ი ს მიერ“.

12. „ქ ა რ ტ ა ქ ა რ თ ლ ის ა, მ ტ კ ვ რ ის ს ა მ ხ რ ე თ ის კ ე რ ძ ო, ს ო მ ხ ი თ-ს ა ბ ა რ ა თ ი ა ნ ო და მათის დროშისა, რომელსა შინა მჩენიარებს ჯეობანა

თვითოეულად ახალს პოენილს უფლის ფელეს მენაკსა ზედა ჩემ მიერ მეფის შვილი ვ ა ხ უ შ ტ ი ს ა გ ა ნ“ 18ფ.

შენიშვნები: 1. რუკა შესრულებულია ფერადი ხაზებით. აღნიშნული აქვს პირობითი ნიშნები. 2. ერთვის კალკაზე ტუშით ნახაზი გვეგები: ა. „Plan des ruines de la ville et de l'Acropolis de Petra...“ ბ. „Plan de Koutais et d'Ouklimerion“.

13. „ქარტა ანუ რუკა ძველად ზენასოფლები ს ა ანუ შ ი დ ა ქ ა რ თ ლ ი ს ა და აწ წოდებული ქართლისა, რომელი განიყოფის აწინდელს ჟამსა შინა ოთხ სასპასპეტოთ. წითელი არს მეფისა თანმყოფი და მეოთხე სადროშოსი; მწვანე არს მესამე სასპასპეტო და მესამე სადროშო მუხრანისა მემარცხენე; ყვითელი არს მეორე სასპასპეტო და მემარჯვენე დროშა ზემო ქართლისა, ამილახორისა სასარდლო, ყოვლის საზღვრით თუსით დახაზულნი უმჯობესად სხვათა აქა მოხაზულთა რუკათაგან, ხოლო ნიშანნი, ვითარცა სხვათა ქარტათა შინა, ეგრეთვე აქაც იუწყე. ხოლო აღმოსავალით აქუს კახეთი, სამხრით — საბარათიანო, დასავლით — იმერეთი და ჩრდილოთ — ოსეთი, რომლისა დვალებითი წითლით მოხაზულია“ 19 ფ.

შენიშვნები: 1. შესრულებულია ფერადი ხაზებით. 2. აღნიშნული აქვს მასშტაბი. 3. ერთვის კალკაზე ტუშით ნახაზი რუკა (შუაზე გასული), გეოგრაფიული პუნქტების ფრანგული წარწერებით.

14. „რუკა კახეთისა, კუხეთისა და ჰერეთისა და აწ მხოლოდ კახეთად წოდებულისა, რომელსა უმდებარებს აღმოსავლეთით დაღისტანი, სამხრით ყარაბაღი, ჩრდილოთ ლილივი-ძურძუკი, ქისტინი და დასავლით ქართლი და ყაზახი. ახალს უფლის ფელეს პოენილს მენაკთა ზედა თუსის ეკლესიამონასტრით, მთით, მდინარით, დაბნებით, ციხით, დიდოთი, თუშეთით ჩემ მიერვე მეფის შვილისა ბ ა ხ უ შ ტ ი ს ა გ ა ნ (!)“ 20 ფ.

შენიშვნები: 1. შესრულებულია ფერადი ხაზებით. 2. აღნიშნული აქვს მასშტაბი და პირობითი ნიშნები. 3. რუკის ქვემო კიდეზე მიწერილია: „დავხატე დავით ჩუბინოვმა“. 4. ატლასში ჩადებულია შემდეგი ნაბეჭდი რუკები:

1. „Asie Mineure au temps D'Heraclius“.
2. „Asie Mineure au temps Des Croisades“.
3. „Asie Mineure sous Les Perses“.
4. „Asie Mineure moderne“.
5. „Asie Mineure sous la domination Romaine, d'Auguste à Dioclétien“.
6. „Asie Mineure au temps D'Alexandre le Grand et de ses successeurs avec l'itinéraire d'Alexandre“.
7. „Carte pour servir à l'Histoire du Soulèvement National de l'Arménie chrétienne au V<sup>e</sup> siècle, dressée par P. Bineteau Géographe, 1844“.
8. „Carte générale des pays géorgiens“.

9. ზუსტად ისეთივე რუკაა, როგორც აქ მოყვანილი № 7 რუკა, მხოლოდ უფრო დიდი ზომის და უსათაურო.

10 და 11 ფფ. კონტურული რუკებია.

(1460)

3704

## კრებული. 1808

242 გვ.; 34×21,5; ქალაღი; 219—242 გვ. ამოვარდნილია; მხედრული, სათა-  
ურები და სტროფის დასაწყისი სიტყვები სინგურით; გაღამწერი იონან მღვდლის  
შვილი — ქრისტეფორე (236 გვ.). 1808 წ. (236 გვ.). აღ. ცაგარლის კატალოგი  
№ 82.

1. [თეიმურაზ მეორე, ბიჟინას სიკვდილზე].—

ვითა ვთქვენთ ძნელად სათქმელნი-აწ თქვენთა(!) ჩემის პირითა...“ 5 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსის დასაწყისში სინგურით მიწერილია: „სიმცროს ბატონ-  
ნისშვილობაში მეფე ერეკლემ შველი გაზარდა და სასახლეში ჰყუანდა, თვი-  
თან აქ იყო; მეფემ თეიმურაზ შველი და მისი გამწურდელი თხა ამ ლექ-  
სებით გაუმჯღანა (!), ბატონის შვილს ანას მაგიერ მისწერა ესე ხუთი ლექ-  
სი“. 2. ლექსი გამოცემულია (იხ. თეიმურაზ მეორე, თხზულებათა სრული  
კრებული, გ. ჯაკობიას რედაქციით, 1939, გვ. 136). 3. გამოცემაში ეს ხელნაწე-  
რი შეტანილია H ლიტერით.

2. „ბობლისონოფრესი.—

როს მოკუდა თქვენი ბიჟინა, შეექმნა ეტლი წყეული...“ 5—6 გვ.

(დასახელებული გამოც., გვ. XXXIX).

3. „დღისა და ღამის გაბა[ა]სება, თქმული მეფის ერეკლეს ძის მე-  
ფის თეიმურაზისაგან, რომელი იქმნა ცხებულ შემდგომად წელისწდასა  
ცხრისა ამისსა. აწ წიგნსა ამას სწოდებოეს სარკე თქმული.—

ვით კელით ჰყო აღძრვად სიტყუათა, ვერ სბრძნის ღირსმან სწავლობით...“  
6 — 109 გვ.

(დასახელებული გამოც., გვ. 1—101).

4. [თეიმურაზ მეორე, თავგადასავალი].—

„როდეს ყვენმან (!) სეფიხან ყო საქართველოს მცველია...“ 109—111 გვ.

(დასახელებული გამოც., გვ. 102—103).

5. „ყუმარზედ ზმა ლექსად თქმული მისვე მეფისა მიერ განსჯა-  
დის ჭანდრაკისა და ნარდისა.—

ამისგან ჯაფას ბევრს ნახავს, ვინ მზესა დაედარებოს...“ 111—112 გვ.

(დასახელებული გამოც., გვ. 137—138).

6. „კუალად მეფისა თეიმურაზისაგან თქმული, ანი და ჭი.—

აღმძრა ბაგე გულის დადებით, ეუწყო (!) ზედ მესრეთ თქმულება...“

112 გვ.

(დასახელებული გამოც., გვ. 125).

7. „ანბანთქება მეფისა დავითისაგან, რომელსა უწოდენ  
იმანყულიხან.—

აღამ ბძანების განგებულებით დაბადა ევა, ვინ ზმნა თანად...“ 112 გვ.



8. „რუსთველის ნიკოლოზის აგან თქმული. შიღ[ა]ნი. —  
 შოგსნი, ჰაფხაზნი, კადილიბი ხედავ კართალელ წირდალს ძრავს ცაცა...“  
 112 — 113 გვ.
9. „ანი და შიბოდბლის ონოფრეს აგან თქმული.—  
 არბალი გამცენ დღე ესე, ვით ზი მერსა თანადო...“ 113 გვ.
10. „ანბანთ ქება ან მიცანად ნათქვამი მისვე მეფისა ერეკლეს-  
 ძის მეფის თეიმურაზის აგან. —  
 არის რამ უცხოვდ საცნობელ, გამოუთარგმნელ ენათა...“ 113—117 გვ.  
 (თეიმურაზ მეორე, თხზულებათა სრული კრებული... გვ. 131—135).
11. „ანბანთ ქება ამიციანად ნათქვამი მისვე მეფის თეიმ-  
 ურაზის აგან ცხებულებასა შინა თავრუზს.—  
 აღვძრათ სიტყვა საცნობელი, არცა ძნიად გამოჩნდების...“ 117—121 გვ.  
 (დასახელებული გამოც., გვ. 126—130).
12. „ანბანთ ქება მისვე მეფის თეიმურაზისა მიერ.—  
 აღახვენ ჩემნი ბაგენი, ღმერთო, სამებით ქებულო...“ 121—126 გვ.  
 (თეიმურაზ I აღ. ბარამიძისა და გ. ჯაკობიას რედაქციით, 1934, გვ.  
 149—154).
13. „კვალად ანბანთ ქება თქმული თეიმურაზ მეფისა მიერ, სამოდ  
 სასმენელი ლექსი აწისმინეთ. —  
 აღმართა მკსნელმან ჯვარი გოლგოთას, სისხლი დასთხია ადამის ძვალსა...“  
 126—130 გვ.  
 (დასახელებული გამოც., გვ. 154—160).
14. „თქმული მეფისა არჩილის მიერ ანბანთ-ლექსი ამინაცად (!)  
 სათარგმანებელნი, უცებთათვის მცირედრე საჭიროდ წერტილნბ და ბრძენთა  
 ადვილ გულისკმის საყოფელნი.—  
 არსი ყოვლთა დამაქარსი, სხუა უარსო არსად არი...“ 130—139 გვ.  
 (არჩილი, თხზულებათა სრული კრებული, აღ. ბარამიძისა და ნ. ბერძე-  
 ნიშვილის რედაქციით, ტ. I, 1936, გვ. 277—285).
15. „კვალად მეფისა არჩილის აგან ანბანთ ქება.—  
 აღვზრა ბაგე, გული დავდვა, ეს ვის ზე მუ თამაშობდეს...“ 140 გვ.  
 (დასახელებული გამოც., გვ. 274).
16. „მეფის თეიმურაზის მიერ აღმოთქმული წმიდათ ქება ან-  
 ბანზე. ლექსად თქმული. —  
 ადამ ვახსენოთ პირველად, თვით ღმერთმან შექმნა რომელი...“ 140—144 გვ.  
 (იხ. თეიმურაზ პირველის დასახ. გამოც., გვ. 145—149).
17. „ეს ანბან ლექსი სათარგმანებელი ამიციანად მეცნიერთათვის  
 საამო, ხოლო უცებთათვის ფრიად საჭირო გულისხმის საყოფელი, ნათქვამი

პეტრე მგალობლის სიონელის ტფილისის ქალაქელისა ნექაძეს მიერ.—

„რსთა მაარსმან თვით დავარსმან (!) სამოთხე შექმნა ადამისთვის...“  
145—149 გვ.

18. „ანბანთქება, თქმული ბაბათაშვილის ტფილელის იოსების მიერ თქმული.—

„ღვახვამ ბაგეს საქებრად ყოვლთ სულთ ღვთად ერთად ქმობილო...“  
149—153 გვ.

19. „ეს ანბანთქება ბატონიშვილის ვახტანგის მიერ.—  
ასრე არის აგებული, ამგებელსა აქ აქებდეს...“ 153—158 გვ.

(ვახტანგ VI, ლექსები და პოემები აღ. ბარამიძის რედაქციით და შენიშვნებით, 1947, გვ. 56—60).

20. „აქა სხვადასხვა ანბანთქებანი იწყებია. [ანბანთქება]. —  
აჰა ამბად აღვამდ[ლო] აწ ავლისა აღნაგობა...“ 158—159 გვ.

შენიშვნა: ამ ანბანთქების ავტორად ხელნაწერებში: H—21:6; H—1420:3, S—6:12; S—21:6, S—342:11, S—1512:62 დასახელებულია ვახტანგ ორბელიანი.

21. „ანბანთქება ცხრა ლექსად თქმული ღარიბი. —  
ანო ავთქვი ჩემი ღვინი, თუცა მზესა გაემყარე...“ 159—160 გვ.

22. „ანბანთქება ცხრა ლექსად ნათქვამი ღარიბი. —  
ანო არ ვიცი, რა სენსა დაუდგამს ჩემთვის თვალები...“ 160—161 გვ.

23. „ანბანთქება ცხრა ლექსად ნათქვამი ღარიბი. —  
ანო, რსთა საქებარი მე ვით ვაქო ჯავარ სრულად...“ 161—162 გვ.

24. „ანბანთქება. —  
ანო, აღვა დანერგული ედემს ნარჩი(!) ტანი ვნახე...“ 162—163 გვ.

25. „ანბანთქება ცხრა ლექსად ნათქვამი ღარიბი.—  
ანო, აღმოსთქვამ სიტყვასა, ცხელის ცრემლითა მტირალი...“ 163—164 გვ.

შენიშვნა: ანბანთქება წყდება: პარო პირმზეს მორავშოვიდი, ვაჟში, მით ვარ არარ ნელად...“ აქვე მიწერილია: „აკლა“.

26. „კვალად ანბანთქება სხვებრი. —  
ან ამას ვსტირი, ბან ბნელსა მჯდომი, გან გულთა მდულრად დონ.  
დადაგული...“ 165 გვ.

შენიშვნა: S—1511:4 ხელნაწერში, ამ ანბანთქების ავტორია ქეთევან დედოფალი.

27. „ანბანთქება. —  
აღვალს ბედსა კვარით დავით, ედემს ვრცელად ზის ჭე თხემსა...“ 165 გვ.

28. [ანბანთქება]. —  
„აღამ ბროლ გარე დებული ევას ვერ ზევს ჭეთერსა თმენით...“ 165 გვ.

29. „ან ბ ა ნ თ ქ ე ბ ა. —

ამისთვის ბაგე გავძარ დადებით, ესმეს ვის ზრდანი ჭეთურის თემსა...“

165 გვ.

30. „ან ბ ა ნ თ ქ ე ბ ა. —

ამას ბრძენ გული დებით ერჩდეს ვლტოლით, ზმნიდეს ესრეთ თქმულსა...“

165 გვ.

31. „ან ბ ა ნ თ ქ ე ბ ა ცხრა ლექსად ნათქვამი ღარიბი. —

ანო, აჰა დრო და ეამი ჩემდა მოდგა დასამკობლად...“ 165—167 გვ.

32. „ს ა მ თ ა ნ ბ ა ნ თ ქ ე ბ ა დ ო ს ი თ ე ო ს ჩ ე რ ქ ე ზ ი ს შ ვ ი ლ ი ს თქმული. ორი ანთგან და ერთი ჭითგან.—

არხოზ ბნელ-გული დასახავს ესრეთ, ვერ ზომით ჭეოვბს თვითებათადა...“

167 გვ.

33. <დ ო ს ი თ ე ო ს ჩ ე რ ქ ე ზ ი ს შ ვ ი ლ ი >. —

„ჭი, ჰაი ჭერკვალ, კმაა ხელი ჭირთ წერ ძნელ ცბი ჩქურით...“ 167 გვ.

34. <დ ო ს ი თ ე ო ს ჩ ე რ ქ ე ზ ი ს შ ვ ი ლ ი >. —

„აღვალო ბაგე გონებით, დაეხსნე ესე ვნებული ზე ჭეთერთასა...“ 167 გვ.

35. „ან ზ ე ვ ი ს ი ყ მ ა ხ ა რ ლ ე ქ ს ა დ თ ქ მ უ ლ ი: —

ანის ქალაქით წამოველ ალვერდისკენ (!) რებული...“ 167—171 გვ.

შენიშვნა: ამ ლექსის ავტორად ხელნაწერებში H—1103:1 და H—1193:92 დასახელებულია დიმიტრი ორბელიანი.

36. [ან ბ ა ნ თ ქ ე ბ ა]. —

„არს კაცთა ტომი დიდებით მჯღომი შორის ჰაერთა, ცას სამყაროსა...“

171 გვ.

37. „ან ტ ო ნ ი ქ ა თ ა ლ ი კ ო ზ ი ს თ ქ მ უ ლ ი ა ნ ბ ა ნ თ ქ ე ბ ა. —

აკვირებს ადენს ალებსა აღმასი აელვეებული...“ 173—174 გვ.

38. „ქება და დიდება წმიდისა და ერთასებისა (!) სამებისა და ღვთაებისა ბუნებით განუყოფელისა, ხოლო გვამებით განყოფილისა, ე კრებათაგან დამტკიცებული, ლექსად თქმული მ ე ფ ი ს ა თ ე ი მ უ რ ა ზ ი ს ა გ ა ნ.—

აღვალო პირი, სიბრძნე დამძოვრი (!), ზეზთა ძალისა ჩემისა მბობად...“

174—177 გვ.

(თ ე ი მ უ რ ა ზ I, დასახ. გამოც., გვ. 161—167).

39. „ს ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო ს ზ ნ ე ო ბ ა ნ ი მეფეს ა რ ჩ ი ლ ს წ ა რ მ ო უ თ ქ ვ ა მ ს, რათა ყოველნი ერისკაცი ესრეთ იქცეოდენ, აჰა ისმინე ესე მკითხველო.—

მოწყალე ხარ მართლის გულით, მოქენეთა უხვად ღმერთო...“ 177—189 გვ.

თ ა ვ დ ე ბ ა: „...თორ უამისოდ ცუდია, იქნება მართ მამონება“.

(იხ. ა რ ჩ ი ლ ი ა ნ ი, ტ. I, 1936, გვ. 3—13).

40. [ა რ ჩ ი ლ ი], „პირველის მეფის თ ე ი მ უ რ ა ზ ი ს ა გ ა ნ თ ქ მ უ ლ ი, გლოვა დედოფლისათვის.—

ეამი გარდახდა შვებისა, მოვიდა გლოვა წუხილი...“ 189—190 გვ.  
(არჩილიანი, ტ. II, 1937, გვ. 45—46):

41. „ეს ვახტანგ ბატონის შვილის აგან თქმულია.—  
მე უმცირესმან ძმათაგან, ვახტანგმან სახელდებულად...“ 190—191 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსი ეკუთვნის გ. თუმანიშვილს (იხ. ე. მეტრეველი, ვახტანგ მეექვსის ეპიტაფის ავტორი, თ. ს. უ. შრომები, ტ. 43).

2. ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ვახტანგ VI; ლექსები და პოემები ალ. ბარამიძის რედაქციით და შენიშვნებით, 1947, გვ. 64).

42. „აქა მეფეს თეიმურაზს გრემის სასახლეზედ ლექსები ეთქვა და ბაღის სახლებზედ დაეწერა.—

ღმერთი არს, რომელ ყოველთა იგვაქოდ, განვადიდოთო...“ 191 გვ.

შთავრდება: „...ტალახიანის ფერკითა ნურავინ გამიმურავსა...“

(თეიმურაზ I, დასახ. გამოც. გვ. 142—143):

43. [ლექსი]. —

„ენა მწარე, ენა ტკბილი, ენა მოკლე, ენა გძელი...“ 191 გვ.

44. [ლექსი]. —

„სიბრძნემ თავისა თვისისა სახ(ლ)ი იშენა გებული...“ 191—192 გვ.

შენიშვნა: ამ ლექსის ავტორად S 1512:20 დასახელებულია როსებ ტფილელი.

45. [იოანე შავთელი, აბდულმესიანი]. —

„სამებით ღმერთმან, არსებით ერთმან, მომცეს მესწავლა თქვენდა. შემკობაღ...“ 192—205 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი გადაუშვებულია იაკობ შუმოქმედელის მიერ.

46. [თეიმურაზ I, სოფლის სამღურავი].

„სხვაგვარნი ლექსნი დაიწყებია, რომელ არს შაირნი. —

ღმერთო, რომელი შენ ჰასუფევ (!) ჰაერთა თანა ცაშიგან...“ 205—208 გვ.  
(თეიმურაზ I, დასახ. გამოც., გვ. 138—141):

47. [ბარათაშვილი იესე ოსესძე, თქმულნი ლექსნი სამიჯნურონი, რომელსა ეწოდების ეწყობონი]. —

„ზამბახის პირი, მნახავთა კირი, კეკლუცს უფარავს მზაე(!) წარებით(!)...“  
209—217 გვ.

48. [ქაიხოსრო ენდრონიკაშვილი]. „აქა კარი პირველი წიგნისა ამის შესავალი, რომელსა ეწოდების სახელად მიჯნურთ ბადე.—

ახლა გამოჩნდი, დიერქო(!) სახელი მიჯნურთ ბადია...“ 217—236 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი ნაწილობრივ გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, გვ. 257—266)

49. [ისაკაცვირე], „პირველი იმეკატისა. —

ყოველს მგრძნობელს ცხოველს შუბ. წინ წამოდგა ნაზად კატა...“ 236—

**შენიშვნა:** ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 232—372). პომის ავტორად გამოცემაში დასახელებულია ზაქარია გაბაშვილი. პომის ავტორის შესახებ იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტ. ისტ., II<sup>2</sup>, გვ. 609; ტრ. რუხაძე, XVIII ს. ქართული სატირის ისტორიისათვის, საიუბილეო კრებული კ. კეკელიძეს. 1959, გვ. 295—303.

**ანდერძი:** „აღიწერა წიგნი ესე ლექსთა თავადი ტუხისს შვილის ალექსის ბძანებით იოანე მღვდლის შვილის ქრისტე ფორესაგან ნოებრის დ. ჩუჟ“ (236 გვ.).

**მინაწერი:** „საქართველოს ზნეობა, ფრანგისტანის ქაბუკის ამბავი, კატის ომი“ (ზემო საც. ფურცლის v).

(1461)

3705

### ბარამგულიჯანიანი. XIX

79 ფ.; 34×21,3; ქალაღი; მუყაოს ყდა; მხედრული, სათაურები და აბზაცის დასაწყისი სიტყვები სინგურით; გამლექსავი ონანა ქობულაშვილი (76r); [XIX ს.]; კვირნიშანი 1836 წლისა. დაუწერელია 77r—79v. აღ. ცაგარის კატალოგით № 83.

„ქ. კარი პირველი დასაწყისი ჯონ შერჩინელთ მეფის ამბავისნი, რომელსა ზედან იწყების მიჯნურობა გულიჯანისა და ბარამგულიჯანისა. ისმენდინ მეფეთ-მეფეო, ცხოვნი უკუნისამდე. ესრეთ უბმობენ წიგსა ამას ბარამიანად, ისმინეთ და გულისკმა ყოფთ. — არსებით ვხადი ერთ უფლად, სამ-სახედ ვგამოვნებასა, მამისა მიერ ძესა და ეგრეთ სულისა თნებასა...“ 1r—76r.

**შენიშვნები:** 1. ხელნაწერი აღწერილია (იხ. ე. თაყაიშვილი, Описание, ტ. I, გვ. 540); 2. ტექსტი გამოცემაში შეტანილია C ლიტერით (იხ. დავით ბრეჯაძე, ქართველი მწერლები რუსეთში, 1958).

**ანდერძები:** 1. გამლექსავისა: „გავლექსე, გავაზირე აწ პირველ გულსა დებულმა, მე კახიან ვინმე მწერალმან, მდივნობით სახელდებულმა“ (76r).

2. „დასრულდა წიგნი ესე ბარამიან[ი] და იქმნა ამა მიჯნურთა აშბავთა ლექსი რვაას თორმეტი, რომელმან გავლექსე თვესა სამსა და დავსწერე დღეში რვეული ერთი და მისთვის ვერა რაი კაი ქელი. აშბათქებას ცალკე უნდა წაიკითხვედეთ, ამაში ნუ შეიბთავთ“ (76v).

3. **ანდერძი** გადამწერისა: „სოლო მე რომ წიგნისა ამის დაწერას კელვკყავ. მეწადათ (!) პირველად, რომ კარგა დავსწერო, მაგრამ საქმეებით წაყენილსა (!) და პატრის ქალის ძახილებით გამო მიმოთრეულსა დრო და ნება უკეთესად წერისა არა მქონდა და ამისთვის უფრო გლახა ხელი და რიცხვით აღრევა ბევრი აქ დასასრულში, არის“ (76v).

**მინაწერები:** 1. „ჭ, რავდენ მოგრძე ბრს მოთხრობა ბარამისა“ (21r).

2. „შემატყუე მე, წყეულო მწერალო, რამეთუ ორას ერთისა ლექსით მეტობს ბარამიანი, რომელთა იტყვ შენ რვაას თორმეტ ლექსებად“ (57r).

(1462)

3706

## კრებული. XIX

114 ფ.: 32X20; ქალღმერთი; ტყავადაკრული, მუყაოს ტვიფრული ყდა; მხედრული; სათაურები და სტროფების დასაწყისი სიტყვები სინგურით; გაღამწერი ანდრია (103r); ვადაწერის ადგილი მოსკოვი (103r); [XIX ს. დასაწყისი]; დაუწერელია 103v; 113r—114v. აღ. ცაგარლის კატალოგი № 84.

1. „კარი პირუშლი. ამა ამბვისა დასაწყისი მიჯნურთ ამბავი სპარსულისაგან ქართულად ნათარგმნი მეფის თეიმურაზისაგან იოსებისა და ზილიხანისა და ლექსადვე მისგან თქმული. —

არსებით ვიტყვი ცნობილსა, სამებით ერთ უფლებულად,  
ბუნებით განუყოფელად ღთაებით შეერთებულად...“ 1r—30v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. თეიმურაზ პირველი, თხზულებათა სრული კრებული, აღ. ბარამიძისა და გ. ჯაკობიას რედაქციით, 1934 წ., გვ. 60—98).

2. „კარი პირველი ლეილ მიჯნურის ამბავი სპარსულისაგან ქართულად თქმული მეფის თეიმურაზისაგან, თარგმნილი და ლექსადვე მისგანვე თქმული. სუფევმსცა უკუნისამდე იქმნეს. —

ღმერთო, რომელი თვით სიბრძნე ხარ სიბრძნის მომცემელობით,  
არსისა, არა არსისა, სიტყვა დამბადე მქნელობით...“ 31r—57v.

(დასახელებული გამოც., გვ. 24—59).

3. „ლექსი მონასიბი და ტკბილი გაწყობილი, მსმენელთათვის სა[ა]მოვარდ-ბუღლის გაბრჭობა, ნათქვამი მეფის თეიმურაზისაგან. —

ჰე, არსისა შემოქმედო, შენგან არის ყოვლი ფერი,  
ცა, ქვეყანა, ზღვა და ხმელი, დარი მზისა მონაფერი...“ 58r—68v.

(დასახ. გამოც., გვ. 3—15).

4. „შედარება გაზაფხულისა და შემოდგომისა, ერთმანეთის თავის ქებით ჯობნის ბარი და ცილება, ლექსად თქმული მეფის თეიმურაზისაგან. —

ღმერთო, რომელსა გაქებენ ზეცისა ძალთა კრებულნი,  
ქვე კაცნი სამოელისგან სამოთხით გამოძებულნი...“ 68v—79v.

(დასახ. გამოც., გვ. 99—112).

5. „შეღაპარაკება და ბაქსი, მათ მათი შესაფერი მიჯნურობა ფარვანასაგან, თავის დაწვის გაწირვა, თქმული მეფის თეიმურაზისაგან. —

ღმერთო, ყოველთა ცხადთა და იღუმალ დაუფარაო,  
ვის სერაბინნი ვერ ხედვენ, პირს ფოთა მოუფარაო...“ 79v—86r.

(დასახ. გამოც., გვ. 15—23).

6. „ლექსნი მონასიბნი და ქებით მკობა მეფისა ალექსანდრესი და დედოფლის ნესტან დარეჯანისა მეფის თეიმურაზისაგან. —

რადგან არ ვსცხრები ქებასა, ვგონივარ ამით მისანი,

აწ ჩემთა გულთა ლახვარი სათნი მაქვს, სათთა მისანი...“ 86v—89v.  
(დასახ. გამოც., გვ. 121—124).

7. „ვიწყით ლექსთა ყარიბთა და მონასიბთა აღწერად, თქმული მეფის, თეიმურაზისაგან მაჯამა ტკბილ-სასმენელი და ლხინის შემამკობელი. —

კვლავც მითქვამს სიტყვა უქმისა, პატიჟმან შემაშინაო,  
ყოველნი განვლით სოფელსა, არვინ დავრჩებთ შინაო...“ 89v—94r.  
(დასახ. გამოც., გვ. 113—125).

8. „გრემის სახლზედ ლექსები ეთქო მეფეს თეიმურაზს და ბაღის სახლზედ დაეწერა. —

ღმერთი არს თავი ყოველთა, იგ ვაქოთ, განვადიდოთა,  
სამნი ნათელნი ერთად ვსთქოთ: მამა, ძე, სული წმინდითო...“ 94r-v.  
(დასახ. გამოც., გვ. 142—143).

9. „ანბანთქება, თქმული მეფის თეიმურაზისაგან. —

აღვახვენ ჩემნი ბაგენი, ღმერთო, სამეებით ქებულო,  
აერთა ზედან საყდართა დიდებით დამკვიდრებულო...“ 95r—98v.  
(დასახ. გამოც., გვ. 149—154).

10. „ქება წმინდისა ერთარსებისა სამეზაზე, თქმული მეფის თეიმურაზისაგან. —

აღვადო პირი სიბრძნისა და ძვირ(!) ზესთა ძალისა ჩემისა მბობად,  
მღვთისათვის რამე ნათლად, არ ღამე, უღრმესსა რასმე თქვენად  
მოთხრობად...“ 98v—101r.

(დასახ. გამოც., გვ. 161—167).

11. „მეფე თეიმურაზ დავით გარეჯას მიბძანდა და მეფის თამარის სახე ნახა და იმას უაღერსა ესრეთ. —

მეფენი მოვლენ სურვილით, შენსა სახესა მონებენ,  
შეურაც-ჰყოფენ მნათობთა, ნათლად არ მოიგონებენ...“ 181rv.  
(დასახ. გამოც., გვ. 144).

12. „მეფის არჩილისა. —

ვაი, სრულ ცუდათ ყოფნასა, ვაი სულ შაირობასა,  
ვაი, სოფლის ადრე გავლასა, ვაი დღეთ ავთ შესწრებასა...“  
102r—103r.

შენიშვნა: ეს ლექსი წარმოადგენს მეფე არჩილის ვალექსილი ვისრამიანის ბოლოსიტყვაობას (იხ. არჩილიანი, ტ. 1, 1936 წ., გვ. 221).

13. „თავადის ყაფლანის შვილის დიმიტრი სახლთხუცის თქმული ხარება. —

მოვა ნახარეთს ქალაქად ერისმთავარი ღთისადა,  
მოსეს წინასწარ ნახულის ცეცხლებით მაყოფენისადა...“ 104r—112v.

შენიშვნები: 1. გალექსილია: „ხარება“, „შობა“, „მირქმა“, „ნათლისღება“, „ფერისცვალება“, „ზობა“, „ვნება“, „აღდგომა“, „სულს წმინდის მოსვლა“ და „ყოვლად წმინდის მიცვალება“.

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს (Описание, ტ. II, გვ. 275—277).

3. თეიმურაზ I გამოცემაში ეს ნუსხა შესულია E ლიტერით (იხ. თეიმურაზ პირველი, დასახ. გამოც. გვ. 09).

ანდერძები: 1. „შენ სამებაო, ერთარებაო სამგეამოვნებით ერთო, განუწვალებელო, ერთბუნებაო მამო მშობელო და ძეო შობილო, სულო ცხოველო, მამისაგან გამომავლო, მოსავსა შენსა მეფეს თეიმურაზს მეფე მეყა(!), ოდეს მოხედე(!) განკითხვად ქრისტე და გამოჩნდეს მალალი დიდება შენი და დასჯდე ცხოველთა საყდართა მსაჯულად და განარჩედე ცხოვართა თიკანთაგან და ნუ წარმავლენ მარცხენით კერძო შეცოდებულსა მას მონასა შენსა, არამედ მომეც შენდობა, დედაო უსხეულოსა ნათლისაო და მშობელო სიტყვისა მღვთისაო, საყდარო ეტლო, ღრუბელო ნათლისაო, მე დაბნელებულსა ამა ცოდვათაგან მითხოვე ძისა შენისაგან შენდობა ბრალთაგან და რომელნი რომელნი(!) მიემთხივენიეთ ჩემსა ამას მცირესა ნაღვაწსა და ახსარებასა წმიდისა სამებისასა, ვაფიცებთ ცხოველსა მას ღმერთსა, ყოველთვის შენდობასა ჰყოფდეთ ცოდვილისა მის მეფის თეიმურაზისათვის, რათა ქრისტემან თქვენცა მოგცეთ მისისა სასუფევლის მკვიდრება და კურთხევა[ე], ხმისა მისისა სმენა. ამინ“ (101v).

2. „ბრძანებითა საქართველოს მეფის ძის ფარნაეზისათა ხელ ვყავ აღწერად წიგნისა ამის შეკრებილიანისა მონამან მათმან ალექსიშვილმან ანდრიამ სამეფუთოსა ქალაქსა მოსკოვს. უკეთუ ვინმე იხილოთ შეტომბა რაიმე, ვითხოვე მოტყუებასა ამა მიზეზისათვის, რომელ გამოუცდელ ვიყავცა და დედანიცა ტუდს ქალაღზე ნაწერი იყო. აღიწერა იანვარს ქორიონიონს... წელსა... მონა შღვთისა ცოდვილი ანდრიამ“ (103r).

მინაწერი: „დიდის მეფის თეიმურაზისა:

1. იოსებ ზილიხანიანი
2. ლეილ-მაჯნუნიანი
3. ვარდტულტულიანი
4. შედარება გაზაფხულისა და მემოდგომისა
5. შამი ფარვანი
6. ქება ალექსანდრე მეფისა
7. მაჯამა
8. გრემის სასახლეზედ
9. ანბანთქება
10. ქება წმიდისა ერთ არსებისა
11. თამარ მეფის სახეზედ“ (ზემო ზაცავი ფურცლის შიდა მხარე).

(1463)

3707ა

## კრებული. XIX

76 გვ.: 35,5x21,5; ქალაღი: მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერებლბა: 34—76 გვ. აღ. ცაგარლის კატალოგი № 85.

1. „ქ. იყო ქვეყანასა აღმოსავლეთისასა, ჯელმწიფე დიდი, რომელსა ეწოდა მაშრიყ. ესე იყო მალალი და აღმატებული ყოვლითა ძლიერებითა და სიმდიდრითა. ჟამსა ამის მეფობისასა გამოჩნდა ჯელმწიფე დიდი დასავლეთისა, რომელსა ეწოდა სახელად მელაზორ...“ 1—20 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი ნასწორებია სხვა ხელით.



2. „იყო კაცი ქვეყანასა ერთსა მეთევზე, რომელიც რომ თევზის ვაჭრობით იზრდებოდა. ამ მეთევზეს ჰყუა ძე ერთი მცირეწლოვანი, რომელსა სახელად ერქუა დორმუშა...“ 21—33 გვ.

შენიშვნა: ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 511—512).

## 3707ბ

[ამბავი სამხრეთის ჯელმწიფისა ფარუსი და შვილთა მისთა ბედუინ, მარმურ და გულანსარისა]. XIX

24 ფ.; 35,5×22; ქალაღი სხედასხვა ფერის (1—5 ფ. მოცისფრო ფერისა; 6—24 ფ. თეთრი); უყლო: მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია 22v—24v. აღ. ცავარლის კატალოგით № 86.

„ამბავი სამხრეთის ჯელმწიფისა ფარუსი და შვილთა მისთა ბედუინ, მარმურ და გულანსარისა]. — „ქ. იყო ქვეყანასა სამხრეთისასა ჯელმწიფე დიდი და აღმატებული ყოველთა ზედა ჯელმწიფეთა და განთქმული ყოველთა სიბრძნითა და მეცნიერებითა და აღვსილი დღითა და მიწვენილი მოხუცებულეებასა შინა, რომელსა ეწოდა ფარუსი და ჰყვანდა ჯელმწიფესა ამას სამი ვაჟიშვილი: ბედუინ, მარმურ და გულანსორ, დიან ლამაზნი და მშვენნიერი და გამოჩენილნი გოლიათნი...“ 1r—22r.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание... II, 511 გვ.).

2. სათაური შერქმეულია ექ. თაყაიშვილის მიერ.

## 3707გ

ქალ-ვაჟიანი. XIX

28 გვ.; 21,5×18; ქალაღი; უყლო; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია 27—28 გვ. აღ. ცავარლის კატალოგით № 85.

„ქალ-ვაჟიანი. — ერთი კაცი იყო დიად მდიდარი და მოხელე დიდის ქალაქისა. ჰქონდა უანგარიშო ხაზინა, ოქრო და ვერცხლი...“ 1—26 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია 1873 წ. იაგორ ნერსესოვისა და არსენ კლანდაძის მიერ.

(1464)

## 3708

ამირანდარეჯანიანი. XVIII

II ფ.; 158 ფ.; 33×20; ქალაღი; მუყაოს ყდა; მხედრული; [XVIII ს.]. ხელნაწერი აღ. ცავარლის შედგენილ კატალოგში არ არის შესული.

14. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. V

[ამირანდარეჯანი]. „კარი პირველი. აბესალომ ჰინდოთ მეფისა ანბავი. კარი ა. — იყო ჰინდოთ მეფე აბესალომ, მორჭმული და განგებინი და არა იყო შეჭირვება გულსა მისსა...“ 1r—154r.

**შენიშვნები:** 1. ხელნაწერის თარიღის შესახებ იხ. ალ. ბარამიძე, ნარკვევები, 1945 წ., I ტ. გვ. 35—40 და ივ. ლოლაშვილი, „ამირანდარეჯანიანის ახალი ხელნაწერი“, გაზეთი „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1948.II.22, № 7. დასახელებული ავტორები ხელნაწერის გადამწერად ვარაუდობენ ზახარი დაბავოვს.

2. დ. ჩუბინაშვილს ქრესტომათიის 1863 წ. გამოცემაში ამირანდარეჯანიანის IV კარი დაბეჭდილი აქვს ამ ხელნაწერიდან (იხ. ლ. ათანელიშვილი, ამირანდარეჯანიანის ერთი ნუსხის გამო, ხელნაწერთა ინსტიტუტის მოამბე, ტ. III, 1961, 19—26 გვ.).

3. ხელნაწერი შეიცავს 15 კარს. მასში შესულია „ამირანდარეჯანიანის“ დამატებანი: „ჯიმშერიანი“ და „ჯიზი ხელმწიფის შვილის გურგენის ამბავი“. ეს დამატებანი გამოქვეყნებული აქვს ს. ყუბანეიშვილს (იხ. ძვ. ქართ. ლიტ. ქრესტომათია II, 1949).

4. ტექსტი გამოქვეყნებულია რამდენჯერმე. უკანასკნელად გამოსცა ლ. ათანელიშვილმა (იხ. მოსე ხონელი, ამირანდარეჯანიანი, 1967).

**მინაწერები:** 1. „მარიამ“ 1v, 2. „ბეგლაროვანი“ (1v). 3. „ჩვენი ბძანება არის სტამბოლის ხონთქარო! უნდა წახვიდე და ჩინეთის ჭელმწიფეს თამბა უყო და სულ გააფრანგო. თუ არ დაგიჯეროს, ჩვენ მოგვახსენე და ცხვირ-პირს დავკრით და სტამბოლსაც დავაქცევთ“ (1v). 4. „მოეშვებნათ დაღისტნელთა, ვრძალნი ცუდათ რათ გვაბიან“ (1v). 5. „ვინცა მოკვდეს მეფეთათვის, სულნი მათნი ზეცას რბიან“ (1v). (შდრ. შ. რუსთაველი, ვეფხისტყაოსანი, სტროფი 440,3). 6. „ნეტავი იმ დღეს, რომ მე ერთი გულის საწადელი მაქვს, შენთან ის აღმისრულდეს. მე რაც მინდა, იმას აღვისრულებ, უსაცილოთ, თუ გინდა.

ჩემი ცოლვა მოგეცეს, თუ არ მითხრა რა გინდა. და ირწმუნე, რომ მე თანამდები ვარ უსაცილოდ, ვაჟო, რატომ ვერ შეიღუპე“ (1v). 7. „ვაჟ მათდა, რომელნი სწერენ და უკეთურებასა სწერენ“ (1v). 8. „გიორგი“ (1v).

9. [ლექსი]. — „მე შენმა თვალმა გარდმიბირა, როს განხე მთვარე, შვილნი ციურნი მოციმიმედ არ შეგადარე, შენის ბავისა ორნი მეცნეს — ტბილი და მწარე, ორ კეცად შენი სიყვარული თავს დამაფარე, სახელ ღარიბი რად დამაგდე შეუბრალოდო?“ (IIr).

10. „ზახარ დაბავო“ (IIr).

11. კრიბტოგრამა (IIr).

12. „ცრუ ზახავ, ეს მეც კარგად ვიცი — სხვა თქვი რამე, რომ არ ვიცოდე“ (IIr).

13. [ლექსი]. — „ღარეჯანის ძემ ნაკრავი ბალხაყამიძეს აწვია, დიდად გულოვნად მზრძოლელი მიწასა გარდაეწვია, ხურჯინად გარდაეკიდა, თურე სიკდილი ეწვია“ (IIv, 1r).

14. [არჩილი, გაბაასება თეიმურაზისა და რუსთაველისა]. — „ქ. სულხან ვით თანიაშვილი მეც მახსოვს, იყო ჩემობას, ცოდნა მას ჰქონდა ბევრი რამ, მაგრამ სწამობდნენ ჩემობას, ამირან ღარეჯანისძეს უჭებდა გამომჩემობას, ვთქვაო, რომ კარგი თქვა, მაშინცა, რად გონებს რუსთავლის ოღნობას.

ამიტომ აი მისმინე.

ნანუხას რუსთავლის ნათქვამში ბევრი რამ ჩაურევია, საბრალოს ვერ შეუწყვია, წმინდა რამ აღმღვრევია, მასთან რად სწერდა მის ლექსსა, სირეგენე მას მორეგვია, რუსთველი სიბრძნის ტბად არის და იგი არც მორეგვია“ (IIv).

(ტექსტი გამოცემულია. იხ. არჩილიანი, ტ. II, 1937, გვ. 3—4, სტროფი 26 და 31).

15. [ლექსი]. — „დარეჯანიძის მკლავნიცა  
ლომის გასაგმერ მანნიცა,  
გაისმა ჯმელეთს ჯმანიცა,  
შესაფერ გასატანიცა“ (IIv, 1r).
16. ლექსი სპარსულ ენაზე (IIv).
17. [ლექსი]. — „შეენება უგავს მზის სხივსა, მთოვარეს ვარსკვლავთ სხმაია,  
ასპარესზედან მკროლვარობს შეწმახენით გიშრის თმა, ია,  
ბროლი და ლალი გარევეთ ზოგად მასა აქვს ჯმა ია,  
და ზამბახმა ია გაშალა, საქებ არს მისთვის თქმა ია“  
(IIv, 157v).
18. [გამოცანები] ა. „მე მშვა მამამან ჩემმან, მე ეშვე ცოლი ჩემი,  
ცოლმან ჩემმან შვა ასული ჩემი, ასულმან ჩემმან შვა მამაჩემი“ (IIv, 157v).  
ბ. „შეენება უგავს მზის სხივსა, მთოვარეს, ვარსკვლავთ სხმა ია“ (IIv).  
გ. „ვინ თქვა მართალი და წაწყმდა, ვინ თქვა ტყუილი და ცხონდა,  
ვინ მოკლა კაცი და ცხონდა“ (IIv).  
დ. „განუკვეთელი განჰკვეთა მოკვეთილმან  
და იხილა ქვეყანა უხილავი მზის თვალმან“ (IIv).  
ე. „ცა იყო და ქვეყანა არ იყო. მოციქული იყო და პასუხი არა იყო. მან  
წიგნი მოიღო, უწერელი იყო, წაიკითხეს და ყოველთა გაიგონეს“ (IIv, 157v).
19. [შ. რუსთაველი, ვეფხისტყაოსანი]. —  
„ვის ხატათ ღმერთი(!) გიტყვიან ფილასოფოსთა წინანი,  
მიშველეთ რამ ტყვე ქნის, ჯაჭვი მაცეცა რკინანი,  
ბროლ-ბალახისა მქებნელმა სათი დაგვარე მინანი,  
მაშინ ვერ გაძელ სიახლე, აწ სიშორეს ვინანი“ (154r),  
(ვეფხისტყაოსანი, სტროფი 837).
20. „გიორგი“ (154r).
21. [ლექსი]. —  
„მეფის ძეა უხვ მბოძეა, მყუდრო მდბაღლ, არ ზესთ მჩენა,  
სიტყვამ რისხვით შელექსილმან განშშოლტა და რქითა მრქენა,  
არ მიიღეს ქენვა, ქენვა, არ ილოცეს აქ გამჩენა,  
მომიხსენე ქენა, ქენა და იმეფე ზენა, ზენა“ (154r).
22. „დათუა“, აქვე მოთავსებულია კრიპტოგრამა (154r).
23. [ლექსი]. — „ლექთა დასტები დააწყო, ვითა მკალია ბერამან“ (154r).
24. „კობტამ შეკეცა ბოხოხი, კეფაზედ დაიხურა მან“ (154r).
25. [ლექსი] — „ქ. მკლავს ვის ტანსა აღვისასა ჰვიდავს თმანი სადაგველად,  
სურვილისა ცეცხლი მძაფრი მან მომიღვა სადაგველად,  
შეგისაგან სრა გულისა გამიხადა სადაგველად,  
და ეშუმან ჩემის მკვლელისამან თავი ყელის სადაგველად“ (154r).
26. [ლექსი]. — „ქ. ეპა რაიმე, რაიმე მასავე მაკამათელა,  
ვინ პირით მონარგიზულა, გულსა ადგია ნათელა,  
ტანი ვერხევიით სახვევი, თითივით თეთრი სანთელა,  
მიღღეში როგორ დარჩება ჩემი ჯელ გაუმართველა“ (154v).
27. „ვიკითხვედი ამ უსვინდისოს წიგნსა, ვგდარ მომითმინა გონება და და-  
ვეთხოვე“ (154v).
28. [ლექსი]. — „დილას თვალმა წყალს დახედოს ანუ შიშველს მაღალ  
თვალსა, ანუ თვალსა განათალსა, ანუ კეკლუტ ლამაზ ქალსა“ (154v).
29. „ადიდოს უფალმა ბატონისშვილი ლეონ“ (155r).
30. [ლექსი]. — „ეს გადარჩა ოთხს სტრიქონსა, თორმეტისაგან მგონორიეს,  
ბუნებათ-მეტყველებასა სიბრძნე არ მოუშორიეს,  
აგრეე რიცხვთმეტყველებამან თავი სხვათ ბრძენთა მორიეს,  
კანც ეს თორმეტი შეკრიბოს, სულ სიბრძნე დაუმორიეს“  
(154v).
31. [არჩილი, გაბაასება თეიმურაზისა და რუსთაველისა]. —  
„სხვათ ლექსით ჩაბრუხაქმან  
შეამკო მეფე თამარი“ (154v).

32. „ქ. თრიალეთის მთაზედ რომ ვიყავით“ (155v).
33. ქართულ-სპარსული-თურქული ლექსიკონი. —  
 „ქ. ქათამი ქ. მორყ, ქ. თაუხ  
 ქ. მოხარშე ქ. ბუფუს ბიშერ; დასქერ — ქ. რიზა ქუნ; ქ. ნუ დასქერი —  
 ქ. რიზანაქუნ.  
 ქ. კვერცი ქ. თხმურს  
 ქ. ლამე ქ. შაბ  
 ქ. დღე ქ. რუზ  
 ქ. ბნელა ქ. თარიქეს — ყარანდელ  
 ქ. ნათელა ქ. რუშანეს აი დინლევ  
 ქ. მამალი ყივის. ქ. ხორუზ ბონგმიზენათ  
 ქ. ცეცხლი ანთე ქ. ათაშ რუშანქონ  
 ქ. ბზე ქ. ქაა, სამან  
 ქ. ქერი ქ. ჯოვ  
 ქ. ფეტვი ქ. არზანგ  
 ქ. ხორბალი ქ. განდუმ  
 ქ. სიმინდი ქ. ჩერჩემო  
 ქ. არუს რძალი  
 ქ. თაფლი ქ. ასალ“ (155v).
34. „ფატრელი გოგია“, „ქ. ელისაბედ“, „ლეონ“ (155v).
35. „გოგია არის კაცი კეთილი, ჭეშმარიტათ უსაცილოთ კარგი არის...“ (155v).
36. „ქ. ბატონიშვილო შირიან, ყოველ[ნი] მტერი შენგან ტირიან“ (155v).
37. „მ რა სლავ მორ იბელთრამემ სარ ოლადრას თივად ონობამ“ (156r).  
 (კრიპტოგრაფა).
38. [ლექსი]. — „დავითის ზამბახისა ხარ. გიდღვენ ფსალმუნით ვალობა,  
 სობრძნის კონამცა მხოლომან და ასაილის მალობა,  
 შებრალეებისა კალმითა ქალაღს დასწერტე ხალობა,  
 შენდა მადლობა, გალობა, შორით მაცუნოსე წყალობა“ (156r).
39. [ლექსი]. — „ქ. მე ვარ და ჩემი ფინია,  
 [ . . . ] თინია,  
 მოწამეთ მყვანდა ღვინია,  
 შენი ცოლის ძმა ნინია“ (156r).
40. [ლექსი]. — „ქოილის ანავლები დაიჭირა, გამოსტაცა“ (156r).
41. [ლექსი]. — „მე იგი ვარ, ვის სოფელი არადა მჩანს კიტრად, ბერად“,  
 (156r). (ვეფხისტყაოსანი, სტროფი 786,1).
42. [ლექსი]. — „მე და შენ დავსხდეთ ჭელმწიფედ“ (156r). (ვეფხისტყაოსანი, სტროფი 537,4).
43. [ლექსი]. — „ვინც-მახეს სდვამს სხვათა კირად, თვით გაეგმის უწინარე“  
 (156r).
44. [ლექსი]. — „დავითის ტომს გეტყვის მშველნი, მტერთა ბეჭსა შენი  
 ხელნი,  
 შეწყალების მნილო(!) სველნი, მღვთის ხატების დამსახველნი  
 ჰკერან შენთვის ზღვა და კმელნი, არ იქებინ შემნახველნი,  
 მახელოთ ხსკერ ეშმაკთ ყელნი, განმიცისკრე გული სველნი“  
 (156r).
45. „გოგირდი. ვიტამც(1) ანტიმოონის დაწვა. კუიონდელი“ (156r).
46. [ლექსი]. — „მარიამ ღვთისა დედამან გაპუროს ოხის ნილოსი,  
 წინამორბედმან აღვიხსნას შეტრფევა საწადილოსი,  
 მახარებელმან კურთხევა ძეთა ქველ განაზრდილოსი,  
 ნაყოლამ აგაორბინოს შემოსე რამე ტილოსი“ (156r).
47. „გლ. სედ. ახ. დოდ. ავ. ბედ“ (156r).
48. [ლექსი]. — „მარიამ, დავითის სქესი, აგებულთა უაღრესი,

1) აქ ორი სიტყვა ამოშლილია.

- მტერზედ გექმნეს მახვილ მღესი, ვრცელად დღეგარძელობის  
წესი,  
მამრავლებელ ასულ ჭესი, მომვაჭრებელ სულთ სიძესი,  
სენი დასდევ ეშმათ მკენესი, მმოსე რამე უკნინესი“ (156r).
49. „ვისილი“ (156r-v).
50. [ლექსი]. — „ესე წიგნი ამირანის ნათქვამია ხონელისა,  
ძალით ჩქარად უთქმევიათ, არა წყნარა, ხონელისა,  
ზეცა სჭვრეტს, მოვა აქო, ჯერაცა ზის ხონელისა.  
ეს ასრეა, ესე კაცი მოვა მისთვის მგონელისა“ (156v).
51. [ლექსი]. — „...ამ უკუღმართს კოტეტს ეს ასრე რათ ულაყბია,  
რაზე სჩხაბავს აქა იქი, რაც რომ თითონ ულაყბია“ (156v).
52. „ი უ ლ ო ნ აღმოიჭვირვების, ვითა ცისკარი“ (156v).
53. „ეს სოფელი არვისგან მისანდობელი“ (156v). (შდრ. ვეფხისტყაოსანი, სტროფი 1668,1).
54. „ბეგლარ“ (156v).
55. „და განეხმის ქართლსა ნათლისა კარი“ (156v).
56. [ლექსი]. — „ბებერი ვინმე მობრბოდა, ჭელთ ჰქონდა ბამბის შულები,  
მეცა ვიყიდი იოსებს, მას ვანაცვალო სულები“ (156v).
57. [ლექსი]. — „ძლევა მოგცა არსთა მჭედმან და სიმჭნე თან მოსაქმარად,  
ტანად სპილოდ, ძალად ლომად შენს მტერთათვის შესაზარად.  
მკლავნი გმირად, ჩოხა ჯაჭვად, გული სალად, ვითა ფარად,  
თოფი მარჯვედ, არა მცდარად, ჭრმალნიც გაქვან ლექთა  
ქმარად“ (156rv).
58. „ვინ ესავს ძალთა გაბრიელს, ის ლექთა ჯოცს მისაქციელს“ (156v).
59. „არა, შე ცრუ კოტეტო, რათ ახდენ ამირანს“ (156v).
60. „უშენოდ შენით, უშენოდ შენით, წუთიც არ მიინდა მგონია შენით“ (156v).
61. „ვგმობ მუხთალსა საწუთროსა ზოგჯერ უხვსა, ზოგჯერ ძვირსა“ (156v).  
(შდრ. ვეფხისტყაოსანი, სტროფი 948,4).
62. „ბედმან გვიყო ყველაკაი ჩემო, რაცა დაგვემართა“ (156v).  
(შდრ. ვეფხისტყაოსანი, სტროფი 1299,4).
63. „მე შენსა ყარბსა მიჯნურსა მაქვს სავალალო“ (156v).
64. „ვი ნები. ბტ ეს წა ტომის ივი ირილ თხოს არისტო იმ ტყედას კორკ  
ბრ სოლ შენს როსპუ დაუ ვასლიძახ ღომნე...“ (156v).
65. „სოლომან“, „როსტომ“, „ვისილი“, „მანუჩარ“, „პოტემკინი“, „ბესტუეო-  
ვიტ ტრუბეცკოვი“, „ქობულოვი“, „არლოვი, ჩერნიშოვი, ტეფლოვი,  
რუმენცოვი, ვორონცოვი, პანინი, დალიცინი, რაზუმოვიკი, ჩიკოვი, შე-  
რემენტი, ჩეჩერინი, პაკუნინი, კუზმინი“ (157r).
66. „რაცა აწ მე დამემართა, თუ სოლომონს დამართოდა,  
ივც ეზღენს იტირებდა, თვალთა კილო დამართოდა.  
როს თვალთა კილო მე მემართოდა, მაშინ შეწევნაც დამემართოდა“ (157r).
67. „რევან მოურაო, იულონ, მერაბავ“ (157v).
68. „ქ. გეიმადამ იაშილ ინალუმი მანი ოლდა ურფუსთარი ზალუმი“ (157v).
69. „ვინცადა ჩხაბ ლექსთა გლგებურთა, ვინ ეთანხმები კაცთა გველურთა“  
(157v).
70. „ქეთავან მოიგო ქრისტეს მიმართ რბენა  
და მისცა მკვლელთა საუკუნო სვინიდისის ცნება“ (157v).
71. „ღვთისმშობელი და ყოვლად პატიოსანი  
დედა ქალწული, მშვენიერი შროშანი,  
მას ახარებდა ანგელოზი ფრთოსანი,  
შენგან იშვების მეუფე გვირგვინოსანი,  
და მას მონებდნენ მეფენი მრავალყმოსანი“ (157v).
72. „გულს ნუ შეიცვლით ჩემზედა,  
უკეთ მსახურე თემზედა“ (157v).
73. „ოდეს ამალდა შურისა ალი,  
ნედლსა და ხმელსა დამართა ძალი“ (157v).

74. „მე არ ვახსენებ როსიას, მით რომე ვხედავ მოსიას“ (157v).
75. „ლაწვი იავუნდს უგვანდა, სახე წყალს ჩამდინარესა,  
პირი გავსილსა მთვარესა, სრულ აშვენებდა არესა;  
წარბი მშვილდურად მოხრილი — წამწამი ისარს მწარესა,  
მისგან მოწყლულსა არ მისცის წამალი მემუდარესა“ (157v).
76. „გრიგოლ“ (157v).
77. „ქ. აბა, აწ განახო, კალამო, როგორ იმაგრებ წელსაო,  
ნუ ეცეცები აქა-იქ, ნუ ათრევ ენას სველსაო,  
ოდეს ხარ შაქრის უტკბოსი, ხან ეგვანები გველსაო,  
ხან განანათლებ ბნელს გულსა, ხან ცეცხლს მიუგზნებ მწველსაო.  
ტაეპი  
სამსალა და თერიაყი შენს ენასა ორნეგ სდიან,  
ერთი მოყვრის სიქადულად, ორნი მტერსა გამოსცდიან“ (157ა).
78. „ამ დროს წასვლა მინდა პეტერბურღს წელსა ჩლომ,  
თუნდა გზირს გამატანეთ, თუნდა ზახარ დაბაეოვს“ (158r).
79. „მე იგი ვარ, სოფელი არათა მჩამ კიტრად ბერად,  
ვის სიყვილი მოყვრისათვის, თამაშად და მიჩამს მღერად (158r).  
(შდრ. ვ ე ფ ხ ი ს ტ ყ ა ო ს ა ნ ი, სტროფი 786,1-2).
80. „ბეჭითი ოქმი უნდა იყოს, თორემ არ გამოგზავნის დიდმის მამასახლისი“  
(158r).
81. „ახა ამ ცრუ კოტეტ“, „როსტომ ბეგლაროვანო“, „ლეონ ბრძენო“ (158r).
82. „ქ. ელიშერ, შენი ფანტური ფოხლათამც დაგირჩებაო“ (158r).
83. „მეფისა იყო მისანდო, ნათლის ძე ლუთის მეტყველია,  
გიორგის, სიბრძნითა სრულსა, ასწავაყა ყოველია“ (158r).
84. „ქ. არსთა მიზეზმან მიხედა რისხვითა უფარვითა,  
ოსმალნი, სჯულით ომარნი, დასცნა ძლიერის მკლავითა,  
შეკურა მეფე ირაკლი მადლითა სასურავითა,  
დროშითა უძლეველითა წარგზავნა საზარავითა“.
85. „სიბრძნით ფრდილი ლუთისმეტყველი, წვერი ღრამატიკოსია,  
მდივანთ სრული, მთხრობელთ გული, ისტორიით აღსავსია,  
ადრით პატრონთ სასურველი... სოფლის საწუნია,  
და უსწროვ ლუთისმეტყველი მისდა მიწას უნანია“ (158r).
86. „აბა, ამ ცრუდ მეტყუშლს გლახა კოტეტს, რომელსაც რომ ამთონი სიტყ-  
რუჟ არ მოეწყინებ, რა არის ამთონი უბრალო ჩხაბა“ (158r).
87. „ენიღებეაად ითარაბ გე ველაყ წომ ომეჩ ნოლუი“ (158r).
88. „ბოროტი თვალი ცეცხლს მინათვალი“ (158r).
89. „სახელ დაკარგული, კოტეტი გლახა, აბა კითხეთ თუ“ (158r).
90. „ქ. იოვანე ოქროპირი ღვთისმეტყველი მისი სენსა,  
იაკობცა, ძმა უფლისა, ჩემად მშველად დამეკეცხნა“ (158r).
91. „ესე არის სიბრძნე ბრძენთა, პირველ ფილასოფოსობა,  
მკურნალობა, რიტორობა, მერმე ღრამატიკოსობა,  
ქვეყნის ზომა. ვარსკვლავთ რიცხვთა, სიტყვის შეთხზვად მუსიკობა,  
ბრძოლის წესი, ჭელოვნება, ძნელის ნიეთის შემტყობლობა.
92. „ვარდთა ჭინჭველთა შეყრილთა უგვანდა ლაწვთა არენი,  
ზედან ამბრისა მარცვალნი ეყარნეს მისაჯარენი,  
რკინის ჭაჭვითა შეპყრობით შუა შეეგდო მთვარენი,  
...მისი მკვრეტელნი, რა ნახის მოცინარენი“ (158r).

(1465)

3709

ნიკო ჩუბინაშვილი, ქართული ლექსიკონი. 1818—1825

207 ფ.; 35x22,5; ქაღალდი, დაშლილი; მუყაოს მოვარდნილი ყდა; მხედრუ-  
ლი; ავტოგრაფი ნ. ჩუბინაშვილისა; [1818—1825 წწ.]; დაუწერელია; 15, 18v—  
20v. ალ. ცაგარის კატალოგი № 88.

[ნიკო ჩუბინაშვილი], „ქართული ლექსიკონი რუსულის თარგმანითურთ, სისტემისაებრ საბა სულხან ორბელიანისა, ხოლო ნაცულად იტალიანურთა ლექსთა მისგან ზედმოწერილთა, დაირთვიან მხოლოდ ლექსნი ბერძულნი ანუ ლათინურნი ქართულად მიღებულნი მათითავე ასოებითა, არამედ ამგუარნი ლექსნი სომეხთა ანუ თურქთა ენისანი ზედვე მოწერილ არიან ქართულითა ასოებითა, ხოლო განსარჩევლად სომხურთა ლექსთა წინ უზისთ ასო ს და თურქთა ასო თ.“

ა. —

ა არს ხმოვანი ასო, დადებული თავად ყოველთა ენათა ანბანსა შინა...“ 21r—207v.

შენიშვნები: 1. უძღვის „შესავალი ქართულის ლექსიკონისა..“ (1r—18r).

2. ხელნაწერის ტექსტი გამოკვლევით გამოცემულია (იხ. ნიკო ჩუბინაშვილი, ქართული ლექსიკონი რუსული თარგმანითურთ, აღ. დლონტის რედაქციითა და გამოკვლევით, 1961).

3. ტექსტის ავტორისა და ხელნაწერის დათარიღების შესახებ იხ. დასახელებული ნაშრომი, გვ. 8—11.

(1466)

3710

სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი. XIX

144 ფ.; 32,5×21,5; ქაღალდი; ხის ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა; მხედრული, სათაურები და განსამარტავი სიტყვის პირველი ასო — სინგურით; სათაური ასოები შესრულებულია მხატვრულად; აქვს თავსაშკაული (1r); [XIX ს. ოციანი წლები]; ჭვირნიშანი 1818 წ. (22 ფ.), გადაშწერილი: ნიკოლოს (3r და 144r); დაუწერელია: 23rv, 27v, 31rv, 41v, 46v, 54rv, 58v, 73v, 74r, 78v, 86rv, 123v, 128v, 132v, 142v, 143v; აღ. ცაგარის კატალოგით № 89.

[ს.-ს. ორბელიანი], „სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსის კონა. —

ანი არს პირველი ასო და ხმოვანი და ართრონი, მრავალრიგად თავად და ბოლოდ მოვალს მრავალთა სიტყუათა ზედა, ვითა თავსა დაგვწერია...“ 4r—144r.

შენიშვნები: 1. წინ უძღვის: ა. „საქცევი ასოთანი და თავბოლოებად სცილნი...“ (1r—2r); ბ. „არიან ქარაგმანიცა ათნი, რომელსა ქართულად ეწოდება განწილვა...“ (2rv); გ. „ოთხნი ნიშანი ქვეყანის მზომელობისანი არიან ჭელოვნებანი...“ (2v); დ. „ეს ნიშანი სადაცა სხენან, მიგასწავლის—ცხოველი არს თუ მცენარე, გონება აგანმხელუშლე...“ (3r).

2. ერთვის. ა. [იესო ქრისტეს სამეოცდათორმეტ მოწაფეთ სახელები, ვინ იყვნენ და სად ეპისკოპოზობდნენ, ფრაგმენტი (143r); ბ. უცხო ტერმინთა განმარტება: „გომეტრია — ქუეყნის მზომელობა...“ (144r) (განმარტებულია 15 სიტყვა).

3. შედგენილობით ტექსტი შერეული (BA) რედაქციისა (იხ. ლ. ქუთათელიძე, სულხან-საბა ორბელიანის ლექსიკონის რედაქციები, 1957, გვ. 265).

მინაწერები: 1. „11 июля 1849 году открыв я сие место нашел букашку не зияющую. Сперва я хотел поймать ее живуюю (!), но чрезвычайная мягкость ея тела утруджала мое старание. Величиною была она меньше блохи, но станом длиннее, снаружи покрыта была пухом; подобно ежу; голова у неи(!) черная, занимающая 1/3 всего тела; ног имела 10 и маленький хвостик желтоблестящий.

И. Серебряков\* (79 v)..

2. „ოპ! რომ ვიფიქროთ ჩვენთ ცხოვრება  
ვით ამოა, ვით მალე ხდება,  
მაშინ ესდენ არ შეგვეყვარდებოდა,  
სანუკად არა გამოჩნდებოდა.

Серебряков\*(58 r),

3. მოგვიანო ხელით 1r-ზე მიწერილია: „ჩუნ-სა წელსა“.

(1467)

3711

სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი. 1763

244 ფ.; 30,5×19,5; ქალღიმი; მუყაოს ყდა; მხედრული, სათაურები სინგურით; გადამწერი: ნიკოლოზ გარსევანოვი (243r); ქ. ყიზლარი (243r); 1763 წ. (243r); ალ. ცაგარის კატალოგით № 90.

ს. ს. ორბელიანი, „სიტყვის კონაქართული. რომელ არს ლექსიკონი. — ანი არს პირველი ასო და ჯმოვანი და ართრონი. მრავალ რიგად თავად და ბოლოდ მრავალს მრავალთა სიტყვათა ზედა, ვითარცა თავს დაგვიწერია...“ 5r—240r.

- შენიშვნები: 1. უძღვის: ა. „ანბანი პირველი სასწავლო ყრმათათვის...“ (1r).  
ბ. „ანბანთ რიცხვთ სწავლა, თუ რომელნი რაოდენთა იტყვიან...“ (1v);  
გ. „ნულა ქართულის რიცხვის სწავლა...“ (1v—2v);  
დ. „საქცენი ხუთთა ჯმონთა ასოთანი და სწავლა სხვათა ასოთა და თავბოლოთანი...“ (2v—3r);  
ე. „ანდერძნამავი...“ (3r—4r);  
ვ. „ქარაგმანი“ (4rv).  
ზ. „ეს ნიშანნი საღაც სხენან, მიგასწავლის—ცხოველი არს თუ მცენარე, გონება ავანმხედველე...“  
2. ლექსიკონი შეესებულოა ნიკოან დავით ჩუბინაშვილის ხელით.  
3. ერთის: ა. [ფესო ქრისტეს სამეოცდაათორბეტი მოწაფეთა სახელები] (240v—241r).  
ბ. [ვახტანგ VI, ლექსი].—„ქ. რადგან დამზრა ასრე საბა, ქება მმართებს. აწუა მეცა, შეუყრია მრავლად სიტყუვა, რა ვიხილე, სიბრძნე მეცა...“ (241r).  
გ. [ვახტანგ VI, ლექსი].— „სიყრმიოვან იყო მუღამად სიბრძნის სწავლისა მსახველი...“ (241r).  
დ. [საბას ნათქუამი].— „ამ ლექსიკონის რიგები თუ ბრძენმან დამიწუნოთა...“ (241r).  
ე. „ქ. მოქველნი, რომელნი არიან ქართულნი და რომელნიმე არღარა უწოდენ და თურქთა ენათგან მოუღიეს მისდა ნაცვლად...“ (241r—242r).



3. [წელთა აღრიცხვანი]. „დასაბამითგან ქრისტეს მოსლვადმდე ქართულის რიცხვით გარდახდა წელიწადი ხუთი ათასი...“ (242v).

ზ. [უცხო ტერმინთა განმარტებანი]. „გეომეტრია — ქუეყნის მზომელი...“ (განმარტებულია 15 სიტყვა, 242v).

თ. [ნარდის ქვევით სათამაშო ტექსტები]. „მოურნე მარიამ განწმენდევ ცეხლისაებრ ბერთა (თ)“, „მკნელ არს მიუწევნელ მოსავთა მისთა მწედ ერთა (ი)“, „კაცი გ, კენჭი კდ. აღეკ ბეყან, შავი ცხენი ქიტას მიეკ“ (242v).

ი. Curriculum vitae (243r).

ია. [მელქისედეკ კავკასიძე, ლექსი].—

„საბა-სულხან ორბელის-ძე

სიბრძნით აღწდა ორბების ზე“ (243r).

იბ. [ლექსი].—„საბასი ვნახე ნალეაწი, ნამქუერი შემოკრებული...“ (243r).

4. ლექსიკონი A რედაქციისა (იხ. ლ. ქუათელაძე, დასახ. წიგნი, გვ. 272).

ანდერძი: „ლექსიკონისა ამის გარდმომწერალი უნდო ნიკოლოზ გარსევანოვი გვედრები მჭურვალთა გულითა, უფალწო, [თუ თქვენდა არად დასაკლის იყოს, შენდობის წყალობას ვითხოვ. ხოლო აღიწერა ქალაქსა ყიზლარს წელსა ჩუგ, დეკემბერს კდ“ (243r).

მინაწერები: 1. „წმინდის ზიარების კიდობანს კუროი ჰქვიან“ (242v).

2. [ლექსი].—„ლექს ვწერ ერთს ქვესა სიბრძნითა ზესა ყოველთა დღესა მსმენელთა მზესა,

მეფისა სვესა, სატრფოსა ბრძენსა, ლომ ქველსა ძესა, ედემის მზეფსა,

მხილველთა თქვენსა სიბრძენს იწვევსა, შუქსა ფენს ერსა, ვახტანგ გვალხენსა.

მისსა არესა ემონებთ კარებსა, ვემწე მონებით მისსა სასმენსა“ (243r).

(1468)

3712

### ბ. ჩუბინაშვილი, რუსულ-ქართული ლექსიკონი. 1832

433 ფ.; 21×17; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა; მხედრული; ავტოგრაფი ბ. ჩუბინაშვილისა; 1832. III.20 (3r), დაუწერელია: 3v, 5v; ალ. ცაგარლის კატალოგი № 91.

[ბ. ჩუბინაშვილი], „Полный словарь русско-грузинский. —

#### A

A союз. Лук. 16. 13 და || Иоан. 10. 12 и 14. 21 ნ, ად:

A междом. ჰა || ჰე, ჰე—Aa, aa! ჰაჰაი, ეჰე...“ 6r—433v.

წყდება: „...Нятие, тня с. ср. стар. ტყვეობა, პატიმრობა...“

შენიშვნები: 1. ლექსიკონი შედგენილია ორ წიგნად. პირველი წიგნი შეიცავს ა-დან ნ-მდე. დანარჩენი ასოები მომდევნო ხელნაწერშია (იხ. № 3713).

2. ხელნაწერის ავტორისა და დათარიღების შესახებ იხ. ბ. ჩუბინაშვილი, ქართული ლექსიკონი რუსული თარგმანითურთ ალ. დლონტის რედაქციითა და გამოკვლევით. 1961 წ., 33—34 გვ.

3. ტექსტს წინ უძღვის: ა. ბ. ჩუბინაშვილის შედგენილი ვრცელი წინასიტყვაობა, სადაც ჩამოყალიბებულია ლექსიკონის შედგენის პრინციპები და დასახელებულია წყაროები (იხ. 1r—3r).

ბ. „Изъяснение сокращенных знаков в сем словаре употребленных...“ (4r).

გ. „Ссылки из св. Писания...“ (5rv).

(1469)

3713

**ნ. ჩუბინაშვილი, რუსულ-ქართული ლექსიკონი. 1882**

487 ფ.; 20,5×17,5; ქაღალდი; დაშლილი; მუყაოს ყდა, მოვარდნის; მხედრული; ავტოგრაფი ნ. ჩუბინაშვილისა; [1832. III. 20]; ალ. ცაგარლის კატალოგი № 92.

[ნ. ჩუბინაშვილი, რუსულ-ქართული ლექსიკონი].—„Он обн предл. прин. 1). предл. под. он, он говорить о чемъ უბნობად რადასაბნე, რასა ზედაბე || Лук. 9.49 о имени твоёмъ—სახელითა შენითა...“ 1r—487v.

**შენიშვნები:** 1. ხელნაწერი წარმოადგენს წინა ნუსხის (3712) გაგრძელებას.  
2. ხელნაწერის ავტორისა და დათარიღების შესახებ იხ. წინა ნუსხა (3712) და ნ. ჩუბინაშვილი, ქართული ლექსიკონი, ალ. დლონტის რედაქციით და გამოკვლევით, 1961 წ., 32—36 გვ.

(1470)

3714

**დავით ჩუბინაშვილი, ქართული ლექსიკონი. 1878**

655 ფ.; 36×27; ქაღალდი; დაშლილი; უყდო; მხედრული; ავტოგრაფი დ. ჩუბინაშვილისა (652v); 1878 წ. (652v); დაუწერელია: 6v, 16v—17v, 40v, 45v, 74v, 75v, 98v, 99v, 101v — 104v, 651v. ალ. ცაგარლის კატალოგი № 93.

„დავით ჩუბინაშვილი«, ქართული ლექსიკონი.—ა.  
ა. პირველი ასო ქართულის ანბანისა, წოდებული ან; რიცხვში დანიშნავს ერთსა...“ 1r—652v.

**შენიშვნა:** 1. ხელნაწერი გამოცემულია ავტორის მიერ (იხ. „საუნჯე ქართულის ენისა“. ქართულ-რუსული ლექსიკონი ხელახლად შემუშავებული დავით ჩუბინაშვილისაგან. სანკტპეტერბურგი 1887 წ.).

2. ერთვის: გასოზე ქართული სიტყვები სომხური განმარტებით და „Слова, которые не вошли в состав словаря“ 653r—655v.

3. ხელნაწერთან არის წერილი გიორგი ქიქოძისა დავით ევსეის-ძე ჩუბინაშვილთან 1889 წ. 15 აპრილის თარიღით.

**შინაწერი:** „30 მარტსა 1878 შესრულდა ხელწერილი, გარნა დაბეჭ. 1890 წელსა მარტის — დღესა, ქართულსა ქორონიკონსა მვ. დავით ჩუბინაშვილი“ (652v).

(1471)

3715

**კრებული. XIX**

107 ფ.; 17,5×10,5; ქაღალდი სხვადასხვა ფერისა და ზომის; კოლენკორ-გადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია: 29v, 55v — 57r, 78v, 79v, 80v, 81v, 82v, 106v — 107v. ალ. ცაგარლის კატალოგი № 94.

1. ლექსიკონი რუსულ-ქართული (ბოტანიკურ-ზოოლოგიური). —

A  
„Авета  
абрикоколо

ა  
ნაძვი  
ჭერამი...“ 1გ—29გ;

2. ცნობები სამკურნალო მცენარეებზე (რუსულ ენაზე). 30გ—49ვ.

3. „ზოგიერთისა სნეულეებისათვის. — ბოასილისათვის. აქლემისა ბალახი, რომელ არს დევა, უნდა გამოხადოს არყათ...“ 50გ—54გ.

4. სამკურნალო რეცეპტები. 54ვ—55გ, 57ვ, 76ვ—78გ, 79გ, 80გ, 82გ, 86გ.

შენიშვნა: ერთი რეცეპტი დაწერილია იოანე ბატონიშვილის ხელით და ხელმოწერილია: „იოანე ყარიბი“. ორი რეცეპტი ივანოვისა (77გ—78გ).

5. «Слова зи натуральной истории а в особенности из ботаники и медицины...» 58გ—69ვ.

შენიშვნა: გრაფებში მოთვსებულია მცენარეთა ქართული, იტალიური და რუსული სახელწოდებანი.

6. «Описание употребления действия и ползы жизненной эссенции...» 70გ—75ვ.

7. «Имзенов рооб. Весма действительное средство прошиву хронических болезней всякого рода...» 83გ—84ვ.

შენიშვნები: 1. 70გ—84ვ მოთვსებული ტექსტები ნაბეჭდია. 2. ამ ხელნაწერის შესახებ იხ. ლ. ქუთათელაძე. იოანე ბაგრატიონის ავტორაფული ნუსხების მიმოხილვა. ხელნაწერთა ინსტიტუტის მოამბე, I, 1959, გვ. 231.

8. სალექსიკონო მასალა. 87გ—106გ.

(1472)

3716

თეიმურაზ ბაგრატიონი, განმარტება პოემა ვეფხისტყაოსანისა. 1843

204 ფ.; 35X21,5; ქალაღი: ხის ტყავადაკრული ყდა; მხედრული; ავტორაფი თეიმურაზ ბაგრატიონისა (201ვ); სანპეტერბურგი (201ვ); 1843 წ. (201ვ); დაუწერელია 202რ—204ვ. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 95.

„განმარტება პოემა ვეფხისტყაოსანისა, ქმნული მეფის გიორგი მეათცამეტის ძის თეიმურაზის მიერ კავალერისა და სრულად როსისის ს. პეტერბურგის აკადემია ნაუკისა პირველთა ჩლენთა შორის აღრიცხულისა პოჩეტნი ჩლენისა და დანიის საკოროლოს კოპენდაღანის სამეფოს საანტიკვაროსა შეკრებულეებასა შინა პირველთა ჩლენთა შორის დაწესებულისა და პარიჟის სოსიეტე აზიატიკის ჩლენისა.—განმარტება ლექსთა მათ მალღისა ძრასისათა, რომელნიცა არიან ძუშღნი ქართულნი და რომელნიმე შემოტანილნი სხუათა ენათაგან ქართულსა ენასა შინა...“ 1გ—201ვ.

**შენიშვნები:** 1. ხელნაწერი აღწერილია (იხ. ექ. თაყაიშვილი, Описание, ტ. II, 582 გვ.).

2. ტექსტი ამ ხელნაწერის მიხედვით გამოსცა გ. იმედაშვილმა (იხ. თეიმურაზ ბაგრატიონი, განმარტება პოემა ვეფხისტყაოსნისა, 1960 წ.).

**ანდერძი:** „ვიღვაწე ზემო განმარტებანი ესე ლექსთანი, რომელნიცა ძნელად გასაგონ იყვნეს მშვენიერსა ამას შინა წიგნსა შოტთა (!) რუსთაველისასა ვეფხისტყაოსანსა, სასარგებლოდ ერთ მემამულეთა ჩემთა ივერიელთა, გინა გიორგიელთა ერთა ქართულთა, ვინაჲდგან სტიხთა შორის ქართულთა ენისათა ესე უღარესად სხუათა აღმოჩენილ არს და დიდისა ჯელოვნებითა ქმნილ; არა ვრიდებ შრომის მოყუარებასა ერთ-მემამულეთა ჩემთა ერთთს და ვსაოებ, რომელ ესე ნაღვაწი ჩემი არა უგულვებელს იქმნების მათ მიერ და ყოველნი მხილველნი ამისნი და წარმკითხველნი კმაყოფილებით მიიღებენ, და კეთილისა გულითა ქველმსიტყველ-მეჭმენებთან მე, ყოვლისა ზემოასა საქართულთა და სხუათა მეფისს გიორგის მეათცამეტის ძე თეიმურაზ და კავალერი. ჩლენი პოეტნი სრულიად როსიის აკადემია ნაუკისა ს. პეტერბურღისს და დანიის საკოროლსაჲ კოპენღაღანის საანტიკვაროსა შეკრებულებასა შინა პირველთა ჩლენთა შორის დაწესებულ და პარიჟის სო-სიეტე აზიატიკის ჩლენი. დიდება ღმერთსა ყოვლისავე სრულყოფელსა.“

წელსა განჯორციელებითგან სიტყუსა ღმრთისა ჩუმი, თთუშსა სეკდენბქერსა“ (201rv).

(1473)

3717

### ანტონ I, ქართული გრამატიკა. 1805

213 ფ.; 21,5×17; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ტვიფრული ყდა; მხედრული; სათაურები მთავრულით, ტექსტში აღგილები ჩაწერილია ნუსხურით; გადამწერი: მღვდელი დავითი(213r); 1805. II. 27 (213r). დაუწერელია: 1r—2v, 6v, 77v, 151v, 213v. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 96.

ანტონ I, ქართული გრამატიკა. „თჳს ქელოვნებისა ღრამმატიკოსობითისა. ნაწილი პირუელი, რომელსა შინა მარტივად მღებარე არიან თითოეულნი ნაწილნი სიტყუათანი მაგალითებითურთ, რომელნიცა ზეპირებად სათანადო არიან ღრამმატიკასა მოწაფე ქმნილთა. თავი ა. ბრუნუათათჳს სახელთასა. § 1. — რიცხუსა შინა ჩუშნ მიერ განჰსჯითა შემოყუანილნი ბრუნუანი სახელთანი არიან რუა...“ 7r — 213r.

**შენიშვნები:** 1. ტექსტს უძღვის: ა. „შეყუანილება წიგნისა ღრამმატიკასა, მიწერილი მოძღუართად და მოწაფეთად ღრამმატიკასთა, [მიწერილი] ანტონის მიერ არხიებისკობოქსისა ყოვლისა ზემოასა საქართულთა. — სამთა მიერ განშუშნებულისა სიბრძნისა, ესე იგი ერთ-გონიერებითა ძმათა...“ (3r—4r). ბ. „პინაქსი ღრამმატიკისა...“ (4v—6r).

2. ერთვის: „დასასრული მესამისა ღრამმატიკის ნაწილისა...“ (213r). სრული ტექსტი იხ. ამავე კოლექციის ხელნაწერთა აღწერილობის I ტ., გვ. 534, № 419.

3. ანტონ I-ის ქართული გრამატიკა გამოცემულია (იხ. ქართული ღრამმატიკა შედგენილი ანტონ I-ის მიერ... 1885 წ.).

**ანდერძი:** „მჩხაბავი ამისი უღირსი მღვდელი დავით. ფებერეველს(!) კჳ ქორონიონს უფ. ქრისტეს აქეთ ჩუე“ (213r).

(1474)

3718

## ანტონ I, გრამატიკა-სიმეტნე. XVIII

102 გვ.; 15×9; ქალაღი; ქალაღის ყდა; მხედრული, სათურები და აბზეცის დასაწყისი ასოები სინგურით; [XVIII ს.]; ჰვირნიშანი 1784 წ.; დაუწერელია: 78, 87—92, 93—102 გვ.; აღ. ცაგარლის კატალოგით № 97.

[ანტონ I], „სიმეტნე ღრამმატიკისა. პირველისა კერძისა. კითხვა-მიგებანი ღრამმატიკისათს და ნაწილთა მისთა, რომელთა ზეპირ უქმს-ყე გამობატუა გონებათა შინა სწავლის შინათა ქუშმო ამისსა. თავი პირველი.—კითხუა: რაა არს ღრამმატიკა? მიგება: ღრამმატიკაა არს გამოცდილებაა სიტყუს-მოქმედთა და აღმწერელთა ზედ მიწვენილთა მიერი...“ 1—86 გვ.

შენიშვნა: მუსულმანური მინაწერი (92 გვ.).

(1475)

3719

## დავით ბაგრატიონი, შვირე გრამატიკა. 1799

87 ფ.; 17×10,5; ქალაღი; მუყაოს ყდა; მხედრული, მრავლადა სინგურით ნაწერი; 1799. IX. 17 (84v); გადამწერი: ალათონ (84v); დაუწერელია 86r—87v. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 98.

«დავით ბაგრატიონი, მ.ცირე ღრამატიკა». „თს ღრამატიკასა და ნაწილთა მისთა. თავი I.—კითხუა: რაა არს ღრამმატიკა?

მიგება: ღრამმატიკა: არს შემსლებლობა მართლუბნობად და წესიერწერად...“ 2v—84v.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერის კიდებზე მოთავსებულია დავით ბატონი-შვილის განმარტებები.

2. ხელნაწერის თაფურცელზე სინგურით წერია: „დავითის მიერ. დავითიან-ბაგრატიონისა. ირაკლი მეორისა პირშო გიორგის პირშოს ძისაგან ხელ-ხლება წელთა ჩღუ, ხოლო ქართულსა ზედა უოშ, სამეფოსა ქალაქსა ტფილისსა.“

3. ტექსტს უძღვის: ა. წინასიტყვაობა: „მის უმაღლესობას, სრულიად ზემო-ასა საქართულოს მეფესა, მეორესა ირაკლის, ყოვლად უმაღლესს და უმოწყალესს ქელმწიფეს. — ვინაფთგან კმა მიზეზი შრომისა ჩემისა ესე არს, რათა კარისა მიმართ სიბრძნისა იყოსცა გზა მლუსა ჩვენისა, ამის გამო აღმძრა ერთგულეობითან სიყუარულმან თქუშმან...“ (1r—v). წინასიტყვაობის სრული ტექსტი იხ. ამავე კოლექციის ხელნაწერთა აღწერილობის I ტ., 597 გვ. № 532.

ბ. კითხვა-მიგება. „კითხუა: პირველსა დაწყებასა ღრამმატიკისასა რაა საწმარ არს ცნობად? მიგება: პირველად ოთხნი იგი გუარნი მოძღურებიონი, რომელნიცა შეუდგებიან და ემდევრებიან ღრამმატიკასა...“ (2r).

ამ კითხვა-მიგების სრული ტექსტი იხ. ამავე კოლექციის ხელნაწერთა აღწერილობის I ტ., 597 გვ. № 532.

4. ხელნაწერს ერთვის: „საზღუარნი ახლისა ღრამმატიკისანი, რომელსა ენებოს.—წიგნი არს ღრამი ნაკუში რაამე. მნიშვნელი ყოვლისა წერილისა...“ (85r).

5. ხელნაწერში ჩართულია წერილი დავით ბაგრატიონისა ფარ-ჭაჭზ ბაგრატიონთან, აუგანათლებულესო მეფოს ძეო ფარნაივაზ, ჩემო მწყა-

ლობელი ჯელმწიფევ და სულითო თანაშეკრულო მეგობარო. — აწ სადამე კმაღ მიზეზი შრომისა ჩემისა ესე არს..." (70rv).

ანდერძი: 1. „დასრულდა სიტყუა ღრამატიკისა. ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი ალათონი“ (65r).

2. „სრულ იქმნა შეწვევითა ღმრთისათა წიგნი ესე, რომელ არს მცირე ღრამატიკა ჯელითა ყოვლად უღირსისა ალათონისათა, თთუშსსა სეკედმბერს იზ, წელთა 1799, ქორონიკონს უპჰ“ (84r).

(1476)

3720

## კარაბადინი. XIX

28 ფ.; 16×10,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია: 25—28v; აღ. ცაგარლის კატალოგით № 99.

„კარაბადინი. — სისხლის სიკეთე ის არის, რომ ყირმიზი იყოს და ავი სული არ უდიოდეს და არც მწვე თხელი იყოს და არც სქელი...“ 1r—25r.

შენიშვნები: 1. ტექსტში არის შემდეგი თავები: „მაჯის ნახვისათვის“, „ძალიანის ჯველის წამალი“, „შირიმისა და შარდის ჰერისათვის“, „სოკოს წამალი“, „მალამო ყოვლის წყლულისა“, „მოტეხილის წამალი“, „ჩახოტკის წამალი“, „ბნედის წამალი“, „ავის წყლულისა თუ მკამლისა“, „შირიმის წამალი“, „მოტეხილისათვის“, „ნაღრძობისათვის“, „მუნის წამალი“ და სხვ.

2. ტექსტში უამრავი რუსული სიტყვებია, რაც გვაფიქრებინებს რომ ტექსტი რუსულიდან არის თარგმნილი.

(1477)

3721

## ვახტანგ VI, ქიმა. XVIII

72 ფ.; 16×10; ქაღალდი; მუყაოს კოლენკორ გადაკრული ყდა; მხედრული სათურები სინგურით; გადამწერი [ვახუშტი ბატონიშვილი]; [XVIII ს. 40-იანი წლები]; დაუწერელია: 7v—8v, 9v, 72v. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 100.

„წიგნი ზეთების შეზავებისა და ქიმიისა ქმნისა, შეკრებული მეფის ვახტანგისაგან. ცარტუმი. — მოიტანე ამისხალი სურინჯი და რკინის ტაფაში ჩაყარე, ზედ ბ მისხალი კვერცხის ზეთი დაასხი და აღუდე, ზეთი შეიქნება...“ 10r—72r.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი გადაწერილია რუსეთში ვახუშტი ბატონიშვილის ხელით XVIII ს. 40-იან წლებში. ტექსტში ჩართულია ვახუშტის ხელით შესრულებული ხელსაწყოთა ნახაზები (იხ. საქ. სახ. მუზეუმის ძველ ხელნაწერთა საცავების გზამკვლევი. 1952 წ., გვ. 38).

2. უძღვის საგნობრივი საძიებელი: „ამ წიგნის წერილის ამბანზედ შეკრებული აღწერა პოვნისათვის...“ (2r—7r).

3. ტექსტის სამედიცინო ხასიათის პარაგრაფები გამოცემული აქვს მ. შენგელიას (იხ. ეტიუდები ქართული მედიცინის ისტორიიდან, 1963, გვ. 104—125).

მინაწერი: საც. ფურც. v.

(1470)

3722

ძვირფას თვალთა მოპოვების ისტორია და მათი სამკურნალო  
თვისებები. XVIII

44 ფ.; 23×16,5; ქაღალდი; ტყავის ტვიფრული ყდა ქსოვილის ყუით; თანაყ-  
ლული; [XVIII ს. პირველი მეოთხედი]. აღ. ცაგარის კატალოგით № 101.

[ძვირფას თვალთა მოპოვების ისტორია და მათი სამ-  
კურნალო თვისებები]. — „...ერთა ვითა ამისი შოვნა და ამოღება  
ხამსო და რადგან ველირსე განგებისაგან აქა მოსლვასა, ნუთუ მანვე მოწყალე-  
ნან ღმერთმან გვაღირსოს ამა უცხოსა საგანძურისა გამოჩენა...“ 1r—44v.

შენიშვნები: 1. ტექსტის შედგენილობა: [კარი აღმასისა] (1r—5v); „კარი ია-  
გუნდისა“ (5v—10r). „ხასიათობა იაგუნდისა“ (10r—v); „ლალის კარი“ (10v—14r);  
„კარი ზურმუხტისა“ (14r—15v). „კარი მარგალიტისა“ (15v—30r); „ფიორუზისა“  
(30r—32r); „კარი ფაზარისა“ (32r—34v); „თავი დასაწყისი ამბრისა“ (34v—38v);  
„კარი პირველი. ლაქვარდისა“ (38v—41r); „კარი პირველი ძოწისა“ (41r—42r);  
„კარი მეტერთმეტ(!) ეშმისა“ (43r—v). „კარი მეთორმეტე, აყიყისა, აღმასისა“  
(43v—44v).

2. ტექსტის ბოლოს არის საშუალო ზომის ბეჭედი სომხური ლეგენდით: „მო-  
ნა ქრისტესი პოჰანეს“ (44v).

შინაწერი: „მეფის სძალ წერეთლის“ (ზემო ყდის შიდა მხარე); „უ მე-  
კანთ სტეფანე“ (ქვემო ყდის შიდა მხარე).

(1479)

3723

კრებული. XIX

282 ფ.; 22,5×17,5; ქაღალდი; 277—282 ფფ. აკინძულია ცალკე. მისი ზომაა  
43,7×17; მხედრული; სხვადასხვა ხელით ნაწერი; 7—9 ფფ. ნაბეჭდია; [XIX ს.  
I ნახ.]; დაუწერელია: 10v, 11v, 21v, 26v, 28v, 37v, 43vr, 60v, 61v, 69v, 76v, 92v,  
99v, 143v, 146r—148v, 161rv, 208v—212v, 215v, 229v, 241r—242v, 243v, 244v,  
270v, 272v, 274r—276v; აღ. ცაგარის კატალოგით № 102.

1. „შაირობისათჳს მეფის ძის თეიმურაზის სტატისაგან (!). — I. შაირი, შეე-  
რი ანუ შეერნი ეწოდების რუსთველის სტიხთა საზოგადოდ და აქეთ ათექეს-  
მეტი მარცვალი და ოთხი ტაეპი...“ 1r—6v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი ნაწერია დავით ჩუბინაშვილის ხელით.

2. ამ ტექსტის შესახებ იხ. გ. იმედაშვილი, თეიმურაზ ბაგრატი-  
ონის შრომა ქართული ვერსიფიკაციის საკითხებზე. ლიტერატურული ძიებანი,  
IV, 1947, გვ. 254.

2. „შემოღამება მთაწმიდაზე. ელეგია (თა. ნ. ბართა-  
შვილისა). —  
ჰოი, მთაწმიდავ, მთაო წმიდავ! ადგილნი შენნი...“ 7r—8r.

3. [ი. ჭავჭავაძე]. —

„ჩემო კალამო, ჩემო კარგო! რად გვინდა ტაში?...“ 8r.

4. [გრ. ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი], „მ უ შ ა.—  
გოლვიან დღესა ტფილისშია შუა ბაზრისკენ...“ 8v—9v.

შენიშვნა: ლექსები 3722: 2, 3, 4 დაბეჭდილი ტექსტებია. ნაბეჭდი ფურცლები ამოღებულია „საქართველოს მოამბედან“ 1863 წ. № 1.

5. [ი ო ა ნ ე გ ე გ ე ქ კ ო რ ი, რ უ ხ ი ს ბ რ ძ ო ლ ა]. „ცხოვრება დიდისა შეფის სოლომონისა.—

დავითის ნათესაეთაგან ფლობდა იმერეთს ცხებული...“ 11r—19v.

შენიშვნები: 1. ტექსტს უძღვის: ა. „რ უ ხ ი ს ბ რ ძ ო ლ ა, აღწერილი ი ო ა ნ ე გ ე გ ე ქ კ ო რ ი ს ა გ ა ნ (!) მეოცესა წელსა თვისისა ცხოვრებისასა, ჩუღვ-სა წელსა, მარტის 18, სამეგრელოსა შინა, სამთავროსა სასახლესა ზუგდიდისა...“ (10r); ბ. „წინასიტყვაობა წარმოთხველთათს მთხველისაგან(!)...“ (11r). ორივე ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ხელნაწერთა აღწერილობა... (H კოლექცია), ტ. V, 1949, გვ. 158—159). 2. ერთვის: „განმარტება როძელთაჲ სიტყვათა...“ (19v—20v).

6. „რ უ ხ ი ს ბ რ ძ ო ლ ა ბ ე ს ა რ ი ო ნ გ ა ბ ა შ ვ ი ლ ი ს ა გ ა ნ ნათქვამი. ბესარიონი იყო დამსწრე ბრძოლისა მის.—დღეს იხარებს დავით...“ 21r—25v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესარიონ გაბაშვილი, თხზულებათა სრული კრებული, 1962, გვ. 122—134).

7. [ლ ე ქ ს ი].—

„ზრდინი არიან იმერნი, მტერთა მიმცემნი რისხვისა...“ 25v.

შენიშვნა: ექ. თაყაიშვილის აღწერილობის (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 319) მიხედვით ამ ლექსს ზოგნი თეიმურაზ I აკუთვნებენ და ზოგნი გოჩას.

8. „გ ე გ ე ნ ქ კ ო რ ი ს ა გ ა ნ (!) მიწერილი ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ქ ა ვ ქ ა ვ ა ძ ე ს თ ა ნ, ოდეს სთხოვა მან შეწევნა ვეფხვისტყაოსნის თარგმანში.—  
ხელოვნებით ნახელოვნევი ოქროსა როგო(!) ძმისგან მომცა...“ 25v—26r.

9. „პ ლ ა ტ ო ნ ი ო ს ე ლ ი ა ნ ზ ე დ.—

ასე ამბობენ: პლატონს იოსელიანს თაფლს შინა... გაურევი...“ 26r.

შენიშვნა: ლექსი მთლიანად დაბეჭდილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 320).

10. „ნ ი კ ო ლ ო ზ ტ ფ ი ლ ე ლ ი ს ნათქვამი ი ა მ ბ ი კ ო ე ბ ი.—

1. ბრძნად ბრძენი უბრძნეს, ერთობ ძმანი დანებით...“ 27rv.

შენიშვნები: 1. ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. I, გვ. 324). 2. ამ იამბიკოების შესახებ იხ. აგრეთვე ლ. მენაბდე, ნიკოლოზ ორბელიანი (სულხან-საბა ორბელიანი, საიუბილეო კრებული, 1959, გვ. 168).



11. „იამბიკონი ქართველთა წმიდათანი. ნიკოლოზ [ტფილელი] შეიწყალეთ.—

1. უძლური დედა ძლიერთ ჳიმ მეადვირე...“ 28რ.
2. „მამათა თვალნი მნათობნი ქართველთან...“ 28რ.
3. „აბიბოს მწყემს ქართველთ ანგელოსი...“ 28რ.
4. „უფესკრულ განუცდელ დღეს ქართლისა მენიშე...“ 28რ.
5. „მღვიმე ფრთედ მიწა მკვეთ ეთერი საღ ჳქმენი...“ 28რ.

შენიშვნა: ეს იამბიკოები გამოქვეყნებული აქვს საბინინს (იხ. საქართველოს სამოთხე, სპბ, 1882, გვ. გვ. 119, 193, 213 და 219).

12. „წიგნი და წამება პატრონისა თეიმურაზის დედისა და დიდებულისა და ლუაწლისა მძლისა და დიდისა მოწამისა ქეთევან დედოფლისა, თქმული მეფისაგანვე. სუფევითმცა არის ხსენება მისი. —

ღმერთო, ცისა და ქვეყნისა საბრუნავითა მაქცევო,  
ზე ამართულთა ყოველთა დამცემო, გარდამაქცევო...“ 29რ—37რ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. თეიმურაზ პირველი, თხზულებათა სრული კრებული, აღ. ბარამიძისა და გ. ჯაკობიას რედაქციით, 1934, გვ. 126—137).

13. „საწინასწარმეტყველო წიგნი შობ. 40—41. გალექსილი დავით როლაყაშვილის, ჳიმ შედის ძის, დიანბეგის მიერ. —

1. მითხარ რისთვის, ჳ კაცო, ამოდ ზრახავ ჩვეული...“ 38რ-ვ.

14. „დიდი თამარ მეფის შესხმანტონი I კათოლიკოზისაგან.— ამისსა ბროლსა ნათელსა აყიყი შუა რეოდა...“ 38ვ.

15. „სხვადასხვა შაირები პირველის მეფის თეიმურაზისა. — პირველ თქმულა ბრძენთაგან სიღარბაისლე მესხისა...“ 39რ.

შენიშვნა: სამეცნიერო ლიტერატურაში ამ ლექსის ავტორად მიჩნეულია გოჩა (იხ. ე. თაყაიშვილი, Описание, II, გვ. 232 და კ. კეკელიძე, ჳქართული მწერლობის ისტ. ტ. II<sup>3</sup>, გვ. 505).

16. „მისივე. —

კაცმან უნდა თავის საქმე ყველა ღვთითა მოვიარგოს...“ 39რ.

შენიშვნა: ეს ლექსი ეკუთვნის ვახტანგ VI. (იხ. ვახტანგ VI, ლექსები და პოემები, აღ. ბარამიძის რედაქციით და შენიშვნებით, 1947, გვ. 1).

17. „მისივე. —

ენა ტკბილი, ენა მწარე, ენა მოკლე, ენა გრძელი...“ 39რ.

შენიშვნა: აკად. აღ. ბარამიძის აზრით ეს ლექსი თეიმურაზს არ ეკუთვნის (იხ. თეიმურაზ პირველი, დასახ. გამოც. გვ. 015).

18. „მისივე. — აღმართნა ბროლის სვეტნი, რა მზემან ნახა იამან...“ 39რ.

შენიშვნა: არც ეს ლექსი მიაჩნია აკად. ბარამიძეს თეიმურაზის ეკუთვნილებად (იხ. თეიმურაზ პირველი, დასახ. გამოც. გვ. 016).

15. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. V

19. „გრიგოლ დადიანისა. —  
უყვარს ყოველსა ცხოველსა სამშობლო მისი სოფელი...“ 39r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 320).

20. „ბესარიონმან ელისაბედგრადში მისწერა მეფის ძეს მირიანს. —

„აიოს თეოს, აიოს“, ამას ტკბილად ჰხმობს გაიოზ...“ 39v.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ბესიკი, თხზულებათა სრული კრებული, 1962, გვ. 88).

21. „მისივე. — შენსა ტრფობას მე მაქუს გული დაგული...“ 39v.

შენიშვნა: ბესიკის თხზულებათა სრულ კრებულში ეს ლექსი არაა შეტანილი.

22. „ძველი ლექსი. —

სევდით წაღებულს გულზედა ქვეშ მარად ქვიშა მიგია...“ 39v.

23. „მისივე ყადიბანდუმლა ბესარიონისა. —

ვაჟ, საბრალო, სტვენს ბულბული ვარდსა ზედა...“ 40r.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ბესიკი, ... 1962, გვ. 58—59).

24. „კოტაშვილისა. ახალციხელი იყო მესტირე. ერთმა მე-  
ღუქნემ გააჯავრა და სთქვა. —

თეთრი ქული დაგიხურავს, ზედ გიხდება ქურთუკზედა...“ 40v.

25. [კოტაშვილმა] „შეყრილობაში ქალს ნიფხვის ტოტი დაუნახა და  
უთხრა ამის შემდგომი ლექსი. —

ქალაქში ბევრი მოსულა ჩითი-ჩუთი და ფარჩაო...“ 40v.

26. „კოტაშვილმა აჩაბეთში ცოლი და შვილი დახიზნა, მაგრამ  
დახიზნულები კინაღამ დაეკარგნენ. —

სკვერის ციხეს რომ ავედი, იქ დამხვდა ჩემი თუთაო...“ 40v.

27. „კოტაშვილის დამანანას ლექსები. უთხრა კოტაშვილს  
მანანამ. —

მარშალმა ჯარი შეჰყარა, ვეჭოფ, არის ერთი ასი...“ 40v.

28. „კოტაშვილის პასუხი. —

კარალეთის ჭალაში ეკალი ბევრი ქაცვია...“ 40v.

29. [საიათნოვა]. —

„არაგვს გავსდოთ ხიდიჲ,

აქლემს ხურჯინი ჰკიდიია...“ 40v—41r.

შენიშვნები: 1. ლექსის წინ მიწერილია: „ქაბუა დიანბეგს ყაფლანისშვილს ქორწილი რომ უყვეს მუხრანბატონის ქალზედა და შეიყვანეს მეფე-დედოფალი დასახმელად, საათნოვა იქ იყო, გიორგი ბატონიშვილს ახლდა. ქაბუას რომ შეხედა: ჩაჯავილი, სქელი, კუზიანი და ბეჭმუცელი მრუდე, და ქალი, დიად მაღალი, მაშინ სთქვა წყობილი“.

2. გამოცემაში ეს ლექსი შეტანილი არ არის (იხ. ი. გრიშაშვილი, ს. ა. ათნოვა, 1918 წ.).

3. ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 222).

30. „ნატვრა“ გეგენქკორისა. —

წალკოტი მომცა ყვაველით სავსე და შადრევანი ტურთა, მდიდარი...“ 41r.

31. „ტულოვეზედ დაწერილი მისივე [გეგენქკორისა]. —

შენი რუსულნი ჩართულნი რუსთა ქვეყნისებრ გრილია...“ 41r.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 222—223).

32. „საიათნამასი. —

გული არ მშურს და სული შენთვინა...“ 41v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ი. გრიშაშვილი, ს. ა. ათნოვა, 1918, გვ. 106).

33. „მეთის თეიმურაზის დიდისა მაჯამა [შამი-ფარვანიანი]. —

ტუდის წოლით და გდებითა ეს მომაგონა რაჭამა...“ 41v.

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს თეიმურაზ I-ის პოემის შამი-ფარვანის ბოლოსიტყვაობას. (იხ. თეიმურაზ I, თხზულებათა სრული კრებული, 1934, გვ. 23).

34. „დავით რექტორისა მუსთაზადი. —

მოი, მთვარეო, შემობრალე, სახმელს ვზი მწველსა...“ 42r.

35. [ლექსი]. —

„შე საწუთრო, რად შთამაგდე ესოდენ ჭირსა...“ 42r.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწერილია „ბესარიონისა“. ბესიკის თხზულებათა სრული კრებულის 1962 წ. გამოცემაში შეტანილი არ არის.

36. „დავით ბატონიშვილისა. —

გამიფრინდა სიხარულის მფრინველი...“ 42r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 281).

37. „სოლომონ დეკანოზიძისა განთქმული. —

ეტრფის მთიებსა შესამკობლად გული ურვილი...“ 42v.

38. „დავით რექტორისა. —

მეყნოსა ოდეს სურნელემა თმისა შენისა...“ 42v.

39. „ლექსი მუნასიბი და ტკბილ-გაწყობილი, მსმენელთათვის საამოვნო ვარდ-ბულბულისა გაბრჭობა, ნათქუამი ღოთიგვრ-გვნოსანის ჳელმწიფისა პატრონისა თეიმურაზისა. სუფევითმცა ყოს უფალმან საუკუნთაგან და უკე ამინ. —

ჰე, არსისა შემოქმედო, შენგან არის ყოვლიფერი...“ 44r—53v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. თეიმურაზ I, თხზულებათა სრული კრებული, 1934, გვ. 3—14).

40. „შე ლაპარაკება და ბაასი მათ-მათი შესაფერი მიჯნურობა და ფარაენისაგან(!) თავის დაწვის გაწირვა, ნათქვამი ლთიევ-გვრგვონოსანის მეფის თეიმურაზისაგან. სუფევითმცა ყოს უფალმან ქსენება და კურთხევა მისი. —

ღმერთო, ყოველთა ცხადთა და იღუმლად დაუფარაო...“ 53v—60r.

შენიშვნა: გამოცემულია (იხ. თეიმურაზ I, დასახლებული გამოც., გვ. 15—23).

41. „ლარაძე პეტრე ყარიბისაგან თხზული. —  
ღრო-ცვლილო ბულბულო, იგლოვდი მწარედ...“ 61r.

42. „თავადის დიმიტრი ბაგრატიონის თქმული ლექსები. —  
ღმერთმან ინება აღორძინება,  
ამით მოგვეცა კაცთა ღვინება...“ 62r-v.

შენიშვნები: 1. უძღვის: „ელისაბედიანი, ლექსი ალერსიანი,  
მამისაგან ნათქვამი, აღარ დასაგვიანი“.

2. ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II ტ., 1928, 249 გვ.).

43. [დ. ბაგრატიონი], „ნანი ნანა. —  
ვეტყვი ახოს ნანასა, მისა შესაგვანასა...“ 62v.

შენიშვნა: დაბეჭდილია (იხ. ანთოლოგია, II ტ. 1928, გვ. 250).

44. [დ. ბაგრატიონი. ჩემო მთვარეო]. —  
„ჩემო მთვარეო, შენთვის ვარეო...“ 62v—63r.

შენიშვნა: დაბეჭდილია (იხ. ანთოლოგია, II ტ. 1928, გვ. 250).

45. [დ. ბაგრატიონი], „რუსული ქმა. —  
ვაქო პირად ბადრია, განა თუცა აღრია...“ 63rv.

შენიშვნა: დაბეჭდილია (იხ. ანთოლოგია, II ტ. 1928, გვ. 251).

46. [დიმიტრი ბაგრატიონი]. —  
„სულის ყვავილო, გულისა ვარდო...“ 63v.

შენიშვნა: გამოცემულია (იხ. ანთოლოგია, II ტ. 1928, გვ. 252).

47. [დ. ბაგრატიონი], „შაირი. —  
ღმერთო, რომელმან ყოველი ბრძანებით შექქმენ ზენითა...“ 64r—67v.

48. „ქართული გალექსილი ან დაზე ბი თავადი დიმიტრი ბაგრატიონის მიერ. — 1. კაცი ბკობდა სხვის სავნოდა,  
ღმერთი მასზედ იცინოდა...“ 68r—70v.

49. [დ. ბ ა გ რ ა ტ ი ო ნ ი]. —

„ვით აღვიწერო, არ ძალმიძს, მე ჩემი ანასტასია...“ 71v.

შენიშვნა: ლექსს წინ უძღვის: „ჩემის მეორის ქალის თვალადობა ეკითხა მახია კნეინასა და იმას მივსწერე პეტერ ბურდს. — რას ქებას შევასხმიდე ჩემსა სატრფილო პატატა ატატო ტასიასა...“ 71rv.

50. [დ. ბ ა გ რ ა ტ ი ო ნ ი]. —

„მე მივის ორი ასული უმკვიდრო, უმამულოსა...“ 71v.

51. [ბ ა გ რ ა ტ ი ო ნ ი დ ი მ ი ტ რ ი], „ანბანთ ქება. —

ახლად აღვამკობ ალვასა, ანაგებ ანაზებულსა...“ 72r-v.

52. [დ. ბ ა გ რ ა ტ ი ო ნ ი]. —

„მაღუნს, მახარებს სიახლით მე ჩემი სატრფო ასული...“ 72v.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია თაყაიშვილის აღწერილობის მიხედვით (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 324).

53. [დ. ბ ა გ რ ა ტ ი ო ნ ი], „თათრული ხმა. —

ჩემს ქალს მივმართავ გულსევდიანი...“ 73rv.

შენიშვნა: დაბეჭდილია (იხ. ანთოლოგია, II ტ. 1928 წ. გვ. 254).

54. [ლ ე ქ ს ი]. —

„კვლავ და ვით გითხრა სიმართლის შვილიშვილამდე ძიება...“ 74r.

55. [ს. მ ა ყ ა ე ვ ი ს ა], „ოცნება. —

სად არიან, ოცნებაო, ის დრონი ჟამნი...“ 74r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „ს. მ ა ყ ა ე ვ ი ს ა“.

56. [ა ლ. ქ ა ვ ქ ა ვ ა ძ ე], „მგელი და კრავი. —

კრავსა ერთსა მოეწყურა და მიმართა წყლის კიდესა...“ 74v—75r.

შენიშვნები: 1. ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „ალექ. ქავქავაძე“.

2. გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ქავქავაძე, თხზულებანი, 1940 გვ. 157).

57. „ს ა ზ ა ნ დ რ უ ლ ი დ ა ვ ი თ დ ა დ ი ა ნ ი ს ა გ ა ნ . —

შოვენდევით სასახლესაო დიდის კაცისასაო...“ 75r.

58. „ი ა მ ბ ი კ ო მ ის ი ე [დ ა ვ ი თ დ ა დ ი ა ნ ი ს ა]. —

მე ვარ ქალისა სახე, ძეგლი რუალისა...“ 75rv.

59. „მ ის ი ე [დ ა ვ ი თ დ ა დ ი ა ნ ი ს ა] წ ყ ო ბ ი ლ ი . —

შვილნი ამკობენ მამათა...“ 75v.

60. „მ რ ჩ ო ბ ლ ე დ ი ო რ შ ვ ი დ ე უ ლ ი . —

მოვედ აქა ათინა, ამა თორნესა ზედა...“ 75v.

61. „მუხამბაზი. ქავჭავაძე ალექსანდრე. —  
ელების კარი გაზაფხულისა...“ 75v—76r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ქავჭავაძე, დასახ. გამოც. გვ. 7-8).

62. „ღამის ალერსი დიმიტრი ბაგრატიონისაგან. —  
ეპა, ღამეო, ჩემისა გულისამებ ბნელო...“ 77r—84v.

წყდება: „...და ოდეს მიწვევიან საწადთა მათ საბანაკეთა,  
...მისთა მიღამოთა დ[ა] საღამეთა...“.

63. [ნ. ბარათაშვილი], „არაგვი (ქართლის ბედიდგან). —  
მორბის არაგვი, არაგვიანი...“ 85r.

შენიშვნები: 1. გამოცემულია (იხ. ჩვენი საუნჯე, 1960, გვ. 135).

2. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „1839 წელსა. ტფილისი. თ. ნ. ბარათაშვილი“.

64. [ნ. ბარათაშვილი], „ჩემი ლოცვა. —  
ღმერთო მამაო, მომიხილე ძე შეცდომილი...“ 85v.

შენიშვნები: 1. ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „1840 წელსა თ. ნ. ბარათაშვილი“.

2. გამოცემულია (იხ. ჩვენი საუნჯე, 6, 1960, გვ. 114).

65. [ნ. ბარათაშვილი], „მერანი. —  
მირბის, მიმატრენს უგზო-უკვლოდ ჩემი მერანი...“ 86rv.

შენიშვნები: 1. ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „1842 წელსა. თ. ნ. ბარათაშვილი“.

2. გამოცემულია (იხ. ჩვენი საუნჯე, 6, 1960, გვ. 120—122).

66. [ნ. ბარათაშვილი]. —  
„სულო ბოროტო, ვინ მოგისმო ჩემად წინამძღვრად...“ 87r.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „1843 წელი. თ. ნ. ბარათაშვილი“.

2. გამოცემულია (იხ. ჩვენი საუნჯე, 6, 1960, გვ. 125).

67. [ი. ქავჭავაძე], „ჩიტი (თარგმანი). —  
ყოვლთ უწინარეს მე განვიღვიძებ...“ 87v.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „1856 წელსა. ტფილისი. თ. ილია ქავჭავაძე“.

2. გამოცემულია (იხ. ილია ქავჭავაძე, თხზულებათა სრული კრებული, ლექსები და პოემები, პ. ინგოროყვას რედაქტორობით. ტ. 1, 1951, გვ. 227).

68. [ი. ქავჭავაძე], „ბედა-ქადაგი (გეტესი). —  
იყო საღამო, სხივნი მზისანი...“ 88r—89r.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „1857 წელსა. პეტერბურღი. თ. ილია ქავჭავაძე“.

2. გამოცემულია (იხ. ი. ჭავჭავაძე, თხზულებანი, პავლე ინგოროს ძეგლი შესავალი წერილით, 1957, გვ. 75 — 76).

69. [ილია ჭავჭავაძე], „ელეგია. —  
მკრთალი ნათელი საესე მთვარისა...“ 89v.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „1859 წელსა. თ. ილია ჭავჭავაძე“.

2. გამოცემულია (იხ. ჩვენი საუნჯე, 7, 1960, გვ. 18).

70. [ილია ჭავჭავაძე], „არაგვი (აჩრდილიდგან). —  
ჩვენო არაგვი, რა რიგ მიყვარხარ...“ 90rv.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: თ. ილია ჭავჭავაძე“.

2. გამოცემულია (იხ. ჩვენი საუნჯე, 7, 1960, გვ. 38).

71. [ილია ჭავჭავაძე], „მტკვრის პირას (ლუარსაბმა  
ლალაშვილს). —

კვლავ ჩემ წინ მორბის მტკვარი ქუხილით...“ 90v.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „1859 წელსა. ტფილისი. თ. ილია ჭავჭავაძე“.

2. ლექსის ეპიგრაფადაა: „დავანტრი დროთა, როს აქვნდათ ტრფობა  
მამულისადმი გულს აღბეჭდილად“.  
თ. გრ. ორბელიანი“.

3. გამოცემულია (იხ. ჩვენი საუნჯე, 7, 1960, გვ. 19).

72. [ი. ჭავჭავაძე], „თ. ალექსანდრე ჭავჭავაძე. —  
მისი ლექსი სუბუქ ფრთითა...“ 91r.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „1860 წელსა პავლოვსკი. თ. ილია ჭავჭავაძე“.

2. ლექსის ეპიგრაფა: „Его стихов пленительная сладость.“

Пройдет веков завистливую даль“. პუშკინი“.

3. გამოცემულია (იხ. ჩვენი საუნჯე, 7, 1960, გვ. 24).

73. [ი. ჭავჭავაძე], „პოეტი (უფ. ნიკ. დოდო ბერიძეს). —  
მისთვის არ ვმღერ, ჯომ ვიმღერო...“ 91v—92r.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „1860 წელსა. პავლოვსკი. თ. ილია ჭავჭავაძე“.

2. ლექსი გამოცემულია (იხ. ჩვენი საუნჯე, 7, 1960, გვ. 25—26).

74. [ნ. ბარათაშვილი, საყურე]. —

„ისე საყურე,  
უცხო საყურე...“ 93r.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „ნ. ბარათაშვილი“.

2. გამოცემულია (იხ. ჩვენი საუნჯე, 6, 1960, გვ. 112).

75. [აქ. წერეთელი], „მუშური. —  
სიმიდსა თოხნა დაუწყით...“ 93v—94r.

- შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „აჲ წერეთელი“.  
2. გამოცემულია (იხ. ჩვენი საუნჯე, 8, გვ. 10—11).

76. [აჲ წერეთელი], „სიმღერა მკის დროს. —  
გავლესოთ, ძმებო, ნამგალი...“ 94v—95v.

- შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „აჲ წერეთელი“.  
2. გამოცემულია (იხ. აკაკი წერეთელი, თხზულებათა სრული კრებული, ტ. I, 1950 წ., გვ. 126).

77. [ი. ჭავჭავაძე], „ნანა აკვანზედ. —  
ნანა, შვილო, ნანინა,  
ნეტავ რამ შეგაშინა?...“ 96r—98r.

- შენიშვნები: 1. ლექსის ეპიგრაფადაა: „Спи пока забот не знаешь, бою-шки бою. П е р м о н т о в“.  
2. გამოცემულია (იხ. ჩვენი საუნჯე, 7, 1960, გვ. 15—18).

78. [აჲ წერეთელი], „სალამური. —  
სად ხარ ჩემო სალამურო...“ 98rv.

- შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ჩვენი საუნჯე, 8, 1960, გვ. 8—9).

79. „სიმღერის ლექსი. —  
ქალო ხაბარდიანო,  
გაქვს და გიხარიაანო...“ 99r.

80. „სტიხნი აღებასა ტოთისასა ბეგლარ ორბელიანისაგან 1810, წელსა. —  
1. განსაცუფროთ და დიდთა სოფლისა შემთხუევათა...“ 101r—103r.

- შენიშვნა: დასაწყისში მიწერილია: „გიორგისაში დაწერილია“. სიტყვა „გიორგისაში“ საგანგებოდ გადაუხაზავთ. ასევე ნაწილობრივ გადახაზული მინაწერია შემდეგ ლექსებშიაც (იხ. 3723:83, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 97, 98, 99, 101, 102, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 116, 117, 118, 124, 126, 127, 130, 131, 132, 134, 137, 139, 140).

81. [ლექსი]. —  
„მიველ და ვნახე სამოთხის სახე, ედემსა გარე შემოუარე...“ 103r.

- შენიშვნა: კიდევ მიწერილია: „გიორგისაში დაწერილია“.

82. [ლექსი]. —  
„კულად მისდაცა ვიტრფოთ, ვინ არს მიზეზი...“ 103v.

- შენიშვნა: კიდევ მიწერილია: „გიორგისაში დაწერილია ეს ოთხი იამბიკო“. „გიორგისაში“ — წაშლილია.

83. [ლექსი]. —  
„ჰ, საწუთრო, შენზედ ჰსჩივიან ყოველნი კაცნი მცირე და დიდნი...“  
103v.



84. „ვარლამთან მიწერილი მირიანისგან. —  
ყოვლად სამღუდღოვ, მღუდღო-მთავარო ქრისტესო...“ 104r.

85. [ლექსი]. —  
„განათლებული ხარ განზენაებული...“ 104rv.

შენიშვნა: ტექსტის დასაწყისში მიწერილია სინგურით: „ამას აქვს კიდურ-  
წერილობა ესთა: „გლოც ძმი მირიან“.

86. [ლექსი]. —  
„იესომ გმადლოს დღეთა შენთა გრძელობა...“ 104v.

87. [ლექსი]. —  
„იგავთა წინასწართქმულთა რწმუნებულთ გვექმნა შევებანი...“ 104v.

88. „ალექსანდრე ქავჭავაძის ნათქვამი გაფი. —  
სახე შენი მემახევა, მებადა...“.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ქავჭავაძე, თხზულებანი.  
ი. გრიშაშვილის რედაქციით, 1940, გვ. 3).

89. [ლექსი]. —  
„რადგან სწავლისა გაქვს შენ სურვილი...“ 105r.

შენიშვნა: სხვა ხელით მიწერილია:  
„გიქებ ვარდ-ზამბაკებსა შენაზავებსა,  
ლაწვსა ბროლ-ფიქალებსა განმკვირვალებსა“.  
„ეი თუმიან ლაჯარა, ნომი აეთა ღუმისაქართიმა იშაიმა“.

90. „ბესარიონ გაბაევის ნათქვამი. —  
ცრემლთა ისსარნი, მოსისხარნი, ჩვენდა არენით...“ 105v.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, თხზულებათა სრული  
კრებული, ალ. ბარამიძისა და ვ. თოფურიაძის რედაქციით, 1962, გვ.  
46—47).

91. „ბესარიონ გაბაევის ნათქვამი თეჯნიშო. —  
ხმა სირინოზ, ღაწუ-ყულამბარ-წინამოს...“ 106r.

შენიშვნები: 1. ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც.,  
გვ. 54).  
2. კიდევ მიწერილია სალექსიკონო მასალა.

92. „ბესარიონ გაბაევის ნათქვამი თეჯლისი. —  
რა გული დავაგენ შენად სარებლად...“ 106rv.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც. გვ. 52).

93. „ბესარიონ გაბაევის ნათქვამი თეჯნიშო. —  
შავნი შაშვნი შავს გალიას შემსხდარნი...“ 106v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც. გვ. 55).

94. „ბესარიონ გაბაევის ნათქვამი მუხამბაზი ხუთ შაირად, თითო შაირი — ცხრა ტაეპია და თითო ტაეპი ათი მარცვალა. — სევდის ბალს შეველ შენალონები...“ 107rv.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც. გვ. 29—31).

95. „ბესარიონ გაბაევის ნათქვამი მუხამბაზი. — მე მივხუდი მაგას შენსა ბრალებსა...“ 107v—108r.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც. გვ. 32—33).

96. [ლექსი]. —

„ვე მოყუარეო, ზილფ ნარეო, ნარდიონ გველო...“ 108v.

შენიშვნა: 1. ფურცლის კიდეზე მიწერილია: რეკტორისა“.

2. ამ ლექსის ავტორად H 390:5; S 105:120; 1512:342; 1543:49; 2385:184; 2531:27 ხელნაწერებში დასახელებულია დავით რეკტორი, Q 620:18 ხელნაწერში კი გ. თუმანიშვილი.

97. [ლექსი]. —

„ღრომან მუხთაღმან მიმცა მოწყინებასა...“ 109r.

98. „ბესარიონ გაბაშვილის ნათქვამი. —

ჯერისაებრ ქება შენი არვის ძალუქს ღთისა სძალო...“ 109r.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც. გვ. 108).

99. [ლექსი]. —

„სამ საღმობითა უფალმან ღმერთმან დაასო მონად ისარ კეისარ...“ 109r.

შენიშვნა: კიდეზე მიწერილია: „ეს სხვა არის, ზეთის არ გუთუნის“.

100. „სხვა შესხმა ღვთისმშობლისა მეფის ძის თეიმურაზ[ისა].

ანგელოსნი გტრფიალობენ ყოველთ ქალწულთ მზისა თვალო...“

109r.

101. „ქეთევან ბატონიშვილის ნათქვამი გაფიღუგაში. —

ჰ, ვითარ ვჰსთქვა განსაკრომელი...“ 109v—110r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, გვ. 275).

102. „თეკლე ბატონიშვილის ნათქვამი გაფი. —

რად მკვრს პატიმარს მწუხარებანი...“ 110rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, გვ. 277).

103. „თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძის ნათქვამი მუხამბაზი. — შენს ღირსებასა ნატრულობენ ყოვლინი ქალნია...“ 111r.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ქავჭავაძე, თხზულებანი, ი. გრიშაშვილის რედაქციით, 1940, გვ. 11).

104. „მარიამ ბატონის შვილის ამუხამბაზი. —  
ში, დამწარდეს დროთა ტკბილობა...“ 111rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, გვ. 272—273).

105. [ლექსი]. —  
„მკვლელი მარხო, ბაგე ლახუარს არ მკურნე შვებით...“ 112r.

106. „სოლომონის ამუხამბაზი. —  
ეტრფის მთიებსა შესამკობლად გული ურვილი...“ 112rv.

107. „ალმასხანის ამუსტაზადი. —  
შეყრილან ერთად მკრთოლვარენი უზადოდ მნათნი...“ 112v—113r.

108. „მუსტაზადი. —  
მნათობთა ზესა მცხინვარესა უქებ არესა...“ 113rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. დიმიტრი თუმანიშვილის ლექსები, გვ. 66—67).

109. „მეფის ძის დავითისაგან თქმული ჩიჩაგლარი იჩინდა თათარ. —

რად ამ უბედურსა ხვედრსა შევესწარ...“ 113v—114r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ტარუხაძე, ძვ. ქართ. ლირიკის ისტორიდან, 1954, გვ. 118—119).

110. „ყაფიად თქმული მდივნის დიმიტრისაგან. —  
გიშრის ნავნი ეთერის ველს არობენ...“ 114rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. დიმიტრი თუმანიშვილის ლექსები, გვ. 29—30).

111. „ბესარიონ გაბაევის ნათქვამი ბაიათი. სხუაგუარი, რომელსა თურქნი ბაიადს უწოდებენ. —  
იაღონს ის უვარდა...“ 114v—115r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 56—57).

112. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული. —  
ვაიმე შორს მყოფსა შენსა...“ 115rv.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, დასახ. გამოც. გვ. 12).

113. [ალ. ჭავჭავაძე, ლექსი]. „მანა განჯალუ დეგულამის ჯმა. —  
მაისის ვარდმან ფურჩვნილმან...“ 115v—116r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, დასახ. გამოც. გვ. 13).

114. [ალ. ჭავჭავაძე, ნარგიზოვანს]: —  
„ნარგიზოვანს წალოტს ნარგი...“ 116r.

შენიშვნები: 1. გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, დასახ. გამოც. გვ. 107).

2. კიდევ მიწერილია: „დავეხსენ, მაგრამ დაიწერა გიორგისაში“. სიტყვა „გიორგისაში“ წაშლილია.

115. [დიმიტრი ბაგრატიონი]. —  
„სულის ყვავილო, გულისა ვარდო...“ 116rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, 1928 წ., გვ. 252).

116. „ბუდალ ოღლანის თქმული მუსტაზადი. —  
ეშხით დამწველი, ლერწამ წელი, აღზრდილი სარო...“ 116v.

117. „ქეშიშ დარდიმანდისაგან თქმული რასტას გუშაზედ.  
მუშტარ მუხალიფის ხმაზედ ითქმის. —  
ლაწვთა ხალინდად ყრილთა...“ 117r.

118. [ლექსი]. —  
„სევდისა წალოტს გასაჭვრეტლად გაშლილ ვარდი...“ 117rv.

119. [ლექსი]. —  
„მოი, საყუარელო, მიხილე მე შენგან ჟელად რებული...“ 118rv.

120. [ლექსი]. —  
„ქ. ვფუცავ მე მუნით არა მდომია, მოსპობა ჩემი დამრჩომია...“  
118v.

121. [ალ. ჭავჭავაძე, ლექსი]. —  
„უწყალომ სენმან, ყოვლთ მაწყენმან დაგვკოდა გულნი...“ 119r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, დასახ. გამოც. გვ. 17).

122. [ლექსი]. —  
„სწყურს გულს მის მზისა ხლება...“ 119v.

123. [ალ. ჭავჭავაძე], „მუხამბაზის ყაზალი. —  
ქმუნვის მახვილი გულსა მსომია...“ 119v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, დასახ. გამოც. გვ. 63).

124. [ბ. გაბაშვილი], „მუსტაზადი. —

ბულბულის შურსა შევდგომივარ მუდამ მძახველი...“ 120r.

შენიშვნები: 1. დასაწყისში მიწერილია: „ის არ ვიცი ვისია“.

2. გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 42—43).

125. [ბ. გაბაშვილი]. —

„მე შენი მგონე, ჭირს შემკონე, დამწვი, მაღალო...“ 120rv.

შენიშვნები: 1. კიდევ მიწერილია: „ბესარიონ გაბაევის ნათქვამი მუსტაზადი თოთხმეტმარტულოვანი. წამხდარი იყო, გავმართე. დავით“.

2. გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 44—45).

3. კიდევ მიწერილია: „დაწერილია გიორგისაში“.

126. [ბ. გაბაშვილი]. —

„ტანო ტატანო, გულწამტანო, უცხოდ მარებო...“ 120v—121r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 35—36).

127. [ბ. გაბაშვილი]. —

„მე შენმა ფიქრმა მიმარინდა, ჩაველ ჭირებსა...“ 121rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 37—38).

128. [დავით რექტორი, მუსტაზადი]. —

„გრგვინვით, ციურნო, მოთო, მზიურნო, რა არს სმინება...“

121v—122r.

შენიშვნები: 1. კიდევ მიწერილია: „ქ. დავით რექტორის თქმული მუსტაზადი ცოლის სიყვდილზედ“.

2. გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, LI, 1928, გვ. 289).

129. [ლექსი]. —

„მოით, მიჯნურნო, მსოფლიურნო, ვინ ხართ დაგულნი...“ 122rv.

შენიშვნები: 1. კიდევ მიწერილია: „ბესარიონ გაბაევის ნათქვამი მუსტაზადი“ სხვა ხელით: „მე ხომ არ მგონია ეს ბესარიონისა იყო, ესეც ალმასხანისა მგონია“.

2. დასაწყისში მიწერილია: „გიორგისაში დაწერილია“.

130. [ლექსი]. —

„როს განვიცადე ბედკრულმან გული საკუდავად დარია...“

122v—123r.

შენიშვნა: კიდევ მიწერილია: „ლეონ ბატონის შვილისაგან ნათქვამი თაბმისი, მაგრამ ამბობენ ბესარიონისაგან არის თქმული“. კიდევ შევე მიწერილი: „ბესარიონის ნათქვამი“, „ალმასხანის მუსტაზადი“— გადახაზულია.

131. [დავით სარდალი]. —

„პირზედ ვაქეს ხალი და შავი თვალი, ნახვა მსურს შენი...“ 123r.

შენიშვნები: 1. გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, გვ. 267).

2. კიდევ მიწერილია შემდეგი: „დავით სარდლისა“, „ეს სხვისგან თქმულია, არ ვიცი“, „ბესარიონ გაბაშვილის ნათქვამი“, „ვის უთქვამს, არა ჩანს“. „დაუწერელია, აკლია, ამიტომ, და მერე არა არის-რა“. ბოლოს მიწერილია: „ორი შაირი — ათი ტაეპი აკლია“.

132. «მ უ ს ტ ა ზ ა დ ი ა ნ უ მ უ ხ ა მ ბ ა ზ ი ე ლ ი ს ბ ა რ ე რ ი ს თ ო ვ ი ს გ ა ნ ნ ა თ ქ ე ა მ ი ა» . —

„ვაი ესე ღრონი, საყვედრონი, მამცემს წყენასა...“ 123v—124r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია როგორც ბესიკის ლექსი (იხ. ანთოლოგია, II, 242 გვ.).

133. « ბ ა რ ა მ ბ ა რ ა თ ო ვ ი ს ა შ ა ჰ ბ ა დ ა გ ა ფ ი » . —

„აფროდიტო აღმობრწყინდი...“ 124r.

შენიშვნა: კიდევ მიწერილია: „სხვაში იხილე“, „დაწერილია გ.“, „ბარამ გერმანოზის შვილის ნათქვამი“.

134. „ ბ ა რ ა მ ბ ა რ ა თ ო ვ ი ს ნ ა თ ქ ე ა მ ი შ ა ბ ა დ ა ა ნ უ გ ა ფ ი . —

ეპა მთიები მთენია...“ 124v.

შენიშვნა: კიდევ მიწერილია: „სხვაში იხილე. დაწერილია გ.“

135. „ მ ზ ე ჭ ა ბ უ კ ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი ს ა გ ა ნ თ ქ მ უ ლ ი ბ ა ტ ო ნ ი ს შ ვ ი ლ ი ს ქ ე თ ე ვ ა ნ ი ს ძ ე ბ ა შ ი , გ ი ო რ გ ი რ ო მ დ ა ე ბ ა დ ა . —

აღმკულ სრასა, უცხოდ მზასა, მზევ შინ შემოდით...“ 124v—125v.

შენიშვნები: 1. გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 247).

2. კიდევ მიწერილია: „დაწერილია გიორგისში და ჩემშიც“, სიტყვა გიორგისაში გადახაზულია, „ყრმა შეშვა უცხო, ჰა ეს რა — ესე სჯობს, იმას ბოლო წამხდარი აქვს“.

136. „ ზ ა ა ლ ბ ა რ ა თ ო ვ ი ს ნ ა თ ქ ე ა მ ი მ უ ხ ა მ ბ ა ზ ი . —  
ბულბული მწუხარებს, ვარდი შემომწყურალია...“ 126rv.

შენიშვნები: 1. გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 290).

2. კიდევ მიწერილია: „სხვაში იხილე, დაწერილია გ.“

137. [ლ ე ქ ს ი] . —

„აღვახენე ბაგენი, შეეუმეო სახე, ოჰ სიამოვნე...“ 126—127r.

138. „ თ ა ვ ა დ ი ს გ ო რ გ ი ე გ ნ ა ტ ი ს ძ ი ს თ უ მ ა ნ ო ვ ი ს ნ ა თ ქ ე ა მ ი . —

ში, ვითარად მწველად კმარად ცეცხლნი მდებიან...“ 127v—128r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. გივი მიქაძე, გიორგი თუმანიშვილი: ძველ ქართული მწერლობის საკითხები, I, 48—49 გვ.).

139. „ დ ი მ ი ტ რ ი თ უ მ ა ნ ო ვ ი ს ნ ა თ ქ ე ა მ ი გ ა ფ ი . —  
ახალ აღნაგო სულო და...“ 128rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. დიმიტრი თუმანიშვილის ლექსები, მიხ. ხელთუბნელის რედაქციით, 1938, გვ. 27—28). გამოცემასთან შედარებით აკლია ბოლო სტროფი.

140. „იოანე აქიმოვის ნათქვამი გაფი. —  
თავი ვამონე სატრფოსა...“ 129rv.

141. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძის ნათქვამი. —  
როს აღმობრწყინდა ბადრი მთვარე მანათობელი...“ 130r.

შენიშვნა: გამოცემაში (ალ. ჭავჭავაძე, დასახ. გამოც.) ეს ლექსი შესული არ არის. 2. კიდეზე მიწერილია „[გიორგისაში] დაწერილია თეთრში“.

142. „ალექსანდრე ჭავჭავაძის ნათქვამი შარაშური მუშ-  
ტარ მუხალიფში. —  
ვაი დრონი, დრონი ნაქებნი მტკბარად...“ 130r.

შენიშვნები: 1. გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 4).  
2. კიდეზე მიწერილია: „...თეთრში დაწერილია“.

143. „თამაზ ქობულოვის ნათქვამი გაფი. —  
ჰ, იგი უწყალოდ ჩემი ხელმკმნელი ნეტარ თუ სადა...“ 130r—131r.

შენიშვნა: კიდეზე მიწერილია: „სხვაში იხილე. დაწერილია გ.“

144. „ოთარ ქობულოვის აგან ნათქვამი გაფი. —  
ვიხილე საყუარლად ედემის ვარდი...“ 131r.

შენიშვნა: კიდეზე მიწერილია: „სხვაში იხილე. დაწერილია გ.“

145. „ალექსანდრე ჭავჭავაძის ნათქვამი მუხამბაზი. —  
ლოთებო, ნეტავი ჩვენა...“ 131v.

შენიშვნები: 1. კიდეზე მიწერილია: „თეთრში დაწერილია“.  
2. გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 5—6).

146. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძის ნათქვამი ყაფა თეკ-  
ლისი. —  
არვის მართებს მის ვარდისა მიხვედრა...“ 132r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, დასახ. გამოც., 9 გვ.).

147. „დავით რეკტორის ნათქვამი ალექსის ძისათახმისი.  
ხუთ ტაეპი. ხუთეული თექვსმეტ მარტულელი. —  
მეოთხესა ცის მენავსა სიტყვიერი მზე რა ახე...“ 132v—133r.

148. „პეტრე ყარაბის ლარაძის ნათქვამი მუსტაზადი. —  
დამწარდეს ჟამნი, შემხედეს ვამნი, საწამ-საწამნი...“ 133rv.

149. [ლექსი]. —

„დაჯდა ტყვე-ქმნილი ბულბული, სულთქმისა ჯმასა ყიოდა...“

134r—136v.

150. [ლექსი]. — „მე მისი მსურდა ქებანი, ვით ვათქმევინო ენასა...“  
136v—141r.

151. «ბუღალ ოლღანი», „მუხამბაზი. —  
კრონოსის დარად, დასადარად, აღმობრწყინდები...“ 141rv.

152. [ოთარქობულაშვილი, ლექსი]. —  
„მსურს, დიანავ, ვიანბო ჩემი ცეცხლთა დებანი...“ 142rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 295).

153. [დავით ბატონიშვილი, ლექსი]. —  
„გამიფრინდა სიხარულის ფრინველი, ლელიმ...“ 143r.

შენიშვნები: 1. ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „მარტის კვ, წელსა ჩყბ-ს“.  
2. გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 281).

154. [ლექსი]. —  
„სახე შენი როს ვიხილო,  
მრისხანეო, წარბშეხრილი...“ 144rv.

155. <სტეფანე ფერშანგიშვილი, ლექსი>. —  
„ვიხილე ტურფა კვპაროს, წვლილი, ნაზად ზრდილია...“ 145r.

156. [ბესიკი], „ჩახრიხაულათ. —  
მაღალ ღირსებას კამადი მსუყე  
მძიმედ მოსვლია, ვით მიწა უყე...“ 149r.

შენიშვნები: 1. ტექსტის დასაწყისში მიწერილია: „წელსა ჩღმ, სეკდემბრის  
ივ კრეშენჩუკს მე და ბესარიონ გაბაშვილი ერთათ ვიყავით. სა-  
ღილს ვაპირებდით. არქიმანდრიტი გაიოს დავპატიყეთ, რომელსაცა ბოღიში  
შემოეთვალა: ნასადილევი ვარ, ქარიშხალიც არისო და ტალახიცაო, ვერ გაიხ-  
ლები. ამაზედ ბესარიონმან მისწერა ხუმრობა“.

2. გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 95).

3. ფფ. 146r—157v ლიტერატურაში მირიან ბატონიშვილის ავ-  
ტოგრაფულ რვეულად ითვლება (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 256—257).

157. [ბესიკი, მირიან ბატონიშვილის]. —  
„კრემენჩუკს გრიგოლ უწოდა სახელად: „სახლი უკარო...“  
149r—150r.

შენიშვნები: 1. ტექსტის წინ მიწერილია: „ამისგანვე ამასვე წელსა ოკლობ-  
რის ივ ქალაქსა ელისაბედს კრემენჩუკიამ ჩემთან მოწერილი შაირნი“.

2. გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 88—89).

158. «მირიან ბატონიშვილი», „შაირნი. —  
გებრძანა ჩვენი აქ ყოფნა...“ 150r.



შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 254—255).

159. [მირიან ბატონიშვილი], „ჩაქრიკაული. — ყოვლად სამღვდლო აღავერდელი...“ 150r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 255).

160. [მირიან ბატონიშვილი], „შაირი. — ჩვენი მინისტრიც თავს გიკრავს, გასდილი თავაზიანი...“ 150v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 255).

161. [მირიან ბატონიშვილი], „ჩამოკითხვანი ტაეპე-ბად. —

[ა]

მკურნალეს ხელს დავეწაფე: სულიერს მამას — მოწაფე...“ 150v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 255—256).

162. „იოსებ მღვდლის წინამძღვროვის მაგიერად მოკითხვა. ჩახრიხაული. —  
ოსეფ, ჭაპუა, აბრამ, ჰაპუა...“ 150v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 256).

163. „ბესარიონის გან მოწერილი პასუხად შაირნი. — რაიცა, განათლებულ, გებრძანეს ჩემგან წერითა...“ 150r—151r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 90—91).

164. [ბესიკი, მირიან ბატონიშვილს], „შაირი. — გრიგოლ მახსოვს გამატრუკლად, ხუმრობაზე შემაფხუკლად...“ 151r.

შენიშვნები: 1. დასაწყისში მიწერილია: „წელსა ჩღბთ, ფებერელის თ, ამის-განვე მოწერილი კავკასიის ლინიაზედ“.

2. გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 92).

165. [ბესიკი], „ლექს[ი] ჩახრიხაული. — ჩვენი პაატა მამიკითხენით...“ 151v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 92).

166. „ჩღბთ წელსა, აგვისტოს კზ, მეფის ძის მირიანის მიწერილი გლაბა კოტეთან კავკასიის ლინიაზე თ ფილისის პოლკიდამ. ლექსი. — ვასილი კეთილ-შობილო, ჩემად ერთგულად ცნობილო...“ 151v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. Е. Такайшвили, Описание, т. II გვ. 335)

16. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. V

167. [მირიან ბატონი შვილი], „შაირნი. —  
თქუენ აწ მისდინართ ტფელისსა, მე მივალ ტფელისიდამა...“ 151v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, გვ. 335—336).

168. „ამასვე წელსა, დეკენბრის იჴ, მეფის ძის მირიანისაგან გარდმოღებული რუსულისაგან ქართულად ნათქვამი. პატივად ახოვანთა რუსეთის თავადისა ვოლხოცკისა და რუსეთის ღენერალ-მაიორის ივან პეტროვიჩის გორიჩისა, რომელნიცა დიდად გარჯილნი დაიხოცნენ აჩაკოის ციხეზედ. ლექსნი. —

შევიდნენ უკუშ დიდნია, ახოვანნი როსიისა...“ 151v—152r.

169. „ჩღთ წელსა მარტის ია, ყიზლარს არქიმანდრიტის პორფირთან მიწერილი მეფის ძის მირიანისაგან. მიწერილი წიგნი პირველად შესავალნი და შემდგომად შაირნი. —

ძმას კნიას მოკითხვას უძღვნი სიყვარულისა მჩენალსა...“ 153rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 336—337).

170. „ჩღთ წელსა, ნოენბრის კშ, მეფის ძისაგანვე შეთხზული სვეტიცხოვლის ქება დღეი ცისკრის ჳმაზე. —

შევიკრბეთ ერი ყოველი, ყოველი...“ 153v—154r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 337—338).

171. [მირიან ბატონი შვილი], „ამავ ჳმაზე ფერისცვალების შესახა. —

მორწმუნეთა ვყოთ კრება, ვყოთ კრება...“ 154r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 338—339).

172. „ამავ ჳმაზედ მეფის ირაკლის ქება. —

ღმერთო, მოეც დიდი ღღე, დიდი ღღე...“ 154v.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, II, გვ. 339—340).

გამოცემაში ავტორად ბესარიონ გაბაშვილა დასახელებული.

173. „ამავ ხმაზედ სომხურიდამ გარდმოღებული ქებავე მეფისა მის. —  
ღამბადებლო ყოველთაო, ყოველთაო...“ 154v—155r.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლო სტროფი ასეთია: „ავეტიკ ამისი მოხუხელი,  
მოხუხელი,

ტერ პეტროზა მთარგმნელი,

ყარბი გამლექსელი, გვედრით ღმერთო“.

2. ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 340—341). გამომცემელს ავტორად ავეტიკა ჰყავს დასახელებული.

174. „ჩღუ წელსა, აგვისტოს იბ, მოსდოკს მე ბართლომე სავარსამიძისას ვღღე და ამავ ხმაზედ ქება შევასხი. —

ხამს ვუთხზა მე მას ქება...“ 155rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 341—342).

175. „ჩღუა წელსა, ფებერვლის დ; ა შ ტ რ ა ხ ა ნ ს, ჩემგანვე ამავე ხმაზე იოსებ მღვდლის წინამძღროვის მაგიერად ოთარ ლოლაძის შობის დღის მილოცვა. — გვეხამს კრებულთა სტუმართ ეს, სტუმართ ეს...“ 155v—156r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 342—343).

176. [მირიან ბატონიშვილი], „სხვადასხვა სიმღერანი ჩემგან ნათქვამნი გოჰარის ქმაზედ. —

მოვედით მოყმენო, შეკრბით ჯომარდნო...“ 156rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 343—344).

177. [მირიან ბატონიშვილი], „სარიყიზის ხმაზედ. —

ხელქმნილ ვარ მე მას დღეს აქეთ დარდითა...“ 156v—157r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 344—345).

178. [მირიან ბატონიშვილი], „ამავე ხმაზე. —

დღე და ღამე ოვხრამ[!], შენსა დარდსა ვსწევ...“ 157rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 345—346).

179. [მირიან ბატონიშვილი], „დემისტუმ ქი სანუნ ქოლუნის ხმაზედ ბაითითურთ. —

ოდეს ვნახე მოარული...“ 157v—158r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 346).

180. [მირიან ბატონიშვილი], „ვაჟის მაგიერად ქალთან მიწერილი ტანო-ტატანოს ხმაზე. —

ალვა ტანადო, მიჯნურთ დარდო, კიპარო რგული...“ 158rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 346—347).

181. [მირიან ბატონიშვილი], „ქალისაგან პასუხი ამავე ხმაზე. — როს ქუჭყნად ჰვინე, მყის ვისმინე შენ ჩემი ქება...“ 158v—159v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 347).

182. [მირიან ბატონიშვილი]. „ეთკუსირუნის ხმაზე. — ოდეს გნახე გამოსული სარკმელსა, ვით მთვარე სრულ...“ 159v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 347—348).

183. [მირიან ბატონიშვილი]. „ჩღუა წელსა. ნოენბერს ა, ა შ ტ რ ა ხ ა ნ ს ჩემს ყოფნაში ედილი გაყინა და იქაურნი ვაკრები დამზადებულნი საქონლით ზღვით წასასვლელად სახტი დარჩნენ, რომელზედაც ითქვა ჩემგან სიმღერა ესე აჩაყოვის სიმღერის ხმასა ზედა და ითარგმნა სომხურად ტერ-პეტრუხასაგან ამასავე ხმაზე. —

ქართული  
აშტარხანს ვინ ნახავსა...

სომხური  
ოვ იტის თე იაშტარხან...“  
159v—160v.

შენიშვნა: ქართული ტექსტის პარალელურად არის სომხური ტექსტი ქართული ტრანსკრიბციით ნაწერი.

184. [ლექსი]. —

„რა ვყო, რა ვქნა გლახ ხელქმნილმან, მედება ცეცხლის ალია...“  
162r.

185. „რახტის გუშა იოსებ ნაცვალისაგან თქმული. —  
ბუნდოვანს გულს შენ აღმიჩნდი დარადა...“ 162rv.

186. [ბესარიონ გაბაშვილი], „თეჯლიში. —  
შავ გლახ კულო, ვისთვის იწვი მუდამით...“ 162v—163r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 53).

187. [ბესარიონ გაბაშვილი], „მუხამბაზი. —  
ტანო, ტატანო, გულწამტანო, უცხოდ მარებო...“ 163r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 35—36).

188. [ლექსი]. —

„ჭი, სიცოცხლის ნუგეშად ისმენ სალმობის ხმასა...“ 163v.

189. [ბესარიონ გაბაშვილი], „მუხამბაზი(!). —  
მე შენი მგონე, ჰირს შემკონე, დამწვი მალ ალო...“ 163r—164v.

შენიშვნა: დაბეჭდილია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 44—45).

190. [ბესარიონ გაბაშვილი]. „მუხამბაზი. —  
ბულბულის შურსა შევსდგომივარ მუდმივ მზრახველი...“ 164v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 42—43).

191. [ლექსი], „ვალუფი. —

გამტყორცნა სოფელმან, მოვშორდი მზესა...“ 165r.

192. [ლექსი], „მუხამბაზი. —

ეტრფის მთიებსა შესამკობლად გულის ურვილი...“ 165rv.

193. [გიორგი თუმანიშვილი], „მუხამბაზი. —

ვარდი რა გაიაფდეს, ვინ ჰყოფს მისსა ქებასა...“ 165v—166r.

შენიშვნა: დაბეჭდილია (იხ. გივი მიქაძე, გიორგი თუმანიშვილი, ქველი ქართული მწერლობის საკითხები, 1962, გვ. 64—65).

194. [გიორგი თუმანიშვილი], „შუშტარის გაფრ. —  
ვ[ბ]ჭობ სიყვარულით გულის შეწირვას...“ 166v—167r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. გ. თუმანიშვილი, დასახ. გამოც., გვ. 68—69).

195. „მიხეილ ყაზიბეკოვის აგან. —  
მსურის გული შევსწირო ტურფა ვავიზანასა...“ 167rv.

196. „დუგაის გუშა. —  
იმელთა არეს დამამყარო...“ 167v—168r.

197. „ბალაი ფუშტის ხმა. —  
საყვარლად კმა ხარ, თუ თანახმა ხარ...“ 168r.

198. [ალ. ჭავჭავაძე], „შაჰნაზის გუშა. —  
მშენიერთა ხემწიფავ, მკლავ სიმორით შენითა...“ 168rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 102).

199. [ლექსი]. —  
„ეჰა სიცოცხლე მკლელეზბია(!)...“ 168v.

200. [ბესარიონ გაბაშვილი], „მუხამბაზი. —  
მე შენმან ფიქრმან მიმრიდა, მიმცა ჭირებსა...“ 169r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესარიონ გაბაშვილი, დასახ. გამოც., გვ. 37—38).

201. [ლექსი]. —  
„კარნი დახშულან ვარდისანი, ვითღა ნახოს...“ 169rv.

202. [დავით რექტორი, მუსტაზადი]. —  
„გრგვინვით ციურნო, მოღით მზიურნო, რა არს სმინება...“  
169v—170r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, გვ. 289).

203. [გრიგოლ ბაგრატიონი], „მუხამბაზი. —  
არ გეწყალვი ფლორაო, არ მაკმარე ტანგვანი...“ 170r—171r.

შენიშვნა: ლექსის ავტორი აღგენილია S 1512:340 მიხედვით.

204. „თანხმისი (!). —  
როს განგიცხადე ბედკრულმან, გული საკვდავად დარია...“ 171rv.

205. [ბესარიონ გაბაშვილი]. „მუხამბაზი. —  
სევდის ბაღს შეველ შენადონები...“ 171v—172v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ზესარიონ გაბაშვილი, დასახ. გამოც., გვ. 29—30).

206. „მუსტაზადი. —  
შეყრილან ერთად მკრთოლვარენი უზადო მნათნი...“ 172v—173r.

207. [ლექსი]. —  
„ჰე საწუთროო რად ჩამაგდე ესოდენ ჭირსა...“ 173rv.

208 [ალ. ჰავჭავაძე], —  
„სახე შენი მე მახევა, მებადა...“ 173v—174r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჰავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 3).

209. [ალ. ჰავჭავაძე], „მუხამბაზი. —  
უწყალოვ სიყვარულო, რათ მკოდე ესოდენ ძნელად...“ 174r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჰავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 19—20).

210. [ალ. ჰავჭავაძე], —  
„ვაქებ თავსა თმა მდიდარასა (!), რომელსა გლახ უბამს გული...“  
174r—175r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჰავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 37).

211. [ალ. ჰავჭავაძე]. —  
„მსურდა ოხერა ღუმით ჩემით მეკრძალა...“ 175rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჰავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 56).

212. [ალ. ჰავჭავაძე]. —  
„მაისის ვარდმან ფურჩენილმან...“ 175v—176r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჰავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 13).

213. [ალ. ჰავჭავაძე]. —  
„კმუნვის მახვილი გულსა მსობია...“ 176rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჰავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 63).

214. [ალ. ჰავჭავაძე]. „მუხამბაზი. —  
შენს ღირსებას ნატრულობენ ყოვლნი ქალნია...“ 176v—177r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჰავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 11).

215. [ალ. ჰავჭავაძე]. „ღუბეთი. —  
მკერს (!) გლახ გული, საყვარელო, მლოდე შენი უწყლავს თმენას...“  
177r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 24).

216. [ალ. ჭავჭავაძე]. —

„შენთან არს გული, მნათობო, ვიყო სად გინა...“ 177v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 23).

217. [ალ. ჭავჭავაძე]. —

„უამნი რბიან, შენცა მეღტვი...“ 177v—178r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 21—22).

218. [ალ. ჭავჭავაძე], „მუსტაზადი. —

მწამებ ხსოვნისა არცაღა, თუ მშთომოდეს ჩრდილი...“ 178rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 126).

219. [ლექსი]. —

„ღაწვთა ხალიღთა ყრილსა...“ 178v—179r.

220. [დავით ბატონიშვილი]. —

„გამიფრინდა სიხარულის ფრინველი...“ 179rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ტრ. რუხაძე, ძველი ქართული ლირიკის ისტორიიდან, 1954, გვ. 118).

221. [მარიამ ბატონიშვილი]. —

„ში დამწარდეს დროთა ტკბილობა...“ 179v—180r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, გვ. 272).

222. „სხვა ლექსი ბატონის შვილის ფარნაოზისაგან  
თქმული. —

იგონეთ დრონი ყოველთ წინარე...“ 180r—181r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, გვ. 278).

223. [ერისთოვიელის ბარ], „ისმინეთ გარდმოუტევეთ. —  
ვაი ეს დრონი სავდრონი მომცემს წყენასა...“ 181r-v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, გვ. 242).

224. „უძღვენ სიცოცხლე. —

მემღურვი ვინამო...“ 181v—182r.

225. [ბესარიონ გაბაშვილი, ყოვლად წმიდის ქება]. —

„ჭერისაებრ ქება შენი არვის ძალუძს, ღვთისა სძალო...“ 182r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 108).

226. [აღ. ქავჭავაძე]. —

„ოი გაბადრულო მთვარე, ბნელსა ვზო მომეხმარე...“ 182r-v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. აღ. ქავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 101).

227. „თეჯლიში. —

ეპა ვარდი ვითარ გაფურჩხნილია...“ 182v.

228. „შაჰნაზის გუშა. —

აფროდიტო აღმობრწყინდი...“ 183r.

შენიშვნა: S 1512:194, 1543:34 ხელნაწერების მიხედვით ამ ლექსის ავტორი ბარამ ბარათოვია.

229. [ლექსი]. —

„ვენერავ, ნუ მწვავე ალით, ვება მომფინე მალვით...“ 183r-v.

230. „მუხამბაზი. —

აღმოაწე კალამო, იწყე მთვაროს ქებანი...“ 183v—184r.

231. [დ. ბატონიშვილი]. —

„ესე ხელ-ხება მომენება...“ 184rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ტ. რუხაძე, ძველ ქართული ლირიკის ისტორიიდან, 1954, გვ. 120).

232. [ლექსი]. —

„შენ ვეტრფის გონება, სატრფოვ, შენ მოგელის გული...“ 184v.

233. [აღ. ქავჭავაძე]. —

„მივიღე წალკოტს სანუგეშოდ, გლახ ჩემს გულს სევდა ესია...“ 185r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. აღ. ქავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 106).

234. [ლექსი]. —

„დამლარაჩიხმა, მარალარ დამლარაჩიხმა...“ 185rv.

შენიშვნა: ლექსი თურქულია, ქართული ტრანსკრიბციით ნაწერი.

235. „შანაზი გუშა. —

ნაღურბუბსან დაღბაშინდა...“ 185v—186r.

შენიშვნა: ლექსი თურქულია, ქართული ტრანსკრიბციით ნაწერი.

236. [დავით ბატონიშვილი]. —

„ქ. რად ამ უბედურსა მხვედრსა შევესწარ...“ 186rv.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ტ. რუხაძე, დასახ. ნაშრომი, გვ. 118—119).



237. [დავით ბატონიშვილი]. —  
„რა შევიქნ სოფლისაგან ესრეთ მწარეთ განაწირი...“ 186v.  
შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ტრ. რუხაძე, დასახ. ნაშრომი, გვ. 119—120).
238. [დავით ბატონიშვილი], „თეჯლიში. —  
რა მთოვარე დამესახა თვალთა წინ...“ 186v—187r.  
შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ტრ. რუხაძე, დასახ. ნაშრომი, გვ. 119).
239. [ლექსი]. —  
„როს მოვესწრათ გაზაფხულსა...“ 187r.
240. [ოთარ ქობულაშვილი], „მუხამბაზი, ჭოი სალბუჩინარის  
ხმაზე სათქმელი. —  
მსურს დიანავ გიანბო ჩემი ცეცხლთა დებანი...“ 187v—188r.  
შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 295).
241. „მუხამბაზი. —  
ნუ დამწვამ ცეცხლში აფონ...“ 188rv.
242. „მუხამბაზი. —  
ლაზაროვსა ყელს ეხვია შალეზი...“ 189rv.
243. [პეტრე ლარაძე], „თეჯლიში. —  
მზე ცორანობს, ერმობს, ჰაი დარადა...“ 189v—190r.  
შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S 155:99 ხელნაწერის მიხედვით.
244. „სხვა ლექსი. —  
ცრემლით გამიშვი, საყვარელო, წახველ, გამეყარე, რად არ გებრ-  
ლები...“ 190rv.
245. [ივანე აქიმოვი]. —  
„თავი ვამონე სატრფოსა, თვის სურვილით შემოსა...“ 191r.  
შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S 1512:165 ხელნაწერის მიხედვით.
246. [დიმიტრი თუმანიშვილი]. —  
„ახალ აღნავო სულოდა...“ 191rv.  
შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. დიმიტრი თუმანიშვილი, ლექს-  
ები, 1938, გვ. 27—28).
247. „მუხამბაზი. —  
მავრიდ შენთან შექცევას გათენებას ნუ შეტყვი...“ 192r—193r.
248. [ალ. ჰავჰავაძე]. —  
„ჭი, დრონი, დრონი, ნაგებნი მტკბარად...“ 193r-v.  
შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჰავჰავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 4).

249. [აღ. ჭ ა ე ჭ ა ე ა დ ე]. —

„ლოთებო, ნეტავი ჩვენა...“ 193v—194r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. აღ. ჭ ა ე ჭ ა ე ა დ ე; დასახ. გამოც., გვ. 5—6). დაბეჭდილთან შედარებით სტროფები გადაადგილებულია.

250. [ქ ე თ ე ვ ა ნ ბ ა ტ ო ნ ი ს შ ვ ი ლ ი]. —

„ში ვითარ ვსთქვა განსაკრთომელი...“ 194v—195v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, გვ. 275—276).

251. [თ ე კ ლ ა ბ ა ტ ო ნ ი ს შ ვ ი ლ ი], „ში ვითარ ვსთქვა“ ხმაზედ სათქმელი. —

რად გვეირს პატიმარს მწუხარებანი...“ 195v—196v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, გვ. 277).

252. [მ ა რ ი ა მ ბ ა ტ ო ნ ი ს შ ვ ი ლ ი]. —

„აჰა დამეცნეს რისხვით ცანია...“ 196v—197v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, გვ. 273).

253. „გარდანჩამანის ხმაზედ სათქმელი. —

მიგლოვდით მეცა, მოყვასნო, სოფლისა განაწირებსა...“ 197v—198v.

შენიშვნა: H 2685:12, 2881:1 ხელნაწერებში ამ ლექსის ავტორად მარიამ ბატონიშვილია.

254. [ლ ე ქ ს ი]. —

„გრიგალმან ქარმან მქროლველმან...“ 198v—199r.

255. „რომელთაგან მქონდა სიამე შვების ხმა. —

მოგასხენებთ ყოველთა აზიერ ერთა...“ 199v—200r.

შენიშვნა: S 1512:239 ხელნაწერში ამ ლექსის ავტორად თეკლა ბატონიშვილია.

256. „კნიაზ დიმიტრი ბაგრატიონის თქმული „ში ვითარ ვსთქვა-ს“ ხმაზედ. — შორით მომესმა ხმა გოდებისა...“ 200r—201r.

257. [დიმიტრი ბაგრატიონი], „ამავე ხმაზედ სათქმელი მისგანვე თქმული. —

ივერთ მნათობნი მზე და მთვარენი...“ 201r—202r.

258. „თუ შისა ვისგანმე, თუ შეთვის მთაში მცხოვრებელისა, რომელიცა ზის ქვაბსა შინა, გარს ხალხ-შემოხვეული და იმღერის ფანდურსა. ხმა თუ შუარი: „თუ შო, ნუ წახვალ ხოჟორას“ და ჩვენებურად გარდანჩამანდარაი. —

მთის მცხოვრებთა ერთა ჰქონდათ ყოველთვის ჩინება...“ 202r—203r.

259. [ლ ე ქ ს ი]. —

„ბედმან მომცა შვება მცირესა ქამსა...“ 203v—204r.

შენიშვნა: Q 851:14 ხელნაწერის მიხედვით ლექსის ავტორი კრიგოლ მუხრანბატონის შვილია.

260. „ახალო აღნაგოს ხმაზედ სათქმელი. —  
სოფელო რისთვის მიმუხლოლე(!)...“ 204r—205r.

261. „უმაღლო ერთ მათ აღძვრასა ჰკვირდა, ტკბილო იესო. „იამათ ყაიმა-  
თის ხმაზედ, ქართულად თქმული თ[ავად] თ[თ არ] ქ[ო ბ უ ლ ო ვ ი]ს მიერ. —  
თ[თ არ] ქ[ო ბ უ ლ ო ვ ი]ს მიერ. —  
იადონი დასძახს ამ სევდის ხმასა...“ 205r-v.

262. [ბესარიონ გაბაშვილი], „მუსტაბაზი. —  
ტრემლთა ისარნი მოსისხარნი ჩვენდა არენით...“ 205v—206v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახელებული გამოც., გვ. 46).

263. [ბესარიონ გაბაშვილი], „ყაფია. —  
რა გული დავაგე შენად სარებლად...“ 206v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 52).

264. [ბესარიონ გაბაშვილი]. —  
„პაერი ცივ ნამიან[ი] ჩემთვისა აღარა დლიან...“ 207r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 60).

265. [ბესარიონ გაბაშვილი]. —  
„შავნი შავნი შავს გალიას შემსხდარნი...“ 207r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 55).

266. [ბესარიონ გაბაშვილი], „თუჯლიში. —  
ხმა სირინოზ, თმა ლულამბარ წინამო...“ 207v—208r.

შენიშვნები: 1. გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, დასახ. გამოც., გვ. 54).  
2. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „1845 год“

267. [ლექსი]. —  
„ავთანდილ გადინადირე ქედი მღალა ტყიანი...“ 213r.

268. [ლექსი]. —  
„შენ რომ წიგნი მოგეწერა, ცილის(!) იყო აგრე ტკბილსა...“ 213v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ექ. თაყაიშვილი, Описание, ტ. II, გვ. 352).

269. [ლექსი]. —  
„ახალო, ნორჩო, მცირე ხნიანო...“ 213v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 352—353).

270. „გ ა მ თ ქ მ უ ლ ი. —

პირ-მთვარეო, ლოყა შახვალლოვანო(!),

შენ, ს ტ ე ფ ა ნ ო, გვარად ფ ე რ შ ა ნ გ ო ვ ა ნ ო“ 214გ.

შენიშვნა: ტექსტი აქ მთლიანადაა მოყვანილი. გამოქვეყნებული აქვს ექსთაყაიშვილის (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 353).

271. „თ ე ი მ უ რ ა ზ ი ს ა. —

ჩამოვიარე ბახშია, მუნ ვნახე პირმზე ქალია...“ 214გ.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 353); აკად. ალ. ბარამიძის აზრით ეს ლექსი თეიმურაზს არ ეკუთვნის. იგი ხალხური უნდა იყოს. (იხ. თეიმურაზ პირველი, დასახ. გამოც. გვ. 016).

272. [გ ა მ ო ც ა ნ ა ლ ე ქ ს ა დ].

„იხილე ტურფა, გიპარე წვრილი...“ 214გ.

273. [ნაწყვეტი მ ა ნ ა ნ ა ს ა და ც ი ე ბ ი ს შ ო რ ი ს სა უ ბ რ ი დ ა ნ]. —

„მანანა მეპატიებთ: ამალამ ჩემთან დაწეო...“ 214გ.

შენიშვნა: სათაური აღდგენილია ექსთაყაიშვილის აღწერილობიდან (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 253).

274. «გ რ. ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი», „ტ ო ლ უ ბ ა შ ი. (მიბაძვა ქ უ კ ო ვ ს კ ი ს ა). —

ქ. დადუმდა ბრძოლის გრგვინვა საზარი...“ 216გ—221გ.

შენიშვნები: 1. ტექსტის დასაწყისში მიწერილია: „ეს ლექსი 1826 წელსა სპარსეთის ომში არის ნათქვამი, როდესაც ირაკლის თაფაზედ იყვნენ ჯარნი დაბნავებულნი“.

2. გამოქვეყნებულია (იხ. გრიგოლ ორბელიანი, თხზულებათა სრული კრებული აკ. გაწერელიას და ჯ. ჭუმბურიძის რედაქციით, 1959, გვ. 136—144).

275. «გ რ. ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი». „უსტარი ჩემს დას ე ფ ე მ ი ა ს. —

ჩემად ნუგეშად, ჩემად შვებად სასიხარულოდ...“ 221ვ—223ვ.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. გრიგოლ ორბელიანი, დასახ. გამოც., გვ. 45—48).

276. «გ რ. ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი», „ე კ ა ტ ე რ ი ნ ა ჭ ა ვ ჭ ა ვ ა ძ ი ს ა ს უ ლ ს. —

წინანდლის ვარდო,

სულითა ტრედო...“ 223ვ.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. გრიგოლ ორბელიანი, დასახ. გამოც., გვ. 7).

277. «გ რ. ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი», „ი ა რ ა ლ ი ს. —

ჩემო იარალი, ნეტავი ოდეს...“ 224გ—225ვ.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. გრ. ორბელიანი, დასახ. გამოც., გვ. 14—17).

278. «გრ. ორბელიანი» „სხუდასხუანი ლექსნი დამე. —  
მთვარე აშოკთა მოწამე, სიამით ნათელს მოპყენდა...“ 225v—226v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. გრ. ორბელიანი, დასახ. გამოც., გვ. 22—23).

279. «გრ. ორბელიანი», „ექსპრომტათ ნინა ქავჭავაძის  
ასულს. —

საამო არს საქვრეტელად, ოდეს ნინას ვარდი ეპყრას...“ 226v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. გრ. ორბელიანი, დასახ. გამოც., გვ. 31).

280. «გრ. ორბელიანი», „გამოსალმება. —  
ვითა ცის ნამი დილითა ბრწყინვალეებს ახლად შლილს ვარდზედ...“  
226v—227r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. გრ. ორბელიანი, დასახ. გამოც., გვ. 20—21).

281. «გრ. ორბელიანი», „მუხანბაზი. —  
ნუ მასმევ ღვინოს, უღვინოდ ვარ მთვრალი შენის ეშხით...“ 227r

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. გრ. ორბელიანი, დასახ. გამოც., გვ. 9).

282. «გრ. ორბელიანი», „სო...სო... —  
ვარდი ხარ? — არა!  
ზამბახი? — არა...“ 227v—228r.

შენიშვნები: 1. გამოქვეყნებულია (იხ. გრ. ორბელიანი, დასახ. გამოც., გვ. 51—52).

2. ტექსტის ბროსი: მიწერილია: „1835 წელს, ნოემბრის 24. რიგაში“.

283. «გრ. ორბელიანი», „ეპიტაფია მირზაჯანის. —  
მუხთალს ამ სოფელს გსურის ვისცა იყო ბედნიერ...“ 228v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. გრ. ორბელიანი, დასახ. გამოც., გვ. 24).

284. [კატალოგი ძველი ნაბეჭდი რვა წიგნისა]. — „1. კურთხევანი  
ირაკლი მეფის და ანტონ კათოლ. დროს. ტფ. ჩლუდ...“ 229r:

შენიშვნა: ჩამოთვლილია რვა ძველი ნაბეჭდი წიგნის სათაური და გამოცემის დრო (კურთხევანი, დავითნი, პარაკლიტიანი, სახარება, სამოციქულო საღვთო მსახურება, ლოცვები და ზატიკი).

285. „ზაქარია ნამოძღურალი სავან გიორგი ცარე-  
ვიხთან მიწერილი მოსკოვს. —  
დავითის ვარდად, ყრმად წარმოზარდად...“ 230r—231v.

286 „ბრძოლა ძლიერი კატისა თავგთა მიმართ და თავუთა სამთა გვართა შეწევნა, რომელი იქმნა მეფობასა ნადირშაჰისსა, რომელსა შაჰუნ-შაობითაცა უკმობდნენ კაცნი სპარსეთისანი, თქმული შაირად ისაკ მცირისა მიერ, რომელმან აღლექსნა მოთხრობანი პირისპირად ამბავთა მისთანი. —

1. ყოველს მგრძნობელს ცხოველს ზუა წინ წამოდგა ნახად კატა...“  
232r—240v.

**შენიშვნები:** 1. ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „შაირი ესე იყო ვასილი კოტეტოვისაგან გარდმოწერილი საქართველოს მეფის ძის მირიანისათვის, გარნა ვინადგან დაქველბულიყო, მიბრძანა მე მანვე საქართველოს მეფის ძემ დეისტეტიელნი ტაინი სოვეტნიკმან და სენატორ-კავალერმან მირიან გარდაწერა, რომელმანცა გარდავსწერე მისთვისე. უმდაბლესი მონა გოდერძი ფირალოვი“.

2. ტექსტი ნაწილობრივ გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 232—237). პოემის ავტორად გამოცემაში დასახელებულია ზაქარია გაბაშვილი. პოემის ავტორობის შესახებ იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, II, გვ. 609; ტრ. რუხაძე, XVIII ს. ქართული სატირის ისტორიისათვის: საიუბილეო კრებულო კ. კეკელიძეს, 1959, გვ. 295—303.

287. «თეიმურაზ ბატონიშვილი», „ჭრიკსა და ოქროსმატყლოვანისათვის ვერძისა. ა. ჭამასისათვის, რომელი იყო მამა ჭრიკისა და ელლეისი. — პირველად სთანადო(!) არს, რათა უწყოდეთ: თუ ვისი ძეა იყო ჭრიკს და რაა შეემთხვა მამასა მისსა.—აქამანტ ანუ აქამას იყო ძეა ეოლასი...“ 245r — 270r.

**შენიშვნები:** 1. ტექსტს უძღვის: „შესწავება ჭრიკისა ელლეისათვის და ოქროსმატყლოვანისათვის ვერძისა. თუ სადათ მოყვანებულ იქმნა იგი პირველ კოლხიდად. — მოძიებულ იქმნა ამბავი ესე, პოეზილ და თარგმნილ ქართულსა ენასა. ზედა საქართველოს მეფის ძის თეიმურაზის მიერ და მიეძღვნა დისწულის ძესა მისსა დადიანს დაეთოს ნიშნად მის მიერისა სიყვარულისა და მოთხრობაცა იგი შეუღგების ამას მოსვლისათვის არღონავეტთა კოლხიდად და მოპოვნეზისათვის იაზონ თესალიისა მეფის ძისაგან ოქროსმატყლოვანისა მის ვერძისა შეწევნითა და სწავებითა მედიას მიერ.“

ქართულად ძველთა ელინურთა წიგნთაგან გადმოითარგმნა და ძველად ქართველისა ვისგანმე ნათარგმანებთა თანა შესწორდა და უმკობეს იქმნა. ქართული იაზონისა და მირმიადონთ ამბავი, ვგონებ, რვაასის წლის ნათარგმნი იყოს ქართულზედ. მეფის ძე თეიმურაზ. წელსა ქსთ ჩემ, ოკდობრის იდ. პეტერლოფს“ (245r).

2. ტექსტი, წარმოადგენს თეიმურაზის ავტოგრაფს.

288. (თურქული ლექსი), „Турецкая. —  
ყალადან ყალიამან გორდუმ ონი...“ 271r.

**შენიშვნა:** ქართული ტრანსკრიპციით ნაწერი თურქული ლექსია.

289. „Романс Грузинский № 2. —  
გამტყოცნა (!) სოფელმან, მოვშორდი მზეხა...“ 271v.

**შენიშვნა:** გამოქვეყნებულია (იხ. ბესარიონ გაბაშვილი, თხზულებათა სრული კრებული, ალ. ბარამიძისა და ვ. თოფურიას რედაქციით, 1932, გვ. 102); ახალ გამოცემაში შესული არაა.

290. [დიმიტრი თუმანიშვილი]. —  
ახალ აღმოსულო და...“ 272გ.

შენიშვნები: 1. დასაწყისში მიწერილია: „Песня Грузинская“.

2. გამოქვეყნებულია (იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები. 1938, გვ. 27).

291. „განშორება. —

ანტუნანტ. გამეშორე, გამითენე დღე საწუალი...“ 273გ.

შენიშვნები: 1. ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „ა. ს. გ.“.

2. გამოქვეყნებულია (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 356).

292. [ლექსი]. —

„ამილახვარო, ლახვარო,  
გამოქცეული თხა ხარო,  
ლეკები შემოგიტევენ,  
შიშით გაქრები, რა ხარო“ 273v.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწერილია: „(сказано на счет Отара Ам-  
лахвара, предводителя Грузинск. войск)“.

293. „კარი პირველი ნარგიზოვანისა. —

პე საყუარელო, შენის გონებით  
ხელ ვარ მინდორსა თავის ღონებით...“ 277გ—278v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. „ნარგიზოვანი“, ალ. ბარა-  
მიძის რედაქციით 1936 წ.).

294. „დიმიტრი თუმანოვისა. —

გიშრის ნავნი შავთა ზღვათა არობენ,  
ირისენი მთვარეზედ კამარობენ...“ 279გ.

295. [დიმიტრი თუმანოვი], „ქართული ბაიათი. —  
ქ. სახედ მომცა მანათა,  
ელვარებით მანათა...“ 279gv.

296. [დიმიტრი თუმანოვი], „თეჯნიში. —  
ქ. ვნახე პირმზე, ბაგე-ვარდობს, დალალობს,  
ლომის ბურჯზედ აღმობრწყინდა არია...“ 279v.

297. [დიმიტრი თუმანოვი], „ვასეთ მიარემის ხმა-  
ზედ. —

ქ. ტრფიალთ დამწველი, ტრფიალთ დამწველი,  
ისფრით მოსილი, არს დამდაგველი...“ 279v—280გ.

298. [დიმიტრი თუმანოვი], „გოპარის ხმაზედ. —  
ქ. მომაშორვა სვემან მზეს მცხინვარესა,  
საწუთრომან მიმცა დღესა მეწარესა...“ 280gv.

299. [დიმიტრი თუმანოვი], „თეჯნიში. —  
ქ. ვაშა მას დღეს, როს განმელო ცისკარი,  
განკვირება მკვრეტელთაგან ისმოდა...“ 280v.
300. [დიმიტრი თუმანოვი], „მუხამბაზი, —  
ქ. სევდისა ლაშქარი შემომიხდება,  
სურვილისა ცეცხლი მომეკიდება...“ 280v—281r.
301. [დიმიტრი თუმანოვი], „ნავაი ნიშაბურის ხმა-  
ზედ. —  
ქ. დილის ნიავმა მომართვა  
ჰამბავი სასურველისა...“ 281r.
302. [დიმიტრი თუმანოვი], „ფას მუხალიფის ხმა-  
ზედ. —  
ქ. სატრო მემთხვია სავარდეს, ბუნებით იხატებოდა...“ 281v.
304. [დიმიტრი თუმანოვი], „თეჯნიში. —  
ქ. მზერა მიდრკა, სიბნელესა მისევდა,  
ვის ეღარა, ჩემთჳს რაღა აგორა...“ 281v.
305. [დიმიტრი თუმანოვი], „ტაფი თაღის ხმაზედ. —  
ქ. სიცრუითა დიდებულობ,  
მზაკვარობით მოგწონს თავი...“ 282r.
306. [დიმიტრი თუმანოვი], „ფას მუხალიფათაც ით-  
ქმის და თახმისათაც. —  
ქ. მეკეთა იგი პირ-მანვი, ატმოსფერაით მოცული...“ 282rv.
307. [დიმიტრი თუმანოვი], „მუსტაზადი. —  
ქ. მნათობთა ზესა, მცხინვარესა, უქებ არესა...“ 282v.

შენიშვნები: 1. ამ კრებულის მიხედვით დ. თუმანოვის ლექსები გა-  
მოქვეყნებული აქვს მის. ხელთუბნელს (იხ. დიმიტრი თუმან-  
ოვილის ლექსები, 1938 წ.).

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание,  
ტ. II, გვ. 318—356).

## კრებული. XVIII—XIX

174 ფ.; სხვადასხვა ზომის ფურცლები (1—157 ფფ. ზომაა 22,5×17, 158—  
168 ფფ. 17,5×14,5; 169—174 ფფ. 18,5×11,5); მხედრული; [XVIII—XIX სს.];  
დაუწერელია: 27v—30r, 47v, 52v, 62v, 62v, 80v, 93v, 94v, 95v, 96v—98v, 99v,  
116v—131v, 147v, 161rv, 167v—168v, აღ. ცაგარლის კატალოგით № 103.



1. [იოანე ქართველიშვილი], „ქართული დრამატიკა. § 61. — დრამატიკა არს ჰსწავლა კელთმძღუანველი კანონიერ უბნობისა და მართლწერისადმი...“ 1რ—27რ.

წყდება: „...ნამყო სრული

მხოლოდობითი

მრავლობითი

ვაწერინო

ვაწერინოთ

აწერინო

აწერინოთ...“

შენიშვნა: ტექსტი მისდევს ამავე კოლექციაში დაცულ ხელნაწერს (მდრ. S 4432 ფფ. 7რ—29რ).

2. [ნ. ჩუბინაშვილის ლექსიკონის შესავალი]. — „...ქართული სრული ანბანი 40 ასო შესწორებულად აღრიცხუათა სხუათა ენათათა...“ 31რ—59ვ.

შენიშვნა: ტექსტი ნ. ჩუბინაშვილის ავტოგრაფია, შავად ნაწერი (იხ. ნ. ჩუბინაშვილი, ქართული ლექსიკონი რუსული თარგმანითურთ. ალ. დლონტის რედაქციით და გამოკვლევით, 1961, გვ. 10—11).

3. ამიერკავკასიის მხარის ქალაქებისა და ადგილების დასახელები და მათი თბილისიდან დაშორების მანძილი (გრაფებში მოთავსებული, რუსულ ენაზე) 60რ.

4. ცნობები ქალაქის გამოგონებაზე, წიგნის ბეჭდვის დასაწყისზე, თურქების მიერ კოსტანტინოპოლის აღებაზე, ამერიკის აღმოჩენაზე, ვესტფალიის ზავზე და სხვ. (ცნობები დაწერილია რუსულ ენაზე) 60ვ.

5. წარწერა გაბაშვილების მონასტრის კედლისა. „გაბანთ მონასტრის კედელზედ სწერია. — ვინათგან ჩემებრ ბრალთაგან...“ 61რვ.

შენიშვნა: ტექსტი ხუთჯერაა გამოცემული: უკანასკნელად გამოსცა ვახტანგ ბერიძემ (იხ. თბილისის „ლურჯი მონასტერი“, ქართული ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტის შრომები, № 2, 1948, გვ. 96—97).

6. [ლექსი]. —

„ფილოსოფოსნი შემოკრბნენ, ამაზედ ჰქონდათ ცილობა.

ბატონი კაცსა ასაქმებს და ჰკუას გამოცდილობა,

ათასად გვარი დაფასდა, ასი ათასად ზრდილობა,

თუ კაცი თავად არ ვარგა, ცუდია გუარიშვილობა“ 61ვ, 95რ.

შენიშვნა: ამ ლექსის შესახებ იხ. შ. ონიანის წერილი: „ხალხში გავრცელებული ერთი ლექსის შესახებ“ (იხ. „ლიტერატურული გაზეთი“ 1957 წ. III 1, ავტორის აზრით იგი შ. რუსთაველს ეკუთვნის).

7. „ანდეზები(!). — ა. ადამიანის პირის კანი ხახვის შუა გარსზედ თხელია და თუ ერთხელ გაიხა, გამბეჩის(!) ტყავზედ უფრო გასქელებდა და შეიქმნება ურცხვი...“ 63რ—93რ.

17. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. V

**შენიშვნები:** 1. ხელნაწერში ანდაზების კრებული ორჯერაა შეტანილი. პირველი ვარიანტი მოთავსებულია 62r—79v-ზე და წარმოადგენს შავს; მეორე — მოთავსებულია 2r—93v-ზე; არის სუფთად გადაწერილი; ანდაზები დალაგებულია ანბანზე. 2. სუფთა ცალს უძღვის თავფურცელი: „შეკრება რაოდენთამე ქართულთა მღაბურთა იგავთა ანბანზედა, იმისთანა აქ არ დაიწერება, რომელშიაც უწმარე ლექსი ურევია, ან ცუდი აუვი“ 81r. 3. ხელნაწერში 386 ანდაზაა.

8. „გ ა მ ო ც ა ნ ა ე ბ ი (!). — ორნი არიან ტოლნი არიან, დარბაზს ჩაღიან ჩაიმღერიან...“ 94r.

**შენიშვნა:** ტექსტი შეიცავს 17 გამოცანას თავისი ახსნით.

9. „ს ი ტ ყ ვ ი ს მ ა ს ა ლ ე ბ ი. — ცა ქუდათ არ მიაჩნია, დედამიწა ქალმანად (ითქმის მეტად ამპარტავანზედ)...“ 96r.

10. [კ ი თ ხ ვ ა-მ ო გ ე ბ ა]. — „მოწაფემ კითხა მოძღვარსა — ვინ არს ღმერთი ან რა შეუძლიან?“

მოძღვარმან მიუგო: ღმერთი ძლიერი კელმწიფეა...“ 100r—116r.

წ ყ დ ე ბ ა: „... კ ი თ ხ ვ ა: რასათვის ეცვა თვისის ნებით ჯვარსა...“

**შენიშვნა:** ტექსტს წინ უძღვის ანდერძი: „სახელითა მამისათა და ძისათა, და სულითა წმინდისათა ავიღე შრომა გარდაწერისა ამა კითხვა-მიგებისა, რომელსა შინა სჩანს ბრძოლვა(!) მოძღურისა და მოწაფის სჯულისათვის. რომლითა ჩვენ ყოველნი ქრისტიანენნი დაგვარწმუნა და არ შეგვიშვა სჯასა შინა სამღვრთო განგებულებისასა და ყოველნი ექვნი მით მისთვის განაქარა ჩვენგან. ჩემვ-სა წელსა, აპრილის კ-სა დღეს. მონამან ღვთისამან ე ლ ი ს ე გ ო ლ ო ვ მ ა ნ“ (99r).

11. „კ ი თ ხ ვ ა-მ ი გ ე ბ ა კანონებრივი წმიდისა ტ ი მ ო თ ე მთავარ-ებესკობოსისა ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ი ე ლ ი ს ა, რომელი იყო ერთი ასერგასისათა წმიდათა კოსტანტინუპოლის შეკრებულთა მამათაგან. მისსა მიმართ კითხუა და ტიმოთეს მიერ მიგება. — კ ი თ. ა. უკეთუ კათაკმეველი ყრამავითარ წლისა შვიდისა, რომელ არს კაცი სრული, დაემთხვოს სადმე ქამისწირვასა და უმეცრებით ეზიაროს, რა ჯერ-არს ყოფა მისთვის?...“ 132r—147r.

**ანდერძები:** 1. „აღვსწერე ჰსჯულის კანონი ესე მე, მდაბალმან, სრულიად კახეთის რეკტორმან, სიბრძნისმოყვარემან კეთილშობილმან ა ლ ე ქ ს ი ე ვ მ ა ნ ა ლ ე ქ ს ი ს ძ ე მ ა ნ დ ა ვ ი თ მ ა ნ თთუშსა იულისსა 1, ქე-ს აქეთ 1810, ქეს უფმ (147r). 2. „მე, სრულიად კახეთის სამეფოს რეკტორმან და სიბრძნის მოყვარემან და მოძღვარმან ფილოსოფიისა და ღვთისმეტყველებისამან, მაღალკეთილმან ა ლ ე ქ ს ი ე ვ მ ა ნ ა ლ ე ქ ს ი ს ძ ე მ ა ნ დ ა ვ ი თ მ ა ნ ესე ჰსჯულისკანონი იოანე მმარხველისა აღვსწერე თვისა დედანსა ზედა უმეტყველოთ, მაგრამ ჩვენს წ-ას მამას ევთიმე ქართველს, მთარგმნელს, ეს ჰსჯულის კანონი რომ ეთარგმნა ბერძნულიდამ, ამ სჯულის კანონის საძიებელი, რომელ არს ზანდუკი, დია ავად იყო და მე შევაწყე და დავშვერ, და მის ადგილს დაუწერე თავიცა და ფურცლის რიცხვიც. ვინც ეს ჩემი შრომა ნახოთ, შენდობა ჰყავთ ჩემ ცოდვილისათვის, რათა ღმერთმან თქვენცა შეგიდგენეს შეცოდებანი თქვენნი. ვინც ამ ჩემის ნაშრომიდამ გარდასწეროს და

ეს ჩემი სახელი დააკლოს, იგიცა დაკლებულ იქმნების წიგნისა მისგან ცხოველ-  
თასა, და ვინც არ დააკლოს ჩემი სახელი, იგიცა ნუ დააკლებს შერთვად ბა-  
ნაკსა ანგელოსთა ცათასა, თოვესა იუნისსა, რიცხვსა 27, წელსა 1810, ქკს უფშ<sup>ა</sup>  
(147r).

12. „ს ჳ ნ ა ქ ს ა რ ი ო თხშაბათისა განზოგებისასა. — ოთხშაბათისა განრ-  
ლუჭელისა კვრიაკისასა ვდღესასწაულობთ დღესასწაულსა ერგასისა განზოგე-  
ბისასა...“ 148r—157r.

შე დ გ ე ნ ი ლ ო ბ ა: „ს ჳ ნ ა ქ ს ა რ ი ჳ კვრიაკესა წმიდათა სამას ათრვა-  
მეტთა ღმერთშემოსილთა მამათა, რომელნიცა იყუნენ პირველსა კრებასა შინა  
ნიკიისასა. — ამასუჭ დღესა მეშუდესა კვრიაკესა შემდგომად პასექისა ვდღე-  
სასწაულობთ ნიკიასა შინა პირუჭელსა კრებასა...“ 150v—154r.

„ს ჳ ნ ა ქ ს ა რ ი კვრიაკესა ყოველთა წმიდათასა. ამასუჭ დღესა კვრიაკესა  
შემდგომად ერგასისა ვდღესასწაულობთ...“ 154v—157v.

შენიშვნები: 1. კრებულში ღრჯერაა შეტანილი სვინაქსარის ეს ტექსტი; მეორე  
სვინაქსარს აქვს შემდეგი ანდერძი: „ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ს ლ ა ვ რ ა შ ი ჩ ყ ი გ,  
1813 წელსა, აპრილის 20, კ დღესა თარგმნილი რუსულისაგან ქართულსა ენასა  
ზედა ყოვლად სამღვდლოება არხიერის დოსითეოსის მიერ ფიცხელა-  
უ რ ი ს ა, აზნაურის ქსნის ხველის არჯევანიძის ძის მიერ, ხოლო ვარ-  
დაწერილ იქმნა პირმშობასაგან ქელისა მიერ მისისა თხზულისა პეტრე ყა-  
რიბის მიერ, ს ა ნ კ ტ პ ე ტ ე რ ბ უ რ ლ ს ჩ ყ ი დ წ ე ლ ს ა, ი ე ლ ის ს ს ი ვ დ ღ ე ს ა“  
(166r).

2. სვინაქსარის მეორე ტექსტი (158r—166r) გადაწერილია სხვა ხელით, სხვა  
ფორმატის ქაღალდზე.

13. „გ ი ხ ა რ ო დ ე ნ ი ყოვლად დიდებულისა და პატივთსნისა და ცხო-  
ველსმყოფელისა ჳ უ ა რ ის ა. — ზესთამბრძოლისა ჩუჭნისა და მოლუაწისა  
უძლეველისა ჳ უ არისა შენისა მიერ ქრისტე ღმერთო...“ 169r—174v.

წყ დ ე ბ ა: „ი. რომელმან გვშევ ღმერთი წორცითა, დამბადებელი ყო-  
ველთა, სძალო წმიდაო, ვევედრე მას, რათა მოსცეს...“.

შენიშვნა: ეს ტექსტი დაწერილია XVIII საუკუნეში, ჩაწერილია ოქროვარა-  
იან ჩარჩოში.

(1481)

3725

## კრებული. XIX

112 ფ.; 19×11,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX ს. პირველი ნა-  
ხევარი]; დაუწერელია: 25v, 43r—44v, 57v, 58v, 59r—60v, 85r, 94v, 96r—98v,  
100v, 102v—104v, 105v, 106r, 107v, 108v, 110v, 111v, 112r; ალ. ცაგარლის  
კატალოგი. № 104.

[მასალა რუსულ-ქართული ლექსიკონისათვის].—

„Хлебосольный приятель მებურმარილე.

Калмыцкая овчина კალმუხის ტყავი...“ 2r — 23v, 24v — 25r,  
26v—46v, 47v—48r, 51r—55v, 61r—84v.

შენიშვნები: 1. სალექსიკონო მასალები ამოკრებილია ვეფხისტყაოსნიდან, რიტორიკიდან, ლოლიკიდან, წყობილიტყვაობიდან, სასულიერო რეგლამენტიდან და სხვ. ნაწარმოებებიდან.

2. ხელის მიხედვით ეს კრებული ნიკო ჩუბინაშვილს უნდა ეკუთვნოდეს.

2. ამონაწერები და მოკლე შინაარსი ტ. გაბაშვილის „მიმოსღვისა“.—

„აღწერა ქიონის ქალაქისა ტაძრისა წისა ვიკტორისა დღესა ტაძრად მიყუანებისასა...“ 47rv, 48v—50v.

შენიშვნა: ამონაწერები მისდევს გამოცემას (იხ. ტ. გაბაშვილი, მიმოსღვა, ელ. მეტრეველის გამოცემა, 1956, გვ. 12—14).

3. საბუთების დასაწყისები, რომლებშიაც მოხსენებულია ბრეკლე მეფის ტიტულები 23v, 24r, 26r.

შენიშვნები: 1. აქვე ამოწერილია ერეკლე მეფის, დარეჯან დედოფლის, გიორგი, იულონ ვახტანგ, ლეონ, ალექსანდრე და დავით ბატონიშვილების ბეჭდების ლეგენდები.

2. 24r-ზე მიწერილია მდივანბეგ იესე ბართაშვილის ბეჭდების ლეგენდების განხილვა.—„ეაში ესეცა წარვალს—უთანხმობა. მსაჯულმან სწორი ესე პყო—თანხმობა. შეისწავე: იესე მსაჯულს ორი ბეჭედი ჰქონდა, თვითოზედ იყო დაწერილი ლექსები, რომელშიაც იმისი სახელი ზმად გამოდიოდა. უთანხმობისთვის დასვემდა პირველს, და თანხმობისთვის მეორეს. ყოველს განაჩენზედ, როგორც განსჯიდა, სამართლიანად იყო, თუ უსამართლოდ“ (24r).

4. „ანდერძი დავით აღმაშენებელისა, მეფის პანკრატონისა, რომელი წარმოუთხრა ჟამსა მიცუალებისა თჳსისასა მოძღუარსა თჳსსა არსენის და პირითა მისითა ყოველთა სამღუდელოთა და დიდებულთა თჳსთა. — გიბრძანებთ და, მოგახსენებთ მეფე-მეფეთა დავით...“ 56r—57r.

შენიშვნები: 1. ტექსტი მისდევს გამოცემას (იხ. თ. ჟორდანი, ქრონიკები, ტ. II, 51—52 გვ.).

2. ანდერძი კრებულში შეტანილია სხვა ხელით.

5. „იამბიკო ესე თქმული რუკთაველისა მიერ, რომელი ზედა წარწერილ არს ხატსა ხახულისა ღისმშობელისასა. —

ქალწულებრივთა სისხლთა შენთაგან, სძალო, თბედ საიდუმლოდ ზენაჲსა განგებით...“ 57r.

შენიშვნა: ტექსტი კრებულში შეტანილია სხვა ხელით.

6. „თამარ მეფისაგან იამბიკო ხახულის ღისმშობლის ხატისა.—

ცასა ცათასა დამწყები ღთ მთავრობა...“ 58r.

შენიშვნა: იამბიკო დაწერილია ცალკე ფურცელზე სხვა ხელით და ჩადებულია კრებულში.

7. ვახტანგ VI-ის სამართლის 163 და 199 მუხლის რუსული თარგმანი. 72v და 73v—76r.

8. თურქულ-ქართული ლექსიკონი ( ჩართულია უღვლილებანი).

„1—ბირ,

2—იქი

3—უჩ...“ 85v—94r.

შენიშვნა: ეს გვერდები ხელნაწერში ჩაყრებულა უკულმა.

9. ბერძნული ანბანი და მინაწერი. 95r—96r.

10. გერმანულ-რუსული ლექსიკონი (რიცხვებისა). 99r—100r.

11. სპარსული ანბანის სახელები ქართული ტრანსკრიპციით დაწერილი. სპარსული წერის ნიმუშები და გრამატიკა. 101r—111r.

მინაწერები: 1. „Наказ Комиссии о сочинении проекта Нового уложения ст. 158“ (1v).

2. ლათინური მინაწერი (1v).

3. „Благочестивейшая сомодержавнейшая Великия Государыни Императрицы Екатерины Вторых учреждения для управления Губерний Всероссийской Империи“ (1v).

4. „Краткая“ ... Лат. языка начертанная Георгом Густавом Филлеборпом-Моск. 1803“ (1v). მინაწერი მოთავსებულია აგრეთვე 1r.

(1482)

3726

### კრებული. XIX

357 ფ.; 23×18; ქალღი სხვადასხვა ფერის; მუყაოს ყდა. მოვარდნილი, მხედრული და რუსული ტექსტები; [XIX ს.]; დაუწერელია: 1v. 14v. 15v. 27v. 30r—33v. 53v. 57r. 108v. 141r. 149r. 150r. 157v—158v. 161v. 214v. 289r—290v. 296v—298v. 301v. 304r—306v. 310r.—311v. 356r—357v; აღ. ციციანოვის კატალოგი № 105.

1. „При отсутствии Его Снятельства, Почтеннейшее Собрание!— При сем всерадостнейшем не только для отечества нашего, но и для всех ...“ 2r—3r.

შენიშვნები: 1. ტექსტი წარმოადგენს 1804. VI. 10 ანჩისხატის კვლევაში ერთერთი მოწაფის მიერ მიმართულ სიტყვას პავლე დიმიტრეს ძე ციციანოვისადმი მტერზე გამარჯვების გამო.

2. იმავე ხასიათისა მომდევნო სიტყვები, მიმართული პავლე ციციანოვისადმი სხვადასხვა შემთხვევების გამო (იხ. 3r—4v. 5v. 6v. 7r—11v. 12r—13r).

2. „Ваше Снятельство.-Естьли-бы люди всегда безпрестанным пользовались благополучием жизни...“ 4v—5v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი წარმოადგენს ს. გულიაევის მისასალმებელ სიტყვას, წარმოთქმულს ლაშქრობიდან გამარჯვებული თავადის დაბრუნებასთან დაკავშირებით. 2. ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „С. Гуляев, говорено по приезде из походу покойнаго“.

3. „Снятельнойшйй, Князь, Милостивый Государь!—С нетерпеливостію ожидали мы дня сего...“ 6. r.v.

შენიშვნები: 1. ამ სიტყვის წარმოთქმელი სავარაუდოა ტექსტის ბოლოს მიწერილი „Пав[ел] Малья[ов]“ იყოს. 2. ტექსტი წარმოადგენს მოწაფის მისასალმებელ სიტყვას თავადისადმი მიმართულს.

4. სიტყვა პავლე ციციშვილისადმი. „უბრწყინვალესო თავადო, მოწყალეო ხელმწიფევ! ვინაჲთგან შემოსლვთა ნათლისათა უჩინო იქმნების ბნელი...“ 11v—12r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. დ. ჩუბინაშვილი, ქართული ქრისტიანობა, ნაწ. I, 1863, გვ. 44—45).

5. „უბრწყინვალესო თავადო, უმოწყალესო ხელმწიფევ! გამოუთქმელი სიხარული, აღმავსებელი გულთა ჩუენთა ფრიადითა ნუგეშინისცემითა უკმოქცევასა ზე თქვენის ბრწყინუალებისასა, არს ღმრთისა მიერი ჩუენდა მიმართ მოწყალება...“ 13r—14r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. დ. ჩუბინაშვილი, ქრისტიანობა... I, გვ. 45 — 47).

6. „უბრწყინვალესო თავადო, მოწყალეო ხელმწიფევ! უძრურთა(!) გრძნობათა ჩემთა არა ძალ-უძსთ გამოთქმად იმა სიხარულისა, რომელსაცა აგრძნობენ თანმემამულენი (!) ჩემნი მოქცევასა ზე თქვენსა მამულადვე...“ 14r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. დ. ჩუბინაშვილი, ქრისტიანობა... I, 43—44 გვ.).

7. „Prologus.—

Solum tum florent Musarum sacre Palestre...“ 15r.

8. „სიტყვა თქმული ვარლამისა ოკდომბერს 29 საკათალიკოსოსა საყდარსა ზედა აღსლუასა და ნიშნების მირთმევასა ანტონი, ირაკლი მეფის ძისასა.—უნეტარესო და უწმინდესო მეუფეო...“ 16r—17r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. დ. ჩუბინაშვილი, ქრისტიანობა... I, გვ. 41 — 43).

9. „ირაკლის მიმართ მეფისა სრულიად საქართველოჲსა დღესა უფლისა ჩუენისა იესოს შობისასა წელსა 1794.—ვიიძულები მცირედ რაჲმე სიტყუად წინაშე უმაღლესობისა თქვენისა...“ 17r—18r.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. დ. ჩუბინაშვილი, ქრისტობატია... I, 43—44 გვ.).

10. [სოლომონ ლიონიძე], „მოთქმით ტირილი საქართველოს მეფის ღერკულეს ღირსისა.—დღეს ქვეყანა აღსრული გულისწყრომისა ტახტსა ზედა...“ 18r—21v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. დ. ჩუბინაშვილი, ქრისტობატია... I, გვ. 47—52 და ნ. კანდელაკის გამოცემა — ს. ლიონიძე „მოთქმით ტირილი საქართველოს მეფის ღერკულეს ნეტარების ღირსისა“, 1957 წ.

11. „ყოვლად უგანათლებულესსა, უდიდებულესსა და უთვთმპყრობელესსა დიდსა იმპერატორსა პავლე პეტროვიჩსა, მპყრობელსა სრულიად როსიისასა და სხვათა და სხ. და სხ. — ყოვლად უმოწყალებსა ხელმწიფესა, საუკუნემან ამან სახსოვრად საგლოველმან სიტყვერთ ბუნებათა...“ 21v—22r.

შენიშვნები: 1. ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „უდიდებულესობისა თქვენისა უმოწყალების ხელმწიფისა, უმდაბლესად მეფე ამისი და ამისი“.

2. ტექსტი წარმოადგენს იმპერატორთან მისაწერი წერილის ნიმუშს.

12. „საღმრთოესა მცნებისა არა დამმარხველობამან და მორჩილებისა წინააღმდეგომან ურჩებამან წინაპარისა მამისა ჩვენისა ადამისამან...“ 22r—23v.

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს სამძიმრის წერილის ნიმუშს.

13. „ყოვლად უსაღმრთოესნო წმიდანო მამანო და სულიერნო ღირსნო ძმანო, საღმრთოესა სიბრძნისაგან წინათვე ცნობილნო...“ 23v—24v.

14. „სახე უსჯულოსა მის სასჯელისა წინააღმდეგ ქრისტესსა, რომელიცა ჰყვეს იერუსალიმს შინა მთავართა ურიათათა...“ 24v—25r.

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს ამონაწერებს ნიკოდიმოსის აპოკრაფული სახარებლიდან.

15. „პირი წიგნისა, წარვლინებულისა იერუსალიმით ტიბერიოს იმპერატორისა მიმართ პუბლიო ლენტულო მთავრისაგან ურიასტანისა იესო ქრისტესთვის. წიგნი ესე დაიმარხვის რომს, მონასტერსა შინა უფალთა კესარიონელთასა. და ლათინურის ენისაგან გამოთარგმანებულ არს.—სათნო ყოფად ჰოი კეისარო, ნატრისა შენისა მოგახსენებ...“ 25r—26r.

16. „ანდერძი წმიდისა მამისა გიორგი მთაწმინდელისა (გამოწერილი ხელნაწერის ხუცურის დავითნიდამ, რომლისაც ბოლოს დართული იყო ესე და რომელიც მოთხოვისა გამო ბიბლიის საზოგადოებისა შევსწირე მუნ 1822 წელსა და იქიდან დაიბეჭდა მოსკოვს 1824 წელსა მხედრულად).—წმიდანო და ღმერთშემოსილნო მამანო და ძმანო...“ 26v—27r.

**შენიშვნები:** 1. ანდერძის ტექსტი გამოცემულია იხ. საქ. სახ. მუზ. ხელნაწ. აღწერილობა, II, IV, 1950, გვ. 150 — 151. 2. ეს ტექსტი გადმოწერილი უნდა იყოს ლენინგრადის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტში დაცული ხელნაწერიდან G — 116.

17. „განშორებულ გონებისაგან ჩემისა, დაღაცათუ გუამითა შორს ვარ, არაბედ გონებითა და სულითა თქვენთანა ვარ...“

**შენიშვნა:** ტექსტი წარმოადგენს მეგობრისადმი გავზავნილი წერილის ნიმუშს.

18. „სულსა ბოროტად ხელოვანსა არა შევიდეს სიბრძნე, არცა დაემკვდროს ხორცსა შინა თანამდებსა ცოდუათასა, რამეთუ სული წმიდა განსწავლასა განელტვის მზაკუარისასა. სიბრ. 14“.

„გარეშე გონიერებისა ცხოვრება არა არს კეთილად და სამართლად. რამეთუ სადაცა არა არს ესე, მუნ შვებით ცხოვრება არა არს. პლატ. ფილ“. 28r.

**შენიშვნა:** ტექსტები წარმოადგენს ამონაწერებს სოლომონის სიბრძნედან და პლატონის ფილოსოფიიდან.

19. „მადლობის წერილი.—უბრწყინულესო თავადო! დიდსა ნიჭსა ქუეშე შესრულმან...“ 28r—v.

**შენიშვნა:** ტექსტი წარმოადგენს მადლობის წერილის ნიმუშს.

20. „თამარ მეფემ რომ ხალიფაზე გაიმარჯვა, ხახულისა ღისმშობელსა დროშა და მანიაკი მიართვა. ეს იამბიკო ხუთეული ოცდახუთ ლექსად აღსწერა.—

ცასა ცათასა დამწყები ღმერთ-მთავრობა,  
ძე საუკუნოობს პირველ და კუალადი...“ 28v—29r.

21. „თქმული ეს ლექსი თამარ მეფეზედ კათალიკოზ-პატრიარქის, მეფის ძის ანტონისაგან დავითიან-ბაგრატიონისა.—  
ამისსა ბროლსა ნათელსა აყაყი შუა რეოდა,  
ლაღსა ნათალსა ნაწებსა ბაგე შვენებით რეოდა...“ 29r.

**შენიშვნა:** ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. დ. ჩუბინოვი, ქრისტომატიკა, ნაწ. II, 1863, გვ. 73.

22. „განჩინება პილატეს მიერ ჯუარცმისათჳს ქრისტესსა. — 1550 წლისა პატრიარხოზბასა ზე კოსტანტინოპოლეს შინა იერემიასსა შემოვიდა განჩინება...“ 29v.

**წყდება:** „...რომელსა ეწოდების ერისა მიერ ქრისტე ნაზარეველი და მშობელთაგან გალილეველი...“.

23. „სიტყუა შობისათვის. — მოგუნი აღმობრწყინებულისა ვარსკულავისა ხილვითა შიშითა ზარტეხილი...“ 34r—35v.



24. „მეფესა ღთისმოყვარესა და ღთისმსახურსა კოსტანტინეს უძლეველსა კვრილუ ეპისკოპოსი იერუსალიმელი გიკითხავ უფლისა მიერ გიხაროდენ...“ 36r—37v.

25. „დიდება მამასა და ძესა და წმინდასა სულსა, უფალსა საბაოთ, რომლისა დიდებითა სავსე არიან ცანი და ქვეყანა...“ 38r—44r.

26. „ლექი ატიკელებრი.—ქ. ესე ასული აობათასა სქესი დასაპამსა დრკების...“ 44rv.

27. „დიდება მამასა, და ძესა, და წმინდასა სულსა.—ახარებდით დღითიდღე მაცხოვარებასა მისსა...“ 44v—52v.

28. [ს ო მ ხ უ რ-ქ ა რ თ უ ლ ი ს ა ლ ე ქ ს ი კ ო ნ ო მ ა ს ა ლ ა] 53r.

29. „განმარტება ქართულისა. ქრონიკონისა, რომელიცა არის 532 წელიწადი.—ამისთვის პირველად უნდა ცოდნა, თუ რაჲ არს მზის მოქცევი და რაჲ არს მთოვარის მოქცევი...“ 54r—55v.

30. „კურთხევასა ზედა მეფისასა, მეფის არჩილისა და კათალიკოზისაგან განწესება დასხდომისათვის მლუდელთმთავართასა.—მოვიდეს კათალიკოზი ქართლისა და დასჯდეს მარჯვენით მეფისა ნატიითა და ბალიშიითა...“ 56r—v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. ექ. თაყაიშვილი, არქ. მოგზაურობანი და შენიშვნები, I, გვ. 78—85).

31. „შესავალი დრამმატიკისა. § 1. — დრამმატიკა არს ჰსწავლა მართლ-უბნობისა, წესიერ წერისა, კითხვსა და გულისქმის ყოფისა მათისა...“ 58r—107r.

შენიშვნები: 1. ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „Сня грузински граматика принадлежит Алексею“.

2. გრამატიკის ეს ტექსტი მისდევს ხელნაწერთა ინსტიტუტის H კოლექციის № 273 ხელნაწერს.

32. „დასაბამობითნი საფუძველნი მცნობელობითისა ქიციკისან ოქმნილება უფლისა ბრისსონისა, პარიულისა სწავლათა აკადემიის წევრისა, ქიზიკისა და ბუნებითისა ისტორიისა მოძღურისა ყრმათა ფრანციის კოროლისათა, საკოროლოსა პროქესორისა მცნობელობითისა ქიციკისა საკოროლოს ნავარრის კოლლედიასა შინა და საკოროლოს ცენზორისა, თარგმნილი არს პეტრეს მიერ სტრახოვისა, მეექუსის კლასის მცნობელობითისა ქიციკისა პროქესორისა და ორთავე ღიმნაზიითა უნივერსიტეტსა თანა ინსპექტორისა, სახმარებელად მოსწავლეთა საიმპერატოროსა. მოსკოვის უნივერსიტეტსა შინა. ტომი პირველი“ 108r—109v.

შენიშვნა: დატულია მხოლოდ ზემო მოტანილი თავფურცელი და მთლიანების წინასიტყვაობა.

33. [მ ა ს ა ლ ა რ უ ს უ ლ-ქ ა რ თ უ ლ ი ლ ე ქ ს ი კ ო ნ ო ს ა თ ვ ი ს]. — „Слушатель—მომსმენელი.

Отношение—განსაზღვრება...“ 110r—157r.

34. „Краткое начертание Российской грамматики § 1.—Грамматика учит правильному употреблению языка...“ 162r—213r.

შენიშვნა: გრამატიკის ტექსტს წინ უძღვის წინასიტყვაობა (159rv) და ტექსტის თავების საძიებელი (160r—161r). სავარაუდოა, ნ. ჩუბინაშვილის შედგენილი იყოს ეს გრამატიკა.

35. „Краткое начертание Риторики § 1. Риторика есть наука писать и говорить обильно, красно и порядочно...“ 220r—303v.

შენიშვნა: წინ უძღვის: ა. „Прибавление к учению о периодах...“  
ბ. „Предварительное понятие о Риторике...“ (215r—219v).

36. „Философия практическая. § 1.—Философия практическая или моральная есть часть философии в общем смысле принимаемой...“ 312r—355v.

შენიშვნები: 1. წინ უძღვის „Предварительное понятие о Философии практической...“ (307r—309v).

2. კრებული სასკოლო დანიშნულებისა უნდა იყოს. ამას მოწმობს თავფურცლის წარწერა: „Занятия школьника“.

(1483)

3727

### კრებული. XVII—XIX

218 გვ.; 28,5×19,2; ქაღალდი (თეთრი ფერისა 1—64, 97—218 გვ.; მოღურჯო ფერისა 65—96 გვ.); ნაკლები: მუყაოს ყდა; მხედრული; XVII ს. (65—96 გვ.); XVIII ს. (1—64 გვ.); 1808 წ. (65—96 გვ.); გადამწერი (65—96 გვ.); დიპლომატიკა (96 გვ.); აქვს კვირნიშანი; აღ. ცეკარლის კატალოგი № 106.

1. [საკითხავი ადამ და ევაძის სამოთხით, გამოსლვისაჲ], „...თა შენთა გვედრები, თქვენ, ყოველთა დაბადებულთა ცისა და ქვეყანისათა, ევედრებოდეთ ჩემთს უფალსა ყოველთასა...“ 1—5 გვ.

შენიშვნები: 1. ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „ამა წიგნსა ეწოდების ბერძნულად აპუკოროფაჲ, რომელ არს სამოძღუროთა კითხუა და არა ყოვლისა ფერისა სანჯმნო ყოფაჲ, უცებთა და უმეტართა, არამელ მეცნიერთა, ვითარცა მსჯულისკანონი“.

2. ტექსტი გამოცემულია (იხ. ძველი ქართული ლიტერატურის ქრესტომათია, I, 1946, გვ. 11 — 13).

2. „თქმული წმიდისა მამისა ჩვენისა ეფრემისი, თარგმანებდა დაბადებისათს ცისა და ქვეყანისა და ადამისთვის, ვითარ მიცალეს გუამი მისი და დამარხეს გოლგოთს, და ცვალება ნათესავთა, ვითარ ვპოეთ ნათესავობა ქრისტესი ჰორცთა, ვითარცა წერილ არს სახარე-

ზასა ლუკას თავსა, ადამისითგან ყოველთა მამისა, ვიდრე ქრისტესამდე უფლისა და ღმრთისა ჩვენისაი პირველად, ხოლო ესე თარგმნა წმიდამან მამამან ჩვენმან ეფრემ, და შობა მამათ-მთავართა ადამისითგან ვიდრე ქრისტესამდე მაცხოვრისა ღმრთისა.—იყო დღესა პირველსა, რომელ არს თავი ყოველთა დღეთა კვირიაკე, რა უამს დაბადა ღმერთმან ცაჲ და ქვეყანა...“ 5—64 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. ქართლის ცხოვრება, მარიამ დედოფლის ვარიანტი ე. თაყაიშვილის რედაქტორობით, 1906, 786—845 გვ.).

3. „სიბრძნისაგან“ ფილოსოფოსთასაჲ. — არა არს სიგრძე უამთა ყოველთა მასწავლელ სიბრძნისა, არამედ ბუნება და ზომით მიღებამ საზრდელისა...“ 64 გვ.

წყდება: „...უცნაურთა სათნოებათა ბრწყინვალებამ, ვითა მზე გამობრწყინ[დება]...“.

შენიშვნა: აქ ამ ტექსტის მეტად პატარა ფრაგმენტია დაცული. ტექსტი გამოცემულია. ამ ხელნაწერის შესახებ იხ. ტრ. რუხაძე, „სწავლანი ფილოსოფოსთანი“, ლიტერატურული ძიებანი, IV, 1948, 289—315 გვ.

4. [სიტყვის-გება ბერისა ეფთვიმე გრძელისა სოსთენის მიმართ სომეხთა მოძღვრისა.—უამთა უკვე ღვთის მსახურისა მეფისა ბაგრატიისათა იქმნა უკვე კრება კდ ღრტილას, არა ვიდრევე სამღუდელოდ, არამედ უფროსდა სამხედრო. იყო ვინმე] „მონაზონი, ნათესავით სომეხი, მოძულვარი სჯულისა მათისა, სახელით სოსთენა...“ 65—86 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. საბინინი, საქართველოს სამოთხე, 1892, გვ. 615 — 621).

5. „სოლომონისა“ კითხვა-მიგება. — მიბრძანე, ჭი მეფეო, ღმერთმან რომელსა დღესა შექმნა ცაჲ და ქვეყანა? ჰრქუა სოლომონ: ცაჲ და ქვეყანა დღესა კვირიაკესა შექმნა...“ 81 გვ.

6. „უწყება პეტროზის მკაწრველისათვის და ალავობისათვის(!) და მისისა მარხვისათვის.—იყო პატრიარხი კაცი წმიდა და უბიწო და მართალი, და მორწმუნე იყუნეს სიტყვათა მისთა ყოველთა...“ 81—86 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. საბინინი, საქართველოს სამოთხე, გვ. 629 — 631).

7. „უწყება სუბალიძისა სუბსარქისისათვის. — მათვე უამთა შინა კაცი ვინმე იყო ნაგნამირევი და სახელი მისი სუბალის ძე სარგისა...“ 86—91 გვ.

შენიშვნები: 1. ტექსტი გამოცემულია (იხ. საბინინი, საქართველოს სამოთხე, 1882 წ., გვ. 631 — 633).

2. ამ ორი უკანასკნელი თხზულების შესახებ იხ. კეკელიძე, ქველქართული მწერლობის ისტორია, II, 1953, გვ. 463.

8. „თარგმანება სომეხთათვის, წვალებათათვის და თუ რომლითა პირითა შეიჩვენებთან სომეხნი. — ა. შემდგომად ვითა უხრწნელ არ მგონე თბელნი შეიჩვენებთან...“ 91—96 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. ს. აბინინი... გვ. 633 — 635).

9. „ეპიფანე კვიპრიელისა თქმული თუალთა. ეპიფანე ეპისკოპოსი კოსტანტია ქალაქისა, რომელ არს დედაქალაქთა კვიპროს ქალაქისა, რომელ თქვა ათორმეტ მათ თუალთათვის. — უფალსა ჩემსა პატიოსანსა ძმასა და საქმისა თანაზიარსა თევდორეს, კეთილად მსახურსა ეპისკოპოსსა, ეპისკოპოსი უფლისა მიერ გიკითხავ...“ 97—218 გვ.

შენიშვნები: 1. ეს ტექსტი გადაწერილი უნდა იყოს XVII—XVIII ს.

2. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახმარია თითო წერტილი.

ანდერძი: „აღიწერა და სრულ იქმნა წიგნი ესე მარგარიტი, რომელი აღმაწერინა დიდებულისა თეადისა აბაშიძის ასულმან, მეფის სძალმან ანნასტასიამ, რომლისა ხსენება იყავნ უფლისა მიერ კურთხეულ და დიდებულ აწ და მიუტუნიითი უკუნისამდე. ამინ. აღმწერელი მე მონა მისი, ყოვლად უღირსი დიაკონი გამყრელიძე ლუკა შემიწყალე, ღმერთო; განსრულდა იენისის ე, ქორონიკონს ჩჲმ“ (96 გვ.).

შინაწერები: 1. „წელსა ჩჲდ განვათავე მარტის ე[...].ვის ასულმა ანნამ“ (96 გვ.).

2. „ეს წიგნი იმერედის (!) მესის (!) დავითის სძლის...“ (91 გვ.).

(1484)

3728

### კრებული. 1815—1820

172 ფ.; 35X21,5; ქალაღი; მუყაოს ყდა; მხედრული; ავტოგრაფი დ. ბატონიშვილისა (79r—100v) და იონან ბატონიშვილისა (136r—157v); [1815—1820 წ.წ.]; კვირინშანი 1815. 1816 წლებისა. დაუწერელია: 188v, 159rv, 169v—172v. აღ. ცაგარლის კატალოგით № 107.

1. [დავით ბაგრატიონი, შემოკლებული ფისიკა]. „ფისიკისათჳს. § 1.— ფისიკა არს ხელოვნება, გინა ჰსწავლა, რომელიცა გვიჩვენებს თვისებათა ნივთთასა და განგვიცხადებს მიზეზთა ფისიკებრთა ვანცხადებათასა...“ 1r—100v.

წყდება: „...და უკეთუ აღურევ ამას შინა აღკალსა, კვალად გარდაიქმნების გვარჯილად“...

შენიშვნები: 1. ტექსტის 79r—100v დაწერილია დ. ბატონიშვილის მიერ.

2. ტექსტი გამოცემულია (შდრ. ვ. პარკაძე, დავით ბაგრატიონი და მისი „შემოკლებული ფისიკა“, 1954 წ.) 3. გამოცემაში შეტანილია 1 — 97 პარაგრაფები. არ არის შესული ბოლო ორი პარაგრაფი: „§ 98 არჯასპის ზეთისათვის“ და „§ 99 თუზაფისათვის“. გამოცემელს ეს პარაგრაფები არ მიაჩნია ფისიკის დარგში შესატან საკითხებად (იხ. დასახ. გამოცემის წინასიტყვაობა). 3. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. 1, გვ. 619—623).

2. [კარაბადინი] „ძალღის ბრახისა. — თუ ძალღი გაბრაზიანდეს, მოიტანე მისხალ-ნახევარი თრიაქ-მარუხი(!) და მისხალ-ნახევარი შპანცკის მუხი(!); დანაყე და აურიე ერთმანერთში...“ 101r—112v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი წარმოადგენს ამონაწერებს სხვადასხვა კარაბადინებიდან.

2. ტექსტში ნახმარია რუსული სიტყვები და წინადადებები 3. კარაბადინი შეიცავს: ა. „სახელები ათორმეტთა მამადმთავართა, რომელნი მომასწავებელ არიან ზემოთქმულთა ქუათა პატიოსანთა და რჩეულთა“, „ნიშანი წელიწდისა ცნობისა, თუშთა და დღეთა და ჟამთა“, „კარი და ნიშანი, რომელ კაცსა ასობი ემღერდეს“, ადამიანთა ცხოვრების პერიოდებად დაყოფა და მათი დახასიათება— „ღმერთმან წელიწადი ამაღ დაუღვა, რომე კაცთა სიყრმე და სიბერე გაუჩენია...“, „ფერთათვს, თუ რომელნი რომელთა ხასიათითათვს ეყვიან“ და რეცეპტები: „სანდალოზების გაყეთებისა და სხვათა.

3. [ცხენის კარაბადინი]. — „№ 1. აწ თუ გინდოდეს სიკეთე და სიავე შეიტყო ცხენისა: მაღალი და შეკრული, და ქუჭებითი ლაში ზევეთისაგან შოგძე, ცხვირის ნაპობი ფართო და თავი არც გძელი და არც მოკლე...“ 113r—117v.

შენიშვნები: 1. ტექსტს წინ უძღვის: ა. „ეს კარაბადინი ერთის აჭიმის ნათქუამი არის. ცხენისა კარგისა და ავის შეტუობა და ფერადის ავადმყოფის წამლობა. და ეს კარაბადინი არაბულად ნათქუამი არის. ალექსანდრე ჰელმწიფისათვს სპარსულად გადმოსწერეს, რომე ვისაც უნდოდეს, ამ კარაბადინით ცხენის ამბავს შეიტყოზღენ. და ეს ოცდაათი კარი არის“ (113r). ბ. „ზანდუკი.— № 1. ცხენების ქება. № 2. ღამით რომ ავათ ხედავდეს...“ (113r). 2. ტექსტი შეიცავს 30 თავს. აკლია № 28 თავი.

4. [საარტილერიო წიგნი]. — „გოგირდი თუ კარგი და ყვითელი და წმინდა არის, რომ შუა გასტეხო, ებწინეება და კარგი იქნება, და თუ მოჭირვებული ლურჯი არის, რომ გასტეხო კარგად არ ებწყინეება...“ 118r—131v.

შენიშვნები: 1. შრომა თარგმნილია ალექსანდრე არჩილის ძის მიერ (შდრ. H: 1069; H: 2165). 2. ამ ხელნაწერში დაცულია საარტილერიო წიგნის ფრაგმენტები (შდრ. H: 2165 გვ. 1r—12r; 20r—21r; 28r—31v). 3. ტექსტს ერთვის: ა. თოფის წამლის რეცეფტები (132r—134v); ბ. თოფის წამლის რეცეპტებში ნახმარი ნივთიერებათა პირობითი ნიშნების სია (134rv); გ. „უბედურნი ღლენი“ (კვიპათი ღლენების ნუსხა) (133 v); დ. ვერცხლის წყლის. ფერადი ლითონების დამზადებისა და სარკის გასაწმენდი წამლის რეცეპტები (135rv); (რეცეპტების ტექსტის ნაწილი ნაწერია რუსულად. ნაწილი რუსულია და ნაწერია ქართული ტრანსკრიპციით). ე. „ქორს თუ აქშენდეს, ვარდის კაჭკა დააღბე...“ (135 r). ეს ერთი წამლი ამოღებული უნდა იყოს ფრინველთა კარაბადინიდან.

5. [ზოოლოგია]. „ტილის განმაქარვებელი გველი. — ერთი გვარი გველი არის ინდოეთსა და ამერიკასა შინა, რომელიცა არს გუშლისა ოდენი და თვით არის თეთრი და სხუადასხუა ხალებით დაწინწყლული...“ 136r—157v.

წყდება: „...იტყვიან მონადირენი: უკეთუ კურდღლის ნალოკის ადგილსა ეცეს თოფისგან განრტყოცილი ტყვია, ვერამან უკვეთდეს ადგილსა მას, რომელ გამოცდილებით უხილავთ, კურდღლისათვს ეკრათ თოფი, მომკუდარიყოს და არსად ჰქონდეს გავარდნილი ტყვია იგი. აგრეთვე კბილი...“

- შენიშვნები: 1. ტექსტი ნაწერია იოანე ბატონიშვილის მიერ.
2. შრომა სხვა ენიდან უფრო გადმოკეთებულია, ვიდრე ნათარგმნი. განსაკუთრებით გამახვილებულია ყურადღება საქართველოში გავრცელებულ ცხოველთა შესწავლაზე.
3. 158r არის ფრაგმენტი, გ. მთაწმიდლის თხზულებიდან „ცხოვრება იოანესი და ეფთჳმესი“. ტექსტი მოგვყავს მთლიანად. „[...მ]ეფისა თჳთმჳყ[ობელი-სა...] ულისა და ძე კოსტანტინე [...] მელიცა გამეფდა საბერძნეთსა ზედა [...] თგან სოფლისა ბერძულითა აღრიცხუთა 6458. ჟამთა ამთ შინა იყო ვინმე საქართველოსა შინა ადგილით ტაოთ თავადი და წარჩინებულთა მთავართა შორის დავით მეფისა კურაბალატისათა, სახელით იოანე, მხნე, ახოვანი და განთქმული წყობათა შინა. მაღალი და შუშნიერი სიკეთითა და აგებულებითა გვამისათა, რომელიცა სიყრმითგან თვისით განსწავლულ იყო თავისუფლისა ჳელოვნებითა და ვონიერ-გონებთა და გულისხმისყოფითა მცენიერ ენასა ელლინთასა და სხვათაცა ენათა ზედმიწევნით სწავლულ და აღსავსე სიბრძნითა და შიშითა ღვთისათა და ყოვლითავე კეთილითა საქმითა...“ (შდრ. „ცხოვრება იოანესი და ეფთჳმესი“, 1946, გვ. 15).

6. „ჩოლოყაშვილების როშაქიანთ წილობისა სამამულო წერილების პირები, გარდმოწერილი ნანდვილებისაგან უმეტნაკლებოდ წელსა 1828, იანვრის 30...“.

შენიშვნა: სულ 40 საბუთია:

- [1744—1760 წ. წ.]. ყმების წყალობის წიგნი, მიცემული თეიმურაზ მეფის მიერ კიაურთ მოურავ ომან ჩოლაყაშვილისათვის (160r).
1713. 11. ყმების წყალობის წიგნი, მიცემული თეიმურაზ ბატონიშვილის მიერ პატა ჩოლაყაძე — როშაქისშვილისათვის (160v).
- [1724 წ.]. ყმების წყალობის წიგნი, მიცემული კოსტანტინე მეფის მიერ ზურაბ ჩოლაყაშვილისათვის (161r).
- [1703—1724 წწ.]. ბრძანება მეფე იმამყული ხანისა სასამართლოსადმი ზურაბ ჩოლაყაშვილისა და ასლანს შორის ყმაზე დავის გარდაწყვეტის შესახებ (161rv).
- [1744—1760 წწ.]. ბრძანება თეიმურაზ მეფისა გიორგისის-შვილისადმი, მის მიერ პატა როშაქისშვილისათვის ნაწყალობევი ყმების ჩაბარების შესახებ (161v).
- [1744—1760 წ. წ.]. ბრძანება თეიმურაზ მეფისა იასე ეშიკადასბაშისადმი მის მიერ როშაქისშვილებისათვის წყალობად მიცემული ყმების ჩაბარების შესახებ (161v).
- [1744—1760 წწ.]. ბრძანება თეიმურაზ მეფისა ეშიკადასბაშებისადმი მის მიერ ზურაბ როშაქისშვილისათვის წყალობად მიცემული ყმების ჩაბარების შესახებ (161v).
- [1744—1760 წ. წ.]. ბრძანება თეიმურაზ მეფისა ზაალ ეშიკადასბაშისადმი მის მიერ ზურაბ როშაქისშვილისათვის წყალობად მიცემული ყმების ჩაბარების შესახებ (161v—162r).
1741. VII.27. ვენახის ნასყიდობის წიგნი, მიცემული ნიკოლოზის მიერ უზბაშ ზალ როშაქისშვილისათვის (162r).
- 1650 წ. ყმების წყალობის წიგნი, მიცემული როსტომ მეფის მიერ კიაურთ მოურავ შანშე ჩოლაყაშვილისათვის (162rv).
1642. IV. 13. ყმის წყალობის წიგნი, მიცემული თეიმურაზ მეფის მიერ შანშე ჩოლაყაშვილისათვის (162v—163v).
- [XV11]. მამულის ნასყიდობის წიგნი, მიცემული რამანას მიერ ბატონ ანდერმანისათვის (163r).
- 1686 წ. ყმების წყალობის წიგნი, მიცემული ყარაბაღის ბეგლარბეგის კახეთის ბატონის მიერ როშაქ ჩოლაყაშვილისათვის (163rv).
- 1630 წ. ყმისა და მამულის წყალობის წიგნი, მიცემული თეიმურაზ მეფის მიერ შანშე ჩოლაყაშვილისათვის (163v).

15. [XVII ს.]. მამულის ნასყიდობის წიგნი, მიცემული სამადაველეს მიერ ანდერმან და როშაქ [ხოლაყაშვილებისათვის] (164r).
16. [XVII ს.]. მამულის ნასყიდობის წიგნი, მიცემული გოგიჩასა და საბას მიერ ანდერმან და როშაქ [ხოლაყაშვილებისათვის] (164r).
17. [1703—1722 წწ.]. ბრძანება მეფე იმამყულიხანისა ქიაურთ მოურავ ქაიხოსროსადმი ქიაურელთ აყრასა და კუქატანში დასახლების შესახებ (164r).
18. 1779. VI. 6. ბრძანება ერეკლე მეფისა გარსევან ეშიქალას-ბაშისადმი, თიანეთის მოურავ ქაიხოსრო ჩოლაყაშვილსა და კაკა მირიანაშვილს შორის მამულზე დავის გარდაწყვეტილების აღსრულებაზე (164v).
19. 1781. IX. 6. არზა ჯადუგისშვილებისა ლუარსაბონაშვილთან მიწაზე დავის გამო, ერეკლე მეფის ოქმით (164v—165r).
20. 1763. X. 30. პირობის წიგნი ერთგულად სამსახურის შესახებ, მიცემული ჭეირონა ციკინაშვილის მიერ მოურავ ქაიხოსროსათვის (165r).
21. [XVIII ს.]. ბრძანება [...] იასე მოურავიშვილისადმი სეფაშვილების ქიაურთ მოურავის დამორჩილებისა და ერთგულად მსახურების შესახებ (165r).
22. 1785. II. 1. არზა თიანეთის მოურავ ქაიხოსროსი [ლუარსაბ] თარხანთან წიქვილის გამო დავაზე, ერეკლე მეფის ოქმით (165v).
23. 1780. IV. 12. სასამართლოს გადაწყვეტილება თიანეთის მოურავ ქაიხოსრო ჩოლაყაშვილისა და კაკა მირიანაშვილის შორის მამულზე დავისა (165v). (№ 24 საბუთი № 23-ის გამეორება).
25. [1785 წ. ახლო]. სასამართლო გამოძიება თიანეთის მოურავ ქაიხოსრო [ხოლაყაშვილსა] და შილდაში მცხოვრებ ბარამრუსიშვილს შორის მამულზე დავისა (166rv).
26. 1787. III. 21. შილდას მცხოვრებ პატარაშვილის მამულის მიჯნების გარჩევის წიგნი (166v—167v).
27. 1789. IV. 1. პირობის წიგნი წიქვილზე უღაბის შესახებ, მიცემული ლუარსაბ თარხნის მიერ თიანეთის მოურავ ქაიხოსრო ჩოლაყაშვილისათვის (167r).
28. 1775. IX. 22. მიწის ნასყიდობის წიგნი, მიცემული ეფანე ბარამისშვილის მიერ თიანეთის მოურავ ქაიხოსრო [ხოლაყაშვილისათვის] (167r).
29. [1703—1722 წ. წ.]. ბრძანება მეფე იმამყულიხანისა სულხან სახლთუტეხსა პაპუა ქავქავაძესა და სხვა საკუქატანო მიწაწყლის მიჯნების გამოყოფის შესახებ (167rv).
30. 1787. III. 22. ბრძანება ვახტანგ ბატონიშვილისა, პართენ მდივნისა და ქაიხოსრო ტუსისშვილისადმი ბარამრუსისშვილის ნაქონი ვენახის თიანეთის მოურავ ქაიხოსრო ჩოლაყაშვილისთვის მიცემის შესახებ (167v).
31. [1703—17022 წ. წ.]. ბრძანება იმამყულიხანისა ზურაბ როშაქისშვილის ყმების აუყრელობის შესახებ (167v).
32. [XVII ს. II ნახ.]. მოკითხვისა და მამულის უკან დაბრუნების წერილი ერეკლე ბატონისშვილისა ქიაურთ მოურავ ომან ჩოლაყაშვილთან (167v).
33. [1688—1703 წ. წ.]. საკომლოს წყალობის წიგნი, მიცემული ერეკლე მეფის მიერ როშაქ [ხოლაყაშვილისათვის] (167v).
34. 1796. IX. 20. არზა დავით მდივანბეგისა კახოშვილთან ზვარზე დავის გამო, ერეკლე მეფის ოქმით (167v—168r).
35. 1772. III. 20. სასამართლო გადაწყვეტილება არაგვის მოურავ ქაიხოსროსა და კაკა მირიანაშვილს შორის მიწაზე დავისა (168r).
36. [XVIII ს.]. ყმების ჩუქების წიგნი, მოცემული მიმბაშ გიორგი ამილახერიშვილის მიერ თავის და თინათინისათვის (168r).

37. [1722—1733 წ. წ.]. მიწერილობა კოსტანტინე მეფისა ზუ-  
რაბ როშაქიშვილთან ხიზანი, ყმისათვის შეღავათის მიცემის შესახებ  
(168v).

38. [XVIII ს.]. პირობის წიგნი ერთგულად სამსახურის შესახებ, მიცემული  
ხუცას მიერ გოშფარისათვის (168v).

39. [XVIII ს.]. გაყრის წიგნი (ნაყლული) (168v—169r).

40. [XVIII ს.]. ნუსხა ჭიაურთ მოურავ ზაალის მიერ შესყიდული მამუ-  
ლებისა (169r).

(1485)

3729

## კრებულბ. 1794—1820

159 ფ.; 39×24; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; ავტოგრაფი იოანე ბა-  
ტონიშვილისა (127r); [1794—1820 წწ.]; დაუწერელია: 1rv, 72r—75v, 127v. აღ-  
ცაგარღის კატალოგით № 108.

1. „შემოკლებით აღწერასა ქართველთა შინა მცხოვ-  
რებთა თავადთა და აზნაურთა გუარებისა, რომელნიცა  
აღწერილ არიან ძველად მეფეთაგანცა და უკანასკნელ მეფისა მიერ ირაკლი  
მეორისაგანცა; ვითარცა არს მოხსენებულ ტრაქტატსა შინა დადებულსა,  
ოდეს შეეკრა მის დიდებულებას იმპერატრიცა ეკატერინასა წელსა უო.—ქ.  
ქართლის ისტორია იპყრობს თვს შორის ორსა უკუშცვლილებასა...“ 2r—71v.

2. „სარჩევი საზოგადოს ისტორიისა.—ნაწილი პირველი. მუხლი  
პირველი...“ 76r.

შენიშვნა: საზოგადო ისტორიის ტექსტი კრებულში არ შესულა.

3. „ბაგრატიონთა შთამომავლობა. — სამცხე საათაბაგოს  
ცხოვრებასა შინა ესრეთ არს მოხსენებულ, რომელ დავით წინასწარმეტყუელ-  
მან ჰშუა სოლომონ...“ 76v—127r.

შენიშვნები: 1. თხზულება ეხება ბაგრატიონთა შთამომავლობას (წყაროთა  
დასახელებით) და თავადთა წარმომავლობას. მოკლედ აღწერილია, რომელი გვარი  
საიდადან მოდის, როდის მიიღო თავადობა და ვის მიერ.

2. ეს შრომა მოხსენებულია მ. ბროსეს არქივში დაცულ იოანეს  
თხზულებათა სიაში, სათაურით: „Книга о происхождении князей и дворян  
грузинских“. (ბროსეს არქივი დაცულია სსრ აკადემიის აზიის ხალხების ინსტი-  
ტუტის ლენინგრადის განყოფილებაში 264 ნომრით).

4. „წელსა 1794 და 1799-ში, ქ. დროსა მეფისა ირაკლისასა და მე-  
ფისა გიორგისასა, ნებითა ამა ორთა მეფეთათა აღწერილი სოფ-  
ლები შენი და უშენი, სოფლები ქართლისა და კახეთისა, რომელიც აღწერა  
მეფის ძემ იოანემან თვის-თვისის ხეობით, რომელნი სოფელნი მიე-  
წერებთან თვითეულს ხეობას, არიან შემდგომნი ესე და რომელიც მიეწერე-  
ბა სამეფო, სათავადო, სააზნაურო და საეკლესიო. — ქ. ტფილისს რომელ-  
ნიც მიეწერებთან სოფელნი აღმოსავლეთის მხარეს. ქ. ტფილისი თვით ქალა-  
ქი...“ 128r—159r.



შენიშვნა: ხელნაწერი იოანე ბატონიშვილის ავტოგრაფია. წარმოადგენს სხვადასხვა დროს დაწერილი ერთნაირი ხასიათის მასალების კრებულს. თარიღდება 1794—1820 წ. წ. (იხ. ლ. ქუთათელაძე, იოანე ბაკრატიონის ავტოგრაფული ნუსხების მიმოხილვა. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ხელნაწერთა ინსტიტუტის მოამბე, I, 1959 წ., გვ. 232—233).

(1486)

3730

## სჯულის კანონი. XIX

124 ფ.; 20,5×13; ქალაღი; უყლო; დაშლილი; მხედრული, ადგილები ჩაწერილია ნუსხურით; სათაურები, აბზაცის დასაწყისი ასოები მთავრულად, სინგურით, XIX ს.; კვირნიშანი 1825 წ.; აღ. ცაგარლის კატალოგით № 109.

მცირე სჯულის კანონი მეექუსისა კრებისა, „...თავი მეოთხე.— უკეთუ ცოდვათა ვინ უჯერთა შთავრდუშელ იყოს და არა შეიწამოს და მღვდლობასა მოვიდეს და შემდგომად კურთხევისა აღიაროს ცოდვა თვისი, მღვდლობისაგან განეყენენ...“ 1r—94v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს ნუსხურით მიწერილია: „რომელნიცა ამას რჩულის კანონსა იკითხვიდეთ, ლოცვასა მომიხსენეთ გლახაკი ეფთჳმეშ, რომელმან ვთარგმნე ესე ბერძულისაგან ქართულად“.

2. „კანონი შეცოდებულთანი, აღწერილნი ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოვანეს მიერ კოსტანტინეპოვლელ მთავარბისკოპოსისა, რომელსა მმარხველ ეწოდებოდა.— უწყებულ იყავნით, ვითარმედ ესე ნეტარი იოვანე მმარხველი უკუანაასკნელ იყო უფროას ყოველთა მათ. რომელთა რჩულის კანონისა წესნი აღწერეს...“ 95r—124v.

შენიშვნები: 1. ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „რომელნიცა ამას რჩულის კანონსა იკითხვიდეთ, ლოცვასა მომიხსენეთ გლახაკი ეფთჳმეშ, ეფთჳმეშ, რომელმან ვთარგმნე ესე ბერძ[უ]ლისაგან ქართულად“.

2. შრომა გამოქვეყნებულია. იხ. Н. А. Заозерский и А. С. Хаханов, Номоканон Иоанна Постника, Москва, 1902, გვ. 2—92.

3. ტექსტი გადაწერილია თეიმურაზ ბაგრატიონის ხელით.

(1487)

3731

## კრებული. 1809

202 ფ.; 21,5×16; ქალაღი; მუყაოს ტყავადაკრული ტვიფრული ყდა; მხედრული; სათაურები ნუსხურით. სინგურით; გადამწერი იესე (67r); 1809. IV. 3 (67r); დაუწერელია: 1r—4v, 67v—69v, 108v, 154v—157v, 192r—202v; აღ. ცაგარლის კატალოგით, № 110.

1. [პროლოგ-სვინაქსარი]. „სეკდემბერისა დღეთა ათ-ოცობასა, ჰსთორმეტ ჰსთორმეტობს ჟამები დღე-ღამეთა.—1.ინდიკტიონსა დასაბამობს დღენდელი, ესე იგი არს აწსა თავად თვსადსა...“ 7r—67r.

18. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. V

შენიშვნები: 1. ტექსტს უძღვის: „წინასიტყვაობა წინამდებარისა ამის წიგნისა ათორთ თჳსა ხუთთავიანთა სტიხთა ანუ შაირთა ქმნილი ტ რ ი ფ ი ლ ე ს მიერ დიაკონ-მონაზონისა. —

1. წინასიტყუასა ათ ორთულეთ წელიწადთასა  
მქერდულში მმკაცრი ვჰსტიხობ იამბიკოებრ...“ (5r—6r).

2. „პროლოგის“ პირველი ხუთი თვე (სექტემბერი—იანვარი) ეკუთვნის იოანე პეტრიწს; მომდევნო ოთხი თვე (თებერვალი—მაისი) არსენ ბულმაისისძეს. თებერვლის თვის დასაწყისში სათაურთან გადამწერის ხელით სინგურით მიწერილია: „ესე იამბიკონი ხუთთა თულეთა მეტნი არა იყუნეს ქართულსა ენასა ზედა. ესე ოთხთა თულეთანი არსენი ბულმაისისძის, საქართულოს კათოლიკოსისა მიერ იტჳა ჩემითა შეხუჭწნითა (დიალ ძულსის წიგნიდამ გარდმოვსწერე და ასე ეწერა, მეც ასე დავჰსწერე)“ (32r); შემდგომი სამი თვე: ივნისი, ივლისი, აგვისტო ანტონ კათალიკოსს ეკუთვნის. ივნისის თვის დასაწყისთან გადამწერის ხელით სინგურით მიწერილია: „ღმერთმან სასუფეველი დაუმკვდროს ამ ცხრა თოჳს იამბიკოდ მთქმელსა და ვინც ეს ცხრა თულეშ თორმეტად შეასრულოს, იმასაც შენდობა უბრძანეთ, დია კარგად ნათქვამი არის. ხოლო თულეში ესე ცხრანი ათორმეტ რიცხულად შეასრულნა ანტონი საქართულოს კათოლიკოსმან, დავითიან-ბაგრატიონმან, ძემან მეფისა იესესაძე“ (51v).

3. „პროლოგის“ შესახებ იხ. კ. კეკელიძე, ძვ. ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. I<sup>3</sup>, გვ. 269, 306, 354; ტ. რუხაძე, ქართულ-რუსული ლიტერატურული ურთიერთობის ისტორიიდან XVI—XVIII სს., 1960 წ., 158 გვ.

2. „იოანესგან სინელისა სამათნი გუარნი კიბისა აღსავალთაებრ თქმულნი. ვინცა აღსრულ ხარ, სისრულედ მიწევნულ ხარ, ესენი თითო თავისაგან ათ მუხლად მე, იოანე, დავლექსენ პირისპირად. 1.—

გნებავს, გამოხუალ,  
არსსა ვით ჰხედავ,  
მარადის მხელი,  
უწყით, მუნ აღუალს  
საგზოდ ვინ აქა

თუ ოდესცა ამას ჰყოფ,  
უმეცარი, არ მართალ,  
საუკუნოსა მეტრფი,  
სულთა მამისა მიმართ,  
უფროს მოიგო ესე...“ 70r—  
—150v.

შენიშვნა: კლემაქსი გალექსილია იოანე პეტრიწის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ძვ. ქართული ლიტ. ისტ. ტ. I, 1941, გვ. 263).

3. „უკლთა ვნებათათჳს. —

უკლთა ვნებათა,  
უფროსლა დიდთა,  
დაფარულადცა,  
თუ არ განიფრთხობ,  
აჰა, შთაჰრილ ხარ,

თუთ აღმრიცხავი ჰპოებ  
სულისა ამათ სენთა,  
ვინა გონების მბბრმოთ,  
ნებსით მასვე შენ მთხრობელსა,  
ესე დიდი ვნება არს.

ამპარტავანო, რად ემჰსგავსე გულითა  
ბნელსა ბელიარს მთავარასა მას ბოროტსა...“ 105v—107r.

შენიშვნები: 1. მკვლევარ ს. გორგაძეს ამ შრომის ავტორად იოანე სინელი მიანია, ხოლო მის გამლექსავად იოანე პეტრიწი (იხ. ს. გორგაძის ნაშრომები, Q—788).

2. ტექსტში მოხსენებულია 7 ვნება: ამპარტავნობა, კერპთმსახურება, ნაყოვენობა, სიძვა, სიძულელი, მოწყინება და მწუხარება.

## 4. „პეტრე.—

აჰა, შენთაცა, დიდო, იქართლეს კუალად  
კიბე ხარისხთა ცად მყუანთა იოანნი...“ 107v.

## 5. „ი ე ზ ე კ ი ე ლ ი ს გ ა ნ უ ბ ა დ რ უ კ ი ს ა .—

იღლუწნ საცემნი ორფევის კმათ დამქსნელნი...“ 107v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ძვ. ქართული ლიტერატურის ქრესტომათიჲ,  
I, შედგენილი ს. ყუბანეიშვილის მიერ, 1946, გვ. 379).

## 6. ლ ი ზ ე კ ი ე ლ ი .—

„ბუნებითა მათ აღძრუათათ ესე აჰ წამებრ დეაწლთა უფლისა ყ...“ 107v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ქრესტომათია, I, გვ. 380).

## 7. «ი ე ზ ე კ ი ე ლ ი».—

ნათელსა შორის ულამოსა ბრწყინავმან  
დაუვალისა მზისა ელუარებითა...“ 108v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულია (იხ. ქრესტომათია, I, გვ. 380).

## 8. «ი ო ა ნ ე ს ი ნ ე ლ ი, კ ლ ე მ ა ქ ს ი».—

სხოლასტიკოსმან იოანე სინელმან  
კიბე ცად მყუანი ჰქმნა სამ-ათ-აღსავალი,  
ამათნი თავნი ათ სტიხთა შინა თითო  
აკროსტიხორთ და, გარდა მესამის თავის,  
ან ტ ო ნ ი ვჰლექსენ უქმობის დასახსნელად.

თავი ა. —

ვარდი არ მჰნარი, ფიალი, ფიალი კეთილ სუნნელ,  
ლიმენა შუშბის ოქროთი, არ ხრწნადთ საკრები...“ 109r—151r.

შენიშვნა: „კლემაქსი“ გალექსილია იამბიკოდ ანტონ კათალიკოსის მიერ. აქ  
გალექსილია უკანასკნელი ნაწილიც „კლემაქსისა“, რომელსაც ეწოდება „მწვემსი-  
სა მიმართ“. კ. კეკელიძე, ძვ. ქართული მწერლობის ისტ. ტ. I, 1951, 254  
გვ.

## 9. მ ვ ი დ თ ა ვ ნ ე ბ ა თ ა თ ვ ი ს .—

„შუდად სარიცხუ ეშმაკთა ჩუწნდად სავენებ  
ვნებანი განსარყუნიადაგ სადთო მადლთა,  
იგი ამათგნი ვრდომილთა ქუჭსკნელდ ზენათ  
დგრომილ არსებხულისას, კუალად წორცთა  
თანა ზედ ნართ ვსებრ დანაკუშთი ეს.

## I

ნაყროვნებისა მგელი მძვუნარ მბძარუჭლი...“ 151v—154r.

შენიშვნა: ს. გორგაძეს ამ შრომის ავტორად ი. სინელი მიაჩნია, ხოლო გამლექსავად ანტონ კათალიკოსი. იხ. ს. გორგაძე, იოვანე სინელის „კლემასი“ ჩვენს მწერლობაში, 1916 წ. (Q 788).

10. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა გრიგორი ღუთისმეტყუელისა, მუხლები-იამბიკო. სასწავლოსა წილ წარმართთასა, რომლისაგან განაშენნა ქრისტეანენი ივლიანე განდგომილმან. ზედწარწერილი თვთ მისივე: გრიგორის ვარ მე ტკვილთ-ნამუშავევი, თთხმუკლედისა ჰინდურისა დამცუშლ ვარ, მისაცემელად ცნობათა სულიერთა, ხოლო სიბრძნისა ყოვლად ჭეშმარიტისა მოსახსენებელ, ღირსებით მესწავლეთა.—

დასაბამისა კეთილისა უკეთეს  
ექმნების კეთილ-ყოფა აღსასრულისა...“ 158r—169v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ქრესტომათია, I, შედგენილი ს. ყუბანეიშვილის მიერ, 1946, გვ. 365 — 372).

11. „სხუანი ორმუკლედნი იამბიკონი კეთილსიტყუანი, თქმულნი გრიგორი ღუთისმეტყუელისანი.—

საწყის კეთილის კეთილსაცა ბოლოსა  
მართლად შეჰრაცხუშნ ყოფად საქმეთ საზღუარნი...“ 169v—172v.

12. „წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა გრიგორი ღუთისმეტყუელისა საზღუარნი ზრქელკერძობითნი იამბიკონი.—  
ღმერთი არსება არს პირველი კეთილი,  
სოფელი—შეკრუა ხილულთა გონიერთა...“ 172v—177v.

13. [გრიგოლ ღვთისმეტყველი], „სწავლანი.—

მაგინებელ არს სიმაძღრე, ზ, რჩეულო,  
ხოლო მე მნებავს შენდა ქონება საქმედ...“ 178r—180v.

14. [გრიგოლ ღვთისმეტყველი], „ესენი ითქუნეს, რაჟამს უკანასკნელთა ჰფშვნვიდა.—

ანგელოს მნათნო, უწთომოს მომგრგუალების  
სამ მნათ ღთაების ერთ ელვისა გარმდგომნო...“ 180 v.

15. [გრიგოლ ღვთისმეტყველი], „სხუა.—  
საქმე გაქუს, სულო, დიდი, უკეთუ გნებავს,  
ჰსცან თავი თვისი: ვინ ხარ და სადა მიხუალ...“ 181r.

16. [გრიგოლ ღვთისმეტყველი], „ბოროტისა მიმართ — მოხუჭდ, ბოროტო, არამედ დაეყენე. — უკამლად გიხილე და ვაგრძენ ცეცხლისაცა...“ 181r—182v.
17. [გრიგოლ ღვთისმეტყველი], „ლოცუა ცისკრისა. — ლოცუათა მიგცემ ღმერთსა ჩემსა მარჯუჭთა, არა რომელსა ბნელებსა ქმნად და ქებად...“ 182v—183r.
18. „ესოდენ საკვრუჭლებანი ილია თეზბიტელისა —  
 ყორანთა მიერ პირველ გამოიზარდა  
 მეორედ ზარდი ქურივი სარეფთელი...“ 183r-v.
19. „იამბიკონი წმიდათა მოციქულთა აღსრულებისანი, თქმული  
 იოაკიმ მონაზონისა. —  
 ჯუარს აცუამს პეტრეს თავდამოდმართ რომს ნერონ,  
 არ მკუდარი ცხოვლობს, მომკუდარი იოანე...“ 183v—184r.
20. „თარგმანება წმიდათა მოციქულთა სანქლთა —  
 პეტრე განმხსნელად ანუ მცნობელად, ანუ მსმენელად  
 ეწოდა პეტრეს ქრისტესაგან კეფა, რომელ არს კლდე...“ 184v.
21. [გრიგოლ ღვთისმეტყველი], „მრავლის მეტყუჭ-  
 ლებისა და დუმილისათჳს. —  
 დუმილის მეყური მიეახლების ღმერთა  
 და თან მზრახუჭლი განათლებების მის მიერ...“ 185r.
22. [გრიგოლ ღვთისმეტყველი], „ტყუილისათჳს. —  
 არ უწყის ჩჩვლმან ტყუილი, არცა სულმან,  
 სიბოროტისა სულთა მდევნელისამან...“ 185r.
23. [გრიგოლ ღვთისმეტყველი], „ყოვლად განთქმულისათჳს  
 და დედოფლისა ბოროტისა მუხლისა. —  
 ნაყროვნება არს ნაოაგობათ შემოქმედ,  
 საზრდელ სიმამრე სიძჳსა დედა, ხოლო...“ 185r-v.
24. [გრიგოლ ღვთისმეტყველი], „უხრწნელისათჳს  
 განხრწნადთა შორის შრომათაგან და ოფლთა სიწმიდისათჳს და მრავალ ცნო-  
 ბობისა. —  
 ვიეთმე ჰნატრეს ბუნებით საჭურისთ,  
 ვითარ სხეულის მძლავრებისაგან ხსნილთა...“ 185v—186v.
25. [გრიგოლ ღვთისმეტყველი], „ცუდ დიდებობი-  
 სათჳს. —

ნუ შეიწყნარებ მომაგონებელსა მას  
წინამძღურობისა ეპისკოპოსობისა...“ 186v—187r.

26. [გრიგოლ დვთისმეტყველი], „ვენებათა წარმწყმედელთა მად-  
ლისა მდაბალ-მზრახულობისათჳს უხილავითა გრძნობითა.—

ღელე არს სული დამდაბლებული შორის  
შრომისა მათა და სათნოებისათა...“ 187v—188r.

27. [გრიგოლ დვთისმეტყველი], „განსჯისათჳს გუ-  
ლისსი იტყუათა და ვნებათა და სათნოებათასა.—

ზესთ სახიერი მეუფე და უფალი  
რა ჟამს მრავალგზის ვიეთ უმცონარესთა...“ 188v.

28. [გრიგოლ დვთისმეტყველი], „ზესთ მჩენობისათჳს.  
უკეთუ სხვა ვნებისა რაჲსამე თვნიერ  
ამის ძლით, ხოლო მხოლოსა შთამოვარდ...“ 189r-v.

29. [გრიგოლ დვთისმეტყველი], „სიმშჯდისათჳს და  
სიმარტივისა და უმანკოებისა და სიბოროტისა.—

ისწავეთ ჩემგან, იტყუს, რამეთუ მშჯდ ვარ,  
მდაბალი გულითა და ჰპოვოთ განსუტნება...“ 189v—190r.

30. [გრიგოლ დვთისმეტყველი], „ქვეყანის ზედაჲ-  
სათჳს, ცის ღთის მჰსგავისა უვნებლობისა და სისრულისა და აღდგომი-  
სათჳს სულისა პირველ ზოგადისა აღდგომისა.—

არ შემტკიცდების დიადიმა სამეფო  
ერთისა მიერ ქვა და არ იქმნების...“ 190v—191r.

31. [გრიგოლ დვთისმეტყველი], „თან შემკრულ ი-  
სათჳს სათნოებიანისა სამობისა სათნოებათა შინა.—

მნებებელმან თქმად ღმრთის სიყუარულისთჳს  
ღმრთისათჳს კელ-ჰყო თქმად, რამეთუ ღმრთისათჳს...“ 191rv.

შენიშვნები: 1. კრებულში შესული გრიგოლ დვთისმეტყველის  
რამბიკოები ნათარგმნია ეფრემ მცირის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუ-  
დები... V, გვ. 38—39). 2. კრებული აღწერილი აქვს ს. გორგაძეს (იხ. Q 788).

ანდრძი: „სრულ იქმნა წერით, განმართვთ დედას ზედა აპრილს მესამეს  
ათას რუას ცხრას წელსა. თუმცა საწუნ მყოფს უცებად მწერალს, გარნა გულს-  
მოღვინებით ოდენ იძულებულსა, შენდობის პოვნად მიტევეთ მე. იესე“ (67r).

{1488)

3732

ბარამ გერმანოზისშვილი, ბჭობა გონებისა. XIX

81 ფ.; 16.5×11; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; აბზაცის დასაწყისი ასო-  
ები მთავრულით; ავტოგრაფი (?) ბარამ გერმანოზისშვილისა (7r); ქუთაისი (7r);  
[XIX ს.]; დაუწერელია: 1r—4v, 59r—81v. აღ. ცაგარის კატალოგი № 111.

„წიგნაკი ესე არს ბჭობა გონებისა, რომელსა შინა იპოების სწავლანი მრავალნი და ეწოდების წიგნაკსა ამას გონება. ვინათგან სავონებო არს ესე თქმული გერმანოზისშვილის ბარამის მიერ ქუთაის ქალაქსა შინა. ღთისათვის ყოვლისა შემძლებელისა. ნაწილი პირველი ა. თავი პირველი ა.—მიხედვ, ჰოი, დაბადებულო კაცო, განგებულუბასა ღთისასა და გონებისა თვალით განიხილე რაოდენნი ცხადნი სასწაულნი და უეჭონი სასწაულნი არიან ცათა შინა და ქვეყანასა ზედან და ყოველნივე თვის-თვისთა განწესებათა ზედან მოქმედებენ...“ 7r—58v.

**შენიშვნები:** 1. შრომის I ნაწილი შეიცავს შემდეგ თავებს: „ღთისათვის ყოვლისა შემძლებელისა“, „სიყვარულისათვის“, „მოწყალებათათვის“, „სიმშვიდისათვის“, „სიმდაბლისათვის“, „შეწყნარებისათვის“, „კეთილად მმართველობისათვის“. მეორე ნაწილი: „მეფეთათვის, დედუფალათათვის და მეფის ძეთათვის. თუ ვითარი ჯერ არს ქვევა საზოგადოებასა შინა“, „დედუფალათათვის“, „მეფის ძეთათვის“, „ყოველთავე ზოგად ცხოვრებისა და მოქალაქობისათვის“, „მეფის მახლობელ მონათათვის, თუ ვითარ ჯერ არს სამსახურად მისვლა“, „ვაჭართათვის, თუ ვითარ ჯერ არს კეთილ გონიერებითი მოვაჭრება“, „მეგობართათვის, თუ ვითარ ჯერ არს ურთიერთისა თანამდებობა“, „შურისათვის, თუ ვითარ ჯერ არს კეთილი შური და ანუ ბოროტი. შური, ვითარ განმხრწნელი არს კაცისა და დამაკვეთები“.

2. უძღვის წინასიტყვაობა ბარამ გერმანოზისშვილისა (5r—6v).

(1489)

3860

## ვახუშტი, ცხოვრება ქართლისა. XVIII

316 ფ.; 20×15,5; ქალაღი სხვადასხვა ფერის; მუყაოს ტყავადაკრული ყდა; მხედრული, სხვადასხვა ხელით; სათაურები სინგურით; [XVIII ს. II ნახ.]; დაუწერელია: 302r—305r, 306r.

ვახუშტი, ცხოვრება ქართლისა. „ტომობა და ჩამომავლობა ქართუშლთა და ცხოვრება მათი, რომელსა ეწოდების წიგნსა ამას ცხოვრება ქართლისა, ნოეს ძისა იაფეტის თესლისაგან, ვიდრე ქართლოსისა და ძმათა მისთადმდე და განყოფილებანი მათნი და ძეთა მათთა. — აწ ზნეთათვის ვიწყით ძველიდამ ახლადმდე საქართველოსათა ზნეთა, ჩვეულებათა და წესთა მათთა პირველ განყოფილებისა, რამეთუ წესნი მთავრობათა საქართველოსათა არიან დასაწყისითგანვე, ვითარცა ვიუწყებთ: რა ჟამს მისცა ჰაოს ძმათა თვისთა წილნი ქვეყანათა...“ 15r—261v.

**შენიშვნები:** 1. შედგენილობა: ა. ტომობა და ჩამომავლობა ქართუშლთა და ცხოვრება მათი (15r—151r); ბ. „უწყებულუბა მკითხველთათვის“ (151r—158v); გ. „აღწერა აწინდელისა ქართლისა საზღვრით, მითი. მდინარე[ე]ებით, ადგილთა და მას შინა შენებულუბათა“ (158v—194r); დ. „შემდგომად განყოფისა სამეფოსა...“ (194r—261v); ტექსტის ეს ნაწილი გამოცემული აქვს დ. ბაქრაძეს 1885 წ., თ. ლომოურსა და ნ. ბერძენიშვილს 1941 წ., და ზ. ქაჭიანიძეს 1913 წ., დ. ჩუბინაშვილს 1845 წ.

2. ერთეის: ა. დავით ბატონიშვილის „ახალი ისტორია“ (იხ. დავით ბატონიშვილი, ახალი ისტორია. თ. ლომოურის გამოცემა, 1941 წ., გვ. 1—44 და ქართლის ცხოვრება, ნაწ. 11, დ. ჩუბინაშვილის გამოცემა, 1854, გვ. 501—516). ბ. ნუსხა საქართველოს მეფეებისა ფარნაოზიდან გიორგი მეფემდე, მათი მეფობის ხანგრძლივობის ჩვენებით (311v—314r).

3. თეიმურაზ ბატონიშვილის შენიშვნები: ა. „ეს უნდა შთაიწეროს მეფის ფარსმანის ისტორიაში“ (2r—5r); ბ. „ეს უნდა ჩაიწეროს 3600. არტაქსერქსთან ჩაიწერება, ერთი ისტორიაა...“ (5v). ანალოგიური შენიშვნებია: 4r, 7v, 8v, 9r, 9v, 10rv, 11rv, 12rv, 13rv, 14v, 307v—311r.

4. ტექსტი ისეთივე შედგენილობისაა, როგორც S კოლექციის № 281 ხელნაწერი (იხ. საქ. სახ. მუზეუმის გზამკვლევი, 1952, გვ. 48).

მინაწერები: 1. „აბაბა მილოტ. ტომი 6. 70 სტრანიცა, 1098 წელსა სასპკველის პოენა“ (საც. ფ. v).

2. „უიზილ ყაენმან რანსა და მოაკანს დაცნა...“ (საც. ფ. v).

3. „ქ. ორმუზ ანუ არმაზ იუპიტერ.“

ქ. ზადენ ანუ ზადენ აპოლონ.

ქ. გაიმ მერკური.

ქ. გაცი სილვან ტყის ღმერთი.

ქ. მეფემან ... ფარნაჯომ აღაშენა ციხე ზადენისა და აღმართა კერპი ზადენად წოდებული, ესე არს წუიმისა მომცემელი და ნაყოფთა აღმოცენებელი.

ქ. გაიმ და გაცი დაფარულთა გამომეძიებელნი“ (საც. ფ. v).

4. „წელსა 1828-სა, 9-ს სექტემბერს ახლსა, რიცხვ ჰსწერენ შემეცარიით, მათმან უღიდებულესობამან კოროლმან ზავარიის უბოძა უფალს ეინარს, ოღეს იგი იმყოფებოდა ნევასა შინა, ორდენი ზავარიის გვარგუნისა. შემთხუშულებასა ამას შინა ჰსთქუა კოროლ... შემდგომნი ესე სიტყუანი, რომელიცა შთაწერილ არ[იან] ლოზინიისა გაზეთსა შინა; ვითარმედ შემთხუშულებ... უფლისა ეინარისა არს. ფრიად საშურულ მით .. მოისთვლო მან დიდება ჰეშმარტი, ვინა შეურყევლობთა თვისთა განამტკიცა არსებობა ბერძენთა, ჩუშნ ფრიად ვალდებულ ვართ წინაპართაგან ბერძენთასა, გარნა წინაპარნი იგი მ... უმეტეს ყოველთა ვალდებულ იქმნებიან ეი...ისა.“

გარდმოვიღევ ესე აკადემიისა გაზეთით პეტერბოღს 1828-ს სექტემბრის 26-სსა, მეფის ძე თეიმურაზ“ (ზემო საცავი ფურცლის r).

5. „ეს ქართლის ცხოვრება თანა მქონდა, გერმანიაში რომ წაველ წელსა 1836-სა. მეფის ძე თეიმურაზ“ (1r).

5. „ლატი გაცი“ (1r).

6. „ქ. ფათალიხან დარბანდისა იყო ჰამზას გვარისა, მამას ერქვა ჰუსეინ ალიხან“ (1r).

7. „ქ. მაჰმად ყული აღა არის სალიანისა მირზა მაჰმად ხანის შვილი დარიასანის შვილის შვილი“ (1r).

8. „ქ. მუსტაფა ხან არის აღასი ხანის შვილი. აღასი ხან იყო ჰაჯი მაჰმად ალიხანის შვილი, სარქარ ოღლები. ნადირ შას უკან იწოვნეს ამათ შამახიის ხანობა“ (1r).

9. „ქ. მაჰმად ხან არის ჰუსეინ ხანის შვილი, ჰაჯი ჩალაბის გვარისა. ესენი არიანი ყარა ქეშში ოღლები. აჯი ჩალაბის მამა ტერტერა ყოფილა, გათათრებულა“ (1r).

9. „შაჰაბაზ ხან და აჰმად ხან ხოის ხანები იყვნენ რუსტამ ხანის შვილები დუნბული. ეს რუსტამ ხან იყო ხელჯოხიანი ელიაღი ნაღისა“ (1v).

10. „ქ. ფანახან იყო ნადირ შას ჯარჩი სარი ჯალი“ (1v).

11. „ქ. ზიად ოღლები არიან ოჯახნი“ (1v).

12. „ქ. ერევნის ხანი არის ყაჯარი გვარათ“ (1v).

13. „ქ. მეფე ფარნავაზ იყო ძმისწული სამარია მამასახლისისა და დედით სპარსთა მეფის დარიას მონათესავე. და დედა ამისი იყო და იხანის სპარსისა. და სამარია მამასახლისი იყო ჟამსა ალექსანდრესა. ფარნაოზ შეიყვარა აზონმან ნადირობისათვის“ (1v).

13. „თართუზ ექიმმა დაწერა ყარამანიანი“ (5r).

14. „წელსა დასაბამითგან სოფლისათ სამი ათას ოთხას ორმოცდაათშემდებთა იქმნა მეფედ მიღთა ზედა არსეი, ძეა არბიანისა...“ ეს მინაწერი ამოღებულია დიოდორ სიცილიელისა წიგნი, ესტორიული ბიბლიოტიკა, ტომი I. წიგნი 2: ფურცელი 212, 213 და 214“ (7r).



15. „ქ. წარგზავნა ტორმასოვემა მხედრობა და ამით დაიპყრეს მილ-რი. განვლო რა უამმან მცირემან, ყიზილბაშთა გამოგზავნეს მხედრობა და კუ-ალად უკანვე დაიპყრეს მილრი და გამოდევნეს რუსთა მხედრობა“ (6v).

16. „ქ. მარკისმან წარგზავნა ლისანოვიჩი მხედრებთა წარსაყ-ვენველად ერეკენისა. შთავიდნენ მხედრობანი რუსთანი მახლოებლ ეჩმი-აწინისა, დაიწყეს ტყევენა. ეწია ჰუსეინ სარდალი ერეკენისა, ყაჯა-რი, სძლო ლისანოვიჩისა და მოულო უკან ნატყევენი“ (6v).

17. „წელთა რიცხვი.

დასაბამითან ბერძული 7337

ამ წელს რომაული არს 5778

ბერძულის რიცხვით... 5095

დასაწყისით ანუ დასაბამით

იულოოსის რიცხვით 6542

ქრისტეს შობითან 1829.

ეგირთ ლტოლვა მოხმედისა, საიდგანაც მახმადიანი იწყებენ წელთა აღრიცხვასა 1207

განყოფა აღმოსავლეთა დასავლეთის ეკლესიით 1207

რუსთ მოქცევა 841

საქართველოს მოქცევა 1497(!)“ (305v).

18. „ქ. ეს მცირე შემოკლებული მოთხრობა იროსოდასი პეტრე ქეზაძეს ერის ვაჟართან ენახა მოსკოვს, რომელსაც რომ გამდმოეწე-რა(!). საფლავიდან მოსდოგის გაღმით, და ვლადიკავკასიის მხა-რეს კავკასიის მთის კალთებში ძველი ნაქალაქარები ბევრი არის ძველთა ქართლო-სიანთა, და მუნ საფლავი იგი ეპოვნა მის ვაჟარსა; ასე წერებულეიყო:

კეთილ ბედნიერებთა იროსოდა, შე ფარნაოზისა. მთავრობდა ქალაქსა ამას და ეპყრა საზოგადოესა ხუთ ქალაქისა და პატივცემულ იქმნა საფ-ლავთა ამით საზოგადოსა მიერ ხუთისა ქალაქისათა. უეჭველად იროსოდა ყოფილ არს ერთი მამასახლისთაგანი ივერიელთა; ესე იგი ვიორგიელთა ქართლო-სიანთა ნათესაობისაგანი, მქეთისქმე თქეთიმურაჲ“ (306v).

19. „ყუღევს, ლუდოვიჩის-დროს დახოცეს ოსმალთ რუსნი. ფთოძს ახლო გა-ზარავეს რუსთაცა. ცოტა ოსმალზეც ტორმასოვს...“ (307r).

20. „კეისარმან ირაკლი წარილო მანგლისით და ერუშეთით ფიცარი ფერ-ხისა და სამსკვალი უფლისა იესო ქრისტესი, რომელიც მისცა კოსტანტინემ მირიან მეფეს. ევედრა აღარნასე მთავარი, რათა არა წარახუნეს კეისარმან; არამედ არა უსმინა და წარილო“ (307r).

21. „ბათაყვა ფთოძის ახლო“ (314v).

22. „ტუონიში გამოვიდა ბონაპარტე წელს 1815 მარტში; აილო დრენობილი. იშოვა ჯარი და არტილერია და შევიდა პარიჲში და კორო-ლი გაიქცა“ (314v).

23. „ქ. არხიდეკტური(!) ოსიფ იაკულიჩ კანბერლანდ, ოსიფ ფრანცოვიჩ კანბერლანდ“ (314v).

24. „ქ. უფალი ლოვი(!) თუისსა ლოდიკასა მოიხვამს მოწმობასა ლამბერ-ტისასა, რეცა ქრისტიანენი მქენგრელიასა მცხოვრებნი დამარხვედნენ შვილ-თა თვისთა ცოცხალთა“ (314v).

25. „ქ. პირველი, დროჲ ანუ ძველი ისტორია დასაბამიდან რომის დას-რულებამდე.

ქ. საშუალი, დაწყებამდე ევროპის მპყრობელთა ესე იგი რომის დასას-რულიდამ.

ქ. მესამე ანუ უკანასკნელი, დიდის კარლოი დამ ფრანცუვის მეფიდან, რომელმანცა დაიპყრა ყოველი ევროპა.

ქ. ჯვართი ჯარიანობა მეთოთხმეტესა და მეცამეტეს საუკუნეებ იყო ქრის-ტესით“ (315r).

26. „წელსა 1813 მარტის სევერნიის პოშტიდამ გამოწერილი, რაც რუსთ ამ ომებში მოუკვდათ ფრანცუვის პირდაპირ წელსა 1812:

ქ. მინცკის გუბერნიაში	18797
ქ. ბერეზინას	30106
ქ. მოსკოვს	49754
ქ. სმოლენცკას	71735
ქ. ვილენცკას	12203
ქ. კალუღას	1027

ქ. ჯამბ 213516

ქ. რაც ბოროდინის ომში დაიხოცა: წელსა 1813, აგვისტოს 26. კუტუზოვი რომ დამარცხდა, ის არა სწერია.

ეს ზემო ნაწერი, რაც ვაზეთის ძალით იპოვეს რუსთა, და ბრძანება ჰქონდათ გუბერნატორებს დამარხვისა და დაწვისა, და რაც ყრუ ტყეში ვერ იპოვეს, ან წყალში დაირჩო, ან ნადირმა და მფრინველმა შეჰკამა — ის სხვა არის, ამაში არ ურევია; და არც ტყვეთ წასული“ (315v).

27. „მოსკოვიდამ რომ დაბრუნდნენ ნოემბრის 24, უდინომ დაამარცხა მეწინავე ჯარი ჩიჩაგოვისა. იარანალ ლამბერტი ბორისოვთან დაიჭრა. 2000 ცოცხალი წაართვა, ხუთასი ბარგის ურემი და ექვსი ზარბაზანი. 6 [ზარბაზანი]. 27 ორიათასი კაცი გარდაწყდა, ფრანცუცებისა გზა დაჰკარგეს და ვიტელშტეინის ჯარს წაწყდნენ(!), თავიანთი ფრანცუცი ეგონათ და ის ორი ათასი ფრანცუცი დაიჭირეს რუსთ. 27. ორივე ჯარი ერთათ შეიყარა ჩიჩაგოვისა და კუტუზოვისა; დვინას ბერეზინასთან რომ გავიდა ფრანცუცის ჯარი — წინიდა(!) უდინო. იმას უკა(!) ვიკტორ, იმას უკან ნეი და იმას უკან მორტიე—ქი მოხდა ომი(!). 28, დამარცხდნენ რუსნი: აქ კარგათ იყო ღენერალ ღურმეკ; იძლიენენ რუსნი და ფრანცუცთ შეიპყრეს 6000 კაცი რუსი, ორი ბაირაზი და 6 ზარბაზანი. 29. ვიკტორმა დაამარცხა ვიტელშტეინი და დაიჭრა 6000 რუსი ცოცხალი, უდინო დაიჭრა გვერდში წინა ჯარში“ (316r).

28. „წელსა 1812 სექტემბრის 3, სამშაბათს აღდეს აილეს მოსკოვი.

ქ. ოსტორმან დაამარცხეს ივლისის 13.

ქ. სმოლენცკა აილეს და ბარკლაი დამარცხდა აგვისტოს 5.

ქ. კუტუზოვი დაამარცხეს მოჟაის ახლო აგვისტოს 26, ბოროდინ წოდებულსა ადგილსა“ (316v).

29. „რომელიც გუბერნიები ფრანციტაგან იავარ იქმნა:

ქ. მოსკოვი	ქ. გროდინსკი
ქ. სმოლენცკა	ქ. კუტლიანდსკი
ქ. კალუღა	ქ. ბელოსტოკცკი
ქ. მოლილევი	ქ. პსკოვსკი
ქ. მინსკი	ქ. წელსა 1812, კვირას შევიდნენ
ქ. ვიტებსკი	
ქ. ვილენსკი	ფრანცუცნი ვონას, ივნისის 17“ (316v).

30. „ვონა აილეს 17 ივნისს ფრანცუცთ,

სვანციანა 20.

დრისა 30.

პოლიცკა 2 ივლისს და იძლიენენ... ძალიან.

ვიტებსკა ... ივლისს.

მოლილევი 17“ (ქვემო საცავი ფურცლის შიდა მხარე).

31. „მეფის თამარის მამამ გიორგიმ...

ქ. ყაენმან რანსა და მოაკანსა...“ (ქვემო საც. ფ. შიდა მხარე).

(1490)

3862 ა

## სასიამოვნო ამბავი. XIX

24ფ.: 22,5×18; ქალღი; უყდო, მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია: 7v—12v, 15v—16v, 18v—20v, 21v, 22v—24r.

„სასიამოვნო ამბავი. ამ რამდენიმე დღის წინეთა დევესწარ ქართველთ ქალთა კრებაზედ, რომელთაც განუზრახავთ შეადგინონ საზოგადოება ჩვენ დედაქალაქში და დააარსონ სახელოსნო ანუ სავაჭრო სახით, რომ როგორმე გააერთიანონ ჩვენ ქვეყანაში ქალთა შრომა და ხელოვნური მოღვაწეობა...“ 1r—24v.

წყდება: „...ამ უკანასკნელ დროს აღარა აზრი ჩვენ დედაქალებში პატრიონურათ“.

შენიშვნა: ტექსტი შავის ხასიათს ატარებს. ალაგ-ალაგ წერისას გამოტოვებულია ფურცლები, რის შემდეგაც ხელახლა იწყება ტექსტი, რომელიც იმავე საგანს (ქალთა შრომის გამაერთიანებელი საზოგადოების დაარსებას) შეეხება. ხელნაწერში ერთ ადგილას ფანქრით ნაწერია სალანძღავი წერილი ხეჩატურიანციის სახელზე (17r—18r).

22r-ზე ასევე ფანქრით ნაწერი ცნობა, რომ თუ მანიანცი, სომხური „ნოვო ობოზრენის“ რედაქტორი და „ეჩმიანის ლისტოკი“ ამტკიცებენ, თბილისი უწინდელ დროს სომხების ქალაქი ყოფილა.

3862 ბ

## დურგალი ივანე. XIX

1 ფ.: 54×84; ფურცელი რამდენჯერმეა გაკეცილი. მხედრული; [XIX ს.].

„დურგალი ივანე. — ივანე დურგალს ებარა და ძრიელ ერთგულათ შწავლობდა ამ ხელობას. შეიღი წელიწადი ემსახურა თავის ოსტატსა...“

წყდება: „...თუ გიორგი შენზე ჯვარს დაიწერს, სახლებ მამინევე დაუმტკიცეფო და იმის ნებასაც მივცემ...“.

შენიშვნა: ფურცელზე ერთგან დაწერილია ფრაგმენტი S—3862 გ-სი: „ნი-ნიკა ჯერ ისევ დასანიშნავი ვაჟაკი იყო, როდესაც საქართველოში ხმა დადიოდა, რომ ბატონყმობა უნდა გადავარდესო...“

3862 გ

## მოთხრობა (ფრაგმენტი). XIX

4 ფ.: 36×22; ფრაგმენტი; მხედრული; [XIX ს.].

„მოთხრობა საკინ... საჭრჩობ... უბედური ნინია, ბატონი ანდუყაფარის მეხრე. ჯერ ისევ დასანიშნავი ბიჭი იყო, როდესაც საქართველოში ხმა გავარდა, რომ ბატონყმობა უნდა გადავარდესო...“ 1r—4v.

წყდება: „...თავის მორცხვი და შეშინებული ხასიათი ნებას არ აღეგვლა, რომ პირდაპირ შეეხედნა...“.

შენიშვნა: ისევე, როგორც ეს ხელნაწერი, იწყება S—3862 გ-ს ერთი ნაწყვეტი, მაგრამ საერთო პირველი ფრაზის შემდეგ მათ შორის საგრძნობი სხვაობაა.

### 3862 დ

ობლის ამბავი (ფრაგმენტი). XIX

4 ფ.; სხვადასხვა ზომის ქალაღი; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია 1v, 2r, 3r, 4v—5v.

[ობლის ამბავი] „...თავადი ანდუყაფარის ბოსლის ბიჭებთან და მეჯინებებთან ერთი პატარა ხუთის წლის ბავშვი დატუტუნებდა, რომელსაც უღროთ დახოცოდა დედ-მამა...“ 1r—4r.

წყდება: „...რომ როგორმე გადაერჩინა თავი ბიჭების მუღმივ და დაუსრულებელს ხუმრობისაგან და ბლლარძუნაობისაგან თავი...“

### 3862 ე

საქართველოს მდგომარეობის შესახებ (ფრაგმენტები). XIX

9 ფ.; 35,5×22; ქალაღი, სხვადასხვა ფრაგმენტები, მელნითა და ფანქრით დაწერილი; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია 5v, 6v, 8v, 10r, 11v, 18r—19v.

[საქართველოს მდგომარეობის შესახებ]. „უბედურია ის ერი, რომელს ერსაც არა აქვს ლიტერატურა, ისტორია, კულტურა და ნაშთი შეშანიშნავნი(!)...“ 1r—17v.

წყდება: „...მეტის მეტი სიყვარულით გულზე მიჭლეთო ხოლმე თავი ძუძუ მწოარასა...“

შენიშვნები: 1. 3862 ა, ბ, გ, დ, ე ხელნაწერები ნაწერია ერთი ხელით.

2. გარდა შენ. 1-ში ჩამოთვლილი ხელნაწერებისა, პაკაში იყო კიდევ ორი დოკუმენტი: ა) ხელშეკრულება, 1846 წ. დადებული ფოტოგრაფ ალექსანდრე როინაშვილისა და სათავადაზნაურო მამულების სამართველო კომისიის შორის როინაშვილისაგან ქარვასლის შენობაში ფოტოგრაფიისათვის ფართობის ქირაობის შესახებ; ბ) ხელშეკრულება, დადებული 1892 წ. გერმანიის ქვეშევრდომ რიხარდ რობერტის-ძე დიტრიხსა და ქუთაისელ მოქალაქე იოსებ პატას-ძე ნიჟარაძის შორის ნიჟარაძის მიერ დიტრიხის ქარხნის ლუდის გაყიდვის თაობაზე. ეს დოკუმენტები გადაცემულია საბუთების ფონდში (Ros. d: 3059, 3060).

(1491)

3863

## ეპიგრაფიკული მასალა. XIX—XX

2 ფ.: ქალაღი, სხვადასხვა ზომის (27,3×25,5; 21,8×17,5); მთავრული, მხედრული; [XIX—XX სს.];

1. ფურცელი: „ქართული წარწერა დარაჩინალის მარზაში ს. თაიჩარუხის ახლო. ეკლესია ტყეშია. ნათალი ქვისა არის, კობტად დიდი“.

შენიშვნა: გადმოდებულია ასომთავრული წარწერა (ორი). წარწერაში გაბმული ტექსტი არ იკითხება. ზოგიერთი ასო ქართულს არ გავს. საფიქრებელია, რომ წარწერის გადმოდებმა არ იცოდა ასომთავრული და ამიტომ ზოგი ასო სრულიად დამახინჯებული ფორმისაა. ცნობები ეკლესიის მდებარეობის შესახებ მიწერილია ფურცლის მარჯვენა და მარცხენა კიდეებზე.

2. ფურცელი: „ზემო ნიქოზის დიდ ეკლესიაში თვით ფოსოებიდან არის ამოჰყვლილი, ი. დ.“. ინიციალების გვერდით ფანქრით მიწერილია სხვა ხელით: „იოსებ დავითაშვილი“.

შენიშვნა: ზემო ნიქოზის წარწერა შესრულებულია ფანქრით, ქარაგმებისა და განკვეთის ნიშნების დაცვით. ამ ნიშნების შესახებ მარცხენა კიდეზე წერია: „ეს ნიშანი თითონ ასოებს ეკუთვნის“.

(1492)

3902

## გაშოკრებილი სახარება. XIV—XV

(ხანმეტი მრავალთავი. VIII)

64 ფ.; 20,5×16; ბალიმფესტი; ეტრატე; უყლო, შერჩენილი აქვს ყდის ტყავის ნაგლეგი; ფფ. 1—24 დაშლილია; თავ-ბოლო ნაკლული, აკლია შიგნითაც; ნუსხური, სათაურები სინგურით; [XIV—XV სს.];

[გამოკრებილი სახარება] „...მესმის, ვსჯი და სასჯელი ჩემი მართალ არს...“ 1r—64v.

წყდება: „...და დამუსრა პური იგი, და მისცემდა მყოფთა თვსთა, რად-თა დაუგონ...“

შენიშვნები: 1. შემორჩენილია ბ, დ, ე—ი რვეულები.

2. პირველადი ნაწერი ხელნაწერისა ბ, დ, ე რვეულებისა წარმოადგენს ხანმეტ ტექსტს, რომელიც გამოქვეყნებულია „ხანმეტი მრავალთავის“ სახელწოდებით ა. შანიძის მიერ. იხ. ტფილ. უნივ. მოამბე, VII, 1927, გვ. 98—159. გამომცემელს ფურცლები ხანმეტი ტექსტის თანმიმდევრობისდა მიხედვით დაუნომრავს ფანქრით, მთავრული ასოებით. ხანმეტი ტექსტის ფურცელი მეორადი ტექსტის ზომით ორ ფურცელს შეადგენს. ხანმეტი ტექსტის გადაჭრილი ფურცლებისათვის გამომცემელს ქალაღის ფურცლები გადაუყერებია. ხანმეტი მრავალთავის ცალკეული ადგილების იდენტიფიკაციის შესახებ იხ. ა. შანიძე, ახალი ცნობა ხანმეტი მრავალთავის შესახებ, თ. ს. უ. შრომები, ტ. 67, 1957, გვ. 299.

მინაწერები: 1. „ქ. ღმერთო და ამ სახარებათა ძალო და მადლო. შეიწყალე სულით და კორციით გაბრეელ სილაგაძე. ამინ. უფალო, კსნ“. (25v, XV—XVI სს. ნუსხურით).

2. „ქრისტე(!) იესო, შეიწყალე ამ სახარების დამწერი. ამინ“. (24v, ფანქრით, მხედრულად).

(1493)

3918

## სადღესასწაულო. XV.

99 ფ.; 22,5X16,5; ეტრავი; უცლო, თავ-ბოლო ნაკლული; აკლია შავნითაც (6. შენ. 1); ფურცლები 12, 94, 95 ამოცვენილია; [XV ს.]; გადამწერი — ანტონი? (6. შენ. 4).

[სადღესასწაულო]! ... „ქერობინთა ზედა მჯდომარეო, და ღმრთე-  
ებით შეუწყო დიდებაჲ შენდა...“ 1r—99v.

წყდება: ...„განახლა დაუძღურებული იგი მრავალ ეამთაგან. და მეყ-  
სეულად ცხედარი თვსი იტვრთა და სახიდ თვსად უქირველად ვი...“

შენიშვნები: 1. ხელნაწერს აკლია პირველი 8 რვეული (ა—შ, იწყება  
თ რვეულიდან), იბ მთლიანად და კბ-ს შემდეგ.

2. ხელნაწერის შედგენილობა:

დეკენბერსა კე. განმაცხოველებელი შობა უფლისა ჩუენისა იესო;  
ქრისტესი ყოვლად წმიდისა ქალწულისა მარიამისაგან (3r).

იანვარსა ა. წინა [დაცუშთა უფლისა] ჩუენისა იჲჲ ქმსი და წმიდისა...  
და პირველ შემოსლვისა მდ... ნისა დიდისა... (12v).

იანვარსა ე. წინა დღე განცხადებისაჲ (17r) (აქ აკლია იბ რვეული);

იანვარსა კჲ. ნაწილთა მოყვანებაჲ წმიდისა იოანე ოქროპირისა-  
თაჲ (22v).

ფებერვალსა ბ. მიგებებაჲ უფლისა ჩუენისა იჲჲ ქმსი, რეამს მე-  
ცხრესა დღესა ტაძრად მიიყვანა ყოვლად წმიდამან ღმრთის [მშობელმან] (28r).

ქორციელისა შობასა ქსენებაჲ ყოველთა სულთაჲ (32v).

ქორციელისა კვრიაკესა მეორედ მოსლვაჲ უფლისაჲ (35r).

ყველიერისა შაბათსა ქსენებაჲ წმიდათა მამათაჲ (38v).

ყველიერისა კვრიაკესა ადამის ექსორიაობაჲ (41r).

ფებერვალსა შ წმიდისა თეოდორე სტრატელატისაჲ. ფებერვალ-  
სა იჲ წმიდისა დიდებულისა მოწამისა თეოდორე ტრონისაჲ. რვასაცა თქუ.  
და პირველსა შაბათსა მარხვათასა ესევე უნდა (44r).

პირველსა კვრიაკესა წმიდათა მარხვათასა თაყუანის-ცემაჲ  
წმიდათა ხატთაჲ (48r).

ფებერვალსა კდ. პოვნაჲ პატოხანისა თავისა წმიდისა იოანე  
ნათლის მცემელისაჲ (51r).

მარტსა თ. წმიდათა და ყოვლად ქებულთა ორმოცთა (54v).

მარტისა კე. ხარებაჲ ყოვლად წმიდისა ღმრთის მშობელისა (59r).

პარასკევსა მწუხრი დასადებელნი ლაზარეს აღდგომისანი (66v).

ლაზარეს შაბათსა დასადებელნი ბზობისანი (70v).

ბზობისა კვრიაკესა მწუხრი, უფალო ღაღადყავსა (74r).

დიდსა ორშაბათსა. მწუხრი, ჯმა ა (76v).

დიდსა სამშაბათსა მწუხრი, ჯმა ა (78r).

დიდსა ოთხშაბათსა მწუხრი, უფალო ღაღადყავსა (80r).

წმიდასა დიდსა ხუთშაბათსა ცისკრად აღილუიასა ზედა (81r).

დიდსა ხუთშაბათსა მწუხრი, უფსკრულმან სიბრძ.: (83v).

დიდსა პარასკევსა [...]. 85r.

დიდსა შაბათს მწუხრი უფალო ღღუეს (88v).

(აქ აკლია)

ახალ კვრიაკესა მწუხრი ოო [...]

(აკლია)

მესამესა კვრიაკესა აღვსებათაგან წმიდათა მენელსაცხებელთა დედათა და იოსების (?) ჭმა. ბ. (96r).

მეოთხესა კვრიაკესა განრღველისა. ოო ღღუეს ჭმა ა. (99r).

3. ტექსტი მოთავსებულია გიორგი მთაწმინდლის ორი იამბიკო:

ა) ქრისტეს შობისა, რომლის კიდურწერილობა (აგრეთვე ცალკე მოცემული ხელნაწერი) იკითხება ასე: “ქებითა და გალობითა ყოვლად წმიდითა ქრისტეს ღმრთისა წორციელად ზეშთა ცნობისა ბრწყინვალესა შობასა ყოველი სოფელი იხარებს და ანგელოზთა თანა წყალობათა მისთა აღიდებს და შეასხამს ღღეს“ (9r—12r; ტექსტი გამოქვეყნებულია. ნ. ს. ყუბანეიშვილი, ძველი ქართული ლიტერატურის ქრესტომათია, I, 1946, გვ. 353—355). ბ) (თავნაკლული) ნათლისღებისა, რომლის კიდურწერილობაა: „... [ი]ხარებენ ერთბაშად ანგელოზნი და კაცნი“ 22r—v (ტექსტი გამოქვეყნებულია. იხ. ხს. თხზ., გვ. 353).

4. ქრისტეს შობის იამბიკოს წინ უძღვის გიორგი მთაწმინდლის საინტერესო ცნობა ამ იამბიკოს თარგმანის შესახებ, სადაც გიორგის სახელი შეცვლილია ანტონით. ეს უკანასკნელი, შესაძლოა, გადამწერია (ფურცელი ნაწილობრივ გადარეცილია და ცუდად იკითხება. აღდგენილია ხელნაწერ S—4999 მიხედვით): „სხუანი გალობანი ამისვე დღისანი თავედნი. წმიდისა იოანე დამასკელისა იამბიკონნი ამას გუარსა ზედა არიან თვნიერ რომელ ამათ ყოველსა დასდებელსა ხუთთავი ზის. ხოლო ამათ უმრავლესნი თავნი სხენან და ამას უფროასი ქირი უნა [და ვინათგან ამათი. თარგმნაჲ უღონოჲ არს ყოვლადე და შეუძლებელი, ამისათჳს მე], გლახაკმან ანტონი [რეცა თარგმანმან ქართულად აღწერენ ესე გალობანი დიდითა შრომითა. ლოცვა ყავთ ღმრთისათჳს, რაჲთა უფალმან შემიწყალოს წმიდითა თქუენითა ლოცვითა“ (8v—9r).

ეს ცნობა S—4999 მიხედვით გამოქვეყნებულია (იხ. ე. მეტრეველი, ქართული ორიგინალური ჰიმნოგრაფიის ისტორიისათვის XI საუკუნეში, პუშკინის სახ. თბ. სახ. პედ. ინსტ. შრ. ტ. IX, გვ. 190).

5. ხელნაწერს აქვს გადამწერის ხელით შესრულებული შენიშვნები კიდევებზე: „ვიდრე თუჲ გავიდოდეს, ვდღესასწაულობთ ქუე შობისასა“. 3r. „და ვინცა წერდეს, ესრეთვე ჭერ არს დაწერად. ბერძულადცა ესრე სწერიან იამბიკონნი“ 9r. და სხვ.

ეს უკანასკნელი შენიშვნა გიორგი ათონელს ეკუთვნის. ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ხს. თხზ., გვ. 190).

მინაწერები: 1. „ქ. ღმერთო, აცხოვენ წინამძღვარი გრიგოლ“ (XVII—XVIII საუკ. მხედრული. 14r).

2. „ესე საღვსასწაულო ლარგვისის მონასტრისა არის [...] ვინც გამო [...]“ (30r, XVII ს. მხედრული).

(1494)

3942

### კუროთხევანი. XVII

177 ფ.; 20×14; ქალაღი; ნუსხური; ახლად რესტავრირებული, ლედერიონის ყღაში; ბოლონაკლული: [XVII ს.]. გადამწერი ევდემონ ინაძე? [4v].

[კუროთხევანი]. „ნათლისცემად აქა იწყების. ლოცვაჲ. — ოდეს კათა-კუმეველად დაადგინებდეს, სარტყელი შეჰჳსნას და ფერჯთა განჳადნეს...“ 1r—134r.

შენიშვნები: 1. კურთხევანში შედის:

1. „ნათლისცემა აქა იწყების“ (1r—20r).
2. „ლოცვა განბანას ახლად ნათელ ღებულსა...“ (20r—21r).
3. „ლოცვა პირველ აღკუეცასა ყრმათასა“ (21r—v).
4. „კურთხევა გვრგვინსაჲ“ (21v—34r).
5. „ლოცვა გან...ებასა ტაძრით“ (34r).
6. „ლოცვა ახმ...ასა“ (34v).
7. „კურთხევა სფ...“ (34v—35v).
8. „მკუდარი რაჟამს სახლით გამოაქუნდენ“ (35v—36r).
9. „წესი და განგებაჲ, რომელ აღესრულების დაფლვასა შესუშნებულსასა“ (36r—v).
10. „წესი, რომელ აღესრულების დაფლვასა [შესუშნებულსა] ძმისასა“ (37r—55r).
11. „ლოცვა შესუენებულთა“ (55r—58r).
12. „ლოცვა მღღელსა ზედა აღსრულებულსა“ (58r—59v).
13. „ლოცვა ეპისკოპოზსა ზედა აღსრულებულსა“ (59v—60v).
14. „ლოცვა მონაზონსა ზედა აღსრულებულსა“ (60v—62v).
15. „ლოცვა ჩჩვლსა ზედა აღსრულებულსა“ (62v—63r).
16. „ნუგეშინის-ცემაჲ, რომელი წარიკითხების სასმენელად ყოველთა“ (63r—68v).
17. „პანაშვი მიცვლებულსათჳს“ (68v—78r).
18. „იბაკონი სულისანი“ (78r—88r).
19. „კურთხევა ტაბლისა სულისა“ (88r—v).
20. „კურთხევა თესლსა ზედა“ (88v—89v).
21. „განგებაჲ წმიდა მართისა გამოცხადებასა“ (89v—98r).
22. „ლოცვა, თქუმული წმიდისა ნოსელისა“ (98v—105v).
23. „განგებაჲ ბაიას კურთხევისა“ (105v—107v).
24. „განგებაჲ წყლის კურთხევისა ყოველთათჳს თვეთა და დღესასწაულთა, რომელ არს აიაზმაჲ“ (107v—118r).
25. „კურთხევა სულის საკლავისა“ (118r—119r).
26. „კურთხევაჲ საღმრთოსა ტაბლისა“ (119r—122v).
27. „კურთხევა მარილისა“ (122v—123r).
28. „ლოცვა ტაბლასა ზედა შესუშნებულსა“ (123r—v).
29. „ლოცვაჲ, უკუეთუ შევინებულნი და არაწმიდა რამე შთავარდეს ჭურჭელსა შინა ღვინისასა ანუ ზეთისასა“ (123v—125v).
30. „ლოცვა შევინებულსა მკამელისა“ (125v—126v).
31. „ლოცვა დანერგვასა ვენახისასა“ (126v—127r).
32. „ლოცვა აღმენებისა ახლისა სახლისაჲ“ (127r—128r).
33. „ლოცვა ახლისა სახლისა“ (128r—129r).
34. „ლოცვა სახლად შესღვისა“ (129r—v).
35. „კურთხევაჲ ზუარაკისა“ (130v—133r).
36. „კურთხევაჲ კრავისა“ (133r—134r).
37. „ლოცვაჲ, უკუეთუ არაწმიდა რამე შთავარდეს წყაროსა შინა“ (134r—v).

2. კურთხევანს ერთვის: 1) სახარება სამზგვესო (ვინაიდან ხელნაწერი არეულადაა აკინძული, ამ ნაწილის თავი — „სამზგვესო... სახარებაჲ. დღესა კვრიაქსა...“ 131v, კურთხევანის ტექსტშია მოქცეული)... „არღარა უფლებდეს, რამეთუ იგი მოკუდა...“ 135r—164r; 2) „აქავების, ძრვისა და ქუხილისა“ 164r—177. ეს უკანასკნელი ბოლონაკლებია.

ანდერძი: (ტექსტის ხელით): „ღო, შე ეღმნ იონძე“ (4v).

შინაწერები: 1. „ღმერთო, შეიწყალე ბატონი. [...] ძე ჩიქვანი და მეუღლესა ბატონსა ჳვარამზეს ჩარკუანის ქალსა შეუნდოს ღმ. ან. კრის...“ (69v—70r). (XVII — XVIII სს. ნუსხურით).

2. „ქ. ღო შეიწყალე ცოცხლობით ბატონი ბექანე? ჩიქვანი“ 2r (XVII ს. მხედრულით).



(1495)

3943

## სადღესასწაულო (ფრაგმენტი). XVIII

9 ფ.; 14,5×10; ქალაღი, ფრაგმენტი, უცლო, დაშლილი; ნუსხური; [XVIII ს.].

[სადღესასწაულო]. „...ვედრებულ და შეწევნიტა უწყებულ სასობეა...“ 1r—9v.

წყდება. „...განსაცდელისაგან გვკსნენით ჩუენ, დიდნო მთავარნო ზეცასა ძალნო(?), ხოლო მე, ქალწულო...“

(1496)

3944

## სახარება გამოკრებილი. XVII—XVIII

5 ფ.; 19×14; ქალაღი; ფრაგმენტი, დაშლილი, უცლო; ფურცლები დახეულია და შემომწვარი; ნუსხური, სათაურები სინგურიტ; [XVII—XVIII სს].

[სახარება გამოკრებილი]. „...საგან საფლავისა. და მიხედეს და იხილეს, რამეთუ გარდაგორებულ იყო ლოღი იგი...“ 1r—5v.

წყდება: „... „მოიქცა პეტრე... მოწაფე იგი, რომელი უყუარდა იჴ მისდევდა...“

(1497)

3945

## მიწერ-მოწერის ნიმუშები. XIX

24 ფ.; 22×17; ქალაღი; უცლო, ბოლონაკლული, 22—24 ფურცლები ამოცვენილი; ქვირნიშანი — 1820 წ. (ფფ. 8,10) მხედრული; [XIX ს.].

[მიწერ-მოწერის ნიმუშები]. „წიგნი პატრიარხთან. უწმინდესო და უნეტარესო მეუფეო, უმოწყალესო და დიდო მთავარო, მემეტანიე სამოციქულოჲსა კათედრისა თქვენისა დიდითა მოკრძალებითა მივიღებ კადრსა ამას თავსა წინად უწმინდესობისა თქვენისა...“ 1r—24v.

წყდება: „...ღედაო, ნუგეშო სულისა და გულისა ჩემისაო, ნაკადი მწარე ცრემლთა...“

(1498)

3946

## კონდაკი. XVII

1. ფ.; 10×7; ფრაგმენტი; ქალაღი; ნუსხური; [XVII ს.].

[კონდაკი]. „...და მოგვტევენეს ყოველნი შეცოდებანი...“ 1r—v.

წყდება: „...ცხორებისათჴს და...“

19. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. V

(1499)

3947

## კურთხევანი. XVI—XVII

2 ფ.; 12×9; ფრაგმენტი; უყლო; უხეში, სქელი ეტრადი; გარეთა მხარეებზე გაყვითლებული; ნუსხური; [XVI—XVII სს.].

[კურთხევანი]. „...რომელმან შეიწირე მსხვერპლი ესე ისაკისა...“  
1r—2v.

წყდება. „...წოდებით, საშინე...“

(1500)

3948

## კურთხევანი. XVII—XVIII

98 ფ.; 13,5×10; ქალაღი; ახლად რესტავირებული, ლედერინის ყდაში; ნუსხური, სათაურები სინგური; [XVII—XVIII სს.]; დაუწერელია 84r, 94r, 98v.

[კურთხევანი] „ლოცვაა ყრმისაჲ. — უფალო ღმერთო ჩუენო, შენ გვედრებით და შენ გხადით...“ 1r—94r.

მთავრდება: „...[შ]ევიდეს მღვდელი საკურთხევლად, [ო]დეს გალობით იტყოდინ და წარტყას...“

შენიშვნები: 1. კურთხევანში შედის:

1. „ლოცვაა ყრმისა“ (1r—v).
2. „ლოცვაა — დედაკაცი მეორ[შ]ოცესა დღესა ეკლესიად აღვიდეს“ (1v—2v).
3. „ლოცვაა რაჟამს ეკლესიად შევიდენ“ (2v—23r).
4. „ლოცვაა ნათლისღებისა“ (23r—24v).
5. „ლოცვაა აღკუშტისა ყრმისა“ (24v—25v).
6. „განგებაა გვრგვნისა კურთხევისა“ (25v—50r).
7. „ლოცვაა ჩხვსა ზედა აღესრულების“ (50r—v).
8. „განგებაა პანაშვილისა მიცვალბულისათვის სულთათვის მწუხარისა“ (50v—72v).
9. „კურთხევაა ბაიასი“ (72v—73v).
10. „კურთხევაა სულისა ტაბლისა“ (73v—94r).

2. ფურცლები არეულადაა აკინძული. ამასთანავე, 39—46, 84—94, 95—98 ფურცლები აღებული უნდა იყოს სხვა კურთხევანებიდან (ეს ფურცლები ნაწერი საში სხვადასხვა ხელით).

3. 95—98 ფურცლებზე ზოგიერთი ისეთი ნაწილია კურთხევანისა მოთავსებული, რომელიც ზევით უკვე შეგვხვდა, მაგ. „განგებაა გვრგვნის კურთხევისა“ 95v.

მინაწერი: „ქ. ღმერთო შუე ფარსადან წინამძღვარი. [...]“ 83v (შიწერი ანმეტია).

(1501)

3949

## კონდაკი. XVI

72 ფ.; 14×11; ეტრადი, პალიმფსესტი, ტყავგადაკრულ ხის ყდაში; თავბოლონაკლული, თავსა და ბოლო ფურცლებზე ნაწერი გადასულია; ნუსხური, სათაურები სინგური; [XVI ს.].

[კონდაკი]. „...ა... ისა ა...რებისათა ...ვ... ცხოვარი...“ 1r—72v;  
 წყდებ: „...ითხოვენ სულთა ჩუენთათჳს დიდსა წყალობასა...“ (72r).

შენიშვნა: 72 verso, რომლის ნაწილი ჩამოხეულია, გადაღებულია და აღარ იკითხება.

(1502)

3950

იოანე ოქროპირის უამის წირვა. XVIII

41 ფ.; 16×11; ქალაღი, დაშლილი, უყდო, კიდევბი შემომწვარი; ნუსხური, სთაურები სინგურით; [XVII ს.].

„განგებამ საღთოთა. უამის წირვამ წმიდისა იოანე ოქროპირისა. — შევიდეს მღვდელი საკურთხეველად, შეიმოსოს სტიხარით და ოღარი და თქუას: იხარებს სული ჩემი უფლისა მიმართ...“ 1r—41v.

წყდებ: „...შენ იგინი. ნაცულად აღიდენ ღთებრითა ძლითა...“.

(1503)

3951

უამნი. XVIII

91 ფ.; 14,5×10; ქალაღი; უყდო; დაშლილი, თავნაკული, აკლია შიგნითაც; [XVIII ს.]; დაუწერელია 91v.

„უამნი მცირე სერობისა. — დიდებამ შენდა, ღმერთო ჩუენო, დიდებამ შენდა...“ 1r—91r.

შენიშვნა: ხელნაწერის 4, 5—13, 30—31, 34—35, 39, 65—67, 83 ფურცლები სხვა ხელით უნდა იყოს ნაწერი.

(1504)

3952

უამნ-გულანი. XVIII

107 ფ.; 16×11; ქალაღი, ამჟამად რესტავირებულბი, შავი ტყავის ყდამი; თავნაკული, აკლია შიგნითაც; [XVIII ს.].

[უამნ-გულანი]. „უამნი დიდი სერობისა. მღვდელმან [...] არს დიდებამ შენდა, ღმერთო ჩუენო, მეუფეო ზეცათაო...“ 1r—107v.

შენიშვნა: ხელნაწერი, როგორც ჩანს, რესტავირაციამდე სრულიად დაშლილი ყოფილა. ამჟამად, როგორც ირკვევა რვეულების სათვალავიდან (იფ, ივ, ზ, იზ და ა. შ.), აგრეთვე შინაარსიდანაც, არეულადაა აკინძული.

ანდერძი: (ტექსტის ხელით): „მოიქსენე, უფალო, სასუფეველსა შინა მანია ხეცურიანის ქალი. ღმრთის] მადლს, შენდობა უბრძანეთ“ (107v).

(1505)

3953

## კონდაკი. XV

15 ფ.; 25X17; ფრაგმენტი, უყდო, დაშლილი; კიდებზემომწვარი, დალაქა-  
ვებული; ეტრატი; ნუსხური, სათაურები სინგურით; თავბოლონაკლული, აკლია  
შიგნითაც; [XV ს.].

[კონდაკი]. „...ნემან და წარვიდა და თქუა: მე ვკვონებდი, ვითარმედ...“  
1r—15v.

წყდებდა: „...არს იგი... მიახლე...“.

(1506)

3954

## ოთხთავი. XIV

154 ფ.; 26,5X20,5; ეტრატი, უყდო, დაშლილი, ბოლონაკლული, აკლია შიგ-  
ნითაც; ნესტისაგან და ქიისაგან დაზიანებული, შემომწვარი; ნუსხური, სათაურე-  
ბი სინგურით; [XIV ს.].

[ოთხთავი]. „სახარება მათეს. თავისაჲ. წიგნი შობისა იესუ ქრისტე-  
სი...“ 5r—154v.

წყდებდა: „...არამედ მოვალს უამი და აწვე არს, ჭეშმარიტნი თაყუანის-  
მცემელნი თაყუანის-სცემდენ მამასა სულითა და ჭეშმარიტებითა...“ (იოგ.  
4, 23).

შენიშვნა: ოთხთავს წინ მიუძღვის ოთხივე თავის ზანდუკი: „ესე თავები  
არს მათეს სახარებისაჲ...“

მინაწერები: 1. „აცხოვნე, უფალო, სული ნოდარასი. ამინ, უფალო“. 8r  
(XV—XVI საუკ. მხედრულით).

2. „ქ. [...]ნო თავნო სახარებისანო, მათე, მარკოზ და ლუკა და იოვანე. ნუ  
წამახდენ და ნუ მომკლავ დღემოუჭმელ[ად]. ამას სოფელსა პირის წყლიან[ათ]  
მამყოფე და საუკუნოსა [...] სული ჩემი შეივედრე. წმიდაო გიორგი შომო-  
თისაო, მიცოცხლე ჩემი თვალის სინათლე ბიძია ბ[...] ათანასე, ნუ შემას-  
წრებ ძმების ზიანსა, მიდღეგრძელე მამა. ამინ, უფალო. ვინცა ეს წაიკითხოთ...“  
22v (XV საუკ. მხედრულით, იმავე ხელით, რომლითაც შესრულებულია მინაწე-  
რები 3 და 4).

3. „ქ. წმიდაო გიორგი შომოთისაო, უშველე ლელუას ჯაფარი-  
ძის ქალსა. უცოცხლე მამა და სამნი ძმანი, ორი(?) ბიძა. ვინც მათი დღეგრძე-  
ლობა ბრძანო, ღმერთმან გადღეგრძელოს. ამას ოთხთავისა მადლო, ჩემი ბიძისა  
შვილი(?) ბატონი ათანდარ მშვიდობით და[ა]ჩინე. ვაჟი [...]... ზრდელი  
და ჩემს თავსა ნუ შეაძულეებთ“ (24v).

4. „ვინც ეს წაიკითხო, ამის მადლს [...] დაგაკლოს“ 25v. (მინაწ. 2, 3, 4, რომ-  
ლებიც ლელუას ჯაფარიძის ქალის ხელითაა შესრულებული ანმეტიკა).

5. „ქ. ღმერთო და წმიდაო გიორგი შომოთისაო, უშველე ამის დამ-  
წერსა ლიპარსა ჯაფარიძესა. ამინ უფალო“. 61r (XV—XVII ს. მხედ-  
რულით).

(1507)

3971

## შარიე-ზადე. კარაბადინი. XIX—XX

73 ფ.; 34,5×21;5; ქალაღი, მუქაოს ყდაში; მხედრული; XIX—XX; და-  
უწერელია 1v, 68v—72v.

„მუნთაზაფი შავა, კარაბადინი ბევრჯელ დაცდილი წამლებისა, გამოკრეფით შედგენელი შარიე ზადის მიერ. პირველი კარაბადინი. — ეჰა დიდება დაუსაბამსა და დაუსრულებელსა მაღალსა მას მეუფესა...“ 1r—66r.

შენიშვნები: 1. კარაბადინი შედგება სამი ნაწილისაგან: „პირველი კარაბადინი“ (2r—36v); „კარაბადინი მეორე, ყრვლის სენის წამალი და მკურნალი ძალითა ღმრთისაჲთა“ (37v—51v); „მესამე კარაბადინი, კარაბადინი მართალი და ჰემ-მარიტი, მაჟუნი ჯალინოზისა, მაყავი, ამის ხასიათი ეს არის, კაცი რომ გაუღონოებული იყოს, ნაყოფი დაჰკლებოდეს, და ან თავი და ან წელი სტკიოდეს, ამას ყველას უშველის, კაცობას მოუმატებს“ (52r—68v). თვითეულ ნაწილს ბოლოში დართული აქვს სარჩევი.

2. სათაური ცალკეა მოთავსებული 1r-ზე. ტექსტი იწყება 2r-დან.

3. 66r—68r-ზე ტექსტის ხელით დაწერილია ზოგიერთი რეცეპტი.

მინაწერი: „ეს არის პირი იმ ხელთნაწერისა, რომელიც მოიპოვებოდა წიგნთ-საცავში № 1095-ით და რომელიც უკან წაიღო შემომწირველმა“ (ზედა ყდის საცავ ფურცელზე ფანქრით).

3977

აღ. ყაზბეგის წერილები დედისა, დისა და სხვადასხვა პირებისადმი

გადატანილია აღ. ყაზბეგის პირად არქივში (№ № 157—158, 160—162, 166—168).

3978

სხვადასხვა პირთა წერილები აღ. ყაზბეგთან

გადატანილია აღ. ყაზბეგის პირად არქივში (№ № 169—181, 184—186, 188, 191—214, 218—219).

3979

დავით ბაგრატიის ძის წერილი აღ. ყაზბეგის დედასთან

გადატანილია აღ. ყაზბეგის პირად არქივში (№ 217).

3980

ცნობები აღ. ყაზბეგზე

გადატანილია აღ. ყაზბეგის პირად არქივში (№ № 156, 175, 177, 221—291).

## 3981

ავტობიოგრაფიული ცნობები ალ. ყაზბეგის შესახებ და პუბლიცისტური ნაწერები

გადატანილია ალ. ყაზბეგის პირად არქივში (№№ 1, 2, 3, 4).

## 3982

ალ. ყაზბეგის სახსოვარი კრებული  
გადატანილია ალ. ყაზბეგის პირად არქივში (№ 5).

## 3983—3985

ალ. ყაზბეგის უბის წიგნაკები № 1, 2, 3.  
გადატანილია ალ. ყაზბეგის პირად არქივში (№ 6—8).

(1508)

## 3986

იოანე ბაგრატიონი, საბუნებისმეტყველო ენციკლოპედია. XIX

300 ფ.: 34,5×22,5; მოლურჯო ქაღალდი; ქვედა ყდა აკლია, ზედა (მუყაოსი) აგლეჯილია, ფფ. 1—3 ამოცვენილია; ქაღალდის ქვირინიანი — 1812 (ფ. 300), 1813 (ფ. 8); [XIX ს.]; დაუწერელია 1rv, 2v.

„ბუნებისმეტყველება ანუ შეკრება ლექსთა სხვა და სხვათა ბუნებითა ისტორიათაგან, ანბანსა ზედა ასხმითა, რომელნიცა შეადგენენ სამთა სამეთოთა ბუნებისათა, ესე იგი: ცხოველთასა, მცენარეთასა და აღმონაკვშთასა, გინა ილეკროთასა ქვებითურთ, ცხადითა განმარტებითა თვსებისა, ნიშნებისა და კმარებისა მათისათა, და წოდებითა სახელთასა რუსულსა, ლათინურსა და ქართულსა ენასა ზედა, შრომითა და მოღვაწეებითა საქართუშლოს მეფის გიორგის ძის იოანესითა. სანკტპეტერბურლსა შინა 1814-სა წელსა. — Аангинъ Анас hyemalis. გარიელი ფრინველია. ანლუთ. ფრინველი ესე იხუთა გუარია...“ 2გ—300v.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერის სათაური მოცემულია რუსულადაც 2v-ზე: „Природословіе или собраніе слов трех царств природы, из разных естественных исторій, собранных, и расположенных по алфавитическому порядку, с яснейшим толкованием на грузинском языке свойства, примет и употребления оных, и переводом собственных имен на Россійском, Латинском и Грузинском діалектах, в Санктпетербурге 1814-го года“.

2. ნუსხა, გადაწერილი უცნობი პირის მიერ, ნასწორებია თვით იოანე ბაგრატიონის ხელით. ამის შესახებ იხ. ლ. ქუთათელაძე, იოანე ბაგრატიონის ავტობიოგრაფიული ნუსხების მიმოხილვა, ხელნ. ინსტ. მოამბე, I, 1959, გვ. 231.

მინაწერი: „Гамреkelова“. 2გ. იქვე, „გამრეკელოვისა“. „კეთილი იყოს ხსენება იოანესი, რომელმანცა ცხადთ დაგვიმტკიცა, რომ მეფეთა ძეთაც შეუძლიანთ დიდი განათლების შეძენა და უფრო უმეტესი გონიერული შრომა, რომლის შედეგათ იქმნა სხვათა შორის წიგნი ესე. წავიღადრო იგი, ოდეს მეფენიც და მათი ძენიც ხანგრძლივი შრომით და, ნიჭიერ მართ-

ვით ქეშმარიტად ღირსნი იყვნენ ხალხთა მართველათ და მათი სწორეთ რომ მამობრივი შრომა დღესაც იდიდებინ ხალხშია. ნუთუ და ეთ აღ-  
მაშენებელი, ბრწყინვალე თამარ, ვახტანგი, ვახუშტი, თეიმურაზ,  
ირაკლი, გიორგი, იოანე და მრავალი სხვანი დაივიწყვიან ხალხშია? მოდი ერთი ჩვენ უთავბოლო ლიტერატორებს ჰკითხეთ,  
ყოფილან ქვეყანაზედ ზევით მოხსენებული ხალხი? გარწმუნებთ, რომ ჩვენი  
რედაქტორები კინტო-ავლაბრულ მახინჯ ენაზედ გიპასუხებენ, რომ  
ქართველ ხალხში არცა მეფე, არცა ერი, არცა ბერი არ ყოფილა მათთანა გა-  
ნათლებული. 1871 წელსა. სტეფანე გამრეკელი-თორელი“.

3987

აღ. ყაზბეგის მოთხრობები

გადატანილია აღ. ყაზბეგის პირად არქივში (№№ 9—23).

3988

აღ. ყაზბეგის მოთხრობები და ლექსები

გადატანილია აღ. ყაზბეგის პირად არქივში (№ № 22—26).

3989

აღ. ყაზბეგის „ფაქტები“

გადატანილია აღ. ყაზბეგის პირად არქივში (№ 27).

3992

აღ. ყაზბეგის მოთხრობები

გადატანილია აღ. ყაზბეგის პირად არქივში (№№ 28 — 56).

3993

აღ. ყაზბეგის ლექსები და მოთხრობები

გადატანილია აღ. ყაზბეგის პირად არქივში (№ 57—77).

3994

აღ. ყაზბეგის დრამები

გადატანილია აღ. ყაზბეგის პირად არქივში (№№ 78—87).

3995

აღ. ყაზბეგის დრამები

გადატანილია აღ. ყაზბეგის პირად არქივში (№ 88—100).

3996

აღ. ყაზბეგის დრამები

გადატანილია აღ. ყაზბეგის პირად არქივში (№ 101—113).

3997

აღ. ყაზბეგის ლექსები  
გადატანილია აღ. ყაზბეგის პირად არქივში (№ 114—153):

(1509)

3998.

დავით ბაგრატიონი, ნარკვევი. 1818

108 ფ.; 17×11; ცისფერი ქაღალდი, ქსოვილგადაკრულ მუყაოს ყდაში; ქიანაქამი; შიგნით აკლია: კვირინიშნიანი ქაღალდი, კვირინიშანი 1817 წ. (ფფ. 36, 38); 1818 წ. (108r); დაუწერელია 17r.—20v., 20r.—v.

„დავითის მიერ დავითიან-ბაგრატიონისა, ქართლისა და კახეთისა მეფის გიორგი მეათ[სამ]შეტისა პირმშოს ძისა, ღენერალ-მაიორი და კავალერის დავითისაგან ქმნილი ისტორიაჲ, რომელსა ეწოდების ნარკუჭვი. წელსა დასაბამიდგან სოფლისა ჯტშ, ჯორციელად შობიდგან სიტყვისა ღეთისა ჩყ. ხოლო ქართულსა ქრონიკონსა უპშ, თვესა მარტისა რიცხვთა ა. წინასიტყვაობად. წინამდებარესა ამის წიგნისა ნარკუჭვიად ზედწოდებულსა ისტორიისა. — შემოკლებული ისტორიაჲ...“ 2v.—107v.

**შენიშვნები:** I. ნელნაწერი წარმოადგენს 1800 წ. გამოცემის პირს (შდრ. ქართული წიგნი, I № 83). ტექსტს წინ უძღვის: „სადიდებლად წმინდისა ერთარსისა, ცხოველყოფელისა და განუყოფელისა სამებისა და მამისა და ძისა და სულისა წმინდისა, დროსა უკეთილმსახურებისა და უმაღლესისა გიორგისა მეათსამეტისა მეფისა ყოვლისა საქართველოსისაჲ, და კეთილ მორწმუნისა დედოფლისა მარიამისასა ციციისვილის ასულისა და კეთილმორწმუნეთა მეფის ძეთა და ასულისათა, კურთხევით უნეტარებისა და უწმინდესისა მეფის ძისა ანტონის პატრიარქისა ყოვლისა საქართუჭლოდსათა, დაიბეჭდა წიგნი ესე ნარკუჭვი სამეუფოსა ქალაქსა ტფილისს, დასაბამიდგან სოფლის ჯტშ; ხოლო განხორციელებიდგან სიტყვისა ღმრთისა ჩყ. თვესა მარტის ა.“ (1r). 2v-ზე მოთავსებულია გამოცემიდან გადმოღებული ბაგრატიონთა ღერბი.

2. გადაწერის თარიღი მოპყვება დაბეჭდვისას: „ივლისის რვას წელსა ჩღუშ განსრულდა, დიდება ღმერთსა, დაბეჭდულა მარტის 29, უპშ. მუშაკთა წიგნისა ამის შენდობა უბრძანეთ ცთომითა. აპრილის ვ, წელსა ქრისტესით ჩღიშ(!)“ (107v).

3. 68v—69v-ზე, რომელიც თავდაპირველად დაუწერელი ყოფილა. წვრილი ხელით ჩაწერილია ტექსტი სოლომონ 11-ის სიგელისა (1805 წ.) ზურაბ და ქაიხოსრო წერეთლებისადმი (შდრ. ს. კაკაბაძე, წერილები და მასალები საქართველოს ისტორიისათვის, I, 1914, გვ. 90—93).

**მინაწერი:** „შვილო გრიგოლ, ამ წიგნს, სიმონ ამირეჯიბმა თუ ინებოს, თვარა სხვას ნუ აჩვენებ, თვარა სამართლის წიგნით დაგეყარავის“ (108v; ტექსტის ხელი(?)).



(1510)

3999

## სიბილაიანი. XIX.

15 ფ.; 18×11; ქალაღი, ქალღლისავე ყღაში; ყღა გახეულია, ფ. 13 ამო-  
კარღნიღი. მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერეღა 1რვ, 2ვ.

„სიბილაიანი. — გევედრეღი აბაღს აღამს, აღამისა შემოკმეღსა,  
მთვარის ვარსკულავთ ღამის მნათსა, გზისა შუქსა აღმომხეღსა...“ 8რ—15ვ.

(1511)

4000

## უთრუთიანი. XIX

18 ფ.; 22×18,5; ქალღღი, მუყაოს ყღაში; თავ-ბოღონაკული. მხედრუ-  
ღი; [XIX ს.].

[უთრუთიანი] „...შესძახა დევესა, მაღალი კღღენი გაბობას ღამისა.  
სხვას ნურას ნაღვღობ, თუ არ შენ... ამას წამისა“ 1რ—18ვ.

წყღებღა: „...ღევემაცღა კმნა ამ წერითღა, ყოვეღი კაცი ამას კვირავს“.

- შენიშვნა: 1. ტეკსტი არის მეღნით შესრუღებული იღუსტრაციეღი.  
2. ყღის საცავ ფურტეღზე ტეკსტის ხეღით ნაწერი ნაწყვეტი კონღაკიღან.  
3. ხეღნაწერის შესახებ იხ. დ. კობიღე, შაჰ-ნამეღს ქართული ვერსიეღის  
სპარსული წყაროეღი, 1959, გვ. 231—232.

(1512)

4001

## მითოღოღია. 1868

56 ფ.; 20×17; ქალღღი, მუყაოს ყღაში, კიანაჰამი; მხედრული, სათაურე-  
ღი წითელი მეღნით. მთარგმნელი — დავით ბაგრღთიანი (1რვ). 1868 (56რ).

<მითოღოღია>. „შეყვანიღება მითოღოღიისა საზოგადოღ. თავი პირ-  
ვეღი. — მითოღოღია ანუ ძვეღი ზღაპარსიტყვაობღა არს მოთხრობღა ერთა-  
თვს ნივთთღა და ბუნეღბითთღა მოკმეღებღათღა ღმრთაღ აღსარებულთღა ძვეღთღა  
წარმართთღაგან...“ 2რ—48ვ.

შენიშვნეღი: 1. ტეკსტი წინ მიუძღვის მთარგმნელის წინასიტყვაობღა-  
„ცნობღა ისტორიული და ღეოღრაფიული (ზღაპარსიტყუობღა), შეკრეღბღა რამღენთღა-  
მე ძვეღთღა ღმერთებღთღა (კერებღბთღა), ეღლინთღაგან ღეთაღ აღსარებულთღა, მთარგმ-  
ნიღი რუსულისაგან, ქართულს ენასღა ზეღა, საქართვეღოს მეფის ძის და რუ-  
სეთის ღენერაღ-მთიორის დავითისგან. — სიტყვეღრთღა ცხოვეღლთღა ჟღრ-  
არს სიტყვეღერ-ყოფღა, გარნღ სიტყვეღერ-ყოფღა, გარღღა წერიღლის ხმარეღბისა, არღ  
იქმნეღბის, არცღ რამეღე სიქმე წარმართების, რომეღღზეღაცღა არს დამატებულ  
ბეღღნიეღრეღბღა ცხოვეღრეღბასღა შინღ კაცისასღა.

ამ გვარსა დატკობასა წერილისასა ადრითგან რომელთამე ერთა ჩუენთა ეწყით მოცილება მას შინა, რომელსაცა შინა შთამჰყვრებთან, არა რამე ვიხილუ მას შინა ნივთი და მაგალითი ურთიერთისად მძღვენლობითისა წერილისა სანმარად, გარდა მაგალითთა მიერ ნაზავთათა საღმრთო წერილთათა, რომლისაცა არა ჯერ არს მოღება და აღზელა ესევეთარსა წერილსა შინა, გარნა კუაღდცა გარდა ამისსა ხმარობენ გარეშეთა მაგალითთაცა ყვავილთა და ღვინთთა, რომლისაცა შორის არს ფრიადი განყოფილება და რომლისაცა ჰინაშავს უპაზროსა და მოკლესა პაზრისა განვრცობასა, მიბაძვითა სპარსთა წერილთათა, რომელთაცა მოქმედებაჲ ღრმისა შინა ჩაჰურეტასა. არა რამესა კიდე ნივთისა ცალიერისა და პაზრისა გლახაკობისასა.

ამის გამო წერასა შემეცნებისა ერთასა შურითა შეკრულმან გარდამოვიღე რუსულისაგან ენისა სტიხთა და წიგნთა სახმარი და შესაფერისი ესე მაგალითი, რომელ ა მეთატლოგია (ანუ ზღაპარ სიტყვაობა) ძველთა ელლინთაგან ღმრთად აღსარებულთა, რომელიცა არს ქრთელისა საბერძნეთისა და ევროპისა ნაცვლად ყვავილთა და ღვინის ხმარებული სტიხის და წიგნისა ურთიერთისად მიმოწერის ხმარებული, რათა ჩვენცა ქონებითა ესევეთარის მაგალითისათა ვისწაოთმცა გვარი წერისა და სტიხისა. შესაფერითა აღმქსევიბითა. საქართუმლოს მფენს ძე ღენერალ-მაიორი დ ა ვ ი თ“ (17V).

2. ტექსტს მოსდეს „პინაქს სიტყვაობა მეტალოიისა(!) ქართულსა აღფავიტსა ზედა“ 48v—56r.

3. ამ თარგმანის დედანია მიხ. ჩუ ლ კ ო ვ ი ს „Краткий мифологический словарь, 1767 ან 1783 წ. გამოცემები (იხ. ტრ. რ უ ხ ა ძ ე, ქართულ-რუსული ლიტერატურული ურთიერთობის ისტორიიდან, 1960, გვ. 265—266).

4. თარიღი მოთავსებულია 56r-ზე: 18  $\frac{11}{18}$  69.

5. ზედა ყდის შიდა მხარეს ერთმანეთზე დაწებებულია რამდენიმე ფურცელი. ზედ არის დაწერილი სხვადასხვა რეცეპტი, სულ ზემოთ — ლექსი: „აქა ცამან სულსა უსაბაივა და მიწამან ხორცს“.

(1513)

4002

### მხითარ სევასტიელი, რიტორიკა. XIX.

190 ფ.; 17×10,6; ქაღალდი, უყდო; მხედრული, სათაურები წითელი მელნით; [XIX ს.]; გადამწერი — ალექსი ბაქრაძე (ზედა ყდის საცავი ფურცელი); დაუწერელია 2r, 9rv, 29v, 87v.

<მ ხ ი თ ა რ ს ე ვ ა ს ტ ი ე ლ ი >. „თვს კელოვნებისა ს ა რ ი ტ ო რ ი კ ო მ ს ა, ესე-იგი სამჰვერმეთქვისა. წიგნი ა. თვს საზღურისა სამჰვერმეთქუოხსა და წულუბისა ნაწილთა მისთასა. თავი ა. მჰვერმეთქუჭობა, რომელიც ითქმის რიტორებად, არს ჯელოვნებაჲ საკეთილმეთქო...“ 10r—187r.

შენიშვნები: 1. წიგნის ვრცელი სათაური, ავტორისა და მთარგმნელის ვინაობის აღნიშვნით, მოთავსებულია 1r-ზე: „მიხითარ ყოვლად ბრძნისა მოძღუარისა სომეხთასა სევასტიელისა ქმნილი წიგნი რ ი ტ ო რ ი კ ა, სარგებულად ყრმათა სკოლის შინათა. ქართულსა კმასა ზედა გარდამოღებით შრომილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა საქართუმლოხსა დაეთიან-ბაგრატოეანისა. დროსა უკეთილმსახურესისა ყოვლად უბრწყინვალესისა მეძისა ირაკლი მეორისა ყოვლისა საქართუმლოხსა, მღვდელთ მოძღუარებასა ანტონისსა, წელსა დასაბამითგან სოფლისათა 7272, ხოლო განხორციელეზბითგან სიტყუსა ღმრთისა 1764; თთუშსა ფებერუალსა, რიცხუსა 10“.

2. ტექსტს წინ მიუძღვის „წინასიტყუაობა, ებისტოლე მიწერილი ანტონის მიერ... ირაკლის მიმართ მეორისა ძმისა თვისისა (2v—8v).
3. ტექსტს მოსდევს „პინაქსიტყვაობა“ (188r—190v).
4. ზედა ყდის საცავ ფურცელზე: „რიტორიკა, აღწერილი აზ. ალექსანდრე ბაქრაძისაგან, ჟამსა სიჭაბუკისასა“.

1514)

4003

## პეტრე კლაპიტანოვი. მოკლე კარაბადინი. 1875

16 ფ.; 18×11; ქალაღი, მწვანე ქალაღის ყდაში; მხედრული, სათაურები სინგურით; 1875 (14r); გაღამწერი — მღვდელ ალექსი ბაქრაძე (14r), გაღამწერის ადგილი — სოფელი კალის-იფრალი (14r). დაუწერელია 14v—16v.

<პეტრე კლაპიტანოვი. მოკლე კარაბადინი დარიგებისათვის ერისა, თუ ვითარი ღონისძიება იხმარონ ჟამსა დაშხამვისა და კბენისა ყოველთ გვართ შხამიანთა ცხოველთაგან>. „დარიგება ერისათვის, თუ ვითარი ღონისძიება იხმარონ ჟამსა დაშხამვისა და კბენისასა ყოველთა რიგთა შხამიანთა და ცოფიანთა ცხოველთაგან! წინდაწინ ცნობის მიცემა. — ბუნებითის ისტორიისა მიერ ცნობილ არს, რომელ შხამიანნი ცხოველნი იმყოფებიან ცხელ ადგილებში...“ 2r—14r.

შენიშვნა: ხელნაწერი გაღამწერილია ნაბეჭდი წიგნიდან; სრული სათაური ასეთია: „მოკლე კარაბადინი დარიგებისათვის ერისა, თუ ვითარი ღონისძიება იხმარონ ჟამსა დაშხამვისა და კბენისა ყოველთ გვართ შხამიანთა ცხოველთაგან, გამოცემული აქიმის პეტრე კლაპიტანოვისაგან და დაბეჭდილი საფასითავე მისითა, რომელმან დაურიგა უფასოდ ერთა წიგნი ესე რიცხვით 407 ოთხასი. დაბეჭდა სტამბასა შინა იოსებ იოანესოვისსა“ (1r). შდრ. ქართული წიგნი, I, 1941, გვ. 97 (№ 145).

ანდერძი: „1862 წელსა ნოემბრის თვეში, ამისი ნამდვილი გაღმოსწერე შავად, მთავარდიაკონმან ალექსი ბაქრაძემ, სავანეს ბლადონინის ძ. იოანე აბაშიძის კანცელარიაში. ხოლო თეთრად გარდაცსწერე 1875 წელსა ნოემბრის 27 დღესა, სოფელს კალის-იფრალის წმიდის მიხაილ მთავარანგელოსის(!) ეკლესიის გაღამწერი მღვდელმა ალექსი ბაქრაძემ“ (14r).

1515)

4004

## სამთვარიო. XIX

13. ფ.; 9,5×15,5; ქსოვილგადაკრულ ხის ყდაში; თავნაკული; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია 1r—2v, 5v, 13v.

[სამთვარიო]. „...ია ზედნადები თუ იყოს, მას წელსა იყოს ზამთარი თოვლიანი...“ 4r—13r.

შენიშვნა: ფ. 1 უფრო მცირე ზომისა; მის verso-ზე მოთავსებულია ცხრილი: „სათვალავი ეტლების და საათისა დღიური და ლამის“.

მიხაწერი: „Ученик 2 класса Кутанского Духовного училища Филарет Бакрадзе. 1873 г.“ (ზემო ყდის შიდა მხარეზე).

(1516)

-4005

## იოანე ბატონიონი. კარაბადინი.

22 ფ.; 22×18; ქალაღი, ქალაღდაღაღრულ მუჟაოს ყღაში; ნაკლული. მღედრული; 1883 (22v); გაღამწერი — მღედელი აღექსი ბაქრაძე (1r, 22v).

«იოანე ბატონიონი ღილი. კარაბადინი». „...ობა ძნელად იქმნე-ბის და ამგვარი სნეული უკეთუ ქრისტიანე იყოს, წმიღას აღგიღს ეკლესიათა შინა და მონასტერთა ნაწიღთ ნაბანიღთ აღოცოს...“ 2r—22v.

შენიშვნები: 1. 1r-ზე მოთავსებულღა სათაური და ცნობა ხელნაწერის წარმომავლობის შესახებ: „კარაბადინი იოანე ბატონიონისა. ნატალია ერისთვის ბიბლიოთეკიღამ აღმოწერიღი 1883 წ. აგვისტოს 8 მღ. აღექსი ბაქრაძისა გაანა“: ავტორის ვინაობის გარკვევისათვის იხ. შენ. 2, 3, ანდერძი; ნ. ავრეთვე ლ. ქუთათელიაძის „იოანე ბატონიონის ავტოგრაფული ნუსხების მიმოხილვა“, ხელნაწ. ინსტ. მოამბე, I, 1959, გვ. 229—230.

2. ტექსტში ხმარებულღი ცალკეული ტერმინები განმარტებულღა „შენიშვნებში, რომლებიღც ფურცლის ქვეღა კიღეზეღა მოთავსებულღი, მაგ.: „ღეკობტი საკუთრად სისხლის გასწმედს წამალს ეწოდება“ (3r). შენიშვნებს მთავრულად უწერიღა: „იოანე“.

3. კარაბადინის ბოლოს უკანასკნელი მუხლი („თუ ფრხიღი ააჩნდეს“) ხაზითაღა გამოყოფიღი, ხაზთან გაღამწერის შენიშვნაღა კიღეზე: „აქ დასრულღა იოანე ბატონიონიღის კარაბადინი, თვიღთ მისივე ნაწერიღამ გაღმღვსწერე. ეს მუხლი ვიღაცა(ღ) დედოფლის ან დედოფლის წულის დაწერიღი იყო და არა ბატონიონიღის იოანესი“ 22v.

4. სათაურს, რომელიღც მოთავსებულღა 1r-ზე, ქვემოთ სხვა ხელიღთ მიწერიღლი აქვს ასეთი შენიშვნა: „რომში აღზრდიღმან კათოღიკემან ქართვეღთ გვარისა შარიმანაშვილის (სტეფანემ), რომელიღც მოკვღა თბიღლისს 1936 წელსა, ამან შეადგინა ლექსიკონი ბოტანიკური მცირე, ბღალახო და მცენარეთათვის სამკურნალოთა. შემდეგ იოანე მეფის ძემან დაურთო ესე თვისგან ქმნიღს ლექსიკონს. ნ. დ. ჩუბინოვიმან შეიღტანა ლექსნი ესენი თვისსა ლექსიკონსა, რომელიღცა დაბეჭღდა შემდეგ და ვიღთ ჩუბინოვიმან. შარიმანაშვილის წერიღი ნამღვიღიღცა და თარგმნიღიღცა ქართულად აქვს დაღა ვიღთ თუ მანიშვიღსა, ეგნატ თუმანიშვიღის ძმასა (გარღაიციღღა 1832 წ.). ვის დაშთა იგი, არა ვუწუი (იხიღე ცნობრება მეფე გიორგი მეცამეტის, 1895 წ. დაბეჭდიღი ტფიღისს, გვერდი 240)“. ამავ ხელიღთ კიღეებზე ჩამოწერიღღღა საკითხები, რომელსაღც ესა თუ ის პარაგრაფი ეხება.

5. ზეღა ყღას შიგნიღდან აკრავს ერთი ფურცელი ხელნაწერი გრამატიკისა.

ანდერძი: „1883 წ. ივღლისს 28 დღესა, მისმა ბრწყინვალეზამ კენიან ერისთვისა ნატალიამ თვის ბიბლიოთეკაში აღმოპარჩევიღა — და ამას მეტი კარაბადინი არ ჰქონიღ — მხოლოდ იოანე ბატონიონიღის ხელიღთ ნაწერი ლურჯ ქალღღღზეღ (ლურჯი ქალღღი იყო ვაკეთებულღი, ფაბრიკის ბეჭდიღთ 1796 წლისა) ექვსი რვეული (და ორი ფურცელი თავში რომ სწერიღ). ამის მეტი აღარ იყო, და იქიღამ ამოვიწერიღ. არც ქორონიკონი, არცა წინასიტყვაობა არ ჰქონღ. მე ამიღთ ვამტიციებ იოანე ბატონიონიღის ნაწერათ, რომ პირველი ტომი კალმასობის წიგნი დაწერიღი კნიზ ლენერალ-ლეიტენანტს ნესტორ დიმიტრიძე წერიღთ ღს აქვს, თვიღთ იოანე ბატონიონიღის აღწერიღი და მას გავღდა ნამღვიღლ უცვალბებულად, რომ ამაში ექვი არ არის და მისთვის გულსმოღღვინედ აღვსწერიღ. მღედელი აღექსი ბაქრაძე. 9 აგვისტოს 1883 წ.“ (22v).

(1517)

4006.

## პილატეს რაპორტი. XIX

7 ფ.; 21,5X17,5; ქალაღის ყდაში; მხედრული, სათაური წითელი მელნით; [XIX ს.].

„რაპორტი ესე ქუჭმორე თარგმნილი არს წიგნისაგან ქმნილისა იაკობ ძმისა უფლისა. და დაბეჭდილი არს კონსტანტინეპოლის შინა, წელსა უფლისა ჩყთ-სა. — გონებითა დაბრმალმან, ჭკუთ სუბუქმან და ქეშმარიტებასა ზედა ღმრთისასა იჭუნეულმან უსჯულომან პონტოელმან პილატე. იხილა რა ფიც-ჯელნი და სიცრუევით აღსავსენი შესმენანი...“ 1r—7v.

(1518)

4007

## ლოცვა სინანულისა. XIX

6 ფ.; 22,5X17,5; ქალაღის ყდაში; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია 6v.

„ლოცვა სინანულისა, ძველი ხელნაწერიდამ ამოწერილი 1797 წლისა, ხელითა ვისიმე მღ. იოანესგან. — სახიერო და მრავალ მოწყალეო მე-უფეო...“ 1r—6r.

შენიშვნა: 1. ბოლოში ტექსტის ხელით განმეორებულია ცნობა, რომელიც სათაურის შემდეგაა მოთავსებული: „ერთი ძველი ნაწერი წიგნიდამ, რომელიც დაწერილ იყო 26 ფებერვალს 1797 წელსა. ხელითა იოანესითა“ (6r).

2. ზედა ყდას ქვევიდან აკრავს ფურცელი, რომელიც ნაწილი უნდა იყოს ხელნ. S—4009-ისა („ათონის შთის გზის მასწავლებლისა“).

(1519)

4008

ანტონ I, გრამატიკა (ფრაგმენტი). XVII<sup>1</sup>—XIX

4 ფ.; 28X22; ქალაღი, უყლო; მხედრული, სათაურები მთავრულით; სინგურით; [XVII<sup>1</sup>—XIX სს.].

[ანტონ კათალიკოსი]. „თვს ქელოვნები სათვს ღრა მ-მატიკოსობითისა. ნაწილი პირუჭლი, რომელსა შინა მდებარე არიან მარტივად თითოეულნი ნაწილნი სიტყუათანი მაგალითებითურთ, რომელნიცა ზეპირებად არიან ღრამმატიკასა მოწაფე ქმნილთა. თავი პირველი, ბრუნუათათვს სახელთასა. § 1. რიცხვსა შორის ჩუშნ მიერ განჰსკით შემოყუანილნი ბრუ-  
[ნუ]ანი სახელთანი არიან რუა...“ 1r—4v.

წყდება: „...ხოლო ესე განსაჯენ, სახელ-ედების ბრუნუათა გარდაცე-მასა...“.

შენიშვნა: გრამატიკის ტექსტი ეკუთვნის რედაქციას, რომელიც გამოცემულია: „ქართული ღრამმატიკა. შედგენილი ანტონ I-ის მიერ“, თბილისი, 1885 წ. ფრაგმენტი მოიცავს ნაბეჭდი ტექსტის 6—16 გვერდებს.

(1520)

4009

## ათონის მთის გზის მასწავლებელი. XIX—XX

34 ფ.; 35,5×22; მდარე ქაღალდი, ქაღალდისავე ყდაში; მხედრული; [XIX—XX სს.].

„წმინდა ათონის მთის გზის მასწავლებელი... სამხრეთის მხარეს ევროპისა, რომელი კეთილ შეზავებული ჰაერით და ბუნებით ნიადაგ მწვანილოვანია, მღებარეობს განცალკევებით მცირე ნახევარ კუნძული...“  
1r—34r.

**შენიშვნები:** ტექსტს მოსდევს სარჩევი და ზოგიერთი ძნელი სიტყვის განმარტება. (34rv). 1r-ზე სათაურის შემდეგ მოთავსებულია ნაწყვეტი ათონის ბერძნული აკოლოთიიდან: „იხარებდ, უფლისა მიერ წმიდად სახელდებულ ათონ...“.

2. ტექსტი უნდა წარმოადგენდეს თარგმანს რუსულიდან; ამას მოწმობს სათაურიც: „წმიდა ათონის მთის გზის მასწავლებელი და ღირსსახსოვარ შერაცხელ წმიდათა ადგილთა მაჩვენებელი 29 მონასტრების სურათით. ათონის ქარტით და სადაყუდებულ სავანეებით, მეხუთედ გამოცემული 1888 წ.“ (1r). ხელნაწერი თარგმანის შავის შთაბეჭდილებას ტოვებს, განსაკუთრებით თავში: ბევრია გადშლილ-ნასწორები ადგილები. აქა-იქ ტექსტში რუსული სიტყვებიც ურევია, მაგ. „სადაფის ნიჟარა (перламутровая раковина)“ (23 r) „которые разделены на четыре пятерницы—რომელნიც განიყოფებიან ოთხ ხუთეულად“ (24r).

(1521)

4010

## კარაბადინი. XIX—XX

10 ფ.; 26×21,5; ქაღალდი, დაშლილი, მუყაოს ყდაში; [XIX—XX სს.]; დაუწერელია 10v.

<კარაბადინი>. „შეწევნითა ღვთისათა. ახლა ვიწყით: ვინაიდან არაბიის ანატომია ესრეთ გვიცხადებს, რომელ: რადგან კაცი ოთხი ნივთაგან არის გაჩენილი...“ 1r—8v.

**შენიშვნები:** 1. ტექსტის ბოლოს გადამწერის ხელით: „ჰ მოწყალო მაძავ! გაფუცებ თქმენს სამღთო მადლს, რომ ესე უღირსი და წასაკითხავად უღირსი ერთხელ მაინც ინებოთ და თავიდაც[ნ] ბოლომდინ წაიკითხო. და ერთისა ოდენ გულის ხმა ჰყოთ, თუმცადა სისტემაზე არა არს გაწყობილი და შეთხზული. გარნა გახსენებაცა ერთ რამეთ შეირაცხვძს, ვგონებ! თქმული არს, რომელ ჭუჭა ძალმა ნადირს რომ მოგიდენოს, ისიც დაჭირვად შეირაცხებო... და სხვანი“ (8v).

2. 8v-ზე მოთავსებულია სარჩევი, მას მოსდევს ტექსტის ხელით ნაწერი „დედო ჰიის წამალი“. ქვევით ფურცლის ქვედა კიდზე, ტექსტისავე ხელით: „1893 წ. № 72. აპრილის 10 „ივერია“. ერთი მცენარე აღმოუჩენიათ, რომელსაც თურმე აზიაში ხოლერის წინააღმდეგ ხმარობენ და უებაარ წამლად მიიჩნიათ. ამ მცენარესა ჰქვიან „Fepula Sumbul სუმბულ“.

3. ფფ. 9—10 უფრო პატარა ზომისაა; მათზე მოთავსებულია განსხვავებული ხელით ნაწერი ლექსი „ღმერთო ისმინე ვედრება, თხოვნაცა მომისმინეო. ნიჟსა მოვიტხოვ მოყვრისგან, მადლიცა მომივლინეო...“ (9r—10r).

4. გარეკანზე დაწებებულია ქაღალდი, რომელსაც აწერია: „კ ა რ ა ბ ა დ ი ნ ი, ი. ი. ა ს ა თ ი ა ნ ი ს გ ა ნ მ ო წ ა ფ ი ს ა ჩ ე მ ი ს ა ს ა ხ ს ო ვ რ ა დ მ ი ს დ ა ჩ ე მ დ ა მ ე მ ი ც ი ე - მ უ ლ ი“.

(1522)

4011

## იერონიმე ალაფანგელოზის წინასწართქმული. 1822

9 ფ.; 21,5×13; ქაღალდი, ტყავის ყდა; ფ. 1 ამოვარდნილია. 1822 (9r). მთარგმნელი—გიორგი ავალოვი (9r); გადამწერი გიორგი ტერტრაშვილი (9r). გადწერის ადგილი—პეტერბურგი (9r).

„წინასწართქმული ნეტარის იერონიმე ალაფანგელისა, წმიდისა ვასილი დიდისა მონაზონების ორდენისა, მომხდარი მესისინსა, რომელიცა არს სიცილიისა შინა 1279-სა წელსა შობით ქრისტესით, ესრეთ ვითარმედ ღმრთისა მიერ გამოჰსცხადებდეს მას. შემდგომად მედიოლანს წელსა 1555-სა გამოცემულ არს ქუეყანად ღირსისა მამისა იერემიას მიერ, და თარგმნილ არს ლათინურით ელინიკა (!) ენასა ზედა მაღალ ღირსისა არხიმანდრიტის ფეოკლიტე პოლიდიდის მიერ.—მე, ძმამან იერონიმე ალაფანგელმან, ცოდვილმან და უღირსმან მონამან ღმრთისამან, დავჰსწერე მართლითა განჰსჯითა, რაჲცა სახიერმან ღმერთმან ამას 1279 წელს შინა შემდგომად ქრისტეს შობისა კვირას დღეს ცხად-მიყო მე...“ 1r—9r.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერის ფურცლებს კიდეებზე შემოწებებული აქვს ნაბეჭდი წიგნიდან ამოჭრილი ვინეტები.

2. მთარგმნელის ვინაობა ნაჩვენებია ტექსტის ბოლოს: „ითარგმნა რუსულის ენილამ ქართულად 1821 წ. დეკემბრის 13 სანაქტვეტერბურღს თავადის გიორგის ავალოვის მიერ“ (9r).

3. 9v-ზე მოთავსებულია რუსტიკონიანი ლექსი: „სულო ცოდვილო, სულს გარდაიქმე მტერთა...“

ანდერძი. „ბრძანებისაებრ მისის უმაღლესობის იმერეთის დედოფლის ანასის ს. პ. ბურღს სრულ იქმნა 1822 წ. ნოემბრის 21. მწერალი გიორგი ტერტრაშვილი“ (9r).

(1523)

4012

## მაღლთა, სათნოებათა და ცოდვათა ხრწნილებისათჳს. XIX

32 ფ.; 22×17; ქაღალდი, მუყაოს ყდაში; თავ-ბოლო ნაკლული; [XIX ს.] მხედრული.

<ახსნა მაღლთა, სათნოებათა და ცოდვათა ხრწნილებისათჳს.> ...ითხო, ისე იგი, რომლითა ვის გული უთქმიდეს გრძელ ცხოვრებასა...“ 1r—32v.

წყდება: „...მებრ ამისა ჰსცნენ სხუაჲ... და სხუა მიმართ ესრეთ, უკეთუ მოწაფე...“.

შენიშვნა: სათაური მოთავსებულია ყდაზე დაწებებულ ქაღალდზე.

(1524)

4013

## ამბავი მაჰმადისი. 1861

32 ფ.; (64 გვ.) 17,5×11; ქალაღი, მუყაოს ყდა; მხედრული, სათაურები წითელი მელნით; 1861 (გვ. 62); გაღამწერი აღექსი ბაქრაძე (გვ. 62); დაუწერელია გვ. 64.

„ამბავი მახმადისი. თარგმანთა შინა ფსალმუნთასა შემოხმული და წიგნთაგან მახმადიანთასა გამოღებული და ნათესაობა მათი.—გალობა ფსალმუნი ასაქისი. პდ. ესე ფსალმუნი წინაწარმეტყუელმან დავით აგარიანთა ნათესავისა და ისმაიტელთათჳს თქუა...“ გვ. 1—63.

შენიშვნა: ყდაზე დაკრულია გამოკრილი ფურცელი, რომელსაც აწერია სპთაურად „ამბავი ისმაიტელთა“.

ანდერძი: „აღვსწერე წიგნი ესე განმარტებაჲ პბ ფსალმუნისა, დიაკონმა აღექსი ბაქრაძემ, რომელიცა მოგვიხრობს გამოწულივით მახმადიანთა ჰსკულსა და სარწმუნობასა, ყოველთა კეთილმსახურებისაგან გარტ განვრდომილთა. ქრისტეს აქედ ჩუდა-სა ოკდონბერს 19-სა“ (გვ. 62).

(1525)

4014

## კრებული. XIX

78 ფ.; 21,5×18; ქალაღი, მუყაოს ყდაში; ბოლონაკლული; ჳვირნიშანი—1816 წ. (ფ. 13); [XIX ს.].

1. „სიტყვანი და სწავლანი სამეცნიერონი, ფრიაღ მარგებელნი სრულ სხეულობით ორკერძოვე. ძველისა, ახლისა წიგნთა წერილთა განრჩევით გამოკრებულნი: კლემაქსისაგან, დიდისა ვასილისა და გრიგორი ღვთისმეტყველისა და იოანე ოქროპირისა და მამისა ეფრემისა და მაქსიმესი და ცხოვრებისაგან მამათასა და სხვათა წნიდათა მღღელთმოძღუართა მამათა; მოციქულთა, წინასწარმეტყუელთა სოლომონ და ზირაქისათა და გარეშე წიგნთა: პლატონ, სოგრატი, მენიანდრომ და სხვათა ფილასოფოსთა მიერ თქმული კლემაქსისაგან.—ყოველთა, რომელთა გენებოს და ეძიებდენ ღმერთსა, ეპოვების მათ...“ 10r—32v.

2. „პოთეღმა, რომელ არს შემოკლებულთა რიტორებრივთა და წესისა მასწავლელთა სიტყვებთა წიგნი სამი, ზოლო მათ შინა არიან დადებულნი კითხვა-მიგებანი, ცხოვრება და ქცევა და იგავნი, რომელ არიან სახის მეტყუელბანი და მეტყუელება სხვათა და სხვათა ფილასოფოსთა შემოკლებულთა სიტყვათა და მიგებათა. წიგნი პირველი. მოკლედ სიტყვის-გება სოგრატის სწავლა პირველი. თარგმნული და სხვათაცა ფილასოფოსთა, რუსულისაგან ქართულს ენაზე ერასტი თურქისტანის შვილისაგან. კეთილის კაცისაგან წესი ეს არ არის, კაცს პირში აქებდეს და უკან სწრახევდეს...“ 32v—69v.

შენიშვნა: „პოთეღმას“ ტექსტს მოსდევს პირდაპირ, რაიმე გამოცალკეების გარეშე, რამდენიმე სხვადასხვა თხზულების ფრაგმენტი:



ა) „ვინც ეს ლოცვანი სინანულითა და მხურვალითა გულითა მუქლთ მოღრეკით წართქვას, მტერთა წელთა არა შთავარდეს...“ 69v.

ბ) უცნობი ავტორის ლექსი „ფილასოფოსთ უწერიით. სწორე არის მათი მცნება...“ 70r. ასეთი ლექსი გამოქვეყნებულია „ხელნაწერთა აღწერილობაში“ (Q ფონდის I ტომი, № 166, გვ. 185). გამოქვეყნებულ ტექსტში ათი სტროფია. აქ მოთავსებულია გამოქვეყნებული ლექსის პირველი, მეორე და მეხუთე სტროფები, ცოტა ქვემოთ ლოგიკის ნაწყვეტის შემდეგ, კიდევ 5 სტროფი (ნ. ქვემოთ, შენიშვნა დ).

გ) ნაწყვეტი ლოდიკიდან: „არსება—სხეულად, უსხეულოდ; სხეული—სულიერად, უსულოდ; სულიერი—მგრძობელ-უგრძობელად...“ (70r—72r).

დ) უცნობი ავტორის ლექსის გაგრძელება (იხ. ზემოთ, შენ. ბ). აქ მოთავსებულია დაბეჭდილი ტექსტის 6—10 სტროფები. გამოქვეყნებული ტექსტის ბოლო სტროფი შეეხება ენის თვისებებს. ხელნაწერ Q 166-ში, როგორც ჩანს, ლექსი დამთავრებული არაა, რადგან აქ, გამოქვეყნებულს გარდა, გვაქვს კიდევ 5 სტროფი, რომელიც შინაარსეულად გამოქვეყნებული ტექსტის ბოლო სტროფს აგრძელებს. მოგვყავს ეს უკანასკნელი და მის შემდეგ გამოუქვეყნებელი სტროფები:

ენა წყარო მწყურვალთათვის, ენა ცეცხლი კაცთა მწველი,  
ენა ნუგეშ მწუხარეთა, ენა მახვილ გამკვეთელი,  
ენა ნათელ ბნელთა თვალთა, ენა სრულად დამშრეტელი,  
ენა ბოროტთ მომქცეველი, ენა სიტყვით მრავალთ მკვლელი:  
ენა კეთილ აღმომთქმელი, ენა მკბენარ ვითარ გველი,  
ენა ტკბილი ვითა გოლი, ენა მწარე ვით ნავდელი,  
ენა ნათელ ვით ნათელი, ენა უკუენს უფრო ბნელი,  
ენა სოფლის მშენებელი, ენა სრულად აღმომგზვრელი.  
ენა აღძრვის გულის წყრომად, ენა კაცსა დაამშვიდებს,  
ენა ასწავლის კაცს სიბილწეს, ენა კაცსა განაახლებს,  
ენა გახდის ავაზაკად, ენა, ღმერთა მიაახლებს,  
ენა შეიქმნს კაცთა მტერად, ენა ბრძენად დასახებს.  
ენა ტკბილი, ენა მწარე, ენა მოკლე, ენა გრძელი,  
ენა მკურნალ სნეულთათვის, ენა მთელთა ლახვრის მკვრელი;  
ენა სული სულთმობძრავთა, ენა ზოგჯერ სისხლის მღვრელი,  
ენა სევდის უკუმყრელი, ენა ქვეყნის შეცამპრელი.

(უკანასკნელი სტროფი ჩვეულებრივ დამოუკიდებლად ცალკე ლექსის სახით არის შესული ხელნაწერებში, მაგალითისათვის იხ. S:1512. № 223. ზოგიერთის ვარაუდით, მისი ავტორია თეიმურაზ I. ნ. აღწერილობა, A ფონდი, ტ. V, გვ. 66).

მწირ ვიყავ ამ ქვეყანასა, უცხო თესლი გაღმოვარდი,  
მეფემ მანად შემიყვანა, ნათელმცა და არ დავარდი,  
შვილი ვიყავ სულიერი, ვით მართებდა შეუუვარდი,  
ცოდვამ ჩემმან ასე მიბრკმა, სახლით მისით გამოვარდი.  
იგი პირველ დაუსაბამო განგებით დასაბამობდი.  
ჩვენ უკვდავება შეგვმოსე. შენ ჩვენის ჯორცით გვშობდი,  
ქვე კაცთა იხილვებოდი. ზე ნათლად ჭდამობდი.  
ოდეს მოხვიდე განკითხვად, ჩემთვის ნუ შემრისხანობდი“ (72v—73r).

ე) ზღაპრის ტიპის თხრობის ნაწყვეტი: „მეფე იყო ერთი რომელსამე ადგილსა და შვილი არა ყვანდა...“ (73rv). ბოლოს სწერია: „ამ ანბავს აქლია, სადაც ნახოთ, დასწერეთ“.

3. „თვესა ოკდომბერსა კვ წამება წმინდისა დიდებულისა მოწამისა დომიტრისა. მამაო გვაკურთხენ.—მას უამსა შინა უსჯულომან მეფემან მაქსიმოანემ დაიმორჩილნა გუთანია...“ 74r—78v.

წყდება: „...ხოლო მრავალნი სასწაულნი და საკვირველებანი ქმნა, სადაცა გზა მიახლის...“

20. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. V

შენიშვნა: ფფ. 1—8 განსხვავებული, სქელი ქალღღისა: მათზე მიწერილია შემდეგი ლექსები:

ა) ნაწყვეტი ბიბლიურ სიუჟეტზე დაწერილი პოემისა: „დელოფალმან ნება დართო, გულსა მძიმედ ახვენენა...“ (22—4r). ფრაგმენტში შედის თავები: „წარსლვა ბრძნისა მის დელოფლისა სმენად სიბრძნისა მის სოლომონისა, რომელი გვეუწყების წმიდითა მით სახარებით (!)“; „ანდერძი დავით მეფისა, ვითა უბრძანა ძესა თვისსა სოლომონს“.

ბ) „ხუთი წელს იქით, თქვენც იცით, განგება მოგვეცემს თავის ძღვენსა...“

გ) „ამბავსა სხვასა დაიწყებ:—აქა იქით გამოურევ პირველ (5r).

რუსთვლის დასაწყისსა...“ (6rv).

დ) „ცოლ-ქმარობისათვის.—სიცოცხლის მიჯნურობაზედ ნუ მიჯნურობთ, კეთილია ესა მცნება...“ (6v).

(1526)

4015

იოსიპოს ფლავიოს, იუდეობრივისა სიტყუა ძველობისა. XIX

109 ფ.; (II+214 გვ); 34×22; ქალღღი, კარტონის ყდაში; მხედრული, სათურები სინგურით; [XIX ს.]; დაუწერელია გვ. 213—214.

„იოსიპოს ფლავიოს. იუდეობრივისა სიტყუა დასაბამობისა, წიგნი პირველი. წინათ საწყი ყოვლისათვის მოქმედებულისა.—მნებებელთა აღწერად მოთხრობისათა არა ერთისა არცა მასვე გხედავ ქმნილთ; მიზეზსა..“ გვ. 1—214.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერში მოთავსებულია ფლავიოსის სიტყუა დასაბამობის I, II, III, IV, V, VI წიგნები. თვითეულს წინ უძღვის სარჩევა (6. Irv, გვ. გვ. 35, 73—74, 107, 139, 171). IV, V, VI წიგნებს სათაურებში შეცდომით ეწოდება შესაბამისად პირველი, მეორე, მესამე; ბოლოში კი (გვ. 212) სწორადაა აღნიშნული: „დასასრული მეექვსისა წიგნისა“.

2. ტექსტს წინ უძღვის: „იოსიპოს ფლავიოსის, აღმწერელი იუდეობრივთა ძველის სიტყუაობათა, ცოცხლებდა პირველად ვიდრემე ას წლებასა შემდგომად ქრისტეს მაცხოვრის გარდამოსლვისა...“ (IIrv).

(1527)

4040

შვიდი მომაკვდინებელი ცოდვა. XVII—XVIII

5 ფ.; 16×11,5; ქალღღი; უყდო; დაშლილი; ნაკლული; ნუსხური; დასურათებული; [XVII—XVIII სს]; დაუწერელია: 1r 2r, 3r, 4r, 5r.

[შვიდი მომაკვდინებელი ცოდვა.] „1. ურჩება, 2. სიქადლო კნინისა კეთილისა.“ 1r—5r.

შენიშვნა: ხელნაწერი ილუსტრირებულია; თვითეული ფურცლის recto-ზე შემოხაზულია ჩარჩო; ჩარჩოთი შეკრული სივრცის ქვედა ნაწილში დახატულია გული, რომელიც შიგნით ჩახატულია ამათუიმ ცოდვის სიმბოლოურად გამოხატვლი ცხოველი, სათანადო ცოდვა წარწერაზეა აღნიშნული: ფარშევანგი—ამპარტავნება, გველუშაბი—შური, ლომი—მძვინვარება, ძალი—ნაყროვანება, თხა—არაწმიდება. ჩარჩოს ზედა ნაწილში ჩამოწერილია ნაირსახეობანი ამათუიმ ცოდვისა.

4052

სამეგრელოს დედოფლის ეკატერინე დადიანისა და სხვათა პირადი წერილები

გადატანილია Varia-ში (№№ 45—54).

(1528)

4088

აია სოფიას აღშენება. XIX

12 ფ.; 21,5×16; ქალაღი; ქალაღის ყდა; მხედრული; სათაური სინგურით; [XIX ს.]; გადამწერი—მღვდელი ალექსი ბაქრაძე; დაუწერელია: 1rv, 12rv;

„უწყება და თხრობა აღშენებისათვის დიდებულისა აია სოფიას, ესე-იგი (წმიდა სიბრძნისა ღვთისა) ტაძრისა; ესრეთ აღეშენა პირველ და შემდგომად ქალაქსა შინა კონსტანტინეპოლის ახალსა ჰრომსა.—დიდი ღვთისა სიბრძნისა (წმიდა სოფია) ეკკლესია, პირველ აღაშენა კონსტანტინე დიდმან...“ 2r—10v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი გამოცემულია ხელნაწერ S—3345-ის მიხედვით. იხ. E. Такашвили, Описание . . . , I, გვ. 585—600. წინამდებარე ხელნაწერიც აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ. იხ. ხსენ. თხზულ., გვ. 701—703; აღწერილობაში აღწერსულია ის ვარიანტული სხვაობები, რომლებსაც ხელნაწერის ტექსტი აჩვენებს გამოცემასთან შედარებით, ე. თაყაიშვილის ცნობით, ხელნაწერის გადამწერია მღვდელი ალექსი ბაქრაძე.

2. ტექსტს ერთვის ვახტანგ VI-დმი მიძღვნილი ლექსი:

„ღმერთო, რომელმან იწებე, შეჰქმენ სოფლისა შენება,

დაბადე ზღვა და ხმელადი, ამათ მოჰფინე შეგნება...“ (10v—11v).

(1529)

4148

სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი. XIX

344 ფ.; 21×17; ქალაღი, მუყაოს ყდაში; მხედრული; კვირნიშანი 1824 (ფფ. 5,36); [XIX ს.]; დაუწერელია 1v—2v, 11v, 36v, 56v.

<სულხან-საბა ორბელიანი>. „სიტყუის კონაქართული, რომელ არს ლექსიკონი. ა—ანი არს პირველი ასო და ჯმოანი და ართრონი მრავალ რიგად...“ 12r—344v.

მთავრდება: „...პტული—პირუჭლ ნაყოფი“.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერს ფურცლები არ აკლია. შესაძლოა, ტექსტი გადმოწერილია ნაკლები დედნიდან, რომელიც აქ წყდებოდა; დასაშვებია ისიც, რომ ტექსტი ლექსიკონისა ორ ნაწილად იყო აკინძული. ამას ისიც გვაფიქრებინებს, რომ ზედა ყდის საცავ ფურცელს აწერია: „Квадратура [дзе] (შღრ. მინაწ. 2) წ. I“.

2. ტექსტს წინ მიუძღვის: ა) „ანბანი პირველი სასწავლო ყრმათათვის“ (3r); ბ) „მეორე სწავლება ანბანთ რიგისა“ (3v); გ) „მესამედ სწავლა ანბანურად“ (3v—4r); დ) „ანბანთ რიცხვით სწავლანი თუ რომელნი რაოდენთა რიცხვთა იტ“

ყვიან“ (4r—6r); ე) „საქცენი ხუთთა ხმოვანთა ასოთანი“ (6v—8r); ვ) „ანდერძ-  
ნამაგი ამის მუშაკისა“ (8r—10r); ზ) „ესე ოთხნი ნიშანი ქუეყნის მზომელობი-  
სანი არიან“ (10v); მ) „ეს ნიშნები სადაცა სხენან, მიგასწავლის, ცხოველი არს  
[თუ] მცენარე“ (10v—11r).

3. ლექსიკონი A რედაქციისა არის.

მინაწერები: 1. „ეს ლექსიკონი ეკუთვნის აზნაურს ან ტონ ჩიქოვანს  
და ღმერთმან მოახმაროს კეთილ დღეობასა შინა, რომლისა ფასად მიეცა...“ (1r).

2. „1888 წელსა აპრილის ე-სა დღესა გარდაიცვალა იაკობ, იგივე ჩითა-  
ნაი კვაჭატირაძე თბილისში, დასაფლავდა კუკიის მართლმადი-  
ნებლების სასაფლაოზე“ (ქვედა ყდის საც. ფ.).

(1530)

4284

### წმ. ნინოს ცხოვრება. XIX

12 ფ.; 21×16,5; ქალაღი; ქალაღის ყდაში; ნუსხური; სათაური სინგურით;  
[XIX ს]; გაღამწერი აღექსი ბაქრაძე.

„თუესა იანვარა(!) იღ, ცხოვრება და მოქალაქობა ღირსისა და მოცი-  
ქულთა სწორისა ნეტარისა ნინასი. გ. მ. — მათ ყამთა ოღეს იწამა წმიღა და  
ყოვღად ქებული და დიდებული მთავარმოწამე გიორგი კაპაძაღ უკიე-  
ღი, მასვე ყამსა შინა და ამასვე ქალაქსა შინა კაცი ვინმე იყო...“ 1r—12v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი წარმოვეიდგენს ნინოს ცხოვრების მეტაფრასულ  
რედაქციას. ტექსტის დასაწყისში მხედრულად სწერიან: „ნეტაფრასი ნინა-  
სი“ (1r).

2. ტექსტის ბოლოს მოთავსებულა: „უწყებაჲ ჯერ არს, თუ მეფენი ქარ-  
თლისანი ვიეთნი ტომნი იყვენს, რამეთუ აღექსანდრე მეფემან ვითარ-  
ცა დაიმორჩილა ყოველი, მაშინ ქართლისა იხილნა ნათესავნი სასტიკნი ნა-  
თესავნი (!) წარმართნი...“ (11r—12v).

3. ქვედა ყდა წარმოადგენს ფურცელს რუსულ—ქართული ხელნაწერი ლექ-  
სიკონისა.

4. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ. იხ. Описание..., II,  
გვ. 702.

ანდერძი: „ღმერთო, შეიწყალე ამისი, მწერალი აღექსი ბაქრაძე, მმა-  
ნო, ამისი დედანი ხსვი იყო და მაჩქარიდა, და სიჩქარით წარგსწერე და ნუ  
მწყევთ სიჩქარისათვის; ვინც შენღობა მიბრძანოს, ღმერთმან იმასცა შეუნღოს.“  
(12v).

(1531)

4432

### იონე ქართველიშვილი, ქართული გრამატიკა. 1809

69 ფ.; 21,5×16,5; ცისფერი ქალაღი; მუყაოს ყდაში; კვირნიშანი 1808 წ.  
(ფ. 1) და 1809 წ. (ფ. 68); გაღამწერის თარიღი 1809 წ. (65v); ავტოგრაფი (65v).  
დაუწერელია: 1v, 2rv, 5v, 6rv, 20v, 21v, 66r—69v.

«იონე ქართველოვი» „ქართული ღრამმატიკა.—წ 1.  
ღრამმატიკა არს ჰსწავღა ჯელთმძღუანჭლო კანონიერ უბნობისა და მართლ-  
წერისადმი...“ 7r—65v.

შენიშვნები: 1. სრული სათაური მოცემულია 1r-ზე: „ქართული ღრამმატიკა.  
შეთხული ტფილისის საკეთილშობილოს სასწავლებლის მოძღურის პროტოპო-

პის იოანე ქართველოვისაგან საქმარად მისვე სასწავლებლისა. 1809 წელსა ტფილისსა“.

2. ტექსტს წინ უძღვის: ა) „წინათუწყება მკითხულთადმი. — თუმცაღა ცნობა კანონთა ღრამმატიკისათა კმად აღწერილ არს განსტყნებულისა საქართულშლოს კათოლიკოს პატრიარხის ანტონისაგან მის მიერ ქმნილსა ღრამმატიკასა შინა, გარნა ვინაჲთჳან სიერცისა გამო მისისა არა აღვილ ძალუცსთ მსწავლად იგი მცირწლოვანთა(!) ყრმათა, ამისთჳს და გულსმოდგინებისა ძლითცა თანამდებობისა ჩემისაღმი, ეგრეთვე სასარგებლოდცა ყრმათა თანამემამულეთა ჩემთათა დაეშუშრ შეთხზუასა შინა წინამდებარისა ამის წიგნისასა. კელმყოფმან აღწერად ამისსა ვიმეცადინე მსგავს ყოფად სისტემაჲ მისი როსსიულისა ღრამმატიკისა თანა, ხოლო სხუანი კანონი(!) ლექსთწარმოებისა და ლექსთხზულობისანი დაეჰსდე ყოველნივე ესრეთნი, ვითართაცა მოითხოვდა თჳსება ქართულისა ენისა. ამას შინა ხმარებულნი წოდებანი რომელთამე სიტყჳს ნაწილთ-მდეგვართანი, ეგრეთვე განყოფილებანი მათნი და სხუანი. თუმცაღა არიან სახელდებულ ახლითა გუართოთა. გარნა არა წინაღმდეგად სხუთა ღრამმატიკათა ქართულსა ენასა ზედა ქმნულთა. არამედ მსუბუქ და უსრულეს ცნობისათ კელოვნებისა ამის ყრმათა მიერ როსსიულისა ენისა მოსწავლეთა. ვსასოებ რომელ გულსმოდგინებული ამისაღმი შემძლებელ იქმნების მოპოებად სარგებულობისა მცირისა ამის შრომისა ჩემისაგან, ხოლო უსრულესად მეცნავი ამის კელოვნებისა, უკეთუ ჰპოებს მას შინა ნაკულუვანებასა რასამე არა ძიებულ მყოფს მე მისთჳს, არამედ თჳთ იმეცადინებს სრულ ყოფად მისსა. პროტოპოჲი იოანე ქართველოვი“ (2rv).

ბ) „განყოფათავეთა ზედა“.

ღრამმატიკისათჳს § 1;

ნაწილი პირველი, მართლწერისათჳს, § 2;

თავი 1. ასოთათჳს და განყოფილებათა მათთა, § 4;

2. მარცხელთათჳს და ლექსთა, § 10.

3. ნიშანთათჳს ტრიქონთა შინათა და ტრიქონ ზენათა, § 13;

ნაწილი მეორე, <წარმოებისათჳს ლექსთასა>.

1. სახელთათჳს და განყოფილებათა მათთა, § 18;

2. თჳსებათათჳს ანუ მდეგვართა სახელთა, § 26;

3. ნაცუალსახელისათჳს, § 42;

4. ზმნისათჳს, § 58;

5. შეტულებათათჳს და დაბოლოებათა ზმნათა ორთავე ჟღერსულებათათა

სხუთა და სხუთა დროთა შინა და სქესთა, § 90;

6. მაპირთხვებულთათჳს და მაპრავლებულთა ზმნათათა, § 114;

7. უკანონოთათჳს ზმნათა, § 121;

8. მიმღობისათჳს, § 126;

9. თანდებულისათჳს, § 131;

10. ზმნისზედისათჳს, § 134;

11. კავშირისათჳს, § 136;

12. შორისდებულისათჳს, § 138.

ნაწილი მესამე. ლექსთხზულებისათჳს ანუ სინტაქსისა, § 140;

1. შეთხზუსათჳს არსებითისა სახელისა არსებითისა თანა სახელისა, § 144;

2. შეთხზუსათჳს ზედშესრულისა სახელისა, § 148;

3. წმარებისათჳს ნაცუალსახელისა, § 152;

4. შეთხზუსათჳს ზმნისა სახელთა თანა და ბრუნვის მიღებისა მისისა, § 156;

5. წმარებისათჳს მიმღობისა(!) და ბრუნვის მიღებისა მისისა, § 177;

6. შეთხზუსათჳს თანდებულისა და ბრუნვის მიღებისა მისისა, § 178.

7. შეთხზუსათჳს ზმნისზედისა, § 182;

8. წმარებისათჳს კავშირისა, § 185;

9. შეთხზუსათჳს შორისდებულისა, § 194;

და მეტეხა და ნიშანთათჳს მართლწერისათჳს

1. წმარებისათჳს ტრიქონთშინათა ნიშანთისა, § 195;

2. წმარებისათჳს ტრიქონთ ზენათა ნიშანთასა, § 205.

3. „ქართულ წიგნში“ მითითებულია, რომ ი. ქართველი შვილის გრამატიკა გამოცემულია ამ ხელნაწერის მიხედვით: „[ქართველი იოანე]. ქართული ღრამატიკა. [თბილისი]. [1815 წ.]...—შედგენილია პროტოპოპი იოანე ქართველოვისაგან 1809 წ. ნ. წ.—საზოგადოების ხელნ. № 4432...“ (ქართული წიგნი, I, გვ. 88; ეგვე ტექსტი დაბეჭდილია მეორედ; იხ. იქვე, გვ. 97). ხელნაწერი, როგორც „თავთა განყოფიდან“ ჩანს (იხ. ზემოთ, შნშ. 2), სამი ნაწილისაგან შედგება; მესამე ნაწილი—ლექსთხზულებისათვის—სულ არაა გამოცემულ ტექსტში; ამ უკანასკნელში ერთადაა გაერთიანებული, საერთო სათაურის ქვეშ (ნაწილი პირველი — ლექსთწარმოებისათვის“), ხელნაწერის I და II ნაწილები. საერთო ნაწილი ნაბეჭდისა და ხელნაწერისა აგრეთვე განსხვავდება შედგენილობის მხრივ: ნაბეჭდში არ არის ხელნაწერის ნაწ. I, თ. 3, ხელნაწერში—ნაბეჭდის თ. 5—„წარმოებულთა ანუ სხმით—გარდასლვითთა სახელთათჳს“ და თ. 8—„მდეუართა ანუ გარემოებათათჳს განკუთვნილთა ზმნათადნში“. საერთო სახელწოდების თავების ტექსტშიც ნაბეჭდისა და ხელნაწერის შორის საგრძნობი შინაარსეული სხვაობაა. ამავე დროს, გამოცემული ტექსტი უფრო ახლოა იმ ხელნაწერებისასთან, რომელიც ი. ქართველი შვილის გრამატიკის გადამუშავებულ რედაქციად არის მიჩნეული (იხ. ხელნ. H—1217 აღწერილობა, H ფონდის ხელნ. აღწ., III, გვ. 166. ამავე რედაქციისაა ხელნ. S—2585). დაბეჭდილი ტექსტის ავტორად სპეციალ მიჩნეულია იესე ჩუბინაშვილი. იხ. ნ. აბესაძე, მასალები ერთი ნაბეჭდი გრამატიკის ავტორის საკითხისათვის, მაიკნე, I, 1967, გვ. 234 და შემდ.).

ანდერძი: „სრულ იქმნა 1809 წელსა ივნისის 19 დღესა ტფილისს, ტფილისის, საკეთილშობილოს სასწავლებლის მოძღურის პროტოიერის იოანე ქართველოვისაგან“ (65v).

მინაწერი: „ივან ჩუბინოვისა“ (1f, ფანქრით).

(1532)

4499

### შოთა რუსთველი, ვეფხისტყაოსანი. XVII

246 ფ.; (492 გვ.); 30×22; ქაღალდი, ლედერინის ახალ ყდაში; თავ-ბოლო ნაკლული; მხედრული, თავების სათაურები და სტროფების დასაწყისი სიტყვები სინგურით; [XVII ს.] ე. თაყაიშვილისაგან მიღებული (გვ. 5).

[შოთა რუსთველი, ვეფხისტყაოსანი].

„მას ერთსა მიჯნურობასა ჭკვიანნი ვერ მიჰხვდებიან...“ გვ. 1—492.

წყდება „...შენ, მარგალიტო მოჭრილო, ნუ მტირ და ბაგე დამიყავ...“

**შენიშვნები:** 1. ხელნაწერში მოცემულია ვეფხისტყაოსნის ვრცელი რედაქცია ჩანართ-დანართებით. ამ რედაქციის გამოცემისათვის იხ. ვეფხისტყაოსანი, ს. კაკაბაძის რედაქტორობით, ტფილისი 1913. ცალკე ჩანართები გამოცემულია ს. იორდანიშვილის მიერ, თბილისი 1948. ხელნაწერი გამოყენებულია უკანასკნელი გამოცემაში (ლიტერი H).

2. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ იხ. Описании, II, გვ. 564—565.

**მინაწერები:** 1. „ეს ვეფხისტყაოსნის ხელნაწერი იგდირში ეპოვნა თავს მისეილ [ალექსანდრეს-ძე] ნაკაშიძეს ერთს სომხის ოჯახში და შეესყიდა. მე; ექვთიმე თაყაიშვილი მა, ვთხოვე და გამომიგზავნა. ამ ხუთის წლის წინათ, როდესაც მ. ნაკაშიძე გარდაიცვალა და მისი არხელოგიური ნივთები და წიგნები წერა-კითხვის საზოგადოებას უნაღერა, მეც ეს ხელნაწერი ჩვენს წიგნთსაცავს გადავეცი 4 ივნისს 1905 წელს. ე. თაყაიშვილი“ (გვ. 5).

2. 394 გვერდზე სომხური მინაწერი ასეთი შინაარსისა: „მივიღე ეს ქართულ ხელნაწერი უწმიდესი კათალიკოსისაგან 1836 წ. 17 დეკემბერს წმინდა ე ჩ მ ი ა წ ი ნ შ ი“.

(1533)

4500

## ვახტანგ VI, ლექსები და პოემები. 1788

146 ფ.; (292 გვ.); 31×21; ქალაღი; ახლად რესტავირებული, ლედერინის ყდაში; თავნაკლული, აკლია შიგაც; მხედრული, სათაურები და სტროფების დასაწყისი სიტყვები სინგურით; 1733 (გვ. 291); გადამწერი მეღქისედევ კავკასიძე (გვ. 291); ხელნაწერი ნასწორებია ვახტანგ VI მიერ; დაუწერელია: გვ. 154, 212.

1. [ს ი ბ რ ძ ნ ე მ ა ლ ა ლ ბ ე ლ ი]. „...შემოასწრა სოგრატ მთელსა, მის სიბრძნესა დაიცივდა. ამას ჰკითხეს: კაცმან თავის შემდგომად სახელი რით უნდა დაიგდოს...“ გვ. 1—210.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერში მოცემული ტექსტი ადრინდელი რედაქციისაა და განსხვავდება დაბეჭდილისაგან (შდრ. ვახტანგ VI, ლექსები და პოემები, ალ. ბარამიძის რედაქციით და შენიშვნებით, 1947, გვ. 92—168). ნაბეჭდი-საგან განსხვავებით, ხელნაწერში შესულია როგორც პოეტური, ისე პროზული ტექსტი.

2. „სიბრძნე მალაღობელი“ (სათაური აღებულია გამოცემიდან) შედგება შემდეგი ნაწილებისაგან:

1. წიგნი პირველი (თავნაკლული, გვ. 1—153). მასში შედის: „იგავნი კეთილგონიერისა არისტოტელისანი“ (გვ. 28—31); „მისვე არისტოტელის მცნებანი“ (გვ. 32—38); „სიზმრის მოშიშართ ესრეთ ეტყოდა“ (გვ. 39—71); „მისნივე მცნების სიტყვანი“ (გვ. 71—90); „მისივე ბრძენის სიტყვანი“ (გვ. 90—98); „ამისთჳს სწერენ სახის მეტყველნი“ (გვ. 98—101); „სწავლანი ბრძნისა ანაკსაღორისანი“ (გვ. 102—153).

II. წიგნი მეორე. „მოკლედ გამოსახსნელი ამბავი წიგნი მეორე რომის კეისრებისა, სხვათა მეფეთა, მთავართა და მკედართ მთავრებისა, მეფის ვახტანგისაგან ლექსად თქმული“ (გვ. 155—210). მასში შედის „რომელნიმე ამორჩეულნი სიტყვანი მისისა წიგნებიდამვე“ (გვ. 194—210).

2. „წიგნი პირველი ამირ-ნასარიანი, სპარსულისაგან ქართულად წათარგმნი ამბად მეფეთ-მეფის ვახტანგისა მიერ და ბოლოს მოსკოვს მის მეფისგანვე გალექსული, მრავალ ჟამიერ ყოს უფალმან კეთილ ცხოვრებანი მათნი. ამინ.—

ვინ შექმნა არსი ყოველი, ნივთი და უნივთულები...“ გვ. 213—236.

შენიშვნა: ტექსტი ნაკლულია; მასში წარმოდგენილია (გამოცემის მიხედვით) სტროფები: 1—107, 119—130, 166—187 (შდრ. ხსენებული გამოცემა, გვ. 67—91).

3. [ანბანთქება]. „...შლენნი, შელამიტელნი, შნათესავა შსავის...“ გვ. 237—244.

შენიშვნა: ანბანთქებას აკლია დასაწყისში 7 სტროფი (შდრ. ხსენებული გამოცემა, გვ. 56—60).

4. [ანბანთქება] „ეს ერთი ლექსი არის და ყოველს სიტყვას თავ-ბოლოს ანბანი უზის.—

არა ბრძანებ გიორგ დედად...“ გვ. 244.

შენიშვნა: შდრ. ხსენ. გამოცემა, გვ. 61.

5. „მეფე ვახტანგ, სამეფოსაგან კიდევან-ქმნილი, საღბუნად გულისა წყლულებათათჳს მკურნალ თავისა თჳსისათჳს იქმნების და სწერს ესრეთ ქირმანს.—

მრწამს, მისის სარჯლით აშკმული ჯოჯოხეთს პირი იცოდა...“ გვ. 245—265.

შენიშვნა: ტექსტი ნაკლულია, წარმოდგენილია 1—15. 32—47, 56—105 სტროფები (შდრ. ხსენებ. გამოცემა, გვ. 10—23).

6. „ეს ლექსი ლათინურის ენიდამ ერთმა ფრანგმა მითხრა ყველის ქებად და ასე ვთქვი.—

„თოვლებრ სპეტაკი და არლოს...“ გვ. 265.

შენიშვნა: შდრ. ხსენ. გამოცემა, გვ. 63.

7. [ჩარხებრ მბრუნავი ლექსი]. „ცუდად ვიყავ. იმატა ასვათ ასეთი, ითვის თავსა ატამი.—

აბანა ერსა მოშიშთა...“ გვ. 265—266.

შენიშვნა: შდრ. ხსენ. გამოცემა, გვ. 65.

8. [შეგონება]. „კაცმან უნდა თავის საქმე ყველა ღვთითა მოივარგოს...“ გვ. 266.

შენიშვნა: შდრ. ხსენ. გამოცემა, გვ. 1.

9. [კაეშანი]. „მოცალეზასა შინა მყოფსა კმუნვა ნავლითსა მაქარვებელი იწერების საქართველოს მეფის ვახტანგისა მიერ დიდსა ქალაქსა მოსკოვსა შინა წელსა 1730.—

დამიმონა კაეშანმა, სევდა მომხვდა მისთჳს წამლად...“ გვ. 266.

წყდება: „კეთილსა თუ მიწას: სულსა: მისცე, იგ დროზე არეს...“.

შენიშვნა: ხელნაწერში არის მხოლოდ სტროფნახევარი, დანარჩენი აკლია. შდრ. ხსენ. გამოცემა, გვ. 8—9, აგრეთვე 179. ტექსტი B რედაქციისაა.

10. [სატრფიალონი]. „...კაცსა მართებს, სამიჯნუროს რომ ეძებდეს ერთ რამ კარგსა...“ გვ. 267—289.

შენიშვნა: ტექსტი ნაკლულია, შიგ არის 9—39, 64—95, 105—112. 121—140 სტროფები (შდრ. ხს. გამოც., გვ. 24—42). ბოლო სტროფები (141—146, ნაბეჭდისაგან რედაქციულად განსხვავებული, ისევე, როგორც პოემა მთლიანად) მოთავსებულია გვ. 290-ზე.

11. [ანბანთქება]. „ცუდად ვიყავ და მომაგონდა მთელი ანბანი სიავს ვარდა. —

ძოწ ტურფათ ხშიჳ გჯევენ ქმლლდს ეამზაკი სჳყუბ სიავესა“ გვ. 290.

შენიშვნები: 1: შდრ. ხსენ. გამოცემა, გვ. 61.



2. ხელნაწერი ავტოგრაფული ხასიათისაა: მასში მრავლადაა ვახტანგ VI-ის საკუთარი ხელით შეტანილი შესწორებები.

3. ხელნაწერი გამოყენებულია ვახტანგ VI-ის თხზულებათა გამოცემისას, აღნიშნულია C ლიტერით (იხ. ხსენ. გამოცემა, გვ. 171).

4. ხელნაწერში გვ. 211-ზე მოთავსებულია მამუქა ბარათაშვილის ლექსი: „ვარდი უეკლო ბრძენთაგან, ზდილი მათისა ველისა...“ ლექსს თავზე აწერია (გადამწერის ხელით) „მამუქა ქავეთარაშვილისა“ ამის გასწვრივ თანამედროვე ხელით: „ბარათაშვილი ა. გ. ი.“

5. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ. იხ. Описание, II, გვ. 396—406).

**ანდერძი:** „ბრძანებითა მეფეთ-მეფისა პატრონის ვახტანგისათა, ესე მისგან ნაბრძან-ნაშეშაკარი, ბრძენთ სალაღობელი წიგნი აღვსწერე მე, მონამა მისმან, უნდო გლახაკმან და ყოველთა მწერალთა უნარჩევსმან მდივანმა კაცკლსიძე მეღმელქისადეგ(!) აბელის შვილმა. უკეთუ უცხად ნაწერი იხილოთ რამე, ნუ მწყევთ, რამეთუ მართალი სიმართლის გამო(!). მრავალ ჟამიერ ყოს უფალმან წელნი ცხოვრებისა მეფის ვახტანგისა და ძეთა მისთანი. ზოლო აღიწერა ქალაქსა დიდსა მოსკოვს, ჩლღ, იენის იო.“

ბრძანებით მეფეთ-მეფისა პატრონის ვახტანგისათა,  
ეს მისგან ნაბრძან-ნაკახში ჯელოვან ოსტატისათა,  
ბრძენთ სალაღობელ წოდებით სიტყვითა გვარადისათა,  
და ვსწერ მესხი ვინმე მდივანი ჯელითა კაცკლსისათა“  
(გვ. 290—291).

**მინაწერი:** კრიპტოგრაფა (გვ. 236).

(1534)

4525

### ტროადის ისტორია. 1856

181 ფ.; 22×17,5; ქალაღი; ტვიფრულ ტყავგადაკრულ კარტონის ყღაში; მხედრული; 1856 (180r); გაღამწერი გოგია იარაზიზოვი (180r); დაუწერილა: 1r—2r, 22v, 10v, 11r, 29v, 30r, 33v, 34r, 68v, 180v, 181v.

„შუშნიერი ისტორია ტროადისა, ჭირილის(!) საჯღმწიფოსი მატინანე... მეფის პელისესათვის, რომელმან გაგზავნა იაზონ შოვნად ოქროს მატყლოსანისა.—თესალონიკისა სამეფოსა შინა, რომლისა ქვეყანისა კაცი მარშიადონენდ იწოდებოდენ, მეფოობღა მეფე...“ 3r—180r.

**ანდერძები:** 1. „ღამწერელ წიგნისა ამისი მე, ტფილისის მოქალაქე შაქარიას ძე გოგია იარაზიზოვი, მოვეყვ წერად თვესა გიორგობის ოცს, წელს (ჩუნე) და დავასრულე თვეს ფებერვლის სამს, წელს (ჩუნე). თუ მეტ-ნაკლები ჰპოვოთ. საგიობელ ნუ მყოფთ. შენდობა მიბრძანეთ, ამიტომ რომელიც დედანი იყო. იმ დედანზედ ჩაკითხვით და გასწორებით და შემოწმებით ქმნილ არს. შინც რომელიმე ლექსი პოვოთ ცთომილი, მოხუტობულებისა (!) მიზეზითა იქმნების, რომელიც ვიყავ ამ ჟამდ ასაკითა წლისა სამეოცდაცამეტისა. და ღამით ვსწერდი წელსა (ჩუნე) თებერვლის სამსა დღესა დასრულდა“ (180r).

2. „ჩუნე წელსა გიორგობის ოცსა დღესა ვიწყე“ (2v).

(1355)

4526

## კრებული. 1847

191 ფ.; 21×16,5; ქაღალდი; ბოლონაკლული; ზედა ყდა არა აქვს, ქვედა—  
ტყავადაკრული კარტონისა; მხედრული; 1847 (8v, 77v, 154v); გადამწერი  
ალექსანდრე ანშინოვი (8v, 77v, 81r, 154v).

1. <ქალ-ვაჟიანი.> „...უბრძანა: ყრმაო, სიბრძნისა გოდოლო, შენ ეგ  
ერთი მცნება მეტი სთქვიო...“ 1r—8v.

შენიშვნები: 1. სათაური აღდგენილია ანდერძის მიხედვით: „...დაიწერა ესე  
ქალისა და ვაჟის წიგნი ხელითა ალექსანდრე ანშინოვისათა...“  
(8v).

2. „ქალ-ვაჟიანი“ მრავალჯერაა გამოცემული. იხ. „ქართულ წიგნი“, I,  
გვ. 511.

2. <ბარამგულანდამიანი.> „ბარამიანი. — ქვეყანასა ურუ-  
მეთისასა იყო ჯელმწიფე ქიშვარ გაძრიელებული, უკლებელი, მორკმული მოვ-  
ლენილი და სიმდიდრისაგან გალადებული...“ 9r—77v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი ეკუთვნის ვრცელ რედაქციას. იხ. ე. თაყაიშ-  
ვილი, Описание... II, გვ. 508.

2. ტექსტი სამჯერაა გამოცემული: 1880 წ. ი. კალატოზოვისა და  
პ. ფერაძის მიერ, 1901 წ. ფამბაკელის მიერ და იმავე წელს ა. ხარ-  
გაროვის მიერ.

3. [დავით გურამიშვილი, სიტყვა ესე ღვთისა]. „ქრის-  
ტიანო, ისმინეთ ამბავი ესე თუ ვითარ საამოდ სასმენელია და ღვთისა სავედ-  
რებელი და განეკრძალენით ცოდვასა და ნუ მოშორდები ლოცვასა, ღვთის ვედ-  
რებასა და მოძღვარსა, რათა არ შევიქმნეთ ჯოჯოხეთისა შვილნი, თორემ მასუ-  
კან ველარას უშველით თქვენს თავსა, მამანო, შვილნო და ძმანო.

ეო, მეო, აქეთ მამხედე,

რას მოგიტხრობ საყვარელსა, ყური მამიგდე...“ 78r—81v.

შენიშვნა: სათაური აღდგენილია გამოცემის მიხედვით. იხ. დავით გუ-  
რამიშვილი, ალ. ბარამიძის რედაქციით, 1948, გვ. 227.

4. „ამა წიგნსა ჩარ-დავრიშიანი ეწოდება, ესე-იგი ოთხი დავრიშის  
ანბავი არის; რომელთაც არა გსმენოდესთ, ისმინეთ და ყურად მიიღეთ.—იყო  
ჯელმწიფე კოსტანტილეპოლესა(!) შინა მორკმული, გამდიდრებული და ყოველ-  
სა ქვეყანასა სახელგანთქმული... 81v—191v.

წყდება: „...მას აქათ ჩემთან არის, შვილისაგან უფრო მიყვარს. ჯელ-  
მწიფე დავარდა...“.

შენიშვნები: 1. „ჩარ-დავრიშიანი“ რამდენჯერმეა გამოცემული: 1876 წ.  
ე. ხელაძის მიერ, 1890 წ. მის მიერვე, 1899 წ., 1913 წ. დ. კახაროვის  
მიერ.

2. ხელნაწერი აღწერა ე. თაყაიშვილმა. იხ. Описание ... II, გვ. 507—509. იგი გადაწერის თარიღად მიიჩნევს 1809 წ. შდრ. ქვემოთ, ანდერძი 2.

**ანდერძები:** 1. „რომელმანცა ამისთანა ძველთაგან ანბავი მეორეთ გაახლოთ, დიას კარგია, ამიტომ რომ ყმაწვილმან კაცმან წაიკითხოთ, ენასაც გაიტეხს და კიდევ გამოიყენებს, სამღვთოთ თუ საეროთ; ესაი მოხვდება, რომ მრავალს აღვილს გამოადგეს და კითხვითაც შეექცევა. დაიწერა ესე ქალისა და ვაჟის წიგნი ხელითა ალექსანდრე ანშინოვიისათა თვესა გიორგობის, კდ-სა დღესა, ჩემს-სა წელსა. ესე წერილი რომელმანც ითხოვოთ, წაიკითხოთ და შეექცეთ. აგრეთვე პატრონსავე უბოძოთ, თუ მიცემა აღარ ინებოთ, მოვალენი იყოთ მეორეთ მოსვლას“ (8v).

2. „აღიწერა ესე წიგნი ბარამიანი ეამსა რუსეთის დიდებული ჯელმწიფის ალექსანდრ პავლოვიჩისასა. მას ეპყრა თავისი საბრძანებელი მთელი რუსეთი და მას მსახურებდნენ ქართლი, ქალაქი, კახეთი, ყაზახი და ბორჩალო, განჯა, შუში და ყარაბაღი. სხვაც მრავალი შესრულდა წერითა ხელითა მისივე ალექსანდრე იაკობის-იე ანშინოვიისათა თვესა ქრისტეშობისასა 5 ჩემს წელსა, ქკს უფჳ; ქრისტეს აქათ ჩყო წელსა 1809 года“ (77v).

3. „შესრულდა ესე ლთის მიერ გალექსილი და საამოთ სასმენელი და ლთისა სავდრებელი და კაცთათვის სანატრელი. ამინ. დაიწერა ჯელითა ესე მისივე ალექსანდრე ანშინოვიისათა“ (81r).

4. „დასრულდა ესე ჯელმწიფის ამბავი, ვითარცა მასაც გარდახედოდა და ანუ თუ თვით ენახა რომელი მათ დავრიშთ უამბო. დაეწერა პატრონისა ჯელითა მისივე პატრონის(!) ალექსანდრე ანშინოვიისათა ჩემს-სა წელსა ქრისტიშობის(!) იზ-სა დღესა. ვთხოვთ, ამისთვის რადგან რომ გვიჰკირნახულებია და გარდგვიწერია. რომელმანცა ითხოვოთ და კითხვით შეექცეთ, აგრეთვე პატრონსავე უბოძეთ; და ნუ იქნებით მოვალენი“ (154v).

(1536)

4527

### შოთა რუსთველი, ვეფხისტყაოსანი. 1805

189 ფ.; (378 გვ.); 16×20,5; ქალაღი (თეთრი და ცისფერი), მუყაოს ყდაში ჭვირნიშანი 1801 წლისა (გვ. 23—24); მხედრული, სათაურები წითელი მელნით; გადაწერი — ესავ ბეგთაბეგოვი (გვ. 375); გადაწერილია 1806 წ. (გვ. 375).

შოთა რუსთველი, ვეფხისტყაოსანი] „ამა ამბის დასაწყისი, პირველი ამო და სასმენელად შევნიერი სწავლისათვის მოზიარეთასა, ტარიელს და ნესტან-დარეჯანს ვეფხისტყაოსნობით უქმობენ. — პირველ თავი დასაწყისი ნათქვამია იგ სპარსულად...“ გვ. 1—375.

**შენიშვნები:** 1. ზედა ყდას შიგნით მიკრული აქვს ფურცელი, რომელზეც სწერია: „4527 S. წიგნიში აღრიცხულია სამას სამოცდა ხუთმეტი (375) გვერდი. გ. ბოქორიძე. 1935 წ. მარტის 25-ს.“

2. ხელნაწერში მოცემულია „ვეფხისტყაოსნის“ ვრცელი რედაქცია დამატება-გაგრძელებებით. ამ რედაქციის გამოცემისათვის იხ. ვეფხისტყაოსანი ს. კაკაბაძის რედაქტორობით, ტფილისი, 1913. ცალკე გამოცემული ჩანართ-დანართები იხ. ს. იორდანიშვილის მიერ გამოცემულ წიგნში: ვეფხისტყაოსანი ჩანართი და დანართი, 1948.

3. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ. იხ. Описание. II.

გვ. 562—563.

**ანდერძი:** აღიწერა ვეფხისტყაოსანი ესე ჯელითა თავადის ესავ ბეგთაბეგოვისითა მაისის 3, წელსა ჩემ. ქართულსა ქკს უფჳ“ (გვ. 375).

(1537)

4528

## შაჰნამე. XVII

110 ფ.; 40×32; ქალაღი; ტყავგადაკრულ ხის ყდაში; დაშლილი, დაზიანებული, კიდებშემოკმული; თაენაკლული; მხედრული, სათაურები სინგურით; [XVII ს.].

1. [მამუკა თავაქალაშვილი. ზააქიანი]. —  
„ამისთვის გემტერებთან, მამა მოგიკლავს უბრალოდ,  
სრულ საბატონო წავიერთვამს, დამიპყრობიხარ უწყალოდ...“  
1r—7r.

შენიშვნა: „ზააქიანის“ ტექსტი გამოცემულია. იხ. შაჰ-ნამეს ანუ მეფეთა წიგნის ქართული ვერსიები, გამოცემა იუსტინე აბულაძისა, 1916, I, გვ. 3—36. ხელნაწერის ტექსტი იწყება გამოცემის 64-ე სტროფით. ხელნაწერი ერთ-ერთი ძირითადია გამოცემისათვის. ქართული ვერსიის ავტორის შესახებ იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართ. მწერლობის ისტორია, II<sup>3</sup>, გვ. 243—245.

2. [ბარქიმ ვაჩნაძე, საამიანი]. „აქა კარი ნარიმანის სიკვდილისა.—აწ ლექსად ვთქუა ანბავი საჰამის გმირთა გმირისა, დიდთა მეფეთა გვარისა და პირველ ნოეს ძირისა...“ 7r—110v.

შენიშვნები: 1. „საამიანის“ ტექსტი გამოცემულია. იხ. შაჰნამეს... ქართული ვერსიები..., გვ. 39—297. ქართული ვერსიის ავტორის შესახებ იხ. კ. კეკელიძე, ხსენ. თხზულ., გვ. 238—242.

2. ტექსტს ბოლოში ერთვის „...მარიტი ა მთვარისასა დღე კეთილია თესვა...“ (110v).

3. ხელნაწერი აღწერილია ე. თავაიშვილის მიერ (იხ. Описание, II, გვ. 487—488).

მინაწერები: 1. (XVII—XVIII ს. მხედრულით) „რომელმან ბატონმა გიბოპა ეს წიგნი სწორე თ... იოქანეს ხელია ამილახვარის შვილის, ვინც წაიკითხოთ. და ლოცვა ყავთ...“ (100r).

2. „ესე წიგნი ეკუთვნის კნიაზს მიხეილ მაღალოვს“ (79v, იქვე ამავე შინაარსის მინაწერი რუსულად).

(1538)

4529

## კრებული. XVII ს. მეორე ნახევარი

156 ფ.; 37×27; ქალაღი; რესტავირებულია ხელნაწერთა ინსტიტუტში; ტყავის ყდა; თავ-ბოლო ნაკლული, აკლია შიგნითაც; მხედრული; სათაურები და სტროფების დასაწყისი სიტყვები სინგურით; ნაწერი მოთავსებულია ფერადი ზოლებისაგან შემდგარ ჩარჩოში; [XVII ს. II ნახევარი—გადამწერის ცნობის მიხედვით (139r)].

1. [ნოდარ ციციშვილი, ბარამ-გურიანი].  
„...უმჯობესი არს ყოველთა, რაცა თქვას ტურფა ენამან...“  
1r—97v.

წყდება: „...კარგი ავად ვის ქველყვის, საძაგებლად მას უშმაგოს...“.

შენიშვნა: ავტორისათვის იხ. კ. კ ე ე ლ ი ძ ე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. II, 1941, გვ. 354.

2. [თ ე ი მ უ რ ა ზ I, ი ო ს ე ბ-ზ ი ლ ი ხ ა ნ ი ა ნ ი].

„...მუნა ვერ ვპოვე სათქმელი, აწ მოიძულა ქუნებამან...“

98r—122v.

წყ დ ე ბ ა: „...არას მარგებს საუკუნოს, ვამე, სული მებრალება...“.

შენიშვნა: ხელნაწერის ტექსტი გამოყენებულია თ ე ი მ უ რ ა ზ I-ის თხზულებათა გამოცემისას. იხ. თ ე ი მ უ რ ა ზ I, თხზულებათა სრული კრებული. ალ. ბარამიძისა და გ. ჯაკობიას რედაქციით; ხელნაწერის ლიტერი—A<sup>2</sup>.

ხელნაწერის ტექსტი იწყება გამოცემის მე-8 სტროფიდან, წყდება 308-ზე.

3. [ო მ ა ი ნ ი ა ნ ი] „...მამეც გაძლება დაფარვად, ვიდრე ჯელმწიფე ზღვათა მეფისა შვილისა თავისსა სასიძოსა მისსა ქვეყანასა გაამზადებდეს...“  
123r—156v.

წყ დ ე ბ ა: „...სამისა დღისა სავალსა დედაწულნი და ძძიმე ბარგი გაგზავნა და თვითან დიდთა მინდორთა შიგან...“.

შენიშვნები: 1. ტექსტი „ომაინიანისა“ გამოცემულია. იხ. ქ ა ი ხ ო ს რ ო, ომაინიანი გ. ჯაკობიას რედაქციით, 1937. ხელნაწერის ტექსტი გამოყენებულია გამოცემაში (ლიტერი—B). გამოცემის მიხედვით, ხელნაწერის ტექსტი იწყება გვ. 232-ზე, წყდება 682-ზე.

2. „ომაინიანის“ ავტორად მიჩნეულია ქ ა ი ხ ო ს რ ო ჩ ო ლ ო ყ ა შ ვ ი ლ ი. იხ. კ. კ ე ე ლ ი ძ ე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, II<sup>3</sup>, 1952, გვ. 273—275.

3. ხელნაწერის თარიღის მიახლოებით დადგენა შესაძლებელია ერთი ცნობის მიხედვით, რომელიც გადაწერს სინგურით ჩაურთავს ტექსტში: „ჩემი ყმაწვილი დავით დაიბადა ქ-კს ტნთ, ენკენის[თვის] კვ. შაბათს კვირაძალისას“ (139r). მაშასადამე, ტექსტი დაწერილი უნდა იყოს 1671 წლის მახლობელ დროს.

4. ხელნაწერი ვერცხლად აქვს აღწერილი ე, თ ა ყ ა ი შ ვ ი ლ ს იხ. Описания, ... II, გვ. 524—544).

მინაწერი: კრიტოგრაფა (21v).

(1539)

4530

### ხრონოგრაფი. XVIII (1783 წლამდე)

352.; 32×21; ქაღალდი; თავნაკლული, აკლია შეგნითაც; ახლად რესტავრირებული; მხედრული; სათურები სინგურით; [XVIII (1783 წლამდე, 83v)]; დაუწერელია 77v, 78v.

[ხ რ ო ნ ო გ რ ა ფ ი.] <შეკრებული მრავალთაგან სახის მეტყველებათა> „სათნო უჩნდა სიბრძნითა, შემოქმედსა მას ღმერთსა და უფალსა...“ 1r—351r.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერს აკლია თავში პირველი 2 ფ.; (ა რ ვ ე უ ლ ს), მ გ რ ვ ე უ ლ ს 4 ფ., ბ ო ლ ო (მ ე) რ ვ ე უ ლ ს—3 ან 4 ფ.

2. ტექსტს ერთვის „ზანდუკი“, რომელიც სრული არაა. „ზანდუკის“ ბოლო ნაწერია განსხვავებული ხელით (351r—352v).

3. 85r-ზე სათაურს „დასასრული სპარსთა მეფობისა...“ მოსდევს სიტყვები: „უფალო, აღიდე ორთავე შინა ცხოვრებათა კეთილმსახური მეფე არჩილი“. ეს ფრაზა სხვა ნუსხეებში (A 657, ნ. ჩაჩიკაშვილის გადაწერილი, 1769 წ., S 314, XVIII ს.) არ არის.

4. „ნრონოგრაფი“ თარგმნილია ბაგრატ სოლოლაშვილისა და არჩილ მეფის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, II, 1952, გვ. 463).

მინაწერი: „ქ. ეს ხონორაფი(!) სვიმონის არის, და ვინც მოიპაროს, ღმერთიც მას დაემტერება. ქკნს უოა. ნიკოლოზ“ (83v).

(1540)

4531

### კარაბადინი (ფრაგმენტები). XIX

28 ფ.; 26×21; ცალცალკე ფურცლები, ძალზე დაზიანებული, ზოგიერთი ფურცლებისა მხოლოდ ფრაგმენტებია დარჩენილი: ფრაგმენტი: „ამჟამად რესტავირებული; მხედრული, სათაურები წითელი მელნით; ჰვირნიშანი 1811 (ფ. 10.); [XIX ს.]

[კარაბადინი] „ღვიძლი დაიჭერს და...“ 1r—28v.

წყდებდა: „...წონა ჯავზი იყოს. იმას... დარიჩინი... წონა... ესენი.. იქნება“.

(1541)

4532

### დასტურლამალი. XVIII

117 ფ.: (234 გვ.); 32×22; ქაღალდი; ტვიფრულ ტყავავადაკრულ ხის ყდაში; თავბოლონაკლული; დაშლილი; მხედრული; პარაგრაფების სათაურები, ზოგიერთი სიტყვები და ასოები მხედრულით; [XVIII ს.]

[დასტურლამალი] „...არის სოიბათ იასაული იოთამის შვილი ორბელი, თარხნის შვილი ზაალ, შანშიაშვილი ბეჟან...“ გვ. 1—219.

შენიშვნები: 1. ზოგიერთი პარაგრაფისა მხოლოდ სათაურია დაწერილი. ტექსტისათვის კარიელი ადგილია დატოვებული; ამის გამო მფლიანად დაუწერელია 80, 82, 88, 134, 136, 138, 215, 220, 223, 224 გვერდები.

2. ტექსტს ერთვის „ზანდუკი წიგნისა ამის“ (გვ. 225—234). ზანდუკი ზოლონაკლულია. ზანდუკის წინ მოთავსებულია სია მუსლიმანური სახელების მქონე პირთა: ეს სია სხვა ნუსხეებში არ არის (გვ. 221—222; შდრ. E. Такашвили, Описание..., II, გვ. 700).

3. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ. იხ. მისი Описание..., II, გვ. 699—700.

4. „დასტურლამალი“ გამოქვეყნებულია იხ. დასტურლამალი მეფის ვახტანგ VI-ისა რედაქტორობით პეტრე უმიკაშვილისა. ტფილისი 1886. სათაური აღდგენილია გამოცემის მიხედვით. ამავე გამოცემის მიხედვით, ხელნაწერში მოთავსებულია მხოლოდ „დასტურლამალი სამეფო“, აქლია „დასტურლამალი სადედოფლო“. იხ. აგრეთვე ე. თაყაიშვილის აღწერილობა და მინაწერი.

მინაწერი: (ფანქრით) „ნახე უმიკაშვილის გამოცემა გვ. 108. აქლია სადედოფლო დასტურლამალი. [ქკთიმე] [თაყაიშვილი]“ (გვ. 219).

(1542)

4533

## კრებული. XIX

132 ფ.; 23X18; ქალღი; მუყაოს ყდაში; მხედრული; [XIX ს.];

1. [ნიკიფორე ხუცესი]. „ცხოვრება და მოქალაქობა წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა ანდრიასი, რომელი იქმნა ქრისტესთვის სალოს. გვიხსენ, მამაო. — ძმანო ჩემნო საყუარელნო, მონანო ღვთისანო ისმინეთ ვედრებისა ჩემისა და გაუწყოთ თქვენ, რათა არს საქმე ესე ვითარცა თაფლი ტკბილი და საყნოსელად სუნნელი...“ 1r—108r.

შენიშვნა: ავტორისთვის იხ. კ. ქეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, I<sup>3</sup>, გვ. 406; მისივე, ეტიუდები, V, გვ. 104; უკანასკნელ თხზულებაში გამოთქმულია ვარაუდი, რომ ტექსტის მთარგმნელია ექვთიმე მთაწმიდელი.

2. „სახარება წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა იოანე მოწყალისა აღექსანდრელ მთავარეპისკოპოსისა, აღწერა ლეონტიოს ეპისკოპოსმან ნიკოპოლისამან, რომელ არს კიპრიასა.—ვინებე და ინებეს მამათა მათ, რომელნი პირველ ჩვენსა იყუნეს, დაწერეს ცხოვრება წმიდისა ამის მამისა ჩვენისა, რათა აღვწერნეთ საქმენი, რომელთა შინა იყოს სარგებელი მკითხუელისა და იდიდებოდის წმიდა სამება...“ 108v—131v.

მთავრდება: „...ხოლო წმიდა იოანე იტყვიან, ვითარმედ მის გამოგვიღირს გულისხმის-ყოფად რომელ განსვენებასა ჰპოვებენ სულნი მკუდართანი შესწირვიდენ მათთვის“.

შენიშვნები: 1. ზემოთმოყვანილი სტრიქონების შემდეგ დატოვებულია ცარიელი ადგილი. რომლის გვერდზე კიდევ გადაწერის ხელით მიწერილია: „საიდგანაც ეს გადაიწერა, ერთი ფურცელი ამოხეული იყო და ეს ადგილი იმისთვის არის გაშვებული“ (131v).

2. ცარიელი ადგილის შემდეგ გადაწერის შენიშვნა: „წიგნი ესე გარდაწერილ არს ძველის ხელთაწერისაგან, რომელზედაც წარწერილ იყო შემდეგ სიტყვები: „სრულ იქმნა წიგნი ესე იოანე მოწყალისა ხელითა გლახაკის მღვდელ-მონაზონის ბესარიონის მართლ მცხოვრებელისა ფაველნიის-შვილისათა იანვრის კჳ, წელსა ჩყკა-ს“. დედანი, ე. ი. საიღამაე გადაიწერა ეს წიგნი, იყო ყველასფრით უნიშნო ღრამბატიკურის ნიშნებითა: და ამისათვის ესე ისრეთ გარდაწერა, გარდა ამისა, დედანში ხშირად იყო ნახმარი ქარაგმით სიტყვები, ისევე გამოჩვევით გარდმოწერილია და ზოგან არის ნახმარი სალოსის ანდრიასაგან და წმიდა ეპიფანესაგან უფლის მაგიერ ოსტატი, მომატებული ნაწილი დასაწყისიდან ვიდრე წიგნის პირველს ნახვრადმდე“ (132 rv). ნუსხა, საიდანაც გადაიწერა წინამდებარე ხელნაწერი, უნდა იყოს S—1117, რომელიც ამავე შედგენილობისა და რომელსაც ასეთივე ანდერძი აქვს. იხ. ხელნაწ. აღწერილობა, S ტ. II, გვ. 9. ამასვე მოწმობს მინაწერი ანდრიასალოსის ცხოვრების შემდეგ, რომელიც აგრეთვე იმეორებს S—1117-ისას: „სრულ იქმნა ამისი აღწერა იანვარს ია—ჩყკა წ. ამა წიგნსა ეწოდების ბერძნულად „აპოკრიფა“(1), რომელ არს მოძღუართა ხოლო საკითხავი და არა ყოვლისა ერისა საქმნო(1) ყოფ(1) უცებთა და უმეცართა, ვითარცა სჯულის კანონი. უწყის უფალმან, თუ მიხედეს კაცი ბრძენი გულისხმიერი, დედა არს ყოვლისა მეცნიერებისა.“

ღმერთო, შენ შემწე მექმენ. ვიწყე იოანე მოწყალის ცხოვრება იანვრის იბ-სა, წელსა ჩყკა-ს“ (108r).

## კრებული. XIX

97 ფ.; 19,5X15,5; ქაღალდი; ყლად გამოყენებულია დაწერილი ქაღალდის ერთმანეთზე გადაწებებული ფურცლები, რომლებსაც ჭრელი ქაღალდი აქვს გადაკრული; მხედრული; სათაურები სინგურით; [XIX ს.]. ვადაწერი იერომონახი იოანე (49r); დაუწერელია: 1r, 14v, 16v, 17v, 59v, 60r, 95v, 96v—97v.

1. „თქმსა ფებერვალსა ი; ცხოვრება და მოქალაქობა წმიდისა პამისა ჩუშნისა მაკარი რომაელისა, რომელი იპოვა მახლობელად სამოთხისა ოც მილიონსა, და სამთა მხილველთა მისთა, თეოფილე, სერგის და ევგენისი. გ. მ.—გევედრებით ჩუენ, გლახაკნი და მდაბალნი მარტოდ მყოფნი თეოფილე, სერგის და ევგენი ყოველთა მამათა ჩუენთა და ძმათა, რათა ისმინოთ ცხოვრებად ნეტარისა მაკარისი.“ 2r—17r.

შენიშვნა: ტექსტი კიმენური რედაქციისაა (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები..., V, გვ. 132) და გამოცემულია (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები..., II, გვ. 50—63).

2. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუშნისა მაქსიმე აღმსარებელისა სიტყვს-გებისათვის ვნებათასა, მიწერილი მამისა თალასეს მიმართ. გ. მ. — შემკობილსა ყოველითა სათნოებითა და მუშაკსა სულიერისა მის ქუეყანისასა, მწყემსსა პირმეტყუშლთა ცხოვართასა მონასა ღმრთისასა თალასეს მაქსიმე გლახაკი მონაზონი გიკითხავ...“ 18r—22r.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე მთაწმიდლის მიერ. იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები..., V, გვ. 97.

3. „პირველი თავი. ნაყროვანებისათვის. დასაბამი ნაყოფთა არს ყუავილი და დასაბამი მოღუაწებთა არს მარხუა. რომელმან აღვრ-ასხნეს მუცელსა, მოაუძღურებს ვნებათა, ხოლო რომელი იძლეოდის ჭამადთაგან, აღაორძინებს გულისთქუმათა...“ 22r—23v.

4. „ნეტარისა მამისა ჩუშნისა მაქსიმესი სწავლა ბბრძოლათათვის სიძვისათა. გუაკურთხენ, მამათ!—მშობელი სიწმინდისა არს მარხუა, ხოლო ნაყროვანებად დედა არს სიძვისა; ზეთი ზრდის ლამპარსა სასანთლისასა და უზნობა დედათა აღატყინებს ცეცხლსა გულის თქმათასა...“ 24r—25v.

5. „სწავლა გ. თქმული მაქსიმესი ვეცხლის მოყუარებისათვის. — ვეცხლის მოყუარებად არს ძირი ყოველთა ბოროტთა და ზრდის ვითარცა რტოთა ბოროტთა სხუათა ვნებათა...“ 26r—27r.

6. „სწავლა მისივე დ. თქმული მწუხარებისათვის მაქსიმესი.—მწუხარებად არს მკმუნვარებად სულისა, ნაშობი არს გულის სიტყუათა მრისხანებისათა...“ 27r—29r.



7. „თქმული მისივე ე, მ რ ი ს ზ ა ნ ე ბ ი ს ა თ ე ს ი, მ ა ქ ს ი მ ე ს ი.—მრის-  
ხანება ვნება არს ბოროტი და განაცოფებს მომხებელსა მისსა...“ 29რ—30რ.

8. „თქმული მისივე ვ, მ ო წ ყ ი ნ ე ბ ი ს ა თ უ ს. — მოწყინება არს  
უძლურება სულისა, ხოლო უძლურ არს სული, ოდეს არა იყოს წესსა ზედა  
ბუნებისა თვისისა...“ 30ვ—31რ.

9. „თქმული მისივე ზ, ც უ დ ა დ მ ზ ჭ ა ო ბ რ ო ბ ი ს ა თ უ ს. გუა-  
კურთხენ, მამაო!—ცუდად მზუაობრობა ვნება არს უგუნური და ყოველსა თა-  
ნა საქმესა კეთილსა შეეთხზნების(!)...“ 31ვ—32ვ.

10. „თქმული მისივე მ, ა მ პ ა რ ტ ა ვ ა ნ ე ბ ი ს ა თ უ ს. გუაკურთხენ,  
მამაო! — ამპარტავანება სიმისენე არს სულისა სავე წუთხითა...“ 32ვ—34ვ.

11. „გ ა მ ო ჩ ი ნ ე ბ ი ს ა თ უ ს მ ე ლ ქ ი ს ე დ ე კ ი ს ა. „შუა ასელა სა-  
ლი და სალმან შუა მელქინ, და მელქინ იყო წარმართ და ბილწ...“ 35რ—36ვ.

შენიშვნა: თხზულების შესაძლო ავტორად კ. კეკელიძე მიიჩნევს ბასი-  
ლი კესარიელს ან ვესევი კესარიელს; თარგმნილია ექვთიმე  
მთაწმიდლის მიერ (იხ. ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, I, 1951,  
გვ. 176—177).

12. „თუშა ივლისსა იზ, წ ა მ ე ბ ა წ მ ი დ ის ა და კეთილად მძლისა ქალ-  
წულმოწამისა მ ა რ ი ნ ა ს ი, რომელი იყო ასული საკერპოთა მღუდელისა  
ედესიისა. გუაკურთხენ, მამაო!—შემდგომად ამაღლებისა უფლისა ჩუენისა  
იესუ ქრისტესა დიდებით ზეცად და მამისა თანა დაჯდომისა, წმიდათა და სა-  
ნატრელთა მოციქულთა აღასრულეს სრბა მათი... ხოლო იყო ანტიოქიას  
შინა ქალაქსა პოსიდისასა კაცი ვინმე ურწმუნო, მღუდელი კერპთა,  
სახელით ედესიოს და ესუა მას ცოლი ქრისტეანე...“ 37რ—46რ.

13. <ც ხ ო რ ე ბ ა ა ნ ა ს ტ ა ს ი ა ს ი.> „სოფია, ანასტასია, თეოქ-  
ტისტე, თეოდოტი და ქიონია. ესე უკუე ანასტასია კურნებასაცა ჰყოფს მრავ-  
ალსა და განცხადებულად აგონებს ბრძანებასა...“ 46რ—48ვ.

შენიშვნა: ანასტასიას ცხოვრება უშუალოდ მოსდევს მარინას  
წამებას. კიდევ სინგურით შენიშვნა: „აქა იწყების ანასტასიას ცხოვრება“  
(46რ). ტექსტის ბოლოს გადამწერის ანდერძი: „წმინდაო ქალწულმოწამეო მარ-  
ინა და წმინდაო ქალწულ მოწამეო ანასტასია, თქვენ შემწე და მეოხ-  
მეუჭმნით ცოდვის იერომონახს იოანეს. მარინასი და ანასტასი-  
ასი საკითხავი მესამედი ბნელი იყო და არა წარიკითხოდა. ამისთვის ნუ მწყევთ,  
არამედ მოხსენებას ყოფდეთ, რათა თქვენცა მომიქსენნეთ უფალთან დღესა მას  
განკითხვისასა და თუ რამე შეცთომა იხილოთ, განმართეთ ღმრთის გულისათვის,  
მეტათ წაშლილი იყო და ვერ ვცნობდი. (ჩართულად) იოანე“ (49რ).

14. „ს ა კ ი თ ხ ა ვ ი წ მ ი დ ის ა და ყოვლად ქებულისა მოციქულისა და მა-  
ხარებელისა ი ო ა ნ ე ღ ვ თ ი ს მ ე ტ ყ ჭ ლ ი ს ა და კ ვ ნ ო პ ი ს თ უ ს  
და ყოვლისა ბრძანებისა და ბოროტად წელოვნებისა მისისათვის, რომელი ქმნა  
წინაშე იოანესსა ყოველთაგან ჰალაკთა ბოროტთა და ძნელთა კაცთაგან.  
გუაკურთხენ, მამაო! — იყო ვინმე კაცი პ ა ტ მ ო ს ჰალაკსა შინა მოგვ და ამი-

21. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. V

სი სახელი კ ვ ნ ო ბ . ესე მყოფი იყო მილიონით ორმეოცით ქალაქისაგან ქუ-  
აბსა შინა...“ 49r—59r.

15. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუჴნისა ანასტასი სინე-  
ლისა ქრისტეს მიერ შესუჴნებულთა და სარწმუნოებით დაძინებულთათჴს.  
გუაჴურთხენ, მამაო!—რაჲ არს ესე ღღეს, ჴ საყუარელნო, ვითარ მოსწრაფებით  
და ღირსებით შემოკრებულ ვართ...“ 61r—68v.

შენიშვნა: თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე,  
ეტიუდები..., V, გვ. 13).

16. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუჴნისა ეფრემ ასურ-  
ისა მეორედ მოსულისათჴს უფლისა ჩუჴნისა იესუ ქრისტესსა.—  
საყუარელნო, ნურარას პატივს სცემთ უფროჲს შეუორგულებელისა სიყუარუ-  
ლისა...“ 69r—82r.

17. „თქმული ანასტასი მონაზონისა სინელისა სასწაული-  
ისა მისთჴს იოანე მოციქულისა. — დასწერს კლიმი ალექსან-  
დრიელი მოსახსენებელთა მომხბრობელთა იოანეს თჴს ღთისმეტყუ-  
შლისა, ვითარმედ მოვიდა ოღესმე აღვიღსა რასმე ასიისა...“ 82r—86v.

18. „შაბათსა ყუჴლიერისასა ხსენებასა წმიდათა მამათასა სიტყუა წმიდი-  
ისა მამისა ჩუჴნისა ეფრემ ასურისა მამათათჴს შესუჴნებულ-  
თა. გუაჴურთხენ, მამაო!—გული ჩემი მეღმის, შემნდობელ მექმნენით მე,  
ძმანო და მონანო...“ 87r—91r.

შენიშვნა: თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ. (იხ. კ. კეკელიძე,  
ეტიუდები..., V, გვ. 52).

19. „სასწაული წმიდისა მთავარმოწამისა თეოდორესი. — კაცი  
ვინმე იყო მჴურვალე ფრიად სარწმუნოებასა ზედა...“ 91r—92v.

შენიშვნა: ტექსტი კიმენური რედაქციისა (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდ-  
ები..., V, გვ. 127).

20. „სწავლა იოანე ოქროპირისა, ვითარმედ უჴმს ქრისტეანესა  
საქმეთაცა კეთილთა მიგებაჲ სულისა.—ხედავთა, რაოდენთა კეთილთა ღირს  
მყუნა, რაოდენნი ნიჴნი მოგუანნიჴნა...“ 93r—95r.

შენიშვნა: ერთვის „ზანდუკი ამ წიგნისა, რომელი ზემორე წერილი არს“  
(96r).

ანდერძი: იხ. ზემოთ, შენიშვნა 13.

(1544)

4535

კვინტონს კურციუსი, ალექსანდრე მაკედონელის ისტორია. XIX

234 ფ.: (I+233); 19×15; ქაღალდი, კარტონის დაზიანებულ ყდაში; მხედ-  
რული, სათაურები სინგურიით; [XIX ს. დასაწყისი]; აკინძულია 1808 წ. (1r);  
მთარგმნელი—ანტონ კათალიკოსი (2r). დაუწერელია 2 v, 3r, 4v, 8v, 14v—16v.

„იოანეს მიერ ძრენსდემის ზედა დართუა. კვნტოს კურციუსისა საქმეთათჳს ალექსანდრე დიდისა მეფისა მაკედონელისა. წიგნი პირველი. თავი I.—ცხოვრებასა და საქმესა ალექსანდრესსა, სპარსეთისა სამეფოსა საბერძნეთისად დამამორჩილებელისასა, მრავალნი ბერძენნი აღსწერდენ.“ 17r—233r.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი შეიცავს თხზულების I ტომს, რომელიც 5 წიგნისაგან შედგება.

2. „ალექსანდრე მაკედონელის ისტორიას“ წინ უძღვის ა) „ნათესავსიტუაობა ალექსანდრე დიდისა რენეკციით“ (5r—8r); ბ) „წელთა აღწერა შემოკლებით კურციოსისა“ (9r—14r).

3. ხელნაწერს წინ უძღვის. მთარგმნელის, ანტონ კათალიკოსის „წინასიტყვაობა“ (1r—2r). მისი ტექსტი გამოკვეყნებულია S ფონდის აღწერილობის I ტომში (გვ. 512—513). წინასიტყვაობის დასაწყისი: „ირაკლის ყოვლად ბრწყინჴალესა მეფესა ქართჴმლთა და კახთასა. მის მეფობის სიმაღლესა. — იძულებული აწმყოამგან მდგომობისა, რომელი ორთა განრემზომთა რამგეთა დამაკუჭმებეს...“, ხელმოწერა: „მონაჲ და ძმაჲ შენი ანტონი, არხიეპისკოპოსი ვლადიმირისა და იეროპოლისა, 1762 წელს, ძებერუალს 16 დღეს“.

4. „ისტორია“ თარგმნილია სტეფანე კრაშენნიკოვის რუსულ თარგმანიდან (იხ. Квинта Курция, История о Александре Македонском... переведена с латинского С. Крашениниковым, СПб. 1809).

შინაწერები: 1. „ძმაო ყოვლად საყუარელო <კნიაზ ლეონ> ათანასიევიჩი; ეს პრედისლოვია არ დარჩეს, როგორც არის, ასე ზეიდამ დაადებინე შეკრჴაში, წელს ჩჴმ (1r, დაზიანებულია, იმავე გვერდზე გადაწერილია სხვა ხელით).

2. „ეს ალექსანდრე მაკედონელის წიგნი გავათავე მე გრგოლ დიაკონმა ბასა შინა ქანაქიჯასა, რომელ არს ძუელი იგი ნაურჩოვაჴ შაზადასი“ (3r).

3. „ქ. მე უღირს დიაკვან გულურჯიძე ვასილმა გავათავე წიგნი ვსე ალექსანდრე მაკედონელის ცხოვრება კრებულსა შინა. წელსა ჩჴიე. ქს ფგ, მარტის რვა“ (233v).

(1545)

4536

## ამირნასარიანი. XVIII

38 ფ.; 18×15; ქალღლი; ტვიფრულ ტყავადაკრულ ხის ყდაში; დამლილი; კიდებშემოხეული; ბოლონაკლული, აკლია შიგაც; მხედრული; სათაური სინგურით; [XVIII ს.].

„მეოთხე ფარდი დ: რვეული დ. ქ. კარი პირველი დასაწყისი. ამირნასარიანი, თქმული სპარსთა ენისაგან ქართულად ბატონიშვილის გამგებლის ვახტანგისაგან. ანდერძი შაქირისა ძისა თვისისა თანა.—იყო ჴელმწიფე ქექაოზ და შვილი მისი ამირნასარ და შვილი ამირნასარისა ალექსანდრე.“ 1r—34r.

შენიშვნები: 1. ტექსტს ერთვის: ა. ლექსი „ენა მჴარე, ენა ტკბილი...“ (34r); ბ. ცნობა ქართული ასოების რიცხვითი მნიშვნელობის შესახებ: „ა, ერთი, ბ ორი, გ სამი...“ (34v); გ. ლექსი ადამ და ევას შეცოდების შესახებ „აჲა მფლობელი, ყოვლის მყრობელი, რა გარდამოხდა, გაიცადა რა...“ (35r—38v).

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს (იხ. Описание, II, 33, 507).

მინაწერი (ტექსტის ხელით): „ქ. სასო ჩვენო, უფალო იესო ქრისტე. ღმერთო ჩვენო, სწავლა კეთილად მოუხდინე მონასა შენსა ჟარიასა, რათა ისწავლოს წიგნი, გაქოს, გაიღოს და გემსახუროს. ამინ და კრიელისონ(!)“ (34v).

(1546)

4537

## საგალობელთა კრებული. XIX

38 ფ.; 16,5×10; ქაღალდი; ახლად რესტავირებული, ლედერინის ყდაში; ბოლონაკლული; [XIX ს.]; მხედრული.

1. „გალობა ოფლისა(!) ჩუენისა მიმარ(!) იესო ქრისტე[სა], გალობა ა, ვმა ვ. სძლისპირი.—ზღუა მეწამული კვერთხმან განაპო...“ 1r—9r.

2. „გალობანი წმიდისა ანგელოსისა მიმართ მცველისა სულთა და ჟორცთა ჩვენთასა. ვმა მ, გალობა ა, სძლისპირი. — უგალობდეთ უფალსა, რომელმან განიყვანა ერი...“ 9v—15v.

3. „დაუჯდომელი. საგალობელი დაუჯდომელი უფროსად კურთხეულისა დიდებულისა დედოფლისა ჩვენისა ღმრთისმშობელისა დამარადის ქალწულისა მარია მისა: — უფალო დადაპყავსა ზედა ხმა ვ. ყოველი სასოება.—წინა საუკუნეთა განზრახვისა განცხადებად გაბრიელ მოიწია...“ 15v—38v.

წყდება: „...გუაკურთხენ შენ, სძალო ღმრთისაო, რომელმან გვშევ ჩვენ მკურნალი...“.

(1547)

4538

## კრებული (ფრაგმენტი). 1834

12 ფ.; 17,5×22; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; 1834 (2v).

1. [თეიმურაზ I, ვარდ-ბულბულიანი]. „...ხმამალას შენსა მქებელსა გარეგან რისთვის მალალო...“ 1r—2v.

შენიშვნა: ხელნაწერში მოთავსებულია „ვარდ-ბულბულიანის“ ბოლო ნაწილი სტრ. 854-დან (იხ. თეიმურაზ I, თხზულებათა სრული კრებული აღ. ბარამიძისა და გ. ჯაკობიას რედაქციით, გვ. 13).

2. [ქაიხოსრო ანდრონიკაშვილი მიჯნურთ ბადე]. „ანბავი პირველი ფრანგისტან ჭაბუკისა, ოდეს იხილა მრავალთ ყვავილთა შიგან ყვავილი უცხო, რომელსა ეწოდებდის სახელათ გულბარ...“

მათში ერთა უცხო რამ რა ვნახე, ცეცხლი ჩამიგზნაო...“ 3r—12v.

შენიშვნები: 1. „მიჯნურთ ბადე“ გამოქვეყნებულია დ. ჩუბინოვის ქრესტომათიაში („ქართული ქრისტომათია“, ნაწილი მეორე, ახლად დაბეჭდილი დავით ჩუბინოვისაგან, 1863, გვ. 10—21) და ქართული სიტყვა-კაზმული მწერლობის ანთოლოგიაში (II, 1928, გვ. 257—266); ხელნაწერის ტექსტი ნაბეჭ-

დისკან განსხვავდება. დ. ჩუბინოვის გამოცემისაგან განსხვავებული ადგილები ხელნაწერში უცნობ პირს თანქრით შემოუხაზავს და სათანადო წარწერებიც გაუქუთებია.

2. ხელნაწერს ჰქონია თავისი პაგინაცია. მის მიხედვით, ამჟამად შემორჩენილია 83—106 გვერდები.

ანდერძი: „დასრულდა. წელსა 1834, იანვარსა 3 დღესა გავათავე ეს წიგნი“ (2v).

(1548)

4539

**დიმიტრი ბაგრატიონი, წამება ქეთევან დედოფლისა, XIX**

15 ფ.; 27×14; ქალაღი; უყდო; ფ. 1 მოვარდნილია; ბოლონაკლული (დაუმთავრებელი); [XIX ს.].

„წამება ქეთევან დედოფლისა ახლად თქმული თავადის დიმიტრი ბაგრატიონის მიერ. — შენ უწინარეს ყოველთა საუკუნეთა მყოფელთ...“ 1r—15v.

მთავრდება: „...ხორცთა დაწვითა [დაგვითა], სიმხნითა დაუკვნესითა...“.

შენიშვნები: 1. გადამწერს, როგორც ჩანს, განზრახული ჰქონდა შემდეგის გადაწერაც, რადგან 15v-ზე ცარიელ ადგილზე ახალ-ახალ ტაეპების დასაწყისების შესაბამის ადგილებზე საზედაო ასოები გამოყვანილი.

2. „ქეთევანის წამების“ ტექსტი სამჯერაა გამოცემული: 1819, 1876 და 1895 წლებში.

(1549)

4540

**დიმიტრი ბაგრატიონი, წამება ქეთევან დედოფლისა. 1826**

8 ფ.; 34×22; უყდო, ლურჯი ქალაღი; მხედრული; 1826 წ. (8r); გადამწერი—გიორგი ჩოლაყოვი (8r).

„წამება ქეთევან დედოფლისა ახლად თქმული თავადის დიმიტრი ბაგრატიონის მიერ. — შენ უწინარეს ყოველთა საუკუნეთა მყოფელთ...“ 1r—7r.

შენიშვნები: 1. ტექსტს წინ უძღვის: „წამება წმინდის ქეთევან დედოფლისა ლექსად თქმული სანკტებეტერბურლის ტიპოგრაფის შინა იოანესოვისასა წელსა ჩუთ ივლისის კა დღესა. მისს უგანათლებულესობას კელმწიფეს საქართველოს მეფის ირაკლის ასულს ქეთევანს მოსკოვით სანკტებეტერბურლს. — მეფის ასულო, ქვე კეთილ სულო...“ 1r.

2. ტექსტს მოსდევს გრიგოლ იოანესძე მუხრანბატონის ლექსი: „მათს მაღალ ბრწყინვალეზს უმოწყალესს ხელმწიფეს თავადს დიმიტრი გიორგისძეს ბაგრატიონს. სანკტებეტერბურლით მოსკოვს. — მაღალ ბრწყინვალეს თავადსა დიმიტრი ბაგრატიონსა...“ 7r—8r. ავეტორი ლექსისა ბოლოშია დასახელებული: „თქუენს მაღალ ბრწყინვალეზს მორჩილ მონად ვარ მდგომარე მუხრანბატონის იოანესძე გრიგოლ ერთგულ მხმობარე“.

3. „ქეთევანის წამება“ სამჯერაა გამოცემული: 1819, 1876 და 1895 წლებში.

ანდერძი: „ჩყვ-სა წელსა, თებერვლის 29-სა დღესა. გარდანუსხულ არს ჩემ გიორგი ზოლაცოვისა მიერ“ 8რ.

მინაწერები: 1. „დაბეჭდილიდამ არის გადმოწერილი“ 1რ.

2. „ახვედრა წილმან სამართლად სასჯელი ქნას“ (8რ, ხვეულწერილობით).

(1550)

4541

ქილილა და დამანა (ფრაგმენტი). 1753

9ფ.; 32×20; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი, ძალზე დაზიანებული, კიდევებუმოხეული; 1753 (9რ); გადამწერი მიქაელ (9რ);

[ქილილა და დამანა] „...და დავრდომილთ წესი შემქმნია და მოკუდავებისა სირათა მიწევნილ კარ...“ 1რ—9რ.

შენიშვნები: 1. ტექსტი შეიცავს მე-5 და მე-6 კარის ნაწილებს. ფრაგმენტი, „ქილილა და დამანას“ 1949 წ. გამოცემის მიხედვით, იწყება 386 გვერდზე (სტრ. 3 ქვევიდან).

2. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ იხ. Описание..., II, გვ. 486.

ანდერძი: „დასრულდა ძალითა ღმრთისათა: თვესა სეკდემბერსა კე; ქკსა ქრეს აქეთ: ჩღნგ. დიდება ღმერთსა, ყოვლისა კეთილისა სრულ მყოფელსა; ღმერთო, დაიცევ ორთავ ცხოვრებათა კეთილმორწმუნე და მართლმადიდებლობისა სვეტი და სიმტკიცე რაჭის ერისთავი როსტომ, რომელმან ინება წიგნისა ამის ყოვლითურთ სიბრძნითა და მეცნიერებითა შემკობილისა აღწერა და აჟმარე დღეგრძელობასა და მშვიდობაში და კარგათ ყოფაში და ორთავე შინა ცხოვრებათა შემწე და მფარველ ეყავ მას. ამინ. ჴელითა უცებად მჩხრეკელის მდივან-მწიგნობრის მიქაელი სათა“ (9რ).

მინაწერები: 1. „ქ. ღმერთო, დამბადებელო ყოვლისა მპყრობელო, რომელმან სიტყვითა შენითა შექმენ ცა და ქვეყანა, მიყავ მარჯვენე შენი, აძლიერე სრულიად იმერთა მეფის ასული ბატონისშვილი დარეჯან და კეთილად აჰყოფე შეილებიანათ ორთავე შინა ცხოვრებათა. ამინ“ (9რ).

2. „პეტრე უშიკაშვილის“ (7რ). მისივე ხელით: „ქილილა და დამანას ფურცლებია“ (იქვე; 9რ).

# საქივალეები

## 1. ხელნაწერთა ძრონოლოგიური ტაბულა

საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის №	საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის №
XI	3479 გ ეტრატი	XVII—XIX	3727
XI—XII	3474 ეტრატი, პალიმფსესტი	1708	3683
XII	3478 ეტრატი	1721	3614 (მოსკოვი)
"	3480 ბ ეტრატი	1729	3702
XII—XIII	3280 ა ეტრატი	1733	4500 (მოსკოვი)
"	3479 ა ეტრატი	1745	3628
"	3479 ბ ეტრატი	1746	3646 (თბილისი)
"	3480 ა ეტრატი	1753	3633
XIII	3476 ეტრატი	"	4541
XIII—XIV	3472 ეტრატი	1758	3639
XIV	3954 ეტრატი	1759—1764	3244
XIV—XV	3280 ბ	1762	3652
"	3485 ა ეტრატი	1763	3711 (ყიზლარი)
"	3902 ეტრატი, პალიმფსესტი	1766	3645 (მოსკოვი)
XV	3477 ა ეტრატი, პალიმფსესტი	1767	3632
"	3477 ბ ეტრატი	1779—1780	3657
"	3485 ბ ეტრატი	"	3658
"	3918 ეტრატი	1780	3634
"	3953 ეტრატი	"	3660
XV—XVI	3475	1791	3467
"	3485 გ ეტრატი	1792	3443
XVI	3624	1794—1820	3729
"	3949 ეტრატი, პალიმფსესტი	1795	3650 (გარეჯის ნათლისმცემლის მონასტერი)
XVI—XVII	3481 ეტრატი	1797	3685
"	3485 დ ეტრატი	1799	3638
"	3947 ეტრატი	"	3719
XVIIს. II ნახ.	4529	XVIII	3226
XVII	3473	"	3269
"	3482	"	3270
"	3484ა	"	3273
"	3698	"	3274
"	3942	"	3278
"	3946	"	3283 ბ
"	4499	"	3283 ბ <sub>1</sub>
"	4528	"	3283 ზ
XVII—XVIII	3484ბ	"	3350
"	3626	"	3364
"	3944	"	3428
"	3948	"	3622
"	4040	"	3627
"		"	3629

საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის №	საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის №
XVIII	3630	1829	3236
"	3631	"	3621 (შუშა)
"	3662	"	3682
"	3673	1829	3699
"	3674	1832	3712
"	3675	"	3713
"	3690	1834	4538
"	3691	1836	3444
"	3708	1837	3703
"	3718	1838	3637
"	3721	1840	3468
"	3722	"	3689
"	3860	1841	3441
"	3943	1842	3237
"	3950	"	3684
"	3951	"	3688
"	3952	1843	3692
"	4530	"	3716
"	4532	1845	3677
"	4536	1847	3647
XVIII—XIX	3277	"	4526
"	3283 ე	1849	3442 (ტფილისი)
"	3361	1850	3360
"	3661	XIX ს. I ნახ.	3276
"	3724	"	3279
"	4008	1851	3620
1800	3619	1856	4525
1800	3642 (ტფილისი)	1857	3623
1804	3615	1861	4013
1805	3717	1865	3446
1806	4527	1869	4001
1807	3664	1872	3227 ბ (ვლადიკავკაზი)
1808	3704	1875	4003 (კალის იფრარი)
1809	3731	1876	3275
"	3656	1878	3714
"	4432 (ტფილისი)	1881	3283 ლ
1810	3655	1883	4005
"	3663	1887	3252
1812	3696 (პეტერბურგი)	1891	3616
1815—1820	3728	1894	3612 (კვიშხეთი)
1816	3649	1895	3346
1817	3486	XIX	3227 ა
1818	3998	"	3228
1818—1825	3709	"	3228 ლ
1819	3235	"	3234
1821	3617	"	3238
1822	3359	"	3239
"	3653 (ტფილისი)	"	3251
"	3670 (პეტერბურგი)	"	3271
"	4011 (პეტერბურგი)	"	3281
1824	3641	"	3282
1825	3272	"	3283 ა
1826	4540	"	3283 ა <sup>1</sup>
1828	3694 (პეტერბურგი)	"	3283 ბ



სატკუნე ან წელი	ხელნაწერის №	სატკუნე ან წელი	ხელნაწერის №
XIX	3283 ვ	XIX	3862 ე
"	3356	"	3945
"	3357	"	3986
"	3358	"	3999
"	3362	"	4000
"	3366	"	4002
"	3398	"	4004
"	3430	"	4006
"	3445	"	4007
"	3529	"	4012
"	3618	"	4014
"	3625	"	4015
"	3635	"	4088
"	3366	"	4148
"	3640	"	4284
"	3643	"	4531
"	3644	"	4533
"	3648	"	4534
"	3651	"	4535
"	3654	"	4537
"	3665	"	4539
"	3666	1900	3342
"	3667	"	3344
"	3668	XIX--XX	3343
"	3669	"	3345
"	3671	"	3863
"	3672	"	3971
"	3679	"	4009
"	3680	"	4010
"	3681	XX	3348
"	3686		
"	3687		
"	3693		
"	3695		
"	3697		
"	3700		
"	3701		
"	3705		
"	3706 (მოსკოვი)		
"	3707 ა		
"	3707 ბ		
"	3707 გ		
"	3710		
"	3715		
"	3720		
"	3723		
"	3725		
"	3726		
"	3730		
"	3732 (ქუთაისი)		
"	3862 ა		
"	3862 ბ		
"	3862 გ		
"	3862 დ		

## 2. პირთა ხაძივგელი

ა

- აბაშიძე ანასტასია (იმერთა მეფის სძალი) 3640 (მინ. 2,3); 3727 (მინ. 1)
- აბაშიძე ევგენი 3643 (მინ. 2)
- აბაშიძე ვალერიან არქიმანდრიტი 3643 (მინ. 2)
- აბაშიძე იოანე ბლალღოჩინი 4003 (ანღ.)
- აბაშიძე ქაიხოსრო გიორგის ძე 3356 (მინ. 1)
- აბღია (მოწ.) 3269:18 (შენ. 1)
- აბესაძე ნ. 4432 (შენ. 3)
- აბიბო (წმ.) 3637 (მინ. 2)
- აბიბოს ნეკრესელი 3637:6,20; 3638:5 (შენ.)
- აბო ტფიღიღე 3269:7 (შენ. 1,2); 3627:39; 3638:12 (შენ.)
- აბრამ მღვდელი 3273 (მინ. 1)
- აბრაჰამ მეგვიბტელი (ცნობა-ვნებუღი) 3639:1 (შენ 2 ნღ)
- აბულაძე იღია 3269:21 (შენ. 2); 3637:6 (შენ. 1), 11 (შენ.), 21 (შენ. 1); 3640:12 (შენ.); 3687:3 (შენ. 2); 3698 (შენ. 1)
- აბულაძე იუსტინე 4528:1 (შენ.)
- აგაბო 3627:35
- აღარნასე მთავარი 3860 (მინ. 20)
- აღღი ტარსელი 3639:1 (შენ. 2 მბ)
- ავალიშვიღი გიორგი 3444 (შენ. 1, 2, 2 ბ); 4011(შენ. 2)
- ავეტია (ავტ.) 3723:173 (შენ. 1,2)
- ავთანდიღ გოჰრა მდივნისშვიღი (ავტ.) 3686:38
- ავქსენტი (წმ.) 3627:13, 76
- აზარია (წმ.) 3480 ა (შენ.); 3627:17
- აზონ 3860 (მინ. 13)
- ათანასე აღექსანდრიელი (წმ.) 3627:49; 3639:1 (შენ. 2 მვ)
- აკღლა (წმ.) 3627:52
- ათანასე 3954 (მინ.2)
- ათანელიშვიღი ღიღი 3708 (შენ. 2,4)
- ათენოვე მღვდელთმოდღვარი 3637 (მინ. 11)
- ანა ბატონიშვიღი 4011 (ანღ.)
- ანა იმერეთის დედღოფალი 3704:1 (შენ. 1)
- ანაკსაღორე 4500:1 (შენ. 2)
- ანანია შირაკელი 3668 (შენ. 4 ბ)
- ანანია (წმ.) 3480 ა (შენ.); 3627:17
- ანასტასი სინელი (ავტ.) 4534:15,17
- ანასტასი სპარსი (მოწ.) 3627:53
- ანასტასია (ღიღიბტრი ბაგრატიონის ქალიშვიღი) 3723:49 (შენ.)
- ანასტასია (წმ.) 3627:22; 4534:13 (შენ.)
- ანახანუმ დედღოფალი 3686:40
- ანგია წინასწარმეტყვეღი 3627:16
- ანღრია იერუსალიმელი 3276:1; 3645
- ანღრია კაბადუკიელი 3625:2
- ანღრია საღღოსი 3636 (მინ. 1, 2); 4533:1, 2 (შენ. 2)
- ანღრონიკაშვიღი ქაიხოსრო (ავტ.) 4538:2
- ანთიმოს ანტიოქიის პატრიარქი 3486 (მინ. 1 ა)
- ანნა დედღოფალი 3703:8
- ანნა ერისთავის ქალი, მეფეთა სძალი 3226 (შენ. 3)
- ანნა რენაბახში (ასული მოღაბადისა) 3279 (ანღ.)
- ანნა (წმ.) 3480 ა (შენ.); 3627:9,65
- ანტონი (გაღამწერი) 3918 (შენ. 4)
- ანტონ მარტომყოფელი 3269:22 (შენ. 1, 2, 4 ბ)
- ანტონ I კათალიკოსი 3228 დ (შენ. 1); 3237 (შენ.1); 3272 (შენ. 2); 3445 (შენ. 2,3); 3486 (შენ. 2 ბ); 3632:11 (შენ. 1); 3634 (შენ.); 3638:1—20

- (შენ. 2 ბ); 3653 (შენ. 2), (ანდ.); 3654 (შენ.); 3657 (შენ. 2), 3658 (შენ. 1); 3659 (შენ. 1); 3660 (შენ. 1); 3663:1 (შენ. ა, ბ), 3 (შენ. 1 ა, ბ, ანდ. მინაწ.); 3670 (შენ.); 3673 (შენ. 1); 3685 (შენ. 2 ა, ბ, ვ); 3686:55; 3687:1 (შენ.), 2 (შენ.), 3 (შენ. 1, 2); 3690 (შენ. 1 ა); 3704:37; 3717 (შენ. 1, 3); 3723:14; 3726:21; 3731:1 (შენ. 2), 8 (შენ.), 9 (შენ.); 4002 (შენ. 1, 2); 4008 (შენ.); 4535 (შენ. 3)
- ანტონ II კათალიკოსი 3726:8; 3998 (შენ. 1)
- ალექსანდრე არჩილის ძე (ბატონიშვილი) 3700 (ანდ.); 3728:4 (შენ. 1)
- ალექსანდრე (ბაგრატ ბატონიშვილის ძე) 3636 (მინ. 2)
- ალექსანდრე ერეკლე II-ის ძე (ბატონიშვილი) 3725:3 (შენ. 1)
- ალექსანდრე მაკედონელი 3619 (შენ. 1); 3623 (მინ.); 3673 (შენ. 2 ბ); 3860 (მინ. 13); 4284 (შენ. 2); 4535
- ალექსანდრე მეფე (I) 3677:9
- ალექსანდრე მეფე (II) 3244 (მინ. 1); 3706:6
- ალექსანდრე ნიკაიის (დიდი ხელმწიფის შვილი) 3467 (მინ. 1)
- ალექსანდრე (I) პავლეს ძე, რუსეთის იმპერატორი 3279 (ანდ.); 4526 (ანდ. 2)
- ალექსანდრე კელმწიფე 3728:3 (შენ. 1)
- Алексеев** 3726:31 (შენ. 1)
- ალექსევი იოელ (გადამწ.) 3653 (ანდ.)
- ალექსი მხატვარი, გრიგოლ მღვდელის ძე, მღვდელ-დეკანოზი (გადამწ.) 3633 (ანდ.)
- ალექსი მიხეილის ძე, რუსეთის ხელმწიფე 3614 (შენ. 1)
- ალექსი (ლეთისკაცი) 3627:107; 3640:1
- ალექსიეფ-მესხიევი სოლომონ (ავტ.) 3282 (ანდ.)
- ალექსიშვილი ანდრია (გადამწ.) 3706 (ანდ. 2)
- ალექსიშვილი ტარასი სოლომონის ძე, მღვდელ-მონაზონი 3694 (ანდ.)
- ალეცი (ავტ.) 3622:1, (შენ.1)
- ალმასხან ბატონიშვილი 3723:107, 129 (შენ. 1), 130 (შენ.)
- ალხაზა 3614 (მინ. 9)
- ამბაკომ წინასწარმეტყველი 3627:2
- ამბერკი იეროპოლელი 3642:26 (შენ. 1)
- ამბროსი მედიოლანელი 3627:7; 3647:4
- ამილახვარი 3703
- ამილახვარი იოანე 4528 (მინ. 1)
- ამილახვარი ოთარ 3633 (მინ. 2)
- ამონი (წმ.) 3632:4 გ; 3639:1 (შენ. 2 ია)
- ამირეჯიბი სიმონ 3998 (მინაწ.)
- ანტონ (წმ.) 3627:48
- ანტონ კუონდიდის მიტროპოლიტი, ცაგერელი 3275:2
- ანუსია (წმ.) 3627:30
- ანშინოვი ალექსანდრე იაკობის ძე (გადამწ.) 4526:1 (შენ., ანდ. 1, 2, 3, 4)
- აპოლონიო 3639:1 (შენ. 2 იგ)
- არვანდ გუშნასპი || არვანდ გუბნასპი 3637:9
- არიანე 3703:7 (შენ. 3)
- არისტოტელი 3274 (შენ. 1); 4500:1 (შენ. 2)
- არლოვი 3708 (მინ. 65)
- არსენ ბულმაისის ძე 3731:1 (შენ. 2)
- არსენ, დავით აღმაშენებლის მოძღვარი 3725:4
- არსენ დიდი, ქართლის კათალიკოსი (საფარელი) 3270:1 (შენ. 2); 3637:6, 20, 21
- არსენ ვაჩეს ძე 3652 (შენ. 3)
- არსენ იყალთოელი 3269:20 (შენ. 2 ზ); 3620 (შენ. 1); 3652 (შენ. 3)
- არსეი, ძე არბიანისა (მიღთა მეფე) 3860 (მინ. 14)
- ანტაქსერკსე 3860 (შენ. 3)
- არტემი, თესალონიკელი ეპისკოპოსი (მოწ.) 3627:114
- არქიპა (წმ.) 3627:81
- არჩილ მეფე 3726:30
- არჩილ მეფე 3270:4 (შენ.); 3619 (შენ. 1) 3700:1, 2 (ანდ.); 3704:14, 15, 39, 40; 3706:12 (შენ.); 3708 (მინ. 14); 4530 (შენ. 3, 4)

არჩილი (მოწ.) 3269:11; 3637:14; (ანდ.  
7); 3638:3; 3687:1  
ასათიანი ი. ი. 4010 (შენ. 4)  
ასათიანი ლ. 3269:19 (შენ. 3)  
ასან-ხან 3467 (მინ. 1)  
ასაფ 3641  
ასთანდარ 3954 (მინ. 3)  
აფნასიევ-ჩუჟბინსკი (მთარგმნელი)  
3227 ა (შენ. 2, ანდ.)  
აქიმოვი იოანე 3723:140, 245  
ალათანგელოსი (წმ.) 3627:54  
ალათია (წმ.) 3627:67  
ალათონ (გადამწ.) 3719 (ანდ. 1, 2)  
ალასი-ხან 3860 (მინ. 8)  
ალაპი (წმ.) 3627:105  
ალბულა (ავტ.) 3682:6; 3683:6 (შენ.)  
ალსაბაძე ანასტასია მიხაილის ასული  
3467 (მინ. 1)  
ალსაბაძე დავით მიხაილის ძე 3467 (მინ.  
1)  
[ალსაბაძე] ვლადიმერ||ლადო 3467 (მინ.  
1)  
[ალსაბაძე] იაკინთე მიხაილის ძე 3467  
(მინ. 1)  
[ალსაბაძე] იოვანე მიხაილის ძე 3467  
(მინ. 1)  
[ალსაბაძე მიხაილ] 3467 (მინ. 1)  
ალსაბაძე ოლგა ანუ ლიზა მიხაკას ასუ-  
ლი 3467 (მინ. 1)  
ალსაბაძე სანდრო მიხეილის ძე 3467  
(მინ. 1)  
აშოტ ერისთავთ-ერისთავი 3637:4  
ახალშენოვი იოსებ 3271 (მინ.)  
აჰმათ-ხან 3860 (მინ. 9)

## ბ

ბაკა (გადამწ.) 3475 (ანდ.)  
ბაბათაშვილი იოსებ ტფილელი 3704:18  
ბაგრატ ბატონიშვილი 3636 (მინ. 2);  
3686:67; ბაგრატ იაგორის 3636 (მინ.  
1)  
ბაგრატ კურატპალატი 3244:3 (შენ. 3 დ)  
ბაგრატიონი გრიგოლ იოანეს ძე 3670  
(შენ. 3); 3686:76, 79, 80 (შენ.);  
3723:203

ბაგრატიონი დავით (ბაგრატ ბატონი-  
შეილის ძე) 3636 (მინ. 2)  
ბაგრატიონი დიმიტრი 3444 (შენ. 2 ბ);  
3723:42—53, 62, 115, 256, 257;  
4539; 4540 (შენ. 2)  
ბაგრატიონი ლუარსაბ, იულონ ბატო-  
ნიშვილის ძე 3677:1 (ანდ.)  
ბარბარე ანახანუმ დედოფლის და  
3686:40  
ბარბარე, გრიგოლ წერეთლის მეუღლე  
3673 (შენ. 3)  
ბარათაშვილი იესე მდივანბეგი 3725:3;  
(შენ. 2)  
ბარათაშვილი იოვანე 3467 (შენ. 4, 5,  
ანდ. 2)  
ბარათაშვილი ლეონიდ (მთარგმნელი)  
3227 ა  
ბარათაშვილი ნიკოლოზ 3723:63, (შენ.)  
64, (შენ. 1), 65 (შენ. 1), 66, (შენ. 1),  
74, (შენ. 1)  
ბარათაშვილი ოსე 3682 (ანდ. 1)  
ბარათაშვილი-ქავთარაშვილი მამუკა  
4500 (შენ. 4)  
ბარათოვი ბარამ იხ. გერმანოზიშვილი  
ბარამ  
ბარათოვი ზაალ 3723:136  
ბარამისშვილი ეფანე 3728:6 (შენ. 28)  
ბარამიძე ალექსანდრე 3228 გ (შენ. 3);  
3283 ბ 1 (შენ. 4); 3619 (შენ. 4);  
3623 (შენ.); 3686:1 (შენ.), 54 (შენ.);  
3692 (შენ. 1); 3693:1 (შენ.); 3700:1  
(შენ.); 3704:12, 14, 19, 41 (შენ. 2);  
3706:1 (შენ.); 3708 (შენ. 1);  
3723:12 (შენ.), 16 (შენ.), 17 (შენ.)-  
18 (შენ.), 271 (შენ.); 289 (შენ.), 293  
(შენ.); 4500:1 (შენ. 1); 4526:3 (შენ.);  
4529:2 (შენ.); 4538:1 (შენ.)  
ბარკლაი 3860 (მინ. 28)  
ბასილი|ვასილი დიდი 3270:5 (შენ. 2);  
3474 (შენ. 1); 3620 (შენ. 1); 3627:32,  
61, 89; 3632: 1 ვ, ზ, 4 ზ, თ, 8 ბ, 9  
ა, ვ, იბ, 10 ა, ვ; 3634:2, 13 ე, ლ. ნ;  
3640:10; 3661:1—4, 7—29; 3664:1;  
3677:2 (შენ. 2); 4534:11 (შენ.)  
ბაუმეისტერი ფრიდერიკოს ხრისტი-

- ნოს 3661:1; 3663:1 (შენ. ა ბ);  
3663:2
- ბაქარ (ვახტანგის ძე) 3359:1 (შენ. 2)  
ბაქრაძე ალექსი 3342 (შენ. 1), 3343  
(ტექ. აღწ., შენ. 1); 3344 (ტექ. აღწ.  
შენ. 4); 3345 (ტექ. აღწ.,  
შენ. 1); 3346 (ტექ. აღწ., შენ. 2);  
3347 (ტექ. აღწ., ანდ. 2); 4002 (შენ.  
4); 4003 (ანდ.); 4005 (შენ. 1, ანდ.);  
4013 (ანდ.); 4088 (შენ. 1); 4284  
(ანდ.)
- ბაქრაძე დიმიტრი 3272 (შენ. 2); 3486  
(შენ. 4); 3668 (შენ. 2, 4 დ); 3672  
(შენ. 2); 3860 (შენ. 1)
- ბაქრაძე ფილარეტ 4004 (მინ.)
- ბაღინოვი ნიკოლოზ მოსესის ძე 3682  
(ანდ. 2)
- ბეგლარ 3708 (მინ. 54)
- ბედუინ 3707 ბ
- ბეგთაბეგოვი ესავ (გადამწ.) 4527 (ანდ.)
- ბენიამენ მონაზონი 3639:1 (შენ. 2 იბ)  
ბერა 3708 (მინ. 23)
- ბერიძე ვახტანგ 3724:5 (შენ.)
- ბერძენიშვილი ნ. 3486 (შენ. 4); 3668  
(შენ. 1 დ); 3669 (შენ. 4); 3700:1  
(შენ.); 3704:14; 3860 (შენ. 1)
- ბესარიონ (ქართველი ბერი) 3677:2  
(შენ. 2)
- ბესტუჟოვიტ-ტოუბეცკოვი 3708 (მი-  
ნაწ. 65)
- ბეჟა მანდატურთუხუცესი 3682:6;  
3683:6
- ბიძინა (მოწ.), 3269:10, 13; 3637:16,  
(ანდ. 9)
- ბონაპარტე 3860 (მინ. 22)
- ბოჰორიძე გიორგი 4527 (შენ.1)
- ბრეგაძე დავით 3705 (შენ. 2)
- ბრეგაძე თამარ 3480 (მინ. 2); 3683:2  
(შენ.)
- ბრიხსონი (ავტ.) 3726:32
- ბროსე მარი 3637 (მინ. 14); 3682 (შენ.  
2), (ანდ. 3); 3703:6 (შენ. 4), 7 (შენ.  
2); 3729:3 (შენ. 2)
- ბუღაღ-ოღლანი 3723:151
- Будикашвили** 3398 (შენ. 2); 3429  
(შენ. 2); 3430 (შენ. 2)
- ბუჟაშვილი ლომი 3473 (მინ. 2)
- ბ**
- გაბადაძე ნიკოლოზ არხიმანდრიტი 3473  
(მინ. 3)
- გაბაშვილი ბესარიონ 3686:1 (შენ.),  
2—11, 71 (შენ.); 3723:6 (შენ.), 20,  
21, 23, 35, 90—95, 98, 111, 124—  
127, 129—132, 156—165, 173, 186,  
187, 189, 190, 200, 205, 225, 262—  
266, 289.
- გაბაშვილი ზაქარია 3686:92; 3704:49,  
(შენ.); 3723:285, 286 (შენ. 2)
- გაბაშვილი იოსებ 3686:53
- გაბაშვილი ტიმოთე 3244:1 (შენ. 2)  
3 (შენ. 4); 3651 (შენ.); 3679, (შენ.1)  
3680; 3725:2 (შენ.)
- გაბრიელ მღვდელ-მონაზონი 3473 (მინ.  
1)
- გაბრიელ არქიმანდრიტი 3677:2 (შენ. 2)
- გაბრიელ მთავარანგელოსი 3627:116
- გაბრიელ მცირე 3643. (მინ. 1)
- გავრიელ მეფის მოძღვრის იოანეს ძე  
3638:20 (შენ. 2 ბ)
- გაიანე (წმ.) 3638:20; 3640:12
- გაიოზ რექტორი 3270: 2 (შენ. 2, ანდ. ა,  
ბ); 3283 ბ 1(შენ. 4); 3638:20 (შენ. 2  
ბ); 3660 (შენ. 2 ბ); 3686:71; 3723:20,  
156 (შენ. 1)
- გამალიელი იკორთის არქიმანდრიტი  
(გადამწ.) 3639 (ანდ.)
- გამრეკელი-თორელი სტეფანე 3986  
(მინ.)
- გამყრელიძე ლუკა (გადამწ.) 3664  
(ანდ.); 3727 (ანდ.)
- გარსევანოვი ნიკოლოზ (გადამწ.) 3711  
(ანდ.)
- გარდაბანოს 3703:3
- გარსევან ეშიკალასბაში 3728:6 (შენ.  
18)
- გაჩიო 3703:3
- გაწერელია აკ. 3723:274 (შენ. 2)
- გეგეჩკორი || გეგეჩკორი || გეგეჩკორი  
3723:8,30, 31

- გელაძე ალექსი გიორგის ძე (გადამწე)  
3446 (ანდ.)
- გერასიმე (წმ.) 3627:94
- გერმანე 3627:25, 69
- გერმანე 3625:3 (შენ. 2)
- გერმანოზ კოსტანტინეპოლელი (ავტ.)  
3632:1 ბ
- გერმანოზიშვილი ბარამ 3686:22;  
3723:133, 134, 228 (შენ.); 3732,  
(შენ. 2)
- გელასია ქალწული 3639:1 (შენ. 2 ნთ)
- გეუა 3274 (შენ. 3)
- გეურქ კათალიკოსი 3467 (მინ. 1)
- გეხტმანი გ. ნ. 3616 (შენ. 3, ანდ. 1, 2,  
3)
- გვრობანდაკ 3637:9
- გიგინეიშვილი ივანე 3698 (შენ. 1)
- გიორგი 3708 (მინ. 8, 20)
- გიორგი 3472 (მინ. 4)
- გიორგი 3478 (მინ.)
- გიორგი ამილახვრიშვილი (მინბაში)  
3728:6 (შენ. 36)
- გიორგბ ბატონიშვილი (ბაქარის ძე?)  
3723:285
- გიორგი ბატონიშვილი იხ. გიორგი XII
- გიორგი დიაკონი (გადამწე.) 3443 (ანდ.)
- გიორგი თარგმანი იხ. გიორგი მთაწმი-  
დელი
- გიორგი III 3701:1, 2; 3860 (მინ. 31)
- გიორგი V მეფე (ბრწყინვალე) 3682:5;  
3683:5 (შენ. 5)
- გიორგი XI მეფე 3430 (შენ. 1 ბ); 3665  
(შენ. 4 ბ); 3666 (შენ. 4 ბ)
- გიორგი XII მეფე 3282; 3443 (შენ. 1 ბ);  
3467 (შენ. 4, ანდ. 2); 3632:11 (შენ.  
2); 3633 (მინ. 2); 3636 (მინ. 2); 3637  
(მინ. 13); 3643 (მინ. 2); 3719 (შენ.  
2); 3723:29 (შენ. 1); 3725:3 (შენ. 1);  
3729:4; 3860 (შენ. 2); 3986 (მინ.);  
3998 (შენ. 1); 4005 (შენ. 4)
- გიორგი მთაწმიდელი 3280 ა (შენ.  
2); 3280 ბ (შენ. 2); 3472  
(შენ. 4); 3474 (ანდ. 1); 3624  
(შენ. 3); 3626 (შენ.) 3632:4 ზ; 3637:  
13; 3646 (შენ.); 3726:16; 3728:5  
(შენ. 3); 3918 (შენ. 3, 4, 5)
- გიორგი შეყენებული 3637:13 (შენ. 1)
- გიორგი ხოზელი 3627:39
- გიორგი ხუცეს-მონაწონი 3637:12, 13.
- გლახა იხ. ზალისშვილი გლახა სვიმონის  
ძე
- გობრონ ქართველი იხ. გობრონ წმ.  
გობრონ (წმ.) 3269:20 (შენ. 2 ა);  
3637:4
- გოგია 3708 (მინ. 35)
- გოგია 3728:6 (შენ. 16);
- გოგოლოვი ელისე 3724:10 (შენ.)
- გოდაბრელიძე დავით 3614 (მინ. 2)
- Годабрелидзе Иван Семёнович 3615**  
(მინ. 1)
- გოდაბრელიძე კოლა 3614 (მინ. 7),
- Годабрелидзе Николай Семёнович**  
3615:2 (შენ. 6, მინ. 2)
- გოდაბრელიძე სიმონ გლახუას ძე 3252  
(შენ. 1, 2); 3615:2 (შენ. 6, მინ. 3)
- გორგაძე ს. 3236 (მინ.); 3274 (შენ. 4);  
3642:2 (შენ. 1); 3642:28 (შენ. 2);  
3731:3 (შენ. 1), 9 (შენ.), 31 (შენ. 2);
- გორგიჯანიძე 3677:9
- გორდი წმ. 3627:34
- გორიჩ ივან პეტროიჩი 3723:168
- გოშუარ 3728:6 (შენ. 38)
- გოჩა 3723:7 (შენ.); 3723:15 (შენ.)
- გრიგოლ 3643 (შენ. 3)
- გრიგოლ 3998 (მინაწ.)
- გრიგოლ 3708 (მინ. 76)
- გრიგოლ ბაგრატიონი იხ. ბაგრატიონი
- გრიგოლ იოანეს-ძე
- გრიგოლ დიაკონი 4535 (მინ. 2)
- გრიგოლ დიდი სომხეთის ეპისკოპოსი  
3638:20; 3638:20 (შენ.)
- გრიგოლ, მუხრანბატონის შვილი 8723:  
259 (შენ.)
- გრიგოლ მღვდელი (მხატვარ მღვდელ-  
ლეკანოზის ალექსის მამა) 3633 (ანდ.)
- გრიგოლ მიხაილის ძე იხ. [აღსაბაძე]
- გრიგოლ მიხაილის-ძე
- გრიგოლ ნოსელი 3620 (შენ. 1); 3627:  
41; 3640:13; 3661:4, 5, 34
- გრიგოლ საკვირველთმოქმედი 3661:5
- გრიგოლ სახლთუხუცესი 3614 (მონაწ.  
3)

- გრიგოლ ღვთისმეტყველი 3627:56, 61; 3638:20 (შენ. 3 ბ); 3642:3—6, 10—21, 21 (შენ.); 3647:1; 3664:1, 3, 6; 3685 (მინ.); 3731:10—17, 21—31, 31 (შენ. 1)
- გრიგოლ (ცოდვილი მონაზონი) 3475 (მინ. 3)
- გრიგოლ წინამძღვარი 3918 (მინ. 1)
- გრიგოლ ხანძთელი 3269:20 (შენ. 2 ვ)
- გრიგოლ ხუცეს-მონაზონი 3269:3; 3637:2
- გრიგოლია კ. 3226 (შენ. 1); 3665 (შენ. 3); 3666 (შენ. 1)
- გრიგოლაშვილი მიტროფანე (გადამწ.) 3356:1 (შენ.); 3356:7 (შენ. 2, ანდ.)
- გრიშაშვილი იოსებ 3686:26 (შენ.), 30 (შენ.); 3688:2 (შენ.); 3723:22 (შენ.), 32 (შენ.), 22 (შენ.), 103 (შენ.)
- გუდოვიჩი იხ. ლუდოვიჩი
- გულაბერიძე ნიკოლოზ (ავტ.) 3269:5
- გულანსარ 3707 ბ
- გულიაევი ს. 3726:2 (შენ. 1, 2)
- გულურჯიძე ვასილ 4535 (მინ. 3)
- გულქან 3472 (მინ. 7)
- გურამიშვილი დავით 3696:1, 2, 3, 8, 9, 13, 16, 19, 24, 24 (შენ.); 29, 30, 34, 36, 37, 38, 39, 42 (შენ. 1); 3696 (ანდ.); 3699:1, 2, 3, 8, 12, 13, 15, 23, 25, 28, 33, 35, 36, 37, 42; 4526:3
- გურია (წმ.) 3637 (მინ. 2)
- გურიელი მამია 3468
- ღ**
- ღადიანი ანტონ იხ. ანტონ ჭყონდიდის მიტროპოლიტი ცაგერელი
- ღადიანი გრიგოლ 3686:93 (შენ.); 3697 (ანდ.); 3723:19
- ღადიანი დავით 3723: 57,58, 59
- ღადიანი ნიკოლოზ ავტ. 3275:1; 3686:96
- ღავით 3637 (მინ. 2, 3)
- ღავით 3723:125 (შენ. 1),
- ღავით 4529:3 (შენ. 3)
- ღავით ალაიბეგის შვილი 3279 (ანდ.)
- ღავით აღმაშენებელი 3668 (შენ. 4 დ); 3677:3; 3986 (მინ.)
- ღავით ბატონიშვილი 3282; 3443 (შენ.
- 1 ა, ბ, 2, ანდ.); 3686:20, 21; 3719 (შენ. 1, 5); 3723:36, 109, 153, 220, 231, 236, 237, 238; 3725:3 (შენ. 1); 3728:1 (შენ. 1, 2); 3860 (შენ. 2); 3998; 4001 (შენ. 1, 2)
- ღავით გარეჯელი 3269:20 (შენ. 2 ია); 3637:17
- ღავით დიაკვანი (გადამწ.) 3652 (ანდ.)
- ღავით კურაპალატი 3728:5 (შენ. 3)
- ღავით მღვიანბეგი იხ. [ჩოლოყაშვილი] დავით მღვიანბეგი.
- ღავით მეფე (იმერეთისა) 3640 (მინ. 3); 3727 (მინ. 2)
- ღავით II, მეფე (იმამყულიხანი) 3704:7; 3728:6 (შენ. 4, 17, 29, 31)
- ღავით მღვდელი (გადამწ.) 3638 (ანდ.); 3717 (ანდ.)
- ღავით რექტორი 3283 ბ 1 (შენ. 1); 3616 (შენ. 4, ანდ. 2); 3686:12, 13, 19; 3723:34, 38, 96 (შენ. 1, 2); 128; 128 (შენ.) 147, 202; 3724:11 (ანდ. 1, 2);
- ღავით სარდალი 3686:16; 3723:131 (შენ. 2)
- ღავით ტბელის ძე 3637 (მინ. 4, 5)
- ღავით ქართველი (მხატვარი, გადამწ.) 3619 (ანდ.)
- ღავით (მოწამ.) (არგვეთის მთავარი) 3638:8
- ღავით ხარების საყდრის დეკანოზი (გადამწ.) 3671 (ანდ.)
- ღავითა 3472 (მინ. 6)
- ღავითაშვილი იოსებ 3863
- ღათუა 3708 (მინ. 22)
- ღანიელ 3620 (შენ. 1)
- ღანიელ (გადამწ.) 3648 (ანდ. 2)
- ღანიელ სკიტელი 3640:8
- ღანიელ მესულტე 3637:11
- ღანილ წინასწარმეტყველი 3474 (შენ. 1); 3480 ა (შენ.); 3627:17
- ღარეჯან ბატონიშვილი 4541 (მინ. 1)
- ღარეჯან დედოფალი 3632:11 (შენ. 1); 3725:3 (შენ. 1)
- ღარეჯან, მამია გურიელის ასული 3486 (ანდ. 3)
- ღარია (სპარსთა მეფე) 3860 (მინ. 13)

დარია (წმ.) 3627:109  
 დევნოსი ვაჩიძორის მოძღვრის ფუტუ-  
 რიზის ძე 3637 (მინ. 12)  
 დეკანოზისშვილი დიმიტრი (გადამწ.)  
 3626 (ანდ.)  
 დეკანოზიძე სოლომონ 3723:37  
 დემეტრე 3614 (მინ. 9)  
 დემურლანგი 3638:17  
 დეოკლიტიანე კეისარი 3640:12  
 დერუაზინი 3686:93; 3686:93 (შენ.)  
 დიდიმო (წიგნთა აღმწერელი) 3639:1  
 (შენ. 2 დ)  
 დიმიტრი მეფეთ-მეფე 3682:5; 3683:5  
 დიმიტრი (მწ.) 4014:3  
 დიოველი მონაზონი 3639:1 (შენ. 2 მა)  
 დიოსკორე ეპისკოპოსი 3639:1 (შენ. 2  
 ო)  
 დოლიძე ი. 3356:5 (შენ.); 3682 (შენ. 4);  
 3683:5 (შენ.); 3683:6 (შენ.)  
 დოდო ქართველი 3269:20 (შენ. 2 ი)  
 დომენტიანე მელიტინელი ეპისკოპოსი  
 3627:41  
 დომნია (წმ.) 3627:39  
 დორეთე 3639:1 (შენ. 2 ლ)  
 დორეთე თეზაიდელი მოღვაწე 3639:1  
 (შენ. 2 ბ)  
 დორმუშა 3707 ა:2  
 დიოდორე სიცილიელი 3860 (მინ. 14)  
 დიოდოროს ტარსოსელი 3283 ე  
 დიონოსი არიოპაგელი 3270:3; 3342  
 (შენ. 1); 3620 (შენ. 1); 3625:3;  
 3625:3 (შენ. 3)  
 დიტრიხი რიხარდ რობერტის-ძე 3862ე

მ

მგნატე (წმ.) 3480 (შენ.)  
 მგროსი 3703:11  
 მვა იხ. ელისაბედ დიმიტრი ბაგრატიონ-  
 ნის ასული  
 მკვენი ბერი 4534:1  
 მკვემონ აფხაზეთის კათალიკოსი 3356:  
 4; 3357:2; 3682:4; 3683:4  
 მკლუკია (წმ.) 3627:91

მკთიმი დიდი (პალესტინელი) 3627:51  
 მკთიმე ქართველი იხ. ექვთიმე მთაწმი-  
 დელი  
 მკთიმი (სარდის ეპისკოპოსი) 3627:26  
 მკლოგი სულგრძელი 3639:1 (შენ. 2 კა)  
 მკსევი 3624 (შენ. 1)  
 მკსევი კესარიელი 4534:11 (შენ.)  
 მკსტათი ანტიოქიის არქიეპისკ. 3627:83;  
 3637 (ანდ. 1)  
 მკსტათი მცხეთელი 3269:9, 22 (შენ.  
 4 ა); 3637:9; 3637 (ანდ. 4); 3638:11,  
 3638:11 (შენ.)  
 მკსტრატი (წმ.) 3627:13  
 მკსტროპი (წმ.) 3627:93  
 მკფემიანე 3640:1  
 მკლენი (წმ.) 3627:13, 52, 97  
 მკლენია (წმ.) 3627:24; 84  
 მკლრაფია (წმ.) 3627:10  
 მკუკია წინასწარმეტყველი 3474 (შენ.  
 1)  
 მკერი (წმ.) 3627:97  
 მკატერინა ალექსივან იმპერატრიცა  
 3663:1 (შენ. ა)  
 მკატერინე (ბაგრატ ბატონიშვილის მე-  
 ულლე) 3686:67  
 მკატერინე II 3725(მინ. 3); 3729:1  
 მკევეთერ რომაელი 3637 (მინ. 4)  
 მკევეთერი (წმ.) 3637:15  
 მკენა (ოთარ ამილახვრის ასული თეი-  
 მურაზ ბატონიშვილის მეუღლე, მე-  
 ფის სძალი), 3633 (მინ. 2); 3637 (ანდ.  
 1, 9); 3655 (მინ. 1)  
 მკენე 3472 (მინ. 8)  
 მკლია ქალწულთ-მოყვარე 3639:1 (შენ.  
 2 კთ)  
 მკლია წინასწარმეტყველი 3280ბ:2;  
 3474 (შენ. 1); 3480 (შენ.)  
 მკლიავა ალექსანდრე 3443 (მინ. 1, 2, 3)  
 მკლიაზარ (ელენეს მეუღლე) 3472 (მინ.  
 8)  
 მკლისაბედ 3708 (მინ. 34)  
 მკლისაბედ 3723:157 (შენ. 1)  
 მკლისაბედ დიმიტრი ბაგრატიონის ასუ-  
 ლი, გიორგი ავალიშვილის მეუღლე  
 3444 (შენ. 2 ბ)



- ელისბარ ქსნის ერისთავი (მოწ.) 3269:  
 10, 13; 3637:16 (ანდ. 9); 3638:9 (შენ.)  
 ელლად კაბადუკიელი 3639:1 (შენ. 2  
 მს)  
 ემმელიანე აღმსარებელი 3627:39  
 ენდრონიკაშვილი იოანე 3279 (ანდ.)  
 ენდრონიკაშვილი ქიხოსრო 3704:48  
 უნუქაშვილი ს. 3625:3 (შენ. 1)  
 ენუქიძე თ. 3356:7 (შენ. 3); 3357:1  
 (შენ. 1); 3683:7 (შენ. 1)  
 ეპიფანე კვიპრელი 3727:9  
 ეპიფანე (წმ.) 4533:2 (შენ. 2)  
 ერეკლე I მეფე 3728:6 (შენ. 32, 33)  
 ერეკლე II მეფე 3244 (მინ. 1); 3282;  
 3442 (შენ. 1 ა, 1 ბ) 3467 (ანდ. 2);  
 3632:11 (შენ. 1); 3634 (შენ.); 3638:  
 20 (შენ. 2 ა); 3654 (შენ.); 3663:3 (შენ.  
 1 ა); 3670 (შენ. 3); 3677:1 (ანდ.);  
 3690 (შენ. 1 ა, 1 ბ); 3719 (შენ. 2,  
 3); 3723:274 (შენ. 1); 3725:3 (შენ.  
 1); 3726:9; 3728:6 (შენ. 18, 19, 22,  
 34); 3729:1, 4; 3989 (მინ.); 4002  
 (შენ. 1, 2); 4535 (შენ. 3); 4540 (შენ.  
 1)  
 ერისთავი ელისაბედ ვახტანგის ასული  
 3486 (მინ. 3)  
 ერისთავი ელისბარ 3723:132, 223  
 [ერისთავი] ვარლამ 3726:8  
 ერისთავი ვახტანგ 3486 (მინ. 3, 4)  
 ერისთავი თამარ ვახტანგის ასული  
 3486 (მინ. 4)  
 ერისთავი ნატალია 4005 (შენ. 1, ანდ.)  
**Эристов Рафоел Давидович** 3617  
 (მინ. 2)  
 ერმილე (წმ.) 3637:44  
 ერმოგენი (წმ.) 3637:10  
 ესაია 3639:1 (შენ. 2 იდ)  
 ესაია წინასწარმეტყველი 3474 (შენ. 1)  
 ეფთვიმე 3614 (მინ. 9)  
 ეფთვიმე მთაწმიდელი იხ. ექვთიმე  
 მთაწმიდელი.  
 ეფთვიმე გრძელი (სოსთენი) 3529 (შენ.  
 1); 3620 (შენ. 1); 3727:4  
 ეფრემ ქერსოვნეთის ეპისკოპოსი  
 3627:97  
 ეფრემ ასური 3276:3; 3620 (შენ. 1);  
 3627:59; 3632:4 დ, 5 დ, ზ, ია, იზ;  
 3639:1 (შენ. 2 ლთ); 3664:1; 4534:16,  
 18  
 ეფრემ მცირე 3270:3 (შენ.); 3474 (მინ.  
 2); 3625:3 (შენ. 1); 3631:31 (შენ. 1);  
 3637 (მინ. 8); 3639:1 (შენ. 3), 2  
 (შენ.), 3 (შენ.), 4 (შენ.); 3642:26  
 (შენ. 1); 3647:1; 3648:1 (შენ. 1);  
 3727:2; 3534:15 (შენ.), 18 (შენ.)  
 ექვთიმე აფონელი იხ. ექვთიმე მთაწმი-  
 დელი  
 ექვთიმე მთაწმიდელი მუჰჰ ე (შენ. 2);  
 3344 (შენ. 2); 3625:2 (შენ.); 3635  
 (შენ.); 3636 (შენ.); 3637:12, (შენ.);  
 3640:4 (შენ.), 13 (შენ. 2); 3646  
 (შენ.); 3647:1 (შენ.), 2 (შენ.), 3 (შენ.  
 1); 3661:1—4 (შენ.), 6—34 (შენ);  
 3724:11 (ანდ. 2); 3730:1 (შენ.). 2  
 (შენ. 1); 4533:1 (შენ.); 4534:3 (შენ.),  
 11 (შენ.)  
 ელიკოვი ანდრე 3441 (მინ. 2)  
**Эгиков Давид Лазарьевич** 3441  
 (მინ. 1)

## 3

- ვალერიანე (წმ.) 3627:52  
 ვარაზ-ბაკური 3637 (მინ. 1 ა, 13)  
 ვარანცოვი 3467 (მინ. 1)  
 ვარვარა (წმ.) 3627:4  
 ვარლამ [ერისთავი, ეგზარხოსი] 3726:8  
 ვასილი 3708 (მინ. 49)  
 ვასილი 3708 (მინ. 65)  
 ვასილი ანკვირიის ეკლესიის მღვდელი  
 3627:112  
 ვასილი ხერსონეთის ეპისკოპოსი 3627:  
 97  
 ვასილისკო 3627: 93  
 ვანნაძე ბარძიმ 4528:2  
 ვახტანგ ბატონიშვილი იხ. ვახტანგ VI  
 მეფე  
 ვახტანგ ბატონიშვილი (ერეკლე II ძე)  
 3655; 3667, (შენ. 1) 3686:15; 3725:3  
 (შენ. 1); 3728:6 (შენ. 30)  
 ვახტანგ გორგასალი 3244:3 (შენ. 3 ე)  
 3637:10

ვახტანგ ლეონის ძე იხ. ვახტანგ VI მეფე  
 ვახტანგ VI, მეფე 3228 გ (შენ. 1 ბ, დ, 3); 3274 (შენ. 4); 3356; 3430 (შენ. 1 ბ); 3665 (შენ. 4 ბ); 3666 (შენ. 4 ა, ბ); 3677:1, 9; 3682:7; (შენ. 1 გ. 4, 5); 3683:2 (შენ.), 3 (შენ.), 7, 7 (შენ. 1, 3 გ); 3684, (შენ. 1); 3686:54, (შენ.); 3693:4; 3699 (მინ.); 3704:19, 41, (შენ. 1, 2); 3711 (შენ. 3 ბ, გ); 3721; 3723; 16 (შენ.); 3725:7; 3986 (მინ.); 4088 (შენ. 2); 4500:1 (შენ. 1) 2, 5, 9 (შენ. 2, 3, ანდ.); 4532 (შენ. 4); 4536  
 ვახუშტი ბატონიშვილი 3486 (შენ. 4); 3668, (შენ. 1 დ, 2, 4, 4 დ); 3669, (შენ. 3,4); 3672; 3703:1, 6 (შენ. 4), 7, 12, 14; 3721 (შენ. 1); 3860; 3986 (მინ.)

**Венгеров С. А.** 3227ა (შენ. 2)  
 ვენედიკტე არხიმანდრიტი 3694 (შენ. ა)  
 ვენედიკტე (წმ.) 3627:104  
 ვენედიკტონი (ქართველი ბერი) 3677:2 (შენ. 1, 2)  
 ვესპასიანე კეისარი 3675  
 ვიტელშტეინი 3860 (მინ. 27)  
 ვლასი (წმ.) 3627:73  
 ვოლტერი (ავტ.) 3686:72  
 ვოლფი (ავტ.) 3467 (შენ. 3)  
 ვოლზონცკი 3723:168  
 ვონიფანტე 3627:19  
 ვორონცოვი იხ. ვარანცოვი  
 ვუკოლე მთავარეპისკ. 3627:68

### ზ

ზაალ ეშიკალასბაში 3728:6 (შენ. 8)  
 ზაზა (ცრუზაზა) 3708 (მინ. 12)  
 ზაზუნა 3475 (მინ. 1)  
 ზალისშვილი გლახა სვიმონისძე 3366 (მინ. 1 ა)  
 ზალისშვილი სვიმონ 3366 (მინ. 1 ა, გ)  
 ზანდაროვი ნიკოლოზ 3244 (მინ. 3, 4, 5)  
**Заозерский Н. А.** 3730: 2 (შენ. 2)  
 ზარგაროვი 4526:2 (შენ. 2)  
 ზაქარია 3637 (მინ. 2)  
 ზაქარია (ავტ.) 3283 ბ  
 ზაქარია დიაკონი 3638 (მინ.)

ზაქარია ვართაპეტი 3272 (შენ. 2)  
 ზაქარია მღვდელი 3637 (მინ. 11)  
 ზაქარია მღვდელი 3472 (მინ. 10)  
 ზაქარია ნამოძღვრალი იხ. გაბაშვილი ზაქარია  
 ზაქარია (წმ.) წინასწარმეტყველი 3474 (შენ. 1); 3627:70, 114  
 ზებედე 3624 (ანდ.)  
 ზენონი 3637 (მინ. 1 ა)  
 ზიად ოღლეზი 3860 (მინ. 11)  
 ზოტიკე (წმ.) 3627:30  
 ზურაბოვი ათანასი 3269:22 (მინ. 1, ტექ. აღწ.)

### თ

თავართქილაძე კ. 3617 (შენ. 2)  
 თავაქლაშვილი მამუკა 4528:1  
 თათე მამებელი 3269:20 (შენ. 2 ბ)  
 თათოზ კათალიკოზი 3467 (მინ. 1)  
 თალასე ხუცი 4534:2  
 თამარ (იმერთა აზნაურთავანი) 3279 (ანდ.)  
 თამარ მეფე 3486 (შენ. 2 ა, ბ, მინაწ. 1 გ); 3668 (შენ. 1 ბ); 3701:2, (შენ. 2); 3723:14; 3725:6; 3726:20, 21; 3860 (მინ. 31); 3986 (მინ.)  
 თანიაშვილი სულხან 3708 (მინ. 14)  
 თართუზ (ექიმი, ყარამანიანის დამწერი) 3860 (მინ. 13)  
 თარხანოვი (თარხნიშვილი) ლუარსაბ ძე ზაზასი, მოურაოვი 3359 (ანდ. 1, 2)  
 თაყაიშვილი ექვთიმე 3228 გ (შენ. 4), დ (შენ. 2); 3251 (შენ. 3); 3342 (შენ. 2); 3343 (შენ. 2); 3344 (შენ. 5); 3345 (შენ. 2); 3356:7 (შენ. 6); 3366 (შენ. 3); 3430 (შენ. 3); 3441 (შენ. 4); 3442 (შენ. 5); 3467 (შენ. 6); 3486 (შენ. 5); 3529 (შენ. 2); 3613; 3615:2 (შენ. 5, 7, მინ. 4); 3616 (შენ. 5); 3642:2 (შენ. 2); 3665 (შენ. 5); 3666 (შენ. 2, 3); 3670 (შენ. 4); 3671 (შენ. 2); 3672 (შენ. 3); 3673 (შენ. 4); 3677:3 (შენ.), 5, 13 (შენ.); 3683:7 (შენ. 2); 3684 (შენ. 4); 3686:96 (შენ. 2); 3693:4 (შენ. 1); 3696:42 (შენ. 5); 3698 (შენ. 2); 3701:2 (შენ. 1); 3706 (შენ. 1);

- 3707ა:2 (შენ.); 3707 ბ (შენ. 1, 2);  
 3716 (შენ. 1); 3723:7 (შენ.), 9 (შენ.),  
 15 (შენ.), 52 (შენ.), 166 (შენ.), 268  
 (შენ.), 270 (შენ.), 273 (შენ.), 307  
 (შენ. 2); 3726:30 (შენ.); 3727:2  
 (შენ.); 3728:1 (შენ. 2); 4088 (შენ. 1);  
 4284 (შენ. 4); 4499 (შენ. 2, მინ. 1);  
 4500 (შენ. 5); 4526:2. (შენ. 1), 4  
 (შენ. 2); 4527 (შენ. 3); 4529:3 (შენ.  
 4); 4532 (შენ. 2, 3, 4, მინ.); 4536  
 (შენ. 2); 4541 (შენ. 2).
- თ. ბ. ო. 3655 (მინ. 1, 2)
- თევდორე ანტიოქელი 3283 ე
- თეიმურაზ ბატონიშვილი 3226 (მინ. 1,  
 2); 3272 (ტექ. აღწ., შენ. 1, ანდ.1);  
 3279 (ანდ.); 3631 (მინ.2); 3633 (მინ.  
 1, 2); 3636 (მინ.2); 3637 (ანდ. 1—9,  
 მინ. 13); 3641 (ანდ.); 3644 (მინ. 1);  
 3648:6 (შენ.); 3651, (შენ.); 3666 (მინ.  
 1); 3677:11 (შენ. 2), 12 (შენ. 1);  
 3686:93 (შენ.); 3694 (ანდ. მინ.);  
 3697 (ანდ.); 3716 (შენ. 2, ანდ.);  
 3723:1 (შენ. 2), 100, 287 (შენ.);  
 3730:2 (შენ. 3); 3860 (შენ. 3, მინ.  
 4, 5, 18)
- თეიმურაზ I 3244 (მინ. 1); 3693:1 (შენ.),  
 2 (შენ.); 3700:1; 3704:12, 13, 16, 38,  
 40, 42, 46; 3706:1 (შენ.), 2—11, 13  
 (შენ. 3, ანდ., მინ.); 3708 (მინ. 14,  
 31); 3723:7 (შენ.), 12 (შენ.), 15, 17,  
 (შენ.), 18 (შენ.), 33 (შენ.), 39 (შენ.)  
 40 (შენ.), 271 (შენ.); 3728:6 (შენ. 11,  
 14); 3986 (მინ.); 4014:2 (შენ.);  
 4529:2; 4538:1
- თეიმურაზ II 3615:1 (შენ.); 3616; 3628  
 (ანდ.); 3630 (ანდ., მინ); 3633:1 (შენ.  
 1), 2 (შენ., ანდ., მინ. 2); 3677:1;  
 3682 (ანდ. 1); 3704:1 (შენ. 2), 3—6,  
 10, 11; 3728:6 (შენ. 1, 2, 5—8)
- თეიმურაზ ცოდვილი 3644 (მინ. 3)
- თეკლა ბატონიშვილი 3723:102, 251,  
 255 (შენ.)
- თემურლანგი იხ. დემურლანგი
- თოფურია ვ. 3686:1 (შენ.); 3723:289  
 (შენ.)
- თეოდორე გამომწერალი 3627:27
- თეოდორე [ევხაიტელი] 4534:19
- თეოდორე სტოდიელი 3473; 3478 (შენ.)
- თეოდორე სტრატილატი 3627:70
- თეოდორე ტირონი 3627:79
- თეოდოსი კვირინელი 3627:92
- თეოდოსი (მცირე) ბერძენთა მეფე  
 3637 (მინ. 1 ა)
- თეოდოსი ღირსი მამა 3627:42
- თეონა (წმ.) 3627:36
- თეოპემპო (წმ.) 3627:36
- თეოფანე (ავტ.) 3632:5
- თეოფანე გალობათა მოქმელი 3627:27
- თეოფანე სიღრიანელი (წმ.) 3627:102
- თეოფილაკტე ბულღარელი 3281 (შენ.  
 1); 3283 ა 1 (შენ. 1); 3625:1 (შენ.);  
 3656:1 (შენ. 1)
- თეოფილაკტე ნიკომიდიელი ეპისკოპოსი  
 3627:98
- თეოფილე 4534:1
- თეოფილე (მთარგმნელი) 3269:1 (შენ.  
 2); 3637 (მინ. 6)
- თეოქლისტე სტოდიელი (ავტ.) 3632:2;  
 3634:6
- თეოქთისტე წინამძღვარი 3627:35
- თვირსო (წმ.) 3627:14
- თინათინ ბატონიშვილი (მონოზანი) 3614  
 (მინ. 8, 9)
- თინათინ (და მინბაშ გიორგი ამილახ-  
 ვარიშვილისა) 3728:6 (შენ. 36)
- თომა სიონის მღვდელი (გაღამწერი)  
 3646 (ანდ. 1, 2)
- თულაშვილი ვახტანგ 3445 (ტექ. აღწ.)
- თუმანიანცი 3862 ა (შენ.)
- თუმანიშვილი გიორგი 3704:41 (შენ. 1);  
 3723:80 (შენ.); 81 (შენ.), 82 (შენ.),  
 96 (შენ. 2), 114 (შენ. 2), 125 (შენ.  
 3), 129 (შენ. 2), 134 (შენ.), 135 (შენ.),  
 136(შენ.), 138 (შენ.), 141 (შენ. 2)  
 143 (შენ.), 144 (შენ.), 193 (შენ.),  
 194 (შენ.)
- თუმანიშვილი დავით 4005 (შენ. 4)
- თუმანიშვილი დიმიტრი (ავტ.) 3686:39  
 (შენ.), 42 (შენ.), 43—50, 56 (შენ.);  
 3723:108 (შენ.), 110 (შენ.), 139

(შენ.), 290 (შენ.), 294—302, 304—307 (შენ. 1)  
 თუმანიშვილი ეგნატე 4005 (შენ. 4)  
 თურქისტანიშვილი დავით 3700 (ანდ.)  
 თურქისტანიშვილი ერასტი 3359:2 (შენ. 2); 3664:2; 4014:2

## ი

იაგორი 3234 (მინ. 3)  
 იაკობ ეპისკოპოსი 3627:111  
 იაკობ მონაზონი 3529 (შენ. 1); 3620 (შენ. 1); 3639:1 (შენ. 2 მჟ)  
 იაკობ შემოქმედელი 3704:45 (შენ.)  
 იაკობ ცურტაველი 3637:11 (შენ.); 3687:3 (შენ. 1)  
 იარაზიშვილი გოგია შაქარიას ძე 4525 (ანდ. 1)  
 იასე ეშოკალასბაში 3728:6 (შენ. 6)  
 იასე მოურავიშვილი 3728:6 (შენ. 21)  
 იბრეიმ-ხანი 3686:37  
 იგნატი ღმერთ-შემოსილი (წმ.) 3627:20, 60  
 იეზეკიელი (ავტ.) 3642:23, 24, 25 (შენ.); 3731:5, 6, 7  
 იერონიმე ალათანგელოზი 4011  
 იერემია წინასწარმეტყველი 3474 (შენ. 1)  
 იესე (გადამწ.) 3642 (ანდ.); 3731 (ანდ.)  
 იესე ქსნის ერისთავი (ავტ.) 3269:10  
 ივანოვი იუსტინე (გადამწ.)  
 ივლია 3627:4, 119  
 ივლიანე ედესელი 3639:1 (შენ. 2 მა)  
 ივლიტა (წმ.) 3637 (მინაწ. 10)  
 ილარიონ ახალი იხ. ილარიონ ქართველი  
 ილარიონ იერომონახი 3677:2 (შენ. 1 2, ანდ.)  
 ილარიონ მწერალ-მკაზმავე 3472 (ანდ.)  
 ილარიონ ქართველი 3269:18 (შენ. 1, 2); 3269:22 (შენ. 4 გ); 3627:118  
 ილარიონ (წმ.) 3637:19  
 ილია ბატონიშვილი (ავტ.) 3686:75  
 ილია თეზბიტელი 3642:7; 3731:18  
 ილია უცხოთ-მოყვარე 3639:1 (შენ. 2 5ბ)

იმამყულიხანი იხ. დავით მეფე იმამყულიხანი  
 იმედაშვილი გ. 3695 (შენ. 1); 3723:1 (შენ.)  
 ინანიშვილი დავით (მთარგმნელი და დამწ.) 3621 (შენ. 2 ა)  
 ინაძე ევდემონ (გადამწ.) 3942 (ანდ.)  
 ინგოროყვა პ. 3723:67 (შენ. 2), 68 (შენ. 2)  
 ინოკენტი ხუცი 3639:1 (შენ. 2 მბ)  
 იოაკიმ მთაწმიდელი არქიმანდრიტი (მთარგმნელი) 3346 (შენ. 1)  
 იოაკიმ მონაზონი (ავტ.) 3642:8; 3731:19  
 იოაკიმ ჯვარის მამა 3244 (მინ. 1)  
 იოანე (ავტ.) 3637:17, 18  
 იოანე ათონელი 3637:12 (შენ., მინ. 8); 3646 (შენ.); 3728:5 (შენ. 3)  
 იოანე||ივანე ბატონიშვილი 3274 (მინ. 1); 3360 (შენ. 2); 3467 (ანდ. 2); 3677:3 (შენ.); 3686:56—63, 70, 72, 73; 3695 (შენ. 1); 3728:5 (შენ. 1); 3729:3 (შენ. 2), 4 (შენ.); 3986 (შენ. 2, მინ.); 4005 (შენ. 1—4, ანდ.)  
 იოანე (გადამწ.) 4007 (შენ.)  
 იოანე გლახაკი (წმ.) 3627:46  
 იოანე დამასკელი 3283 ე (შენ. 1); 3529 (შენ. 1); 3620 (შენ. 1); 3627:4; 3632:1 ე, 3 გ, 5 გ, ი, იგ, ივ, კ, მ ე, ი, ია; 3634:13 დ, ი, კ; 3648:1; 3652 (შენ. 1, 3)  
 იოანე ვოტტოლოზ ემმანუილ პერიოტოპი 3694 (შენ. ა)  
 იოანე ზედაზნელი 3637:21  
 იოანე იერომონახი (გადამწ.) 4534:13 (შენ.)  
 იოანე კიბის აღმწერელი იხ. იოანე სინელი  
 იოანე კოსტანტინოპოლელი 3637:17, 18  
 იოანე მახარებელი (ღვთისმეტყველი) 3474 (შენ. 1); 3620 (შენ. 1); 3625:2; 3648:8; 4534: 14, 17  
 იოანე||იოვანე მმარხველი 3648:2; 3724:11 (ანდ. 2); 3730:2  
 იოანე მონაზონი (ავტ.) 3627:34, 37, 99

- იოანე მოწყალე 4533 (შენ. 2)  
 იოანე მწერალი 3472 (მინ. 1)  
 იოანე ნათლისმცემელი, წინასწარმეტყველი 3474 (შენ. 1); 3529 (შენ. 1); 3627:38, 40; 3632:5 გ  
 იოანე ოქროპირი 3270:5 (შენ. 2); 3281 (შენ. 1); 3283 ა (შენ. 1); 3475; 3620 (შენ. 1); 3627:58, 61; 3632:4 ა, ბ, 8 გ, 9 ბ, მ, თ; 3634:13 ა, ზ, თ; 3647:5 (შენ. 1); 3648:4, 6; 3650 (შენ. 2, 3, 4, ანდ., 3, მინ. 1); 3664:1; 4534:20  
 იოანე პეტრიწი (ავტ.) 3686:82, 84, (მთარგმნელი) 3642:1 (შენ. 2), 2 (შენ. 1); 3731:2 (შენ.); (გამლექსავი) 3731:2 (შენ.)  
 იოანე პირველი 3637 (ანდ. 1)  
 იოანე საბანის ძე (ავტ.) 3269:7  
 იოანე სინელი (ავტ.) 3627:120; 3642; 1, 2 (შენ. 1); 3731:2, 8, 9 (შენ.); 3685 (მინ.)  
 იოანე ტაბენესელი 3639:1 (შენ. 2 ლე)  
 იოანე უხაპური 3648 (ანდ. 2)  
 იოანე შავთელი 3701:1; 3704:45  
 იოანე (წმ.) 3627:62; 3640:2  
 იოანე ჭიმჭიმელი 3625:1, (შენ.); 3656:1  
 იოანე ხუცესი, სიონის იკონომოს-დუკანოსი (ავტ.) 3655  
 იოანესოვი 4540 (შენ. 1)  
 იოანესოვი იოანე 4003 (შენ.)  
 იოველ წინასწარმეტყველი 3474 (შენ. 1)  
 იონა იერომონახი იხ. ხელაშვილი იონა  
 იონა მროველი 3686:18  
 იონათამი (ავტ.) 3686:23  
 იორდანე (წმ.) 3627:94  
 იორდანიშვილი სოლომონ 3441 (შენ. 1); 4499 (შენ. 1); 4527 (შენ. 2)  
 იოსაფ (მორჩილი) 3283 დ (ანდ.)  
 იოსებ (ავტ.) 3634:7  
 იოსებ ალავერდელი 3269:19; 3637:8  
 იოსებ არიმათიელი (ავტ.) 3343  
 იოსებ ბერი 3372 (მინ. 9)  
 იოსებ გამომეტყველი (ავტ.) 3632:1  
 იოსებ მღვდელი 3274 (მინ. 2)  
 იოსებ ტფილელი 3704:44 (შენ.)  
 იოსებ-ყოფილი ლევ პეტროვიჩი (გადამწ.) 3614 (ანდ. 1, 2, 3, მინ. 9)  
 იოსებ (შავი) 3648 (ანდ. 1, 2)  
 იოსებ (წმ.) 3638:19 (შენ.)  
 იოსელიანი პლატონ ეგნატეს ძე 3637 (მინ. ა, ბ, 13, 14); 3723:9  
 იოსიბ ჭურია 3244 (მინ. 2)  
 იოსტოს იეროდიაკონი 3283 დ (ანდ.)  
 იპატი ლანდრის ეპისკოპოსი 3627:121  
 იპოლიტე ჰრომთა პაპი 3620 (შენ. 1); 3627:61  
 ირაკლი II იხ. ერეკლე II  
 ირანიუზ 3472 (მინ. 7)  
 იროდი (წმ.) 3627:29  
 ირონი ამპარტავან-ქმნილი 3639:1 (შენ. 2 კვ)  
 ისაკ განზორებული (წმ.) 3632:4 ე  
 ისაკ მოძღვარი 3274 (მინ. 2)  
 ისაკ მცირე იხ. ზაქარია გაბაშვილი  
 ისაკ (მოწ.) 3638:19 (შენ.)  
 ისაკ წილქნელი 3269:14, 15 (შენ. 1, 2); 3637:7  
 ისიდორე პლუსელი 3627:66  
 ისიდორე სამთავნელი 3269:20 (შენ. 2 მ)  
 ისიდორე ხუცი, ალექსანდრიელი 3639:1 (შენ. 2 ა)  
 იულიანა ნიკომიდიელი 3627:21  
 იულონ ბატონიშვილი 3677:1 (ანდ.); 3708 (მინ. 52, 67); 3725:3 (შენ. 1)
- ბ
- კავკასიძე ივანე 3637 (მინ. 12)  
 კავკასიძე მელქისედეკ 3711 (შენ. 3 ია); 4500 (ანდ.)  
 კაზაროვი დ. 4526:1 (შენ. 1)  
 კაკაბაძე სარგის 3356:4 (შენ.); 3357:2 (შენ.); 3667 (შენ.1); 3677:6 (შენ.); 3998 (შენ. 3); 4499 (შენ. 1); 4527 (შენ. 2)  
 კალანდაძე არსენ 3707 გ (შენ.)  
 კალანდაძე იოსებ 3443 (ტექ. აღწ.)  
 კალატოზოვი 4526:2 (შენ. 2)  
 კალენიკოს არქიეპისკოპოსი 3486 (მინ. 1 ა)

- კანდელაკი ნ. 3726:10 (შენ.)  
 კანდიდა დედაკაცი 3639:1 (შენ. 26 ზ)  
 კანდიდ 3627:52  
 კანონიკე (წმ.) 3640:6  
**Капанадзе К.** 3467 (შენ. 5)  
 კაპიტონ შეყენებული 3639:1 (შენ. 2  
 აბ)  
 კაპიტონ (წმ.) 3627:97  
 კარბელაშვილი ვ. 3269 (შენ. 2); 3637:1  
 (შენ.); 3650 (შენ. 4)  
 კარლოს დიდი 3860 (მინ. 25)  
 კარპანე||კერპანე 3624 (შენ. 1)  
 კასიანე რომაელი 3344 (შენ. 3, 4);  
 3627:90; 3639:2, 3, 4  
 კასტორ 3639:2  
 კახიძე ტიტე 3442 (ტექ. აღწ.)  
 კახო 3703:3, 11  
 კახოშვილი 3728:6 (შენ. 34)  
 კეკელიძე კ. 3269:19, 22 (შენ. 7); 3270:1  
 (შენ. 3); 3344 (შენ. 2); 3360 (შენ. 2);  
 3529 (შენ. 2); 3620 (შენ. 2); 3625:1  
 (შენ.), 2 (შენ.); 3635 (შენ.); 3636  
 (შენ.); 3637:6 (შენ. 2), 13 (შენ. 3),  
 14 (შენ. 2); 3638:20 (შენ. 4); 3639:1  
 (შენ. 3), 2 (შენ.), 3 (შენ.), 4 (შენ.);  
 3640:1 (შენ.), 2 (შენ.), 4 (შენ.), 6  
 (შენ.), 7 (შენ.), 13 (შენ. 2); 3642:1.  
 (შენ. 2), 21 (შენ.); 26 (შენ. 1); 3644  
 (შენ.); 3648:1 (შენ. 2); 3650 (შენ. 1);  
 3656 (შენ. 1); 3657 (შენ. 3); 3658  
 (შენ. 4); 3659 (შენ. 4); 3660 (შენ. 3);  
 3661:1 (შენ.), 4 (შენ.), 5 (შენ.), 7  
 (შენ.); 3662 (შენ.); 3688:1 (შენ.);  
 3689 (შენ. 3); 3693:4 (შენ. 2);  
 3695 (შენ. 1); 3704:49 (შენ. 1);  
 3723:10 (შენ. 1), 15 (შენ.), 28 (შენ.  
 2); 3727: 7 (შენ. 2); 3731: 1 (შენ. 3),  
 2 (შენ.), 8 (შენ.), 31 (შენ. 1); 4528:1  
 (შენ.), 2 (შენ. 1); 2529:1 (შენ.), 3  
 (შენ. 2); 4530 (შენ. 4); 4533:1 (შენ.);  
 4534:1 (შენ.), 2 (შენ.), 11 (შენ.), 15  
 (შენ.), 18 (შენ.), 19 (შენ.)  
 კელენჯერიძე მ. 3239 (შენ.)  
 კვაჭანტირაძე იაკობ, იგივე ჩითანა  
 4148 (მინ. 2)  
 კვინოპი 4534:14  
 კვინტოს კურციოსი 3673 (შენ. 2 გ, მინ.  
 3); 4535  
 კვირიკე (წმ.) 3637 (მინ. 9, 10)  
 კვირილე ეპისკოპოსი 3627:108; 3726  
 :24  
 კვიროს (წმ.) 3627:62  
 კირილე არქიმანდრიტი, ბერი (გალამწ.)  
 3645 (ანდ.)  
 კირილე დიაკონი 3627:119  
 კირილე (წმ.) 3627:49  
 კლაპიტონოვი||კლაპიტანოვი პეტრე  
 (ავტ.) 4003 (შენ.)  
 კლდიაშვილი ლ. 3360 (მინ.)  
 კლეონიკე (წმ.) 3627:93  
 კლეოპას ანდრონიკეს 3627:35  
 კლიმი ალექსანდრიელი 4534:17  
 კლიმი ანკირელი 3627:54  
 კლიმი კაკლარაის ძე||კაკლარაძე 3272  
 (შენ. 2)  
 კლიმინტოსი 3677:13  
 კობალაძე ნ. 3691 (შენ. 2)  
 კობიძე დავით 4000 (შენ. 3)  
 კოშმა მაიუმელი ეპისკოპოსი 3652  
 (შენ. 1)  
 კონონი (წმ.) 3627:95  
 კოსტანტილე ტიმაფევიჩი 3467 (მინ.  
 1)  
 კოსტანტინე არგვეთის მთავარი (მოწ.)  
 3638:8  
 კოსტანტინე ბატონიშვილი (იმერეთის  
 მეფის დავითის ძე) 3640 (მინ. 3)  
 კოსტანტინე დიდი 3640:10; 3674 (შენ.  
 2)  
 კოსტანტინე კოსტანტილე მეფე 3682;  
 2; 3683:2  
 კოსტანტინე მეფე (მამადყულისხანი)  
 3677:1; 3728:6 (შენ. 3, 37)  
 კოსტანტინე პალეოლოგი 3674 (შენ. 1)  
 კოსტანტინე უძლეველი 3726:24  
 კოსტანტინე ქართველი 3269:20 (შენ.  
 2 გ); 3637:3; 3638:14  
 კოდრატე (წმ.) 3627:100  
 კლტაშვილი (ახალციხელი მესტვირე)  
 3723:24, 26—28  
 კოტეტ 3708 (მინ. 51, 59, 81, 86, 89)  
 კოტეტოვი ვასილ 3727:286 (შენ. 1)

კობტა 3708 (მინ. 24)  
 კრაშენნიკოვი სტეფანე 4535 (შენ. 4)  
 კუზმინი 3708 (მინ. 65)  
 კუტუზოვი 3860 (მინ. 26, 27)  
 კუხო 3703:3

## ლ

ლაზარევი 3691 (შენ. 2)  
 ლადო იხ. [აღსაბაძე] ვლადიმერ  
 ლავსოე პრეპოსიტი 3639:1 (შენ. 2)  
 ლამბერტი იარანალ 3860 (მინ. 24, 27)  
 ლარაძე პეტრე (ავტ.) 3686:52, 64, 80,  
 91; 3723:41, 148, 243  
 ლაშარა 3472 (მინ. 2)  
 ლევ პეტროვიჩი იხ. იოსებ ყოფილი ლევ  
 პეტროვიჩი  
 ლევან ბრძენი 3356:2; 3682:2; 3683:2  
 ლევან ბატონიშვილი 3686:17  
 ლევან მამა ვახტანგ VI 3430 (შენ. 1 ბ)  
 ლევკი (წმ.) 3627:14  
 ლეომაკელი 3637 (მინ. 1 ა)  
 ლეონ 3708 (მინ. 34)  
 ლეონ ათანასიევიჩი 4535 (მინ. 1)  
 ლეონ ბატონიშვილი 3634 (ანდ.); 3708  
 (მინ. 29); 3725:3 (შენ. 1)  
 ლეონ ბრძენი 3708 (მინ. 81)  
 ლეონ კატანელი ეპისკოპოსი (წმ.)  
 3627:82  
 ლეონ მეფე 3244 (ტექ. აღწ. მინ. 1),  
 3 (შენ. 3 ბ)  
 ლეონ პრომთა პაპი (წმ.) 3627:80  
 ლეონტი მროველი (ავტ.) 3238; 3637:  
 14; 3665, (შენ. 2 ა, გ)  
 ლეონტიოს ეპისკოპოსი ნიკოპოლისა  
 4533:2  
**Лермонтов** 3723:77 (შენ. 1)  
 ლიზა||ოლგა მიხაკას ასული იხ. [აღსაბა-  
 ძე] ოლგა ანუ ლიზა მიხაკას ასული  
 ლიონიძე სოლომონ (ავტ.) 3686:95;  
 3726:10 (შენ.)  
 ლისანოვიჩი 3860 (მინ. 16)  
 ლოლაშვილი ივ. 3617 (შენ. 4); 3701:1  
 (შენ.), 2 (შენ. 2); 3708 (შენ. 1)  
 ლოლაძე ოთარ 3723:175

ლომოური თამარ 3486 (შენ. 4); 3669  
 (შენ. 4); 3860 (შენ. 1, 2)  
 ლუარსაბ 3269:12; 3637:15 (ანდ. 8);  
 3687:2  
 ლუარსაბ თარხანი 3728:6 (შენ. 27)  
 ლუარსაბ იულონ ბატონიშვილის ძე იხ.  
 ბაგრატიონი ლუარსაბ იულონ ბატონ-  
 იშვილის ძე  
 ლუკა ელადელი (წმ.) 3627:69  
 ლუკია ქალწული (მოწ.) 3627:13

## მ

მავროკოდრატოვი კოსტანტინე ნიკო-  
 ლოზის ძე 3694 (შენ 1 ა, ბ)  
 მათურელი ირაკლი 3703:4 (შენ.3)  
 მაისურაძე გიორგი 3689 (ანდ.); 3692  
 (ანდ.)  
 მაკარი 3639:1 (შენ. 2 იე)  
 მაკარი ალექსანდრიელი 3639:1 (შენ. 2  
 იმ)  
 მაკარი მეგვიპტელი 3627:50; 3639:1  
 (შენ. 2 იზ)  
 მაკარი რომელი (წმ.) 4534:1  
 მაკრინა (წმ.) 3280 ბ: 1; 3640:13  
 მაკრინე (ავტ.) 3269:19 (შენ. 2)  
 მალაქია ქართლის კათალიკოზი 3357:2;  
 3682:4; 3683:4  
 მალაქია წინასწარმეტყველი 3474  
 (შენ. 1); 3627:34  
**Мальшов Павел** 3726:3 (შენ. 1)  
 მამონი ნეტარი 3639:1 (შენ. 2მ)  
 მამულა 3472 (მინ. 7)  
 მანვრა 3472 (მინ. 3)  
 მანუჩარ 3708 (მინ. 65)  
 მარგალიტა 3472 (მინ. 7)  
 მარდანი (წმ.) 3627:13  
 მარი ნ. 3269:20 (შენ. 2 ვ); 3343 (შენ.  
 3)  
 მარიამ ბატონიშვილი 3686:14; 3723:  
 104, 221, 252, 253 (შენ.)  
 მარიამ დედოფალი იმერეთისა 3615:2  
 (შენ. 4, ანდ. 1); 3647 (შენ. 1)  
 მარიამ დედოფალი, ციციშვილის ასუ-  
 ლი 3998 (შენ. 1)

- მარინა (წმ.) 3637 (მინ. 12); 4534:12, 13 (შენ.)  
 მარინე 3472 (მინ. 4)  
 მარკიანე წინამძღვარი 3627:29; 3637 (მინ. 1 ა)  
 მარკოზ განშორებული 3640:5  
 მარკოზ მონაზონი (ავტ.) 3629 (შენ. 2); 3632:1 გ. 8 ა; 3634:10; 3639:1 (შენ. 2 იქ)  
 მარკოს არეთუს ეპისკოპოსი 3627:119  
 მარმურ 3707 ბ  
 მარტიანე (წმ.) 3627:75  
 მატრონა თესალონიკელი წმ. 3627:117  
 მაქსიმე იხ. მაქსიმე აღმსარებელი  
 მაქსიმე აღმსარებელი 3278:1 (მინაწ.); 3620 (შენ. 1); 3625:3 (შენ. 2); 3627:52; 3647:3; 3664:1; 4534:2, [3], 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10  
 მაქსიმე ცოდვილი 3475 (მინ. 4)  
 მალალაშვილი იოვანე 3475 (მინ. 2)  
 მალალაშვილი ლუარსაბ 3723:71  
 მალალაძე ს. 3683:7 (შენ. 3)  
 მალალოვი მიხეილ 4528 (მინ. 2)  
 მაყაევი ს. 3723:55 (შენ.)  
 მაშა 3467 (მინ. 1)  
 მაცაკანო 3464 (მინ. 1)  
 მახარე 3472 (მინ. 7)  
 მახია კნეინა 3723:49 (შენ.)  
 მაჰმად 3641  
 მაჰმად ყული ალა 3860 (მინ. 7)  
 მაჰმად ხანი 3860 (მინ. 9)  
 მელანია მცირი 3639:1 (შენ. 2 აე)  
 მელანია (წმ.) 3627:30  
 მელანია ჰრომი 3627:31; 3639:1 (შენ. 2 მე, ნე)  
 მელეტი (ანტიოქიის არქიეპისკოპოსი) (წმ.) 3637:74  
 მელიქსეთ-ბეგი ლეონ 3356:3 (შენ.); 3428 (შენ. 4); 3683:3  
 მელიქსედეკი (ბიბლ.) 4534:11  
 მენაბდე ლ. 3723:10 (შენ. 2)  
 მენდანა შპანიელი 3681  
 მენიანდრო 3664:1  
 მერაბა 3708 (მინ. 67)  
 Месхиев Св. 3235 (მინ. 3)  
 მესხიევი 3271 (მინ. 1)
- [მესხიშვილი] ალექსი გრიგოლ მხატვრის ძე, დეკანოზი 3628 (შენ.2); 3630 (ანდ.)  
 მეტრეველი ელ. 3228 გ:3; 3244 (შენ. 2); 3651 (შენ.); 3679 (შენ. 1); 3704:42 (შენ. 1); 3725:2 (შენ.); 3918 (შენ. 4)  
 მეტრეველი ლევან 3446 (ტექ. აღწ.)  
 მირიანაშვილი კაკა 3728:6 (შენ. 18, 28)  
 მზეჭაბუკ ათაბაგი 3637 (მინ. 12)  
 მიკო (ქალიშვილი სვიმონ ზაალისშვილისა) 3366 (მინ. 1 გ)  
 მილოტ აბბატა 3860 (მინ. 1)  
 მინა (წმ.) 3627:10  
 მირიან ბატონიშვილი 3642 (მინ., 1); 3670 (შენ. 3); 3674 (მინაწ.); 3686:71; 3708 (მინ. 36); 3723:20, 84, 85, (შენ.), 156 (შენ. 3), 157—161, 164—171, 175—183, 286 (შენ. 1)  
 მირიან მეფე 3238 (შენ. 2); 3244 (ტექ. აღწ.); 3244:3 (შენ. 3 გ); 3860 (მინ. 20)  
 მირიანაშვილი კაკა 3728:6 (შენ. 35)  
 მირზა მაჰმათხანი 3860 (მინ. 7)  
 მისაელი (წმ.) 3480 ა (შენ); 3627:17  
 მისაილი იხ. მისაელი  
 მიქაელ (გადამწ.) 4541 (ანდ.)  
 მიქაელ-გობრონი (წმ.) 3637 (ანდ. 3); 3638:15 (შენ.)  
 მიქაელ მთავარანგელოზი 3474 (შენ.1)  
 მიქაელ ულუმბოელი 3269:20 (შენ. 2 თ)  
 მიქაძე გივი 3723:138 (შენ.), 193 (შენ.)  
 მიქელაშვილი ა. 3617 (შენ. 2)  
 მიშა 3467 (მინ. 1)  
 მიხაილი 3364  
 მიხეილ ხელთუბნელი 3723:139 (შენ.)  
 მიხითარ სევასტიელი 3690 (შენ. 1 ა, 1, ბ); 4002, (შენ. 1)  
 მოსე (ავტ. სამართლისა) 3682:1; 3683:1  
 მოსე შავი, ავაზაკთ მთავარი 3639:1 (შენ. 2 ით)  
 მოსე სორენელი 3668 (შენ. 4 ბ)  
 მუსტაფა ხან 3860 (მინ. 8)  
 მუხრანბატონი გრიგოლ იოანეს ძე 4540 (შენ. 2)



მუჰამედი (მოჰამედი) 3637:14  
 მცხეთოსი 3703:3,11  
 მხტიძე მარიამ 3486 (ანდ. 3)

## 5

ნათანაილ 3639:1 (შენ. 2 ივ)  
 ნადირშა||ნადიშა 3860 (მინ. 8, 9, 10)  
 ნაზაროვი იოსებ არტემის ძე 3676; 3684  
 (ანდ.); 3692 (ანდ.); 3699 (ანდ.)  
 ნაკაშიძე მიხეილ ალექსანდრეს ძე 4499  
 (მინ. 1)  
 ნაომ (წმ.) წინასწარმეტყველი 3627:1  
 ნაცვალოვი იოსებ 3723:185  
 ნაცვლიშვილი ვლადიმერ ქრისტეფო-  
 რეს ძე 3529 (მინ. 1, 3)  
 ნიანია 3472 (მინ. 5)  
 ნიკალაი პავლოვიჩი, დიდი ხელმწიფე  
 3467 (მინ. 1)  
 ნიკიტა მესტიხე (ავტ.) 3685 (მინ.)  
 ნიკიფორე იერომონახი 3275 (ანდ. 2)  
 ნიკიფორე კოსტანტინოპოლელი პატრი-  
 არქი 3627:103  
 ნიკიფორე მწერალი 3637 (მინ. 9)  
 ნიკიფორე ხუცესი 3635; 3636  
 ნიკიფორე (წმ.) 3627:71; 3637 (მინ. 2,  
 6)  
 ნიკოდიმოსი 3726:14 (შენ.)  
 ნიკოლაოს არქიეპისკოპოსი მირონლუ-  
 კისა 3627:6  
 ნიკოლაოს მავრო კორდატოვი 3694  
 (შენ. ა)  
 ნიკოლაოს სიონის დეკანოზი 3632:11  
 (შენ. 3, ანდ. 1—4); 3634 (ანდ.)  
 ნიკოლაოს მღვდელთ-მოძღვარი მიპრონ  
 ქალაქისა 3480 ა (შენ.)  
 ნიკოლოზ (ბეჟდის ლეგენდაში) 3691  
 (შენ. 3)  
 ნიკოლოზ 3728:6 (შენ. 9)  
 ნიკოლოზ 4530 (მინ.)  
 ნიკოლოზ 3226 (შენ. 3)  
 ნიკოლოზ გულაბერიძე (ავტ.) 3637:1  
 ნიკოლოზ თბილელი (ორბელიანი)  
 3704:8; 3723:10, 11  
 ნიკოს იერომონახი 3282 (ანდ.)  
 ნიკონ წმ. 3627:13  
 ნინო წმ. 3238 (შენ. 2); 3480 (შენ. მინ.  
 1); 3627:45; 4284

ნიუარაძე იოსებ პატას.ძე 3862 ე  
 ნისიმე წმ. 3640:7  
 ნეი 3860 (მინ. 27)  
 ნეოფიტე (მოწ.) 3627:52  
 ნეოფიტე ურბნელი 3638. (შენ.)  
 ნერსე კათალიკოსი 3236 (მინ.); 3467  
 (მინ. 1)  
 ნერსესოვი იაგორ 3707 გ (შენ.)  
 ნესტორ ქალდეველი 3283 ე  
 ნესტან-დარეჯან („ვეფხისტყაოსანი“)  
 3441; 3442  
 ნესტან-დარეჯან (არჩილ მეფის ასული)  
 3700 (ანდ.)  
 ნესტან-დარეჯანი დედოფალი 3706:6  
 ნეჟაძე პეტრე მაგლობელი 3704:17  
 ნოდარა 3954 (მინ. 1)

## მ.

ოდოევსკი 3688:2  
 ოთარ ამილახვარი 3723:292 (შენ.)  
 ოლგა ||ლიზა მიხაკას ასული იხ. აღსაბა-  
 ძე ოლგა||ლიზა მიხაკას ასული  
 ოლიმპია ღირსი დედაკაცი 3639:1 (შენ.  
 2 ნჯ)  
 ონანაშვილი 3728:6 (შენ. 19)  
 ონანელი ხათუთა 3474 (მინ. 1);  
 ონიანი შ. 3724:6. (შენ.)  
 ონისიმე წმ. 3627:77  
 ონოფრე ბოდბელი 3704:3,9  
 ონოფრე განუორებული 3640:4  
 ორბელიანი ბეგლარ 3723:80  
 ორბელიანი გრიგოლ 3723:71 (შენ. 2),  
 274, (შენ. 2), 275, (შენ.), 276, (შენ.),  
 277, (შენ.), 278, (შენ.), 279, (შენ.),  
 280, (შენ.), 281, (შენ.), 282, (შენ.),  
 283, (შენ.)  
 ორბელიანი დივანბეგი 3428 (მინ. 1)  
 ორბელიანი დიმიტრი 3704:35 (შენ.)  
 ორბელიანი ეფემია 3723:275  
 ორბელიანი ვახტანგ 3704:20 (შენ.)  
 ორბელიანი იოანე 3662 (შენ.)  
 ორბელიანი მუჟაბუჟ 3723:135  
 ორბელიანი ნიკოლოზ იხ. ნიკოლოზ  
 თბილელი (ორბელიანი),  
 ორბელიანი პაპუნა 3671:2

ორბელიანი სტეფანოზ (ავტ.) 3428  
 ორბელიანი სულხან-საბა 3228 გ (შენ.  
 1 დ, 3); 3615:2, (შენ. 7); 3617 (შენ.  
 1, 2, ანდ.); 3692, (შენ. 1, მინაწ.)  
 3710, (შენ. 3); 3711, (შენ. 3 ბ; 3 დ,  
 3 ია, 3 იბ); 3723:10 (შენ. 2); 4148  
 ორბელიანი ჭაბუა 3686:40, 41  
 ორბელიშვილი ბესარიონ 3269:2 (შენ.  
 3); 3269:11, 12, 13, 14, 17, 22 (შენ.  
 5); 3637:16, (შენ. 2); 3637:10, 10  
 (შენ. 2)  
 ორესტე (მწ. 3627:23  
 ოქროპირი 3476 (მინ.)  
 ოძრახო 3703:3  
 ოჰანესოვი იოანე (მესტამბე) 3272.  
 (ანდ. 1)

## 3

პავლე 3639:1 (შენ. 2 კ)  
 პავლე თებელი (წმ.) 3627:46  
 პავლე ლატრელი 3627:15  
 პავლე მიქელის ძე (პოლბორუჩიკი)  
 3623 (ანდ. მინ.)  
 პავლე მოციქული 3477 ა (მინ.)  
 პავლე მღვდელ-მოწ. 3637 (მინ. 11)  
 პავლე I იმპერატორი 3663:1 (შენ. ა);  
 3726:11  
 პავლე წრფელი 3639:1 (შენ. 2 კბ)  
 პავლე ხუცესი 3637 (მინ. 2, 3, 9)  
 პაისიოს 3639:1 (შენ. 2 იდ)  
 პალადი ჭელენეპოლელი 3639:1  
 პაკუნინი 3708 (მინ. 65)  
 პამპო (წმ.) 3639:1 (შენ. 2 ი)  
 პამფილე წმ. 3627:78  
 პაპი წმ. 3627:106  
 პართენი წმ., ლამფსაკოს ეპისკოპოსი  
 3627:69  
 პართენ მღვივანი 3728:6 (შენ. 30)  
 პარკაძე ვ. 3728:1 (შენ. 2)  
 პარმენი 3677:2 (შენ. 1)  
 პატაპი წმ. 3627:8; 3637 (მინ. 3)  
 პატარაშვილი (შილდას მცხოვრები)  
 3728:6 (შენ. 26)  
 პაფნოტი 3639:1 (შენ. 2 მტ); 3640:4  
 პახონ განწორებული 3639:1 (შენ. 2 კგ)

პახუმი წმ. 3639:1 (შენ. 2 ლბ); 3647:5  
 (შენ. 1)  
 პეტრე [გელათელი] 3642:22; 3731:4  
 პეტრე (II) ალექსის ძე (მეფე) 3614  
 (ანდ. 3)  
 პეტრე იბერიელი 3625:3 (შენ. 1, 4)  
 პეტრე დიდი (იმპერ.) 3622:1, 1 (შენ.  
 1); 3622:2  
 პეტროს მკაწრველი 3529 (შენ. 1);  
 3620 (შენ. 1), 3727:6  
 პეტრე მაიუმელი (ქართველი) 3269:20  
 (შენ. 1); 3269:22 (შენ. 4 დ); 3637:5;  
 3637 (მინ. 1 ა, 1 ბ, 13)  
 პეტრე მოციქული 3474 (შენ. 1); 3627:  
 47  
 პეტრე ტიმაფევევი 3467 (მინ. 1)  
 პიამუნი (ქალწული) 3639:1 (შენ. 2 ლა)  
 პილატე პონტოელი 3348 (შენ. 1);  
 3726:22  
 პიორი მეგვიპტელი 3639:1 (შენ. 2 ლმ)  
 პიტირიუმი (წმ.) 3639:1 (შენ. 2 ლბ)  
 პლატონი (ფილოსოფოსი) 3664:1;  
 3726:18, 18 (შენ.)  
 პლინი 3703:5 (შენ. 2)  
 პლინიუსი იბ. პლინი  
 პლუხერია 3637 (მინ. 1 ა)  
 პოლიევკტოსი წმ. 3627:40  
 პოლიკარპე ზმირინელი ეპისკოპოსი წმ.  
 3627:85  
 პოლიკარპოს პალესტინის პატრიარხი  
 3486 (მინ. 1 ა)  
 პორფირი არქიმანდრიტი 3723:169  
 პორფირი ფინიკელი 3274 (შენ. 1);  
 3443 (შენ. 1 ა)  
 პორფირი ლაზელი მთავარეპისკოპ.  
 3627:87 ა  
 პოსიდონ შეყენებული 3639:1 (შენ. 2  
 ლვ)  
 პოტამიანა 3639:1 (შენ. 2 გ)  
 პოტემკინი 3708 (მინაწ. 65)  
 პროკლე დიადოხოსი 3662  
 პროკოპი დეკაპოლელი 3627:88  
 პროკოპი (წმ.) 3627:89  
 პტოლემე (ფრიად შეცთომილი) 3639:1  
 (შენ. 2 კზ)  
 პუბლიო ლენტულიე 3726:15

პუშკინი ა. 3686:85—87; 3723:72 (შენ. 2)

ჟ

ჟორდანია თ. 3270:1 (შენ. 4); 3666 (მინ. 2), 3677:7 (შენ.); 3725:4 (შენ. 1)

ჟორდანოვი ივანე ალექსანდრეს ძე 3486 (ანდ. 1, 4)

ჟუკოვსკი 3723:274

რ

რაუდენი (წმ.) 3269:16; 3637 (ანდ. 5)

რამიტი 3467 (შენ. 1 ბ. ანდ. 1)

რევაზ მოურავი 3708 (მინ. 67)

რიფსიმა მეფის ასული 3640 (მინ. 3); 3643 (მინ. 2); 3691 (მინ.)

რიფსიმა (წმ.) 3638:20; 3640:22

როზეთი 3612 (შენ. 2)

როინაშვილი ალექსანდრე 3862 ე

როსტომ 3708 (მინ. 65)

როსტომ ბეგლაროვანი 3708 (მინ. 81)

როსტომ მეფე 3728:6 (შენ. 10)

როსტომ რაჭის ერისთავი 4541 (ანდ.)

როშაქიანი 3728:6

როშაქისშვილი იხ. ჩოლაყაძე როშაქის-შვილი პაატა

როშაქისშვილი ზაალ უზბაში 3728:6 (შენ. 9)

როშაქისშვილები 3728:6 (შენ. 6)

როშაქისშვილი ზურაბ 3728:6 (შენ. 7, 8, 31, 37)

როშაქისშვილი პაატა 3728:6 (შენ. 2)

რუსთაველი|რუსთველი შოთა 3430; 3441; 3442; 3480 (მინ. 2); 3486 (მინ. 1 გ); 3686:89; 3700:1; 3708 (მინ. 5, 14, 19, 31); 3716 (ანდ.); 3724:6 (შენ.); 3725:5; 4499; 4527

რუსისშვილი ბარამ 3728:6 (შენ. 25, 30)

რუსტამ ხანი (ხელჯოხიანი, ელიადაჯი ნალიშასი) 3860 (მინ. 9)

რუსაძე ტრიფონ 3228 დ (შენ. 3); 3271 (შენ. 1); 3445 (შენ. 3); 3612 (შენ. 3); 3614 (შენ. 3); 3637:2 (შენ.); 3675 (შენ. 1, 2); 3686:12 (შენ.), 13 (შენ.),

20 (შენ.), 21 (შენ.), 22 (შენ.), 38 (შენ.) 62 (შენ. 2), 70 (შენ.), 92 (შენ.), 96 (შენ. 1), 97 (შენ. 3); 3704:49 (შენ.); 3723:109 (შენ.), 220 (შენ.), 237 (შენ.), 238 (შენ.), 286 (შენ. 2); 3727:3 (შენ.), 3731:1 (შენ. 3); 4001 (შენ. 3)

ს

საათლამა იხ. საიათნოვა

საბა 3728:6 (შენ. 16)

საბა განწმედილი 3627:5

საბა ერისკაცი ლეთისმოყვარე 3639:1 (შენ. 2 ნგ)

საბა წმ. მამა 3480 ა (შენ.)

საბინინი მ. 3269:22 (შენ. 1, 2), 5 (შენ.), 6 (შენ.), 13 (შენ. 2); 17 (შენ. 2), 18 (შენ. 3); 3270:1 (შენ. 1); 3274 (მინ. 1); 3283 დ (ანდ.); 3637:1 (შენ.), 6 (შენ. 1), 7 (შენ.), 14 (შენ. 1), 15, 16, 21 (შენ. 1); 3643 (მინ. 1); 3723:11 (შენ.); 3726:8 (შენ.); 3727:4 (შენ.), 6 (შენ.), 7 (შენ. 1), 8 (შენ.)

საიათნოვა 3686:24, 25, 26, 27, 28; 3723:29, (შენ. 1, 2), 32 (შენ.)

სავარსამიძე ბართლომე 3723:174

სავიანე წმ. 3627:106

სამადავლე 3728:6 (შენ. 15)

სამარია მამასახლისი 3860 (მინ. 13)

სამოელ წინასწარმეტყველი. 3648 (ანდ. 2)

სარგის სუბალის ძე 3727:7

სევასტიანე წმ. 3627:18

სევერიან ანკვირელი 3639:1 (შენ. 2 აჟ)

სელოზნოვი იოსებ 3366 (მინ. 1 ბ)

სერაპიონ (ავტ.) 3640:5

სერაპიონ უპოვარი 3639:1 (შენ. 2 ლზ)

სერაფიმ პისიდიელი 3694 (შენ. ა, ბ)

სერგი 4534:1

Серебряков И. 3710 (მინ. 1, 2)

სესიკა 3364

სეფაშვილები 3728:6 (შენ. 21)

სვიმეონ ახალი ღვთისმეტყველი (ავტ.) 3632:9 ზ

სვიმონ 4530 (მინ.)  
 სვიმონი (ახალ მოსწავლე) 3472 (მინ. 11)  
 სვიმონ ლოლოთეტი 3642:26 (შენ. 1)  
 სვიმონ მესვეტე 3474 (შენ. 1)  
 სვიმონ მეტაფრასი (ავტ.) 3632: ბ, გ, დ; 3634:13 ბ, გ  
 სიღონია 3467 (მინ. 3)  
 სილაგაძე გაბრიელ 3902 (მინ. 1)  
 სილიკისტრო ჰრომთა პაპი 3627:33  
 სილოვანე 3627:35  
 სიმეონ ღვთისმამრქმელი 3627:65  
 სიმონ მორჩილი 3283 დ (ანდ.)  
 სიმონა (წმ.) 3637 (მინ. 2)  
 სინელი იხ. იოანე სინელი  
 სისო (წმ.) 3640:9  
 სიღკლიტიკე (წმ.) 3627:36  
 სოგრატი (ფილოსოფ.) 3664:1, 2  
 სოლომან 3708 (მინ. 65)  
 სოლოლაშვილი ბაგრატი 3270:4 (შენ.); 4530 (შენ. 4)  
 სოლომონ 3723:106  
 სოლომონ ბრძენი 3474 (შენ. 1); 3620 (შენ. 1); 3726:18 (შენ.)  
 სოლომონ II (მეფე) 3468; 3486 (მინაწ. დ); 3615:2 (შენ. 4); 3998 (შენ. 3); 3723:5  
 სოსთენი, სომეხთა მოძღვარი 3727:4  
 სოფონია წინასწარმეტყველი 3474 (შენ. 1); 3627:3  
 სოფრონ იერუსალიმელი 3627:101  
 სოფიო 3273 (მინ. 1)  
 სპირიდონ საკვირველმომქმედი ტრიმოთვინელი 3627:12  
 სტეფანე 3627:27  
 სტეფანე 3637 (მინ. 12)  
 სტეფანე არქიდიაკონი 3627:27  
 სტეფანე მკერვალი (ავტ.) 3686:29—37  
 სტეფანე ნინოწმიდის მიტროპოლიტი და რუსთავეის არქიეპისკოპოსი 3647:3 (შენ. 2)  
 სილუანია ქალწული 3639:1 (შენ. 2 ნვ)  
 სისინი (ყოვლად ქებული) 3639:1 (შენ. 2 ნ)  
 სტეფანე პავლიჩი 3686:79

სტეფანე საკვირველმომქმედი 3627 :118  
 სტეფანე ხირსელი 3269:20 (შენ. 2 ე)  
 სტრაბონი 3703:3 (შენ. 1)  
 სტრატონიკე 3627:44  
 სტრაბოვი პეტრე (მთარგმნელი) 3726:32  
 სფირდონ დიაკონი (ავტორი) 3283 დ (ანდ.)  
 სფირიდონ (წმ.) 3244 (ტექ. აღწ.)  
 სუბსალი||სუბსარქისი (სუბალის ძე) 3529 (შენ. 1); 3620 (შენ. 1)  
 სულხან სახლთუხუცესი 3728:6 (შენ. 29)  
 სუმბატ სომეხთა მეფეთ-მეფე 3467 (ანდ. 1)  
 სუქიოს (წმ.) 3638:18 (შენ.)

## ტ

ტაბიძე სვიმონ 3647 (ანდ.); 3677:1 (ანდ.)  
 ტარიელი („ვეფხისტყაოსანი“) 3441; 3442  
 ტარასი არქიმანდრიტი 3398 (შენ. 3)  
 ტარასი კოსტანტინოპოლელი არქიეპისკ. 3627:87  
 ტასია მეგვიპტელი 3276:2  
 ტატიანა (მწ.) 3627:43  
 ტერ-პეტროსა 3467 (შენ. 4, ანდ. 2)  
 ტერ-პეტრუზა 3723:183  
 ტერ-სამოელ 3467 (შენ. 4, ანდ. 2)  
 ტერ-ფილიპე 3467 (შენ. 4, ანდ. 2)  
 ტერტერაშვილი გიორგი 4011 (ანდ.)  
 ტეფლოვი 3708 (მინ. 65)  
 ტვროს ბრეთელი 3269:20 (შენ. 2 დ)  
 ტიბერიოს იმპერატ. 3726:15  
 ტიმოთე ალექსანდრიელი 3724:11  
 ტიმოთე ეფესელთა ეპისკოპოსი 3625:3  
 ტიმოთე მოციქული 3627:53, 83; 3632 :4 3  
 ტიტე, ძე ვესპასიანესი 3675  
 ტიტო 3234 (მინ. 2)  
 ტლაშაძე 3668 (შენ. 1 ბ)  
 ტორმასოვი 3860 (მინ. 15, 19)  
 ტრიფილე დიაკონ-მონაზონი 3685 (შენ. 2 ა, ბ); 3731:1 (შენ. 1)

ტრიფილე მღვდელი-მონაზონი (გალამწ.)  
3657 (ანდ.) 3658 (შენ.3); 3659 (შენ.  
3); 3660

ტრიფონი (წმ.) 3627:63

ტულოვეი 3723:31

ტუსისშვილი ალექსი 3704:49 (ანდ.)

ტუსისშვილი გიო 3728:6 (შენ. 5)

ტუსისშვილი ქაიხოსრო 3728:6 (შენ.  
30)

## უ

უღინო 3860 (მინ. 27)

უვალი აღზვავებული 3639:1 (შენ. 2 კე)

უშეკანთ სტეფანე 3722 (მინაწ.)

უშიკაშვილი პეტრე 3684 (შენ. 1); 4532  
(შენ. 4, მინ.); 4541 (მინ. 2)

უფლოსი 3703:3, 11

## ფ

ფავლენიშვილი ბესარიონ 4533:2 (შენ.  
2)

ფათალიხან 3860 (მინ. 6)

ფამბაკელი 4526:2 (შენ. 2)

ფანახან 3860 (მინ. 10)

ფარაქი 3467 (შენ. 4, ანდ. 1)

ფარნავაზ ბატონიშვილი 3650 (შენ. 2,  
ანდ. 1, 2, 3, 4); 3706 (ანდ. 2); 3719  
(შენ. 5); 3723; 222

ფარნავაზ მეფე 3703: 2, 11; 3860 (მინ.  
2, 13)

ფარსმან 3860 (შენ. 3)

ფატრელი გოგია 3708 (მინ. 34)

ფარუსი 3707 ბ

ფარსადან წინამძღვარი 3948 (მინ.)

ფებრონია (წმ.) 3637 (მინ. 8)

ფელე 3703:1, 6, 7, 8, 12

ფერაქე პ. 4526:2 (შენ. 2)

ფერშანგიშვილი სტეფანე 3723:155,  
270

ფილიმონ (წმ.) 3627:14

ფილიპე (გალამწერი) 3269:2 (შენ. 1),  
22 (შენ. 5)

ფილღებორპომი გიორგი გუსტავის ძე  
3725 (მინ. 4)

ფილოთეოს კოსტანტინეპოლის არქი-  
ეპისკ. 3618 (შენ.)

ფილოთეოს ალექსანდრიის პატრიარხი  
3486 (მინ. 1 ა)

ფილორომ აღმსარებელი 3639:1 (შენ.  
2 მდ)

ფირალოვი გოდერძი 3723:286 (შენ. 1)

ფიცხელაური დოსითეოს 3724:12 (შენ.  
1)

ფლავიოს იოსიპოს 4015

ფოტი კოსტანტინოპოლის პატრიარქი  
3649 (შენ. 2)

ფრაუნდოდორფი ივან ლვოვიჩი 3670  
(შენ.)

Фрейганг А. 3692 (მინ.)

ფრენსლეიმი იოანე 4535

ფრიდონ („ვეფხისტყაოსანი“) 3441

ფუცურიზე (ფუცურიძე?) ვაჩიძორის  
[მონასტერის] მოძღვარი 3637 (მინ.  
12)

## ჭ

ქავთარაშვილი მამუკა იხ. ბარათაშვილი  
მამუკა

ქავთარია მ. 3269:2 (შენ. 3), 11 (შენ.  
1), 17 (შენ. 1); 22 (შენ. 5, 7); 3637  
:10 (შენ. 2), 16 (შენ. 2)

ქაიხოსრო არაგვის მოურავი 3728:6  
(შენ. 35)

ქაიხოსრო ჭიაურთ მოურავი 3728:6  
(შენ. 17)

ქართველიშვილი იოანე 3724:1; 4432

ქართლოსი 3703:1, 3

ქებაძე პეტრე 3860 (მინ. 18)

ქეთავან (მეფის სძალი) იხ. წერეთლის  
ასული ქეთავან (მეფის სძალი)

ქეთევან ბატონიშვილი 3723:101, 250,  
4540 (შენ. 1)

ქეთევან დედოფალი 3269:3 (შენ. 1, 2;  
3); 3637:2 (შენ.); 3638:1 (შენ.);  
3704:26 (შენ.)

ქეშიზ დარდიმანდი 3723:117

ქიქოძე გიორგი 3714 (შენ. 3)

ქიოტაშვილი ბესარიონ (ბერი) 3648  
(ანდ. 3)

ქობულაშვილი ოთარ 3723:144, 152,  
240, 261

ქობულაშვილი ონანა 3705 (ანდ.)

ქობულოვი 3708 (მინ. 65)  
 ქობულოვი თამაზ 3251 (შენ. 2); 3723:  
 143  
 ქორქაშვილი ვასილ 3486 (ტექ. აღწ.)  
 ქრისტეფორე იოანე მღვდლის შვილი  
 (გადამწ.) 3704:49 (ანდ.)  
 ქსენე (წმ.) 3627:55  
 ქსენეფორე (წმ.) 3627:57; 3640:3  
 ქუთათელაძე ათანასე 3623 (ტექ. აღწ.,  
 ანდ.)  
 ქუთათელაძე ლ. 3710 (შენ. 3); 3711  
 (შენ. 4); 3729:4 (შენ.); 3986 (შენ.  
 2); 4005 (შენ. 1)  
 ქუთათელაძე პეტრე (გადამწ.) 3620  
 (ანდ.)

### ლ

ლაბავოვი ზახარ 3708 (შენ. 1, მინ. 10),  
 78);  
 ლაღდანი პალესტინელი 3639:1 (შენ. 2  
 ნა)  
 ღერასიმე წმ. 3627:94  
 ღვთისწყალობა, მელიქის ძმა (ავტ.)  
 3687:74  
 ღლონტი ალ. 3709 (შენ. 2); 3712 (შენ.  
 2); 3713 (შენ. 2); 3724:2 (შენ.)  
 ღოღობერიძე ნიკ. 3723:73  
 ღუდოვიჩი 3860 (მინ. 19)

### ყ

ყაზბეგი ალექსანდრე 3977, 3978, 3979,  
 3980, 3981, 3982, 3983, 3984, 3985  
 ყაზიბეგოვი მიხეილ 3723:195  
 ყაითმაზაშვილი ფილიპე 3662 (შენ.)  
 ყაუხჩიშვილი სვიმონ 3238 (შენ. 2);  
 3665 (შენ. 1); 3666 (შენ. 2)  
 ყაფლანისშვილი დიმიტრი სახლთუხუ-  
 ცესი 3706:13  
 ყაფლანისშვილი ვახტანგ 3686:51  
 ყაფლანისშვილი ჭაბუა (მზეჭაბუკ)  
 მდივანბეგი 3723:29 (შენ. 1)  
 ყიზილ-ყაენი 3860 (მინ. 2)  
 ყიფიანი დიმიტრი ივანეს-ძე (ავტ.) 3612  
 (შენ. 1)  
 ყიფიანი კოტე 3612 (შენ. 1, 2, 3, 4)

ყიფიანი მიხეილ 3227 ბ (ანდ.)  
 ყორღანოვი გარსევან (გადამწ.) 3272  
 (ანდ. 2)  
 ყორღანოვი სიმონ ივანეს-ძე 3442 (ანდ.)  
 ყუბანეიშვილი ს. 3269:11 (შენ. 2), 12  
 (შენ.); 3637:1 (შენ.); 3642:25 (შენ.);  
 3692 (შენ.1); 3708 (შენ. 3); 3731:5,  
 10; 3918 (შენ. 3)

### რ

რაბაზ 3637:2  
 რავდია ბესარიონ (გადამწ.) 3360 (ანდ.,  
 მინ. 2)  
 რაღვა ახალციხელი წმ. 3638:16 (შენ.)  
 რაღვა წმ. 3269: 10, 13; 3637 (ანდ. 9);  
 3637:16; 3638:9 (შენ.)  
 რანაოზ „ქართველი ბატონი“ 3626  
 (ანდ.)  
 რანიძე აკაკი 3430 (შენ. 1 ბ); 3902 (შენ.  
 2)  
 რანიძე მ. 3483 (შენ. ); 3484 ა (შენ.);  
 3626  
 რანშოვანი ზურაბ 3274 (შენ. 4)  
 რარაშიძე ქრისტინე 3252 (შენ. 3)  
 რარაძე ბ. 3617 (შენ. 2)  
 რარვაშიძე გიორგი 3486 (მინ. 2)  
 რარვაშიძე მიხაილ 3486 (მინ. 5)  
 რარვაშიძე მარიამ გიორგის ასული 3486  
 (მინ. 2, 6, 7)  
 რარიე-ზადე (ავტ.) 3971  
 რარიმანაშვილი სტეფანე 4005 (შენ. 4)  
 რაჰაბაზ ხანი 3860 (მინ. 9)  
 რაჰ თამაზ ძე შაჰ-სულთან-უსეინისა,  
 3677:1  
 რაჰნადირი 3677:1  
 რენგელია მ. 3721 (შენ. 3)  
 რიო მღვიმელი 3269:21 (შენ. 1)  
 რიო წმ. 3637:18  
 რლიგინ-მეიხნი 3226 (მინ. 2)  
 რუშანიკ დედოფალი მოწ. 3637:11 (შენ.  
 1), (ანდ. 6); 3638:4, (შენ.); 3687:3

### ჩ

ჩარკუანის ქალი კვარამზე; ჩიქვანის  
 ცოლი 3942 (მინ. 1)

- ჩაჩიკას ძე თომა 3691 (ანდ.)  
 ჩაჩიკას ძე ნიკოლოზ 3698 (შენ. 3)  
 ჩაჩიკაშვილი ნიკოლოზ (გალამწ.) 4530  
 3428 (ტექ. აღწ.)  
 ჩაჩიკაშვილი (კორნელი?) (გალამწ.)  
 (შენ. 3).  
 ჩახრუხაძე 3701:2; 3701:2 (შენ. 2);  
 ჩაგანიზისძე მათე (გალამწ.) 3637 (მინ.  
 12)  
 ჩერნიშევი 3612 (შენ. 2)  
 ჩერნიშოვი 3708 (მინ. 65)  
 ჩეჩერიანი 3708 (მინ. 65)  
 ჩიქვანი 3942 (მინ. 1)  
 ჩიქვანი ბეჟან 3942 (მინ. 2)  
 ჩიქოვანი ალექსი (შემომწირველი)  
 3237 (ტექ. აღწ.); 3238 (ტექ. აღწ.);  
 3239 (ტექ. აღწ.)  
 ჩიქოვანი ანტონ 4148 (მინ. 1)  
 ჩიქოვანი მაია პეტრეს ასული 3703:4  
 (შენ. 2, 3)  
 ჩიჩაგოვი 3860 (მინ. 27)  
 ჩიჩუა ეკატერინე 3468  
 ჩოლაყაშვილები 3728:6  
 ჩოლაყაშვილი ანდერმან 3728:6 (შენ.  
 12, 15, 16)  
 [ჩოლაყაშვილი] ასლან 3728:6 (შენ. 4)  
 ჩოლაყაშვილი გიორგი (გალამწ.) 4540  
 (ანდ.)  
 ჩოლაყაშვილი დავით ჭიმშედის ძე მდი-  
 ვანბეგი 3723:13  
 ჩოლაყაშვილი დიმიტრი 3468 (მინ. 1)  
 [ჩოლაყაშვილი] ზაალ ჭიაურის მოურა-  
 ვი 3728:6 (შენ. 40)  
 ჩოლაყაშვილი ზურაბ 3728:6 (შენ. 3,  
 4)  
 ჩოლაყასშვილი ომან ჭიაურის მოურავი  
 3728:6 (შენ. 1, 3, 2);  
 ჩოლოყაშვილი როშაქ 3728:6 (შენ. 13,  
 15, 16, 33)  
 ჩოლაყაშვილი ქაიხოსრო 4529:3 (შენ.  
 2)  
 ჩოლაყაშვილი ქაიხოსრო თიანეთის მო-  
 ურავი 3728:6 (შენ. 18, 20, 22, 23,  
 25, 27, 28, 30)  
 ჩოლაყაშვილი შანშე 3728:6 (შენ. 10,  
 11, 14)
- Чолокаев** 3691 (მინ. 2)  
 ჩოლოყაშვილი სარიდან 3271 (შენ.);  
 3675 (შენ. 2)  
 ჩოლოყაშვილი ქაიხოსრო იხ. ჩოლაყა-  
 შვილი ქაიხოსრო  
 ჩოლაყაძე-როშაქიშვილი პატა 3728:6  
 (შენ. 2)  
 ჩუბინაშვილი დავით 3486 (შენ. 4); 3624  
 (ტექ. აღწ.); 3669 (შენ. 2 ე, 4); 3671  
 (შენ.); 3677:9, 10; 3684 (შენ. 3);  
 3703:2, 4(ანდ.), 6 (შენ. 2), 8 (შენ. 2),  
 11 (შენ. 2), 14 (შენ. 3); 3708 (შენ. 2);  
 3711 (შენ. 2); 3714, (შენ. 1, 3, მი-  
 ნაწ.); 3723:1 (შენ. 1); 3726:21 (შენ.);  
 3860 (შენ. 1, 2); 4005 (შენ. 4);  
 4538:2 (შენ. 1)  
 ჩუბინაშვილი იესე 3694 (შენ. ა); 4432  
 (შენ. 3)  
 ჩუბინაშვილი ნიკო 3679 (შენ. 1); 3709,  
 (შენ. 2); 3711 (შენ. 2); 3712, (შენ.  
 2, 3); 3713, (შენ. 2); 3724:2, (შენ.);  
 3725:1 (შენ. 2), 3726:34 (შენ.);  
 4005 (შენ. 4)  
 ჩუბინოვი ივან 4432 (მინ.)  
 ჩუბინოვი სტ. 3677:4  
 ჩხეიძე სეხნია (ავტ.) 3671:1, 2  
 ჩუღკოვი მიხეილ 4001 (შენ. 3)  
 ჩხატარაძისძე პეტრე 3619 (შენ. 4);  
 3623
- ც
- ცაცა 3234 (მინ. 4)  
 ცაგარელი 3272 (შენ. 2)  
 ცაგარელი ალ.; 3724—3760 (ტექ. აღწ.);  
 3695 (შენ. 2)  
 ციკანაშვილი ჭეირანა 3728:6 (შენ. 20)  
 ციცირონი 3663 (მინ.)  
 [ციციშვილი] ნანუჩა 3708 (მინ. 14)  
 ციციანოვი პავლე დიმიტრის ძე 3726:1  
 (შენ. 1, 2)  
 ციციშვილი ნოდარ 4529:1  
 ციციშვილი პავლე 3726:4
- ძ
- ძოწენიძე ლ. 3359:1 (შენ. 2), 2 (შენ. 1);  
 3664:2

## ფ

- წერეთელი აკაკი 3723:75, (შენ. 1), 76, (შენ. 1, 2), 78  
 წერეთელი ანასტასია მიხეილის ასული 3614 (ტექ. აღწ.); 3165 (ტექ. აღწ.)  
 წერეთელი გრიგოლ ზურაბის ძე 3673 (მინ. 3, 4); 3998 (შენ. 3)  
 წერეთელი ნესტორ დიმიტრის ძე 4005 (ანდ.)  
 წერეთელი სიმონ 3472—3485 დ  
 წერეთელი ქაიხოსრო 3998 (შენ. 3)  
 წერეთელის ასული ქეთევან (მეფის სძალი) 3686  
 წინამძღვაროვი იოსებ მღვდელი 3723 :175

## ჟ

- ჯავჭავაძე ალექსანდრე 3622 (მინ. 1, 2); 3686:65, (შენ.), 66, (შენ.), 67, (შენ.); 68, (შენ.), 69, (შენ.), 85, (შენ. 1, 2, 3), 86, (შენ. 1, 2), 87, (შენ. 1, 2), 88, (შენ. 2); 3688:2 (შენ.), 7, (შენ.); 3723:8, 56, (შენ. 1, 2), 61, (შენ.), 72, 88, (შენ.), 103, (შენ.), 112, (შენ.), 113, (შენ.), 114, (შენ.), 121, 123 (შენ.), 141, (შენ.), 142, (შენ. 1), 145, (შენ.), 146, (შენ.), 198, (შენ.), 208, (შენ.), 209, (შენ.), 210, (შენ.), 211, (შენ.), 212, (შენ.), 213, (შენ.), 214, (შენ.), 215, (შენ.), 216, (შენ.), 217, (შენ.), 218, (შენ.), 226, (შენ.), 233, (შენ.), 248, (შენ.), 249, (შენ.);  
 ჯავჭავაძე აპუა 3728:6 (შენ. 29)  
 ჯავჭავაძე ეკატერინე 3723:276  
 ჯავჭავაძე ილია 3688:12; 3723:67, (შენ. 1, 2); 68, (შენ. 1, 2), 69 (შენ. 1), 70, (შენ. 1), 71, (შენ. 1), 72, (შენ. 2), 73, (შენ. 1), 77  
 ჯავჭავაძე ნინო 3723:279  
 ჯინაპიუს რუსუფი|ჯინისა და აპიუსუფი-სა 3467 (შენ. 1 ბ, ანდ. 1)  
 ჯიჭინაძე ჯაქარია 3228 გ; 3860 (შენ. 1)  
 ჯიჭუმ ანუ ჯუმჯუმ 3637:14  
 ჯინისა იხ. ჯინაპიუს რუსუფი  
 ჯუმბურიძე ჯ. 3723:274 (შენ. 2).

## ბ

- ბარალამპე (წმ.) 3627:72; 3637 (მინ. 7)  
 Баханов А. С. 3689 (შენ. 2); 3730 (შენ. 2)  
 ბელაშვილი იონა 3272 (შენ. 1); 3647:5 (შენ. 1); 3686:81  
 ბელაძე ე. 4526:4 (შენ. 1)  
 Беладзе Г. 3617 (მინ. 1)  
 ბელთუბნელი მიხეილ იხ. მიხეილ ბელთუბნელი  
 ბერბეულიძე ომან 3669 (შენ. 2 ე); 3677:1  
 ბეჩატურიანცი 3862 ა  
 ბეცურიანი მანია 3952 (ანდ.)  
 ხონელი [მოსე] 3708 (მინ. 50)  
 ხორონიო ხუცი 3639:1 (შენ. 2 მკ)  
 ხრისანთე (წმ.) 3627:109  
 ხუასრო მეფე 3637:9  
 ხუცა 3728:6 (შენ. 38)

## ჯ

- ჯალუგისშვილები 3728:6 (შენ. 19)  
 ჯავახიშვილი ივანე 3637:12 (შენ.)  
 ჯავახო 3703:3  
 ჯაკობია გიორგი 3366 (შენ. 1); 3693:1; 3704:1 (შენ. 2), 12; 3706:1 (შენ.); 3723:12 (შენ.); 4529:2 (შენ.), 3 (შენ. 1); 4538:1 (შენ.)  
 ჯარია 4536 (მინ.)  
 ჯაფარ ბაბილოვანთა მეფე 3637:3  
 ჯაფარიძე ლელუა 3954 (მინ. 3, 4)  
 ჯაფარიძე ლიპარ 3954 (მინ. 5)  
 ჯომარდიძე დიმიტრი მღვდელი 3633 (მინ. 2)  
 ჯუანშერი 3665 (შენ. 2 ბ)

## ჰ

- ჰაჯი-მამად ალიხანი 3860 (მინ. 8)  
 ჰაჯი ჩალაბი 3860 (მინ. 9)  
 ჰუსეინ ალიხან (ფათალიხანის მამა) 3860 (მინ. 6)  
 ჰუსეინ სარდალი 3860 (მინ. 16)  
 ჰეროდოტე 3703:1 (შენ. 2)  
 ჰოჰანეს 3722 (შენ. 2)



3. გეოგრაფიულ სახელთა საქმიანობა

ა

ავსტრალია 3678 (შენ. 1)  
 აზია 3678 (შენ. 1); 4010 (შენ. 2)  
 აზოვის (აზავის) ზღვა 3703:4  
 აზრუმი 3703:1  
 ათონი 4009 (შენ. 1, 2); ათონის ივე-  
 რიის მონასტერი, 3677:2, (ანდ.)  
 ალექსანდრეს ლავრა 3724:12 (შენ. 1)  
 ამერიკა 3678 (შენ. 1); 3724:4  
 ამიერკავკასია 3724:3  
 ანკირიის ეკლესია || ანკვირიის მონას-  
 ტერი 3627:112; 3639:1 (შენ. 2 ძმ)  
 ანტინიოს მონასტერი 3639:1 (შენ. ძ.  
 ძდ)  
 ანტიოქია 3677:7  
 ანჩისხატის ეკლესია 3726:1 (შენ. 1)  
 არაბისტანი 3467 (შენ. 3)  
 არაგვი 3703:11; 3723:29  
 არბაკეთი 3637:9  
 არგვეთი 3638:8; 3703:8  
 არტანი 3703:1  
 აფრიკა 3678 (შენ. 1); აფრიკეთი 3529  
 (შენ. 1)  
 აფხაზეთი 3486 (შენ. 1); 3638:3; 3703:  
 1; 4  
 აღდგომის ეკლესია (იერუსალიმში) 3648  
 (ანდ. 2)  
 აშტარხანი 3723:175, 183  
 აჩაბეთი 3723:26  
 აჩაკოს ციხე 3723:168  
 ახალციხე 3633 (მინ. 2)

ბ

ბასიანი||ბაზიანი 3703:1; 3703:5  
 ბათყვა 3860 (მინ. 21)  
 ბარდოსი იხ. ყარაბაღი  
 ბეთლემი 3627:29  
 ბელოსტოცკი 3860 (მინ. 29)

ბერეზინა 3860 (მინ. 26, 28)  
 ბერეჟოულა (გურიაში) 3486 (მინაწ. 2)  
 ბოდორნის ღვთისმშობელი 3473 (მინ.  
 2)  
 ბორისოვო 3860 (მინ. 27)  
 ბოროდინო 3860 (მინ. 26, 28)  
 ბორჩალო 4526 (ანდ. 2)  
 ბრუსია 3696:13; 3699:12

გ

განჯა 4526 (ანდ. 2)  
 გელათის მონასტერი 3668 (შენ. 4 დ);  
 3701:1  
 გერმანია 3631 (მინ. 2); 3694 (მინ.);  
 3860 (მინ. 5)  
 გორი 3633 (მინ. 2); 3655 (მინ. 2)  
 გრემი 3704:42; 3706:8  
 გარეჯის უდაბნო იხ. დავით გარეჯის  
 უდაბნო  
 გროდინსკი 3860 (მინ. 29)  
 გურია 3486 (მინ. 2); 3703:1, 6

დ

დარაჩიჩაღის მაზრა 3863  
 დალისტანი 3703:1, 14  
 დვალეთი 3703:5, 13  
 დვინა 3860 (მინ. 27)  
 დიდო 3703:14  
 დილომი 3244 (მინ. 5)  
 დრისა 3860 (მინ. 30)

ე

ეგვიპტე 3639:2; 3640:7  
 ეგრისი 3486 (შენ. 1); 3703:1  
 ენგურის წყალი 3703:4  
 ევროპა 3678 (შენ. 1); 3860 (მინ. 25)  
 ელაღეთი 3529 (შენ. 1)

ელისაბედგარდი 3723:20  
 ერევანი 3703:1, 9, 10; 3860 (მინ. 12, 16)  
 ერუშეთი 3860 (მინ. 20)  
 ეჩმიაწინი (ეჩმიაძინი) 3467 (მინ. 1); 3860 (მინ. 16); 4499 (მინ. 2)

## 3

ვაკე 3703:8  
 ვარძიის ღვთისმშობელი 3472 (მინ. 6)  
 ვაყის სამრევლო 3446 (ანდ.)  
 ვაჩიძორის [მონასტერი] 3637 (მინ. 12)  
 ვილენსკი 3860 (მინ. 29)  
 ვილენცკა 3860 (მინ. 26)  
 ვიტეზსკი 3860 (მინ. 29, 30)  
 ვლადიკავკაზი 3227 ბ, 3860 (მინ. 18)  
 ვლადიმირი 4535 (შენ. 3)  
 ვონა 3860 (მინ. 29, 30)

## ზ

ზადენის ციხე 3860 (მინ. 3)  
 ზახი 3703:5  
 ზემო ნიქოზი 3863  
 ზემო ქართლი 3703: 7, 13  
 ზრამავის ხევი 3703:5  
 ზრგო 3703:5  
 ზუბოვკა 3696:19; 3699:18  
 ზუგდიდი 3723:5 (შენ. 1)

## თ

თაიჩარუხი (სოფ.) 3863  
 თბილისი|| თფილისი || ტფილისი 3441 (შენ. 1); 3442 (ანდ.); 3443 (შენ. 1 ბ, მინ. 3); 3444 (შენ. 3); 3468 (შენ.); 3483 (შენ.); 3486 (მინ. 5); 3614 (შენ. 3); 3617 (მინ. 1, 2); 3623 (შენ.); 3627:39; 3637:12 (შენ., მინ. 13, 14); 3638:12, 13; 3642 (ანდ.); 3646 (ანდ. 2); 3653 (შენ. 2, ანდ.); 3668 (შენ. 2); 3684 (შენ. 1); 3694 (შენ. 1 ა); 3719 (შენ. 2); 3723:4, 63 (შენ. 2), 67 (შენ. 1), 71 (შენ. 1), 166, 167, 3729:4; 3998 (შენ. 1); 4005 (შენ. 4); 4525 (ანდ. 1)  
 თელავი 3642 (მინ. 2)  
 თეოდოსიპოლი 3638:19

თრიალეთის მთა 3708 (მინ. 32)  
 თრუსო 3703:5  
 თუშეთი 3703:14  
 თუშეთის მთა 3723:258

## 0

იგდირი 4499 (მინ. 1)  
 იეროპოლი 4535 (შენ. 3)  
 იერუსალიმი 3486 (მინ. 1 ა); 3651; 3675; 3675 (შენ. 3); 3677:7; 3679; 3680; 3726:15  
 ივერია||იბერია 3637 (ანდ. 1, მინ. 1 ა); 3677:2 (შენ. 2); 3677:12; 3703: 1, 2  
 იკორთის მთავარანგელოზი 3473 (მინ. 3)  
 იმერეთი 3468; 3486 (შენ. 1, მინ. 1 დ); 3703:1, 6, 8, 9, 13  
 ინლია 3678 (შენ. 1)  
 ისავრია 3529 (შენ. 1)  
 იფრალი (იფრარი) 4003 (ანდ.)

## კ

კავკასია||კავკასი 3486 (შენ. 1); 3703: 1, 4, 5; 3723:166; (კავკასიის მთა) 3860 (მინ. 18); 3703:5 (შენ. 2)  
 კალა 4003 (ანდ.)  
 კალულა 3860 (მინ. 26, 29)  
 კარაღეთის ჭალა 3723:28  
 კასრისქევი 3703:5  
 კახეთი 3486 (შენ. 1); 3677:1; 3665; 3703:1, 9, 10, 13, 14; 3729:4; 4526 (ანდ. 2)  
 კახეთის სამთავრო 3637:19  
 კიკოს ღვთისმშობლის მონასტერი (ქალაქსა კიპროსისასა) 3694 (შენ. 1 ა)  
 კილიკია 3529 (შენ. 1)  
 კიპრია (კვიპროსი) 3694 (შენ. ა); 4533  
 კისტრინი 3696:3; 3699:3  
 კლარჯეთი 3486 (შენ. 1); 3703: 1, 7  
 კოლა 3703:1  
 კოლხიდა 3723:287 (შენ.)  
 კოსტანტინეპოლი||კოსტანტინუპოლი 3345; 3640:2; 3675 (შენ. 3); 3724:4; 3724:11; (კონსტანტინპოლი) 3348 (შენ. 1)

კრემენჩუკი 3723:156 (შენ. 1); 3723:  
157 (შენ. 1)

კუკის სასაფლაო 4148 (მინ. 2)

კურლიანდსკი 3860 (მინ. 29)

კუჭატანი 3728:6 (შენ. 17)

კუხეთი 3486 (შენ. 1); 3703:14

## ლ

ლაკიზე (ქალაქი) 3661:18

ლალისყური (სოფ.) 3468 (მინ. 1)

ლარგვისის მონასტერი 3918 (მინ. 2)

ლენინგრადი 3700:1 (შენ.); 3726:16  
(შენ. 2)

ლეთსია 3694 (შენ. ა)

ლექსუმი 3703:8

## მ

მაღაროსია 3696:42 (შენ. 1); 3699:42

მანგლისი 3860 (მინ. 20)

მთაწმინდა (ქართ. მონასტ.) 3637 (მინ.  
12); 3679; 3680

მინსკის (მინცკის) გუბერნია 3860 (მინ.  
26, 29)

მიღრი 3860 (მინ. 15)

მოვაკანი || მოაკანი 3703:1; 3860 (მინ.  
2, 31)

მოუაი 3860 (მინ. 28)

მოსდოკი || მოსდოგი 3723:174; 3860  
(მინ. 18)

მოსკოვი 3270:1 (შენ. 1); 3359:1 (შენ.  
2); 3444 (შენ. 1); 3614 (ანდ. 3);  
3621 (შენ. 2 ა); 3622:1 (შენ. 1); 3645  
(ანდ.); 3686:67; 3696:24 (შენ.);  
3699:23 (შენ.); 3699:24; 3706 (ანდ.  
2); 3723:285; 3725 (მინ. 4); 3726:16,  
32; 3730 (შენ. 2); 3860 (მინ. 18, 26,  
27, 28, 29); 4500:29 (ანდ.); 4540  
(შენ. 2, 3)

მოლილევი 3860 (მინ. 29)

მრავალმთის გარესჯის უღაბნო 3650  
(ანდ. 3)

მტკვარი 3703:11, 12

მუნრანი 3637:2; 3703:13

მცხეთა 3237 (მინ.); 3647 (მინ. 1);  
3703:6 (შენ. 3)

## ნ

ნათლისმცემლის მონასტერი გარეჯაში  
3650 (ანდ. 3)

ნარა 3703:5

ნარას ეკლესია (ოსეთში) 3666 (მინ. 2)

ნაჭარმაგევი 3486 (მინ. 1 გ)

ნევა 3279 (ანდ.); 3860 (მინ. 4)

ნიკია 3474 (შენ. 1); 3724:12

ნუზალა ანუ ნუზარა (სოფ.) 3666 (მინ.  
2)

ნუზარა იხ. ნუზალა ანუ ნუზარა.

## ო

ოდიში 3703:1, 4, 6

ოზურგეთი 3617 (შენ. 2)

ოკრიბა 3703:8

ოსეთი || ოვსეთი 3486 (შენ. 1); 3666  
(მინ. 2); 3703: 1, 4, 5, 9, 13

ოდრაბოსი 3703:11

## პ

პალესტინა 3648 (ანდ. 2)

პავლოვსკი 3723:72 (შენ. 1), 73 (შენ. 1).

პარიზი || პარიჟი 3622:1 (შენ. 1); 3860  
(მინ. 22)

პასეჟი (კუნძული) 3681

პასჟის მონასტერი 3614 (მინ. 9)

პაჰანიჟი 3703:4

პეტერბურგი 3226 (მინ. 1, 2); 3272

(ანდ. 1); 3636 (მინ. 2); 3637 (მინ. 1

ა, 13); 3640 (მინ. 3); 3647:5 (შენ.

1); 3670 (შენ. 3); 3671 (შენ.); 3673

(მინ. 3); 3676; 3677:1 (ანდ.); 3686:

62 (შენ. 1); 3691 (მინ.); 3692 (მინ.);

3694 (ანდ.); 3696 (ანდ.); 3699 (ანდ.);

3708 (მინ. 78); 3714 (შენ. 1); 3716;

3724:12 (შენ. 1); 3723:49,68 (შენ.

1); 4011 (შენ. 2, ანდ.); 4540 (შენ. 1,

2)

პეტერლოვი 3723:287 (შენ.); 3860 (მინ.  
4)

პორტაიტის ღვთისმშობელი 3244 (ტექ.  
აღწ.)

პოლიცკა 3860 (მინ. 30)

პსკოვსკი 3860 (მინ. 29)

## შ

შულეღე 3703:5

## რ

რაითა 3627:44

რანი 3703:1; 3860 (მინ. 2. 31)

რაჭა 3703:5; 3703:8; 4541 (ანდ.)

რიგა 3726:15; 3860 (მინ. 25)

რუსეთი 3467 (მინ. 1); 4526 (ანდ. 2)

რუხი 3723:5 (შენ. 1); 3723:6

## ს

საათაბაგო 3668 (შენ. 1 ე); 3703:1

საბარათიანო 3703:13

საბერძნეთი 3651; 3728:5 (შენ. 3)

სავანე 4003 (ანდრ.)

საკუჭატანო მიწა-წყალი 3728:6 (შენ. 29)

სამეგრელო 3723:5 (შენ. 1)

სამტრედია (დაბა) 3529 (მინ. 1)

სამშვილდის საერისთაო 3703:10

სამცხე 3703:1, 6, 9, 11

სამცხე-საათაბაგო 3486 (შენ. 1); 3703:7; 3729:3

სამხრეთის ინდია 3678 (შენ. 1)

საქართველო 3467 (შენ. 3); 3637:10; 3637 (ანდ. 1); 3666 (შენ. 4); 3670 (შენ.); 3677:2 (შენ. 2); 3703:2; 3728:5 (შენ. 3); 3729:1; საქართველო ანუ იბერია 3703:2

საქსონია 3694 (შენ. ა)

საჩხეძო 3703:8

საჩხერე 3252 (ტექ. აღწ., შენ. 2)

საჯავახო 3703:8

სევასტია (დაბა) 3467 (ანდ. 1)

სევასტიას ტბა 3627:99

სვანეთი 3703:1, 6

სვანეთის კავკასი 3703:5

სვანციანა 3860 (მინ. 30)

სიკილია 3529 (შენ. 1)

სინა 3627:44

სკვერის ციხე 3723:26

სმოლენცკა 3860 (მინ. 26, 28, 29)

სმოლენსკი იხ. სმოლენცკა

სომხითი 3529 (შენ. 1); 3703:1

სომხით-საბარათიანო 3703:10, 12

სპარსეთი 3637:20; 3723:274 (შენ. 1)

სტავროპოლი 3612 (შენ. 2)

სტამბოლი 3708 (მინ. 3)

სურამალი (სურამი?) 3703:11

## ტ

ტაშისკარი 3703:11

ტკვარი იხ. მტკვარი

ტოზანიერი (სოფ.) 3529 (მინ. 1)

ტრაპიზუნი 3486 (მინ. 1 დ)

ტუონიში 3860 (მინ. 22)

## უ

უფლისციხე 3665

## ფ

ფილოთეონის მონასტერი 3244 (მინ. 1)

ფოთი 3723:80; 3860 (მინ. 19, 21)

## ქ

ქართლი 3486 (შენ. 1); 3633 (მინ. 2); 3637:6, 9, 14, 15, 20, 21; 3677:1; 3703:1, 5, 6, 9, 10, 11, 14; 3708 (მინ. 55); 3729:4; 4284 (შენ. 2); 4526 (ანდ. 2)

ქვიშეთი 3612 (შენ. 3, 4)

ქირმანი 4500:5

ქსანი 3473 (მინ. 2)

ქუაბთაქვეი 3638:17 (შენ.)

ქუთაისი 3732

## ლ

ლრენობილი 3860 (მინ. 22)

ლრტილა 3727:4

ლვთისმშობლის მონასტერი (თბილისში) 3646 (ანდ. 2)

## ყ

ყაზახი 3703:9, 10, 14; 4526:2

ყარაბალი 3621 (შენ. 2 ა); 3703:14; (რანი, ხოლო აწ ყარაბალი) 3703:1

ყარსი 3703:1

ყვარელი 3467 (მინ. 1)

ყველის ციხე 3637:4

ყიზლარი 3711 (ანდ.); 3723:169

ყუბანი 3703:4

ყუბანი (მდინარე) 3703:4

ყულევი 3860 (მინ. 19)

შ

შავი ზღვა 3703:4, 6

შავი სოფელი 3467 (მინ. 1)

შამახია 3860 (მინ. 8)

შვეიცარია 3860 (მინ. 4)

შიდა ქართლი 3703:11,12, 13

შირაზი 3637:2

შირვანი (მოვაკანი ხოლო აწ შირვანი)  
3703:1

შომორთა (შომორთის წმ. გიორგი) 3954  
(მინ. 2, 3, 5)

შუამდინარე 3637:21

შუშა (ქალაქი) 3621 (შენ. 2 ა); 4526  
(ანდ. 2)

ჩ

ჩერქეზი 3703:1, 6; (ოსეთი აწ ჩერქე-  
ზი) 3703:4; (ჩერქესის მთა) 3703:5

ც

ცხეთა იხ. მცხეთა

წ

წრომი 3637:10

ხ

ხახულის ღვთისმშობელი 3486 (შენ. 2)

ხოი (ხოის ხანები) 3860 (მინ. 9)

ხოუორნის ხეობა 3668 (შენ. 1 დ)

ხულო 3614 (მინ. 4)

ხუნანის საერისთაო 3703:10

ჯ

ჯავახეთი 3703:1, 9, 10

ჯიქეთი 3703: 1, 4

ჯვრის ეკლესია (იერუსალიმში) 3694  
(შენ. ა)

ჰ

ჰერეთი 3486 (შენ. 1); 4703:14

ჰრომი 3640:1

ჰურიასტანი 3627:29

4. დარგობლივი საქმიანობა

ავიოგრაფია

- ანასტასი სინელი სასწაულისათვის იოანე მოციქულისა 4534:17
- ანდრია მოციქულის მიმოსლვა 3677:11
- ანტონ I მარტირიკა 3638; 3687: 1, 2
- არსენ ქართლის კათალიკოსი ცხოვრება წმ. იოანე ზედაძეულისა 3637:21
- „ „ „ ცხოვრება აბიბოს ნეკრესელისა 3637:6, 20
- გიორგი მთაწმიდელი ცხოვრება იოანესი და ეფთვიმესი 3637:12 (ფრაგმენტი) 3728:5 (შენ. 3)
- გიორგი ხუცეს-მონაზანი (მცირე) ცხოვრება და მოქალაქობა გიორგი მთაწმიდელისა 3637:13
- გრიგოლ ნოსელი ცხოვრება და მოქალაქობა წმ. გრიგოლ საკვირველთმოქმედისა 3661:5
- ცხოვრებისათვის წმ. მაკრინასი 3640:13
- გრიგოლ ღვთისმეტყველი ცხოვრება და შესხმა ღიღისა ვასილისი 3661:3
- გრიგოლ ხუცეს-მონაზანი წამება დედოფლისა ქეთეონისა 3637:2
- იაკობ ცურტაველი წამება შუშანიკ დედოფლისა 3637:11; (გადაკეთებული) 3687:3
- იოანე საბანის ძე აბოს წამება 3269:7
- ლეონტი ეპისკოპოსი სახარება იოანე მოწყალისა ალექსანდრიელ მთავარ-ეპისკოპოსისა 4533:2
- [ლეონტი მროველი] წამება არჩილისა 3637:14
- ორბელიშვილი ბესარიონ დაძინება იესე წილკნელ ეპისკოპოსისა 3269:14
- „ ღუაწლი წმიდისა და მოწამისა მეფისა ლუარსაბისი 3269:12
- ორბელიშვილი ბესარიონ შესხმა და წამება არჩილისი 3269:11
- „ შესხმა წმ. მოწამეთა ბიძინასი, შალვასი და ელისბარისა 3269:13; 3637:16
- „ წამება და ღვაწლი წმ. რაქდენისი 3269:17; 3637:10
- საკითხავი იოანე ღვთისმეტყველისა და კუნოპისთვის 4534:14
- სასწაული წმ. თედორესი 4534:19
- სტეფანე მტბევარი წამება გობრონისი 3637:4
- ცხოვრება ანასტასიასი 4534:13.
- „ ანდრიასი (ფრაგმენტი) 3617 (შენ. 3)
- „ ანტონი მარტომყოფელისა 3269:22
- „ დავით გარესჯელისა (შემოკლ.) 3637:17
- „ ევფემიანესი და ძისა მისისა ალექსი კაცისა ღვთისა 3640:1
- „ თეოდორე სალოსისა 3346
- „ ილარიონ ახლისა 3269:18
- „ წმ. ილარიონისა (შემოკლ.) 3637:19
- „ იოანე გლაზაკისა 3640:2
- „ იოსებ ამბა ალავერდელისა (შემოკლ.) 3637:8
- „ ისე წილკნელისა 3637:7
- „ კანონიკესი 3640:6
- „ კოსტანტინე ქართველისა 3637:3
- „ მაკარი რომაელისა 4534:1
- „ მარკოზ განწორებულისა 3640:5
- „ ნინოსი 4284

ცხოვრება ნისიმესი 3640:7  
 „ ონოფრესი 3640:4  
 „ პეტრე ქართველისა 3637:5  
 „ ქსენოფორესი 3640:3  
 „ შიოსი 3269:21; (შემოკლ.)  
 3637:18

წამება დავით და კოსტანტინესი 3269:6

წამება დიმიტრისი 3664:10; 4014:3  
 „ ევსტატი მცხეთელისა 3637:9  
 „ ლუარსაბისა 3637:15  
 „ მათე მახარებელისა 3648:15  
 „ მარინასი 4534:12  
 „ რიფსიმე და გაიანესი 3640:12

### აპოკრიფები

ავგაროზი 3362:1; 3364; 3446  
 აპოკრიფული კითხვა-მიგება 3236:7  
 გამოჩინებისათვის მელქისედეკისა  
 3661:35; 4534:11  
 ვნებანი იესო ქრისტესნი 3633:2  
 თარგმანება დაბადებისათვის ცისა და  
 ქვეყანისა და ადამისათვის 3727:2  
 იოსებ არიმთიელი უწყება აღდგომისა-  
 თვის იესო ქრისტესა და აღშენებისა-  
 თვის ეკკლესიისა 3343  
 მარგალიტი 3529; 3620

ნიკოფორე ხუტესი ანდრია სალოსის  
 ცხოვრება 3635; 3636  
 ნიკოდიმოსის აპოკრიფული სახარებას  
 (ამონაწერები) 3726:14  
 პილატეს განჩინება ქრისტეს ჳვარცმი-  
 სათვის 3726:22  
 პილატეს რაპორტი რომის კეისრისადმი  
 3348; 4006  
 საკითხავი ადამ და ევას სამოთხით გა-  
 მოსლვისაჲ 3727:1

### ასკეტიკა, მისტიკა, ჰომილეტიკა

ანასტასი სინელი ქრისტეს მიერ შესვე-  
 ნებულთა და სარწმუნოებით დაძინე-  
 ბულთათვის 4534:15

ბასილი (ვასილი) დიდი არა არს ღმერთი  
 „ მიზეზ ბოროტთა 3631:  
 10  
 „ არა შექცევისათვის საქ-  
 მეთა სოფლისათა 3661:  
 :20  
 „ დაწყებისათვის იოანეს  
 სახარებისა 3661:23  
 „ დაწყებისათვის სოლო-  
 მონის იგავთასა 3661:16  
 „ მარხვისათვის 3661:1, 2  
 „ ივლიტა მოწამისათვის  
 და ნაკულუღევანებისათ-  
 ვის 3661:9  
 „ მდიდართა მიმართ 3661:  
 :14  
 „ მიცვალება ყოვლად წმი-  
 დისა ღვთისმშობლისა  
 3640:11  
 „ მომთვრალეთათვის

ბასილი (ვასილი) დიდი 3661:17  
 „ მრისხანეთათვის 3661:11  
 „ რომელი თქვა ჟამსა სი-  
 ყმილისა და უწვიმროე-  
 ბისა 3661:22  
 „ სარწმუნოებისათვის  
 3661:22  
 „ სიმდაბლისათვის 3661:8,  
 19  
 „ სინანულისათვის 3661  
 :26  
 „ სიტყვისა მისთვის ლუ-  
 კას სახარებისა 3661:13  
 „ სიტყვისა მოსე წინას-  
 წარმეტყველისა 3661:7  
 „ სულისა წმიდისათვის  
 3661:24  
 „ სწავლანი: კატომოყვარე ღმერთი  
 ჩვენი 3661:25  
 „ „ ლოცვისათვის 3661:32  
 „ „ რა ჟამს ჰსჯდე სენაკსა  
 შენსა 3661:30  
 „ „ რომელი თქვა ლაკიზეს  
 შინა ქალაქსა 3661:18

- ბასილი (ვახილი) დიდი სწავლანი: რო-  
მელსა ჭეშმარიტადსუ-  
როდის 3661:27
- „ „ საყუარელნო, უკეთუ  
მცირესა ამას ჟამსა  
ცხოვრებისასა 3661:29
- „ „ სახარებასა შინა, წე-  
რილ არს 3661:28
- „ „ სულიერნი 3647:2
- „ „ შურისათვის 3661:12
- „ „ წმიდისა ნათლისღები-  
სათვის 3661:21
- გაბრიელ მცირე მანანა 3643
- „ ოქროს წყარო 3650
- გაბაშვილი ტიმოთე დღესასწაულისათ-  
ვის ღმრთისმშობელისა მარიამისა  
3244:3
- განზრახვანი 3273:V
- გრიგოლ ღვთისმეტყველი ნათლისღები-  
სათვის 3661:6
- „ სწავლანი სულიერნი 3647:1
- დადიანი ნიკოლოზ დიდს პარასკევს ქა-  
დაგება მაცხოვარებისათვისა ვნებასა ზე-  
და სათქმელი 3275:1
- დიონისი არიოპაგელი თვს ზეციერისა  
მღუღელმთავრობისა 3270:3
- ევრემ ასური მამათათვის შესვენებულ-  
თა 4534:18
- „ მეორედ მოსლვისათვის  
4534:16
- თეიმურაზ II განზრახვანი და ვედრება-  
ნი 3633:1
- თეოდორე სტოდიელი სწავლანი სული-  
ერნი 3473
- იერონიმე ალათანგელოზის წინასწარ-  
თქმული 401:1
- იოანე დამასკელი აღდგომისათვის  
მკვდართასა 3236:3
- „ საკითხავი შობისავე წმ.  
ღვთისმშობლისა 3648:1
- იოანე მახარებელი საკითხავი შიკვალე-  
ბისათვის წმიდისა მღვთისმშობლისა  
3648:3
- იოანე მმარხველი ტაძრად მიყვანება წმ.  
ღვთისმშობლისა 3648:2
- იოანე ოქროპირი საკითხავი შემდგომად  
ამბორის ყოფისაჲ 3648:6
- „ სწავლა, ვითარმედ უქმს  
ქრისტეანესა საქმეთაჲ  
კეთილთა მიგებაჲ სუ-  
ლისა 4534:20
- იოანე სინელი კლემასი, გალექსილი  
იოანე პეტრიწისაგან 3642:1; 3731:2,  
8
- კასიანე ჰრომაელი მოქალაქობისათვის  
წმ. მამათა სკიტისათა მიწერილი ლე-  
ონტის მიმართ 3639:4
- „ რვათა მათ ბოროტთა გულის  
სიტყვათათვის 3344; 3639:3
- მადლთა სათნოებათა და ცოდვთა  
ხრწნილებისათვის 4012
- მაქსიმე აღმსარებელი ამპარტავანებისა-  
თვის 4534:10
- „ ვეცხლის მოყვარები-  
სათვის 4534:5
- „ მოწყინებისათვის  
4534:8
- „ მრისხანებისათვის  
4534:7
- „ მწუხარებისათვის 4534:6
- „ ნაყოვანებისათვის  
4534:3
- „ სწავლა ბრძოლათათვის  
სიძვისათა 4534:4
- „ სწავლანი სულიერნი  
3647:3
- „ ცუდად მზუაობრობისა-  
თვის 4534:9
- ნერსესაკან 3273: III
- ორბელიანი ნიკოლოზ შვიდნი მომაკე-  
დინებელი ცოდვა 3273:II; 4040
- პალადი ჰელენოპოლელი ლავსაიკონი  
3639:1
- საკითხავი წმიდისა კვირიაკისა 3362:2
- სიტყვა შობისათვის 3726:23
- სწავლა საშინელის მეორედ მოსვლისათ-  
ვის 3273:IV
- სწავლანი შუჭნიერნი წმ. და ნეტართა  
მამათანი 3269:1
- ქადაგებები 3726:13, 25, 27



## ეპისტოლეები

დიონისი არიოპაგელის ეპისტოლე ტი- მოთე მოციქულთან 3342	ეპისტოლე კვირფლე ეპისკოპოსისა კოს- ტანტინე უძღვევლისადმი
ბასილი დიდი ეპისტოლე გრიგოლ ღვთისმეტყველის მიმართ 3661:31	3726:24 „ ტიბერიოსისა იმპერატორის მიმართ 3726:15

## მღვდელთმსახურება, ჰიმნოგრაფია

ამბროსი შედიოლანელი სამადლობელი გალობა 3647:4	„ საზღუარნი ზრქელ-კერძო- ბითნი იამბიკონი 3731:12
ანდრია კრიტიელი დიდნი გალობანი 3645 ახალი (სჟულის) ფიცარი ნაწ. I—II 3621	„ სიმშვიდისათვის 3642:21, 3731:29
გამოჩინებაჲ ჯუარისაჲ და წმიდისა მამი- სა ჩუენისა იოანე ზედაძნელისაჲ 3269:4	„ სწავლანი 3642:10; 3731:13- სხუა. — „საქმე გაქუს...“ 3642:5; 3731:15
გიხაროდენი 3724:13	„ ტყუილისათვის 3642:12; 3731:22
გრიგოლ ნოსელი ეპისკოპოსი შესხმა წმიდისა დიდისა ვასილისათვის 3661:4	„ უხრწნელისათვის 3642:14; 3731:24
გრიგოლ ღვთისმეტყველი იამბიკოები: ბოროტისა მიმართ 3642:6, 3731:16	„ ქვეყანის ზედასათვის 3642: 18; 3731:30
„ განსჯისათვის 3642:17; 3731 :27	„ ცუდ დიდებისათვის 3642:15; 3731:25
„ ესენი ითქუნეს, რა ჟამს უკა- ნასკენელთა ფშვინვიდა 3642: 4; 3731:14	„ ყოვლად განთქმულისათვის და დედოფლისა ბოროტისა მუცლისა 3642:13; 3731:23
„ ვნებათა წარმწყმედელთა 3642:16; 3731:26	დაუჯდომელი 3234:1; 3618; 3629; 3630:2
„ ზესთმჩენობისათვის 3642:20; 3731:28	ესოდენ საკვირველებანი ილია თეზბი- ტელისანი 3642:7; 3731:18
„ თანშემკურელისათვის სათ- ნობიანისა სამობისა სათნო- ებათა შინა 3642:19; 3731:31	თეოდორე სტოდიელი აღსავალნი საცი- კრონი 3478 (შენ.)
„ ლოცვა ცისკრისა 3731:17	თენი (ფრაგმენტი) 3280 ბ
„ მრავლის მეტყუელისა და ღუმილისათვის 3642:11; 3731:21	იეზეკიელი „ბუნებითა ამათ...“ 3642 :25; 3731:6
„ მუხლები იამბიკო სასწავლო- სა წილ წარმართთასა 3731:10	„ „იღუჴს საცემნი ორფევის...“ 3642:24; 3731:5
„ ორმუხლდენი იამბიკონი კელ- თოსიტყვანი 3642:3; 3731:11	„ „ნათელსა შორის უღამოსა მბრწყინავმან...“ 3642:23; 3731:7
	იესე ქსნის ერისთავი საგალობელი ელი- სბარ ქსნის ერისთავისა და ძმისა მი- სისა შალვასი 3269:10
	იესო ჭრისტეს შესხმა 3283 ვ
	იოაკიმ მონაზონი იამბიკონი წმ. მოცი- ქულთა აღსრულებისა 3642:8; 3731:19

- იოანე ოქროპირი ქამისწირვა 3475;  
3950
- იოანე ხუცი ლოცვა სვინდისის წერტი-  
საგან 3655
- კონდაკი 3946; 3949; 3953;
- კურთხევანი 3942; 3947; 3948; (ფრაგ-  
მენტი) 3485 ბ
- ლოცვანი 3235; 3273:11; 3630:1; 3632;  
3634; 3647:5; 3664:3
- ლოცვა სინანულისა 4007
- „ სომხური 3361
- „ ძილსა შინა დაცემისათვის ერის-  
კაცისა 3628 (შენ. 1)
- მაკრინე საგალობელი იოსებ ამბა ალა-  
ვერდელისა 3269:19
- მარხვანი 3476; 3478; (ფრაგმენტები)  
3479 ა, ბ; 3480 ბ; 3481
- ნიკოლოზ გულაბერიძე საკითხავი სუე-  
ტისა ცხოველისა 3269:5; 3637:1
- ნიკოლოზ თბილელი (ორბელიანი) იამ-  
ბიკოები 3723:10, 11
- პარაკლისი 3628
- პეტრე [გელათელი] „აჰა შენთაცა დი-  
დო, იქართლეს კუალად...“ 3642:22;  
3731:4
- პროლოგი სეკდენბრის დღეთა ათოცო-  
ბასა 364:28
- პროლოგ-სვინაქსარი (გალექსილი იო-  
ანე პეტრიწის და არსენ ბულმაისისძის  
მიერ) 3731:1
- ჟამნ-გულანი 3952
- ჟამნი 3951
- საგალობლები არჩილ და ლუარსაბის  
3269:8
- „ ევსტათი მცხეთელისა 3269:9
- „ ელია წინასწარმეტყველისა  
3280 ბ:2
- „ ისე წილკნელ ათორმეტთაგა-  
ნისა 3269:15
- „ მაკრინაჲსი 3280 ბ:1
- „ პეტრე ქართველისა 3269:20
- „ რაქდენისა 3269:16
- საგალობელთა კრებული 4537; (ფრა-  
გმენტი) 3485 გ; 3647:6 (შენ.)
- საღღესასწაულო 3627; 3918; 3943;  
(ფრაგმენტი) 3283 ზ; 3480 ა; 3482
- საკითხავი პავლეს ეპისტოლეებიდან  
3477 ა
- საწინასწარმეტყველო-საწელიწდო 3474
- სახარება (გამოკრებილი) 3902; 3944
- სახარების საკითხავი 3642:27; (ფრაგ-  
მენტი) 3485 ა
- [სვიმეონ ლოლოთეტი] „ამბერკის საფ-  
ლავსა ზედა ჰსწერიან...“ 3642:26
- სვინაქსარი 3646 (ფრაგმენტი) 3477 ბ
- „ ოთხშაბათისა განზოგებისა-  
სა 3724:12; სვინაქსარული  
საკითხავები (ფრაგმენტი)  
3276
- ტრიფილე დიაკონ-მონაზონი ლექსი, მი-  
ძღვნილი ანტონისადმი 3685 (შენ. 2 ბ)
- შესხმანი ღვთისმშობლისანი 3236:4;  
(ფრაგმენტი) 3479 გ
- წირვის წესი (ფრაგმენტი) 3485 დ

### ბიბლიოლოგია

- ოთხთავი 3472; 3624; 3954; მათეს თა-  
ვი 3280 ა
- საწინასწარმეტყველო გალექსილი და-  
ვით ჩოლაყაშვილის მიერ 3723:13
- ოთხთავი 3472; 3624; 3954; მათეს თა-  
ვი 3280 ა
- ვსალმუნი 3626; (ფრაგმენტები) 3483;  
3484 ა, ბ
- ძველი და ახალი აღთქმის მოკლე შინა-  
არსი 3283 გ
- ბიო-ბიბლიოგრაფია, ლიტერატურის ისტორია
- ილარიონ იერომონახი ნუსხა ივერიის  
მონასტრის ქართული ხელნაწერე-  
ბისა 3677:2
- კატალოგი ძველი ნაბეჭდი წიგნებისა  
3723:284
- იოანე ბატონიშვილი მცირე უწყება ქა-  
რთველთა მწერალთათვის 3677:3
- თეიმურაზ ბატონიშვილი განმარტება  
პოემა ვეფხისტყაოსანისა 3716

### ეგზეგეტიკა

- ანდრია კაბადუკიელი განმარტება აპოკალიპსისა წმიდისა იოანე ღვთისმეტყველისა 3625:2
- ანტონ I განმარტება მიწყალესი 3644
- ბასილი დიდი თარგმანება პირუჭლისა ფსალმუნისა 3661:33
- ფერემი თარგმანება, რომელიც არის დაბადებისგან განმარტებული 3647:7
- თარგმანება წმიდათა მოციქულთა სახელთა 3642:9; 3731:20
- თეოფილაქტე ბულღარელი თარგმანება მარკოზის სახარებისა 3656:1
- „ განმარტება ლუკას სახარებისაჲ 3625:1
- თვს წიგნთა ახლისა აღთქმისათა 3270:2
- ლუკას თავის განმარტება 3283 ა 1
- მათეს თავის განმარტება 3283 ა
- მაქსიმე აღმსარებელი სიტყვის-გებისათვის ვნებათასა თალასეს მიმართ 4534:2
- იოანე ოქროპირი თარგმანება დაბადებისათვის 3270:5
- სახარების განმარტება 3281
- სოლომონის კითხვა-მიგება 3727:5
- „ქება-ქებათაჲს“ ერთი მუხლის განმარტება 3277
- სამოციქულოს თარგმანება 3656:2

### კანონიკა

- ათორმეტთა თთუჭთა შინა რაოდენნიცა დღენი არიან ქსნილნი თევზითა ანუ ღვინითა და ზეთითა 3647:6
- იოანე მმარხველი კანონი შეცოდებულთანი 3730:2
- კასიანე ჰრომელი თხრობა წესსა და განგებასა ეგვპტისა და აღმოსავლეთისა მონასტერთა საკრებულოთასა 3639:2
- მცირე სჯულის კანონი მეექუსისა კრებისა 3730:1
- სჯულის კანონის საძიებელი 3677:13
- ტიმოთე აღექსანდრიელი კითხვა-მიგება კანონებრივი 3724:11
- წესი გამორჩევისა და წყლდასხმისა მღვდელთმთავრობითისა 3237

### დოგმატიკა, პოლემიკა

- ამბავი მაჰმადისი თარგმანთა შინა ფსალმუნთასა 3641, 4013
- ანტონ I კატეხიზმო 3654
- „ მზამეტყველება 3653
- „ ღვთისმეტყველება ტ. I 3657; ტ. II 3658; ტ. III 3659; ტ. IV. 3660
- არსენი საფარელი განყოფისათვის ქართლისა და სომხითისა 3270:1
- ჯაბაშვილი ტ. გარდამოცემული ერთობისათვის და სიყვარულისა წმ. ეკლესიათასა 3244:2
- გრიგოლ ნოსელი ქალწულებისა და საღმრთოსა მოქალაქობისა 3661:34
- დიონისიოს არიოპაგელი ღმრთისმეტყველება ტიმოთეს მიმართ ეფესელთა ეპისკოპოსისა 3625:3
- ფთვიმე გრძელი სიტყვის-გება სოსენის მიმართ სომეხთა მოძღვრისა 3724:4
- თარგმანება სომეხთა წვალებათათვის 3727:8
- იოანე დამასკელი წინამძღუარი 3278:2; 3283 ე
- [კითხვა-მიგება] 3724:10
- მაქსიმე აღმსარებელი ჰეშმარიტი აღსარება მართლისა სარწმუნოებისა 3278:1
- ორბელიანი ს.-ს. სამოთხის კარი 3617

ორბელიშვილი ბესარიონ გრდემლი 3269:2	სათვის 3236:6; 3272:7
უბნობანი მართლმადიდებლობისათვის 3649	უწყება პეტროზ მკაწვრელისათვის. 3236:5; 3272:6
უწყება სუბალისძისა და სუბსარჭისი-	წინასწარმეტყველება ნერსე დიდისა 3236:1

ფილოსოფია, ეთიკა, რიტორიკა

ამონაწერები სოლომონის სიბრძნიდან და პლატონის ფილოსოფიიდან 3726:18	პორფირის შეყუანილობა 3274
ანტონ I კატილორიათა არისტოტელი- თად შეყუანილება 3663:3	პროკლე დიადოხოსი კავშირნი ღვთის- მეტყველებითნი 3662
ბაუმესტერი მეტაფიზიკა 3663:2	რომელნიმე შესწავებანი დედაკაცთა- ვის და ქორწინებისათვის 3252:2
განსჯანი არისტოტელისანი 3272	საპოლემიკო თეატრონი 3694
იოანე დამასკელი დიალექტიკა 3652	სიტყვანი ფილასოფოსთანი, თქმულნი სოლომონ და ზაქარიასნი 3283 ბ
Краткое начертание риторики 3726:35	Философия практическая 3726:36
მხითარ სევასტიელი რიტორიკა 3690 4002	ფილოსოფიური ხასიათის თხზულების ფრაგმენტი 3350
	ლირს-სახსოვარი სიტყვანი 3252:1

გრამატიკული ლიტერატურა და ლექსიკონები

ანტონ I სიმეტნე ღრამატიკისა 3718	3677:9
„ ქართული გრამატიკა 3717; 4008	„ „ ქართულ-სპარსულ- თურქული 3708 (მინ. 33)
ბერძნული ანბანი და მინაწერი 3725:9	
გერმანულ-რუსული ლექსიკონი რიცხ- ვებისა (ფრაგმენტი) 3725:10	ქართველიშვილი იოანე ქართული გრა- მატიკა 3724:1; 4432
დავით ბატონიშვილი. გრამატიკა 3443; 3719	შესავალი გრამატიკისა 3726:31
თურქულ-ქართული ლექსიკონი (ფრა- გმენტი) 3725:8	ჩუბინაშვილი დავით განმარტება ლექ- სთა მადლისა ფრასისათა 3677:10
Краткое начертание российской гра- мматики 3726:34	„ ქართული ლექსიკონი 3714
✓ ორბელიანი ს.ს. ლექსიკონი ქართული 3710; 3711; 4148	ჩუბინაშვილი. ნიკო ლექსიკონის შესა- ვალი 3724:2
რუსულ-ქართული ლექსიკონი 3239	„ „ რუსულ-ქართუ- ლი ლექსიკონი 3712; 3713
სალექსიკონო მასალა 3723:91 (შენ. 2)	„ „ ქართული ლექსი- კონი რუსული თა- რგმანითურთ 3709
„ „ რუსულ-ქართული 3725:1; 3726:33	
„ „ სომხურ-ქართული 3726:28	
„ „ ქართულ-რუსული წერის დედანი 3398	

მხატვრული ლიტერატურა  
ეპოსი

- ათას ერთი ღამე 3227 ა 4528:1
- ალექსანდრიანი (გალექსილი პეტრე ჩხატარაძის მიერ) 3623 თეიმურაზ I ვარდ-ბულბულიანი 3706:3; 3723:39; 4538:1
- ალექსანდრე მაკედონელის ცხოვრება 3619 ,, იოსებ ზილიხანიანი 3693:1; 3706:1; 4529:2
- ამბავი სამხრეთის კელმწიფისა ფარუსი და შვილთა მისთა ბედუინ, მარმურ და გულანსარისა 3707 ბ ,, ლეილ-მაჯნუნიანი 3693:3; 3706:2
- ამირანდარეჯანიანი 370ფ ,, სხვადასხვა შაირები 3723:15
- ამირნასარიანი 4536 ,, შამი-ფარვანიანი 3706:5; (ფრაგმენტი) 3723:33; 3723:40
- აკოვთეგმები 3359; 3664:2; 4014 ,, წამება ქეთევან დედოფლისა 3723:12
- არჩილი გაბაასება თეიმურაზისა და რუსთველისა 3700:1; ფრაგმენტები: თიმსარიანი 3615:1; 3616
- 3704:40; 3708 (მინ. 14, 31) იგავი 3664:8
- „ ვისრამიანი (გალექსილი ბოლოსიტყვაობა) 3706:12 იოანე შავთელი აბდულმესიანი 3701:1; 3704:45;
- „ ,, ზაგრატიონი დიმიტრი წამება ქეთევან დედოფლისა 4539:4540 მარშიყიანი 3707 ა:1
- ზაგრამგულანდამიანი 3693:4; 4526:2 მეფე გლახაკი (მოთხრობა) 3236:2
- ზარამგულიჯანიანი 3705 მირიანი 3688:1
- გაბაშვილი ბესარიონ რუხის ბრძოლა 3723:6 ნარგიზოვანი 3723:293
- გაბაშვილი ზაქარია კატის ომი 3686:92; 3704:49; 3723:286 ორბელიანი სულხან-საბა სიბრძნე სიცრუისა 3615:2; 3692
- გეგეჩოვი იოანე რუხის ბრძოლა 3723:5 რუსთაველი შოთა ვეფხისტყაოსანი 3430; 3441; 3442; 4499; 4527; ფრაგმენტები 3480 (მინაწ. 2); 3708 (მინაწ. 5, 19, 41, 42, 53, 61, 62, 79).
- ღაფრიშანი 3689 რუსუდანიანი 3698
- ღურგალი ივანე (მოთხრობა) 3862 ბ სელიანიანი 3360; 3695
- ენდრონიკაშვილი ქაიხოსრო მიჯნურთ ბაღე 3704:48; 4538:2 სიბილაიანი 3999
- ემყიხონია 3704:47 სიბრძნისაგან ფილოსოფოსთა 3723:3
- ვანძე ბარძიმ საამიანი 4528:2 სიტყვანი და სწავლანი სამეცნიერონი 3664:1; 4014
- ვახტანგ VI ამირნასარიანი (გალექსილი) 4500:2 უბნობა შორის მწიგნობრისა და ყმაწვლისა 3252:4
- „ სალბუნად გულისა 4500:5 უთრუთიანი 4000
- „ სატრფიალონი 4500:10 ქალ-ვაჟიანი 3615:2 (შენ. 3); 3707 გ; 4526:1
- „ სიბრძნე მალალობელი 4500:1 ქილილა და დამანა (საბასეული რედაქცია ფრაგმენტი) 3228 გ; 4541
- ვისრამიანი 3702 ყარამანიანი 3691
- თავაქალაშვილთ მამუკა ზაქიანი

შაჰნამე 4528	ჩოლოყაშვილი ქაიხოსრო ომანიანო
შოტლანდიის ლიტონი სალდათი 3252:5	3366; 4529:3
ჩარ-დავრიშინი 4526:4	ციციშვილი ნოდარ ბარამ-გურიანი
ჩახრუხაძე თამარიანი 3701:2	4529:1

ლირიკა

ავალიშვილი გიორგი კმაძ ცოდვილისა (თქმული იამბიკოდ) 3444	ბაბათაშვილი იოსებ (ტფილელი) „ანა-ბანთქება.— აღვახვამ ბაგეს...“ 3704:18
ანბანთქება: „ადამ ბროლ გარე დებუ-ლი...“ 3704:28	ბარათაშვილი ბარამ „აფროდიტო, აღ-მობრწყინდი...“ 3686
„ „აღვალს ბედსა გვართ...“ 3704:27	:22; 3723:133; 228
„ „ამას ბრძენ გული დებით“... 3704:30	„ „ეჰა მთიები...“ 3723:134
„ „ამისთვის ბაგე გავძარ...“ 3704:29	ბარათაშვილი ზაალ „ბულბული მწუ-ხარებს...“ 3723:136
„ „ან ამას ვსტირი...“ 3704:26	ბარათაშვილი მამუკა „ვარდი უეკლო-ბრძენთაგან...“ 4500 (შენ. 4)
„ „ანის ქალაქით წამოველ...“ 3704:35	ბარათაშვილი ნიკოლოზ „არაგვი (ქარ-თლის ბედიდგან).— მორბის არაგვი...“ 3723:63
„ „ანო ავთქვი ჩემი...“ 3704:21	„ მერანი 3723:65
„ „ანო აღვა დანერგული...“ 3704:24	„ საყურე 3723:74
„ „ანო არ ვიცი...“ 3704:22	„ სულო ბოროტო 3723:66
„ „ანო არსთა საქებარი“... 3704:23	„ შემოღამება შთაწმიდაზე 3723:2
„ „ანო აღმოვსთქვამ...“ 3704:25	„ ჩემი ლოცვა 3723:64
„ „ანო აჰა დრო და უამი...“ 3704:31	ბარბარე (ანახანუმ დედოფლის და) „სიცრუით დიდებულობ...“ 3686:40
„ „არს კაცთა ტომი...“ 3704:36	ბუღალ-ოღლანი „ეშხით დამწველი...“ 3723:116
„ „აღვეტრფი ბუნებ...“ 3686:49	„ „კრონოსის დარად“ 3723:151
„ „აჰა ამბად...“ 3704:20	გაბაშვილი ბესარიონ „ათინას აღზრ-დილს...“ 3686:1
ანტონ I „ამისსა ბროლსა ნათელსა...“ 3486 (შენ. 2 ბ); 3723:14; 3726:21 „აჭვირებს აღენს ალებს...“ 3686:55; 3704:37	„ „აიოს თეოს, აიოს...“ 3723:20
არჩილი ანბანთქება „ასულ ასულა, მკვრეტნი...“ 3700:2	„ „ბულბულის შურსა...“ 3683:3; 3723:124, 190
„ „აღვზრა ბაგე...“ 3704:15	„ „გადასაბრალო...“ 3723:23
„ „არსი ყოველთა დამაარსი...“ 3704:14	„ „იაღონს ის ევარდა...“ 3723:111
„ საქართველოს ზნეობანი 3704:39	„ „მაღალ ღირსებას ჭამადი...“ 3687:71; 3723:156
აქიმოვი იოანე გაფი.— „თავი ვამონე სა-ტრფოსა...“ 3723:140, 245	„ „მე შენი მგონე...“ 3686:2; 3723:125, 189
	„ „მე შენმა ფიქრმა...“ 3686:4; 3723:127, 200

- „ „მე მივხუდი მავას...“ 3686:5; 3723:95
- „ „მირიან ბატონიშვილს შაირნი. — გრიგოლ მახსოვს...“ 3723:164
- „ „მირიან ბატონიშვილს. — კრემენჩუკს გრიგოლ უწოდა...“ 3723:157
- „ „რა გული დავაგენ...“ 3686:7; 3723:92, 263
- „ „რაიცა განათლებულო...“ 3723:163
- „ „სევდის ბაღს შეველ...“ 3686:10; 3723:94, 205
- „ „ტანო, ტატანო...“ 3686:8; 3723:126, 187
- „ „შავ გლახ გულო...“ 3723:186
- „ „შავნი შაშვნი შავს გალიას...“ 3686:11; 3723:93, 265
- „ „ჩვენი პაატა მამიკიფხენით...“ 3723:165
- „ „ცრემლოთა ისხარნი...“ 3686:9; 3723:90, 262
- „ „ხმა სირინოზ...“ 3686:6; 3723:91, 266
- „ „ჭერისაებრ ქება შენი...“ 3723:98, 225
- „ „პაერი ცივ-ნამიანი...“ 3723:264
- გაბაშვილი იოსებ „აღჯამე არე ასპიროზ...“ 3686:53
- გეგეჭკორი ნატერა, „წალკოტი მომცა ყვავილით სავსე...“ 3723:30
- „ ტულოვეზედ დაწერილი, „შენი რუსულნი...“ 3723:31
- გერმანოზიშვილი, იხ. ბარათაშვილი ბარამ
- გრიგოლ ბაგრატიონი, იოანე ბატონიშვილის ძე „ათინას ბრძნულად გაზრდილი...“ 3686:76
- „ „არ გეწყალვი...“ 3723:203
- „ „გამოცანა „სიბრძნედ კმა არს...“ 3687:77
- „ „სტეფანე ჭიანურზე მულა-
- მებ...“ 3686:79
- გრიგოლ ბაგრატიონი „შვიდ მთიებულად, გაბადრებულად...“ 3686:78
- გურამიშვილი დავით დავითიანი 3696; 3699
- „ სიტყვა. ესე ღვთისა 4526:3
- დავით ბატონიშვილი „გამიფრინდა სიხარულის მფრინველი...“ 3686:21; 3723:36, 153, 220
- „ „ესე ხელ-ხება...“ 3686:20; 3723:231
- „ „რად ამ უბედურსა ხვედრსა...“ 3723:109, 236
- „ „რა მთოვარე დამესახა...“ 3723:238
- „ „რა შევიქენ სოფლისაგან...“ 3723:237
- „ „ჩემო მთვარეო შენთვის ვარეო...“ 3723:44
- დადიანი გრიგოლ „უყვარს ყოველსა ცხოველსა...“ 3727:19
- დადიანი დავით „მე ვარ ქალისა სახე...“ 3723:58
- „ „მოვენდევით სასახლესაო...“ 3723:57, 60
- „ „შვილნი ამკობენ მამათა...“ 3723:59
- დადიანი ნიკო „დადიანი ძის ძე ნიკო...“ 3686:96.
- დავით მეფე (იმამ-ყული-ხანი) ანბანთქება „ადამ ბძანების...“ 3704:7
- დავით სარდალი „პირზედ გაქვს ხალი...“ 3686:16; 3723:131
- დავით რექტორი „გრგვინვით ციურნო...“ 3686:13; 3723:128
- „ „მეთხესა ცის მენავსა...“ 3723:147
- „ „მეყნოსა ოდეს...“ 3723:38
- „ „მოი მთვარეო...“ 3686:19; 3723:34
- „ „ჰე მოყვარეო...“ 3686:12; 3723:96
- დერჟავინი ნადირობა „მე ვიყავ მკვირცხლი...“ 3686:93

- დიმიტრი ბაგრატიონი „ახლად აღვამ-  
კობ...“ 3723:51
- დიმიტრი ბაგრატიონი „ვაქო პირად ბა-  
დრია...“ 3723:45
- „ვეტყვი ახოს ნანასა...“  
3723:43
- „ვით აღვიწერო...“ 3723:49
- „ივერთ მნათობნი...“ 3723:  
257
- „მალხენს, მახარებს სიახ-  
ლით...“ 3723:52
- „მე მივის ორი ასული...“  
3723:50
- „სულის ყვავილო...“ 3723:  
46, 115
- „ქართული გალექსილი ანდა-  
ზები...“ 3723:48
- „ლამის აღერსი...“ 3723:62
- „ღმერთმან ინება აღორძი-  
ნება...“ 3723:42
- „ღმერთო, რომელმან ყოვე-  
ლი...“ 3723:47
- „შორით მომესმა ხმა გოდე-  
ბისა...“ 3723:256
- „ჩემს ქალს მივმართავ...“  
3723:53
- ურისთავი ელისბარ „ვაი ესე დრონი...“  
3723:132, 223
- ვახტანგ ბატონიშვილი „მოდით მიჯ-  
ნურნო მსოფლიურნო...“ 3686:15;  
3723:129
- ვახტანგ VI ანბანთქებები: „არა ბრძა-  
ნებ გხორგ დედად...“ 3686:54;  
4500:4
- „ასრე არის აგებული...“ 3704:  
19; (ფრაგმენტი) 4500:3
- „კაეშანი, „დამიმონა კაეშანა...“  
4500:9
- „კაცმან უნდა თავის საქ-  
მე...“ 3723:16
- „რადგან დაშვრა ასრე საბა...“  
3711 (შენ. 3 ბ)
- „სიყრმითგან იყო მულამად...“  
3711 (შენ. 3 გ)
- „ყველის ქება 4500:6
- „შეგონება 4500:8
- „ჩარხებრ მბრუნავი ლექსი 4500:7
- „„ძოწ ტურფათ...“ 4500:11
- ვოლტერი „ჭი, ღმერთო, ვის ვერ ვინ-  
მე...“ 3686:72
- თეკლა ბატონიშვილი „რად გკვირს...“  
3723:102, 251
- თეიმურაზ „ჩამოვიარე ბახშია...“ 3723:  
271
- თეიმურაზ ბატონიშვილი „ანგელოსნი  
გტრფიალობენ...“ 3723:100
- თეიმურაზ V ანბანთქება: „ადამ ვახსე-  
ნოთ...“ 3704:16
- „ალახვენ ჩემნი ბაგენი...“ 3693  
:2; 3704:12; 3706:9
- „ალმართა მკსნელმან...“ 3704:  
13
- „გრემის სასახლეზედ 3704:42;  
3706:8
- „თამარ მეფის სახე დავით გა-  
რეჯას 3706:11
- „კვლავც მითქვამს სიტყვა...“  
3706:7
- „მაჯამა, ქება ერთარსებისა  
ფისა 3706:6
- „მაჯამა ქება ერთარსებისა  
3704:38; 3706:10
- „სოფლის სამღურავი 3704:46
- თეიმურაზ I შედარება გაზაფხულისა  
და შემოდგომისა 3706:4
- თეიმურაზ II ანბანთქება, „არის რამ  
უცხოლ...“ 3704:10
- „ანბანთქება, „აღმძრათ სიტყვა  
საცნობელ...“ 3704:11
- „ანბანთქება, „აღმძრათ ბაგე...“  
3704:6
- „ბიჟინას სიკვდილზე 3704:1
- „დღისა და ღამის გაბაასება ანუ  
სარკე თქმული 3704:4
- „თავგადასავალი, „როდეს ყვენ-  
მან...“ 3704:4
- „ყუმარზედ ზმა ლექსად თქმუ-  
ლი 3704:5
- თუმანიშვილი გივი „მე უმცირესმან  
ძმათაგან...“ 3704:41
- თუმანიშვილი გიორგი „ვარდი რა გაი-  
აფდეს...“ 3723:193



- თუმანიშვილი გიორგი „ვბჭობ სიყვარულით...“ 3723:194
- „ „ჭი ვითარად მწველად...“ 3723:138
- თუმანიშვილი დიმიტრი ანბანთქება, „ამართა ბაგე...“ 3686:50
- „ „ახალ აღნაგო სულო და...“ 3723:246, 290
- „ „გიშრის ნაენი...“ 3686:44; 3723:110, 294
- „ „დილის ნიაგმა...“ 3723:301
- „ „ვაშა მას დღესა...“ 3686:47; 3723:299
- „ „ენახე პირმზე...“ 3686:46; 3723:296
- „ „მზერა მიდრკა...“ 3723:304
- „ „მეკეთა იგი პირმანგი...“ 3686:42; 3723:306
- „ „მნათობთა ზესა მცხინვარეს...“ 3686:43; 3723:307; 3723:108
- „ „მომაშორვა სვემან მზეს...“ 3686:48; 3723:298
- „ „სატრფო მემთხვივა...“ 3723:302
- „ „სახელ მომცა მანათა...“ 3686:45; 3723:295
- „ „სევდისა ლაშქარი...“ 3723:300
- „ „სიცრუითა დიდებულობ...“ 3723:305
- „ ტრფიალთ დამწველი...“ 3686:39; 3723:297
- „ „უზადო თვალი ლალსა...“ 3686:56
- იბრეიმ ხანის დის ნათქომი „უმჯიჯნუროს თუნდა მარგალიტი ეყაროს შინა...“ 3686:37
- ილია ბატონიშვილი „სევდამ მომხვია გულსა...“ 3686:75
- იონა მროველი „შეყრილან ერთად...“ 3686:18; 3723:206
- იონანე ბატონიშვილი „დისკო მზისგან საჩენად...“ 3686:59
- იონანე ბატონიშვილი „ზედვე ნათქომი...“ 3686:60
- „ „ზესთა ზეო, მალრიბ მზეო...“ 3686:61
- „ „ინდისა მთვარის ჩინება...“ 3686:63
- „ „მარგალიტი სადაფ შინა...“ 3686:58
- „ „მოვედ დარიაგ...“ 3686:70
- „ „ოდეს ვიხილე...“ 3686:73
- „ „სახედ გაქვს ხატი...“ 3686:57
- „ „სურს მარად გულსა...“ 3686:62
- იოსებ ნაცვალი „ბუნდოვანს გულს...“ 3723:185; 3688:3
- კავკასიძე მელქისედეკ „საბა-სულხან ორბელის-ძე...“ 3711 (შენ. 3 ია)
- კოტაშვილი „თეთრი ქული დავიხურავს...“ 3723:24
- „ „კარალეთის ჭალაში...“ 3723:28
- „ „სკვერის ციხეს რომ ავედი...“ 3723:26
- „ „ქალაქში ბევრი მოსულა...“ 3723:25
- ლარაძე პეტრე „ალალებს ბაგებს...“ 3686:52
- „ „ალვა ბუთკი გულსა...“ 3686:64
- „ „დამმწარდეს უამნი...“ 3723:148
- „ „დრო-ცვლილო ბულბულ...“ 3686:80; 3723:41
- „ „იესო ჩემო...“ 3686:91
- „ „მზე ცორანობს...“ 3723:243
- ლევან ბატონიშვილი „როს განვიცადე ბედკრულმან...“ 3686:17
- ლექსები უავტორო „აბა აწ განხო, კალამო...“ 3708 (მინაწ. 77)
- „ „აუთანდილ გადინადირა...“ 3723:267
- „ „ამილახვარო, ლახვარო...“ 3723:292

ლექსები უავტორო „ამ უკულმართს კოტეტს...“ 3708 (მინაწ. 51)	ლხაყამიძეს აწვიპა...“ 3708 (მინაწ. 13)
„ანტუნეტ გამეშორე...“ 3723:291	„დარეჯანიძის მკლავნიცა...“ 3708 (მინაწ. 15)
„არსთა მიზეზმან...“ 3708 (მინაწ. 84).	„დაჯდა ტყვე-ქმნილი ბულბული...“ 3723:149
„აფროდიტო, აღმობრწყინდი...“ იხ. ბარათაშვილი ბარამ	„დილას თვალმა წყალს დახედოს...“ 3708 (მინაწ. 28)
„აჟა განვსტურითოთ...“ 3663 (მინაწ.)	„დრომან მუხთალმან...“ 3723:97
„ალვახვენე ბაგენი...“ 3723:137	„ედიშერ შენი ფანდური...“ 3708 (მინაწ. 82)
„აღმართნა ბროლსა სვეტნი...“ 3723:18	„ენა ტკბილი, ენა მწარე...“ 3704:43; 3723:17
„აღმოაწე, კალამო...“ 3723:230	„ენა წყარო მწყურვალთათვის...“ 3664:6
„ახალო ნორჩო...“ 3723:269	„ეს გადარჩა ოთხს სტრიქონსა...“ 3708 (მინაწ. 30)
„ბატონიშვილო მირიან ყოველნი მტერნი...“ 3708 (მინაწ. 36)	„ესე არის სიბრძნე ბრძენთა...“ 3708 (მინაწ. 91)
„ბებერი ვინმე მირბოდა...“ 3708 (მინაწ. 56)	„ესე წიგნი ამირანის ნათქვამია...“ 3708 (მინაწ. 50)
„ბედმან მომცა შეგბა...“ 3723:259	„ეტრფის მთიებსა...“ იხ. დეკანოზისძე სოლომონ
„ბოროტი თვალი...“ 3708:88	„ეჟა, სიცოცხლე...“ 3723:199
„ბუნდოვანს გულს შენ აღმიჩნდი...“ იხ. იოსებ ნაცვალის.	„ეჟა, ვარდი ვითარ გაფურჩენილია...“ 3723:227
„გამტყორცნა სოფელმან...“ 3688:4; 3723:191, 289	„ეჟა, მსაჯულო, რას იტყვი...“ 3356 (მინაწ. 2)
„განათლებული ხარ განზეანებული...“ 3723:85	„ეჟა, რაიმე, რაიმე...“ 3708 (მინაწ. 26)
„გემი ზღვაში არ რჩება...“ 3688:6	„ვარდთა ჭინკველთა შეყრილთა...“ 3708 (მინაწ. 92)
„გრიგალმან ქარმან...“ 3723:254	„ვენერავ, ნუ მწვავ ალით...“ 3723:289
„გულს ნუ შეიცვლი ჩემზედა...“ 3708 (მინაწ. 72)	„ვინ ესავს ძალთა გაბრიელს...“ 3708 (მინაწ. 58)
„დავითის ზამბახისა ხარ...“ 3708 (მინაწ. 38)	„ვინც მახეს სდგამს...“ 3708 (მინაწ. 43)
„დავითის ტომს გეტყვის მშველნი...“ 3708 (მინაწ. 44)	„ვფუტავ მე მუნით...“ 3723:120
„დამბადებლო ყოველთაო...“ 3723:173	„ზრდილნი არიან იმერნი...“ 3723:7
„დარეჯანის ძემ ნაკრავი ბა-	„შე საწუთრო რად შთამავდე...“ 3723:35

- ლექსები უავტორო „იგავთა წინასწარ-  
თქმულთა...“ 3723:87
- „ „იესომ გმადლოს...“ 3723:86
- „ „იმელთა არეს დამამყა-  
რეო...“ 3723:196
- „ „იოვანე ოქროპირი, ღვთის-  
მეტყველი მისი სენა...“  
3708 (მინაწ. 90)
- „ „ისტულეების სიბრძნის ყუა-  
ვილნი...“ 3273 (შენ. 1)
- „ „იხილე ტურფა, გიპარე...“  
3723:272
- „ „კარნი დახშულან ვარდისა-  
ნი...“ 3723:201
- „ „კვალად მისდაცა ვიტრ-  
ფოთ...“ 3723:82
- „ „კვლავ და ვით გითხრა...“  
3723:54
- „ „კობტამ შეეცა ბოხოხი“  
3708 (მინაწ. 24)
- „ „ლაზაროვსა ყელს ეხვია...“  
3723:242
- „ „ლეკთა დასტები დააწყო...“  
3708 (მინაწ. 23)
- „ „ლექს ვწერ ერთს...“ 3711  
(მინაწ. 2)
- „ „მავრიდ შენთან შექცევას...“  
3723:247
- „ „მარიამ, დავითის სქესო...“  
3708 (მინაწ. 48)
- „ „მარიამ, ღვთისა დედამან...“  
3708 (მინაწ. 46)
- „ „მე არ ვახსენებ როსიას“,  
3708 (მინაწ. 74)
- „ „მე ვარ და ჩემი ფინია...“  
3708 (მინაწ. 39)
- „ „მემღურვი ვინამო...“ 3723:  
224
- „ „მე მისი მსურდა ქებანი...“  
3723:150
- „ „მეფისა იყო მისანდო...“  
3708 (მინაწ. 83)
- „ „მეფის ძეა უხვ მბოძეა...“  
3708 (მინაწ. 21)
- „ „მე შენმა თვალმა...“ 3708  
(მინაწ. 9)
- „ „მთის მცხოვრებთა ერთა...“  
3723:258
- „ „მიგლოვდით მეცა...“  
3723:253
- „ „მივალ ფრენითა...“ 3688:5
- „ „მიველ და ვნახე სამოთხის  
სახე...“ 3723:81
- „ „მკვლელო მარხო...“  
3723:105
- „ „მკლავს, ვის ტანსა აღვისა-  
სა...“ 3708 (მინაწ. 25)
- „ „მნათობთა ზესა...“ იხ. თუ-  
მანიშვილი დიმიტრი
- „ „მოგახსენებთ ყოველთა აზი-  
ერ ერთა...“ 3723:255
- „ „მოით მიჯნურრო...“ იხ. ვახ-  
ტანგ ბატონიშვილი
- „ „მოი, საყუარელო, ძიხი-  
ლე...“ 3723:119
- „ „მოვენდევით სასახლესაო...“  
იხ. დადიანი დავით
- „ „მსურს ვიანბო ჭირნი...“  
3688:11
- „ „მწირ ვიყავ ამა ქვეყნისა...“  
3664:7
- „ „ნუ დამწვამ ცეცხლში...“  
3723:241
- „ „ოდეს ამადლდეს შურისა  
ალი...“ 3708 (მინაწ. 73)
- „ „პირ-მთვარეო ლოყა შავ-ხა-  
ლოვანო...“ 3723:270
- „ „პლატონ იოსელიანზედ.—  
სე ამბობენ პლატონს...“  
3723:9
- „ „რა აქლემი ცასა ზომდეს...“  
3486 (მინაწ. 1 ბ)
- „ „რა ბულბულმა ვერ იხი-  
ლოს...“ 3688:14
- „ „რადგან სწავლისა გაქვს შენ  
სურვილი...“ 3723:89
- „ „რა ვყო, რა ვქნა გლახ-ხელ-  
ქმნილმან...“ 3723:184
- „ „რაც აწ მე დამემართა...“  
3708:66
- „ „როს განვიცხადე ბედკრუ-  
ლმან...“ 3723:130, 204

- ლექსები უავტორო „როს მოვესწრათ გაზაფხულსა...“ 3723:239
- „ „როს ნაჭარმაგვეს მეფენი...“ 3486 (მინაწ. 1 გ)
- „ „საბასი ვნახე ნალვაწი...“ 3711 (შენ. 3 იბ)
- „ „სად არიან ოცნებაო...“ 3686:94
- „ „საკურველი სალხინუა სოფელი...“ 3688:13
- „ „სამ-სალმობითა უფალმან...“ 3723:99
- „ „საყვარლად კმა ხარ...“ 3723:197
- „ „სახე შენი როს ვიხილო...“ 3723:154
- „ „სევდისა წალკოტს...“ 3723:118
- „ სევდით წაღებულს გულზედა...“ 3723:92
- „ „სიტყვას ვიტყვი...“ 3693 (მინაწ.)
- „ „სოფელო რისთვის მიმუხთლე...“ 3723:260
- „ „სწყურს გულს მის მზისა ზღება...“ 3723:122
- „ „სიბრძნემ თავისა თვისისა...“ 3704:44
- „ „სიბრძნით ფრდილი ლუთისმეტყველი...“ 3708 (მინაწ. 85)
- „ „უფალსა ჩემსა გევედრები...“ 3664:5
- „ „ფილოსოფოსნი შემოკრბენ...“ 3724:6
- „ „ქალო ხაბარდიანო...“ 3723:79
- „ „ქეთევან მოიგო...“ 3708 (მინაწ. 70)
- „ „ქოილის ანაგდები...“ 3708 (მინაწ. 40)
- „ „ლაწვი იაგუნდს უგვანდა...“ 3708 (მინაწ. 75)
- „ „ღვთისმშობელი და ყოვლად პატოსანი...“ 3708 (მინაწ. 71)
- ლექსები უავტორო „ღმერთო მოეც დიდი ღღე...“ 3723:172
- „ „შენ გეტრფის გონება...“ 3723:232
- „ „შენ რომ წიგნი მოგეწერა...“ 3723:268
- „ „შენსა ტრფობას...“ 3723:21
- „ „შეყრილან ერთად მკრთოლვარენი...“ იხ. იონა მროველი
- „ „შეგნება უგავს მზის სხივსა...“ 3708 (მინაწ. 17)
- „ „შორით მტრფიალსა...“ 3688:8
- „ „ცასა ცათასა დამწყები...“ 3486 (შენ. 2 ა); 3686:90; 3725:6; 3726:20
- „ „ცრემლით გამიშვი...“ 3723:244
- „ „ძლევა მოგცა არსთა მკედლმან...“ 3708 (მინაწ. 57)
- „ „ხამს ვუთხზა მე მას ქება...“ 3723:174
- „ „ჯველ კუბეწ იოსებო...“ 3688:9
- „ „ჰე, მოყვარეო, ზილფ ნარეო...“ იხ. დავით რექტორი
- „ „ჰე საწუთროო რად ჩამაგღე...“ 3723:207
- „ „ჰოი, ვის უძღვნო ქებანი...“ 3688:10
- „ „ჰი, საწუთროვო შენზედ სჩივიან...“ 3723:83
- „ „ჰი, სიცოცხლის ნუგეშად...“ 3723:188
- მანანა მანანასა და ციებას შორის საუბარი.—„მანანა მეპატიყება...“ 3723:273 (ნაწყევტი)
- მარიამ ბატონიშვილი „აჰა დაჰეცნეს...“ 3723:252
- „ „ეტრფის მთიებსა შესამკობლად...“ იხ. სოლომონ დეკანოზისძე
- „ „ჰი, დამწარდეს ღროთა ტკბილობა...“ 3723:104, 221

- მყაყევი ს. ოცნება, „სად არიან ოცნე-  
ბაო...“ 3723:55
- მირიან ბატონიშვილი „ალვა ტანა-  
ლო...“ 3723:180
- „ „ამტარხანს ვინ ნახავსა...“  
3723:183
- „ „გებრძანა ჩვენი აქ ყოფნა...“  
3723:158
- „ „გვუხამს კრებულთა სტუ-  
მართ ეს...“ 3723:175
- „ „ღღე და ღამე ოვხრამ...“  
3723:178
- „ „თქუჴნ აწ მისდინართ...“  
3723:167
- „ „მოვედით მოყმენო...“  
3723:176
- „ „მორწმუნეთა ვყოთ კრე-  
ბა...“ 3723:171
- „ „ოდეს გნახე გამოსული...“  
3723:182
- „ „ოდეს ვნახე მოარული...“  
3723:179
- „ „როს ქუჴყნად ჰფინე...“  
3723:181
- „ „ყოვლად სამღვდელო ალა-  
ვერდელი...“ 3723:159
- „ „ყოვლად სამღვდელოვ  
მღვდელთ-მთავარო...“ 3723:  
:84
- „ „შევიდნენ უკუჴ დიდნი  
ახოვანნი...“ 3723:168
- „ სვეტისცხოვლის ქება, „შევ-  
კრბეთ ერნი...“ 3723:170
- „ „ჩვენი მინისტრიც თავს გიყ-  
რავს...“ 3723:160
- „ „ძმას კნიაზს მოკითხვას უძ-  
ღენი... 3723:169
- „ „ხელქმნილ ვარ მე მას  
ღღეს...“ 3723:177
- ნეჴაჴე პეტრე მაგალობელი ანბან-ლეჴსი,  
„არსთა მაარსმან...“ 3704:17
- ნიკოლოზ რუსთველი ჴე დაანი, ჴოვ-  
სნი ჴაფხაზნი...“ 3704:8
- ოდოევსკი ვარდი და ბულბული  
3688:2
- ონოფრე ბოდბელი ანი და ჴი, „არ ბა-  
ლი გამცენ...“ 3704:9
- „ „როს მოკულა თქვენი ბიყი-  
ნა...“ 3704:3
- ორბელიანი ბეგლარ სტინნი ალებასა  
ფოთისასა, „განსაცვიფროთ და ღი-  
ღთა...“ 3723:80
- ორბელიანი გრიგოლ გამოსალმება  
3723:280
- „ ეკატერინა ჴავჴავაძის ასულს  
3723:276
- „ ექსპრომტად ნინა ჴავჴავაძის  
ასულს 3723:279
- „ ეპიტაფია მირზაჯანის 3723:  
283
- „ „იარალის“ 3723:277
- „ „მთვარე ამიყთა მოწამე...“  
3723:278
- „ მუჴა 3723:4
- „ „ნუ მასმევ ღვინოს...“ 3723:  
281
- „ „ვარდი ხარ?—არა!...“ 3723:  
282
- ტოლუბაში 3723:274
- „ უსტარი ჩემს დას ეფემიას  
3723:275
- ორბელიანი მუჴეჴაბუჴ „აღმკულ სრა-  
სა...“ 3723:135
- „ „ყარაჯაობ ჴანგი...“3686:1
- ორბელიანი სულხან-საბა „ამ ლეჴსიკო-  
ნის რიგები...“ 3711 (შენ: 3 დ)
- პუჴკინი ა. ანჩარ 3686:87
- „ კავკასიის ჴუაფი 3686:85
- „ ყვაფილი მხმარი 3686:86
- რაჴმაჴე სოლომონ „მაღლის ძეო, სიბრ-  
ძნის მზეო...“ 3686:81
- რუსთაველი ხახულის ხატის წარწერა.  
იაზბიკო, „ქალწულებრივთა სისხლ-  
თა...“ 3686:89; 3725:5
- საიათნოვა „ამისთანა ტყუილი არ გა-  
მეგონა...“ 3686:25
- „ „არავს გავსდოთ ხიღია...“  
3723:29
- „ „ღიბისსა ლობდანის ბაზაზი-  
ანო...“ 3686:24

- „ „კოკობ ძუძუთ გაზრდი-  
ლო...“ 3686:27
- საიათნოვა „შე საწყალო ჩემო თაო...“  
3686:28
- „ჰგალობს თუთის ყაზლა-  
ნი...“ 3686:26
- სერებრიაკოვი „ოჰ, რომ ვიფიქროთ  
ჩვენი ცხოვრება...“ 3710 (მინაწ. 2)
- სოლომონ დეკანოზის ძე „ეტრფის მთი-  
ებსა...“ 3723:37, 106, 192; 3686:14
- სტეფანე მკერვალი „გულიდამ არა  
მშურს...“ 3686:30
- „ „თვალადად ლამაზო...“  
3686:32
- „ „მისთვისა სხვაზედა...“ 3686:  
29
- „ „რადგან ტანი ალვის ხეს გი-  
გავს“... 3686:36
- „ „რა ტურფად გიხდება...“  
3686:31
- „ „მისთვის ვიწვი და ვიდაგე-  
ბი მე...“ 3686:35
- „ „ქვეყნის დამჭერი...“ 3686:  
34
- „ „ხორბლის პირზედ...“ 3686:  
33
- ფარნაოზ ბატონიშვილი „იგონეთ დრო-  
ნი...“ 3723:222
- ფერშანგიშვილი სტეფანე „ვიხილე ტუ-  
რფა კვპაროს...“ 3723:155
- ქეთევან ბატონიშვილი „ჰ, ვითარ ვკს-  
თქვა...“ 3723:101, 250
- ქეშიზ დარდიმანდი „ლაწვთა ხალინდად  
ყრილთა...“ 3723:117, 219
- ქობულოვი თამაზ „მე, სოფელო რა გი-  
თხრა...“ 3251
- „ „ჰ, იგი უწყალოდ...“ 3723:  
143
- ქობულოვი ითარ „ვიხილე საყუარ-  
ლად...“ 3723:144
- „ „იადონი დასძახს ამ სევდის  
ხმასა...“ 3723:261
- „ „მსურს დიანავ...“ 3723:152,  
240
- ღვთისწყალობა (მელიქის ძმა), „აბა  
ჩემო რამანე...“ 3686:74
- ყაზიბეგოვი მიხეილ „მსურის გული შე-  
ესწირო...“ 3723:195
- ყაფლანისშვილი დიმიტრი ხარება, „მო-  
ვა, ნაზარეთს...“ 3706:13
- ყაფლანისშვილი ვახტანგ „აჰა, ამბად  
აღვამაღლოთ...“ 3686:51
- ჩერქეზიშვილი დოსითეოს ანბანთქება,  
„არიოზ ბნელ გული...“ 3704:32
- „ „აღვადო ბაგე...“ 3704:34
- „ „ჰი, ჰაი, ჭერჯვალ ჯამა...“  
3704:33
- წერეთელი აკაკი მუშური, „სიმიდსა  
თონხა დაუწყით...“ 3723:75
- სალამური, „სად ხარ ჩემო  
სალამურო...“ 3723:78
- „ „სიმღერა მკის დროს, „გავ-  
ლესოთ ძმებო...“ 3723:76
- წინამძღვაროვი იოსებ მღვდელი  
„ოსეფ, ჭაპუა, აბრამ, პაპუა...“  
3723:162
- ჭავჭავაძე ალექსანდრე „არვის მართებს  
მის ვარდისა“... 3686:68;  
3723:146
- „ „აქებ თავსა თმა მდიდარ-  
სა...“ 3723:210
- „ „ვოგჩა 3686:88
- „ „შარაშური, „ვია დრონი,  
დრონი...“ 3723:142, 248
- „ „ვაამე შორს მყოფს...“  
3723:112
- „ „ვაამე, გულო, რა ვყო...“ 3622  
(მინაწ. 1)
- „ „ვიწყო წერა მაჯამით...“  
3686:65
- „ „ლოთებო, ნეტავი ჩვენა...“  
3723:145, 249
- „ „მაისის ვარდმან...“ 3723:  
113, 212
- „ „მგელი და კრავი 3723:56
- „ „მიველ წალოკტს...“ 3688:7,  
3723:233
- „ „მსურდა ოხვრა...“ 3723:211
- „ „მუხნო ვლიდით...“ 3686:  
:67
- „ „მშვენიერთა ხემწიფავ...“  
3723:198

„მწამებ სსოგნისა...“ 3723: 218	ჭავჭავაძე ილია არაგვი (აჩრდილი), „ჩვენო არაგვო რა რიგ მიყვარხარ...“ 3723:70
„მძგერს გლახ გული...“ 3723:215	„ბედა-ქადაგი( გეტესი), „იყო სალამო...“ 3723:68
„ნარგიზოვანს 3723:114	„გაზაფხული, „ტყვეს ესმევე ფოთოლი...“ 3688:12
„ოი, გაბადრულო მთვარე...“ 3723:226	„ელეგია, „მკრთალი ნათე- ლხ...“ 3723:69
„„უამნი რბიან...“ 3723:217	„ა. ჭავჭავაძეს, „მისი ლექსი სუბუქ ფრთითა...“ 3723:72
„„რაა სიკვდილი, რაა მისი სა- შინელება...“ 3622 (მინაწ. 2)	„მტკვრის პირას (ლუარსაბ მა- ლალაშვილს).
„„როს აღმობრწყინდა ბადრი მთვარე...“ 3723:141	„„კვლავ ჩემ წინ მირბის...“ 3723:71
„„საწუხმან ხმამან...“ 3686:69	„ნანა აკვანზედ, „ნანა, შვი- ლო, ნანა...“ 3723:77
„„სახე შენი მე მახევა...“ 3686:66; 3723:88, 208	„პოეტი (უფ. ნიკ. ლოღობე- რიძეს), „მისთვის არ ვმღერ...“ 3723:73
„„უწყალოვ სიყვარულო...“ 3723:209	„„ჩემო კალამო, ჩემო კარ- გო...“ 3723:3
„„უწყალო სენმან...“ 3723:121	„ჩიტი (თარგმანი), „ყოვლთ უწინარეს მე განვიღვიძებ...“ 3723:67
„„შენთან არს გული...“ 3723:216	
„„შენს ღირსებას ნატრულო- ბენ...“ 3723: 103, 214	
„„ჭმუნვის მახვილი გულსა მსობია...“ 3723:123, 213	

### ისტორია და ისტორიის მასალები

აია სოფიას აღშენება 3345; 4088

ალეცი შემოკლებული ისტორია პეტრე დიდისა 3622:1

ამბავი კნეინა ეკატერინე ჩიჩუასი 3468

ამიერკავკასიის მხარის ქალაქებისა და ადგილების დასახელება და მათი თბილისიდან დაშორების მანძილი 3724:3

ამონაწერები გაზეთებიდან ნაპოლეო- ნის ომების შესახებ რუსეთში და სხვ. 3860 (მინ. 1—31)

ანდერძი გიორგი მთაწმიდელისა გად- მოწერილი დავითნიდან 3726:16

ანდერძი დავით აღმაშენებელისა 3725:4

ანტონ I საქართველოს მოკლე ისტო- რია 3670

„ წყობილიტყვაობა 3685

აღწერა თვსებათა უჩინებულესთა ერთა ევროპიისათა 3252:3

აფხაზეთის საკათალიკოზო დიდი იად- გარი 3677:6

ბაგრატიონთა შთამომავლობა 3729:3  
გაყოფის წიგნის საბუთის ნიმუში 3677:8

ეპიგრაფიკული მასალა 3863

დავით ბატონიშვილი ნარკვევი 3998

ვახტანგ ბატონიშვილი საქართველოს ისტორია 3667

ვახუშტი ცხოვრება ქართლისა 3486; 3668; 3669; 3672; 3860

ვაქარია ნამოდვრალი (გაბაშვილი) წე- რილი გიორგი ცარევიჩთან 3723:285

თეიმურაზ ბატონიშვილი აღწერა იერუ- სალიმის ქართუელთა მონას- ტერთა 3651

ფრიკისისა და ოქროსმატყლო- ვანისათვის ვერძისა 3723: 287

თეოფანე პროკოპოვიჩი მატინე დარლ-

ვევისათვის წმ. ქალაქისა იერუსალი-  
მისა 3675  
იერუსალიმის დარღვევა ტიტუსაგან  
3271  
იოანე ბატონიშვილი აღწერა სოფლე-  
ბისა 3724:4  
იოსიპოს ფლავიოსი იუდეობრივისა სი-  
ტყვა-ძველობისა 4015  
კვინტოს კურციოსი საქმეთათვის აღქ-  
სანდრე დიდისა მაკედონელისათა  
3673; 4535  
მითოლოგია 4001  
ორბელიანი სტეფანოზ ორბელიანთა  
ცხოვრება 3428  
ორბელიანი პაპუნა ქართლის ცხოვ-  
რება 3671:2  
რომლითაცა ენებითა აწ მეტყველ  
არიან ყოველსა ქვეყანასა 3664:9  
საბუთების დასაწყისები ერეკლე მე-  
ფის ტიტულებით 3725:3  
საგვარეულო საბუთები ჩოლაყაშვი-  
ლებისა 3728:6 (შენ. 1—40)  
საეკლესიო მოთხრობა საფუძველთაგან  
დაწყებისა მოქცევისათვის ერთა ივე-  
რიისათა 3677:12  
სარჩევი საზოგადოს ისტორიისა 3729:2  
სასიამოვნო ამბავი (ქალთა შრომის გა-  
მავრცელებელი საზოგადოების დაარ-  
სების შესახებ) 3862 ა  
საჯარო პაექრობა თელავის სემინარი-  
აში 3283 ბ 1

სვირიდოს დიაკონი დოდო გარეჯელის  
გადმოსვენება დავით გარეჯის მონას-  
ტერში 3283 დ  
ტროადის ისტორია 4525  
ქართლის მოქცევა 3238  
ქართლის ცხოვრება (ვახტანგისეული  
რედაქცია) 3665; 3666;  
(ფრაგმენტი ჩუბინაშვილისეული ნუ-  
სხისა) 3226  
ყიფიანი დ. ი. ყაზარმობა ანუ საქმე ქა-  
რთველთა შეთქმულობისა 1832 წელს  
3612  
შემოკლებითი აღწერა საქართველოს  
შინა მცხოვრებთა თავადთა და აზნა-  
ურთა გვარებისა 3729:1  
ჩუბინაშვილი სტ. შთამომავლობისათ-  
ვის გვარისა თავადთა ერისთავთა  
3677:4  
ჩხეიძე სეხნია ქართლის ცხოვრება  
3671:1  
ცნობები საქართველოს მდგომარეობის  
შესახებ 3862 ე  
ცნობები ქალაქის გამოგონებასა და  
წიგნის ბეჭდვის შესახებ 3724:4  
წარწერა გაბაშვილების მონასტრის კე-  
დლისა 3724:5  
წერილი გიორგი ქიქოძისა დავით ჩუ-  
ბინაშვილთან 3714 (შენ. 3)  
ხერხეულიძე ომან მეფობა ირაკლი მე-  
ორისა 3677:1  
ხრონოგრაფი 3270:4; 3674; 4530

### სიტყვები და შესხმები

ალექსიევ-მესხიევი სოლომონ სიტყვა-  
ნი შესხმითნი გიორგის ძისა დავითი-  
სადმი 3282  
გულიაევი ს. მისასალმებელი სიტყვა  
ლაშქრობიდან დაბრუნებული თავა-  
დისადმი 3726:2  
[ლიონიძე სოლომონ] მოთქმით ტირილი  
საქართველოს მეფის ღერკულეს  
ღირსისა 3726:10

მისასალმებელი სიტყვა ერეკლე II-ის  
მიმართ 3726:9  
„ „ მოწაფისა პავლე ცი-  
ციანოვისადმი 3726:1,4  
„ „ თავადისადმი 3726:5  
„ „ მოწაფისა თავადისადმი  
2726:3  
„ „ ვარლამისა ანტონ II-  
ის კათალიკოსად კურ-  
თხევის გამო 3726:8



## სამართალი

ალექსი მიხეილის ძის კანონმდებლობა 3614 „ სამართლის წიგნი 3357:1; სამართლის წიგნის 163 და 199 მუხლების რუსული თარგმანი 3725:7  
ვახტანგ VI დასტურლამალი 3684; 4532 „ სამართალი კათალიკოსისა 3357:2  
ვახტანგ VI სამართლის წიგნთა კრებული 3356; 3682; 3683 პეტრე დიდი რედლამენტი 3622:2

## გეოგრაფია, მოგზაურობანი

ათონის გზის თვითმასწავლებელი 4009 გეოგრაფიული ატლასი 3703  
გაბაშვილი ტიმოთე მიმოსლვა 3244:1; კავკასიის რუკა 3227 ბ  
3679; 3680; (ამონაწერები და მოკლე შინაარსი) 3725:2 შეყუანილობა ლეოლრაფიასა შინა 3681

## ბუნებისმეტყველება, სამხედრო ხელოვნება

ბრისსონი დასაბამობითნი საფუძველნი ზოოლოგია 3728:5  
მცნობელობითისა ფისიკისანი 3726:32 საარტილერიო წიგნი (ალექსანდრე არჩილის ძის თარგმანი) 3728:4  
დავით ბაგრატიონი შემოკლებული ფიზიკა 3445  
სიკა 3728:1 შემოკლებული ფისიკა თეორეტიკები 3228 დ  
ვახტანგ VI ქიმიკა 3721

## სამკურნალო წიგნები

ბაგრატიონი იოანე კარაბადინი 4005 შარიე-ზადე კარაბადინი 3971  
კარაბადინი 3720; 4010; 4531; (ფრაგმენტი) 3728:2 ცხენის კარაბადინი 3467; 3728:3  
ქლაპიტონოვი პეტრე მოკლე კარაბადინი 4003 ძვირფას თვალთა მოპოების ისტორია და მათი სამკურნალო თვისებები 3722

## სამთვარეო, კალენდრები

განმარტება ქართული ქორონიკონისა თეიმურაზ ბატონიშვილი სომეხთა აღდგომის გამოანგარიშების შეცდომების შესახებ 3279  
დადეგი თვისა 3234:2 სამთვარიო 4004

## ფოლკლორი

ანდაზები 3724:7 3724:8  
გამოცანები 3708 (მინაწ. ა, ბ, გ, დ, ე); „სიტყვის მასალები“ 3724:9